T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KIBRIS SORUNUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE AVRUPA BİRLİĞİNE GİRİŞ SÜRECİNDE TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİNE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

Süleyman KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

GEBZE
2004

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KIBRIS SORUNUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE AVRUPA BİRLİĞİNE GİRİŞ SÜRECİNDE TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİNE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

Süleyman KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Abdülkadir AKÇİN

GEBZE
2004

ÖZET

44 yıldır Kıbrıs meselesinde bir uzlaşma sağlanamamasının başlıca nedeni, ‘’ Uluslar arası camia’’ diye tabir edilen ABD ve İngiltere gibi güçlü ve etkili devletlerin, kendi ülkesel çıkarları nedeniyle Kıbrıs konusuna doğru bir teşhis koymaktan bu güne kadar kaçınmış olmalarıdır.

Meselenin haline yardımcı olmak isteyen çevrelerin önce Kıbrıs meselesinin ne olduğunu araştırmaları ve iyice irdelemeri gerekir.

Kıbrıs meselesinin ne olduğunu, nasıl ortaya çıktığını Güney Rum lideri Glafkos Klarides ‘’ My deposition’’ adı altında yayınladığı kitabında kendisi vurgulamaktadır. Klaries, söz konusu kitabının 3’ üncü cilt 105’ inci sayfasında şunları yazmaktadır: ‘’ Kıbrıs Rumlarının amacı, adayı Türklerin koruma altına alınacakları bir Rum Cumhuriyeti’ ne dönüştürmekti Türklerin tüm çabası ise antlaşmalarla kendilerine tanınan hakları müdafaa etmekti.... Durum bu günde aynıdır ve değişen bir şey yoktur.’’

Rumlar, ulusal bir hedef olarak belirledikleri ‘’ Kıbrıs’ı bir Rum Cumhuriyeti’ne dönüştürme ve Yunanistan’ la birleştirme (ENOSİS) ‘’ Hedefine ulaşmak gayesiyle iki halkın eşit kurucu ortaklığına dayalı 1960 ortaklık cumhuriyetini, aralık 1963’ de Türklere karşı giriştikleri etnik temizlik operasyonu sonucunda silahlı saldırılarla yıktılar. Türkleri ortaklık cumhuriyetinin tüm organlarından dışladılar ve ana yasanın ‘’Ölmüş ve gömülmüş’’ olduğunu ilan ettiler. Rum papaz Makarios 1963-1974 yıllarında Kıbrıs Türklerine etnik temizlik uygulamakla, Balkanları kan gölüne çeviren Sırp canilerin lideri Miloseviç’ in bir anlamda öğretmenliğini yapmıştır.

İki kurucu halkın eşit siyasi oraklığına dayanan 1960 Kıbrıs Cumhuriyetini, adayı bir Rum Cumhuriyetine dönüştürmek maksadıyla kasıtlı olarak yıkan Rumlar, Kıbrıs meselsini yaratan suçlu taraf olmalarına rağmen, Birlemiş Milletler Güvenlik konseyine tarafından 4 mart 1964’ de alınan ve adaya Barış

Gücü konuşlandırılmasını ön gören kararında, haksızca ve uluslar arası normlarına aykırı olarak, “Tüm Kıbrıs’ın meşru hükümeti” addedilmişlerdir.

Makarios, kendiden sonra göreve gelecek olan Rum liderlerine braktığı vasiyetinde “Rumları meşru hükmet olarak kabul ettirmekle Kıbrıs ı Enosis’ e en yakın konuma getirdim. Bu sıfattan ne pahasına olursa olsun, asla gerilemeyiniz... Eğer gerileyecekseniz sadece Enosis için gerileyiniz!” demiştir.

Dolayısıyla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından haksızca “Meşru Hükmet” addedilmekle, Rum tarafı Kıbrıs’ta varmak istediği hedefe ulaşdığı düşüncesinde olup, izlemekte olduğu temel siyaseti, adaya Barış Gücü gönderilmesi amacıyla aldığı “Her ne pahasına olursa olsun bu ünvanı terketmemek” olarak belirlenmiştir.

Rumların bu sahte unvan altında tanınmış olmaları, Rum tarafında meselenin halli yönünde en küçük bir istek ve motivasyon brakmamıştır. Kıbrıs meselesinde 44 yıldır bir uzlaşma sağlamamasının temel nedeni de budur.

Enosisi gerçekleştirmek yolunda son adımı teşkil eden 1974 yunan darbesinden sonra Türkiye, garantörlük antlaşmalarına dayalı meşru müdafaa haklarını kullanarak Kıbrıs Türklerini topluca katledilmekten kurtardı. 1975 nüfus mübadelesi antlaşması ile iki kesimlilik gerçekleşmiş oldu.

Rum tarafının uzlaşmaz tutumu neticesinde, Birlemiş Milletler İyi niyet misyonu çerçevesinde 1977 yılından itibaren 1983 yılına kadar devam eden görüşmelerden hiçbir sonuç alınamaması üzerine, Kıbrıs Türkleri 15 kasım 1983’ de kendi bağımsız ve egemen devletlerini, diğer bir ifadeyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini ilan ettiler.

Kıbrıs’ da bir uzlaşma sağlamak için BM gözetiminde sürdürülen görüşmeler devam ederken, Rum tarafı 3 temmuz 1990 tarihinde Avrupa üyeliğinde üyelik baş vurusunda bulundu. Rumların bu tek taraflı ve kurucu antlaşmalarına aykırı baş vurularının amacı ekonomik değil siyasidir.

Rumların Avrupa Birliği üyeliğinden amaçları Türkiye'nin Antlaşmalarla tescil edilmiş Kıbrıs üzerindeki etkin garantisini ortadan kaldırarak, 1923 Lozan antlaşmasının bir uzantısı olarak Kıbrıs da teşhis edilen Türk-Yunan dengesine kendi çıkarları yönünde tek taraflı bozmaktır.

Avrupa Birliğinin Kıbrıs Türk tarafının haklı itirazlarına rağmen Rumların "Meşru Hükümet" unvanı adı altında yaptığı tek taraflı baş vuruyu kabul ederek işleme koyması, Rum tarafının Kıbrıs konusundaki uzlaşmazlığını daha da arttırmıştır. Rum tarafı Kıbrıs da varmak istediği hedefe zaten Avrupa birliği üyeliği yoluyla ulaşacağı beklentisi içine girerek, o ana kadar belirlenmiş olan çözüm parametrelerine sırt çevirmiştir. Böylece, "toplumlar arası görüşmeler" ve "iki kesimli federal çözüm" çabaları fiilen ortadan kalkmış oldu.

Kıbrıs Türk tarafı, AB tarafından "yegane muhattab" addedilen Rumlarla üyelik görüşmelerinin başlatılması kararının alındığı aralık 1997 Lüksenburg zirvesinin ardından, bundan sonraki müzakerelerin ancak devletten devlete yapılacağını açıkladı. 31 ağustos 1998 tarihinde ortaya konulan önerimizle, iki devlet arasında yapılacak müzakerelerin hedefinin konfederasyon olacağını açıklandı. Ancak Rum tarafı, Yunanistan' ın da etkisi ve AB üyeliği sürecinden aldığı cesaretle Türk tarafının konfederasyon önerini anında reddetmiştir.

Dolayısıyla AB'nin, "Katalizör işlemi" göreceği düşüncesiyle Kıbrıs meselesine karıştırılması, Rum tarafını uzlaşmazlık yönünde daha cüretkar bir pozisyona itmiştir ve uzlaştırma çabalarını aksine daha da zorlaştırmıştır.

Rum tarafının tek başına AB'ne üye alınması, Rumların dolaylı bir şekilde AB üyesi Yunanistan la entegrasyona gitmeleri anlamına gelmektedir. Halbuki 1960 antlaşmaları, Enosis ve Taksimin yanı sıra iki ana vatan Türkiye ve Yunanistan ın birlikte üye bulunmadıkları uluslar arası herhangi bir kuruluşa Kıbrıs'ın üye olmasını yasaklamıştır. Amaç, "Yetkileri kısıtlı bir devlet" şeklinde oluşturulan 1960 ortaklık devletinin dolaylı yoldan kendi bağımsızlığını ortadan kaldırmasına fırsat vermemekti.

İki tarafla sürdürülen yoğun mekik diplomasisi neticesinde BM tarafından ortaya konulan 1992 “ Fikirler dizisinde” Kıbrıs’ın AB’ne üyeliğinin ancak bir antlaşmadan sonra ve iki halkın ayrı ayrı düzenleyecekleri referandumlarla onaylanması koşuluyla gündeme gelebileceği belirtilmektedir.

Uluslar arası antlaşmalara ve tüm bu gerçeklere rağmen, Rum tarafının AB’ne yaptığı tek taraflı baş vurunun kabul edilerek işleme konulması bir insanlık ayıbıdır.

Bütün şartların lehine işlediğinin farkında olan Rum tarafı önlerine konulan hiçbir çözüm önerisini kabul etmemiş hedefledikleri gibi 2004 yılı mayıs ayında Avrupa Birliğine üye olmuştur. Böylece 1960 antlaşmaları ile tesis edilen dengeyi Rum Yunan lehine değiştirmiştir.

Kıbrıs da bir uzlaşma. Ancak soruna doğru teşhisin konulmasıyla mümkün olabilir. Kıbrıs Türk tarafının konfederasyon önerisi Kıbrıs meselesinin halli için en mantıklı en gerçekçi ve uygulanabilir yöntemi göstermektedir. Kıbrıs Türk tarafı geçmişte yaşanan acı tecrübelerden sonra, Rumlar tarafından istedikleri anda tekrar bozulamayacak kalıcı bir antlaşmadan yanadır. Olası bir antlaşmanın kalıcı olabilmesi ve 1963 da olduğu gibi sadece kağıt üzerinde kalmaması için devlet esasına ve egemenliğine dayanması gerekir. Böylece, Rumların ileride yine Kıbrıslı Türklere saldırmaları halinde ortaya çıkacak kargaşa geçmişte olduğu gibi dış dünyaya bir “iç mesele” olarak lanse edilemeyecek egemen bir devletin diğer egemen devlete açık saldırısı olarak görülebilecektir.

SUMMARY

The main reason for not finding reconciliation (solution) for a period of 44 years in the Cyprus matter is the fact of refraining by the United States of America and England termed as “International community states” having power and influence as states, to define the matter of Cyprus in a correct manner because of interests of their countries.

The communities who want to assist solving the matter must first enter into research to determine if what is the matter and it must be well analyzed.

Southern Cyprus Greek Leader Glafkos Klarides, himself, in his book titled “My Deposition” emphasizes what are the facts of the matter in Cyprus and how it was faced. On page 105 of volume 3 of the subject book, Klarides, writes as follows: “The objective of Cyprus Greeks, is to convert the island into a Greek Republic where Turkey will be taken under protection. Whereas all of the efforts of Turks were to defend the rights grated to them with agreements. ..Today the things are the same and there is nothing changed”.

Greeks, determined it as a national target to “convert Cyprus into a Greek Republic and merge it with Greece (ENOSIS)” and to reach at this target, they have attached with arms to make a ethnic clearance operation against Turkey in the month of December of he year 1963 and demolished the 1960 associate republic basing on equal partnership of two people. They have pushed Turks out of all of the organs of the joint republic of association and announced that this constitution is “dead and buried”. Greek chaplain Makarios during the years 1963-1974, applied ethnical clearing off of Cyprus Turks, and in a sense, acted as a teacher to the Serbia criminals leader Misoseviç who put Balkans into a state of a lake of blood.

The 1960 Cyprus Republic basing on equal political association of two founder people, with the purpose of converting the island into a Greek Republics, demolished the Republic on purpose, were the offender party

creating the Cyprus matter but in the resolution oft he United Nations Security council dated 4 March 1964 and contemplating placement of Peace Force to the island, without having any right and by being contrary to the international norms, they were accepted as the legitimate government of Turkish Cyprus".

Makarios in his will stated for the Greek leaders to assume power after him, had said; "by having Greeks accepted as the legitimate government I have brought Cyprus to the closest position to the ENOSIS. Regardless of what it is do not ever move back from this title, at what ever cost it may be... If you are to move back, move back only for ENOSIS!".

Therefore, the United Nations Security Council unjustly considered them as the "Legitimate government" and thus the Greek side is in the opinion that they have reached the target they desired to reach and the basic political policy followed, was determined as "not to abandon this title for what ever cost it may have" to have Peace Force forwarded to the island.

Having Greeks accepted under this false title, did not leave any desire and motivation even the smallest one at the Greek side to act in the direction of solving the matter faced. This is also the basic reason for not attaining any reconciliation for a period of 44 years in the Cyprus matter.

After the Greek cope the etat of 1974 forming the last step taken in the path of realization of ENOSIS, Turkey by using the legitimate right of defense based on guarantor ship agreements, saved Turks of Cyprus from being massacred. With the population exchange agreement of 1975, being in two sections in the island was attained.

As a result of irreconcilable attitude of Greek side, within the good will mission of United Nations, since 1977, until 1983, there were negotiations entered into and there were no results attained. Upon this, the Turks of Cyprus, on 15 November 1983 declared their independent and sovereign state. In other words, the Northern Cyprus Turkish Republic was announced as founded.

To arrive at reconciliation in Cyprus, the talks under observation of United Nations (UN) were continuing and on 3 July 1990 the Greek side, make application for membership to European Union. This one sided application of Greeks made contrary to the founders agreement, was based on not economic but political objectives.

The objectives of Greeks to become a member in the European Union,was to discontinue the effective guaranty of Turkey registered with agreements over Cyprus and as an extension of 1923 Lozan Agreement, to disturb the Turkish-Greek balance attained in Cyprus in their favor at a single side.

The European Union, despite rightful objections of the Turkish side of Cyprus, by accepting the application made by Greeks under the title of being the “Legitimate Government” and putting it into processing, increased the act of not getting reconciled further on the Greek side on the subject of Cyprus. The Greek side, by entering into the expectations that they will any way be reaching at the target desired by means of the membership in the European Union, turned their back to the solution parameters determined to that date. Thus “talks between the communities” and “federal solution based on two sections” were efforts that were actually not shown.

The Turkish side of Cyprus, following the 1997 Luxembourg Summit where the decision to have membership talks started with Greeks assumed as the “only party to talk” by EU, stated that after this the negotiations can be done only by between the state to state. With our proposal put forward on 31 August 1998, it was disclosed that the target of the talks to be made between the two states will be confederation. However, the Greek side, with the effect of Greece too and by basing on the courage received from the EU membership process, immediately rejected the confederation proposals made by the Turkish side.

Therefore, having EU to participate in Cyprus matter with the idea that it will act as “catalyzing processes” pushed the greed side to a more courageous position in the direction of not getting reconciled and made the efforts to reconciliation more difficult as a thing arising contrary to the original thinking.

Taking Greek side alone to the EU membership means indirectly having Greeks become integrated with Greece which is a member in the EU. Whereas, 1960 agreements, along with ENOSIS and division, banns Cyprus to become member in any international organization in which the two main land namely Turkey and Greece are not members together. The objective “was to not to give a chance to discontinue the independence of the state formed in 1960 as the state of association in form of a state having “restricted authorizations”.

As a result of dense shuttle diplomacy entered into with both parties, in he “Arrays of Ideas” put into open by the UN in 1992, it was stated that the membership of Cyprus to EU could be approved to appear in the agenda on condition that the two people after an agreement arrange separate referendums.

Despite the valid international agreements and all of these realities, the application made single side, by the Greek side to EU was accepted and put into processing and this is a shame for the humanity.

The Greek side aware hat all of these conditions are operating in their favor, did not accept any solution proposal made to them at all and at the same time, as they have targeted, in the month of May of the year 2004, they became member of the European Union. Thus, the balance attained with 1960 agreements were changed in favor of Greece and Cyprus Greeks.

Reconciliation in Cyprus can be possible only by making a correct formulation of the mater faced. The confederation proposal of the Turkish side of Cyprus, is the most logical, most realistic and applicable method that can be indicated. The Turkish side in Cyprus, after the painful experiences of past, are desiring to have a permanent agreement that can not be disobeyed again by

Greeks at any time they so desire. For a probable agreement to be permanent and as it was in 1963, for not to having it stay on the paper only, it must base on the state and the principle of sovereignty. Thus, in case the Greeks attack Turks of Cyprus in future, the crises to arise will not be possible to be introduced to outside world as done in the past as an “internal matter” and will be seen as an open attack of an sovereign state to another sovereign state.

TEŞEKKÜR

Bu yüksek lisans tez çalışmasının danışmanı olan, görüş ve düşünceleriyle bu çalışmaya yön veren değerli hocam Sn. Prof.Dr.Abdülkadir AKÇİN'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	Sayfa
ÖZET	iv
SUMMARY	viii
TEŞEKKÜR	xiii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xxii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xxv
1. GİRİŞ	1
1.1. Kıbrıs'ın Coğrafi Konumu	2
1.2. Dünya Hakimiyet Teorilerine Göre Kıbrıs	4
1.3. Kıbrıs'ın Oluşumu	6
1.4. Kıbrıs'ta Yaşam Belirtileri Kıbrıs'ın ilk Halkı	8
1.4.1. Kıbrıs'ın İlk Halkıyla İlgili Kanıtlar	10
1.5. Büyük Türkistan'ın Konumu ve Kıbrıs	12
1.5.1. Türklerin ilk Göç Yolları	13
1.6. Kıbrıs'ın İlk Hakimleri	14
1.7. "Kıbrıs" Adı Üzerine Varsayımlar	16
1.8. Kıbrıs'ın Anadolu ile Coğrafi İlişkileri	17
1.9. Hititlerden Sonra Kıbrıs'ın Durumu	18
1.10. Kıbrıs'ta Şehir Krallıkları	19
1.11. Müslüman Arapların Kıbrıs'ı Fethi	20
1.12. Müslüman Araplardan Sonra Kıbrıs'ın durumu	21
1.13. Kıbrıs'ın İngiliz Kralı Tarafından Satılması	22
1.14. Selçukluların Kıbrıs'la İlgisi	23
1.15. Ortodoks Kilisesi Katolik Baskısı Altında	24
1.16. Kıbrıs'ın Türk-Osmanlı Himayesine Alınması	25
1.17. Kıbrıs'ın Türkler Tarafından Fethi	27
1.17.1. Limasol'un (Leymosun) Fethi	29
1.17.2. İskele (Larnaka) ve Lefkoşa'nın Fethi	29

1.17.3. Magusa'nın Fethi ve Fetih Harekatının Tamamlanması 31
1.18. 1600 Başlarında Türk-Osmanlı İmparatorluğu 32
1.18.1. Kıbrıs'ta Türk Yönetimi 33
1.18.2. Kıbrıs'taki Türk Eserleri 34
1.18.3. Türk Osmanlı Döneminde Eğitim / Öğretim 38
1.18.3.1 İlkokul Öğrenimi 38
1.18.3.1.1. 1571-1600 Döneminde Vakıf Sıbyan Okulları 39
1.18.3.1.2. 1800-1878- Döneminde Eklenen Sıbyan Okulları 39
1.18.3.2. Orta Öğretim Kurumları 40
1.18.3.2.1. Rüştiye 40
1.18.3.2.2. İdadi 40
1.18.3.2.3. Medreseler 40
1.19. Kıbrıs'ın İngiliz'lere Kiralanması 41
1.19. 1. Emirname İle Tırmanan Göçler 43
2. KIBRIS SORUNUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ 44
2.1. Megali İdea 44
2.1.1. Etniki Eteria Terör Örgütü 50
2.2. Enosis Ve Kıbrıs'ta Enosis Faaliyetlerinin Gelişimi 60
2.2.1. Türk Yönetimi Döneminde ENOSİS Faaliyetleri 60
2.2.2. İngiliz İdaresinde Yunanistan'ın Enosis Uğraşları 64
2.2.3. Kıbrıs'ın İngiltere Tarafından İlhakından Sonra Enosis Faaliyetleri Ve Türk- Rum İlişkileri 74
2.2.4. 1931 İsyanı Ve İsyanda Yunanistan' Rolü 78
2.2.5. Paris Konferansında Enosis Çabaları 79
2.2.6. Türk Kurtuluş Savaşı Yıllarında Enosis Faaliyetleri 81
2.2.7. Yunanistan'ın Enosis İçin BM'e Başvurusu 93
2.3. Yunanistan ve EOKA 101
2.4. Doğu Akdeniz Savunma Konferansı (Londra konferansı) 109

2.5. Lord Radcliffe Anayasası 111
2.6. Ulusal Direniş Örgütlerinin Kurulması 113
2.6.1. VOLKAN'ın KurulmasI 113
2.6.2. Kara Çete Kurulması 116
2.6.3. 9 Eylül Cephesi 116
2.6.4. Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) Kurulması 117
2.7. Kıbrıs'a Mac Milan Planı 120
2.8. Temmuz 1958'in Faturası 123
2.9. 1955-1958 Döneminde Terk Ettiğimiz Köyler 125
2.10. 1963 ve Sonrasında Terk Ettiğimiz Köyler 127
2.11. İngiliz Hükümetinin Türkiye'ye Teminatı 128
2.12. Ulusal Direnişin İlk Kazanımı 129
2.12.1. Zürih Antlaşması 130
2.13. T.C. Hükümetinin Silahlanmaya Yaklaşımı 131
2.14. İki Toplumlu Kıbrıs Cumhuriyetinin Kurulmasına Dair Antlaşmalar 132
2.14.1. Askeri İttifak Antlaşması 132
2.14.2. Garanti Antlaşması 133
2.14.3. Londra Antlaşması Sonrası Makarios Tutumu 134
2.15. Egemen İki Toplumlu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İlanı 135
2.16. Cumhuriyet Kurulduktan Sonra Ortaya Çıkan Sorunlar 138
2.16.1. Belediyeler Sorunu 138
2.16.2. Kamuda Temsiliyet Sorunu 139
2.16.3. Kıbrıs Ordusu Kuruluşunda Sorun 139
2.17. Kıbrıs Cumhuriyetinde İlk Seçimler 139
2.17.1. Türk Cemaat Meclisinin İlk Üyeleri 140
2.18. 1960-1963 Döneminde Yunanistan'ın Tutumu 141
2.19. Makarios' un Anayasa Değişikliği Önerisi 142
2.20. Akritas Örgütü Ve Akritas Planı 149
2.20.1. Akritas Planı 150
2.21. Acheson Planları Ve Yunanistan 159

2.22. İlk Toplumlararası Görüşmeler 163
2.23. 15 Temmuz 1974 Darbesi (Sampson Darbesi) 165
2.24. Barış Harekatı 167
2.24.1. Barış Harekatının Sebebi 167
2.24.2. Hareket Öncesinde Adadaki Kuvvet Durumu 168
2.24.2.1. Kıbrıs Rum Kesimininin Askeri Durumu 168
2.24.2.2. Kıbrıs Türk Kesiminin Askeri Durumu 169
2.24.3. Tarafların Harekat Planları 170
2.24.3.1. Rumların Harekat Planları 170
2.24.3.2. Türklerin Harekat Planları 172
2.24.4. Kıbrıs Barış Harekatı İcrası 174
2.24.4.1. Birinci Kıbrıs Harekatı (1nci Gün) 174
2.24.4.2. Birinci Barış Harekatı (2 nci Gün) 178
2.24.4.3. Birinci Barış Harekatı (3 ve 4 ncü Gün) 179
2.24.5. 1nci Barış Hareketinin Sona Ermesi 182
2.24.6. 1.Cenevre Konferansı 182
2.24.7. 2. Cenevre Göçüşmeleri ve 2. Barış Harekâtı 185
2.24.7.1. İkinci Barış Harekatı 187
2.24.8. Barış Harekatının Deniz Desteği 189
2.24.9. Barış Harekatının Hava Desteği 190
2.24.10. Barış Harekatının Sonuçları 190
2.24.11. Yunanistan ve Kıbrıs Rum Liderliği Açısından 192
2.24.12. 20 Temmuz Barış Harekatının Sosyal,Kültürel ve Ekonomik Sonuçları 192
2.24.13. Kıbrıs Barış Harekatından Genel Olarak Alınması Gereken Dersler 193
2.25. BM'nin 3212 Sayılı Kararı 194
2.26. Barış Harekatından Sonraki Siyasi Ve Askeri Gelişmeler 196
2.26.1. Kıbrıs Türk Federe Devletini Kuruluşu, 1977 ve 1979 Dorukları 196
3. K.K.T.C 'NİN KURULMASI, 1980 SONRASI KIBRIS' TAKİ

GELİŞMELER 199
3.1. K.K.T.C ’nin Kurulması Ve Gösterilen Tepkiler 199
3.2. BM'nin 649 Sayılı Kararı 204
3.3. Cuellar'ın Raporları 204
3.4. AB - Kıbrıs İlişkileri ve Gelişmeler 204
3.4.1. Rumların AB' ye Üyelik Başvurusu 210
3.5. Rum Tarafının AB. Başvuru Amacı 212
3.6. Rumların AB.’ne Girmesinin TÜRK Tarafına Etkileri 214
3.7. Türk Tarafının Uygulaması Gereken Hareket Tarzları 216
3.8. 1992 Sonrası Ve Güven Artırıcı Önlemler Paketi 217
3.9. Gümrük Vergilerinin Toplanması 222
3.10. Alınan Kararlar 226
3.11. Helsinki Zirvesi Sonuç Belgesi 228
3.11.1. Helsinki Zirvesi Sonuçları Çerçevesinde Topluluk Müktesebatının Analitik İncelemesine İlişkin Alt-Komite Çalışmaları-Ağustos 2002 232
3.12. Avrupa Parlamentosu’nun 15 Ekim 2002 Tarihli Dış İlişkiler, İnsan Hakları, Ortak Güvenlik Ve Savunma Politikası Komisyonu’nun Genişleme Süreci Hakkındaki Taslak Raporu 235
3.13. Kıbrıs'ın AB Üyeliği İle İlgili Uluslararası Anlaşmaların ve Temel Belgelerin İlgili hükümleri 237
3.14. Kıbrıs Sorununun Çözümü İçin Rum-Yunan İkilisinin Çözüm Kriterleri 238
3.15. Türk Halkının Çözüm Kriterler 239
3.16. Rum-Yunan İkilisinin Ortak Savunma Doktrini 241
3.17. Kıbrıs Sorununda Türk, Türk Tarafının Tezi 243
3.18. Adada Türk Ve Rum Görüşleri Arasındaki Farklar 245
3.19 Annan Planı 248
3.20. Annan Planıyla Yer Değiştirmesi Öngörülen Türk Nüfusları 248

3.21. Annan Planında Bulunan Ve Toplumsal Varlığımızı Tehlikeye Atacak Hususlar 252
3.22. Annan Planında Belirlenen Eksikler 255
3.23. Rakamlarla Anan planı gerçeği 256
3.24. Annan Planı Neticesinde Ortaya Çıkması Muhtemel Senaryolar 257
3.25. Kopenhag Zirvesi Sonunda Kıbrıs'takı Gelişmeler ve Türkiye - AB İlişkilerine Etkisi 258
4. TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİ 263
4.1. Türkiye'ye Yönelik Yunan Stratejileri 263
4.2. Yunan Sorunu'nun Nedenleri 263
4.2.1. Tarihi-psikolojik Nedenler 263
4.2.2. Stratejik Nedenler 265
4.3. Modern Megali İdea 266
4.4 1980'den Günümüze Türk Yunan İlişkileri 271
5. KIBRIS' TA RUM YUNAN İKİLİSİNİN YAPTIĞI KATLİAMLAR 279
5.1. İngiliz Döneminde Yapılan Katliamlar 279
5.1.1. 1912 İlk Katliam 279
5.1.2. Kareklas Olayı 280
5.1.3. 1931 Olayı 281
5.1.4. EOKA Saldırıları 283
5.2. Cumhuriyet Dönemi Rum Yunan İkilisinin Yapılan Katliamlar 284
5.2.1. 1963-1974 Yılları Arası Yapılan Katliamlar 284
5.2.2. 1974'te Rumların Yaptığı İnsanlık Dışı Katliamlar 296
5.2.3. Taşkent (Tokhni) Katliamı 297
5.2.4. Terazi Katliamı 298
5.2.5. Baf Katliamı 298
5.2.6. Atlılar, Muratağa Ve Sandallar Köyleri Katliamı 300
5.2.7 Atlılar Köyü Katliamı 304

6 . CUMHURBAŞKANI RAUF DENKTAŞ'IN KIBRIS SORUNUNU DEĞERLENDİRMESİ 307
7 . REFERANDUM 326
7.1 Referandum Öncesi KKTC'nin Son Durumu 326
7.1.1 Annan Planının BM.Güvenlik Konseyine Sunulması ve Rusya'nın Kıbrıs Politikası 328
7.2 Referandum Sonucu ve Değerlendirmesi 331
8. GİRİT VE KIBRIS SORUNLARININ MUKAYESESİ 333
8.1. Takdim Planı 333
9. STRATEJİLER 339
9.1.Stratejinin Tanımı 339
9.2.Amerika'nın AB'nin Parçalamasına Yönelik Stratejisi 347
9.3.Irak Savaşı Sonrasında ABD'nin Türkiye Politikaları 348
9.3.1. Psikolojik Stratejiler 349
9.3.2. ABD'nin Baskı Aracı Olarak Kürt ve Türkmen Politikaları 354
9.3.3. Amerikan Siyasal Stratejilerinin Sonuçları 368
9.3.4. Türkiye Tarafından Uygulanması Gereken Stratejiler 371
9.4. ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye Yönelik Stratejileri 376
9.5. ABD'nin Kıbrıs Stratejileri 378
9.6. AB'nin Türkiye ve Kıbrıs Stratejileri 381
9.7. Yunanistan'ın Türkiye'ye Yönelik Stratejileri 383
9.8. Türkiye'nin KKTC.'ye Yönelik Stratejileri 385
9.9. AB-Akdeniz Ortaklığı Türkiye'nin Akdeniz Vizyonu 388
9.9.1. Türkiye'nin Yeni Akdeniz Vizyonu 389
9.9.2. Barselona Sürecinin Değerlendirilmesi 389
9.9.3.Türkiye Ne Yapabilir? 391
9.10. Küreselleşme ve Kıbrıs Sorunu 395
9.11 AGSP,AGSK,NATO,AB, ve Kıbrıs'ın Jeostratejisi 400
10. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 409

KAYNAKLAR 424
ÖZGEÇMİŞ 442
EKLER
EK-1: MAKARİOS'UN GİZİKİS'E GÖNDERDİĞİ MEKTUP
EK-2: 12 TEMMUZ 1990, MOMERANDUMU
EK-3: TC-KKTC Ortak Deklarasyonu, 20 Ocak 1997
EK-4: TC-KKTC Ortak Deklarasyonu - 23 Nisan 1998
EK- 5: TBMM'nin 15 Temmuz 1999 Tarihli Kararı
EK-6: MAKARİOS'UN GİZİKİS'E GÖNDERDİĞİ MEKTUP
EK-7: SAMPSON'UN ENOSİS İÇİN HAZIRLADIĞI MESAJ (27.07.1974)
EK-8: 20 TEMMUZ SABAHI KIBRIS TÜRK YÖNETİMİ BAŞKANI RAUF DENKTAŞ'IN YAYINLADIĞI MESAJ
EK-9: 1958 VE 1963-64 DÖNEMİNDE SALDIRIYA UĞRAYAN VE GÖÇE ZORLANAN TÜRK KÖYLERİ
EK -10: KIBRISTA YAPILAN REFERANDUM SONUÇLARI
EK-11: MAKARİOS'UN SERBEST BIRAKILMASI İÇİN İNGİLTERE İLE YUNANİSTAN ARASINDAKİ ANTLAŞMA
EK-12: DENKTAŞ'IN, ANNAN VE PAPADOPULOS'A GÖNDERDİĞİ MEKTUP
EK 13: REFERANDUMA SUNULAN ANNAN PLANI METNİ
EK-14: KIBRIS'IN KRONOLOJİSİ
EK-15: FOTOGRAFLAR

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
A	Alay
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.m.	Araştırma Geliştirme Merkezi
AGİK	Avrupa Güvenlik İşbirliği Konseyi
AGSP	Avrupa Güvenlik ve Savunma Projesi
AKEL	Rum yönetiminde sol bir siyasi parti
AT	Avrupa Topluluğu
B	Bölüm
Bnb.	Binbaşı
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
BMGS	Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri
Bl.	Bölük
BOP	İşte Büyük Ortadoğu Projesi
C.	Cilt
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
Dr.	Doktor
DSB	Dışişleri ve Savunma Bakanı
Dz.	Deniz
EMAK	Kıbrıs Milli Kurtuluş Cephesi
ENOSİS	Kıbrıs'ın Yunanistan'a İlhakı
EOKA	Rum terör örgütü
ERNK	Ermeni Terör Örgütü
ETİ	Hitit
GAÖ	Güven Arttırıcı Önlemler
Hz.	Hazreti

İST	İstanbul
İs.	İstikam
Km	Kilo Metre
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
K.T.	Kıbrıs Tarihi
KTFD	Kıbrıs Türk Federe Devlet
KTHY	Kıbrıs Türk Hava Yolları
KTKA	Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı
Kur.	Kurmay
Kh	Karargah
Kor.	Kolordu
Komd.	Komando
LUH	Lefkoşa Uluslar arası Hava Alanı
Lv.	Levazım
MEDA	Akdeniz Ekonomik İşbirliği Topluluğu
Mu.	Muhabere
Mknz.	Mekanize
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
MTA	Maden Teknik Arama
Ord.	Ordunayus
PKK	Partiye Karkıri Kürdistan
Prof	Profesör
PNAC	Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi
Prş.	Paraşüt
RMMO	Rum Milli Muhafız Ordusu
Shh.	Sıhhiye
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı
TMTF	Türk Mukavemet Teşkilatı Federasyonu

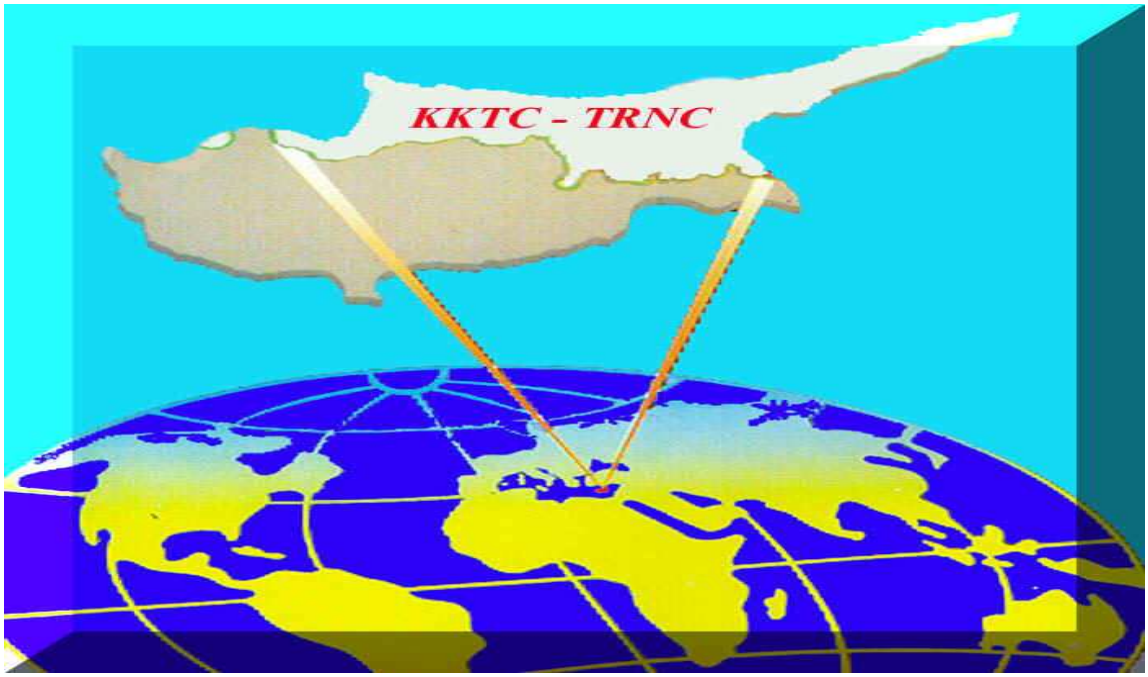
TGK	Taktik Gurup Komutanlık
TB	Tabur
Tuğ	Tugay
Top.	Topçu
Tk.	Takım
Tnk.	Tank
Tüm.	Tümen
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
YTK	Yüksek Taktik Komutanlık
YY	Yüz Yıl

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
1.1.Kıbrıs' ın dünya üzerindeki yerini gösteren fotoğraf	1
2.1. Megali İdea Amaçlarına Hizmet Eden Plaklar	48
2.2. Rumların Enosis İçin Kullandığı Bir Afiş	48
2.3. İlk Megali idea Haritası	49
2.4. Yunanistan'ın Megali İdea Hedeflerini gösteren Harita	49
2.5. Rumların Enosis Hedeflerini Gösteren Enosis Abidesi	53
2.6. Yunanistan'ın Yıllar İtibarı İle Toprak Ve Nüfus Olarak Yayılması	54
2.7. Yıllar İtibari ile Yunan Yayılmacılığını Kanıtı	55
2.8. Rumların Enosis için çağrı sembolü	60
2.9. Enosisçi Rum yönetimi lideri Başpiskopos Makarios	89
2.10. TMT.'nin bünyesinde bulunan sancaklar	119
2.11. Rum baskısından kurtulmak için köylerini terk eden Küçük Kaymaklı halkı	127
2.12. Garanti antlaşması gereği adaya gönderilen Türk birliğinin Magosaya gelişi	137
2.13. Akritas Planı	149
2.14. Leon Harekat Planı	171
2.15. Aetos Harekat Planı	171
2.16. Velos Harekat Planı	172
2.17. Çıkarma Harekatı Harekat Planı	176
2.18. Hava İndirme Harekatı Harekat Planı	177
2.19. Komando Tugayı Harekat Planı	180
2.20. Birleşme Harekatının Harekat Planı	181
2.21. 39 ncu Piyade Tümeni Harekat Planı	187
2.22. 28 nci Piyade Tümeni Harekat Planı	188
3.1. Kıbrıs'ın günümüzdeki haritası	199
3.2. Annan Planı sonucu ortaya çıkan Harita	249
3.3. 1996 nüfus sayımına göre yerleşim birimlerinin nüfusları	251

3.4. Annan planı sonunda terkilecek yerleşim merkezleri ve nüfusları 252
4.1. Yunanistan'ın Yıllar İtibari ile Toprak Kazanımları 278
5.1. EOKA terör ögütünün katlettiği bir Türk çocuğu 283
5.2. Küçük kaymaklı 'da katledilen Türk erkekleri 288
5.3. Flasu Köyünde Rum'lar tarafından yakılan Türk evleri 296
5.4. Baf'ta kafalarından kurşunlanarak katledilen Türk erkekleri 299
5.5. Atlılar ve Sandallar köyü Rum'ların oluşturduğu toplu mezarlarının açılışı 300
5.6. Atlılar köyü toplu mezarlarının açılışı 305
6.1. Cumhurbaşkanı Denktaş'la yaptığım görüşme 307
Referandum öncesi Rum'ların hayır mitingi

1.GİRİŞ

Şekil.1.1. Kıbrıs'ın Dünya üzerindeki yerini gösteren fotoğraf

Kıbrıs Adası, Akdeniz'in kuzeydoğusunda 34 derece, 33 dakika ve 35 derece, 41 dakika kuzey enlemleri ile 32 derece,17 dakikave 34 derece, 35 dakika doğu boylamları arasında yer almaktadır. Yüzölçümü 9283 km^2dir. Kapladığı alan bakımından fazla bir öneme sahip olmayan Kıbrıs'ın önemi, sahip olduğu coğrafi konumdan ileri gelmektedir.

Kıbrıs sahip olduğu bu jeopolitik mevkii dolayısıyla tarihte, Avrupa, Asya ve Afrika arasında önemli roller oynamıştır. Ticaret yollarının kesişme noktası olması dolayısıyla tarihte pek çok devletin Kıbrıs'a sahip olma emelleri vardır. Bu nedenle Kıbrıs tarihte; Finikelilerden Romalılara, Venediklilerden Osmanlılara kadar bir çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır.

Kıbrıs, 1 Ağustos 1571 yılında yapılan fetihle Osmanlı idaresine girmiştir. Osmanlı idaresindeki Kıbrıs'ta halk, o zamana kadar özlemini çektikleri refah ve huzur içerisinde yaşamışlardır. Kıbrıs'ta Osmanlı idaresi halk arasında hiçbir ayrım yapmadan, tarafsız ve adilane olarak huzur ve refahı ön planda tutan bir yönetim sergilemiştir. Bu dönemde adanın Türkleşmesi sağlanmıştır. Kıbrıs'ta

sağlanan bu huzur ortamı uzun sürmemiştir. Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ile birlikte Kıbrıs, 4 Temmuz 1878'de İngiltere'ye kiralanmıştır. I. Dünya Savaşı'nı fırsat bilen İngiltere, 5 Kasım 1914'de Kıbrıs'ı ilhak ettiğini ilan etmiş ve 20 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması'nda Kıbrıs'ta hukuki olarak İngiliz egemenliği tanınmıştır.

Adanın nüfus dengesi, İngiliz egemenliğine geçmesiyle birlikte tamamen değişmiştir. Pek çok Türk ailesi göç etmiş, Türk nüfusu azalırken İngiliz yönetiminin yanlı tutumu sayesinde Rum nüfusu artmıştır. Rumlar adanın bir gün Yunanistan'a bağlanacağını ta o günlerde hayal etmişler ve enosisten hiçbir zaman vazgeçmemişlerdir. Bu tarihten sonra ada çok kanlı terör olaylarına sahne olmuş, huzur kalmamıştır. Yaşanan kanlı günlere bir son vermek amacıyla uzlaşma zemini oluşturulmaya çalışılmış, 1959 Londra ve Zürih antlaşmalarının bir sonucu olarak 16 Ağustos 1960'da Kıbrıs'ın bağımsızlığı ilan edilmiştir. Bunlara ilaveten 1960 yılında Garanti ve İttifak antlaşmaları, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında imzalanarak kurulan Cumhuriyet sağlamlaştırılmıştır.

İki toplumun eşitliğini bir türlü içlerine sindiremeyen eski Eoka'cı Nikos Samson 1960 Antlaşmasının geçerli olmadığını tek yanlı olarak ilan etti ve yaşanan gerginlik sonucu 15 Temmuz 1974'te yapılan darbeyle Makarios yönetimden uzaklaştırıldı. Yaşanan gelişmelere seyirci kalamayan Türkiye 1974 yılında Garantör Devlet'in bir gereği olaya müdahale ederek Mutlu Barış Harekatını gerçekleştirmiştir. Yapılan iki harekat sonucunda Yeşil hat çizilerek bugünkü sınırlar oluşturulmuştur. 15 Kasım 1983'de KKTC kurulmuştur.

1.1. Kıbrıs'ın Coğrafi Konumu

Günümüzden milyonlarca yıl önce bölgemiz coğrafyasının oluşum süresince Kıbrıs Anadolu'nun bir uzantısı olarak yer almıştır. Bugünün Kıbrıs'ı ada olması nedeniyle anakarasından ayrı görünmesine karşın bu görünümü yüzeyseldir. Çünkü yapılan araştırmalar Kıbrıs adasının halen ortalama 250/400 derinlikteki su altı platformları ile hem doğu hem de kuzey yönlerinden Anadolu yarımadası bütünlüğünü sürdürmeyi devam ettirdiğini kanıtlamaktadır.

Kıbrıs, Akdeniz'de bulunan irili ufaklı birçok adalardan bir tanesidir ve en doğuda, şahadet parmağı İskenderun Körfezini işaret eden kapalı bir el biçiminde, Türkiye'ye yaklaşmış bir konumdadır. 34 derece 33 dakika ve 35 derece 41 dakika kuzey enlemleriyle 32 derece 17 dakika ve 34 derece 35 dakika uzakta doğu boylamları arasında yer alır.[1] Türkiye kıyılarından 70 km. kadar uzakta bulunan Kıbrıs, Mersin ve Antalya Körfezleri arasında güneye doğru büyük bir yay çizen Taşeli Platasunun denizin altından yükselmiş bir parçası görüntüsündedir.

Doğu-Batı yönünde uzayan Kıbrıs Adası'nın bu doğrultu üzerindeki en uç iki noktası arasındaki uzaklık 224 km.'yi geçmez. Kuzey-Güney doğrultusunda ise en az uzak noktaları arasındaki mesafe 96 km.'dir. Adanın girintili, çıkıntılı kıyıları 782 km. uzunluğundadır. Körfezin büyük girintilerle kara içlerine sokulmaları Kıbrıs'ın herhangi bir noktasının denizden uzaklığının 30 km.'yi geçmemesini sağlar.

Kıbrıs Adası'nın yüzölçümü, 9251.50 km^2.dir. Akdeniz'deki Sicilya ve Sardinya adalarından küçük; Girit, Korsika ve Rodos adalarından ise daha büyüktür. Akdeniz'in 3. büyük adasıdır. Kıbrıs'ı 35 derece kuzey paraleli ortasından bölerek devam eder.Ankara'nın hemen doğusundan geçmekte olan 33 derece doğu meridyeni ise Güzelyurt kasabasının içinden geçmektedir.

Kıbrıs'ın Türkiye ile var olan coğrafi, ırki ve kültürel ilişkileri yeni değildir. Bu ilişkiler, başlangıçtan bu güne kadar devam etmiştir. Kıbrıs'ın en yakın komşusu olan ülke Türkiye'dir ve Kıbrıs bu ülkenin seksen dörtte biri kadardır. Ankara ilinin üçte biri ve Konya ilinin ancak beşte biri büyüklüğünde olan Kıbrıs Adası, Marmara Denizi'nin içinne sığabilecek büyüklüktedir. Kıbrıs Türkiye'nin 70 km. kadar güneyindedir. Batısındaki Suriye kıyılarına 100 km. ve güneyindeki en yakın komşusu olan Mısır ülkesine 384 km. uzaktadır. Kıbrıs' ın Atina'ya olan uzaklığı ise 900 km. Geçemektedir .[2]

[1] Bedevi Vergi H. ; Kıbrıs Tarihi, Lefkoşa 1966. s.

[2] Fehmİ, Hasan ; KKTC'nin El Kitabı,1987, s.39

1.2. Dünya Hakimiyet Teorilerine Göre Kıbrıs

Devlet politikalarını yönlendirmiş hakimiyet teorilerine göre Kıbrıs Adasının önemi aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

a. Kıbrıs Ortadoğu ve Doğu Akdeniz bölgelerini kontrol etmektedir. Petrol ve Ortadoğu petrolünün deniz ulaşım yollarına hakimdir.

b. Mackinder'in kara hakimiyeti teorisine göre, karalara egemen olan dünyaya, egemen olur. Dünya kararının en can alıcı noktası (heartland) coğrafi faktör, doğal kaynaklar ve endüstriyel saha bakımından Doğu Sibirya, Himalaya-Kafkaslar, Urallar, Kuzey Buz Denizi ile çevrelenmiş olan bölgedir.[3] Kıbrıs bu bölgenin Akdeniz'deki bir açılış noktası, Ortadoğu'dan geçip Afrika'ya uzanan mihverleri kontrol edebilen bir durumdadır. Dünya hakimiyetini sağlamak üzere merkez bölgesinde teşekkül eden ve belirli bir aşamadan sonra dünyaya yayılmak üzere harekete geçecek olan kara kuvvetinin ilk hedefi Akdeniz'dir. Akdeniz'e hakimiyet Kuzey Afrika kıyılan dahil, Cebelitarık Boğazı ve Süveyş Kanalının alınmasıyla sağlanır. Bu hedefe ulaşan mihverlerden biri Avrupa'dan Cebelitarık Boğazına, diğeri Anadolu, Ortadoğu, Süveyş Kanalı istikametine uzanır. Her iki istikametteki harekata paralel olarak Akdeniz'deki deniz harekatı da son derece önem taşınmaktadır. Deniz harekatındaki başarı ise, en kritik bölge olan Doğu Akdeniz ve dolayısıyla Kıbrıs Adasının taarruz eden kuvvetin eline geçmesine bağlıdır. Kıbrıs, coğrafi konumu nedeniyle, çatışma sahasının en kritik bir yerinde ve Anadolu, Ortadoğu, Süveyş Kanalı mihverini kontrol altında tutacak bir bölgedir. 1877-1878 Osmanlı-Rus harbi neticesinde Anadolu'nun geleceğini tehlikede gören İngilizlerin Kıbrıs'ta üst kurmak istemeleri ve Adayı bir Rus tehlikesine karşı elde bulundurmalarının başlıca nedeni bu gerçekte yatmaktadır. Diğer taraftan Rusya'nın, adanın devamlı olarak bağımsız ve zayıf kalmasını istemindeki başlıca gerçek, bu görüşün altında değerlendirilebilir .[4]

[3] Bayazıtoğlu, Mümtaz ; Kaynak, 1976, S.14

[4] Sadrazam, Hali ; Kıbrıs'ta Varoluş Mücadelemiz, Şehitlerimiz Ve Anıtlarımız, 1990,S.11

[5] Sadrazam, Halil ; a.g.e.s.11

c. Amiral Alfred Mahan'ın Denizler Egemenliği Teorisine göre ise Dünya yüzeyinin 4'te 3'ünü teşkil eden denizlere hakim olanın karaları da kontrol ederek egemen olacağı varsayılmaktadır.[5] Bu teoriye göre Kıbrıs, Süveyş Kanalı vasıtasıyla Akdeniz'den geçen, Hint ve Pasifik Okyanuslarına açılan deniz ulaşım yollarını kontrol eder. Denizlere hakim olmak suretiyle dünyayı kontrol, özellikle deniz ulaşım yollarını ve bu yolların geçtiği kritik kara bölgelerinin kontrolü ile orantılıdır.

Akdeniz, deniz ulaştırmasının mihrakı ve Akdeniz havzasına yayılmış bölgede gerekli gelişme için bu çabasını arttırmıştır. Akdeniz'i boydan boya kat eden ve Süveyş Kanalı yolu ile Hint ve Pasifik Okyanusuna uzanan deniz yollarını Akdeniz içinde kontrol edebilen noktalardan birisi de Kıbrıs'tır. Süveyş Kanalına yakınlığı, bu özelliğini daha da arttırmaktadır.[6]

d. Spykman'ın Kenar Kuşak kavramı içerisinde Kıbrıs'ın ayrı bir yeri vardır. Avrasya'yı kontrol, kenar kuşak üzerindeki hakimiyet ile mümkündür. Bu kenar Kuşak, İskandinavya'dan başlayan, İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, Ortadoğu, Hindistan, Malezya, Hindiçini ve Kore olmak üzere uzanan bir yarımadalar zinciridir. Buna iç adalar zinciri olarak Spirzberg, İzlanda, İngiltere, Madeira Adası, Girit, Kıbrıs, Seylan, Sumatra, Borneo, Filipinler, Formoza, Japonya ve Aleut Adaları dahil edilmektedir. İç adalar zinciri, yarım adalar zincirinin gerisini teşkil etmektedir. Bu zincirin en kritik kısmını ise Akdeniz Havzası içinde olan Türkiye ile Yunanistan ve bu ülkelerin gerisinde Kıbrıs ve Ortadoğu bölgesi teşkil etmektedir. Hava hakimiyeti teorisine göre de hava gücünün her istikamete tevcihinde Kıbrıs stratejik bir platform teşkil etmektedir. Hava gücü olmaksızın deniz ve kara hakimiyeti teorilerinin düşünülmesi bu gün için mümkün değildir. Kıbrıs Adası, taktik ve stratejik hava kuvvetlerinin kullanılmasına, ayrıca orta menzilli balistik güdümlü füzelerin atış rampalarının yerleştirilmesine imkan vermektedir. Kıbrıs Adası, Berlin, Bükreş, Basra jeopolitik mihverlerinin güney yanını etkileyebilecek bir konuma sahiptir.

e. Adayı elinde bulunduracak kuvvetli bir devleti Ortadoğu sorunlarında söz sahibi yapacak ve Ortadoğu'daki devletler üzerinde prestij sağlayacak bir konuma sahiptir .[7]

6 Sadrazam, Halil ; a.g.e.s.11

7 Sadrazam, Halil ; a.g.e.,s.11

f. Petrol nedeniyle çıkabilecek bir üçüncü Dünya harbine savaş alanları olabilecek bölgelere yakınlığı nedeniyle depo vazifesi görebilecektir.

1.3. Kıbrıs'ın Oluşumu

Kıbrıs adası Dünyamızın oluşum sürecinde ortaya çıktığı zaman şekli bugünki gibi değildir. Dünyamızın yaşını belirlemek için başlatılan yoğun çalışmalar yüzlerce yıl geçmişe dayanmakla birlikte kaç yaşında olduğu konusunda fikir birliği yoktur. Bazı araştırmacılar tarafından bir milyar sekizyüzmilyon yıl ile dört milyar yıl arasında kabul edilen Dünyamızın yaşı radyo aktiviteyi esas alarak hesap yapan Holmes ve Lawson'a göre en az 7 milyar 400 milyon yıl civarındadır.[8] Radyo aktivite den başka bir esaslara dayanılarak yapılan hesaplama dünyamızın yaşını 2 milyar yıl ile 4 milyar yıl arasında göstermektedir.[9]

Bu hesaplamalara dayanılarak ortaya sürülen iddialar günümüzden 225 milyon yıl önce bile Dünya'mızın bu günkü isimleri ile Avrasya, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Afrika, Hindistan, Antartika ve Avustralya karalarının bir kısmından ibaret ve birbirleri ile birleşik olduğu şeklindedir. O günlerde bir bütünlük içerisinde olan bu karalar milyonlarca yıllık süreçte yer hareketleri sonucunda, ayrılmışlar farklı doğal yapılar kazanarak bugünki görünüm ve özelliklerine kavuşmuşlardır.

Dünya'nın var olduğu zamanda bir iç deniz görünümlü bugünün Akdeniz'i de yoktu. Akdeniz havzasını ve Asya kıtasının çok büyük bir kısmını kaplayan okyanussal bir deniz vardır. Dünyamızın oluşum sürecinde Tethys denen bu okyanussal su birikintisinden bir çok karalar denizler göller ortaya çıkmış ve Dünyamızın bugün ki coğrafyasını oluşturmuştur. Kıbrıs karasının da yeryüzü hareketleri sonucunda Tethys okyanussal denizin küçük bir bölümünü oluşturan bugünki ismi ile Akdeniz'in deniz tabanının su yüzüne yükselmesi ile oluştuğu var sayılmaktadır.

[8] Hayat Ansiklopedisi, Cilt 2, S 1014

[9] Sadrazam, Halil ; a.g.e. s. 1014-1016

İncelemeler Kıbrıs'ın bugünki görünümünden çok farklı olarak günümüzden en az 70-100 milyon yıl kadar önce Afrika ana karasının Avrasya ana karası altına ilerlemesine neden olan hareketler sonucu deniz tabanında birikmiş bulunan magmanın su yüzüne çıktığı ve bugün ki Trodos kitlesinden ibaret olduğunu kanıtlamaktadır.[10]

Birinci zamanda meydana gelen bu olay neticesinde Dünya coğrafyasına katılan bugün ki adıyla Kıbrıs karası o günlerde deniz yüzeyinde yer alan granit bu kitleler grubu görünümüne sahipti. Doğa hareketleri nedeniyle birinci zaman içinde sulara gömülen Trodos kitlesi üçüncü zamanda günümüzden 35-40 milyon yıl kadar önce ve bu defa bugünün 5 parmak dağları ile birlikte tekrar deniz yüzüne çıktı. Bu zamanın sonlarında Trodos-5 parmak ve aralarındaki çukur alan (bugünkü adıyla Maresya Ovası ve çevresi) yer hareketleri nedeniyle su altına doğru alçalarak kısmi bir batma olayı vuku buldu. Sonuçta alçak yüzeyler sular altında kalırken yüksek yüzeyler (dağ zirveleri) su seviyesinin üstünde kalarak Kıbrıs anakarası bir sıra adalar görünümü kazandı.

Günümüzden 4 milyon yıl kadar önce, batmış kısımlar doğa hareketleri sonucu ve son kez olarak su yüzüne çıktığında, Anakaranın bir yarım ada görünümünde olduğu 5 parmak dağlarının ise Hatay'ın Nur (Amanos) Dağları ile birleşmiş olduğu görülmektedir. Kıbrıs ve çevresinde yapılan ilmi incelemeler, 5 parmak dağlarının Güney Anadolu'daki Misis-Andırın tektonik kuşağı; Troodos Masifinin ise İskenderun bölgesindeki Kızıldağ Masifi tektonik kuşlağının devamı olduğu Kıbrıs'taki Meserya ovasının Adana ve İskenderun nevojen havzaları; Kıbrıs'ın Trodos ofiyolit masifi ile Amonoslar'daki Kızıldağ ofyolit masifi ve bu masifleri örten eosen yaşlı Lef kara sadiment istifinin de Kızıl dağ ofiyolit kütlesini örten aynı yaştaki cona grubu sedimentleri arasındaki çok büyük benzerlikleri ortaya çıkartmaktadır.[11]

Kıbrıs'ta ve Güney Anadolu'da en çok benzeyen jeolojik birimler adanın Trodos ofyolit masifi ile Güney Anadolu'nun Kızıldağ ofyolit kitlesidir. Doğu Akdeniz bölgesi okyanussal kabuğunun birer parçası durumunda olan bu masiflerin Afrika levhasının Avrasya levhası altına

[10] (MSE) Kıbrıs Rum yönetimi bölgesindeki Troodos dağı

[11] Ketin, İhsan; Anahtarlarıyla Kıbrıs'ın jeolojisi ve Anadolu ile bağlantısı yer bilimleri sayı 14., s. 207

dalışı sonucunda ortaya çıktığı konusunda görüş birliği vardır.[12] Milyonlarca yıl Anadolu karasının bir uzantısı olmayı devam ettiren Kıbrıs'ın bugünki fiziki görünümüne kavuşması ise çok yenidir ve 50 bin yılı geçmez. Bu tarih buzul çağının dördüncü zamanıdır . 4'üncü zamanın sonlarına doğru, 1 milyon yıldan beri kuzey yarım küresinin büyük bölümünü örten kalın buz katmanları artan ısının etkisi ile çözülmeye başlamış, kuzey yarım küresinin bir çok yerlerinde olduğu gibi su halinde Karadenizden taşarak İstanbul Boğazı'nı var etmiş ve Marmara-Ege yoluyla Akdenize ulaşmıştır. Bu olayların gerçekleştiği 4'üncü zaman sonunda yani 50 bin yıl öncesinde günümüz Akdeniz'in de şimdiki haline benzemediği bilinmektedir. Bugünki Sicilya Adası'ndan Güney Avrupa ve Kuzey Afrika'ya uzanan nokta olan dar bir kara, doğuda ve batıda olmak üzere sonraları Akdeniz ismi verilecek olana su birikintisini iki göl halinde tutuyordu. Kıbrıs doğu yönünde kalan gölün suları ile güneyinden ve batısından kuşatılmış bir yarım ada halinde idi.

Buzların erimesi ile taşan Karadeniz ve çevresinin suları İstanbul Boğazı'nı var edip Marmara ve Ege'yi oluştururken,Kuzey Avrupa, doğuda Asya, güneyde Afrika ile kuşatılan 2,996,000 (2 milyon 9 yüz altmış altı bin) kilometre kare yüz ölçümüne sahip bugünki Akdeniz'i de kaba taslak şimdiki şekline kavuşturuyor ve aynı zamanda 70-100 milyon yıldan beri, Anadolu ana karasının bir uzantısı olmak özelliğini sürdürmüş bulunan Kıbrıs yarım adasını dört tarafını su ile çevrilmiş bir ada haline getiriyordu.

1.4. Kıbrıs'ta Yaşam Belirtileri Kıbrıs'ın ilk Halkı

Günümüzden 50 bin yıl kadar önce, Buzul Çağının sona ermesi ile Akdeniz bugünkü düzeyine erişirken, Anadolu'dan kopmuş bir ada olarak dünya coğrafyasına katılan Kıbrıs'ta ilk insan yaşamıyla ilgili buluntular Neolitik (M.Ö. 4000-3500) belirtileri milattan 7.000 yıl öncesine kadar inmektedir.[13] Fakat bu

[12] Ketin, İhsan ; Anahtarlarıyla Kıbrıs'ın jeolojisi ve Anadolu ile bağlantısı yer bilimleri s:226

[13] Adalılar, Ayça ; Arkaik Dönemden Bu Güne Kıbrıs'ta Türk Kültürü ve Turizm Politakası-tebliğ-1989 s.2-3

iddiayı kanıtlayan buluntulara bu güne kadar rastlanmış değildir. Bu tarihten öncesinde Kıbrıs Adası'nın meskun olmadığı kabul edilmektedir. Adanın ilk halkını oluşturanların (ki tarihte etocypriot olarak anılırlar), çok büyük çoğunlukla Güney ve Güney Doğu Anadolu , bir miktar da Suriye ve Filistin kıyı bölgelerine yerleşmiş brakisefal topluluklar olduğu ve bu toplulukların insanlık tarihinin ilk büyük göçleri esnasında, bütün ağırlıkları ile çölleşen büyük Türkistan'ı terk ederek Anadolu ve Mezopotamya' ya yerleşen, oraları yeni vatanları yapıp Dünya'nın ilk uygarlıklarını kuran kavimlerle aynı soydan geldiği kabul edilmektedir.[14]

Kıbrıs'ın ilk halkını (etocypriot) oluşturan ve M.Ö. 6000 yıllarında Akdeniz havzasının en ilginç topluluğunu meydana getiren bu Kıbrıs'lıların Anadolu çıkışlı olduğu Türklere antipatisiyle ünlü yunalı tarihçi Dr. Achille Emilianides bile kabul etmekte Histoire de Chypre adlı eserinde : "Kıbrıs'ın ilk sakinleri muhtemelen Güney Anadolu kıyılarından gelip adaya yerleşmişlerdir.[15] Bu insanlar, tüm adet ve davranışlarını da birlikte getirmişlerdir." demektedir.[16]

Çoğunluğu Güney, Güneydoğu Anadolu olmak üzere, küçük bir kısmı da Suriye ve Filistin kıyılarından gelerek tüm adet ve davranışlarını Kıbrıs'a taşıyan bu ilk Kıbrıs'lıların Neolitik (M.Ö. 4000-3500) ve daha sonraki devirlere ait kazılar sonucu ortaya çıkarılmış kültür kalıntıları çok zengindir ve Anadolu ile Kıbrıs arasındaki binlerce yıllık çok yakın ilişkileri belgelemektedir.

Kıbrıs'ın en eski yerleşim birimleri kabul edilen Khyrokitia (Lefkoşa Limasol yolu üzerinde), Petra Tou Limniti (Yeşilırmak Kayalığı), Vrysi (Girne'nin 6,5 km doğusundaki Çatalköy civarı), Erimi (Limasolun 12 km batısında) Kastros (Karpaz-Zaferburnu dolayları) ve Kalavason çevresinde kazılar sonucu elde edilmiş Pre-Neolitik (Neolitik öncesi), Neolitik Dönemi ve Neolitik sonrası devirlere ait tüm antik buluntuların,Anadolu kültürüne ait veya çok benzeri olduğu konusunda görüş birliği vardır. Mersin yöresinin Yümük

[14] Ana Britannica, 1994, Cilt. 18, s.434

[15] Raymond Furon Manuel de Prehistorie Generale s. 237

[16] Serter, Vehbi Zeki ; Kıbrıs Tarihi 1-2-3, 1991 s. 13

Tepe, Tarsus'un Gözlü Kule ve Antakya'nın Ugarit kazılarında eşlerinin veya benzerlerinin elde edildiği; Kıbrıs'ın, Ambeliku yöresinde bulunan ve eski Tunç Çağına ait eşyaların, Anadolu ile var olan ileri düzeydeki ticari ilişkileri kanıtladığı, Vunos antik mezarlığında (bu günkü Beylerbeyi yakınında) çıkarılmış bulunan kapların ve eşyaların çoğunlukla Anadolu-Kıbrıs kültürlerinin bir karışımını örneklediği gözlemlenmiştir.[17]

Yine bu bağlamda, Vunos (Beylerbeyi yakınında), Philia (Lefkoşa ilçesinin kuzey batısında), Ayparaskevi (Lefkoşa yakınında), Vasilya (Karşıyaka-Girne) antik mezarlarından çıkartılan kil modellerin Kıbrıs halkının, aynen eski doğu kavimlerinde ve bilhassa Anadolu da olduğu gibi fırtına tanrısına taptığını; yani Anadolu da ki dini inanç kültürünü de tümüyle paylaşmakta olduğunu kanıtlamaktadır.

1.4.1. Kıbrıs'ın İlk Halkıyla İlgili Kanıtlar

Günümüzden 50 bin yıl kadar önce bugünki şekli ile Dünya coğrafyasına katıldığı bilinen Kıbrıs'taki insan yaşamı ile kanıtlar çoğunlukla Cilalı Taş Devrine aitti Günümüzden 7000 yıl öncesinde Kıbrıs'ta insan yaşamının var olduğuna dair bazı tarihçilerin iddialarına karşı, o döneme ait inandırıcı buluntular halen elde edilmiş değildir.[18]

Günümüzden en az 11 bin yıl öncesinde bile (M.Ö. 9000 öncesi) Anadolu'nun meskun olduğu, Anadolu'nun ilk halkını meydana getiren Büyük Türkistan çıkışlı kavimlerin (daha sonraki adıyla İlk Türkler) Anadolu'daki Kaba Taş, Yontma Taş ve Cilalı Taş Devirleri uygarlıklarını kurdukları bilinmektedir.[19] Ele geçen buluntular Anadolu ve Ön Asya da ki insanlık tarihinin Kıbrıs'ta binlerce yıl öncesinde başladığını, adaya gelip yerleşen ve ilk Kıbrıs'lıları (Etocypriod) oluşturan güney ve güneydoğu Anadolu çıkışlı toplulukların bu uygarlığı da Kıbrıs'a taşıdıkları ve daha sonraki Neolitik Çağda Kıbrıs

[17] Serter, Vehbi Zeki ; Kıbrıs Tarihi 1-2-3, 1991, S.237

[18] Gibbonss, Harry S.; The Genocide Files,Londom,1997,S.15

[19] Öztuna, T.Yılmaz ; Türkiye tarihi,C.1,S.15

Medeniyetini meydana çıkartmakta kullandıklarını, Kıbrıs'ın ilk yerleşim birimleri olarak kabul edilen yerlerde yapılan kazılarda ele geçirilen buluntular, bu tarihi gerçeği, hiçbir şüpheye meydan bırakmayacak şekilde kanıtlamaktadır.

Kıbrıs'ta kazılar sonucu elde edilen ve Kıbrıs Rum Yönetimi bölgesindeki arkeoloji müzesinde halen sergilenmekte olan Neolitik kültür ürünleri, çoğunlukla Anadolu'nun güney güneydoğu bölgelerinden gelerek o güne kadar iskan edilmemiş olan Kıbrıs'a yerleşip ilk halkını oluşturanların, büyük Türkistan kökenli Anadolu'yu vatan tutmuş Brakisefal kavimlere mensup olduğunu göstermektedir.[20]Kıbrıs'a yerleşen Büyük Türkistan kökenli ve Anadolu çıkışlı bu topluluklar Oğuz Türkkan'a göre tarihin daha sonraki dönemlerindeki adları ile İLK TÜRKLER, beraberlerinde getirdikleri kültür sayesinde Kıbrıs Adasını Akdeniz Havzasının en ilginç topluluğunun yaşadığı ülke haline getirmişlerdir.[21]

Kıbrıs Arkeoloji üzerinde dünyaca ünlü kazı bilimci, ve tarihçiler Ohnfalsch Richster, Paul Astrom, Geoge Hıll, Kıbrıslı Rum arkeolog Diakios ve diğerleri, Kıbrıs'ın ilk halkının (Etocypriot) olarak bilinir. Anadolu'dan geldiği ; ırki olarak Büyük Türkistan kökenli Anadolu halkına mensup bulunduğu ve Kıbrıs'ta binlerce yıl kullanılan Kıbrıs dilinin de Anadolu'da konuşulan dillerden olduğu konusunda görüş birliği içindedirler.

Beşparmak Dağları'nın kuzey yamacı üzerinde kurulmuş Beylerbeyi (Bellapais) yakınlarındaki Vunos yerleşim birimi antik mezarlarından çıkartılan tanrı heykelleri, Kıbrıs halkının insan biçiminde Tanrılara tapmakta olduğunu; yani inanç yönünden de bütün eski doğu kavimlerinde ve genelde Anadolu halkında olduğu gibi fırtına tanrısı kültürünün takipçisi bulunduğunu göstermektedir.[22]

Anadolu'nun çoğunlukla güney kıyılarından basit sallar kullanarak Kıbrıs'a gelip yerleşen; adanın ilk halkını oluşturan bu Büyük Türkistan kökenli Anadolu çıkışlı toplulukların, Kıbrıs'a göçlerinin binlerce yıl devam ettiği anlaşılmaktadır. Her yeni göç dalgası, Anadolu'da var olan yüzlerce yıllık

[20] C.Fuerst, Zur Kenntnis Der Prehistorischen Bevölkerungen Der İnsel Cypern,Lunt Universitets Arsskrift,no 20.

[21] Ana Britanica 1994, C.18, s.434

kültürün son gelişmelerini de birlikte taşımıştır. O günlerde, daha sonraları Kıbrıs'a gelip yerleşen ve koloniler kuran Fenikeliler adaya henüz ayak basmadıkları gibi, Rum/Yunan ikilisinin tarihi bir kanıta dayanmayan "Kıbrıs başlangıçtan beri Yunan adasıydı. " iddialarına örnek gösterdikleri Miken'ler de Kıbrıs'a henüz gelmiş değillerdir.[23]

1.5. Büyük Türkistan'ın Konumu Ve Kıbrıs

Yüce Türk Ulusunun Anayurdu Büyük Türkistan, Asya kıtasının büyük Kadırgan Dağları'ndan (Kingen) Baykal Havzası'na, oradan Altay Dağları boyunca Hazar Denizi'ne Hindi-Kuş Dağları Pamir Yaylası-Kara kum-Karanlık Dağlar üzerinde Sarı Irmak 'a (Çin'de) oradan da Büyük Kadırgan Dağları'na (Kingen Dağları) oluşan bir çizginin içindeki bölgeyi anlatır. Güney Anadolu kıyılarından sallar üzerinde gelip, insan yaşamayan Kıbrıs adasına yerleşen ve ilk halkını oluşturan toprakların, Büyük Türkistan çıkışlı ilk Türklerden olduğu belge ve bulgularla kanıtlanmıştır.[24]

Dünyanın diğer bölgelerinde henüz Mağara Devri ve Kültürü hakim iken, Türk Ulusunun Anayurdu Büyük Türkistan, kereste ve maden işleme tekniğinin yaşadığı, bağ bahçe ve ehlileştirilmiş hayvan tarımı yapıldığı bir ülke idi. Buzul devrinin sona ermesi ile bugünki Gobi Çölü boyunca doğuya uzanan Büyük Türk Denizi Havzasında iklim şartları büyük ölçüde değişti. Tarım ve hayvancılık yapılamaz hale geldi. Bu durumda Orta Asya insanı için yeni yurtlar bulup oralara göç etmek ve yerleşmek zorunlu oldu.[25] Bu nedenle, Orta Asya denilen Büyük Türkistan'da yaşamakta olan kavimlerin ve toplulukların büyük bir kısmı, yerleşebilecekleri; tarım, hayvancılık ve iptidai ev sanatlarını icra edecekleri yeni ülkeler bulmak gayesi ile yollara düştüler. Büyük Türkistan kökenli kavimlerin bu ilk yer değiştirme hareketi; dünya insanlığı gelişim sürecini hızlandıran ilk göçler olarak kabul edilmekte ve binlerce yıl devam ettiği bilinmektedir.

[22] Kınal, Firuzan ; İlk çağlarda Kıbrıs, Ankara 1964 s.394

[23] Erzen, Arif ; Kıbrıs Tarihine bir bakış Ankara 1971 s. 80-82

[24] Türkan, R.Oğuz ; Orkun Dergisi, 1998, sayı 2,s. 3

[25] Adalılar, Ayça ; Arkoiojik Dönemden Bu Güne Kıbrıs'ta Türk Kültürü ve Turizm Politakası-tebliğ-1989

1.5.1. Türklerin ilk Göç Yolları

Büyük Türkistan çıkışlı ilk Türkler binlece yıl mütemadi dalgalar halinde batıya doğru devam eden göçlerinde, başlıca iki ana yolu kullanmışlardı: Bunlardan birisi güney yoludur ve bu yolu takip edenler himalaya dağlarının kuzey ve güney etekleri boyunca Ön Asyaya ulaşmışlar, Mezopotamya'yı, Anadolu'yu ve adaları yeni vatanları edinmişlerdi. Ön Asya'ya varıp ta oralarda yerleşmeye gerek duymayan topluluklardan bazıları Suriye'de yerleştiler, güneye doğru yollarına devam ederlen Filistin üzerinden kıyı bölgeler boyunca Mısır'a gelip Nil Havzası boyunca Eski Mısır uygarlığını başlattılar. Mısır'a varan topluluklardan bazıları, Kuzey Afrika kıyıları boyunca ilerleyerek ve yerleşerek batıya doğru yollarına devam ettiler. Bazıları ise bugünkü Cibraltar (Cebelitarık) boğazından geçip İspanya ve Portekiz topraklarına ulaştılar.[26] Yarım ada üzerinde, yaşamakta olan toplumları egemenlik altına alarak yerleştiler ve oraya mensup oldukları kavmin ismini verdiler. Bunlar tarihte "İberler" olarak bilinmektedir.

Büyük Türkistan çıkışlı kavimlerin batıya olan göçlerinde kullandıkları ikinci yol ise kuzey yoludur. Bu yol, Ural Dağları ile Hazar Denizi arasından ve Karadeniz'in kuzeyinden geçer. Bu geçite tarihte, Kavimler Kapısı adı verilmiştir.

Buradan geçerek batıya doğru yollarına devam eden topluluklardan bazıları, Karadeniz'in kuzeyindeki sahalarda, Tuna Havzası'nda Trakya'da; bazıları ise Makedonya'ya, Tesalya'da ve en nihayet, bu gün Yunan Yarım Adası denilen topralarda yerleşip oralarını yeni yurtları edinmişlerdir. Buralara yerleşen kavimlerden bazıları bir süre sonra, güney ve doğu yönlerindeki ülkeleri hedef alan göçlerini devam ettirmişler, Akdeniz çevresine yayılmışlardır.

Daha sonraki dönemlerde Çanakkale ve İstanbul boğazları üzerinden Batı Anadolu'ya girenlerin, önceki yıllarda kavimler kapısından geçip Trakya Tuna Havzası ve çevre toprakları yurt edinerek yerleşmiş Türkistan çıkışlı topluluklardan olduğu kanıtlanmıştır.[27]

[26] Adalılar, Ayça ; a.g.e s.2

[27] Adalıla,r Ayça ; a.g.e S.3.

1.6. Kıbrıs'ın İlk Hakimleri

Tarihte Kıbrıs'a hakim olan ilk devlet, Kıbrıs'ın ilk yerleşikleri gibi Anadolu halklarından olan Hititler'dir. Bazı tarihçiler Kıbrıs'ın ilk hakimleri olarak eski Mısır'lılar gösterirse de bu bütünüyle doğru değildir. Gerçi adanın, M.Ö. 1450 yılında firavun .Tutmosis zamanında, eski Mısır himayesini kabul ettiği bilinirse de, bu himayenin Mısır hazinesine bakır, kalay, lacivert taşı ve fil dişi gibi hediyeler gönderilmesi ile sınırlı kalmıştır.Kıbrıs halkının krallıklar olarak tanınan şehir devletleri sınırları içerisinde yerel muhtar idarelerini koruduğu anlaşılmaktadır.[28]

Orta Asya (Büyük Türkistan) çıkışlı kavimlerden olduğu son kültür buluntularına dayanılarak kanıtlanmış bulunan Hititlerin (Eti) önce Kuzey Mezopotamya'ya geldikleri, sonraki yıllarda ise daha batıya ilerleyerek özellikle Kızılırmak yayı içerisinde ve çevresinde yerleştikleri, orada diğer topluluklara üstün gelerek imparatorluklarını kurdukları bilinmektedir.

Türkoloji konusunda uzman olarak kabul edilen R.Oğuz Türkkan, Mezopotamya, Anadolu ve çevresine yerleşerek uygarlıklarını kuran Sümerlileri, Hititleri (Etiler) ve Roma'nın kurucularından etrüskleri, tarihinin ilk Türkleri olarak adlandırılmaktadır.[29]

Türk ırkı'nın, en az 11000 yılından beri yaşadığı ve dünyanın en eski uygarlıklarını insanlık hizmetine verdiği Anadolu'da kurulan ve çevre ülkelerine de hakim olan Hitit (Eti) İmparatorluğu ve uygarlığı hakkında bugüne kadar elde edilen buluntular, Anadolu'nun Büyük Türkistan çıkışlı topluluklarla başlamış olan insanlık tarihi M.Ö. 7000 yıllarından çok daha eskilere en az M.Ö.9000 hatta 11000 yıllarına kadar götürmekte ve bu tarih bile, her gün elde edilen kültür buluntuları nedeni ile daha geçmişe gitmektedir.[30]

Anadolu Hititlerinin Kıbrıs'ta hakimiyet kurması M.Ö.1320 olarak gösterilirse de Kıbrıs-Anadolu Hitit ilişkilerinin çok daha önceden varolduğu, hatta 1400 yıllarında kısa süreli de olsa Hititlerin adada hakimiyet kurdukları

[28] Özer, Yusuf Ziya ; Orkun Dergisi, 1998, Sayı 2, S. 30

[29] Türkan, Oğuz ; Orkun Dergisi,1998, Sayı 2, S. 30

[30] Adalılar, Ayça ; a.g.e. s.3

belirlenmiştir. M.Ö.1320 de Kıbrıs Adası'nın egemenliği altına alan Hitit Devleti'nin başında imparator Muvattalli vardı. Kıbrıs, Hitit İmparatorluğu'nun bir parçası olduktan sonra, Hititlerin Ada ekonomisinde etkin bir rol oynadığı bir gerçektir.Adanın o güne kadar iptidai bir şekilde işletilmekte olan zengin bakır madenleri, Hititlerin Anadolu'dan getirdiği o çağa göre ileri teknoloji sayesinde işletilip, Akdeniz havzası ülkelerine ihraç edildiği ve bu yolla Kıbrıs'lılara iyi bir geçim sağladığı var sayılmaktadır. 1985 yılında çözülebilen Finike dilinde yazılı bir tabletten Kıbrıs'ın, o dönemlerde Alaysa ismiyle bilindiği de anlaşılmıştır.[31] Yine, Eski Mısırlıların Galonisef papirüsü ile de Alasya isminin Kıbrıs adasına verilen ad olduğu ögrenilmiştir. Bazı araştırmacılara göre, Alasya adı; Kıbrıs'ın bütününe değil de, Kıbrıs'ta ilk yazının kullanıldığı yer olarak bilinen Salamis yakınlarındaki Enkomi şehir devletine verilen isimdir. 120 yıl Adada egemen olan Anadolu Türk Hitit Devleti hakında bugüne kadar Kıbrıs'ta fazla kültür buluntularının takdim edilmemesini var olmadığına değil, onların çıkarılmasına ve çıkarılanların da kısıtlı olarak gizlenmesine veya başka kavimlere aitmiş gibi gösterilmesine bağlamak icap eder. Çünkü, Hititler gibi Ön Asya'da görkemli bir uygarlığın sahipleri olan ve de çevre ülkelerde yaşayan birçok Ulus, toplulukları idaresi altına alabilme başarısını gösteren bir büyük Ulusun, en az 120 sene hakim olduğu Kıbrıs Adası'nda bırakacağı kültür izlerinin bu kadar az olabileceğini kabul etmek olası değidir. Bizim değerlendirmemize göre, arkeolojik kazılarda ele geçen ve tarihe ışık tutacak değerdeki Hitit kültür buluntuları, Anadolu'ya Türklüğüne karşı sınırsız alerjisi olan bazı sözde bilim adamlarında hasır altı edilerek ortaya çıkarılmamasında menfaat umulmuş, araştırmacı ve tarihçelerin hizmetine sunulması engellenmiş veya başka kavimlere mal edilmek istenmiştir.

Bu değerlendirmemize, Kukla-Baf yöresinin antik mezarlarından çıkartılan ve Geç Bronz devrine ait olduğu bilinen fildişi sapı üzerinde savaş tasviri işlenmiş bir ayna ile ilgili olarak ortaya sürülen yakıştırmayı örnek olarak gösterebiliriz. Buluntu Hitit aynası, kıbrıslı Rum arkeolog Karayorgi'ye göre Hitit eseri değil, "Ege ve doğu unsularının bir karışımıdır". Halbuki birçokları gibi ünlü kazıbilimci Prof.Casson antik buluntuyu "bu güzel eser, hiç şüphe yoktur ki, Anadolu Hitileri'ne aittir." diye tanımlamaktadır.

31 Müller, Max ; a. g.e. s. 253-254

Tarafsızlık şuuruna sahip Uluslararası gerçek kazı bilimcileri, her açıdan Anadolu'nun bir parçası olan Kıbrıs'ta, ırk düşmanlığı diyebileceğimiz bir davranışla bilmezden ve görmezden gelinmeye çaba harcanan, tarihe ışık tutacak değerdeki toprakaltı ve toprak üstü Hitit kültür örneklerini sergilemişlerdir. Hititlerin Kıbrıs'taki egemenliği, M.Ö.1320-1200 yıllarında, Mısır kaynaklarının "Deniz Kavimleri" dediği Akalar, Lidyalılar, Sardunyalılar ve Roma'nın ilk kurucuları olarak kabul edilen Kurt Totemli ve Tarkan unvanlı Başkanlara sahip Etrüsk'lerin saldırıları sonucu görkemli Hitit imparatorluğu'nun yıkılmasıyla son bulmuştur.

1.7. "Kıbrıs" Adı Üzerine Varsayımlar

Günümüzden 50 bin yıl öncesinden bugünkü şekliyle dünya coğrafyasına katıldığı kabul edilen Ada'nın ismi hakkında görüş birliği yoktur. Eski Mısır ve Hitit vesikalarında Kıbrıs Adası'nın ismi Alaşya olarak geçmektedir. Kıbrıs tarihi üzerinde çalışmalarıyla ünlü Sir George Hill'in "Alasya'ın Kıbrıs olamayacağı "iddiası bugün artık önemini kaybetmiş bulunmaktadır.[32] Alasya adının, Kıbrıs Adası'na veya en azından Hititler tarafından kurulduğu hakkında kanıtlar bulunan Salamis yakınlardaki en komi şehir devletine verilen ad olduğu kabul edilmektedir.

Eski Asur vesikalarından Kıbrıs'tan "Ya" veya "Yadnana" olarak bahsedilmekte, İbrani vesikaları ise Kıbrıs'ı Kittim olarak anlatmaktadır.[33] Birçok ünlü tarihçeler Kıbrıs isminin bakır anlamındaki Sümerce (akadça) Zabar veya Zubar'dan üretildiği ve adanın bakır madenleri meşhur olduğu için Latince'de Cuprum ve İngilizce'de Copper olan ve bakır anlamına gelen kelimelerinde Zabur veya Zubur kelimesinden üretildiğine inanılmaktadır.[34] Kimi kaynaklar Kıbrıs adının adada bolca bulunan kınaçiçeğinin İbranices'i olan Kopher'den ; kimileride Selvi'nin Latincesi Cypress'den geldiği var sayılmaktadır.[35]

[32] Hill, George ; A History of Cyprus, s. 36

[33] Kınal, F. ; İlk Çağlarda Kıbrıs, Belleten, Cxxviii, Sayı İii, S. 403

[34] Fehmi, Hasan ; K.K.T. Cumhuriyetinin El Kitabı, 1987, S.16

[35] Hakeri,Bener H. ; Başlangıcından 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi, 1993, S.8

Arap kaynakları Kıbrıs'tan Ceziret-ül Hadra (Yeşil ada) veya Revayih Feşan (kokular saçan bin bir çiçek) diye bahsetmektedir.[36] Her şeyin üzerinde hak iddia etmeyi gelenek haline getiren Rum/Yunan tarihçeleri ise Kıbrıs ismini Yunan mitolojisine dayamakta ve Eski Yunan tanrılarından Kiniras'ın oğlu Kipros' tan aldığı kanıtlama gayreti içindedirler.

1.8. Kıbrıs'ın Anadolu ile Coğrafi İlişkileri

Günümüzden 4 milyon yıl öncesinden, Buzul Çağı'nın sonlarında kadar Avrasya Kıtasıyla bir bütün olarak Anadolu yarımadasının Akdeniz'deki uzantısı bir yarımada olan, Anadolu'yla bir bütün olması nedeniyle de Anadolu'ya ait cüce fil, cüce suaygırı ve bu gün dahi baf ormanlarında serbestçe dolaşan müflonların kara yoluyla gelip yerleştiği Kıbrıs Karası, Akdeniz'in bugünkü su düzeyini kazanması sonucunda "Ada" haline gelmiş ve Anadolu Ana karasından kopuk bir görünüm kazanmıştır.[37] Bu değişim süresince, alçak bölgelerde yaşamakta olan Anadolu çıkışlı cüce fil ve cüce suaygırları telef olurken dağ zirvelerinde yaşamakta olan Müflonların kurtularak yaşamlarını devam ettirdiği anlaşılmaktadır.[38]

Fakat Kıbrıs'ın Anadolu'dan kopmuş görünümü yüzeyseldir. Uluslararası üne sahip tüm coğrafya uzmanları Kıbrıs Adası'nın Anadolu'dan ayrı bir toprak değil, ortalama 250-400 metre kadar derinlikte var olan denizaltı eşikleri ile Anakara Anadolu'ya bağlı; yani Anadolu'nun Akdeniz'deki bir uzantısı olarak kabul ederler. Yapı bakımından Kıbrıs; İskenderun körfezinin güneyinde Akdeniz'e ulaşan Toros sıradağlarının bir devamı olarak değerlendirilir.[39] Teknolojik, jeolojik ve bitki örtüsü yönünden ise, Anadolu Toros sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır.[40] Yerli ve yabancı uzmanlarca yapılan incelemeler, Güney Anadolu Toros sisteminin sahip olduğu tüm özelliklerin, Kıbrıs'ın ova, dağ ve orman bölgelerinde var olduğunu kanıtlanmıştır.

[36] Ateşein, Hüseyin M. ; Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası, 1996, S.49

[37] (M.S.E.) Cüce Fil Ve Cüce Suaygırı Buluntuları Girne.

[38] (M.S.E) Kıbrıs'ın Troodos Ve Baf Ormanlarında Yaşamaktadırlar.

[39] Walker, D.S. ; The Mediterranean Lands, London, 1960, S.113

[40] Fısher, W. B. ; The Middle East, A Physical, Social And Regional Geography, S.437

Kıbrıs adası, Anadolu'nun (Türkiye'nin) en yakın komşusudur. Adanın, Kormacit Burnu ile Taşucu arasındaki uzaklık 79 kilometredir. Bu durumuyla Kıbrıs, Mersin ve Antakya Körfezi arasında güneye doğru büyük bir yay çizen Taşeli platosunun, denizin altından yükselmiş bir parçası durumundadır.[41]

Kıbrıs'ı doğuda Zafer Burnu'nda itibaren Hatay'a kadar uzanan ve ortalama 250 metreyi geçmeyen derinlikteki bir deniz altı eşiği Anakara Türkiye'ye bağlamakta, kuzeyde ise, derinliği az ve ikinci bir Kıbrıs'ı sığacak genişlikte bile olmayan denizlerle Anadolu anakarasından ayrılmış görünen adanın, gerçekte Güney Toroslar sisteminin bir parçasını meydana getirdiği ve denizaltı platformu ile halen Anadolu'ya bağlılığını devam ettirdiği bilinmektedir. Jeolojik yapı itibarıyla Kıbrıs ve Türkiye arasındaki benzerlik görmezden gelinmeyecek kadar büyüktür. Kıbrıs'ın kuzey Kıyıları boyunca uzanan sıra dağlar (Beşparmak-Girne dağları) Güney Anadolu Toros sisteminin jeolojik olduğu gibi, ekolojik bir parçası da sayılmaktadır. Her iki dağ oluşumunu var eden kayalar genellikle Krestase kalkeridir ve kıvrımları üçüncü zaman içerisinde yer almıştır. Adanın gerek kuzey kıyıları boyunca uzanan sıra dağları, gerekse daha güneyde yükselen Trodos Dağları, genel doğrultuları bakımından Anadolu Güney Anadolu'nun fosil buluntuları da Kıbrıs'ta bulunanların çok

benzeridir. Yüzey şekilleri bakımından Anadolu ile ortak özellikler göstermekte olan Kıbrıs, iklim yönünden de benzer özelliklere sahiptir. Ada faunası, Güney Anadolu'dakinin tıpkısıdır. Fundalık ve çalılıkları oluşturan ve sürekli yeşil kalan bodur bitkiler,yaprakları kokulu çalılar, bölgeye has otlar çiçekler ve orman ağaçları, hem Türkiye'nin hem de Kıbrıs'ın deniz seviyesinden yüksek yamaçlarında görülen plantasyona örnektir.[42]

1.9. Hititlerden Sonra Kıbrıs'ın Durumu

Anadolu Hitit Devlet'inin yıkılmasından sonra, daha önceki dönemlerde olduğu gibi Krallıklar eski egemenliklerini devam ettirdiler. Tarihte krallıklar denen bu oluşumlar ulusal değil ekonomik bir özelliğe sahipti. "Polis" denen ve

[41] Gürsel, Behzat S. ; Kaynak Kültür Ve Araştırma Mecmuası, 1976, Sayı 1, S.9

[42] Gürsel, Behzat S. ; a.g.m., s.11

kuruluşu çok geçmişe kadar giden bu şehirlerin (yerleşim yerleri) güçlü ailelerine mensup krallar bazen tüm bağımsız , bazen de kendilerinden daha güçlü bir şehir devletine bağlı olarak egemenliklerini sürdürmüşlerdir. Bu oluşumla, egemen oldukları yerleşim yerinin ismiyle tanınırlardı. Çoğunlukla günümüz federasyonlarına benzeyen bir yapı altında var olan bu oluşumlar egemenlik haklarının bir kısmını en güçlü şehir devletine bırakmış oluyorlardı. Bu duruma canlı bir örnek olarak Kıbrıs'taki Salamis Krallığını gösterebiliriz.

Kıbrıs'ın doğusunda kurulmuş bulunan bu krallık, Doğu Akdeniz ülkelerine yakınlığı ve ticari ilişkilerde oynadığı rol nedeniyle Kıbrıs 'ta var olan şehir krallıklarının en tanınmışı ve güçlüsü idi. Salamis Krallığı çoğu zaman zorla veya başka yollardan egemenliğini diğer şehir krallıklarına da kabul ettirmiştir, Salamis Kralı, "Kıbrıs Kralı"olarak bilinmiştir. Diğer krallıklar ya onun himayesi altına girerek Salamis'i metbu tanımışlar ve vergilerini ödemek kaydıyla varlıklarını sürdürmüşler, ya da onun bütünüyle egemenliği altına girmişler, var olan bağımsızlıklarını yitirmişlerdir. Bu bağlamda, egemenliğin her çağda değişmez nişanesi kabul edilen "sikke bastırmak" yani, yalnız o ülkede değil, Akdeniz Havzası ülkelerinde de geçerli olan madeni para bastırmak işleminin, Kıbrıs tarihinde ilk defa Salamis kralı Evalton (M.Ö.560-525) zamanında ve de günümüzden 2500 yıl kadar önce gerçekleştiğini burada vurgulamak istiyorum.

Bugün Güney Kıbrıs'ta Lefkoşa Arkeoloji müzesinde sergilenmekte olan geçmiş döneme ait sikkleler (madeni paralar) üzerindeki şekiller çok ilginçtir. Sikkelerin üzerinde çok sanatkarane işlenmiş "ay yıldız" çizimleri çoğunluktadır. Ayrıca, "ay hilal" şeklinde yıldızda çok düzgün olarak çizilmiştir ve tümünün 5 köşeli oldukları görülmektedir. Bu şekillerin, Anadolu'nun Güney ve Güney Doğu yörelerinde yapılmış antik kazılarda da bulunduğunu görmekteyiz. Bu ise Kıbrıs-Anadolu kültürel ilişkisinin, başlangıçtan M.Ö. V. yüzyıla kadar, devam etmekte olduğunu kanıtlamalktadır.

1.10. Kıbrıs'ta Şehir Krallıkları

Yukarıda statülerini kısaca anlatmaya çalıştığımız, büyükçe bir yerleşim yeri ve çevresi üzerinde egemen olan bu "Kıbrıs Krallıkları" etkinliklerine ve önemlerine göre sırasıyla en az 9 Krallık olarak tarihte yer alır.

Salamis (Mağusa'nın birkaç mil kuzey doğusunda), Baf (bugünkü Kukla Köyü çevresi), Lapta,(Bugünkü Lapta Köyü çevresi-Lambusa), İdalion (bugünkü Dali köyü çevresi) , Atamus (bugünkü Limasol'un 6 mil kadar doğusunda), Soli (bugünkü Karavostasi yakınlarında), Kitium (bugünkü Larnaka'nın yakınlarında), Kurium (bugünkü Piskobu yakınlarında), Marium (bugünkü Poli çevresi). Bu kralların dışında , bazı tarihçilere göre 3 krallık daha vardır ki yukarıda belirtilenler kadar önemli değildir.

Anadolu Türk Hitit Devleti öncesinde var olduğu bilinen bu şehir Krallarının, Hititlerden sonra, Kıbrıs'a hakim olan Finikeliler (M.Ö.1000-722), Asurlular (M.Ö.722-569), Eski Mısırlılar (M.Ö.569-525), Persler (M.Ö. 525-333), Makedonyalı İskender (M.Ö.333-323), İskender'in siyasi varisleri Ptolemeler, Antigonlar (M.Ö.232-62), Roma İmparatorluğu (M.Ö.62-M.S 399), ve Bizans (M.S. 399-1184) dönemlerinde, aralıklarla dahi olsa, siyasi varlıklarını sürdürdüğü açıkça görülmektedir. Kıbrıs uzun veya kısa dönemli olarak bu topluluk ulus veya yönetimlerin hakimiyeti altında yaşadı. Kısacası, Akdeniz Havzasındaki tüm güçlü siyasal oluşumlar, Kıbrıs'ın bir kısmı veya bütünü üzerinde egemen oldular.

Adanın önemli sayılabilecek ne yer altı ne de yer üstü zenginlikleri (bakır Madeni ve kereste dışında) olmamasına karşın, konumundan kaynaklanan jeopolitik ve jeostratejik değerleri nedeniyle, Akdeniz Havzasındaki tüm devletlerin büyük ilgisini çekmekte idi.

1.11. Müslüman Arapların Kıbrıs'ı Fethi

Kıbrıs, Roma İmparatorluğu'nun devamlı olan Bizans hakimiyeti döneminde, (M.S.649) tarihinde ilk defa olarak Müslüman-Arap ordusunun akınlarına uğradı. Yeni bir inancın şevk ve heyecanı ile dolu Müslüman Araplar, Tuzla önlerinde Bizans donanmasını büyük bir hezimete uğratarak tarihlerinin ilk deniz zaferi kazandılar. Ertesi gün karaya ayak bastılar. Bundan sonraki günlerde karşılarına çıkan Bizans kara kuvvetlerini Tuzla civarında çok ağır bir yenilgiye uğratarak güçlü bir kara köprüsüne sahip oldular.

Hz.Muhammed'in insanlığa getirdiği yüce İslam inancının mücahitleri arasında gönüllü hasta bakıcılık görevini üstlenmiş sahabi kadınları da bulunuyordu.[43] Allah'ın en son ve en yüce dinini Kıbrıs halkına tebliğ etmek amacıyla Kıbrıs'a çıkan Müslüman-Arap ordusundaki bu hanımlarından bir tanesi, İbni Haram Binti Milhan adındaki, Hz.Muhammed'in süt annesi Halime'nin öz be-öz kız kardeşi ve ordu komutanlarından Übad b. Al Samita'nın eşi idi. Tuzla civarlarında Bizans ordusuyla yapılan savaşta yaralı askerlere hizmet verirken şehit düştü. Onu, Tuz Gölü civarında bugün Kıbrıs Türklerinin Hala Sultan Tekkesi dedikleri yerde toprağa verdiler.

Müslümanlar Kıbrıs'ta uzun süre kaldılar. Güney Kıbrıs, tamamıyla Müslümanların hakimiyeti altında bulunuyordu, Bizanslılar ise Kıbrıs'ın kuzeyinde egemendiler.[44] Kıbrıs'ın bu iki bölgeliliği ve iki devletliği MS. 964 yılına kadar tam 262 yıl devam etmiş, bu tarihte Bizanslılar adaya tekrar hakim olmuşlardı.[45] Bizanslıların hakimiyeti döneminde Kıbrıs'ta var olan islam eserleri bağnaz Rum ortodokslar tarafından "kafir eseridir" diye ortadan kaldırıldı. Hala Sultan adıyla bugün Kıbrıs Türk halkının gönüllerinde manevi taht sahibi Peygambe'rin süt teyzesi Ümm Haram Binti Milhan Hazretlerinin kabri bile saldırılardan nasibini aldı, yerle bir edildi.

Müslüman Arapların Kıbrıs'tan ayrılmasından tam 606 yıl sonra, Kıbrıs Türk Osmanlılar tarafından fethedilecek, Arap kaynaklarında bahsedilen mezarın yeri bulunacak ve üzerine bir kabir yapılacaktır. Daha sonra, 1760 yılında, zamanın alimlerinden Şeyh Hasan tarafından bugünü türbesi inşa ettirilecektir. 1797 yılında, türbenin bulunduğu yere bir tekke ve Kıbrıs valisi silahtar Kaptanbaşı Mustafa Ağa tarafından bir cami inşa edilecektir.

1.12. Müslüman Araplardan Sonra Kıbrıs'ın Durumu

Müslüman Arapların adayı terk etmesinden sonra Kıbrıs'ın tümü Bizans hakimiyeti altına girdi. Fakat bu idarenin Kıbrıs halkına refah ve mutluluk

[43] (MSE) Hz. Muhammed'in yakın mesai arkadaşları- İlk Müslümanlar

[44] Ateşin M. Hüseyin, a.g.e., s.49

[45] Ostrogorsky ; Bizans Gevleti Tarihi, Ankara, 1981 (Tercüme F. Işıltan) s.269

getirdiğini hiç kimse iddia edemez. Bu dönemde, İstanbul'da bulunan Bizans imparatorunun Kıbrıs'a gönderdiği valiler ya Kıbrıs'ı imparatorluktan koparıp kendi idareleri altında bir krallık haline sokmaya uğraşmışlar ve ada bir savaş alanına dönmüş veya servetlerine servet katmak amacıyla Kıbrıs halkını çok ağır vergiler altında inletmişler ve birçok isyanların çıkmasına neden olmuşlardı.

Buna örnek olarak Bizans'ın Kıbrıs valisi İsak Komnen gösterilebilir. İsak Komnen Bizans imparatorluk ailesine mensup bir prens idi. Kıbrıs'a vali olarak gelişinden bir süre sonra, yerel idarecilerin bazılarıyla anlaşarak, Bizans imparatoruna karşı isyan etti. Bazı başarılar da kazandı ve kendisini Kıbrıs İmparatoru ilan etmekte hiçbir sakınca görmedi. Fakat imparator İsak Komnen'in saltanatı ancak 7 yıl devam etti. M.S. 1191 yılında 3.haçlı seferlerine gitmekte olan İngiliz kralı aslan yürekli Rişar, nişanlısı Prenses Berengaria'ya olumsuz davranışı nedeniyle İsak'ı cezalandırmak ve de Kıbrıs'ı haçlı orduları için askeri bir üs haline getirmek gayesiyle Limasol'a çıktı ve adayı çok kısa bir zamanda zaptederek İsak'ın imparatorluğuna son verdi. Onu gümüşten prangalara vurarak Suriye'de Tripoli yakınlarında Margot Kalesine kapattı. İsak Komnen kapatıldığı bu kaleden bir daha çıkamadı ve İngiliz kralının esiri olarak 1194 yılında öldü.

1.13. Kıbrıs'ın İngiliz Kralı Tarafından Satılması

Tarih boyunca Akdeniz havzasında uygarlık kuran her ülke, uzun veya kısa bir dönem Kıbrıs'a da hakim olmuştur. M.S.1191 yılında 3. Haçlı seferine gitmekte olan İngiliz Kralı Rişar'ın işgali ise ilk kez, Akdeniz ülkesi olmayan bir devletin Kıbrıs'ı zaptetmesi oluyordu. İsak Komnen'i mağlup ederek Kıbrıs'ı zapteden Kral Rişar, çeşitli nedenlerden ötürü Ada'da devamlı bir yönetim kurmayı istemedi. Haçlı seferleri nedeniyle paraya da ihtiyacı vardı.Bu nedenlerden ötürü Kıbrıs'ı önce Templar Şövalyelerine 100 bin bezan (altın dinar) karşılığında sattı.[46]

Ard düşünceli, mutaassıp şövalyeler, her konudaki baskıcı tutumları ve gaddarca davranışları nedeniyle kendilerinden nefret eden Ada halkının

[46] Gazioğlu, Ahmet C. ; Kıbrıs'ta Türkler, 1994, s.2

çıkarttığı isyanlarla uğraşmak mecburiyetinde kaldılar.[47] Bu isyanları kan dökerek bastırdılar ama, Kıbrıs'ta daha fazla tutunamayacaklarını da anladılar. Ödedikleri miktarı vermesi koşuluyla Kıbrıs'ı, İngiliz Kralına geri vermeyi teklif ettiler.Kral Rişar, ancak ilk taksitini ödemiş bulunan şövalyeleri reddetmedi.teklifi kabul etti ve Ada'yı halen hizmetinde bulunan ve büyük İslam mücahidi Salahaddini Eyyubi'ye mağlup olup Kudüs Krallığı ve tacını kaybeden ve şimdi hizmetine girmiş bulunan Fransız aslılı Guy Delusignan'a sattı.[48] Bu satışta Kıbrıs'ın ederi 60 bin altın olarak kararlaştırıldı.

M.S. 1192 yılı başlarında yer alan bu satış muamelesi ile Kıbrıs Latin Kültürünün egemenliğine giriyor ve adada, 1571 yılının 1 Ağustos gününde tamamlanan Türk-Osmanlı fethine kadar devam edecek bir Latin dönemi başlıyordu.

1.14. Selçukluların Kıbrıs'la İlgisi

M.S.1073 yılından itibaren, Anadolu'ya hakim olan Selçuklu Türkleri'nin Kıbrıs ile ilişki başlattığı bilinmektedir. 1071 yılının 26 Ağustos günü, Selçuklu Sultanı Alp Arslan, Doğu Anadolu'nun Malazgirt Ovası'nda Bizans İmparatoru Romanos Diogenes'i yenerek Anadolu'nun büyük bir kısmını Türk'lere açmıştı. Malazgirt zaferinin ardından, zaten devam etmekte olan Anadolu'nun Türkleşmesi hız kazandı.[49]

Alp Arslan'ın amca oğlu Kutalmışoğlu Süleyman Bey (1.Süleyman Şah) emrindeki Türk beyleri; Artuk Bey, Mengüçek Bey, Ebulkasım Bey ve Dainişmend Bey'in (Danişmend Gazi) Türkmen Akıncıları, çok kısa bir sürede, Batı Anadolu'ya kadar ulaşarak eski Bizans toprakları üzerinde Türk Beylikleri kurmuşlar, orduyu takip ederek gelen Türkmen aşiretlerini fethedilen topraklara yerleştirerek Anadolu'yu vatan yapmışlardır.

[47] Calepio, Excerpta Cypria, Cambridge, 1908, s.57

[48] Hakeri, Bener H. ; a.g.e., s.106

[49] Rnciman, Haçlı Seferleri Tarihi, 1965, c.1, s.77-78 (Çaka ile ilgili kısım)

M.S. 1092'de İzmir'in Selçuklu emri Çaka Bey, halen Bizans hakimiyeti altındaki Kıbrıs ve Girit adalarında bir isyan başlatmış, fakat isyanlar bastırılmıştı .

Selçukluların Kıbrıs'la sıcak temasının Lusignan döneminde, 1207 yılından itibaren yoğunluk kazandığı görülmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev 'in Antalya hakimi Aldobrandi'ye yardım etmişti. Bu olumsuz münasebetle başlayan fakat, devletler arası antlaşmalarla 14. yy sonuna kadar devam eden ilişkilerde, Kıbrıs'ın Avrupadan gelen ticari eşya ile doğudan gelen ticari emtianın bir nevi takas merkezi olduğu anlaşılmaktadır. Akdeniz ülkeleri başta olmak üzere iş yerleri açarak, küçük topluluklar dahi oluşturduğu bilinmektedir. Liman kasabalarında, örneğin Mağusa'da Türk, Rum, Ermeni, Suriyeli ve Yahudi, her millete mensup insanlara rastlamakta idi.[50] Anadolu Türk devletlerinin ve insanın Kıbrıs Adası ile ilişkisi yoğunluk kazanarak sürecekti.

1.15. Ortodoks Kilisesi Katolik Baskısı Altında

Latin döneminde, Kıbrıslıların çoğunlukla mensup olduğu Rum ortodoks Kilisesi de korkunç bir baskı altında tutuluyordu.

Lusignan Dönemi'nin ilk yıllarında, 1196'da, Kıbrıs'ta Latin-Katolik Kilisesi kurulmuş ve Papa 4. Aleksandr emirnamesi ile (Bulla Cypria:1260) Kıbrıs'ın latin piskoposuna ait taşınmaz malların çok büyük bir kısmına Katolik Kilisesi ile lusignan hanedanına mensup asiller el koymuştu. Kıbrıs'ın Rum ortodoks halkı dini ayinlerini yapmakta bile özgür değillerdi. Kiliselerin büyük çoğunluğuna kilit vurulmuş, Rum piskoposları makamlarından alınarak Kıbrıs dahilinde veya haricinde çeşitli yerlerde sürgün edilmişlerdi.[51]

Rum ortodoks papazları zulüm ve baskı altında tutuyorlar, mezheplerini inkar etmeye ve papaya itaat yemini vermeye zorlanıyorlar, bunu kabul etmeyenler dövülüyor, hapse atılıyor, atların kuyruklarına bağlanarak

[50] Turan, Osman ; Ortaçağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri, Sayı. CX

[51] Kocagüney, Vehbi ; a.g.e. s.35

ölünceye kadar sert, taşlı yerlerde sürükleniyordu. Adanın ileri gelenlerine ise odun yığını üzerinde yakılmak cezası veriliyordu.[52]

1571 yılının 1 Ağustos günü tamamlanan Türk-Osmanlı fethine kadar devam eden bu 380 yıllık latin döneminde, Kıbrıs'ta yaşayan Rum/Ortodoks halkın durumu böyle idi. Hıristiyan'ın hıristiyan'a layık gördüğü ve tatbik ettiği bu insanlık dışı muameleler ancak adanın Türkler tarafından fethi ile son buldu. Kıbrıs Rumları tarihte ilk kez adaletli ve güvenli bir yaşam ortamına kavuşmuşlardı.[53]

1.16. Kıbrıs'ın Türk-Osmanlı Himayesine Alınması

Kıbrıs'ın ilk hakimi Anadolu Hitit imparatorluğunun deniz kavimleri tarafından M.Ö.1200 yılında yıkılması ve hititlerin Kıbrıs'tan ayrılmalarından itibaren Kıbrıs, birçok yabancı ulus, toplum veya toplulukların egemenliği altında yaşadı. Tam 2717 yıl süren bu dönemin sonunda Kıbrıs, M.S. 1517 yılında, Osmanlı İmparatorluğu'nun himayesine girdi. Yavuz Sultan Selim Mısır Türk Memluk devleti ile yıllardan beri süren siyasi rekabeti Mercidabık ve Ridaniye zaferleriyle noktalandırmış, Türk Memluk topraklarının tümü Türk Osmanlı İmparatorluğuna katılmıştı. 217 yıl önce Anadolu Selçuklu Devletinin kıraç topraklar üzerinde ve bir aşiretten ibaret sıradan "Uç Beyliği" olarak tarih sahnesine adım atan Osmanlı devleti artık, bir Dünya İmparatorluğu haline gelmişti.

Kıbrıs, 1517 yılında Venedikliler'in idaresinde olmakla birlikte, Mısır Türk Memluk Devleti'nin "himayesinde" idi. Yıllık vergisini aksatmadan veriyor ve Kıbrıs'ı yönetme hakkını böylece koruyabiliyordu.

90 yıldır devam eden bu himaye dönemi ve Kıbrıs'ı elde tutmak için ödenen yıllık vergi olayı, Venedikliler Dönemin'den önce, Lusignan kralı 2. Janus zamanında 1427 yılında başlamıştı. 1366 yılında Lusignan kralı 1.Pierre (peter) başından büyük işlere girişmiş, Mısır'a saldırarak İskenderiye şehrini ele

[52] Sonyel, Salahi Ramadan ; Origin Of Turkısh Cypriots, New Cyprus, 1987.

[53] Alastos, D.; Cyprus In History, London 1955, s.224

geçirmişti. 1. Pierre kendisini müslüman dünyasına karşı haçlı misyonunu yürütmek için tanrı tarafından gönderilmiş kabul ediyor ve Anadolu ile çevredeki müslüman ülkelere saldırıp yakıp yıkmanın, soymanın , kutsal görevinin bir gereği olduğuna inanıyordu. İskenderiye'den önce, 1361 yılında Güney Anadolu'ya saldırmıştı ve Antalya'yı işgal ederek Kıbrıs'a zengin ganimetlerle dönmüştü. Antalya, olaydan 12 yıl sonra, 1373 de Hamidoğulları'ndan Mahmut Bey oğlu Mehmet Bey tarafından kurtarılacak ve Mehmet Bey, Kral Pierre'yi cezalandırmak gayesiyle Kıbrıs'a birçok saldırılar düzenleyecektir.

Türk-Memluk devletinin İskenderiye şehrine saldıran ve kısa bir süre işgal eden Kral 1. Pierre'nin ölümünden sonra lusignan tahtına geçen 2. Janus da halefinin siyasetini takip etmeye yeltendi. Mısır'ın çeşitli yerlerine saldırılar düzenledi. Katliam ve yağma hareketlerinde bulundu. 2. Janus'un bu davranışına karşılık Türk Memlukları 1425-1426 yıllarında Kıbrıs adasına akınlar düzenlediler. Birincisinde Larnaka ve Limasol bölgelerini yağma ettiler. Bir sonraki seferde Türk Memluk sultanı Basebay'ın komutasındaki müslüman Mısır kuvvetleri kendilerine karşı çıkan Janus komutasındaki Kıbrıs ordusunu Khirokitia ovasında büyük bir yenilgiye uğratarak kralı, yakınlarını ve bazı asilleri esir ettiler, birçok Lusignan asilini de öldürdüler (7 temmuz 1426). Zaferden sonra başkent Lefkoşa'ya girdiler. Mısır Memluk ordusu, esir Lusignan kralı Janus ve asil tutsakları beraberinde götürerek Mısır'a döndüler. Kral bu esaretten, Papa V. Martin'in aracılığı ile yapılan antlaşma sonucunda kurtuldu.[54] Bu anlaşmaya göre kral, 200,000 duka altını fidye ödeyerek özgürlüğünü satın alıyor ve Kıbrıs'a tahtına dönmesine izin veriliyordu. Ama Mısır sultanlarını metbu (kendisine uyruk olunan) tanıyacak ve Kıbrıs yönetimini elinde tutmak için her yıl 8,000 duka altını vergi ödeyeceki. Kısacası Kıbrıs, Türk memluklarının nüfuzu altında bir ülke oluyordu. İşte venediklilerin, Mısır Türk memluk devletine vermeye devam ettiği vergi bu idi.

Lusignan Kraliçesi Katerina Kornoro'nun Kıbrıs tahtı üzerindeki tüm hakların Venedik Senatosu lehine feragat etmesi ile adaya sahip olan Venedik Devleti, Kıbrıs'ın yönetimi ile birlikte bu vergi mükellefiyetini de üstlenmişti.

[54] Sadıkoğlu, Sevilay ; Kültür Mirasımız, Kıbrıs Gazetesi, Sayı 3641, S.34

Diğer yandan Türk Osmanlı devleti, Dünya İmparatorluğu olmak yolunda hızla ilerliyordu. 1453 yılının 29 Mayıs günü, Bizans İmparatorluğunun başkenti İstanbul fethedilmiş, genç padişah sultan 2. Mehmet Fatih unvanını alarak fethettiği şehri Türk-Osmanlı imparatorluğuna başkent yapmıştı. Fatih Sultan Mehmet'in o zamanki gücü ve etkisi, Kıbrıs adasını Lusignanlardan hemen çekip almaya yettiği ve adanın jeopolitik ve jeostratejik özelliklerini çok iyi bildiği halde, Kıbrıs'ın fethini salık veren vezirlerini ve komutanlarını "bir İslam ülkesinin yüksek himayesi altındadır" diyerek terslemiştir.

Fatih Sultan Mehmet'in oğlu 2. Beyazıt zamanında Türk-Osmanlılar ile Türk Memlukların arası açıldı. Düşmanca eylemler birbirini takip etti. Mısır memlukları, Osmanlı şehzadelerinin taht için atıldıldıkları siyasi mücadelede rol almayı ve ağırlık koymayı kendi menfaatlerine uygun bir politika olarak düşündüler. Arası açılan iki büyük devlet, Osmanlı padişahı 2. Beyazıt'in oğlu Yavuz Sultan Selim'in devrinde kozlarını savaş alanında paylaştılar. Türk müslüman Osmanlılar,Türk müslüman Memlüklüler'e galip geldi. Bunun sonucu olarak Mısır toprakları Osmanlı imparatorluğuna katılırken, Kıbrıs'ın Mısır'a ödemekte olduğu 8,000 düka altın tutarındaki yıllık verginin yeni alıcısı da Türk Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim oluyordu. O günkü siyasi anlayışa göre bu himaye ile Kıbrıs, Anadolu Hitit Devleti'nin tarih sahnesinden çekilmesinden 2717 yıl sonra, bir başka Anadolu Türk Devletinin nüfuz alanına girmiş oluyordu.

Yavuz Sultan Selimin ölümünden sonra tahta geçen oğlu Kanuni Sultan Süleyman zamanında da Kıbrıs'ın Türk himayesi statüsü devam etti, ödenecek miktar bazı yeni menfaatler karşılığında 10 bin altına yükseltildi.[55] Bu himaye ile Kıbrıs, gerçi Türk nüfus alanına giriyordu ama, asıl Türk toprağı oluşu, bu tarihten 54 yıl sonra destansı kahramanlıklar ve 70 binden fazla şehidin canları bedeli tamamlanacak olan Türk fetih harekatı sonucu olacaktı.

1.17. Kıbrıs'ın Türkler Tarafından Fethi

Anadolu Hitit Devletinin Kıbrıs'tan ayrılmasından tam 2770 yıl sonra, 2 temmuz 1570 sabahının erken saatlerinde Kıbrıs Adası'nın güneyindeki liman

[55] Koçu, Reşat Ekrem ; Osmanlı Müahedeleri, S.39

kasabası Limasol mehter ve tekbir sesleriyle uyandı. Deniz gemiden, kara asker ve sancaktan görünmüyordu. Dünya imparatorluğu haline gelmiş olan Türk-Osmanlı devletinin ordu ve donanması Kıbrıs'ın fetih harekatını başlatmış ve Venedik Kalesi Leftari'nin bulunduğu Limasol'a çıkmıştı.

Kıbrıs'ın herkes tarafından bilinen jeopolitik ve jeostratejik önemine rağmen fetih kararının alınması öyle kolay olmamıştı. Baş vezir Sokulu Mehmet Paşa, Kıbrıs harekatının devlete getireceği muhtemel zarardan kaygı duyuyordu. Deneyimli baş vezirin değerlendirmesine göre, hıristiyanlık dünyası'nın Doğu Akdeniz'deki en uç kalesi olan Kıbrıs'ın yönetimini elinde tutan venediklilere karşı başlatılacak bir Türk harekatı, Haçlı zihniyetine sahip Avrupa devletlerinin Türk-Osmanlı imparatorluğuna karşı birleşmesine ve bir cephe oluşturmasına neden olacaktı. Fakat padişahın eski hocası Vezir Lala Mustafa Paşa, Sokollu'nun kaygılarını paylaşmıyordu. Mustafa Paşaya göre "Türk Gölü" durumundaki Akdeniz'in ortasında bulunan Kıbrıs, Anadolu'nun güvenliği açısından çok önemliydi ve Türk ulusunun elinde bulunması zaruri idi. daha önce müslüman araplar tarafından fethedilen ve 300 küsur yıl bir üs olarak kullanılması, Doğu Akdeniz'de hıristiyanlara ait askeri bir üs görevini yüklenmesi ve Türk Osmanlı padişahı halife 2,.Selimin tabalarına düşmanca saldırılar düzenlenmesinde, esir alınan müslümanların pazarlarda satılmasında yardımcı olan venediklilerin islam toprağı Kıbrıs'ta kalmalarına müsaade etmek mümkün değildi. Padişah 2. Selim de Lala Mustafa Paşa ve gurubun yanında ağırlık koydu ve Bab-ı Ali Kıbrıs'ın fethi ile ilgili kararı aldı.

Zamanın şeyhülislamı Ebussuud Efendi konu ile ilgili olarak fetvasını verdi. Ebussuud Efendi fetvasında, Kıbrıs'ın fethi için yapılacak her türlü girişiminin, adalet ve allah huzurunda tamamıyla meşru olacağını vurguluyordu, İslam fetihleri sonrası Kıbrıs'ta gerçekleştirilmiş bulunan tarihi nitelikteki sayısız İslam kültür abidelerinin Türk ve islam olmayan işgalci ve şöven düşünceli topluluklar tarafından yerle bir edildiği ve tarihte yaşanan daha nice acı benzer olaylar dile getiriliyordu. Fetvanın alınmasından sonra Kıbrıs'ın fethi için gerekli tüm hazırlıklar süratle ve planlanan zaman içinde tamamlandı. 26 Nisan 1570 günü, Damat Piyale Paşanın emir ve komutasında, Türk-Osmanlı

donanmasının birinci bölümü, Topkapı Sarayı'nın önünde geçit töreni ile Kıbrıs fethine uğurlandı.[56] Padişah 2. Selim teröne uygun olarak, donanmanın geçişini izledi ve askerlerin zaferi için duada bulundu. Türk-Osmanlı donanmasının ikinci bölümü bu tarihten 20 gün sonra, Serdar Lala Mustafa Paşa komutasında yola çıktı.

1.17.1. Limasol'un (Leymosun) Fethi

2 Temmuz 1570 sabahı Türk ordusu ve donanması Limasol önüne vardı. Donanma, Limasol'dan önce Baf sahillerine de keşif amaçlı ve önemsiz birliklerle çıkarmalar yapmış, gerekli bilgileri toplayan Türk askerleri gemilerine dönmüşlerdi. Kıbrıs'ı fetih kuvvetlerinin başında baş komutan olarak Padişahın hocası Lala Mustafa Paşa, donanma komutanı olarak ta Padişah'ın damadı Piyale Paşa bulunuyordu. Limasol'un Venedik Kalesi Leftari aynı gün fethedildi. Leftari kalesi Türk cengaverlerine yabancı değildi. Bundan 32 yıl kadar önce , bir grup Türk denizcisi yalnız bilek gücüne dayanarak Leftari önlerine çıkmışlar ve ani bir baskınla kaleyi alarak kısa süreli de olsa kale burçlarında Türk sancaklarını dalgalandırmışlardı.

Kendisini Kıbrıs İmparatoru ilan eden İsak Komnen, 3. Haçlı Seferine gitmekte olan İngiliz Kralı Rişar'a mağlup olduktan sonra Limasol Kalesi ünlü bir düğüne sahne olmuş; Rişar ve nişanlısı prenses Berengaria bu kalede evlenmişler ve Kudüs'e doğru yollarına devam etmişlerdi.[57] 2 Temmuz 1570'de fethedilen Leftari Kalesinin resmen bir Türk kalesi oluşu Rişar-Berengaria evlilik töreninden tam 370 yıl sonra oluyordu. Leftarinin düşmesiyle Limasol'un zaptı ve bölgede Türk yönetiminin kurulması aynı gün tamamlandı.Türk-Osmanlı İmparatorluğunun Kıbrıs'ta fethettiği ilk yer Limosol'dur.

1.17.2. İskele (Larnaka) ve Lefkoşa'nın Fethi

Limasaol'un fethinden sonra, Türk kara ve deniz güçleri Larnaka önünde toplandı. 4 temmuz 1570 günü karaya çıkıldı ve aynı gün Larnaka Kalesi teslim oldu. Fetihten sonra Larnaka kasabası "İskele" adını aldı. İskele

[56] Alasya, Halil Fikret ; Kıbrıs Tarihi İstanbul 1975 S.28

[57] Sadıkoğlu, Sevilay ; Kültür Mirasımız, Kıbrıs Gazetesi, Sayı 3641, S.34

Kasabasına çıkarma yapan donanma 400 parça irili, ufaklı deniz aracından oluşmuştu. Donanmada bulunan 160 büyük, 50 küçük gemide 70 bin kadar Türk askeri vardı. Diğer gemiler yük taşıma için kullanılıyordu.[58]

Larnaka'nın fethinden sonra, keşif ve Rum ortodoks halkın Türk fetih harekatını nasıl karşıladığı konusunda bilgi toplamak üzere, çevreye askeri birlikler çıkarıldı. Görünen o idi ki, Rum halkı Türklerin gelmesinde mutlu idi onları "kurtarıcı" olarak görüyordu. Larnaka kazasının Lefkara Rumları, bu mutluluklarını,Türk birliklerinin ilerlemesine gönüllü rehberlik yapmak suretiyle göstermişlerdi.[59] Fakat bu davranış Türk birliği köyden ayrıldıktan sonra, Venedikli yüzbaşı Dimirti Laskari'nin bir süvari birliği ile köye girerek "köyü yakıp yıkması, önlerine çıkan genç, ihtiyar herkesi katletmeleri" ile cezalandırılmıştı. Lefkara köyüne "baskın bir sürpriz şeklinde gece yapılmış ve yaşlılarla kadınlar dahil 400 kişi kılıçtan geçirilmiş, köy ise yerle bir edilip yakılmıştı".[60]

Türk Yönetimi döneminde Lefkara Rumlarının tazmin edilerek onlara bazı ayrıcalıklar sağlandığı hakkında da kanıtlar vardır.[61]

9 Temmuz 1570 günü Girne kalesinin Venedik komutanı, savaşmadan kalenin anahtarlarını Türk-Osmanlı elçisine teslim etti. Larnaka'nın (İskele) fethinden sonra , 25 Temmuzda Kıbrıs'ın başkenti Lefkoşa'ya doğru yola çıkıldı. 27 Temmuz günü Türk askerinin Lefkoşa surları önünde toplanması tamamlandı. 30 temmuz günü başta Cenk tepesi olmak üzere diğer tabyalardaki toplar Lefkoşa surlarını ateş altına aldılar. Artık, 40 gün sürecek olan başkent Lefkoşa'nın muhasarası başlamıştı.Türk askerinin destansı hücumlarıyla devam eden kuşatma nihayet, 9 Eylül 1570 günü, Lefkoşa'nın fethi ile sonuçlandı. Lefkoşa'nın fetih haberini alan Baf Valis, 12 Eylül 1570 günü kalenin anahtarlarını Türk elçisine telsim etti. Şimdi artık sırada, çağının en sağlam surlarıyla çevrilmiş ve Kıbrıs fetih harekatının başlamasıyla Avrupa'dan takviye almış deniz kasabası Magusa'nın fethi vardı.

[58] Mühimme Defteri V111, S.9 Sıra No. 114-117

[59] Calepio, Excerpta Cypria Cambridge, 1908, S.132

[60] Hill, George; A History of Cyprus Cilt 2, S.961/2

[61] (MSE) Lefkaralıların Vergiden Muaf Tutulması Gibi

1.17.3. Magusa'nın Fethi ve Fetih Harekatının Tamamlanması

Lefkoşa'nın fethinden sonra, kış nedeniyle, ordu kışlasına donanma kışlığı İstanbul'a çekildi. Adanın önemli, kuzey rüzgarlarına karşı oldukça kapalı limanı olan Mağusa, venediklilerin elindeki en müstahkem kale durumunda idi. "Gün doğusuna karşı bir güzel hisardır. Hisarın önünde iki kat içli, dışlı liman vardır. Kıbrıs adası'nın Mağusa asıllı yeri yoktur" cümleleriyle o devrin kıymetli kaptanı ve coğrafyacısı Piri Reis tarafından övülen Mağusa hisarları ve kalesi komutanına savaş törelerine uygun olarak ve kibar bir lisanla yazılmış Lala Mustafa Paşa'nın bir mektubu iletildi.[62] Türk ordusunun baş komutanı mektubunda kan akmadan kalenin teslim edilmesini istiyor ve bu yapıldığı takdirde hiç kimsenin zarara uğramayacağı, isteyenin tüm servetiyle birlikte serbestçe ayrılmasına izin verileceği, Venedikli sivil ve askeri erkanın da Türk gemileri ile istedikleri yere kadar karşılıksız ve her türlü güvenlik altında taşınacağı vurgulanıyordu.

Venedikli komutan Bragadino, bu mektuba, Avrupa'dan yardım ulaştırılacağı ümidi ile çok kaba bir lisanla ret cevabı verdi.[63] Bunun üzerine Türk Osmanlı ordusu, 1571 yılının Nisan ayı ortalarından itibaren Magusa Kalesi'nin kuşatılmasını yoğun olarak başlattı .[64] Venedikli komutanın emri ile kale içinde ki hasta, yaşlı ve çocuk yaştaki Rumlar "askerlik yapamazlar, öyleyse mevcut erzaka ortak olmasınlar" gibi insanlık dışı bir kararla o kışta kıyamette kaleden dışarı atılmışlardı. Bu zavallı 8, 000 Rum, Türk askerleri tarafından şefkat ile toplandılar, yedirilip giydirildiler ve güvenli yerlerde kurulan bakım kamplarında korumaya alındılar.[65]

Savaş korkunç bir tempo ile başlamış ve devam ediyordu. Türk askerleri, Mağusa hisarlarından atılan top mermilerini kaale almadan "Ey Gaziler türküsüyle adım adım ilerliyor, her molada kılıç kalkan müsabakaları,

[62] Reis, Piri ; Kitab-I Bahri.

[63] Kocagüney, Vehbi ; 50 Bin Türk Şehidinin Yatağı Kıbrıs,1953, s.34

[64] Gazioğlu, A. Cemal ; a.g.e. s.69

[65] Reis, Piri ; Kitab-I Bahri. s.11,

mükafatlı nişan atışları, atlı-yaya cirit oyunları, kispetlerini giymiş pehlivanlar ortada hem tutuşuyor, hem allah, allah sedalarıyla pençeleşiyor. Tekrar yürüyüş başlıyor. Göklerde latif bir sıcaklık, yüzlerde serin bir neşe, gözlerde celadetli bir ışık. Gaziler şenliğe gider gibi koşuyor. Sekban bölük başıları, sipahi ve azap ağaları, subaşı, yeniçeribaşı, silahtarağa topçubaşı hepsi, sipahilerin, azap ve tımarlıların yanında, karşılıklı bir inan, sevgi ve saygı havası içinde, ilahi bir yolun üzerinde sarmaş dolaş ilerliyor. Bir gönülde, bir gözde, bir elde toplanmı yüz bin erlik bir kudret …".[66] Karşılıklı top atışları ve kale altlarına yerleştirilen lağımların patlatılması birbirini aralıksız takip ediyor, allah allah naraları venediklileri St. Mark çığlıklarına karışıyordu. Nihayet kale baskıya daha fazla dayanamadı. 1571 yılının 1 Ağustos (rebiyül evvel 979 Hicri) çarşamba günü teslim oldu.

Teslim şartları aynı gün görüşüldü ve taraflarca kabul edildi. Buna göre;

a. Hac görevine giderken Venedikliler tarafından esir alınıp zindana atılan masum 50 Türk hacı adayı geri verilecek;

b. Kalede bulunan tüm İtalyanlar, aileleri, çocukları ve eşyaları ile serbestçe memleketlerine gitmek üzere, Türk gemileri ile Girit Adasına kadar taşınacak,

c. Kalede bulunan Venedik toprağından 5 adetini ve komutanlara ait atlardan 3 adetini alıp gitmelerine izin verilecek,

d. Mağusa'dan kendi istekleri ile ayrılacak olanları, eşya ve malzemeyi, Girit Adasına taşımak için bir Türk filosu tahsis edilecek;

e.Şehirde kalan yerli halkın can ve mallarına dokunulmayacak, dini vecibelerini yerine getirmekte serbest kalacaklar, göç etmek isteyenlerin tüm mallarıyla birlikte arzu ettikleri yere gitmelerine izin verilecekti.[67]

1.18. 1600 Başlarında Türk-Osmanlı İmparatorluğu

Kıbrıs Adasını fetheden Türk Osmanlı imparatorluğu, 3 kıta üzerine yayılmış bir dünya imparatorluğu idi. Büyümesi ve etkinliği durmayacak ve

[66] Kocagüney, Vehbi ; a.g.e. s.35

[67] Kıbrıs Seferi, Ankara 1971 s.132-133

Kıbrıs'ın fethinden sonraki 30 yıl içerisinde de yeni fütuhatlar gerçekleştirecek, en geniş şeklini alacaktır. 1600 yılları başlarında, Türk-Osmanlı İmparatorluğu 19 milyon km.^{2} oluşturan topraklar üzerinde bu gün tam 45 bağımsız devlet yaşamaktadır. Bu devletler şunlardır:

Abu Dabi, Ajman, Arnavutluk, Avusturya, Bahreyn, Bosna-Hersek , Bulgaristan, Cezayir, Çad, Çek Cumhuriyeti , Dubai, Ermenistan, Fas, Filistin, Fujiara, Gürcistan, Hırvatistan, Irak, İsrail, Karadağ, Katar, K.K.T.C. , Kıbrıs Rum Kesimi, Kırım Muhtar Cumhuriyeti, Kuveyt, Libya, Lübnan, Macaristan, Makedonya Cumhuriyeti, Mısır(Trablus Garp vilayeti), Nijer, Polonya, Ras Al Haymah, Sarjah, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Sudan, Suudi Arabistan Krallığı, Suriye, Tunus, Türkiye Cumhuriyeti, Umma, Umman, Ürdün, Yemen, Yunanistan.

1.18.1. Kıbrıs'ta Türk Yönetimi

Türk-Osmanlı fethiyle imparatorluğun bir eyaleti (ili) olan Kıbrıs idari yönden bir beylerbeylik yapılmış ve Avlonya Sancakbeyi Muzaffer Paşa Kıbrıs'ın ilk beylerbeyi tayin edilmiştir. Fetih harekatının komutanlarından olan Muzaffer Paşa, imar işlerinde gösterdiği başarıyla da ünlü bir beylerbeyidir. Kıbrıs'a yüzyıllardan beri başkentlik yapan Lefkoşa, yeni Beylerbeyliğin idare merkezi idi. Kıbrıs'ın "Paşa Sancağı" olarak belirlenen Lefkoşa'dan Girne, Baf ve Mağusa Sancaklarından oluşmuştu. Eyaleti kendine yeterli kılmak için, Alaiye, İçel, Tarsus ve Sis sancakları da idari yönden Kıbrıs Beylerbeyliğine bağlanmıştı. Türk-Osmanlı fethi, homojen Kıbrıs yerli halkını (ortodoks Rumlar ve diğerleri) önce Lusignanlar, sonra da Venedikliler dönemindeki şiddetli baskılardan kurtarmış, araziye bağlı esareti kaldırılmış ve onlara geniş bir mezhep muhtariyeti bahsetmiştir.

Türk Osmanlı Yönetimi altındaki Kıbrıs'ta yaptırılan ilk nüfus sayımı Muzaffer Paşa zamanında gerçekleşmiştir. Bu ilk sayım, Kıbrıs nüfusunun 120 bin olarak gösterir. Daha sonraları vali olarak anılan beylerbeyi, nüfuzlu bir yönetici idi.[68] Eyaleti, toplumların temsilcilerinin de bulunduğu divan adıyla bilinen bir danışma meclisinin yardımıyla yönetirdi. Divanda alınan kararlar, İstanbul'daki Divan-ı Hümayuna iletir, onaylanması halinde padişahın

[68] Demiray, Tahsin ; Tarihin Işığı Altında Kıbrıs, 1958,S.14

fermanıyla hüküm haline gelir ve Kıbrıs'ta yürürlüğe konurdu. Kıbrıs eyaletinin en üst düzey yöneticisi olan beylerbeyi İstanbul tarafından tayin edilen iki tuğlu bir vezir idi. Fakat bağımsız bir eyalet statüsü ancak 1670 yılına kadar devam edecektir .O tarihten sonra Kıbrıs'ın beylerbeylik yani bağımsız bir il statüsü kaldırılacak, Anadolu'daki sancakları Alaiye (Alanya), diğer adalardan da sorumlu olan Kaptan Paşanın yönetimine bırakılacaktır. 1687 yılında Kıbrıs'ın yönetimi değişikliğe uğradı. Ada vezir-i azama (başbakan) "Has" olarak verildi.[69] 1745 yılında ada yeniden statü değişikliğine uğradı, 3 tuğlu bir vezir tarafından yönetilen daha bağımsız bir il oldu.

1748 yılı sonlarına kadar devam eden bu yönetim o tarihte tekrar değişti ve ada yeniden başvezir hası oldu. 1785'de Divan-ı Hümayuna bağlı "Muhassıllık" olan , 1839 fermanı ile de Rodos Paşalığı'na bağlı mülhak bir sancak yapılan ve "kaymakam" unvanlı bir mutasarrıfın başkanlığında 8 kişilik divan aracılığıyla yönetilmeye başladı. 8 üyeli divanın 4 üyesi Türk, diğerleri gayri müslim idiler.[70] 1861 yılında Bab-ı Aliye bağlı mutasarrıflık, 1868 yılında Çanakkale vilayetine bağlı mutasarrıflık, 1870 yılında ise bağımsız bir "mutasarrıflık" yapıldı. Kıbrıs, adanın İngiltere'ye kiralandığı 1878 yılında "bağımsız mutasarrıflık" statüsüne sahip idi.

1.18.2. Kıbrıs'taki Türk Eserleri

307 yıl süren Türk Osmanlı yönetimi döneminde Kıbrıs'ın her yanı Türk eserleri ise donatılmıştı. Türk müslüman halkın topluca ibadet edebilmesi için camiler, mescitler; dini günlerde ziyaret edebileceği türbeler, tekkeler; tüm insanların din, dil ve milliyet gözetilmeden kabul edildiği hanlar, hamamlar inşa edilmişti. Bugün bile çoğunlukla hizmet vermekte olan bu eserler, Türk. sanatkarları eliyle ve Türk zevkine uygun olarak ortaya konmuştu. Kıbrıs'a vurulan Türk-islam mührünün simgesi ve Türk insanının sanat anlayışının ve yaratıcının kanıtları olarak halen hayranlıkla seyrettiğimiz ata yadigarı bu eserlerden bazıları aşağıda veriyoruz.[71]

[69] Alasya, Halil Fikret ; Tarihte Kıbrıs 1988 s.71

[70] (MSE) Türk olmayanlar: Başpiskopos, Başpapaz, Maronit cemaatı temsilcisi Ermeni cemaatı temsilcisi

[71] Serter Vehbi Z; Kıbrıs Tarihi, s.71-78;,

a. LEFKOŞA İLÇESİ

Arap Ahmet Paşa Camii, Bayraktar Camii ve Türbesi, İplik Pazarı Camii, Laleli Camii, Tahtakale Camii, Turunçlu Cami, Sarayönü Camii Yeni Cami, Peristerona (Akaca) Cami, Ziya Paşa Camii (Sultan Abdülaziz Camii) Minareli köy Camii.

Tekke Ve Türbeler

Kırklar Tekkesi, Mevlevi Tekkesi.

Medreseler

Büyük Medrese, Küçük Medrese, Peristerona Medrese.

Kütüphaneler

2.Sultan Mahmut Kütüphanesi.

Su Kemerleri

Arif Paşa Su Kemerleri (Gaziköy girişinde).

Hanlar

Büyük Han,Khımarcılar Hanı (Kumarcılar Hanı).

Hamamlar

Büyük Hamam, Korkut Hamamı,Önerye Hamamı, Asmaaltı, Abdi Çavuş Aykassiano bölgesindeki kubbeli Türk Hamamları

Çeşmeler

Ali Ruhi Çeşmesi, Büyük Medrese Çeşmesi, Laleli Çeşmesi, Zehri Çeşmesi, Kuru Çeşme, Saray önü Çeşmesi, Mevlevi Çeşmesi, Selimiye Çeşmesi, Fuzuli Çeşmesi, Küçük Medrese Çeşmesi, Dükkanlar Önü Çeşmesi.

b. GAZİ MAĞUSA

Şehitlik

Çanakkale Şehitliği.

Türbeler

Can bulat Türbesi, Pertev paşa Türbesi.

Medreseler

Mağusa medresesi.

Zindan / Kale

Namık Kemal Zindanı.

Tekkeler

Kutup Osman Tekkesi.

Hamamlar

Cafer Paşa Hamamı, Kızıl Hamam, Kertikli Hamam.

Çeşmeler

Cafer Paşa Çeşmesi.

c. LEYMASUN (Limasol)

Camiler

Ulu Cami (Cami-i Kebir), Köprülü İbrahim Ağa Camii (Cami-i Cedit), Arnavut Cami.

Hamamlar

Hamam-ı Cedit.

Çeşmeler

Arnavut Çeşmesi, Gazi Paşa Çeşmesi, Osmanlı Çeşmesi.

d. LARNAKA (İskele)

Camiler

Ulu Cami (Cami-i Kebir).

Kaleler

Larnaka Kalesi

Tekkeler

Hala Sultan Tekkesi,Turabi Tekke ve Türbesi, Zuhuri Tekke ve Camii.

Çeşmeler

Ulu Cami (Cami-i Kebir) Çeşmesi, Hacı Hamit Bey Çeşmesi.

Su Kemerleri

Bekir Paşa Su Kemerleri.

e. GAZİ BAF

Camiler

Aşağı Cami.

Kaleler

Baf Kalesi.

Hamamlar

Vakıf Hamamı.

Çeşmeler

Osmanlı Çeşmesi.

f. LEFKE

Camiler

Piri Paşa Camii, Orta Cami, Aşağı Cami (Mahkeme Camii).

g. GİRNE

Camiler

Ağa Cafer Paşa Camii, Seyit Mehmet Ağa Camii (Lapta), Hacı Ömer Cami.

Türbeler

Hz.Ömer Türbe (Makam) ve Mescidi.

Çeşmeler

İskele Çeşmesi, Kavizade, Esseyid Emin Efendi Çeşmesi, Kale Çeşmesi.

1.18.3. Türk Osmanlı Döneminde Eğitim/Öğretim

Fetih harekatının tamamlanmasının ardından Kıbrıs'ta eğitim faaliyetleri başlamıştır. Türk Osmanlı döneminde Kıbrıs'ta uygulanan eğitim sistemi, imparatorluğun diğer eyaletlerinde uygulanandan farklı değildir: Eğitim dini esaslara dayalı idi. İmparatorluğun diğer yerlerinde olduğu gibi basit eğitim veren ilkokul eğitimi ve daha üst düzeyde eğitim sağlayan medrese eğitimi olarak yapılıyordu. Eğitim müesseseleri devletin müdahalesi dışında Türk toplumunun şahsi katkıları veya kurduğu vakıflar aracılığıyla yürütülmüştü.

1.18.3.1. İlkokul Öğrenimi

Basit bilgiler içeren ilkokullarda eğitimin 3 düzeyde tamamlandığını görmekteyiz.

1.Sıbyan Okulları
2.Vakıf Okulları
3.Özel Okulları

Bu okullarda eğitime başlama tarihi 4-7 yaş arası idi. Okulu bitirme yaşı için bir kural yoktu. Sıbyan okulları “karma” yani kız ve erkek çocuklar birlikte okuyordu. Türk Osmanlı yönetiminin başlamasıyla Kıbrıs’ta okullar kurulmaya başlamış ve ilk sıbyan okulu Lefkoşa’da Ayasofya Sıbyan Okulu adıyla 1571 ortalarında faaliyete geçmişti.

Sıbyan okullarında, dini ibadet, ibadet kuralları hakkında tatbikatlı basit bilgiler, arap harflerinin yazılıp okunması, biraz matematik ve kuran sureleri ezberlettirildi. Bu okullarda öğretim yapan erkek ve kadın öğretmenlere “hoca” ve “hocahanım” diye hitab edilir, ”hoca” okuldaki görevine ek olarak, köyün veya o mahallenin camiinde “imamlık” yapardı. Namaz kıldırmak, cenazeye ait işler görür, halkın mektup yazma, mektup okuma ve şair işlerini yapar, nikah ve evlenme işlerini tamamlar, bazen da okuyup üfleyerek ağrı ve hastalıkları tedavi ederdi.[72] Sıbyan okullarında çocuklar, yerde oturarak ders yapardı.

1.18.3.1.1. 1571-1600 Döneminde Vakıf Sıbyan Okulları

1571-1600 yılları arasında 6 sıbyan okulu kurulmuş ve eğitim vermekte idi. Ayasofya sıbyan, Balikitre (Balıkesir) Sıbyan, Aysuzomono (Arpalık) Sıbyan, Taht el Kale Sıbyan, Larnaka Zuhuri Sıbyan ve Limasol (Leymosun) Sıbyan adındaki bu okullarla Ömerye Sıbyan, Mağusa Sıbyan, Kasabası Sıbyan, Pir Paşa Sıbyan okullarının tüm masrafları vakfiye gelirlerinden karşılanmakta idi.[73]

1600-1800 yılları arasında vakfiye ve kayıtları olan diğer 7 sıbyan da şunlardır: Minareli Köy Peristerona,Yeni Cami, Piskobu, Saray Önü, Kara Nikola ve Debbağhane Sıbyan Okulları.[74]

1.18.3.1.2. 1800-1878- Döneminde Eklenen Sıbyan Okulları

Bu dönemde, faal olan sıbyan okullarına yeni sıbyan okullarının katıldığı vakfiye kayıtlardan anlaşılmaktadır (Çulhne Sıbyan ,Nevbethane Sıbyan , Fethiye (Turunçlu) Sıbyan, Abdi Çavuş (Laleli) Sıbyan, Malya Sıbyan ,Kazafana Sıbyan, Melatya Sıbyan).

[72] Hasan Behçet. Kıbrıs Maarif Tarihi,1967,s.25

[73] Hasan Behçet, age, s.43

[74] Hasan Behçet, a.g.e. s.43

Bu bilgilerden, 1571-1878 yılları arasında vakıf sıbyan okullarının adetinin 29 olduğu ve Kıbrıs'ın her tarafına dağılmış olarak eğitim verdiği anlaşılmaktadır. Fakat Kıbrıs'taki Türk sıbyan okulları bunlardan ibaret değildi. Vakıf olmayan okullar da kurulmuş ve eğitim vermekte idiler.

1.18.3.2. Orta Öğretim Kurumları

1.18.3.2.1. Rüştiye

İlköğretimin 2.aşaması veya orta öğretimin ilk aşaması rüştiye adı verilen okullarda devam ederdi.1845 yılından itibaren, Kıbrıs'ta rüştiyeler açılmış, modern usulde eğitim yapılmaya başlanmıştır. Rüştiyelerde, öğrenciler sıralara oturur, karatahta kullanırdı. Dini öğretim devam etmekle birlikte, müspet ilimler(kimya, fizik, cebir), hesap (aritmetik), hendese (geometri), resim, Türkçe Arapça, Farsça da öğretilirdi. Kıbrıs'ın ilk rüştiye okulu Lefkoşa'da, Selimiye küçükler okulu binasında açılmıştı.

1.18.3.2.2. İdadi

1860 yılında Lefkoşa'da Selimiye Küçükler binasında eğitim vermeye başlayan "rüştiye" zamanla gelişti.1897 yılında adı "idadi", 1920 yılında "sultani" ve 1926 yılında "lise" oldu.[75]

1.18.3.2.3. Medreseler

Okullarda ek olarak, camilerde de din dersleri verilirdi. Bu dersler daha yoğundu. Camilerde genel ders adı altında okutulan din derslerinin masrafları, "bağışlar" ve "vakıflar" yoluyla karşılanırdı.

Medrese eğitimi, Türk Osmanlı tarihinde çok eskidir. İlk Medrese, miladı 1330 yılında İznik'te kurulmuştu. Ama Türk tarihinde kurulan ilk medrese değildir. Selçuklu Türkleri döneminde, 1063-1092 yılları arasında medrese eğitiminin resmen müesseseleştiği bilinmektedir. Kıbrıs'ta medrese eğitimi, fetihten hemen sonra başlamıştı. Temel dersler olarak, türkçe, farsça kuran ve

kuran tefsirleri, hadisler, fıkıh (şeri hukuk) başta olmak üzere, Hikmet-i Tabiye (Tabiat Bilgisi), Belagat (düzgün, temiz, akıcı ve süslü bir üslup ile meramını anlatma), İlm-i nücum (yıldızlar ilmi= Astronomi) dersleri verilirdi. Kıbrıs'ta Türk yönetimi döneminde 11 medrese öğretim vermekte idi. Bu medreseler, kuruluş sırasına göre şunlardır:

Büyük Medrese (1573-Lefkoşa), 2. Küçük Medrese 1578-Lefkoşa), 3. Pir Pasa Medresesi (1580-84-Lefke), 4. Sarayönü Medresesi (1748-Lefkoşa), 5. Kutup Osman Medresesi (Mağusa), 6. Hamidiye (Arabahmet) Medresesi (1762-Lefkoşa), 7. İskele Medresesi (1816-Larnaka), 8. Laleli Medresesi (1827-28 Lefkoşa), 9. Leymosun Medresesi (1829 Limasol), 10. Baf Medresesi (1850-Özel Baf Medresesi), 11. Peristerona Medresesi (1875'te faaliyetlerini sürdürmekte idi.[76]

1.19. Kıbrıs'ın İngiliz'lere Kiralanması

1848 yılına gelindiğinde, Türk-Osmanlı imparatorluğu başta İngiltere, Rusya ve Fransa olmak üzere diğer devletler tarafından vesileler yaratılarak durmadan didiklenen, savaş meydanlarındaki destanı direnişine rağmen barış masasında parçalara ayrılarak yutulan bir devlet durumundadır.[77] Tarihçi Davit Thomson'un dediği gibi "Savaş kazanan büyük bir devlet, masa başında kaybetmektedir."

Bu durumda padişah 2. Abdülhamid, Türk ulusunun bu çıkmazında ve bilhassa gemi azıyla alınan Rusya'nın düşmanca emellerinin engellenmesinde bir nebze olsun yardımcı olabilecek niyette ve güçte bir dost ülke aradı. Böyle bir statü için İngiltere uygun görüldü. Ne var ki ortaya koyduğu bedel çok büyüktü: "Kıbrıs Adası'nın kendisine bırakılması". Denize düşen yılana sarılır kabilinde ingiliz isteği kabul görür. 4 Haziran 1878 tarihli Türkiye-İngiltere savunma anlaşması ile İngiltere, Kıbrıs'ta kiracı olarak ve bazı özel koşullar çerçevesinde bulunacaktır.

[75] Gazioğlu, Ahmet C., a.g.e.s.274

[76] Süha, Ali ; Tebliğ, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Konferansı-Ankara 1971

[77] Gazioğlu, Ahmet C. a.g.e. 1996, S. 30

9 Temmuz 1878 günü eski Venedik topları ve ancak 100 kişilik bir Türk birliğinin savunduğu Larnaka limanına yaklaşan amiral gemisi, Lord John Hay'ı Kıbrıs'a çıkardı. Bu olayla, Kıbrıs'taki Türk-Osmanlı Yönetiminin son bulma ve 82 yıl devam edecek İngiliz Yönetimi sürecinin başlamasına adım atılıyordu. 9 Temmuzda Larnaka (İskele) Limanı'na ayak basan İngilizler Kıbrıs'a bir işgalci olarak değil, bir kiracı statüsü ile gelmişti ve bu statü 5 kasım 1914 tarihine kadar devam edecektir.

4 Haziran 1878 anlaşması, 12 temmuz 1878 günü Kıbrıs'ta son Osmanlı valisi Besim Paşa'nın, ada yönetimini İngiltere temsilcisi Amiral Lord John Hay'e resmi bir törenle devretmesiyle yürürlüğe girdi ve bunda 10 gün sonra 22 Temmuz 1878 günü Kıbrıs'a varan Sir Garnet Wolseley, İngiliz Yüksek Komiseri unvanıyla Kıbrıs'ı İngiliz İmparatorluğu adına yönetmeye başladı.[78]

İngiltere Kıbrıs'a kiracı statüsüyle ayak basmıştı; ama uzun yıllar böyle kalmaya da hiç niyet yoktu. İngiltere adayı İmparatorluğunun bir parçası yapmak, çok önemli deniz ticaret yollarından Süveyş Kanalıyla Hindistan Yolu'nu ve Ortadoğu ülkelerini kontrolünde tutmak kararındadır.

Nitekim kiracılığın 36. senesi bile dolmadan, Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya'nın müttefiki olarak. 1.Dünya Savaş'ına girmesini bahane ederek 5 Kasım 1914 tarihli İngiliz Bakanlar Kurulu Türk Devletine karşı savaş ilan ederken, aynı zamanda, başlangıçtan itibaren taşıdığı niyeti gerçekleştirecek ve Kıbrıs adasını tek taraflı ve Uluslararası antlaşma kurallarına aykırı olarak İngiltere İmparatorluğuna ilhak ettiğini resmen açıklayacaktır. İngiliz Hükümeti, gerçi Kıbrıs'la ilgili kira mukavelesini yırtıp atmış, adayı tek taraflı olarak ilhak ettiğini açıklamıştı ama, uluslararası geleneklere göre ülke halen Türk toprağı sayılıyordu. Çünkü uluslararası bir antlaşmanın iptal edilmesi, tarafların imzalayacağıı bir başka antlaşma ile mümkün olmaktaydı. Bu değişmez kurala rağmen İngiltere kararında ısrar eder. Bu kararı geriye alması için de hiçbir neden yoktu. Türkiye, askeri bir harekat yapmayacak kadar zayıftı. Yaptığı gayrimeşru girişim değişmeden kaldı. 1914 tarihli ilhak kararından sonra 27 Kasım 1917 tarihli kraliyet emirnamesi ile Ada halkının, aşağıdaki sınıflamaya göre İngiliz vatandaşı sayılacağı ilan edildi.

[78] Proclamation Of 5 Th November 1914, Cd. 7662-7665 (1915), S.41

1. Osmanlı tebaası olup ta 5 Kasım 1917’ de Kıbrıs adasında oturmakta olanlar;

2. Osmanlı vatandaşı olup ta 5 Kasım 1914 de Kıbrıs’ta bulunan, fakat halen Kıbrıs’ta oturmayan, lakin halihazır savaşın (1. Dünya savaşı) bitiminden itibaren 2 yıl içersinde yüksek komisere müracaat edip de gerekli vesaiki tamamlayıp sadakat yemini edenler.

3. Osmanlı tebaası olup ta halen Kıbrıs’ ta oturan fakat tahsil veya geçici bir nedenle adada bulunmayanlar, Osmanlı tebaası kalmaya karar vermiş ve bu karardan itibaren 2 ay içersinde Kıbrıs’ı terk etmiş olanlar yukarıdaki koşuldan istisna edilir.

Kıbrıslı Türklerin öksüzlük dönemi bu emirname ile başlar ve ilk bölümü 1960 yılına kadar devam etti.

1.19. 1. Emirname İle Tırmanan Göçler

İngiltere’nin ilan ettiği 27 Kasım 1914 tarihli emirnamenin ardından Kıbrıs Türklerini olumsuz yönden etkileyen gelişimler oldu. Bunların ön önemlisi, kısa bir sürede, kitle halinde Anadolu’ya göçlerdir. İngiliz vatandaşlığını kabul etmek istemeyen Türkler, her şeylerini satarak Anadolu’ya göç ettiler. Bu sayı 8 bini bulmaktaydı ve Kıbrıslı Türklerin toplam nüfusunun sekizde biri kadardı. Anadolu’ya yapılan bu göç, İngilizlerin adaya gelişinden itibaren gerçekleşen ikinci büyük göçtür. Bu göç sonrasında 60-70 bin civarında olduğu kabul edilen Türk nüfusunun 50 bine kadar düştüğü bilinmekteydi. Nitekim, 1921 yılında yapılan resmi nüfus sayımı Türkleri 51 339, Rum nüfusunu ise 244 887 olarak belirlemişti. Kıbrıs Türklerinin Türkiye’ye göçü ileriki yıllarda da devam edecekti.

2. KIBRIS SORUNUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Megali İdea

Megali İdea Yunan yayılmacılığının adıdır. Türk topraklarını hedef alır. Rum/Yunan ortodoks kiliselerinin desteklediği, eğitim sistemlerinin beslediği ve Türk ulusunun varlığından rahatsız olan ülke ve milletlerin yardımlarıyla bugün de yaşamını devam ettiren bu ırkçı öğreti, hedefine varmak için her türlü terör eylemlerini kullanmaktan çekinmemektedir. Megali İdea'nın ne olduğunu, amacını, gelişme sürecini ve kullandığı yöntemleri bilmek her Türk'ün görevidir. Çünkü Megali İdea öğreticisi Türk Ulusunu ve yüzyıllardan bu yana üzerinde yaşamakta olduğu Türk topraklarını hedef alır; küçük Yunanistan'ın bu topraklar üzerinde genişleme politikasını oluşturur. Megali İdea diye adlandırılan bu ırkçı öğretinin ilk defa Rigas Ferreros (Rigas Yunanistan'ın milli şairi) tarafından ortaya atıldığı söylenmekte ise de tamamıyla doğru değildir. Çünkü Rigas Ferreros'un çok eskiden beri var olan ve Ortodoks Kilisesi tarafından değişik isimler altında canlı tutulmuş bulunan bir düşüncenin ancak isim babalığını yapmaktan ve onu terör eylemleriyle gündeme yerleştirmekten öte bir hizmeti olmamıştır. Doktrinin, kuruluş amacı olarak ortaya koyduğu hedeflerine ulaşabilmek için her türlü eylemi mubah saymakta ve tüm Dünya insanlığının lanetlediği terörizmi tek icra silahı olarak kullanmaktadır.

Gerçekte Megali İdea konuşulurken onunla birlikte anımsanan Rigas Ferreros, aslen Velestinli Hıristiyan bir Arnavut ailenin oğlu idi.[79] Türk Milletinin varlığından rahatsız olan Avrupa Devletlerinin de teşvik, yardım ve himayesinde Megali İdea'nın pazarlamacısı olup çıktı.[80] Rigas bu uğraşında yalnızda değildi. Osmanlı Devletinin Eflak'a voyvoda olarak tayin ettiği N.Mavroyanni'nin yeğeni D.Mavroyanni ile birliktedir. Mavroyannilerin Avrupa Hıristiyan dünyasının bir ajanı olduğu konusunda ise fikir birliği vardır. Rigas Ferreros' un ateşli şiirleri, şiirlerinden yaptığı besteleri ve söylevleri beraberliğinde 1791 yılında gündeme getirilen ve 1796 yıllarında Bükreş'te çizilerek "Yunanlıyım" diyen tüm toplumlara gönderilen Megali İdea haritası basılıp dağıtıldığı zaman,

79 Tepedelenlioğlu, Nizamettin N. ; Komitacılar, 1965, İstanbul,1989,

80 Halilbeyoğlu,Yılmaz ; Osmanlı Ve Türk, Orkun, Mayıs 99, Sayı 15,S.

dayanak olarak alabileceği ulusal bir toprak (Yunanistan) da yoktur. Bu gerçeğe rağmen, Megali İdea'yı doktrin olarak gündeme yerleştirenler, Bizans İmparatorluğu'nu Elen Devleti kabul etmekte, hatta Makedonyalı İskender'i safkan Elen saymakta bir sakınca görmemişler, bunların yönetimleri altına giren ülkeleri hatta nüfuz alanlarındaki toprakların bile üzerinde hak iddia etmenin Grek ırkı için meşru olduğunun çığırtkanlığını yapmaktan çekinmemişlerdir.

Megali İdea öğreticisinin isim babası Rigas Ferreros, Megali İdea haritasının çizilip, Rum topluluklarına gönderilmesinden sonra, Mavroyanni ile birlikte, 1789 yılının başlarında Sinomosia komitesini kurdu. Bu komite, daha sonraki yıllarda kurulacak olan Etniki Eterya terör örgütünün çekirdeğini oluşturacaktır. Amaç; Osmanlı imparatorluğunu bölmek, Balkanlarda bir Rum devleti kurmaktı. Bu nedenle, Rigas önderliğinde Rum teröristler, nüfusuyla ve tarihiyle yüzde yüz Türk olan Rumeli toprakları üzerinde anarşi ve terör eylemlerine başladılar. Avrupalı efendilerin her türlü himayesi altında korkunç katliamlar yaptılar. Türk yetkililer, Rigas ve kafadarlarını yakalayarak adalete teslim etmek için çalışmış, ama onlar, Avrupalı efendilerin yardımıyla Eflak'tan, Avusturya'ya, oradan da İtalya'ya geçebiliyorlar ve aynı yolları kullanarak tekrar geri dönebiliyorlardı. 1791 yılında gündeme getirildiği zaman aklı başında yunanlılar tarafından bile gülünüp geçilen Megali İdea öğretisi; Kıbrıs Rumları dahil tüm adalarda yaşamakta olan homojen bir yapıya sahip, ve Ulusal kimlik arayışında olan toplumlar tarafından kabul gördü.[81] Zaten Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesiyle büyük bir moral yıkıntısı içinde bocalayan Rum toplumu için umut dolu siyasi bir gelecek vaat eden bir öğretiye ihtiyaç vardı. İşte bunu iyi değerlendiren Hıristiyanlığın bağnaz ortodoks kilisesi Megali İdea adını almış fakat çok eski olan öğretiye sahip çıkarak onu ileriye taşımayı görev kabul etmişti. Zaten kökeni belli olmayan homojen Rum toplumu, böyle bir umuda yapışmaya ve bu umutla yaşamaya ruhen müsait idi. Aslına bakarsanız, Türk-Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet'in 7 Nisan-28 Mayıs tarihleri arasında kuşatarak fethettiği İstanbul ve çevresi, Eski Bizans İmparatorluğu'nun bir kırıntısından öte mana da ifade etmiyordu. Çünkü Türk Ulusu yüzlerce yıldan beri akınlar ve fetihlerle Bizans'ı imparatorluk

81 Bedevi, Vergi H; Kıbrıs Tarihi Lefkoşa 1966 S.57

sayılamayacak bir yüz ölçümüne indirmişti. Fetih harekatı günlerinde Bizans İmparatorluğu diye söylenen ve Bizans İmparatorluğu ismini kullanan devlet; İstanbul surları dışına dahi söz geçirmeyecek durumdaydı. Daha Fatih'in babası 2. Murat zamanında yapılan antlaşma ile Bizans İstanbul, Ankhialos (Akyol) ve Mesembria (Misevri) kasabalarından ve bir de Mora Yarımadası'nda yaşamakta olan küçük Mistra Despotluğundan ibaret kalmıştı.[82]

1453 yılının 29 Mayıs günü Türk iradesine teslim olan Bizans'ın, küçük bir toprak üzerinde egemenlik hakkına sahip olduğu da gerçektir . Fakat bu özelliği Fatih Sultan Mehmet ve genç askerinin karşısında direnmesine yetmemiş, İslam Peygamberi Hz.Muhammed'in "Onu" fetheden ne büyük Emirdir. O asker ne büyük askerdir" diye övdüğü asker ve harekat, Türk ulusunun başarısı ile sonuçlanmıştır. 29 Mayıs 1453 sabahı, Bizans Kralı Konstantin'in yerde yatan cesedi ile birlikte, burçlarındaki haçlı sancaklarını indirerek Türklerden aman dileyen ve bunu temin eden köhne Konstantiniye'ye, ebediyete kadar ebediyete kadar sürecek yeni ismiyle İstanbul, Türkleşmeye adım atarken, Onu ortodoks hıristiyanlığın bir sembolü olarak gören Rumlar başta olmak üzere, haçlı zihniyetinden hala kurtulamamış ve bunun bugüne kadar devam ettirmekte ısrarlı olan Hıristiyanlık alemi, İstanbul'un fetih olayını dinsel bir felaket olarak değerlendirmekte, Rum ortodoks kilisesi ise bu felaketi unutturacak dinamik bir düşünce, bir ideal yaratmanın gereğine inanmakta idi.

İşte, 1791 de, İstanbul'un fethinden 340 yıl sonra, Rigas Ferreros tarafından Megali İdea adıyla gündeme getirilen öğretimin kaynağı bu düşünce idi ve amacı ise Türk ulusunun bu topraklardan atarak, hem içinde bulundukları utancı silmek hem de Yunan-Bizans Makedon ayaklarının bastığı toprakları kendilerinin sayarak bu ülkeler üzerinde Büyük bir Yunanistan kurmaktı.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesiyle başlayan yeni dönem tarihte Yeni Çağ olarak geçti. Bu dönemde gerçekten, hem Türkler, hem de Rumlar açısından yeni bir çağ; ortodoks kilisesi için ise ulusal hedefler, bir müddet sonra, Megali İdea adını alacak ve bugün dahi devam eden Yunan yayılmacı politikasını da şekillendirecekti.

[82] Meydan Larousse Ansiklopedisi, 1992, S.247

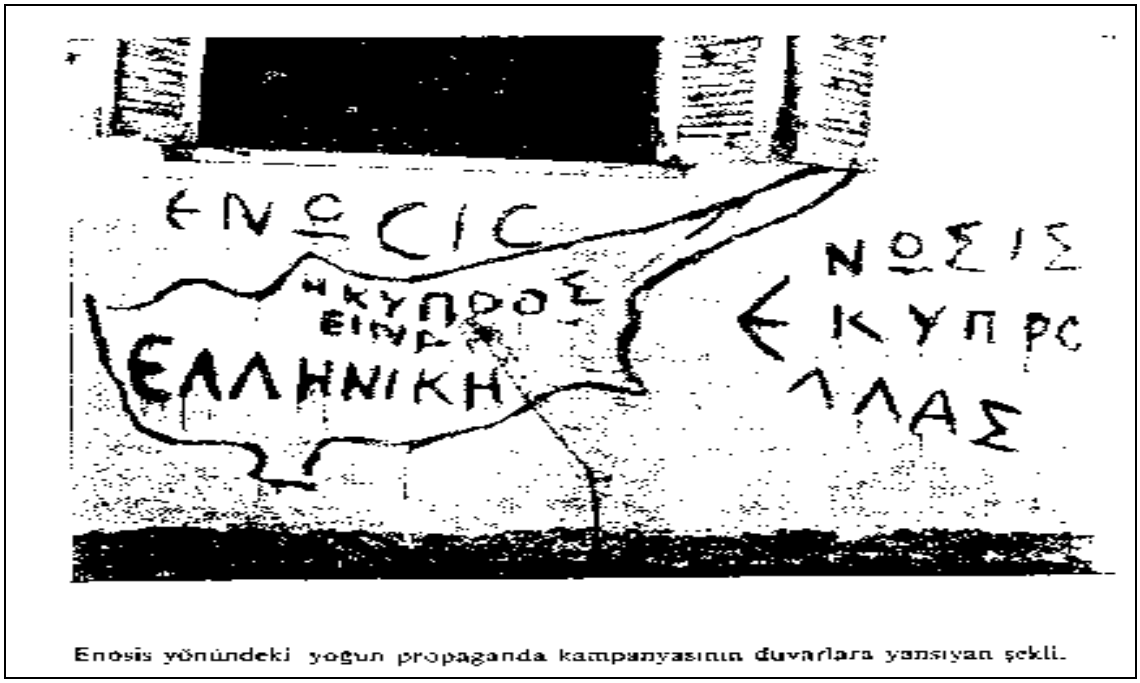
Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethederek patrikliği yeniden kurması ile birlikte Megali İdea fikri doğmuş ve 2. Katerina'nın "Grek Projesi" ile yürürlüğe girmişti .[83] "Megali İdea" diye isimlendirilen " Büyük İdeal-Büyük Düşünce" öğretisi başta Rum dünyası olmak üzere Hıristiyanlık dünyasında ağırlık kazanırken, Türk-Osmanlı himayesi altındaki mucidi ve hamisi ortodoks kilisesi de etkinliğine yeni güçler katıyordu. Kilisenin başı Patrik, devletin en üst düzeyinde sözü dinlenen ve Türk-Osmanlı imparatorluğundaki tüm Hıristiyanların mezheplerine bakılmaksızın temsilcisi durumuna getirilmişti.

Ne var ki Türk ulusunun bu uygar ve çok iyi niyetli düşüncesine karşın ortodoks kilisesinin yaklaşımı asla dürüstçe olmayacaktı. Sinsi ve entrikacı yaklaşım, Türk-Osmanlı imparatorluğunun zayıflama döneminde salt bir ihanete dönüşecekti. Bu bağlamda: Megali İdea'cılar siyasi hedeflerine ulaşabilmek gayesiyle ve her zaman kilisenin bilgi, teşvik ve onayı ile, silahlı terör grupları organize etmeye başladı. Grupları birleşerek, kalabalık çeteleri oluşturdu. Bugünkü Yunan toprakları bu çetelerin faaliyetleri için doğal bir mekan olarak seçilir. Başlangıçta, Türk gayri menkullerini hedef olan bu eylemler dış destekle ve kısa bir süre sonra, Türk insanının hayatına kasteden kanlı suikastlar şekline dönüştü. Terörist eylemlerinin ruhani planlayıcıları, daha etkin icraat yapabilecek son derece silahlı ve Avrupa ülkelerinin de kabulleneceği güçtü, sayısal bakımdan kalabalık ve iyi organize edilmiş gizli terör örgütlerinin ortaya sürülmesi zamanının geldiğine karar verdiler ve Avrupa'daki sempatizanları kişi ve devletlerin rızasını da alarak kararı yürürlüğe koydular. Ve Yunan yayılmacılığı politikasının araçları olan kanlı terör örgütleri, ard arda sahneye çıktı.

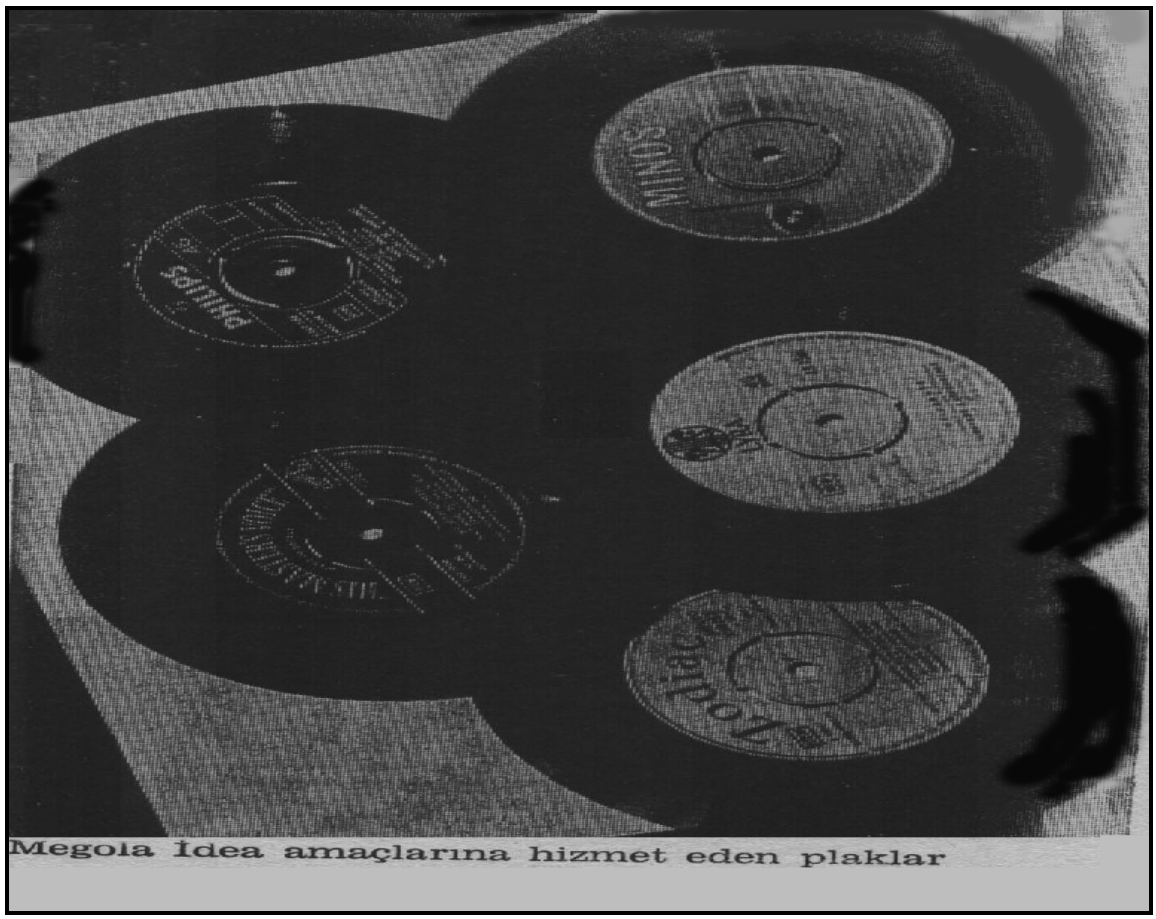
Megali-i İdea'nın öngördüğü temel fikir, Bizans İmparatorluğu ile Pontus Rum devletinin yeniden ihyası, hatta bir Makedon olmasına karşın ısrarla Yunanlı saydıkları Büyük İskender'in fethettiği tüm yerleri yeniden fethederek büyük helen imparatorluğu'nun kurulmasıdır. Bu büyük imparatorluğun başkentinde ısrarla "Konstantinopolis" diye adlandırdıkları İstanbul olacaktır.[84] Megali-İdea haritası içinde yer alan bölgelerin Yunanistan'a katılması, daha sonraları kurulan bütün gizli yeraltı örgütlerinin hedefi olmuştur.

[83] Salışık, Selahattin ;Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Etniki Eterya, İst. 1968, s.169-170

[84] Kürşat, F. – Altan, M. – Egeli, S. ; Belgelerle Kıbrıs'ta Yunan emperyalizmi 1978. s. 28-29

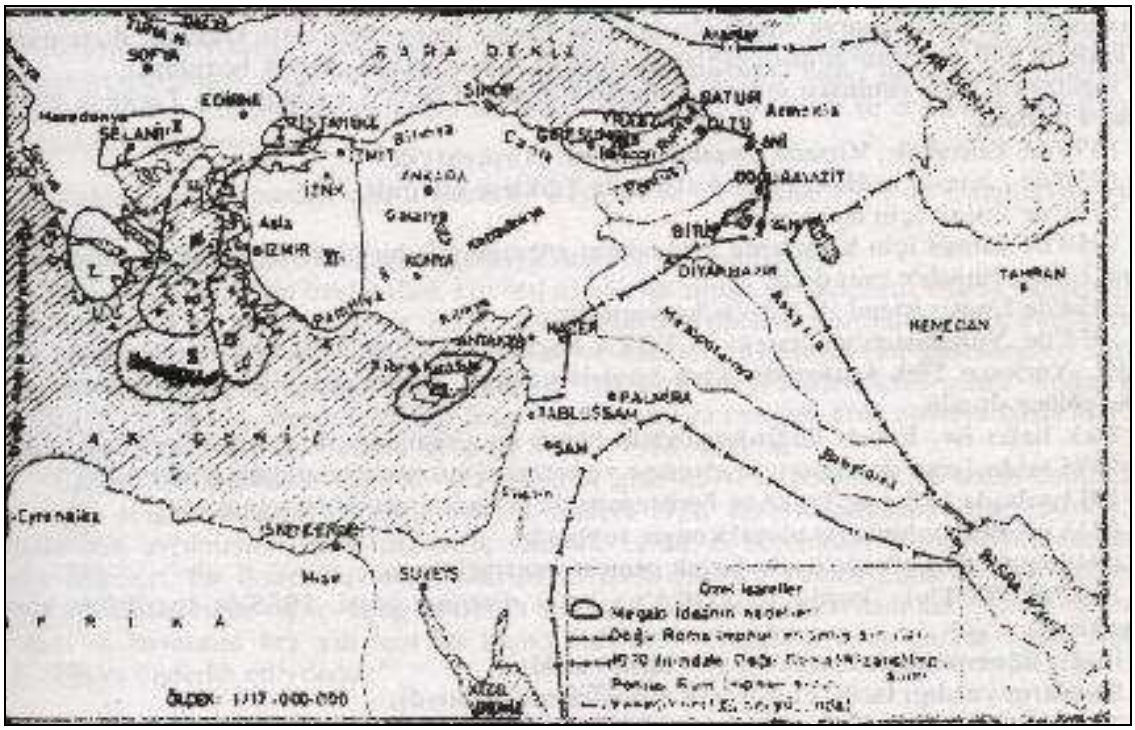
Şekil 2.1. Megali İdea Amaçlarına Hizmet Eden Plakları

Şekil.2.2. Rumların Enosis İçin Kullandığı Bir Afiş

Şekil.2.3. İlk Megali idea Haritası

Şekil .2.4. Yunanistan'ın Megali İdea Hedeflerini gösteren Harita

Megali Idea ülküsü doğrultusunda, 1810'da Bükreş'te Eterya ton Filomuson (sanat tanrıçası dostları cemiyeti), 1813'te Paris'te Hotel Grec ve 1814 yılının sonlarında Odesa'da Filiki Eterya cemiyetleri kurulmuştur.[85]

2.1.1. Etniki Eteria Terör Örgütü

Filiki Eteria adlı ve Rus patentli Odesso doğumlu Rum terör örgütünün ortadan çekilmesi ile kanlı terör eylemleri son bulmamıştı. Megali İdea'nın öğretisi çerçevesinde bir başka örgüt halen anarşik eylemlerini sürdürmekteydi. Bu, Etniki Eteria adlı diğer terör örgütüydü. 1814 yılında doğmuş olan bir diğer Odessa doğumlu bu örgütün de amacı, bağımsız Yunanistan devletini kurmak ve Pan Hellenizmi gerçekleştirmektir.

Bu örgüt her meslekten aracıları vasıtasıyla temasta olduğu Avrupa'dan yardımlar aldı. Filiki Eteria'nın aksine, doğrudan Rus Çarı'nın emri altında görülmediğinden daha Yunanlı kabul edilmekteydi. Kanlı eylemleri için Avrupa siyasilerinin yanında, birçok ünlü yazar , sanatkar ve şairin de desteğini sağlamıştı. 1818 yılından itibaren Türk-Osmanlı devletinin başkenti İstanbul'u kendisine genel merkez olarak seçmiş; ortodoks kilisesi'nin başı olan Patrik'in hem duası hem de maddi yardımıyla Türk toprakları üzerinde korkusuzca kan akıtmaktan çekinmemekteydi. Avrupa siyasilerinin ve basınının arkalamasıyla korkunç terör eylemlerinin sorumluluğunu Türk yönetiminin omuzlarına yüklemek becerisini de göstermekteydi. O kadar ki, Avrupalılar için, anarşinin, boğazlanan insanların, yakınan yıkılan taşınmaz malların sorumlusu Türklerdir. Başta Avrupadakiler olmak üzere dünyanın her yanındaki Rum zengin iş adamlarının gönderdiği para ve silah yardımlarıyla Yunan Yarımadası, Ege Adaları ve Karadeniz kıyılarını çalışma alanı olarak seçmiştir. Patrikhanenin tüm görevlileri, Rum okullarının öğretmenleri bu çok kanlı Rum terör örgütünün militanlarıydı. Avrupa'daki her milletten sempatizanları şairler, yazarlar ve sanatkarlar ile birlikte ve de onların yol göstericiliği ile, uluslararası platformlarda "masum yunanlı ve onların koruyucusu Yunan milli örgütü Etniki Eteria kahramanları" senaryosu oynanmaktaydı. Terör örgütünün eli kanlı üyeleri hakkında gerçek dışı fevkalade yakıştırmalar ortaya konmakta, ulusal ve dinsel kahramanlar olarak tanıtılmaktadır. İngilizlerin ünlü şairi Lord Byron da bu batılı

[85] Hatipoğlu, M. Murat Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı TKAE Yay.,Ankara,1988,s.5-8.

sempatizanlarından sadece bir tanesiydi ve şiiriyle alkışladığı terör ve isyan hareketini, karakterine uygun olarak, sohbet ve konferanslarında övüp göklere çıkarmış ve Mora Yarımadası isyanına fiilen katılmaktan çekinmemişti.. Bütün bu ölçüsüz destek ve evrensel himayeye karşın Etniki Eteria'nın başarılı olduğunu hiç kimse iddia edemez. Sadece yalana, sahtekarlığa, entrikaya ve ihanete dayandırılmış olan propagandaları, Osmanlı vatandaşlığının gerçek değerini bilen sıradan Yunanlıları genel bir isyana sürüklenmekte yetersiz kaldı. Örgüt, kanlı eylemlerini aşarak ulusal bir direnişin önderliğini başaramadı. Kanlı uğraşları bölgesel olarak kalır ve Türk silahlı kuvvetlerince ezildi. Örgütün bu başarısızlığı nedeniyle ve yabancı akıl hocalarının da önerileri çerçevesinde, Etniki Eteria'nın belirsiz bir süre için sahneden çekilmesi kararlaştırıldı. Ama, megali idea tohumları artık atılmıştı ve yalanı kullanan Yunan propagandaları aracılığıyla Türke karşı ekilen kin ve nefret tohumları, 'kilise-okul-basın' üçlüsünün uğraşlarıyla genç nesiller yeşermiş ve boy vermeye başlamıştı.

Etniki Eterya adlı örgütün programında şu hedeflerin elde edilmesi öngörülmekteydi:

1. Yunan Ulusuna bağımsız bir ülke sağlamak
2. Batı ve Doğu Trakya ile Selanik'in Yunanistan'a İlhakı
3. Ege adalarının İlhakı
4. Girit ve Rodos Adasının İlhakı
5. Kuzey Epir'in İlhakı (Güney Arnavutluk)
6. Batı Anadolu'nun İlhakı
7. Kıbrıs'ın İlhakı
8. Pontus Rum devletinin kurulması
9. İstanbul'un ele geçirilmesi ve Grek–Bizans imparatorluğunun kurulması.[86]

Daha sonraki dönemlerde bu program megali ideanın hedeflerini teşkil etmişti.[87] Aynı ülküyü, takıntılı bir hastalık gibi her platformda gündeme getiren Yunanistan gazeteleri, 1896 yılı nisan ayında imzasız bir beyanname yayınlayarak Etniki Eterİa'nın faaliyet planını ilan ettiler.[88] Megali-i İdea

[86] Salışık, Selahattin ;Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Etniki Eterya, İst. 1968, s.169-170

[87] Hatipoğlu, M. Murat ; Yunanistan'daki Gelişmeler Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1822), TKAE Yay., Ankara, 1988, s.5-8.

[88] Salışık, Selahattin ; Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Etniki Eterya, İst. 1968, s.170

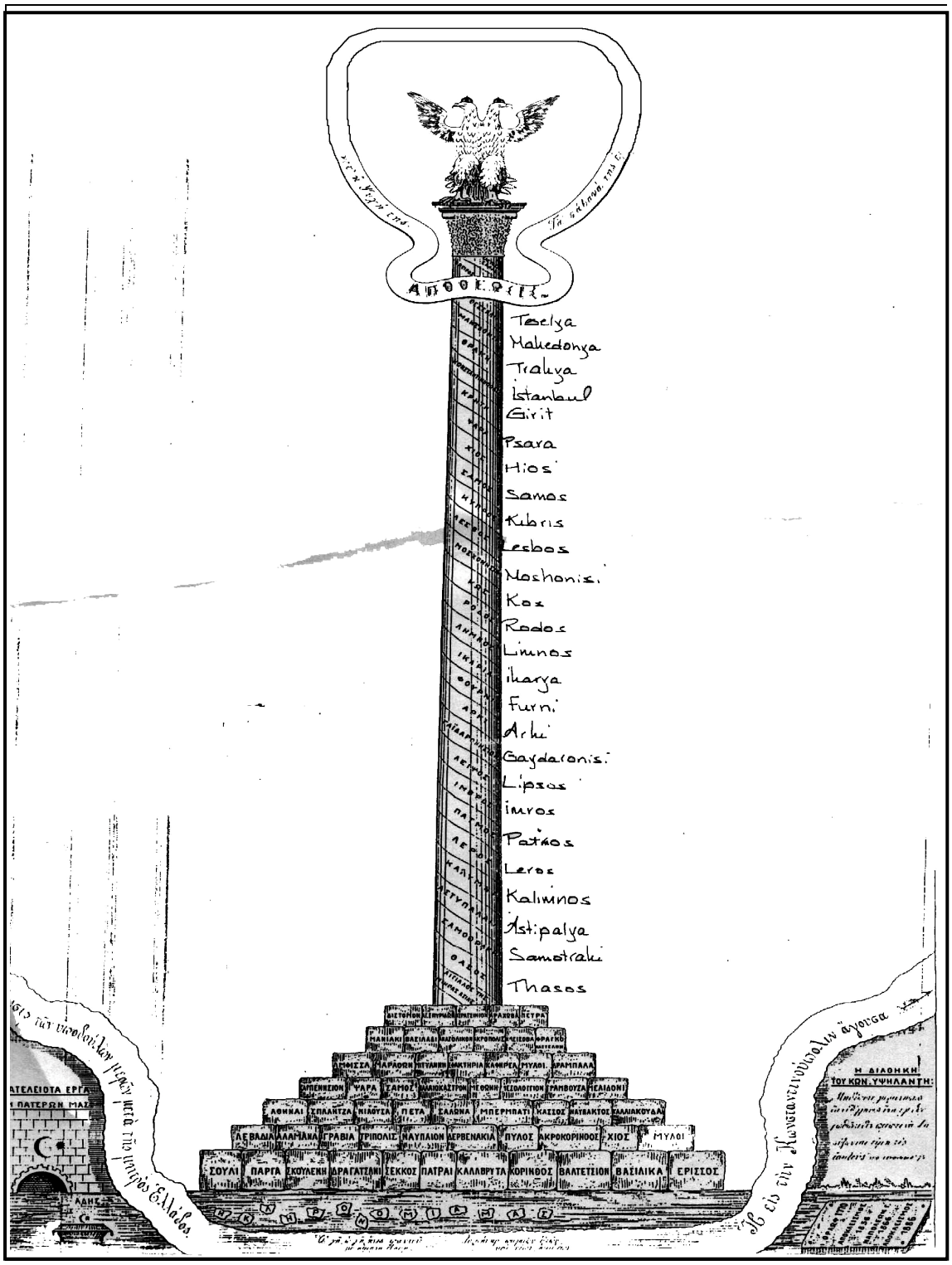
çerçevesinde hazırlanan bu program doğrultusunda 25 mart 1821 Yunan İsyanı başlatılmış ve Yunanistan. 1830 yılında bağımsız bir devlet haline gelmişti. Yunanistan'ın, daha sonra yukarıda belirtilen bölgelerin "ilhakı" için uyguladığı strateji "Enosis" sloganı çerçevesinde sürdürülmüştü.

Yunan isyanını hazırlayan Filiki Eterya 6 yıl içinde, yani 1820'ye gelindiğinde 17 bini İstanbul'da olmak üzere Balkanlar, Avrupa, Türkiye, Suriye, Mısır ve Kıbrıs'ta 400 bine yakın üye toplamıştı.[89] Yunan bağımsızlığının kazanıldığı 1830'da 1 milyondan az nüfusu ve 50 bin km^2 civarında toprağı olan Yunanistan 1922'ye kadar, Osmanlı devletine karşı megali idea çerçevesinde yayılmacı bir politika izlemiştir. Bu dönem boyunca, Teselya (1881), Makedonya Güney Epir, bazı Ege Adaları ve Girit (1912-13) Osmanlı Devleti'nden kopartılarak Yunanistan'a bağlanmıştır. Bu süreç yalnızca toprak transferi yaratmakla kalmamış, aynı zamanda da yitirilen topraklardan Türk göçünün başlamasıyla sonuçlanmıştı. Bu Yunanistan politikası,1919-1922 döneminde Yunanistan'ın Anadolu'yu işgale kalkışmasıyla doruğa ulaşmıştı. Bu son Yunan macerası da yeni sorunların başlangıcı olmuştu. 1923'te imzalanan Lozan antlaşması iki devlet arasındaki kesin sınırları saptamış ve o zamandan beri Ege'nin statusünde 1947 Paris antlaşmasıyla 12 adanın Yunanistan'ın egemenliğine geçmesi dışında, bir değişiklik olmamıştı. Lozan'da, barış antlaşmasından önce 1923 ocak ayında bir de nüfus mübadelesi sözleşmesi imzalanmıştı.

Bu sözleşme uyarınca Rum ortodoks dininden olan Türkiye'deki Türk yurttaşları ile Yunanistan'daki müslüman Yunan yurttaşları zorunlu bir göçe tabi olmuşlardı. Daha sonra da, 1955'ten 1974'e kadar, Kıbrıs sorunu, yalnız 1963 ve 1974'e yeni göçler yaratmakla kalmamış, aynı zamanda da iki ülkede kalan azınlıklara karşı olumsuz resmi politikalarla kışkırtmıştı. Yunanlıların, Türkiye'yi toprak ve nüfus büyüklüğü ile 'korkulacak' bir yer olarak görmesi, bu güne kadar Kıbrıs, azınlıklar, Ege ve Avrupa birliği sorunlarında sürekli uzlaşmaz tavır almalarına neden olmuştu. Nitekim, Yunan başkanı Kolettis, 15 Ocak 1840'da mecliste yaptığı konuşmada "Hedefimiz, Türkleri Avrupa'dan söküp atmaktır" demekteydi. Bugün ise hala Kıbrıs'ta, "Kuzey Epir" diye adlandırdıkları Güney

[89] İsmail, Sabahattin; Yunan sorunu s. 37.

Arnavutluk'ta, Makedonya'da, hatta Doğu Bulgaristan'da yayılmacı faaliyetlerini sürdürmeye devam etmekteydi.

Şekil.2.5. Rumların Enosis Hedeflerini Gösteren Enosis Abidesi

- 24 Haziran 1830 Londra Protokolü Eğriboz-Kuzey Sport, Kiklat Adaları ve Mora'da bağımsız Yunanistan kuruldu
- 8 Haziran 1865 İstanbul Antlaşması İngiltere ile Yunanistan arasu,ında yapılan anlaşma gereği yedi ada Yuanistan'a verildi 50,21 km (% 5.67)
- 2 Temmuz 1881 İstanbul Antlaşması tesalya ile epir ve Narda'nın bir kısmı Yunanistan'a verildi. 67.270 km (%41.57)
- 30 Mayıs 1913 Londra Antlaşması Selanik - G.Makedonya'nın bir kısmı ve Girit Yunanistan'a verildi. 97,237 km (%204.64)
- 10 Ağustos 1913 Bükreş Antlaşması Bu a,Antlaşma ile Epir'in bütün Drama-Kavalı ile birlikte güney Makedonya'nın büyük kısmı Yunanistan'a verildi. 102,730 km (%216.20)
- 13 Ağustos 1914 londra B. Elçiler Konferansı
- Gökçeada- Bozcada- Menteşe adaları- rodos ve Meis dışında işgal ettiği adalar Yunanistan'a verildi. 108,311 (%227.94)
- 27 Kasım 1919 Neully Antlaşması Batı Trakya'yı Bulgaristan'dan aldı 129,880 km (%273.33)
- Yunanistan istilası (1922)
- Yunanistan Batı'dan aldığı destekle Anadolu'yu istila harekatına girişmistir. Ancak Türk ordusundan aldığı acı dersle Anadolu'yu terk etmek durumunda kalmıştır. 24,213 km (%530.12)
- 10 Şubat 1947 Paris Antlaşması Menteşe adaları ile Rodos ve Meis Adası Yunanistan'a verildi. 251,895 km (%530.12)
- 1963-1974 Olayları Kıbrıs adasını ele geçirerek ve Enosis'i Gerçekleştirmek için Türk toplumuna çeşitli baskılar ve tecavüzler yapılmıştır. Samson darbesi son adım olmuştur. 261,415 km (%550.16)

Şekil.2.6. Yunanistan'ın Yıllar İtibarı İle Toprak Ve Nüfus Olarak Yayılması [90]

[90]Yunan Sorunu s.7

YIL	NÜFUS	KM^2	NEDENİ
1821	150.000		Mor ayaklanmasının başlaması
1830	750.000		Bağımsız Yunan devletinin Kuruluşu.
1840	850.244		
1853	1,953,537	47,516	
1869	1,450,000	50,211	İngiltere 7 Ada'yı hediye etti
1890	2,187,000	63,606	2. Abdülhamit Tesalya Ovası'nı (13,000 km) ve Narda'yı 1881'de Yunanistan'a terketti.
1907	2,631,952	63,221	1897 Türk-Yunan savaşıda sınır düzeltmesi yapıldı
1913	4,699,000	120,063	Balkan savaşı sonunda Makedonya, Epir, Trakya, Ege Adalarını aldı, toprak ve nüfusça bir kat büyüdü.
1920	5,016,889	150,883	Sevres Anlaşmasına göre Trakya ve İzmir ilhak edildi. (Venizelos'un BüyükYunanistan'ı)
1922	5,539,000	130,199	Şüpheli bir istatistik
1923 Doğu	5,017,000	129,880	Anadolu yenilgisinden sonra Doğu Trakya ve Ege toprakları İstatistiklerden çıktı.
1928	6,204,684	130,000	1 221 000 Rum Yunanistan'a, 500 000 Türk Anadolu'ya göç etti.
1940	7,345,000	130,000	
1951	7,652,801	131,944	Oniki adayı ilhak etti
1961	8,357,526	131,944	18 Mart 1961 Nüfus sayımı
1971	8,968,000	131,944	

Şekil.2.7. Yıllar İtibari ile Yunan Yayılmacılığını Kanıtı [91]

[91] Yunan Sorunu s.7

Bağımsızlığını kazanmasından sonra megali-idea'nın resmen ve açıkça bir milli strateji olarak dile getirilmesi 1844 yılında olmuştu.1844 yılı ocak ayında Yunan meclisinde konuşan Yanni Koletti adlı milletvekili şunları söylemişti:

"Yunan krallığı Yunanistan değildir. Sadece Yunanistan'ın en küçük ve en fakir bir parçasıdır. Yunanlı, sadece krallık ülkesi hali değildir. İyonya, Selanik, Serez, Edirne, İstanbul, ya da Trabzon ve Girit Sisam Adası ve Yunan tarihine ve Yunan ırkına bağlanan tüm bölge ve yörelerde yaşayan halklardır. Elenizmin iki büyük başkenti vardır. Atina, krallığın başkentidir. İstanbul ise büyük başkent, tüm Yunanlıların ümit ve hayallerinin kentidir".[92] Nitekim 1864'de yapılan Yunan anayasasında Kral 1.Yorgi'ye "helenlerin kralı" adı verilmişti. 18 ekim 1910'da iktidara gelen yunan başbakanı Venizelos ise "Büyük Yunanistan Programı" adını verdiği stratejisinde şu hususları öngörmekteydi.

1. Ege Denizi Yunan denizi olacak
2. İki kıtaya uzanan (Avrupa-Asya) ve beş denize açılan Yunanistan kurulacak
3. Bizans-Grek İmparatorluğu yeniden yaratılacak.

Bu çerçevede 1830-1913 döneminde ancak 63 bin km^2 olan Yunan toprakları Balkan savaşları sonunda 1913 Bükreş anlaşması ile tam bir kat büyüyerek 120,000 km^2 çıkmıştır. Balkanlarda en büyük Türk kenti olan Selanik'i ele geçirilmesiyle 2 milyonluk nüfusu 4.5 milyona çıkmıştı. Halbuki balkan savaşlarından önce Balkanlarda 5 milyon Türk yaşamaktaydı Venizelos, Bükreş anlaşmasından sonra, o zamanki içişleri bakanı Emanuel Repulis'e "şimdi artık gözlerimizi doğuya çevirme zamanı geldi" derken, hedefi Ege, Anadolu ve Kıbrıs'tı. Venizelos, Kral Konstantin'e yazdığı 30 Ocak 1915 tarihli mektubunda "Yunanistan'ın Küçük Asya'da istediği toprakların 125.000 km^2 geçtiğini, yani Balkan savaşı ile bir kat büyümüş olan Yunanistan'a eşit olduğunu" bildiriyordu. Böylece Büyük Yunanistan 250.000 km^2 geçecekti.[93] Venizelos 1 Mart 1915'de krala yazdığı bir başka mektupta ise, şöyle diyordu:

"İngiltere, Doğu Akdeniz'deki çıkarları, bizim çıkarlarımızla mükemmel en bağdaşabilecek bir devlettir. 1913 Ocak ayında Londra'da Maliye Bakanı Lloyd

[93] Kürşat F. – Altan M. – Egeli, S.; Belgelerle Kıbrıs'ta Yunan emperyalizmi

George, Deniz Bakanı Winston Churchill ve bendeleri arasında geçen görüşmeleri de bilen majesteleri için bu koşullar altında İngiltere tarafından Kıbrıs'ın Yunanistan'a terk edileceğini kabul etmek hiç de aşırı bir iyimserlik olmayacaktır.[94] Venizelos 30 Aralık 1918'de Paris'te toplanan barış konferansına verdiği toprak isteklerinde ise şu bölgeleri talep ediyordu.

- Kuzey Epir (Güney Arnavutluk)
- Trakya-İstanbul ve çevresi
- Batı Anadolu
- Rodos ve On İki Ada
- Pontus
- Kıbrıs

Venizelos, 3 şubat 1919'daki on'lar konseyi Toplantısı'nda, Kıbrıs'la ilgili olarak yaptığı konuşmada da şöyle diyordu:

"Kıbrıs adası konusunda niçin kesin bir istemde bulunmadığımız akla gelebilir. Bunu yapmayışımızın çeşitli nedenleri vardır. En önemlisi elli yıl önce İyonya adalarını vermek suretiyle Yunan krallığının büyümesine yardım eden ilk devlet niteliğini kazanan ve savaş sırasında Kıbrıs'ı Kral Konstantin'e önermiş olan İngiltere'nin, sonunda Kıbrıs'ı da Yunanistan'a verecek kadar lütufkar davranacağına inanmakta oluşumuzdur. Kısacası, Yunanistan, Kıbrıs, Rodos, Meis, On iki Adalar, İmroz, Bozcaada dahil olmak üzere bütün Doğu Akdeniz adalarını istemektedir".[95] Yunanistan'ın bu hedefleri bugün de geçerlidir.

Uzun yıllar Yunanistan'da gazeteci olmak görev yapmış olan Cem Başar, 1988 yılında yayınladığı "Yunan Oyunu " adlı kitabında şu bilgileri veriyor:

"1982 yılı Ocak ayında Selanik'teki Yunan 3. Kolordu Karargah kilisesinde yapılan Pazar ayininde, papaz, ellerini göğe açarak subay ve erlere şöyle hitap ediyordu; Ayasofya'nın 62 çanı, milyonlarca canlı ve ölü yunanlıya,

[94] İsmail, Sabahattin; Yunan sorunu s. 37.

[95] Kürşat F. – Altan M. – Egeli, S.; Belgelerle Kıbrıs'ta Yunan emperyalizmi 1978. Sayfa 28 - 29

Fatih'in toplarının gürlemesiyle o gece Konstantinopolis'te yarım kalan ayine devam edileceğini müjdelemek için bir gün gene coşku ile çalacak. Bu efsaneyi gerçekleştirecek olan siz Yunan askerlerisiniz. Meryem ana sizleri Türklerin mermilerinden koruyacak. İstanbul'u aldıktan sonra siz de soylu kahraman dedeleriniz gibi Hazredi İsa'nın ve tarihin huzurunda ölümsüzleşeceksiniz. Ulu tanrı bu duanızı kabul eylesin."

Cem başar, kitabında Yunanistan da yayınlanan Akropolis gazetesinden şu alıntıyı aktarıyor:

"Türk ile savaşmak gerekirse Yunanlı canavar kesilecektir. Biz, Asya'nın derinliklerinden gelen bu barbar milletin, anadoludaki Yunan topraklarına, İstanbul'a, İzmir'e, Kıbrıs'a yerleşmesini unutamıyoruz. Bu bize ızdırap veriyor. Türkler bir savaş anında karşılarında kin ve nefret dolu savaşçılar bulacaklarını hatırlarından çıkarmasınlar..." Böyle bir mentalite ile beyni yıkanan Yunan toplumunun Türkleri "öldürülecek düşman" olarak görmesinin doğal bir şey olduğu açıktır. Nitekim, Cem Başarın kitabında şu tespitlere yer vermektedir: 1980 yılında Yunan milli araştırmalar tarafından yapılan bir ankete göre, Yunan halkının %60'ı Türkiye'yi düşman olarak görmektedir). 1814 Filiki Etarya cemiyetinin beyannamede açıklanan ana ilkelerinin günümüzdeki Yunanistan'ın milli politikasının dayandığı temel prensipler olarak görmek ibret vericidir. Bu prensipleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Ezeli ve ebedi düşmanımız Türklerdir.

2.Yunan ulusu, bağımsızlığını elde etmekle önemli bir kazanç sağlayamadı, ulusun büyük bir kısmı Türklerin boyunduruğu altında kaldı. Bunları kurtarmak hepimizi görevidir.

3.Megali İdea'yı gerçekleştirmek için savaş esastır.

4.Gayeye varmak için gizliliğe olağanüstü dikkat etmek gerekir.

5.Yunanistan'da parti mücadeleleri ve fikir ayrılıkları kesin olarak terk edilmelidir.

6.Bütün grek ulusunun Etniği Eteria bayrağı altında toplanması, yüksek çıkarlarımızın gereğidir. .

7.Megali İdea'nın gerçekleşmesi için her türlü araca baş vurulacaktır.

8.Etniki Eterya, Rum halkını bütünü ile silahlandıracaktır.

9.Mukadder olan vaktin gelmesinden sonra, ezeli ve ebedi düşmanımız olan Türklere taarruz edilecektir.

10.Ezeli ve ebedi düşmanımız olan Türklere karşı, Yunanistan dışarıdan hiçbir yardım beklemeyecek ve yalnız kendisine güvenecektir.

11. Etniki Eterya, Doğu'da birçok karışıklıklar çıkaracaktır. Hükümet ilgisiz kalır ve tarafsız olursa Etniki Eterya hükümete görevini bildirecektir.

12. Politik fırsatlardan yararlanmak, Etniki Eterya'nın baş görevidir.

13. Etniki Eterya, bütün Rum zenginlerini örgüte yardıma davet eder.

14. Sonsuz bir güce sahip olan elenizmin gücüne inanarak, eski ve ebedi düşmanımız Türklere karşı büyük düşmanlık hareketine başlayalım.

15. Etniki Eterya, hiçbir siyasi partiye tabi olmadığı gibi, hiçbir siyasi partinin de emrinde değildir. .

16. Şayet hükümet ülke sorunları üzerine eğilmezse, Etniki Eterya, hükümeti, görevini yapmaya zorlayacaktır. .

17. Tanrının yardımı ile Megali İdea kesin olarak gerçekleşecektir.

Yunanistan var olduğu müddetçe bu emellerinden vazgeçmeyecektir. 1 Haziran 1999 tarihli Fransız Le Figaro gazetesinin ifadesiyle "bölgenin en ırkçı ve yayılmacı ülkesi" olan Yunanistan'ın ırkçılık ve yayılmacılık konusunda tarih boyunca kullandığı esaslar dört noktaya dayandırılmıştır :

1. İsyan sebebi olarak Türkleri gösterip onların nüfuz ve hakimiyeti altında Hıristiyanlar menfaatlerinin çiğnenmekte olduğunu yaymak;

2. Büyük devletlere yönelik olarak uygulanan devamlı propagandanın etkisinden istifadeyle avrupa siyasetinin lehlerine değişmesini sağlamak;

3. Çıkaracakları isyanlar sonunda Avrupa devletlerinin müdahaleleriyle Türklere nazaran üstün haklara sahip olmaya çalışmak;

4. Bu gelişmeler sonucunda hedef bölgeyi Yunanistan'la birleştirmek.

Aynı ırkçılık ve yayılmacılık politikası günümüze kadar devam etmekte olup, 1844’de İoannis Kollettis’in söyledikleriyle, 150 yıl sonra, Yunanistan İçişleri Müsteşarı olan Kuluris’in sözleri arasında bir fark yoktur. Kuluris, şunları söylemektedir :

"Elenizmin sınırları Kuzey ucundan başlayarak Trakya'yı, Ege'yi kapsar ve Kıbrıs'a kadar uzanır… Başı böylesine büyük dertler içindeyken Türkiye ile boy ölçüşmemiz zor olmaz".[96]

2.2. Enosis Ve Kıbrısta Enosis Faaliyetlerinin Gelişimi

2.2.1. Türk Yönetimi Döneminde Enosis Faaliyetleri

Rumların Enosis için mücadele çağrısı sembolü

Şekil.2.8. Rumların Enosis için çağrı sembolü

Kıbrıs'ta Enosis hareketleri, Osmanlı döneminde Fikili Eterya'nın kurulması ile başladı. Yunan milliyetçiliği ve Yunan isyanı ile gelişdi. Bu hareketin etkisi, yardımı ve denetimi altında, ta günümüze kadar geldi. Kıbrıslı Türkler ise bu girişimlere karşı her zaman tepkilerini ve etkilerini ortaya koymuşlar, Enosis çabalarına karşı çıkarak, devletin bu yönde aldığı bütün önlemleri desteklemişlerdir.

Kıbrıs Rum Toplumu, Kıbrıs'ın Osmanlı devleti tarafından fethinin ilk 20 yılından itibaren Türk yönetimini Kıbrıs adasından atmak ve Kıbrıs Türkü

[96] Kürşat F. – Altan M. – Egeli, S.; Belgelerle Kıbrıs'ta Yunan emperyalizmi 1978.Sayfa 28 - 29

adıyla bilinen Anadolu çıkışlı Türk toplumunu Rum Ortodoks kültür emperyalizminin etkisi ile yok etmek uğraşını Kilise önderliğinde başlatmıştı. 1600 yılı başlarından itibaren başpiskopos Savoy Dükü aracılığıyla Kıbrısta isyan çıkartma teşebbüsleri bunun bir kanıtı olarak kabul edildi. Gerçi bu teşebbüsler, Savoy Dükünün çekingenliği nedeniyle gerçekleşmemişti ama kilisenin çalışmaları Türk yönetimi döneminde devam etmiş, isyan hazırlığı teşebbüsleri durmamıştı. Bu nedenle, Türk-Rum toplumlarının karşı karşıya gelmelerinin Yunan İsyanı ile başlamış olduğunu düşünmek yanlış olur.Türklerle Rumlar, toplumlar olarak her zaman birbirinden ayrı yaşamışlardı. Karma köylerde bile toplumların kahvehaneleri, bakkaliyeleri ayrı idi. Her iki topluma mensup olan kişiler, gerektiği hallerde bir araya gelirler, diğer zamanlarda kendi töreleriyle ayrı yaşarlardı. Ortodoks Kilisesinin Kıbrıs Rumları üzerideki etkisi, ölçülemeyecek kadar büyüktü. Yaşamlarına kilise yön verir, devlete olan vergilerini toplar, uygun bir kısmını hazineye verirdi. Türk Osmanlı yönetiminde "inanç toplumlarının ayrı bir millet olarak" kabullenilmesinden dolayı elde edilen büyük imkandan sonuna kadar faydalanırdı.

1754 yılında yayınlanan fermanla Rum Başpiskopos, Kıbrıs'ın Türk Osmanlı Valisinden sonra gelen ikinci politik ve nüfuzlu kişisi olmuştu.[97] Rum toplumunun en üst düzeydeki siyasi temsilcisi idi. Toplum şikayetlerini araçsız olarak Padişaha iletme hakkına sahipti. Başpiskopos bu hakkını ileride birkaç defa kullanacak ve bazı nahoş olayların çıkmasına sebebiyet verecektir. Rum Başpiskoposun Kıbrıs'taki Türk karşıtı çalışmalarında en büyük destekçisi tabi ki İstanbul Ortodoks Patriği idi. Megali İdea ve amaçları, Patriğin de bilgisi çerçevesinde Rum gençlerine aktarılıyor, her kilise bu eğitiminde bir okul görevi yapıyordu. Bu bağlamda Kıbrıs'ın bir çok yerlerinde gizli olarak tesis edilen okullar vardı ve bunlar Megali İdea'nın öğretildiği, Türk karşıtı politikaların oluşturulduğu yerlerdi. 1821 Yunan isyanına iştirak ettikten sonra Adaya dönüşünde "Milli kahraman" olarak karşılanan Rum gençlerinin, İstanbul Rum Patriği'nin maddi desteği ile Limasol, Lefkoşa, Akatu ve diğer bazı yerlerde açılan gizli ruhani merkezlerde yetişenlerden olduğu konusunda bilgiler vardı.

Yunanistan'ın Osmanlı imparatorluğundan bağımsızlığını kazanmak için

[97] İsmail, Sabahattin;İngiliz yönetiminde Türk-Rum İlişkileri ve İlk Türk-Rum kavgaları 1997, s.17

isyan başlattığı günlerde Kıbrıs'ta da benzer tahrikler yaptığı bilinmekteydi. Örneğin 1821 yılında Kıbrıs'lı Arhimandrit Teofilos Teoseus, Yunanistan'dan bindiği bir ticaret gemisiyle gizlice Larnaka'ya gelmiş ve yunanlı isyancıların kendisine verdiği "isyana teşvik "bildirilerini dağıtarak, Kıbrıs'ta da Osmanlı Devletine karşı bir ayaklanma başlatılmasını istemişti. 19 Haziran 1821 de ise, Yunan isyanını başlatan Filiki Eterya'nın liderlerinden Konstantin Kanaras, önce Magusa'da Aysergi Köyü yakınlarındaki küçük bir limana daha sonra ise Lapta yakınlarındaki Asprovrisi limanına uğrayarak hem Yunan isyanının propagandasını yapmış, hem de Yunanistan'daki asilere götürmek üzere yiyecek ve para toplayıp geri dönmüştü.[98]

Yunanistan'da isyanın gelişmesine paralel olarak Kıbrıs'ta da ayaklanmayı ve ilhak yönündeki tahriklerini sürdüren Yunanlı isyancılar sonunda bu emellerine ulaşmışlardı. 9 Temmuz 1821 de başpiskopos Kiprianos öncülüğünde bir ayaklanma planlanmış, ancak vali Küçük Mehmet, Dimitri adlı bir Rumun ihbarı üzerine kiliselere bir baskın yaparak, daha başlamadan ayaklanmayı önlemişti.[99] Vali Küçük Mehmet'in isyanı hazırlayan papazları cezalandırmasından sonra kaçıp kurtulan Tremituşa papazı Spiridon, Arhimandrid Teofios, ve Yoanikois, Roma'da bir araya gelerek 6 aralık 1821'de Nikola Teoseus liderliğinde bir Enosis manifestosu yayınlamışlardı .[100]

Bilinen ilk Enosis bildirisi olan ve orijinal metni kilise arşivinde bulunan bu bildiride, bütün Hıristiyan ülkelere çağrıda bulunarak, " Kıbrıs'ın Türklerden kurtarılıp Yunanistan'a verilmesi" istenmektedir (bu belgenin fotokopisi ve tam metni 1921 yılında kilise tarafından Simerini gazatesinde yayınlanmıştır). Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra Kıbrıs'a yönelik tahrikler yeni bir boyut kazanmıştı. Bu tahriklere kapılan Rumlar, değişik zamanlarda Enosis gösterileri yapmaya ve Enosis bildirileri dağıtmaya başladılar. 1854'de yine isyan bildirileri dağıtılır.

98 İmamzade, Zihni ; "Osmanlı yönetiminde Kıbrıs " 28. 4. 1984 Söz gazetesi

99 K. T. Milli Arşiv KRK. No. 1

100 Simerini 5 Mayıs 1991

101 İmamzade, Zihni ; a.ge. s:4

Başpiskoposlukta çalışan Epaminonda Frankudi adlı Enosisçi Rum'un, adada bulunan Yunanlılarla işbirliği içinde yapılan bu tahriklerden sonra, Yunan uyruklu Rumlar halkı kışkırttıkları için adadan çıkarılmışlardır.[101] Bunun ardından 1863'de Yunanlılar, bu kez adanın Osmanlılardan alınıp kendilerine verilmesi için İngiltere'den yardım istediler. Aynı yıl ise Larnaka gümrüğünde Yunanistan'dan gönderilen ve Rumları isyana çağıran kitap ve bildiriler ele geçirildi.[102] Yunan İsyanından sonra bu faaliyetlerde bir tırmanma olduğu ve küçük karma köylerdeki Türklerin her şeylerini geride bırakarak, ya da ucuza satarak Türk köylerine göç ettikleri gözlemlenmektedir. Bu yoldan bazı karma köyler, kısa bir süre sonra Rum köyü hüviyeti kazanmış, ve Türk halkının başlangıçta yaşamakta olduğu 300 üzerindeki yerleşim birimleri azalmıştır. Emekli öğretmen Zihni İmamzade "Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs" adlı incelemesinde bu köylerin şunlar olduğunu yazar .[103]

LEFKOŞA BÖLGESİ

Galini, Litro, Kambi, Çakistra

İSKELE BÖLGESİ

Yalancı (Bazı evlerin üst eşiğinde Ay Yıldız görülebilirdi)

MAĞOSA BÖLGESİ

Kumyalık, Ziyamet, Güvercinlik, Ahendirika (Efendi Ağa), Akattu, Aynikola.

BAF BÖLGESİ

Aymarina, Aymarınuva, Arminu, Çares, Prodor, Filisa, Panaya, Milya, Grinya,Konya, Anavargos, Peya, Dala(Dallı), Anarida, Drahibezula, Melamyu, Girit-Marut.

LİMASOL BÖLGESİ

Ayindifona, Monagrulli, Agro, Drimiklini, Kuka, Limanat, Abeşa, Kuzusa, Ayevres, Zekaci, Pahna, Arakabas, Dora.

[102] İmamzade, Zihni ; age.

[103] İmamzade, Zihni ; "Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs" , 28 Nisan 1984 tarihli Söz gazetesi

2.2.2. İngiliz İdaresinde Yunanistan'ın Enosis Uğraşları

Tıpkı Türk-Osmanlı Yönetiminin ilk günlerinde olduğu gibi Rumlar, İngiliz yönetimini de minnet ve şükran gösterileriyle kabullendiler, Baf Kapısı İngiliz karakolundaki Türk bayrağının indirilip yerine British Union bayrağı çekilmesi töreninde Rumlar adına konuşan Yorgo Keppiades ağzıyla '' Rumların duyduğu sevinci ve İngiliz yönetimi altında politik özgürlüğe kavuşacaklarının umudunu '' açıklamıştı. Böylece, Kıbrıs'ın 1878'de, İngiltere'nin eline geçmesinden sonra Yunanistan'ın adayı ilhak etme yönündeki uğraşlarının arttığı gözlenmektedir. Hiç şüphesiz bunun birinci nedeni İngiltere'nin geleneksel Yunan dostluğu ve Yunan bağımsızlığının elde edilmesinde oynadığı roldü. 1879 yılında hazırlanan bir raporda, ada da bulunan 140 okuldan 76'sı Rum, 64'ü de Türk okulu idi. Rum okulları 1881'de 94'e, 1901'de ise 238'e yükselmişti. Bu okullardan Rum gençlerini eğitmekte olan öğretmenler Yunanistan'dan gelmekte ve Enosis ile megali idea fikrini Rum öğrencilerin beyinlerine şırınga etmekteydi.

Yunanlı öğretmenler Enosisçi bir kuşak yetiştirme yanında Rum halkı içinde de Enosis amaçlı provokasyonlar tezgahlanmaktaydı. Bu arada Türkiye'ye saldırı hazırlığı içinde olan Yunanistan Kıbrıs'a da bir grup subay göndererek Rum halkını kışkırttı. Bu subaylar Kıbrıs'ta büyük törenlerle karşılanırdı. Enosis nutukları çekilir ve ziyaretler düzenlenirdi. Savaşta kullanmak için Kıbrıs'tan 143 katır alan subaylara 107 katır da hediye verildi. 150 Rum da Türklere karşı savaşmak içim 7 Kasım 1880'de Yunanlı subaylarla adadan ayrılır. Başpiskopos Sofronius da Enosis istediğini içeren bir mektubu bunlarla Yunan kralına gönderirdi.[104] İngilizler ise bu duruma sadece seyirci kalarak hiçbir tepki göstermezdi. Sir George Hill, İngiltere'nin bu politikasından duyduğu şaşkınlığı şöyle dile getiriyordu: ''Asıl şaşılacak şey Kıbrıs yönetiminin, Osmanlı vatandaşları (Rumlar) tarafından Türkiye'ye karşı takınılan düşmanca davranışlara başlangıçta kayıtsız kalmaları ne taşkın gösterilere, ne de basında çıkan kışkırtıcı yazılara karşı tedbir almalarıdır.[105]

[104] Hill, George ; History of Cyprus s. 417 Cambridge 1952

[105] Hill, George ; a. g. e. s. 411

Kıbrıs Türkleri ise Rumların, Türkiye'ye karşı hareketlerini protesto için eylemler yapıp, kararlar aldı. Müftü Efendi alınan kararları içeren bir muhtırayı İngiliz Yüksek Komiserine sundu. Muhtırada Rumların tahrikleri, savaşta Türkiye'ye karşı kullanılmak üzere katır alınması, bağış ve gönüllü toplanması ve Başpiskoposun ilhakçı girişimleri protesto edilerek İngiliz yönetiminin gerekli önlemleri alması istendi.[106] Türklerin bu tepkisi üzerine 18 Mayıs 1881'de bir karar alan İngiliz Bakanlar Kurulu'' İngiltere'nin barış halinde bulunduğu bir ülkeye karşı Kıbrıs'ta düşmanlık gösterileri yapılmasını yasaklıyor ve adadan bir başka ülke ordusuna gönüllü yazılmayı da Yüksek Komiserin iznine bırakıyordu''.[107]

1881 yılı Mart ayında Tesalya'nın büyük kısmının Yunanistan'a bırakılması, Yunanistan ve Girit'te olduğu kadar Kıbrıs'ta da Rumların tahrik edici gösterilerine neden olmuştu. 7-8 Nisan 1881'de Kıbrıs'ın da Yunanistan'a bırakılacağı yolundaki söylentiler üzerine sokaklara dökülen Enosisçiler, Tesalya, Epir, Kıbrıs, "yaşasın Enosis" çığlıkları ile taşkınlıkları yaptılar. Lefkoşa Helen Kulübü, İngiliz Başbakanı Gladstone'a bir teşekkür telgrafı çekti, Rum gazeteleri ilhak konusunda uzun yorumlar yayınlarlar. Başta İngiltere'de kurulu Helen Kulübü olmak üzere çeşitli ülkelerdeki Rum-Yunan dernekleri Kıbrıs'ı bir "Yunan adası" olarak tanıtmaya ve dış ülkelerde yaşayan Yunanlıları Kıbrıs'a yerleşmeye teşvik etmeye devam ettiler.[108] 1895 yılında ise Rumlar, Yunan Konsolosu Filemon'un da tahrikleriyle değişik bölgelerde Türklere saldırırlar. Özellikle Tahta Kale, Vitsada, Paşaköy'de çatışmalar olur.

İngiltere ise Larnaka'daki Yunan Konsolosunun Enosis tahriklerinde başrolü oynadığını tespit ederek Yunan hükümetine bir protesto mektubu gönderdi.[109] Osmanlı Devleti de Kıbrıs Türklerine anında sahip çıkarak, İstanbul'daki İngiliz Büyükelçisini uyardı ve Türk Halkının güvenliği için gerekli önlemlerin alınmasını istedi.[110] Yunan Konsolosu ise, buna aldırmayarak Enosis tahriklerini sürdürmeye devam ettiler. Özellikle 1895

[106] Okan, Mehmet Remzi'ın özel notları. Yeni Kıbrıs s. 29 Aralık 85

[107] Hill, George ; a. g. e. s. 441

[108] Yeni Kıbrıs Aralık 1985 s. 30

[109] Gürel, Şükrü s. 46

[110] Gürel, Şükrü s. 46

yılında yapılacak olan Başpiskoposluk seçimlerinde azılı Enosisçilerin seçilmesi için büyük çaba harcamaktaydı. Bu durumun farkında olan İngiliz Yüksek Komiseri; Yunanistan'ın tahriklerini Londra'ya sık sık rapor ediyordu:

Kitium Piskoposu, Başpiskoposluk seçimleri yaklaştığında Yunan Konsolosu ile bir görüşme yapmış ve Enosis için çalışacağını söyleyerek desteklenmesini istemiştir. Seçimler boyunca adanın Yunanistan'a bağlanması çığırtkanlığı sürdürüldü. En çok rastlanan Enosis afişlerinden biri şöyleydi:

"Yunanistan'a ilhak için çok yaşa. Tahrikler daha çok kasabalarda, meslek sahiplerine uygulanmaktadır ve çok iyi örgütlenmişlerdir. Tahrikçilerin elinde para vardır ve bu daha çok Yunanistan'dan kaynaklanmaktadır... Profesyonel tahrikçiler Kıbrıs dışından gelip, tahrik kampanyasına İngilizlere hareket unsurunu da eklemişlerdi" .[111]

İngiliz Yüksek Komiseri, Yunanistan'ın tahrikleri konusunda yaptığı tespitte haklıdır. Çünkü Yunan Konsolosu Filemon, Limasol'da 25 Martta yapılan Yunan Kurtuluş günü şenliklerine resmi üniforması ile katılarak Enosis doğrultusunda konuşmalar yapmıştır. Filemon, bu mitinge Yunan üniformaları ile katılmış "Kralımızın Temsilcisi" nitelemeleri ile alkışlanmış ve "Enosis'in en erken bir zamanda gerçekleştirilmesini" istemişti.[112] Aynı mitingler Enosis sloganları ile diğer büyük şehirlerde de tekrarlanmış ve Türk halka yönelik kışkırtmalar yapılmıştı.

Aynı Filemon, işi o denli ileri götürmüştü ki 1897 Türk-Yunan savaşı sırasında Türk ordusuna karşı savaşmak üzere Rumlar arasında gönüllüler yazmış ve Türk düşmanlığını doruğa çıkarmıştı.[113] Yunanistan Konsolosu'nun bu tahrikleri üzerine, derhal tepki gösteren Osmanlı devleti, İngiltere nezrindeki büyükelçisini, tahrikleri İngiliz yönetimi nezrinde protesto için görevlendirildi. Aynı anda İstanbul'daki İngiliz Büyükelçisi Philip Currie de uyarılarak, Kıbrıs'taki gelişmelerden İngilizlerin sorumlu olduğu belirtildi ve "Yunan ajanları tarafından yönetilen tahriklerin derhal durdurulması" istendi.

111 Yeni Kıbrıs Gazetesi, Yakın Tarihimizden notlar. s. 26 Nisan – Mayıs 1978

112 Hill, George ; a. g. e. s. 501 – 502

113 Hill, George ; a. g. e. s. 501 – 502

Büyükelçi Currie, Türk yetkililerden Said Paşa ile görüşmelerine ilişkin olarak İngiliz dışişleri bakanlığı'na gönderdiği 9 Mayıs tarihli raporda Said Paşa'nın Türklere yapılan baskıları dile getirerek önlem alınmasını istediğini belirtiyordu. İngiliz yönetimi ise Said Paşa'ya verdiği yanıtta, adada Yunanistan'dan gelen bazı öğretmenlerle diğer meslek sahiplerinin varlığını ve bunların Enosisi destekleyen açıklamalarda bulunduklarını kabul etmekte, ancak bunların kontrol altında olduğunu iddia etmekteydi.[114] Yunan hükümet ve devlet yetkilileri yanında, Yunan basını da, Kıbrıs Rumlarını Enosisçi eylemler için teşvik etmekteydi. Bu durumu yakından izleyen o günlerde yayınlanan Kıbrıs gazetesi şöyle yazıyordu:

"Adayı Yunanistan'a bağlamak isteyenlere yanıtımız: Birtakım Yunanistan gazeteleri adadaki Rum halkının adanın Yunanistan'la birleştirilmesi yönünde, çaba ve girişimlerini överek, tuttukları yolda ısrar edip yürümelerini öneriyor. Ve, kendilerini yüreklendirmek için de İyonya Adaları'nın Yunanistan'a ne suretle bırakılacağı konusunda yol gösteriyor ki; çizmeden yukarı çıkmanın ne kerteye vardığı bununla anlaşılabilir ".[115] 1900'lü yıllara doğru megali ideacılar'ın İngiliz parlamentosunda da sağladıkları yandaşlarla Enosis kampanyasına hız verdikleri gözlenmektedir.[116]

Etniki Eterya'nın 1896 yılı nisan ayı içinde "bütün Yunanlıları kurtarma" sloganı ile Atina gazetelerinde yayınlanan bildirisi, Kıbrıs'ta da yeni bir Enosis dalgasının doğmasına neden oldu. Bildiride "Yunan ulusunun büyük bir kısmının Türk boyunduruğu altında kaldığı, onları kurtarmanın tüm Yunanlıların görevi olduğu" iddia edilmekte ve Osmanlı topraklarındaki Rumlar Türklere karşı savaşa çağrılmaktaydı.[117] Bu tahrikler sonucu 1897 Nisanında Türk-Yunan savaşı başlayınca Yunanistan'ın Kıbrıs konsolosu Filemon yeniden Yunan ordusu için Kıbrıs Rumlarından gönüllü yazmaya başladı. Ne var ki daha önce Filemon'un aynı eylemleri sonucu alınan ve Kıbrıs'tan gönüllü toplanmasını yasaklayan 1881 Emirnamesi, Yunan hayranı Yüksek Komiser

[114] Yeni Kıbrıs Gazetesi; a. g. y. S. 27

[115] Kıbrıs Gazetesi; 3 Haziran 1985 Sayı 143

[116] Karal, Enver Ziya ; Osmanlı Tarihi cilt 8 sayfa 115

[117] Salışık, Selahattin ; Tarih Boyunca Türk – Yunan İlişkileri s. 164 1968 – ist

Sendall tarafından uygulanmadı. Filemon da 1881 emirnamesine karşın rahatça Rum gönüllü toplayıp Türklere karşı savaşa gönderdi. Bu durum ise Türklerin yeniden büyük tepkilerine neden olmuştu.Girit'in kazanılması Enosisçilerin iştahını kabarmıştır. Bu çerçevede Atina'da "Vatanseverler Derneği" adı ile bir dernek kuruldu. 1899 yılı Kasım ayında kurulan bu derneğin amacı, Girit'teki değişikliğin aynen Kıbrıs'ta uygulanmasıydı. Ardından Limasol'da da bu derneğin bir şubesi açıldı. Enosis faaliyetlerinin çok yoğun olduğu bu kentte, 1899 yılı Temmuz ayında yapılan olimpiyat oyunlarında, Enosis lehinde büyük gösteriler yapıldı, Limasol Lisesi Müdürünün "Yaşasın Enosis" sloganları coşkusuyla alkışlandı. Bu arada Patris gazetesi de, Girit'in bir Yunan Prensi'nin yönetimine verilmesinden sonra, Kıbrıs'ın da aynı prensin yönetiminde verilmesini isteyen yazılar yayınlıyordu.[118] Diğer yandan Kıbrıs'taki Yunan Konsolosu Filemon ve kilise, işbirliği halinde tahriklerine hız veriyor ve bu durum derhal adadaki İngiliz yönetimi tarafından rapor ediliyordu. Bunun üzerine harekete geçen İngiliz hükümeti, tahrikçi Konsolos Filemon'un geri çekilmesi için Yunanistan üzerine baskı yaptı. Bu baskıların sonuç vermesi üzerine Filemon, 1900 Şubat ayında geri çekildi.

Ne var ki; Filemon'un geri çekilmesi, Yunanistan'ın Enosis tahriklerinden vazgeçtiği anlamına gelmiyordu. Kışkırtmalar, aynı yoğunlukta sürmekteydi. Nitekim, adada görevli İngiliz Yüksek Komiseri, 28 Kasım 1901'de İngiliz hükümetine gönderdiği bir raporda, "Çok iyi örgütlenen Enosisçilerin Yunanistan'dan yönetildiklerini " belirtilmekteydi. Kıbrıs'ta tahrikler okullara kadar yayılmıştı.Türk köylerinden öğretmenlerin idaresinde geçen Rum öğrenciler, şarkılar arasında "Türklerin kafaları kopartılmalı, gövdeleri çöpe atılmalı" şeklinde bağırtılmaktaydı.[119] Bu tahrikler daha önce olduğu gibi yine anında protesto edilmekteydi. Bu bağlamda 22 Haziran 1902 tarihinde yoğun bir telgraf kampanyası başlatılarak, Türk halkının protestoları İngiliz Hükümeti'ne iletiliyordu.

Baf Türk halkı adına Baf kazası temsilcilerinden; Mağusa Türk halkı adına Mağusa kazası temsilcilerinden ve dönemin önde gelen aydınlarından Kavanin

[118] Hill George ; a. g. e. s. 507

[119] Hill George ; a. g. e. s. 508

Meclisi üyesi Ahmet Raşit'den gelen telgraflarda, "Enosis hareketleri protesto ediyor ve o yıllardaki Türk politikası dile getirilerek, Enosis'e karşı çıkılıyor ve adanın eski sahibi Osmanlı devletine verilmesi" isteniyordu. Bu arada 600 imzalı bir muhtıra ile Türklerin Enosis'e şiddetle karşı oldukları İngiliz yönetimine bildirilmişti. Ahmet Raşit efendi ise gönderdiği telgrafta, "Türklerin Enosis'e karşı olduklarını, Enosis'in gerçekleşmesinin barışçı bir cemaati, vahşi hayvanlara teslim ile yok ettirmek olacağını, İngiltere Kıbrıs'tan çekilecekse adayı Türkiye'ye iade etmesi gerektiğini" bildiriyordu. Ahmet Raşit bey, Sömürgeler Bakanlığına gönderdiği diğer bir telgrafla da, "Kıbrıs Türklerinin dehşetten ve huzursuzluktan kurtarılmalarını" istiyordu.[120]

George Hill bu durumu değerlendirdiği kitabında, "Türkler, Rumların eyleme geçeceklerinden korkmaktaydı" diyordu.[121] Yunanistan Konsolosu Filemon'un geri çekilmesinden sonra da adada bulunan Yunanlı öğretmenler vasıtası ile tahriklerini sürdürmekteydi.

Nitekim Kıbrıs eğitim müfettişi F.D. Newham, Yüksek Komisere sunduğu 4 Ağustos 1902 tarihli raporunda,"Rum öğretmenlerin Enosis yönündeki Helenist propagandayı aşırı derecede hızlandırdıklarını" yinelemek gereğini duymuştu. Bu uyarı, Newham'ın İngiliz yönetimine yaptığı ilk uyarı değildi.[122]

Fransız yazar Rene Deloporte, Türk halkının endişelerini doğrulayarak ve haklı bularak şöyle diyordu:

"Türkleri topyekûn öldürmekle, Giritliler, çok yanlış bir yola sapmaktadırlar. Doğrusunu söylemek gerekirse, Yunanlıları Afrikalı vahşiler mevkiine düşüren bu barbarlıkları, samimi bir Helen dostu olarak kınıyoruz. Yunanlıya karşı duyduğumuz aşk, bizi cinayetleri affettirmek için yalan söylemeye götüremez".[123]

Yunanistan'ın, Enosis tahrikçilerinin gerisindeki esas güç olduğunu ilişkin bir başka örnek de, Kıbrıs'ta 24 yıl boyunca yaptığı Enosis propagandası ile

[120] Mir'at-ı Zaman, 30 Haziran 1902, Ayrıca: Hill a. g. e. s. 510 CO 883/6

[121] Hill George ; a. g. e. s. 508

[122] Hill George ; a. g. e. s. 508

[123] Torun,Şükrü ; Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında Kıbrıs'ın Politik Durumu Istanbul, 1965. s. 79

tanınan bir militan öğretmenin, 1903 yılı Mayıs ayında Yunan hükümeti tarafından bir madalya verilmek suretiyle ödüllendirilmesidir. 12 Mayıs 1903 tarihli raporu ile Sömürgeler Bakanı Chamberlain'e konu ile ilgili bilgi veren İngiliz Yüksek Komiseri Haynes Smith şöyle diyordu:

"Türkler tedirgin olup, korunmak için silahlı dolaşmaktadırlar. Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi yönünde yapılan tahriklerin Türkleri terörize etmesini önlemeliyiz ".[124] 1904 yılına gelindiğinde Yunanistan'ın Enosis tahriklerini daha

da yoğunlaştırdığı, hatta adaya silah göndermeye başladığı görülmektedir. 1904 yılı Nisan ayında Enosisçilere silah gönderildiğini tespit eden İngiliz hükümeti, Yüksek Komiser Haynes Smith'i bir yazıyla uyardı. Yüksek Komiser "de 21 Nisan 1904'te İngiliz hükümetine gönderdiği raporda şöyle diyordu:

Brindizi'den Kıbrıs'a doğru yola çıkarılan silah ve cephaneyi bildiren 8 Nisan tarihli özel yazınızı aldım. Her geçen gün örgütlerini güçlendirerek daha cüretkar davranıyorlar. Majestelerinin hükümetinin izin vereceği son noktaya kadar gideceklerdir ".[125] Bu arada yine Nisan ayında Yunanistan'da toplanan "Pan Helen Eğitim Kongresi"de bir konuşma yapan Yunan kralı, Enosis tahriklerini tırmandırarak "Enosis'in bütün Kıbrıslıların ruhlarını saran bir istek olduğunu" belirtiyordu.[126]

1906 yılında Kıbrıs Rumlarının Enosis uğraşlarını cesaretlendiren bir başka olay ise, Yunan askeri savaş gemisi Miyaoli'nin Limasol Limanı'na gelişiydi. Gemideki subay ve öğrenciler "Yaşasın İlhak" nidaları ile karşılanmışlardı. O günlerde yayınlanan Mir'at-ı Zaman gazetesi bu olayı kınayan bir yazı yayınlanmış ve yapılan tahrikleri protesto etmişti.

Yazıda gemiyi karşılayan Limasol Rumlarının, kayıklarını Yunan bayrakları ile donattığını, Yunan askerleri ile birlikte "Aya Mama " kilisesinde ayin yaptıklarını, kilise çanlarını çaldıklarını, Enosis sloganları attıklarını, gemi

[124] Gürel,Şükrü a. g. e. s. 47

[125] Gürel,Şükrü a. g. e. s. 47

[126] İsmail S .İngiliz Yönetiminde Türk – Rum İlişkileri ve İlk Türk – Rum kavgaları 1997 s. 81

komutanının ihlal lehinde konuştuğunu, Yunan askerlerine verilen yemek sırasında "yaşasın ilhak" nidaları atıldığını, ardından Larnaka'yı ziyaret eden gemi personeline yine aynı karşılaşmanın yapıldığını, alışverişlerinden para alınmadığını, adaya gelen bütün Yunanlıların ceplerinin para doldurularak geri gönderildiğini" yazmaktaydı.[127]

Gazetenin haberinde Yunan gemisinin daha önce 1884 yılında da adaya geldiği ve benzer tahriklerin o tarihte de yapıldığı belirtilmekteydi. Mir-at-ı Zaman gazetesinde Temmuz ayı içinde yayınlanan bir başka yazıda da Yunanlı provokatör Kadalanos'un tahrikleri anlatılmaktaydı.

Yazıda, Yunanlı provokatör Kadalanos'un tahrik dolu yazıları nedeniyle ortodoksları, Osmanlı Devleti uyruğunda oldukları halde, adayı Yunanlılaştırmak ve Yunanistan'a ilhak etmek fikrini, Rumların akıllarına yerleştirmek için uğraştığı yazmaktaydı.Aynı yazıda İstanbul'un Türkler tarafından fetih yıldönümü olan 29 Mayıs 1907'de Rumların her yana "siyah matem paçavraları" astıkları, Türklerin de buna karşı kutlamalar yaptıkları anlatılarak Kadalanos'un "Kipriyakos Filakos" gazetesinde Rumları tahrik eden yazılar yazdığı, bu yazılarla bir Rum kulübünde yapılan tahrik edici etkinlikleri eleştiren Türk basınına saldırdığı anlatılıyor ve şöyle deniyordu:

"Kadalanos bu ülkeye gelmeden önce biz müslümanlar genelde hıristiyan vatandaşlarla sessiz sedasız büyük bir uyum içinde geçinip gitmekteydik. Halbuki Kadalanos geldi, ortaya Yunanlılık, ilhak gibi bir takım münasebetsiz konular atarak Rum vatandaşlarımızın fikrini berbat ve perişan etti. Hele, hükümet tarafından kanunen idama mahkum edilip asılan birtakım papazları mazlum göstererek, o yüzden müslümanlarla Rumları birbirine büyük düşmanlık besler hale getirdi....".[128]

Türkler Yunanlı provokatör Kadalanos'a gösterdikleri bu tepkide haksız değildi. Çünkü Kadalanos, köy, köy gezerek Enosis lehinde nutuklar atıyor, Rum halkını Türklere karşı kışkırtıyordu. Türk basını ise bu tahrikleri yakından izleyerek Türk halkı adına gerekli tepkileri gösteriyordu.[129] Kadalanos, 1893'de

[127] Mir'at-ı Zaman 24 Eylül 1906 Sayı 205

[128] Mir'at-ı Zaman 15 Temmuz 1907 Sayı 242

[129] Vatan Gazetesi 18 Eylül Sayı 12

Rum liselerinde matematik dersi vermek üzere Yunanistan'dan adaya gönderilmişti. Adaya geldikten sonra sadece 3 yıl öğretmenlik yapan Kadalanos, daha sonra değişik Rumca gazetelerde çalışmaya başlamış, yazdığı köşe yazılarında ve köy köy gezerek yaptığı konuşmalarla Rum halkını Türkler'e karşı tahrik etmeye başlamıştı.

1912 yılında başta Limasol, Lefkoşe ve Hamitköy olmak üzere Türklere yapılan saldırılarda da önemli bir rol oynamıştı. Nitekim İngiliz yönetimi, uzun süre sabrettikten sonra 1921 yılı Nisan ayında Kadalanos'u adadan sürgün etmek zorunda kalmıştı . O günlerde yayınlanan Vatan gazetesi, bu Yunanlı provokatör hakkında şöyle yazmaktaydı: "Kadalanos, fanatik bir milliyetçi olup bu uğurda pek çok kimse ile kalem en çarpışmış ve birkaç defa hem para cezasına hem de hapis cezasına çarpıtılmıştır . Kadalanos, Yunanistan'ı hiçbir zaman bulunduğu derecede görmeyip daima hayal hanesinde yaşattığı büyük bir Yunanistan görmüş ve bütün yazarlık çabalarını bu açıdan yürütmüştür. Rum cemaatinde görülen fikir değişikliğinin bugün ve gelecekte bir değeri varsa, bunun büyük bir kısmı Kadalanos'a ait olduğu için meydana gelebilecek mesuliyetli ve töhmetli hareketlerin büyük bir kısmı da şüphe yok ki yine ona ait olacaktır...".[130]

Hiç şüphesiz, Kadalanos'un fanatik yayılmacı milliyetçi ideolojisinde beslendiği kaynak Yunan devlet adamlarıdır. Araştırmacı Ali Kemal Meram'ın İngiliz arşivinden aktardığı bir belgede Yunan yayılmacılığı şöyle anlatılmaktadır.

"Baş veliaht prens, Sofya'da bir toplantı yaptı...Bunların içinde en önemlisi Yunan prensidir. Kral Ferdinand'ın en büyük ihtirası, İstanbul merkez olmak üzere, Büyük Bizans İmparatorluğu'nu kurmaktır ve kendisi de imparator olmak arzusundadır. Bu rüya yavaş yavaş söndüğü için şimdi Balkan İmparatorluğunu kurmak istemekyedir.[131]

[130] Vatan 2 Mayıs 1912 Sayı 34

[131] Meram ,Ali Kemal; Belgelerle Türk – İngiliz İlişkileri Tarihi 1969-İst Sayfa 211

Vatan gazetesi, Türk Halkına yönelik ölümle sonuçlanan ilk saldırılar olan 1912 saldırılarında Yunanlı provokatörlerin rolü ile ilgili olarak "Hükümetin Dikkatine" başlıklı yazıda şöyle yazmaktaydı:

"Kıbrıs'taki Yunan provokatörleri ile bir kısım yerli Rumların aşırı tahrikleri ile çıkan olayların rastlantı olmayıp siyasi ve örgütlü oldukları bellidir. Her türlü fırsat ve tertibin icra memuru gibi görülen Kadalanos ile Rum öğretmenler ve Rum basını hakkında hükümetin daha ciddi önlemler alması gerekmektedir. Geçen yıl Türkler aleyhine yazılarından dolayı Hükümet tarafından aleyhine dava açılan Kadalanos'un gazetesi Kipriyakos Filakos, 20 lira nakit para cezasına mahkum olduktan sonra, hükümetten korkarak dilini oldukça düzeltmişti. Şimdi ise bu gibi davalara ve daha etkin önlemlere daha çok ihtiyaç vardır " .[132] Ne var ki, İngiliz yönetimi bu çağrılara kulaklarını tıkıyordu. Nitekim, Balkan Savaşları esnasında Türk ordusuna karşı Trakya'da saldırıya geçen Yunan ordusu safında savaşmak üzere, bir belediye başkanı da dahil 100 kadar gönüllü Rum ve Yunanlı provokatörlerin organizasyonu ile yola çıkmıştı.[133] İngiliz yönetiminin Enosisçilere yönelik bu hoşgörüsü, bizzat Sir George Hill tarafından da dile getirilmiştir. Sir Hill, bu konuda şöyle diyordu: "Enosis hareketini önlemek için baştan itibaren hiçbir girişim yapılmamıştı. Kışkırtmaların şiddeti,daha ziyade hükümetin aşırı toleransından olmuştur. İngilizlerin adayı işgalinden beri hemen hemen hiçbir yıl geçmemiştir ki, 'Hellenik Fikir' şu veya bu şekilde ifade edilmesin".[134]

Söz gazetesi ise Yunanlı propogandistlerin rolünü şöyle dile getiriyordu: "Megali İdea propogandistlerin devamlı tahrikleriyle, Türk aleyhtarı cereyanlar yıkıcı bir hal almıştır. Kıbrıs Türkleri bu cereyanların tehditkar tesiri altında kalarak buhranlar geçirmiş ve kurbanlar vermiştir ".[135] Yazıda daha sonra İngiltere'nin bu olaylardaki ahlaki sorumluluğu anımsatılmakta ve Rum toplumu önderlerinin Enosis uğraşları eleştirilmektedir. Bütün bu gelişmelerin ardından, Yunanistan'ın Rumları kışkırtmasından rahatsızlığı artan İngiltere,

[132] Vatan 27 Mayıs 1912 S. 34 sayfa 15

[133] Hill George ; a. g. e. 518-519

[134] Hill. George ; a. g. e. s. 192

[135] Özaran,Beria Remzi ; Enosis Karşısında Kıbrıs Türkü Yeni Kıbrıs Ankara 1973 S:19,

1928 yılında Yunanistan'dan gelen 5 gazetenin, Rumları kışkırtıcı yayınları nedeniyle adaya girişini yasaklıyordu.

2.2.3. Kıbrıs'ın İngiltere Tarafından İlhakından Sonra Enosis Faaliyetleri ve Türk-Rum İlişkileri

Osmanlı Devletinin 1. Dünya Savaşı'na Almanya safında girmesinden sonra İngiltere, 5 Kasım 1914 'de yayınladığı bir krallık konseyi emri ile Kıbrıs'ı ilhak ettiğini ve Osmanlı devleti ile yapmış olduğu 1878 anlaşmasını feshettiğini duyurdu. Emrivaki ile Kıbrıs, Osmanlı toprağı olmaktan çıkarak, İngiliz krallığının mülkü haline geldi. Bu yeni duruma hiç şüphesiz en fazla sevinenler Kıbrıslı Rumlar oldu. Çünkü onlar kadim bir Yunan dostu olan ve İyonya adaları ile Girit'i Yunanistan'a kazandıran İngiltere'nin eninde sonunda Kıbrıs'ı da Yunanistan'a vereceğine inanmaktaydılar.

Nitekim, ilhak kararından 3 gün sonra, 8 Kasım 1914 tarihinde Yüksek Komisere bir mektup gönderen Başpiskopos, İngiliz yönetimini kararından dolayı kutlayarak, "alınan kararı, Enosis'e ulaşmada bir adım olarak gördüklerini" ve İngiltere'nin kararını olumlu bulduklarını belirtiyordu.[136] Rumlar, bu kararla yetinmiyor ve ilhak kararını kutlamak için törenler düzenleyerek, Türkleri taciz edici hareketlerde bulunuyordu. Bu arada törenler vesilesi ile İngiliz yüksek komiserine de bir mektup gönderen Rumlar, adanın bir kez daha Yunanistan'a verilmesini, İngiltere'nin de Türk halkının güvenliğinin garantörü olmasını önermekteydi.[137]

Tüm Rum basını da ilhak kararını sevinçle karşılayarak, Enosise giden yolda önemli bir adım atıldığını yazmaktaydı. Bunlardan biri olan Elefteria Gazetesi, Venizelos'un ilhakla ilgili görüşlerini aktararak, Yunanistan'ın duyduğu sevinci dile getiriyordu. Veniszelos, söz konusu demecinde şöyle diyordu:

[136] Gürel,Şükrü a. g. e. sayfa 68

[137] Hill. George ; a. g. e. Sayfa 521

[138] 14 Kasım 1914 tarihli Eleftheria gazetesi

"Kıbrıs'ın ilhakı, bu Yunan adasının anavatana katılması için son aşama olarak nitelendirilebilir. Hükümetimizin istihbaratına göre, Kıbrıs'ın anavatanla birleşmesi, çok yakın gelecekte gerçekleşecekti ".[138] Buna paralel olarak kendisini ziyaret eden Atina'daki İngiliz Büyükelçisi Elliot ile görüşen Yunan Dışişleri Bakanı da, Enosos'i engelleyen 1878 anlaşmasının artık yürürlükten kalktığının, dolayısı ile ilhakın, Enosis'e giden yolda bir adım olarak görüldüğünü ima etmekteydi.[139]

Rumlarla Yunanistan'ın Enosis konusundaki paralel yorumlarıyla, Kıbrıs Rumlarının gösterdiği sevinç, haliyle Türk halkını endişelendirmekteydi. Bu endişelerin bir ifadesi olarak, Kadı Efendi Müftü, Efkar Murahhası İrfan Bey, Kavanin Meclisi üyesi ve Vatan gazetesi sahibi Mehmet Şevket Bey, Türk halkı adına imzaladıkları bir mektupla İngiliz Yüksek Komiserine başvuruyor ve Enosis'e karşı garanti istiyorlardı.

Mektupta, adanın Yunanistan'a verilmesinin, Kıbrıs'ta yaşayan 60 bin Türk için bir felaket olacağı vurgulanmaktaydı.[140] Ne var ki, İlhaktan yaklaşık bir yıl sonra, Türklerin korktukları başlarına gelmiş ve Yunanistan'ı müttefikler safında savaşa sokmak isteyen İngiltere, buna karşılık Kıbrıs'ın bu ülkeye verilmesini önermişti. İngiliz Dışişleri Bakanı Grey, 16 Ekim 1915'de Atina'daki İngiliz büyükelçisi Elliot aracılığı ile yaptığı öneride, Yunanistan'ın Sırbistan'a yardım etmesi halinde, Kıbrıs'ın Yunanistan'a verileceğini duyuruyordu.[141] İngiltere'nin bu önerisi, Başbakan Zaimis tarafından reddediliyordu.[142]

Savaşa girmek istemeyen Yunanistan üzerinde baskı kullanmak isteyen İngiltere, bu kez Kıbrıs'taki Enosis akımını körüklemek pahasına, Enosisçileri Yunanistan'a baskı yapmak için kışkırtmaktan çekinmiyordu. İngiliz Sömürgeler bakanı Bonar Law, 16 Ekim 1915 'de Kıbrıs Yüksek Komiseri Clauson'a bu amaçla bir mesaj gönderiyor ve şu istemde bulunuyordu: "Kıbrıs'ın Yunanistan'a önerildiğini Başpiskoposa ve öteki önde gelen

[139] Hill. George ; a. g. e. Sayfa 521- 522

[140] Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984 Sayfa 67

[141] Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984 Sayfa 67

[142] Costas P. Kyrris. History of Cyprus, sayfa 315, 1985 Lefkoşa

kimselere bildiriniz ve kendilerini yinelenmesi uzak bir olasılık olan böyle bir avantajdan yararlanarak, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını sağlayabilmek için derhal Atina'ya giderek istekleri doğrultusunda Kral ve parlamento üzerinde baskı oluşturmalarını öneriniz. Bu amaçlar doğrultusunda kendilerine elinizdeki bütün olanaklarla destek olmanız için tam yetkilisiniz ".[143]

Görüldüğü gibi İngiltere, çıkarları gerektirdiğinde Kıbrıs'ta yaşayan 60 bin Türk'ün can güvenliğini ve siyasi geleceğini gözardı ediyordu. Bu durumda en zorda kalan ise hiç şüphesiz İngiliz Yüksek Komiseri Clauson idi. Oldukça iyi ilişkiler içinde olduğu ve kendilerine " Enosis olmayacak" sözü verdiği Kıbrıs Türk halkına, şimdi, durumu nasıl izah edecekti? Bu zor durum nedeniyledir ki, 17 Ekim 1915 tarihinde Sömürgeler Bakanlığına bir telgraf göndererek, Türk Halkına, Enosis karşısında İngiliz garantörlüğü veya İngiliz bayrağı altında bir Ege adasına göç etmek önerisinde bulunma izni istiyordu.[144] İngiltere'den gelen yanıtta ise Clauson'a "Enosis karşılığında Türklerin maddi-manevi çıkarlarının korunacağına dair söz verme" yetkisi veriliyordu.

Ne var ki, Kıbrıs Türklerinin böyle bir "güvenceye " aldanması söz konusu değildi. Nitekim, İngiltere'nin adayı Yunanistan' a önermesi, Türkler arasında bu ülkeye karşı derin bir güvensizlik yaratırken, derhal Yüksek Komisere başvurularak bu karar şiddetle protesto ediliyordu. Adanın Yunanistan'a bağlanmasının adada yaşayan bütün Türkler için bir felaket olacağı belirtilirken, Evkaf murahhası Musa İrfan Bey de Türk halkı adına İngiliz hükümetine bir mektup göndererek, bu karardan dolayı protestolarını bildiriyordu. George Hill, Türklerin bu endişeleri konusunda şöyle yazıyordu:

" Tesalya ve Girit'teki olayların gelişimi Türklerin korkularının yersiz ve temelsiz olmadığının kanıtıydı".[145] Kıbrıslı Rumlar ise duydukları memnuniyeti, Başpiskopos başkanlığında bir heyetle yüksek komiseri ziyaret ederek, iletiyorlardı. 7 Kasım 1915 tarihinde bu amaçla ingiliz yüksek Komiserini ziyaret eden Rum heyeti "Ulusal isteklerinin İngiltere tarafından da resmen tanınmasından dolayı duydukları memnuniyeti" dile getirmekteydi.[146]

[143] Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984 Sayfa 75

[144] Hill. George ; a.g.e.Sayfa 51

[145] Hill. George ; a.g.e.Sayfa 51

[146] Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984 Sayfa 80

Bu arada 20 Ekim 1915'te İngiltere, Yunanistan' a yaptığı öneriyi resmen açıkladı. Yunanistan ise verdiği yanıtta, savaşa girmesinin felaket olacağını belirterek, İngiliz önerisini reddediyordu.

22 Ekim 1915'te savaşa grime önerisine karşı ret yanıtını resmen İngiltere'ye ileten Yunanistan, bu ret yanıtının kapsamına Kıbrıs'ın girmemesine özel dikkat gösteriyordu. Bu bağlamda Yunan hükümeti, "Enosis'in ertelendiği" umudunu ileri sürüyor ve ileride yeniden ele alma kapısını açık bırakmaya çalışıyordu. İngiliz Dışişleri Bakanı Grey ise, kendisine Yunan hükümetinin kararını ileten Yunan Büyükelçisi ile yaptığı görüşmeyi şöyle not ediyordu:[147]

"Kıbrıs'a ilişkin olarak Yunan hükümetinin önerimizin süresinin dolduğunu anlamış olması gerektiğini söyledim. Büyükelçi ise, kendisinin anladığına göre, Yunan hükümetinin öneriyi yalnızca ertelediğini söyledi. Ve şöyle devam etti Ben bu önerilerin bir daha yapılıp yapılmayacağını şimdiden kestiremiyorum. Yunanistan'ın Enosis konusundaki bu umudunun bir nedeni de İngiltere'nin Doğu Akdeniz'deki çıkarlarının Yunanistan'ın çıkarları ile bağdaştığı şeklindeki değerlendirilmeydi. Nitekim, 1 Mart 1915' de, Yunan Kralı Konstantin'e bir mektup gönderen Venizelos, şöyle demekteydi:

"İngiltere, hiç şüphesiz büyük devletler arasında en güçlü olanıdır. Üstelik Doğu Akdeniz'deki çıkarları bizim çıkarlarımızla bağdaşabilecek bir devlettir. Demek ki, bu bölgedeki çıkarları konusunda Yunanistan'a güvenebileceği ve dayanabileceği kanısına varırsa, milli ideallerimizin gerçekleştirilmesinde bize bütün diğer büyüklerden daha yararlı olabilecektir. 1913 Ocağında Londra' da Maliye Bakanı Lloyd George, Denizcilik Bakanı Winston Churcill ve Yunan meslektaşları arasında geçen görüşmeleri de bilen majesteleri için, bu şartlar altında İngiltere tarafından Kıbrıs'ın da Yunanistan'a bırakılacağını kabul etmek de aşırı bir iyimserlik olmayacaktır ".[148]

Bu arada Kavanin Meclisi Rum üyeleri de ünlü Enosisçi Teodotu'nun önderliğinde Venizelos'a bir telgraf göndererek "Enosis isteklerinin kendisi tarafından gerçekleştirileceğine olan inançlarını" belirtirken, Kıbrıs Başpiskoposu da gönderdiği telgrafta; "Köleleştirilmiş Helenizm' in

[147] Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984 Sayfa 76

[148] Kitrikis Dimitri Yunan propagandası Sayfa 10-11-1974 İstanbul

kurtarılışının tamamlanabilmesi için, Venizelos'un sağlığına dualar okunduğunu" bildirmekteydi.[149]

Venizelos, Enosis konusundaki taleplerini, İngiltere'nin Atina Büyükelçisi Granville ile, Ocak 1918' de yaptığı görüşmede de dile getirmişti. Büyükelçi Granville, 10 Ocak 1918 tarihli raporunda Venizelos'la yaptığı görüşmeyi şöyle özetliyordu. "Venizelos'la Kıbrıs ile ilgili olarak görüştüm. Venizelos, son günlerdeki Enosis ajitasyonunu teşvik edecek hiç bir şey yapmadığını, ama bunu durduracak bir şey yapmasının da olası olmadığını, çünkü özellikle kendisini de, majestelerinin hükümetinin savaş ertesinde Kıbrıs'ı Yunanistan'a vermekten başka bir şey yapamayacağı inancında olduğunu söyledi"[150]

2.2.4. 1931 İsyanı Ve İsyanda Yunanistan'ın Rolü

1931 yılına gelindiğinde, Yunanistan'ın tahrikleri ile iyice coşan Rumların Enosis sevdası eyleme dönüşmüştür.

İngiliz yönetiminin 11 Ağustos, 1931'de yürürlüğe koyduğu yeni gümrük yasalarını protesto eden Rumlar, papaz Nikodimos'un önderliğinde ve Yunan Konsolosu Kiru'nun tahrik ve teşvikleriyle Enosis için ayaklandı. Nikodimos, 11 Eylül 1931'de Limasol'da Enosis sloganları çerçevesinde bir miting yaparak, halkı yeni vergileri ödememeye çağırdı. 3 Ekim, 1931'de Rum ulusal konseyi ve Kavanin Meclisi Rum üyeleri, başpiskoposlukta ortak bir toplantı yaparak bir ihtilal Bildirgesi hazırlanmasını kararlaştırır. 17 Ekim, 1931'de Papaz Nikodimos, üyesi olduğu Meclis'ten istifa etti. 18 Ekim, 1931'de, hedefinin "Kıbrıs'ın Yunanistan'a İlhakı için savaşmak" olduğunu açıklayan "Milli Radikal Birlik" adlı örgüt kuruldu. 21 Ekim, 1931'de Limasol'da bir miting yapan Nikodimos, Enosis'i ilan ederek adanın Yunanistan'a bağlandığını açıkladı.

Bu esnada Lefkoşa'da Yunan bayrağı açan ve Yunan Marşı okuyan 5000 kişi, Enosis sloganları ile Vali Sir Ronald Storrs'un kaldığı Hükümet Konağını yakıp yıktı ve yağmaladı. Diğer kazalarda da hükümet binaları yakılıp yıktı. Ekim ayı sonuna kadar süren isyanda 6 kişi ölmüş, 68 kişi yaralanmış, 400 kişi tutuklanmıştı. Yaralananların 38'i polisti. Vali Storrs'un konu ile ilgili hazırladığı

[149] Hill. George ; a.g.e Sayfa 527 1952

[150] Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984 Sayfa 93

26 Ekim 1931 tarihli rapora göre ayaklanmaya 209 Rum köyü destek vermiş, 70 köyde de yakıp yıkmalar olmuştu. Yönetimin elde ettiği bilgilere göre Kiru, isyanın kışkırtıcılarından biriydi ve Nikodimos, ayaklanmayı başlatmadan önce Kiru ile görüşmüştü. Hatta "İhtilal Bildirgesi" 'nin de Kiru tarafından kaleme alındığı ileri sürülmekteydi.

Yunanistan'ın isyana karıştığının bir diğer kanıtı da, isyan sırasında Yunanistan'da kurulan ve esas amaçları Kıbrıs'a destek yollamak olan gizli örgütlerdir. Nitekim bu çerçevede Pire'de gizli bir örgüt kurulmuş ve isyancılara yardım için gönüllü yazmaya başlanmıştı. Bu çerçevede toplanan 1000 gönüllünün Kıbrıs'a gidişi son anda önlenmişti. Bunun ardından Atina'da Yunan eski Devlet Başkanı Amiral Pol Kunduriotis önderliğinde bir Kıbrıs Merkez Komitesi Kurulmuştu. 31 Ekim 1931'de Kunduriotis liderliğinde 45 tanınmış Yunanlının imzasıyla yayınlanan bir bildiride ise, Rumların Enosis savaşımı övülüyordu. Yunan kilisesi de aynı doğrultuda bir bildiri yayınlayarak kiliselerde dini törenler düzenliyor ve büyük gösteriler yapıyordu. Ardından ise "Kıbrıs Dostluk Derneği" ve "Kıbrıs Ulusal Bürosu" oluşturulmuştu. Bütün bu örgütlerin amacı, Kıbrıs'taki isyan faaliyetlerini kışkırtmaktı. İsyandan 10 gün sonra ise 29 Ekim 1931'de Yunan Başbakanı Venizelos'un Türkiye'nin Atina Büyükelçisine söylediği sözler ilginçti: "İngiltere'nin er geç Kıbrıs'ı Yunanistan'a terk edeceğine eminim. İşçi partisi hükümeti zamanında Kıbrıs'ın Yunanistan'a terki bir emrivaki olacaktı. Esasen muhafazakarlar da adanın Yunanistan'a ilhakı taraftarıdır".

2.2.5. Paris Konferansında Enosis Çabaları

Kıbrıs' ta Türk halkı, Enosis'e karşı ulusal bir direniş başlattığı zaman aralığında, Paris Konferansı'na yönelik Enosisçi kulis faaliyetleri de gerek Kıbrıs' tan giden Rum heyeti, gerekse Yunanistan heyeti tarafından sürdürülmekteydi. Ne var ki İngiltere, bu kez 1915' te olduğu kadar cömert davranmak ve adayı altın tepsi içinde Yunanistan' a sunmak niyetinde değildi.

Bunun bir nedeni savaşın artık sona ermiş olması ve Yunanistan'ın desteğine ihtiyaç duyumamasıydı. Diğer nedenleri de adanın Ortadoğu' ya yönelik yeni İngiliz stratejisinde, artan stratejik önemi; Fransa'nın, stratejik

çıkarları nedeni ile adanın şimdilik el değiştirmesine karşı çıkması ve en önemlisi Türk Halkının Ulusal Kongre ile ortaya koyduğu ulusal tepkiydi.

İngilizlerin 1915'teki kadar cömert davranmayacağı, Lord Curzon'un 3 Ocak 1919 tarihinde İngiliz kabinesine sunduğu rapordan belliydi. Curzon bu raporunda, Barış Konferansı'nda Venizelos'un adanın Yunanistan'a bırakılmasını talep etmesi halinde, 1915'te olduğu gibi aceleci karar verilmemesini istemekteydi. Raporunda, 1918 Ocak ayında Yunan gazetelerinin bir dizi yazı yayınlayarak, İngiltere'nin, Venizelos tarafından yalandığını bildiren Curzon şunu da eklemekteydi:

"… Ama Venizelos, Lord Granville (Dışişleri Bakanı) ile yaptığı bir görüşmede, 9 Ocak 1918' de, kendisinin, İngiltere'nin savaştan sonra Kıbrıs'ı Yunanistan'a bırakmaktan başka türlü hareket edemeyeceğine inanmadığını bildirilmiştir ".[151] Lord Curzon, Venizelos' un ilhak talepleri ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmede yanılmıyordu. Nitekim Paris Barış Konferansı esnasında, 1919 yılı Mart ayında Paris'te bulunan bir Yunanlı iş adamına Kıbrıs'la ilgili görüşlerini aktaran Venizelos, şöyle demekteydi:

''Yunanistan, en iyimser olanımızın bile hayalinden geçmeyecek ölçüde büyük ve güçlü bir devlet durumuna gelecektir. Bütün Trakya'yı alacağız ve büyük devletlerle birlikte İstanbul'un da ortak hakimi olacağız. Anadolu'ya çıkacağız ve öyle umut ediyorum ki, içinde Rumların yaşadığı bütün illere girmemize göz yumulacaktır. On iki Ada ve Kıbrıs için henüz sonuçtan emin değilim ama Yunanistan'ın dört denizle yıkanan ve kendi penceresinden Karadeniz'i seyreden bir ülke olacağını güvenle söyleyebilirim…''.[152] Venizelos, 3 Şubat 1919'da On'lar Konseyi'nde yaptığı konuşmada,Kıbrıs konusunda niçin bir istekte bulunmadığını izah ederek, Doğu Akdeniz adaları üzerindeki taleplerini bu kez isim isim belirtiyor ve şöyle diyordu:

''Kıbrıs konusunda kesin bir istekte niçin bulunmadığımız sorusu akla gelebilir. Bunun yapmayışımızın çeşitli nedenleri vardır.

[151] Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984 Sayfa 83

[152] Kitrikis.a.g.e. İstanbul 1974 Sayfa 26-27

En önemlisi, 50 yıl önce İyonya Adalarını vererek Yunan Krallığının büyümesine yardım eden ilk devlet olan İngiltere'nin, sonunda Kıbrıs'ı da Yunanistan'a verecek kadar cömert davranacağına olan inancımızdır. Kısacası, Yunanistan Kıbrıs, Rodos, Meis, On iki Ada, İmroz, Bozcaada da içinde olmak üzere, bütün Doğu Akdeniz adalarını istemektedir".[153]

Öte yandan daha önce de belirttiğimiz gibi 3 Ocak 1919'da Londra'ya gelen Kıbrıs Rum heyeti, Yunan Büyükelçiliği ile koordineli olarak,faaliyetlerini sürdürüyordu. Bu çerçevede, kendisi ile görüşen Rum heyetinin Enosis istemlerini yanıtlayan Sömürgeler Bakanı Milner, adı geçen heyetin ''Kıbrıs halkını temsil etmediğin'' vurguluyordu.[154]

Rum heyeti, İngiltere'nin bu tutumu üzerine, kamuoyunu ve politik çevrelerle basını etkilemek için 1919 yılı sonuna kadar Londra'da kalacak ve Enosis yönündeki kulis ve propaganda faaliyetlerinin sürdürecekti.[155] Bu bağlamda bazı başarılar da elde etmişlerdi. Örneğin, 5 Şubat 1919 tarihli Times ile 24 Şubat 1919 tarihli Daily Telegraph gazetelerinde Enosis lehinde yazılar yayınlatılırken, sonradan Dışişleri Bakanı ve Başbakan olacak olan İşçi Partisi liderlerinden Ramsey Mac Donald ile milletvekili O'Connar, Başbakan Lloyd George, Dışişleri Bakanı Balfour ve daha bazı ileri gelen hükümet yetkilileri, adanın Yunanistan'a verilmesini savunmaya başlamışlardı. Rum-Yunan paralel çalışmaları o denli mesafe kat etmişti ki, 13 Mayıs 1919'da Paris Barış konferansı Dörtler Konseyi'nde bir konuşma yapan İngiliz Başbakanı Lloyd George '' Niyetim Kıbrıs adasının Yunanistan'a vermektir" diyebiliyordu.

2.2.6. Türk Kurtuluş Savaşı Yıllarında Enosis Faaliyetleri

Londra'daki Rum heyetinin çalışmalarını desteklemeyi amaçlayan Rumlar, 16 Ağustos 1919 tarihinde bütün piskoposlar ve belediye başkanlarının imzaladığı bir telgrafı Sömürgeler Bakanı'na göndererek Kıbrıs halkının tümünün Enosis'i desteklediğini duyuruyorlardı.

[153] Kitrikis.a.g.e. İstanbul 1974 Sayfa 48

[154] Kitrikis.a.g.e. İstanbul 1974 Sayfa 225

[155] Hill. George ;a.g.e Sayfa 529

Buna paralele olarak biri 15 Eylül 1919'da diğeri de, 21 Ekim 1919'da olmak üzere, İngiliz Hükümetine iki mektup yollayan Rum heyeti, Enosis isteklerini yineliyordu. Bu arada 12 Nisan 1920'de Kıbrıs'tan hareket eden bir başka Enosis heyeti, Paris'e giderek kulis çalışmalarında bulunuyor ve bu arada Başbakan Venizelos ile görüşüyordu.

Daha sonra Londra'ya geçip Sömürgeler Bakan Yardımcısı Amery ile görüşen Rum heyetine verilen yanıtta, "Türk halkının Enosis'e karşı olduğu ve ada nüfusunun dörtte birini oluşturan Türklerin bu tutumunun göz ardı edilemeyeceği" belirtilmişti.[156]

Öte yandan Aralık 1918'de Ulusal Kongre'de alınan kararları tüm Dünyaya duyuran Türk halkı, Müftü Ziyai Efendi Başkanlığındaki heyetin ada dışına çıkışına izin verilmemesi nedeniyle daha değişik yöntemlerle tepkisini yaymaya devam ediyordu. Bu çerçevede 1919 yılı Mayıs ayı ortalarında Kıbrıs Türk Halkı adına önde gelen Türk temsilcileri tarafından İngiliz sömürgeler Bakanına bir dilekçe gönderilmiş ve 60 bin Türkün Enosis' e karşı olduğu duyurulmuştur. Sömürgeler Bakanı Lord Milner ise verdiği yanıtta "Müslüman halkın isteklerinin inceleneceğini" belirtmekteydi.[157] Adanın Yunanistan'a bağlanma ihtimalinin devam etmesi, İngiliz yönteminin Enosis'e sıcak bakması ve Osmanlı Devletinin duruma müdahale edebilecek durumda olmamasının yarattığı mutsuzluk, Kıbrıs Türklerini daha radikal arayışlara itmekteydi. Bu bağlamda adada bir ayaklanma başlatmak amacıyla eski ittihatçılardan oluşan bir takım gizli örgütler kurulmuştur. Sir George Hill, "Kıbrıs Tarihi" adlı eserinde bu ayaklanma girişimi ile ilgili olarak bilgiler vermektedir: "Rum heyetinin eylemlerinin Müslümanlar arasında yarattığı tedirginlik, adanın Türkiye'ye geri verilmesini savunan küçük bir partinin örgütlenmesine yol açtı. Önde gelen müslümanların (İrfan Bey ve Hami Bey) bu işle hiçbir ilgileri yoktu". Said efendi ise gönülsüzce destek oluyordu. Partinin önderleri bir, ittihat ve Terakki üyesi olan Kıbrıslı Sadrazam Kamil Paşanın damadı Dr. Esat, Dr. Behiç ve Hasan Karabardak, Hıristiyan Rumların müslümanlara paskalya haftasında

[156] Hansard,15 Ekim 1920,col.1518

[157] Hansard 28 mayıs 1919 ,Col.1205

saldıracakları söylentisini çıkarmışlardı. Bir ayaklanma ile birlikte Mağusa'da bulunan savaş esirlerini serbest bırakmayı tasarlıyordu. Adanın yöneticilerinden Stevenson, tarafından zamanında alınan önlemlerle bu kimseler tutuklanıp hapse atıldılar.[158] Tutuklananlara ilaveten, İngiltere'nin Akdeniz donanmasından 50 kişilik bir makineli tüfek birliği de, bir önlem olarak derhal Lefkoşa'ya getiriliyordu. Başarısız kalan bu ayaklanma girişimi ve tutuklamalar, Kıbrıs Türklerinin Enosis'e karşı mücadelesinin hızını kesmemişti.

Nitekim ayaklanma girişiminden bir buçuk ay kadar sonra Rum heyeti İngiltere'deki Müslümanların önde gelen liderlerinden Ağa Han'ı ziyaret ederek Enosis'e karşı destek istemişlerdi. Bunun ardından harekete geçen Londra Müslümanları Birliği adlı dernek, 25 Temmuz 1919'da İngiliz Dışişleri Bakanına bir mektup göndererek, Enosis eylemlerine karşı protestolarını iletmişti.[159] Türklerin özellikle 1912 saldırılarından sonra yoğunlaşan şikayetleri ve protestoları karşısında İngiliz yönetimi de zaman zaman yatıştırıcı bazı önlemler almak zorunda kalmıştır. Özellikle Yunanlı provokatörlerin sürekli Enosis tahrikleri göze batmaktaydı. Türk halkının bu provokatörlerin tahriklerine ilişkin protestolarını daha fazla göz ardı edemeyen İngiliz sömürge yönetimi, 22 Mayıs 1916'da Yunan hükümetine bir nota göndererek, Kıbrıs'taki Yunan konsolosu Vatimbella'nın Enosis propagandası yapmasını protesto etmişti. Yunan konsolosunun aynı tahrik edici kampanyayı sürdürmesi üzerine protestosunu yineleyen İngiltere, Aralık 1917'de yeniden Yunanistan'a bir protesto notası gönderiyordu.[160] Ne var ki, Yunanistan aynı kışkırtıcı tutumunu sürdürerek Türk halkını tahrik etmeye devam ediyordu. Bu bağlamda Venizelos tarafından Atina'ya davet edilen Kıbrıslı Rum piskopos Metaksakis, Şubat 1918'de geldiği Yunanistan'da Atina Metropoliti seçilmişti. Metaksakis, 12 Şubat 1918'de Atina metrapoliti olarak seçilmesi ile ilgili olarak yaptığı konuşmada, Enosis üzerinde uzun uzun durarak, ilhakın bir an önce gerçekleştirilmesini istemişti . Bu gelişmelere kayıtsız kalmayan İngiltere ise, Venizelos'a sert bir protesto notası göndermek gereğini duyuyordu. Ancak Yunanistan'ın böyle uyarılarla Enosisçi tahriklere

158 Hill, George ;a,g,e,Sayfa 529

159 Hill George;.a.g.e Sayfa 530

160 Gürel, Şükrü a.g.e.Sayfa 116

son vereceği yoktu. Nitekim, Yunan ulusal günü nedeniyle yapılan törenlerde Enosis tahrikleri yoğunlaşıyordu. Yunanistan'ın bağımsızlığının 100. Yıldönümü nedeni ile Enosisçi heyecanın doruğa çıkmasını ve Yunan ordusunun Batı Anadolu İzmir bölgesini işgal etmesini fırsat bilen kilise, Kıbrıs'ta ilk Enosis plebisitini düzenlemişti.[161]

Bu güne kadar ilk Enosis plebisitinin 1950'de yapıldığı biliniyordu. Oysa kilisenin yayın organı olan Ağon Gazetesi'nin kilise arşivinden açıkladığı bazı belgeler, ilk plebisitin 25 Mart 1921 yılında yapıldığını kanıtlamaktadır. Bu belgelerde, Yunan bağımsızlık günü olan 25 mart 1921'de Kıbrıs Rumlarının kiliselerde toplandığı, yapılan ayinden sonra, halka bir karar suretinin okunduğu ve toplam 500 kilisede aynı anda okunan bu karar suretinin, Rumlar tarafından oybirliği ile kabul edildiği açıklanıyordu. Adanın Yunanistan'a ilhakını öngören bu karar, daha sonra tüm din adamları, öğretmenler, köy kalkınma Encümenleri ve Okul Komiteleri tarafından imzalanmış ve İngiltere ile Yunan hükümetlerine ulaştırılmıştı.

Kararın 1. Maddesinde şöyle deniyordu: ''Allah'ın ve insanların huzurunda, beyan ve ilan ederiz ki, bizim isteğimiz tektir; o da değişmezdir. Bu ise anavatan Yunanistan ile birleşme arzumuzdur''. Plesibitten bir yıl sonra ise 1922 Mart ayında, Yunan bağımsızlık gününün 101. Yıldönümü vesilesiyle bir Yunan gemisi Kıbrıs'a gönderiliyordu. Gerek geminin adaya gelmesi, gerekse Yunanlı gemicilerin adaya çıkması, Enosis coşkusunun doruğa çıkmasına ve Türk halkının yeniden tahriklerle karşılaşmasına neden oluyordu. İngiltere, bu durum karşısında Nisan 1922'de bir kez daha Yunanistan'ın dikkatini çekmek gereğini duyuyordu.[162]

İngiltere,Yunanistan'ın Enosis tahriklerini sürdürmesi ile ilgili önemli bir takım kanıtları Şubat 1931'de elde etmişti 1931 Enosis isyanından 8 ay kadar önce Vali Storrs tarafından Londra'ya gönderilen bir raporda, adadaki Enosis hareketlerinin Yunanistan tarafından tahrik edilip desteklendiği ve ülkenin Kıbrıs konsolosu Kiru'nun, tahriklerde önemli rolü olduğu vurgulanıyordu.[163] Bu arada

[161] Ağon gazetesi, 24 Mart 1991,Sayfa 22
[162] CO/ 67/207 11 Nisan 1922
[163] CO 67/337 12 Şubat 1931

İngiltere'nin Atina büyükelçisi de Kiru'nun Yunanistan'da yayınlanan Enosisçi Hestia Gazetesi ile sıkı bağı olduğunu ve gazetenin Kiru'nun iki kardeşi tarafından Nisan 1931'de yayınlanmaya başlandığını tespit ediyor ve durumu sömürgeler bakanlığına iletiyordu. Yunanistan bununla da kalmıyor ve bazı subayların oluşturduğu Enosişçi bir örgüte üye, 3 Yunanlı subayın Ağustos 1931 tarihinde Kıbrıs'a gelerek Yunan konsolosu Kiru ve Başpiskoposla görüşmeler yapıp, propaganda broşürleri dağıtımlarına olanak sağlıyordu. Yunanistan, bu tür tahrikler ve örgütlü propaganda ile Rum kamuoyunu Enosis için ayaklanmaya hazır hale getirmiş ve bu çerçevede daha sonraki bölümde ele alacağımız 1931 isyanının zeminini hazırlamıştı.

Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında Osmanlı Devletinin çok güç durumda olmasından da cesaret alan Rumlar, Enosis faaliyetlerini yoğunlaştırmaya devam etmişlerdi. Bu amaçla Enosis faaliyetlerini organize edecek olan bir Ulusal Konsey kurmuşlardı. Rum kilisesinin, önde gelen örgütlerin ve Kavanin Meclisi Rum üyelerinin temsil edildiği ulusal konsey, Enosis faaliyetlerini tek bir merkezden yönetiyordu. Aralık 1920' de Kavanin Meclisi Rum üyeleri Konseyin aldığı kararla milletvekilliğinden istifa etmişlerdi. 1921 tarihinde yukarıda sözünü ettiğimiz ilk plebisiti Ulus Konsey kararı çerçevesinde düzenleyen Rumlar, 1921 ve 1922'de yapılan Kavanin Meclisi seçimlerni de bu çerçevede boykot etmişlerdi. Bir yandan Enosis için sürekli başvurular yaparken, diğer yandan da Kavanin Meclisinde Türklere ezici üstünlük sağlayacak şekilde temsilci sayılarının arttırılmasını istiyorlardı. Bu çerçevede Başpiskopos Kirilos tarafından İngiliz Sömürgeler Bakanlığı'na yapılan 22 Aralık 1922 tarihli başvurularında Meclis' teki üye sayılarının 9'dan 12'ye çıkarılması talep ediliyordu.[164] Sömürgeler Bakanlığı ise 6 Şubat 1923 tarihli bir yanıtında bu başvuruyu reddediyordu.[165]

Ahmet Raşit Bey ise 1920 yılının Temmuz ayında sömürge yönetimine açık bir mektup yayınlayarak, İngiliz yönetiminin, Türklerin protestolarına karşın, Rumların Enosis faaliyetlerine, büyük hoşgörü ile davranmasından şikayet ediyor ve şöyle diyordu:[166]

[164] Hill, George; a.g.e. sayfa 426

[165] Hill, George; a.g.e. sayfa 426

[166] Cyprus Mail, 5 Temmuz, 1956

"Adada sıkıyönetim ilan edilmesine karşın, Rumlar gösteri ve mitingler yaparak adanın Yunanistan'a ilhak edilmesi için çalışmalar yapmaktadırlar. Yurt dışına çıkmak yasak olmasına karşın, yurt dışına giderek yönetimin hoşgörüsü ile propaganda yapmışlardır. Adanın durumunun zaman geçtikçe Yunanistan'ı memnun edecek safhalara yaklaşması, ada Türklerini endişeye düşürmüş ve İngiltere'nin adayı Yunanistan'a ilhaka karar verdiğine dair belirtiler Türk halkını rahatsız etmişti".

Biz, İngiliz adaletinin ada Türklerini Yunan kılıcına kurban edeceğine hiçbir zaman inanmamakla beraber yerel hükümetin şimdiye kadar Türk halkının hislerini göz ardı etmesi, bizim korkularımızı giderici hiçbir açıklamada bulunmaması, Türk halkı için tereddütler yaratmaktadır. Özellikle ada üzerinde İngiliz hakimiyetinin kurulmasından sonra, adadaki Yunan konsolosunun Yunanistan adına gönüllü kaydetmesi (Türklere karşı savaşmak için) şüphelerimizi daha çok artırmakta ve Türk halkını huzursuz etmektedir. Bildiğiniz gibi asker yazma, gönüllü kaydetme bir devletin egemenliğinde bulunduğundan, Yunanistan adına böyle bir çalışma memlekette İngiliz İdaresinin geçici olduğu ve fiilen Yunan idaresinin başladığı kanaatini uyandırmaktadır.[167] Ahmet Raşit, böylece Yunan Konsolosunun yabancı bir ülkede Türkiye'yi işgal için gönüllü toplamasını protesto ederek, sömürge yönetimini açıklama yapmaya zorlamaya çalışmaktaydı.

İzmir'in Yunan işgali altında bulunduğu sırada Yunan kralı Konstantin'in İzmir'e gitmesi üzerine Rum basınında kışkırtıcı içerikte ve Türklere sataşıp aşağılayan uzun uzun yorumlar çıkmış, Balkan Harbi sırasında Kral Yorgi'nin Selanik'e gitmesinden hemen sonra, bu şehrin Yunanistan'a geçtiği anımsatılarak bu seferde İzmir'in Yunan şehri olacağı yazılmıştı. Söz gazetesi bu safsataya karşı şöyle haykırıyordu:

"Bize kalırsa, Konstantin'in İzmir'e gitmesi Anadolu Harbinin şiddetlenmesine neden olacak ve Konstantin'in taçlı başı, Türk'ün demir pençesi altında ezilecektir".[168]

Mehmet Remzi Okan, "Önemli Dakikalar" başlıklı bir başka yazısında da

[167] Raşit Ahmet Doğru Yol 12 Temmuz 1920

[168] Söz Gazetesi, Gordium Düğümü, Temmuz 1921

şöyle diyordu:

"Yaşama hakkını Türk milletinden gasbetmek ve boynuna şimdiye kadar takmadığı esaret zincirini geçirip onu mahvederek hırs ve aç gözlülüklerini tatmin etmek isteyen gafiller… Kötü maksatlarına nail olacaklarını sanmakla aldanıyorlar… Anadolulu Türkler … Hiçbir zaman özgürlük ve bağımsızlık uğruna giriştiği savaştan vazgeçemez". Mehmet Remzi Okan, 1921 yılı Kasım ayında yazdığı bir yazıda da patrikhane ve kiliselerin siyasete karışarak Enosis davasında oynadığı rolü işaret ederek, bu kurumların yabancılarla işbirliği yapıp, Türkiye aleyhinde çalıştıklarını belirtiyordu.Aynı tarihlerde Yunanistan'ın yaptığı diğer tahriklerden bazıları ise şöyleydi:

1920 Nisanında kilisenin desteklediği Yunanlı provokatör Kadalanos, Paskalya nedeni ile yaptığı bir konuşmada "Bir ayağı Avrupa'da, bir ayağı Asya'da, beş denize hakim büyük Yunanistan'ın kurulacağı gün yakındır" dedi. 19 Nisan 1920 tarihli Doğru Yol, bu açıklamayı protesto etti. 1919 yılı sonu ve 1920 yılı boyunca Yunan konsolosu Kiru, Rumlardan gönüllü birlikler toplayarak Türk ordusuna karşı savaşmak üzere Anadolu'ya gönderdi… Anadolu'da Yunan ordusu saflarında savaşmak üzere gönüllü olarak başvuran Rumların sayısı 5872 idi.[169] (Yunan ordusuna katılmak için Anadolu' ya giden Rumlarla ilgili belgeler, 27 Ağustos 1991 tarihli Alitia gazetesinde açılanmıştır). Bu arada İstanbul'un Yunan ordusuna devri esnasında orada bulunmak üzere bir Rum kafilesi mitinglerle uğurlandı. Diğer yandan Kıbrıs'a gelecek Yunan ordusuna karşılama hazırlıkları yapıldı.

1920 başlarında Limasol Belediye seçimlerinde aday olan Lanitis adlı Rum, şöyle propaganda yapıyordu:

"Kıbrıs'ı devralmaya gelecek olan Yunan Ordusuna, layık olduğu karşılama törenini yapabilmek için beni seçin ". Lanitis'in bu türden konuşmaları Doğru Yol gazetesinin 5 Kasım 1920 tarihli sayısında protesto edildi. 1920 yılı boyunca Larnaka'daki Yunan konsolosu her iki saatte bir bildiri yayınlayarak, Yunan ordusunun sözde zaferleri ile ilgili gerçek dışı haberler yazıyordu. Söz gazetesi 8 Ağustos 1921 tarihli sayısında Yunan konsolosunu protesto ediyordu. Şubat 1922 tarihli Söz gazetesi, tahrik edici yayınları protesto

[169] Yeni Kıbrıs,Cilt:4 No:5 Sayfa:20,Şubat 1987

ederek bu tür haberlerin uydurma olduğunu duyurdu. Ağustos 1921'de Limasol Rum Belediye memurları, kasketlerine Yunan arması takarak, Türkleri tahrik ettiler. 28 Ağustos 1921 tarihli Söz gazetesi ise, İngiliz yönetiminin hoşgörüsünü protesto ederek, Kıbrıs Yunan İdaresinde mi? " diye sordu.

Kıbrıs Türk halkı, bütün bu tahriklere ve İngiliz baskısına karşın, Türk Kurtuluş Savaşına destek olmak için birçok etkinlikler gerçekleştirmişti. Bu bağlamda Aralık 1920'de tüm Türk kurum ve kuruluşları bir araya gelerek, "Muhacirin-i İslamiye'ye Yardım Cemiyeti" adlı bir örgüt kurmuşlardı. Bir federasyon niteliğindeki bu kuruluş, Kıbrıs Türklerinin Anadolu'ya yapacakları tüm yardımları tek elden organize ediyordu.[170]

Bütün bu gelişmelerin ardından Yunanistan'ın Rumları kışkırtmasından rahatsızlığı artan İngiltere, 1928 yılında Yunanistan'dan gelen 5 gazetenin Rumları kışkırtıcı yayınları nedeniyle aday girişini yasaklıyordu. Aynı tarihlerde Yunanistan'ın yaptığı diğer tahriklerden bazıları ise şöyleydi:

1920 Nisanında kilisenin desteklediği Yunanlı provokatör Kadalanos, Paskalya nedeni ile yaptığı bir konuşmada "Bir ayağı Avrupa' da, bir ayağı Asya' da, beş denize hakim büyük Yunanistan'ın kurulacağı gün yakındır" dedi. 19 Nisan 1920 tarihli Doğru Yol, bu açıklamayı protesto etti. 1919 sonu ve 1920 yılı boyunca Yunan konsolosu Kiru, Rumlardan gönüllü birlikler toplayarak Türk ordusuna karşı savaşmak üzere Anadolu'ya gönderdi… Anadolu'da Yunan ordusu saflarında savaşmak üzere gönüllü olarak başvuran Rumların sayısı 5872 kadardı. Bu gelişmeler olurken, Kıbrıs'ta 28 Kasım, 1948'de 15.000 Türk'ün katılımı ile Enosis karşıtı bir miting yapıldı.[171] 25 Aralık, 1948'de ise Ankara'da Türk Üniversite gençliği, Kıbrıs Türklerini destelemek için Enosis karşıtı bir başka miting yaptı.Bu mitinglere yanıt vermeyi amaçlayan Yunanistan Üniversite gençliği ise, 29 Ocak, 1949'da derslerini boykot edip Enosis lehinde gösteriler gerçekleştirdi.[172] Bunun ardından 21 Temmuz 1950'de Yunanistan'ın bütün büyük şehirlerinde Enosis mitingleri düzenlenirken, Türkiye'nin birçok şehrinde de karşı mitingler yapılmaya başladı.[173] Böylece Türk ve Yunan

[170] Armaoğlu,Fahir a.g.e 1954-1959 Sayfa 10
[171] Yeni Kıbrıs,Cilt:4 No:5 Sayfa:20,Şubat 1987
[172] Armaoğlu,Fahir;a.g.e 1954-1959 Sayfa 10
[173] Milliyet Gazetesi (Kıbrıs) 14 Temmuz ,1950 Sayı:1

kamuoyu ve gençliği Enosis girişimleri sonucu karşı karşıya gelmiş oldu. Gelişmeler hızla tırmanırken, toplanan Yunan Meclisi, Enosis konusunun ele alındığı uzun görüşmeler yaptıktan sonra 26 Temmuz 1950'de Meclis Başkanına "Kıbrıs sorununu istediği zaman Meclis gündemine getirme" yetkisi veren yeni bir Enosis kararı almıştı.[174] 21 Kasım 1949'da ise, Akel'le birlikte solcu belediyelerle, sendikaların ve diğer sol kuruluşların imzaladığı bir Enosis başvurusu, yazılı bir muhtıra şeklinde BM'ye gönderiliyordu. Bu, Enosis konusunda BM yapılan ilk başvuruydu. Muhtıranın 9. Maddesinde, self-determinasyon hakkı talep edilmekte ve bundan Enosis'in anlaşıldığı vurgulanarak şöyle denmekteydi:

"Halkımız için Anavatan Yunanistan'la birleşme demek olan self-determinasyon hakkının tanınmasını istiyoruz. Yineliyoruz ki Kıbrıs'ın tüm Rum halkı, Yunanistan'la birleşme arzusunda tam bir görüş birliği içindedir. Fakat bu konuda zerre kadar bir kuşku varsa, BM gözetiminde yapılacak bir plebisit tüm kuşkuları dağıtacaktı".[175]

Şekil .2.9. Enosisçi Rum yönetimi lideri Başpiskopos Makarios

[174] Gazioğlu, A.C Yeni Kıbrıs Temmuz,1985 Sayfa:23

[175] Halkın Sesi Gazetesi,6 Mart,1949 Sayfa:6

Kıbrıs'ın 3300 yıldan beridir Rum adası olduğununun, Enosis için, ikisi 1821 ve 1931'de olmak üzere üç kez ayaklanıldığının ve 1878'den beridir, Anavatanları Yunanistan'la birleşmek için mücadele ettiklerinin" belirtildiği muhtırayı; Limasol Belediye Başkanı Partasidis, Mağusa Belediye Başkanı Adamantos, Larnaka Belediye Başkanı Santamas, Orfo Belediye Başkanı Nikolopulos, Ulusal Kurtuluş Cephesi (EAS) sekreteri Hristodulos, Akel Sekreteri Papayuannu, Peo Sekreteri Ziartidis, Çiftçiler Birliği (EKA) Sekreteri Nikolau, Küçük Dükkan Sahipleri Birliği Sekreteri Kakullis, Demokratik Kadınlar Birliği Sekreteri Katina Nikolau, İlerici Gençlik Birliği (AON) Sekreteri C.Katsambas imzalamıştı. Bu arada kilise, Rum halkına yaptığı çağrıda, halkı, 15 Ocak, 1950'de kendilerinin gerçekleştireceği Enosis Plebisitine katılmaya çağırdı. Rumca Esperini gazetesi ise "Plebisit sonunda Rum halkının Enosis lehinde karar vermesi halinde, Başpiskoposun tek taraflı olarak ilhak kararını ilan edeceğini; sonra ise yapılacak seçimlerle Yunan Parlamentosu'na katılacak temsilci milletvekillerinin seçileceğini " bildirmekteydi.[176]

Kıbrıs Türkleri ise bu girişimlere karşı 11 Aralık, 1949 sabah Lefkoşa'da 15.000 kişinin katılımı ile yeni bir Enosis karşıtı miting düzenledi ve alınan ilhak karşıtı kararlar tüm dünyaya ilan edildi.[177] Bu arada Türkiye kamuoyu, basını ve örgütleri de Kıbrıs meselesini devamlı gündemde tutacak şekilde Türk halkının heyacanına ortak oluyor, gerek Türk halkının tepkisine, gerekse Rumların Enosis girişimlerine geniş yer ayırıyordu.[178] Türk basınında, yer alan yazılarda, Rumların Enosis girişimleri ve Yunanistan'ın bu girişimlere verdiği destek eleştirilirken, üniversiteli gençlik ve Milli Türk Talebe Teşkilâtı da Kıbrıs Türklerine gönderdikleri coşkulu ifadelerle destek veriyorlardı . Kıbrıs Rum basını ise, Girit rüyaları görmeye devam ediyordu. Aynı ifadeyi 20 Haziran 1950'de DP Grubundan konuşan yeni Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü de tekrarlamaktaydı. 23 Ocak 1950'de bir açıklama yapan Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak da aynı gerekçe ile "Türkiye'nin Kıbrıs meselesi diye bir meselesi yoktur" diyordu. Esperini gazetesi ise "Plebisit Yunanistan'la birleşmekle eş anlamlı, yani Enosis'e eşit sayılacak ve bunu, 1906 yılında Girit için uygulanan yönteme uygun olarak,

[176] Halkın Sesi ve İstiklal Gazeteleri,12 Aralık 1949

Kıbrıs Rum temsilcilerinden Yunan parlamentosuna gönderilmesi izleyecektir." derken Yunan askeri radyo istasyonu da 16 Aralık 1949 tarihli yayınında şöyle diyordu:

"Plebisit, Etnarhia'nın ulusal birleşme isteğini yasallaştıracaktır. Bu, otorite sayılacak ve ilhak faaliyetlerinin arttırılmasının diplomatik zeminini oluşturacak yeni bir evrimdir".

Bu yayınlara paralel olarak 12-13 Ocak 1950'de Atina'da ve diğer büyük Yunan şehirlerinde Enosis mitingleri yapılıyordu. Bu arada Atina Başpiskoposu Spiridon da, plebisitten bir gün önce, Enosis için Rumları teşvik edici Türkleri de tahrik edici bir demeç vererek, şöyle diyordu:

"Halk oylaması için yarın tüm Kıbrıs Rumları oylamaya katılmak üzere ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını (Enosis) onay için şerefle ve onurla kiliselere gideceklerdir. Dinine vatanına saygılı, esaretten nefret eden her Kıbrıslı Rum, halk oylamasında cesaretle arzu ettiği Enosis'i, yalnız Enosis'i imza ederek takdir edecektir". [179]

Başpiskoposluk tarafından yayınlanan ve altında Etnarhia üyesi piskoposların imzalarının bulunduğu bildiride de şöyle deniyordu:
"....Artık Milli ülkümüzü açığa vurma zamanı gelmiştir....Bizim değişmeyen idealimiz olan anavatan Yunanistan'la birleşmek isteğimiz tabiidir. Bu nedenle mücadele edeceğiz".

Kıbrıs halkı, her zaman görevini yerine getirdiği gibi, şimdi de "Enosis ve yalnız Enosis" için görev başına çağrılıyorsun. Bunun için oyunu kullanmak gereklidir. Milli ülkümüzü şahlandırmak maksadıyla halk oylaması savaşına katılırız. Yaşasın Enosis".[180] Bu arada Başpiskopos da yayınladığı bir bildiride Enosis tahrikçiliğini tırmandırarak şöyle diyordu: "Tanrının Çocuklar; Tarih boyunca Anavatan Yunanistan'ın .... Kıbrıs Rum halkına verdiği önem ve mücadelemizdeki beraberliğiyle sizlerin de

[177] Gazioğlu,A.C Yeni Kıbrıs Dergisi Mayıs 1986 Sayfa:9-10
[178] Gazioğlu,A.C Yeni Kıbrıs Dergisi Mayıs 1986 Sayfa:9-10
[179] Efremis Gazetesi 14 Ocak,1950 (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)
[180] Aralık 1949 Tarihli Rumca Gazeteler (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)

Enosis'i istemeyenlere karşı olan bu güne kadar ki direnişiniz, gün gelecek milli kurtuluşumuzun zaferi ile mükâfatlandırılacaktır. Bizler İngilizlerden hakkımız olan Enosis'i yalnız Enosis'i istemekteyiz. Bizim bu hedefimize yeryüzünde hiçbir güç engel olamayacak, yolumuzu kesemeyecektir. Bölünmez birlik ve beraberlik içinde Kıbrıs halkı, Yunan bayrağı altında Enosis için mücadele edecektir..".[181] 15 Ocak günü ise kiliselere konan defterlere imza atma şeklinde Enosis plebisiti yapılır. "Enosis'e evet" diyenler "Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesini istiyoruz" sayfayı imzalarken, karşı olanlarsa "Yunanistan'la birleşmeye karşıyız" sayfasını imzalıyordu. Bir hafta boyunca süren imza kampanyası sırasında, 224747 seçmenden 215108'İ "Enosis için evet" demişti. Sonuç : %96 "Enosis'e evet" şeklindeydi. Sonuçlar, E.S.E.A. (Enosis Mücadelesi Düzenleme Kurulu) tarafından açıklanmıştı [182]. Başpiskopos ise, 4 Şubat 1950'de sömürge yönetimine resmen sonuçları iletti. Etnarhia'nın sonuçlarla ilgili olarak yayınladığı bildiride de şöyle deniyordu: "Kıbrıs Rum halkının tümü adanın Yunanistan'a ilhakı lehine karar vermiştir".[183] Yine Etnarhia, 2 mart 1950'de yayınladığı bildiride de tekrar "Yalnız Enosis" diyordu .[184]

İngiliz sömürge yönetimi sonuçları tanımadığını açıklamıştı. Kilise ve Rum örgütleri ise sonuçları ellerine alarak, girne piskoposunun başkanlığında Atina, Londra ve Amerika'ya gidecekler ve plebisit sonuçlarının tanınarak Enosis'in gerçekleşmesini isteyeceklerdi. Diğer yandan Rum solu da yarışta geri kalmamak için kiliseden ayrı bir heyeti yola çıkarıyordu. "Milli Hürriyet Koalisyonu Heyeti" yola çıkmadan önce, Rum halkına yayınladığı mesajda, "Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı yolu ile kurtuluş mücadelesine katılmaları" çağrısında bulunuyordu.[185]

Diğer yandan Atina'ya giden Etnarhia heyeti de 26 Mayıs 1950'de Atina'da Yunan hükümeti ile görüşüyordu. Yunan hükümet başkanı General Plastiras görüşmede, "Enosis'in Yunan Ulusunun da arzusu olduğunu ve uygun görecekleri bir zamanda konuyu İngiltere ile ele alacaklarını" belirtiyordu.

[181] 31 Aralık,1949 tarihli Rumca Gazeteler (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)

[182] 1950 Plebisit Bildirileri No:1 (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)

[183] Gazioğlu,A.C 1986 Yeni Kıbrıs Dergisi Sayfa:12

[184] 1950 Plebisit bildirileri (Kıbrıs Türk Milli Arşivi, Yunanca Belgeler)

[185] Neos Demokratis 28 Mayıs 1950

Plastiras, Yunan parlamentosunda yaptığı konuşmada da ilhakla ilgili resmi tutumunu şöyle özetliyordu:

"Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı lehindeki genel isteği bize getiren, Kıbrıs halkının ulusal heyetinin Atina' da oluşundan Yunan hükümeti derin heyecan ve kıvanç duymaktadır. Zedelenmeden devamını istediğimiz ve büyük demokrasinin liberal geleneğiyle uyum içinde eskiye dayalı Anglo-Yunan dostluğu çerçevesinde her iki ülkenin bağlarını daha da pekiştirerek karşılıklı çıkarlarına hizmet edecek ve Tüm Yunanlıların genel arzusu olan Enosis'in tatminkâr şekilde gerçekleşmesini ümit etmekteyim".[186]

Kilise heyeti daha sonra ABD'ye giderek hem ABD, hem de BM yetkilileri ile aynı doğrultudaki temaslarını sürdürdüler. Bu çalışmalarında ise kendilerine başlıca desteği o esnada BM nezrindeki Yunan delegesi olan 1931 isyanı sürgünlerinden eski Kıbrıs Yunan Konsolosu Kiru yapmaktaydı.

2.2.7. Yunanistan'ın Enosis İçin BM'ye Başvurusu ve Gelişmeler

Makarios 8 Ekim 1950'de Başpiskoposluk görevini devralırken, "Ölünceye dek Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için savaşacağına" dair yemin etmişti. Bu arada Atina ve Kıbrıs Ortodoks kiliseleri arasında ortak bir strateji üzerinde anlaşmaya varılmıştı. Buna göre:

1.Adanın bağımsızlığına yol açacak tüm anayasa girişimlerine karşı çıkılacaktı.

2.Gerek Kıbrıs'ta, gerekse dış ülkelerde ve uluslar arası platformlarda Enosis için yoğun bir çaba gösterilecekti.

3.Bu amaçla ve Yunanistan'daki ilgili örgütlerle işbirliği içinde, silahlı bir mücadele için gerekli hazırlıklar yapılacak ve gençlik kurumları oluşturulacaktı.

4.Enosis'i gerçekleştirmeye yönelik olarak self-determinasyon hakkının tanınması için BM'ye başvurulacaktı.[187]

Makarios, Başpiskopos olduktan sonra Enosis hareketleri yeni bir ivme ve yeni bir hız kazandı. Makarios, 30 Kasım 1950'de şöyle diyordu:

[186] Gazioğlu,A.C Yeni Kıbrıs Dergisi Haziran 1987 Sayfa :27

[187] Gazioğlu,A.C Yeni Kıbrıs Dergisi Haziran 1987 Sayfa :27

"Kıbrıs Rumları, hükümetin tedrici bir şekilde tatbik etmek istediği Teşrii Meclisi yeniden reddedecek, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için mücadele edecektir".[188]

Makarios, yaklaşık bir ay kadar sonra da yayınladığı bir bildiride, İngilizlerin Enosis'i reddetmesini eleştirerek, 6 aydan beri "Ulusal İlhak Delegasyonunun" yurt dışındaki Enosis faaliyetlerini sürdürdüğünü anımsatıyor ve halkın köy meclis idaresi seçimlerine katılmamasını isteyerek şöyle diyordu: "Hükümete, Teşrii Meclis istemediğimizi bir kez daha kanıtlamalıyız. Kıbrıs Rumlarının parolası ilhak ve yalnız ilhaktır.[189]

Bu arada Atina'da bulunan " Rum Milli İlhak Delegasyonu" da Yunan Hükümeti yetkililerinden Papandreu ile görüşüp Enosis konusunda destek talep ediyordu.[190] 22 Ocak 1951'de, İlhakın birinci yıldönümü nedeni ile bildiri yayınlayan Makarios, pek yakında adanın Yunanistan'a ilhak edileceğini müjdeleyerek, Rum halkının Kilise önderliğinde mücadeleye devam etmesini istiyordu[191].Ve Kıbrıs davasının uluslararası bir dava halinde geldiğini belirtiyordu. Öte yandan; Kıbrıs Kilisesine destek vermeyi amaçlayan Yunan Kilisesi de yoğun etkinlikler düzenliyordu. Bu çerçevede, Başpiskopos Spiridon öncülüğünde kurulan "Kıbrıs'ı Yunanistan'a İlhak Cemiyeti" Atina'da büyük bir miting düzenliyordu. Mitinge, Kıbrıs Rumlarını temsilen Sava Lozidis, Tsangaridis, Kolokasidis ve Sokradi Lozidis gibi ünlü Enosisçiler katılmış ve büyük coşku ile alkışlanmışlardı.

Başpiskopos Spiridon mitingde yaptığı konuşmada şöyle diyordu:
" Kıbrıs davası, bir yıl önce yapılan plebisit sayesinde yeni bir safhaya girmiştir. İngiliz hükümeti, davamızda ısrar ettiğimiz taktirde, bize karşı gelemeyecektir. Gerekli görüldüğü halde BM'ye başvurulacaktır.[192] Aynı mitingde konuşan " Milli İlhak Delegasyonu" üyesi Loizidis de, "İlhak konusunun Yunan hükümeti tarafından BM'ye götürülmesini" istiyordu.[193] Miting, çeşitli devletlere, kuruluşlara ve politikacılara ilhak yönünde muhtıralar gönderilmesinin

188 Ethnos Gazetesi,30 Kasım 1950 (Tribittu Kilisesi Konuşması)
189 Eleftheria Gazetesi,20 Aralık 1950
190 Eleftheria Gazetesi 22 Aralık 1951
191 Eleftheria Gazetesi 25 Ocak 1951
192 Eleftheria Gazetesi 25 Ocak 1951
193 Eleftheria Gazetesi 25 Ocak 1951

kararlaştırılmasından sonra sona ermişti. Bu arada 16 Şubat 1951'de Yunan Parlamentosunda bir konuşma yapan Başbakan Venizelos, Yunan Hükümetinin Enosis istediğini açıklıyordu. Buna tepki gösteren T.M.T.F. (Türkiye Milli Talebe Federasyonu) 24 Şubat 1951'de Ankara'da bir miting düzenleyerek Yunanistan'ı kınarken, konu TBMM'de tartışılıyor basında ise sert protesto yazıları yayınlıyordu. Örneğin Yunan liberal parti başkanı Sofoklis Venizelos, partisinin, " Kıbrıs'ın ilhakı ile Kuzey Epir'in ilhakını desteklediğini" belirtirken, tüm siyasi parti liderleri de Başbakan Venizelos tarafından 21 Mart 1951 tarihinde, ulusal bir Kıbrıs politikası oluşturmak için toplantıya çağrılıyordu.[194] Toplantıda tüm partiler Enosis üzerine hemfikir olarak, hükümetin İngiltere nezrinde girişimde bulunmasını onaylıyordu. Venizelos, 16 Şubat 1951'de yeni bir açıklama yaparak Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak edilmesi gerektiğini söylüyordu. Bu açıklama Türkiye basını, hükümeti ve gençliği tarafından büyük tepki ile karşılanıyordu. Kıbrıs'ta ise Akel, sürekli olarak " Milli dava" etrafında birlik çağrısı yapmaktaydı. Akel'in yayın organı Neos Demokratis, bu konuda şöyle demekteydi:

" Önümüzde mühim bir dava olduğu halde, kilise hiçbir anlaşmaya yanaşmamakta solculara muhalefet etmektedir. Her şeyden evvel birlik, mücadele ve çalışma gerekir. Hükümete karşı milli davamızı ve hakkımızı ancak bu suretle koruyabiliriz. Bu zamanda bir işçi cephesinin mevcudiyeti, en başta gelen ihtiyaçlarımızdandır. Daha fazla gecikmenin gereği yoktur. Birleşerek mücadeleye geçelim".[195]

Makarios, Başpiskopos seçildikten sonra 13 Mart 1951'de Yunanistan'ı ziyaret eder. 16 Martta Üniversite öğrencilerinin düzenlediği bir mitinge katılarak Enosisçi konuşma yapar. 25 Mart 1951'de Yunan ulusal günü nedeniyle yeni bir Enosis bildirisi yayınlayan Makarios, 27 Mart 1951'de de Atina'daki İngiliz Büyükelçiliğini ziyaret ederek, Enosis karşılığında İngiltere'ye üs teklifi yapar. 6 Nisan 1951'de Atina'da verdiği konferansta, " Rumların plebisit sonuçlarını BM'e kabul ettirmek ve Enosis'i gerçekleştirmek için yılmadan mücadele edeceğini" yineler.[196] Bu arada İstanbul ve Ankara'da Enosis karşıtı büyük öğrenci

[194] Ethnos,1 Şubat ,1951

[195] Neos Demokratis,1 Şubat 1951

[196] Kürşat,Fikret, Altan,Haşim, Egeli,S.;Kıbrıs'ta Yunan Emperyalizmi 1978 İstanbul. Syf:125,

mitingleri yapılır. Bu gelişmeler üzerine 20 Nisan 1951'de Hürriyet gazetesine bir demeç veren Türkiye Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, " Türkiye'nin Kıbrıs'taki gelişmelere kayıtsız kalamayacağını" belirterek şöyle diyordu "Ülkemize nispetle coğrafi ehemmiyeti, oradaki soydaşlarımızın mühim bir kitle teşkil eylemesi ve tarihi bağlarımız dolayısı ile, Kıbrıs'ın durumunun bizi çok yakından alakadar etmesi tabiidir".

Köprülü, 21 Nisan 1951 tarihli Hürriyet gazetesinde yer alan bu demecinden sonra , 22 Nisan tarihinde de T.B.M.M.'de bir konuşma yaparak, Enosis'e karşı çıkıyor ve Türkiye'nin çıkarlarına ters bir çözümün kabul edilmeyeceğini vurguluyordu. Öte yandan Makarios da Plebisitin 2. yıldönümünde 1 Ocak 1952'de Lefkoşa'da Faneromeni kilisesinde bir konuşma yapıyor ve şöyle diyordu:

"Mezar ve abidelerimizde Yunanistan izleri vardır. Damarlarımızda Yunanistan kanı dolaşmakta, vicdanımız Yunanistan diye sızlamakta, kalbimiz Yunanistan diye çarpmakta, düşünce ve emellerimiz Yunanistan doğrultusunda. Yunanlıyız ve Yunanlı kalacağız. Yunan gibi mücadele edeceğiz. Her şey Hürriyet ve Yunanistan için...Dini, milliyeti ve dili ayrı bir ülke tarafından yönetilmek isteyen çok az millet vardır diye, bizzat İngilizler kendileri söylemektedir. Yirminci asırda, Yunanistan'dan başka bir ülkenin idaresinde olmak isteyen bir toplumun Kıbrıs'ta olmadığını bilmelidirler".[197] Makarios konuşmasında ayrıca silahlı eyleme geçileceğini ima ederken, BM yapılacak başvuruda, plebisit için atılan imzaların kendilerini güçlendireceğini söylemekte ve Yunanistan'ın konuyu kararlı bir şekilde BM'ye götürmesini talep etmekteydi. Makarios, burada bir de şantaja başvurarak, Yunan hükümetinin bu isteklerini kabul etmemesi halinde, Yunan halkına başvuracaklarını açıklamakta ve ada çapında örgütlenen gençliğin Pan Helen Enosis talebi için, yeni bir güç olduğunu ifade etmekteydi.[198] Makarios yayınladığı bildiride de, herkesin yapılacak büyük mitinge katılmasını isteyerek, aynı gün "Pan Kıbrıs ulusal gençlik örgütleri, Peon ve Ohen"'in kurulacağını duyuruyordu. Kıbrıs'ta plebisitten ve Makarios'un Başpiskopos seçilmesinden sonra Enosis faaliyetlerini görülmemiş derecede tırmanırken, 1952 yılının Şubat ayında

[197] Kürşat,Fikret a.g.e Sayfa 126 Ayrıca A.C Gazioğlu Yeni Kıbrıs Dergisi Haziran 1986 Syf:28

[198] Kürşat,Fikret a.g.e. Syf: 126:Ayrıca ,A.C.Gazioğlu Yeni Kıbrıs Dergisi Haziran 1986 Syf :28

Sömürgeler Bakanlığı Müsteşarı Sir Thomas Lloyd Kıbrıs'ı ziyaret ediyordu. Fırsatı hemen değerlendiren Makarios, 16 Şubat 1952'de Sir Lloyd'a bir mektup gönderen Makarios mektupta şöyle diyordu:

"Ben Makarios , bağımsız Kıbrıs Rum Ortodoks kilisesinin başı ve binlerce binlerce yıldan beri Rum olan bu adanın Etnarh'ı, Kıbrıs'a gelişiniz nedeniyle majeste kraliçe hükümetine ada nüfusunun %81'ini oluşturan Rum halkı adına, bu halkın, müşterek kesin ve değişmez isteğinin, adanın Yunanistan'a ilhakı olduğunu bildiririz".[199] Mektupta ayrıca, sorunun en adil, en vazgeçilmez ve en kesin hallinin Enosis'le mümkün olabileceği, bu amaçla Kıbrıs halkının self-determinasyon hakkının tanınarak, halkın Yunanistan'a ilhak şeklinde ortaya çıkan iradesine saygı gösterilmesi istenmekteydi. Makarios işin peşini bırakmak niyetinde değildi. Bu amaçla 25 Nisan 1952'de Lefkoşa'da st. John kilisesinde Rum yerleşim birimlerinden seçilen 600 delegenin katılımı ile "Pan Kıbrıs Milli Meclisi" adlı bir meclis topladı. Bu geniş toplantıda yapılan konuşmalar sonunda Enosis'in gerçekleştirilmesine kadar mücadele verilmesi ve konunun Yunanistan tarafından self-determinasyon talebi ile BM aktarılması" yönünde oybirliği ile kararlar alındı.[200]

Makarios, 10 Mayıs 1952'de de İngiliz Başbakanına bir mektup göndererek, "Meclislerinde" alınan kararı iletti [201]. Bu arada 8 Mayıs 1952'de Atina'da bir ilhak mitingi düzenleyen Yunan Kilisesi Başpiskoposu Spiridon, yeniden Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesini talep etmekteydi. Yunan Kralı ise Haziran 1952'de "Kıbrıs'ı Yunanistan'a İlhak Cemiyeti" onursal başkanlığını kabul ediyordu.

4 Temmuz 1952'de yeni bir miting örgütleyen Atina Başpiskoposu Spiridon, tahrik edici konuşmasından sonra omuzlarda taşınıyordu. Aynı anda "Milli Pan Helenik İlhak Komitesi" tarafından birçok büyük şehirde mitingler düzenleniyor, çanlar çalınıyor ve 1 saatlik genel grev yapılıyordu. Yunan hükümeti ise memurların mitinglere katılmaları için devlet dairelerini tatil ediyordu. Aynı gün Kıbrıs'ta da kilisenin çağrısı ile 1 saatlik genel grev eylemi

[199] Gazioğlu,Ahmet; Yeni Kıbrıs dergisi Ekim 1985,Sayfa ;26,

[200] Kürşat,Fikret a.g.e .Sayfa:127 Yeni Kıbrıs dergisi,Ekim 1985,Sayfa :25-26

[201] Yeni Kıbrıs dergisi Ekim 1985,Sayfa 2526

yapılıyordu. Bu gelişmeler üzerine 16 Temmuz 1952'de bir bildiri yayınlayan Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı, Türkiye hükümetini hareket geçmeye çağırarak "Türk hükümeti 100 bin kişilik Kıbrıs Türk nüfusunu dört asırlık bir Türk düşmanlığının insafına terk edemez" diyordu. Makarios ise yeniden Atina-Londra-Amerika üçgeninde yeni temaslar yapıyor ve 17 Şubat 1955'de ABD Dışişleri Bakanlığı ile görüşerek BM tarafından bir plebisit düzenlenmesini istiyordu. Ancak bu görüşmelerden bir sonuç alınamadı.

1953 yılı Şubat ayı sonunda Atina'ya dönüşünde büyük gösteriler ve resmi törenlerle karşılanan Makarios, burada 3 hafta kaldıktan sonra,dönüşünde Rum halkını stadyuma toplayarak, büyük bir miting düzendi. Mitingde konuşan Makarios, burada 3 hafta kaldıktan sonra,dönüşünde, Rum halkını tüm Yunanlılarla el ele ve omuz omuza vererek, Enosis için birlik ve mücadele etmeye çağırdı. Makarios Atina'da iken, 7 Mart 1953'de Büyük Britanya otelinin 328 numaralı odasında Yunan ordusunda Albay olan Grivas, sonradan Dışişleri Bakanı olan Evangelos Averof, General Nikolaos Papadopulos, Yunan Hükümetinin iki Bakanı ve başta üç General ile Yunan Bayrağına, İncil'e, silaha el basarak şu yemini etmişti.

"Mukaddesat adına, hayatımı feda pahasına, en ağır işkencelere tahammül göstererek, Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi (Enosis) konusunda sır vermeyecek ve bu hedefe ulaşmaya yönelik emirleri itiraz etmeden yerine getireceğime ant içerim"

Görüldüğü gibi Kıbrıs'ta başlayacak olan Eoka terörünün ilk yeminleri Yunanistan'da en üst düzeyde Yunan yetkililerinde katılımıyla yapılmış ve ilk örgütlenme Atina'da en üst düzeyde Yunan yetkililerinin de katılımıyla gerçekleşmişti. Bunun ardından adaya dönen Makarios, 27 Nisan 1953'te İngiliz valiye bir mektup göndererek yeniden plebisit sonuçlarının tanınmasını veya self determinasyon hakkı verilerek bir plebisit düzenlenmesini talep etti. 10 Ağustos 1953 tarihinde de BM Genel Sekreterine bir mektup göndererek "Kıbrıs'a self-determinasyon hakkının tanınarak konuda bir genel kurul kararı alınması için" yardım isteminde bulundu.

Makarios'un girişimlerine paralel olarak, 23 Eylül 1953 tarihinde İngiliz Dışişleri Bakanı ile görüşen Yunan Başbakanı Papagos, yeniden Enosis konusunu açarak, adanın Yunanistan'a ilhakını talep etti. Bu gelişmeler üzerine bir açıklama yapma gereği duyan Türkiye ana muhalefet partisi CHP'nin Genel Sekreteri Kasım Gülek, 10 Ekim 1953'te verdiği demeçte "Türkiye'nin Kıbrıs'la İlgili olduğunu ve Kıbrıs'ta yapılacak her değişiklikte söz sahibi olacağını" söyledi. 16 Ekim 1953 tarihinde ise Atina'daki İngiliz büyükelçisini makamına çağıran Yunan dışişleri bakanı Stefanopulos, Yunanistan'ın Enosis isteklerini dile getiren muhtırayı, İngiliz hükümetine sunuyordu. Muhtırada ayrıca, İngiltere'de tehdit edilerek, Enosis'in kabul edilmesi halinde, Yunanistan'ın uygun bulacağı yöntemlerle sorunu çözeceği ifade ediliyor ve 1-2 yıl içinde uluslar arası gözetim altında Kıbrıs'ta plebisit yapılması isteniyordu.

Enosis tahrikleri ve Yunanistan'ın tırmanan çabaları üzerine durumu görüşen Türkiye ana muhalefet partisi CHP ise, 15 Ocak 1954'te yapılan bir parti toplantısında, Türk hükümeti üzerinde, soruna daha kararlı şekilde sahip çıkılması için baskılarını arttırıyordu. Toplantıda sunulan bir raporda "Bir gün Kıbrıs'ın Yunanistan'a İlhak edildiğini görürse, harici politikamızın bugünkü müsebbipleri bu günahı asla ödeyemeyeceklerdir." deniyor ve Kıbrıs ile Batı Trakya Türklerine CHP'nin kendileri ile beraber olduğunun bildirilmesine" karar veriliyordu. Bunun ardından 23 Mart 1954'te bir açıklama yapan Yunan başbakanı Papagos, sorunu BM götüreceğini açıklarken, 25 Mart 1954'teki bağımsızlık gösterilerinde de halk sokaklarda Enosis sloganları atıyordu. Bu durum üzerine, 1 Nisan 1954'te toplanan TBMM'de bir konuşma yapan Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Kıbrıs üzerinde Türkiye'nin de söz sahibi olduğunu" belirtirken, 21 Nisan 1954'te bir toplantı düzenleyen TMTF'de Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmeyeceğini ifade ediyordu.

Yunanistan'da ise 30 Temmuz 1954'de tüm Yunan partileri Enosis'i "Ulusal Dava" ilan ediyordu. Bütün gelişmelerden sonra ortamın BM başvurusu için uygun olduğunu değerlendiren Yunanistan,16 Ağustos 1954 tarihinde Kıbrıs halkının self-determinasyon" talebi ile ilk kez BM'e başvurarak, konunun 9. Genel Kurul gündemine alınmasını istedi. Oysa Kıbrıs'ta iki halk vardı ve self-determinasyon söz konusu olursa her iki halk için ayrı ayrı uygulanmalıydı.

Kıbrıs'ta tek halk olduğu iddası ile yapılacak ortak bir halk oylaması,Türk halkının Rum idaresine mahkum edilmesi demek olacak ve Enosis önünde hiçbir engel kalmayacaktı. Esasen Rum-Yunan tarafı, "Kıbrıs halkına self-determinasyon talebi ile, Enosis'i eş anlamlı kullanıyor ve Rum halkının 1950 plebisiti ile self-determinasyon hakkını İlhak yönünde kullandığını" iddia ediyordu. Ama 31 Ağustos 1954'te bir açıklama yapan Başbakan Adnan Menderes, Türkiye'nin adanın Yunanistan tarafından ilhak edilmesini hiçbir zaman kabul etmeyeceğini belirtiyordu. TMTF ise 25 Ağustosta bir "Kıbrıs Komitesi" kuruyor ve Enosis'e karşı daha etkin bir mücadele başlatıyordu. 28 Ağustos 1954 Pazar sabahı ise, subay, devlet memuru, politikacı, öğretmen ve işadamlarından oluşan yüzden fazla Yunanlı, Atina'nın Kifisiya semtinde bir kilisede toplanarak büyük Enosis yemini ettiler. Bu törene özel olarak davet edilenlere konuşan Grivas, Kıbrıs'ta Enosis mücadelesi başlatmak için toplandıklarını anlattıktan sonra Yunan kilisesi Başpiskoposu Spiridon, törene katılanlara şu yemini ettirmişti:

"Mukaddes azizlerin tasvirleri önünde,dinimize bağlı olarak yemin edelim. Ölüme kadar milli davaya (Enosis) sadık kalacağız. Yolumuzdan geri dönmeyeceğiz. Hiçbir şekilde anlaşma yoluna gitmeyeceğiz. Bize karşı kullanılacak kuvvet ve baskılara direneceğiz. Ayakta duracağız, hedefimiz Enosis olacak."

23 Eylül 1954 tarihinde Yunan başvurusunu görüşen BM sevk (Steering) komitesi, 2 aleyhe ve 4 çekimser oya karşılık, 9 lehte oyla Yunan başvurusunun gündeme alınmasını kabul etti. 24 Eylül tarihinde BM Genel Kurulunda görüşülen Sevk komitesi kararı, 19 aleyhte ve 12 çekimser oya karşılık, 30 oyla onaylandı. Genel kuruldaki görüşmeler sırasında Türkiye çok kuvvetli tezlerle Yunan başvurusuna karşı çıktı.[202] İngiliz delegesi de aynı tutumu sergileyince, Yeni Zelanda delegesi Knox Munda tarafından hazırlanan bir karar tasarısı, oy çokluğu ile kabul edildi.

14 Aralık 1954'de onaylanan karar tasarısına göre, Yunan

[202] Gürel, Şükrü; BM'de Türkiye ve Yunanistan'ın Tavrı ile değerlendirme için bkz.,Kıbrıs Tarihi,Cilt:2,Sayfa:97/101Ekim,1985

başvurusu reddedildi ve Kıbrıs sorunu konusunda bundan böyle BM Genel Kurulunda herhangi bir karar alınmaması" kararlaştırıldı. (814-IX sayılı karar). 15 aleyhte, 16 çekimser oya karşılık, 28 oyla kabul edilen, bu karar Sevk Komitesi kararından sonra, bir zafer sarhoşluğu içindeki Rum Yunan tarafını hayal kırıklığına uğratmıştır. Böylece Yunanistan'ın "self-determinasyon" örtüsü altında BM vasıtası ile yaptığı ilk Enosis girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. Ne var ki, Yunanistan, BM gibi uluslararası bir kuruluşu ve self-determinasyon hakkı gibi kutsal bir ilkeyi kendi yayılmacı emelleri için kullanmanın ilk adımını atmış oluyordu. Bu kararı protesto eden Rumlar, 4 gün sonra, 18 Ekim 1954'te genel grev ilan ediyordu. Çok geniş bir katılımın olduğu genel grev sırasında, Enosis lehinde gösteriler yapılmış ve başta Limasol olmak üzere, çeşitli bölgelerde çatışmalar çıkmıştı. Aynı gösteriler Atina'da da tekrarlandı. Rum ve Yunanlıların self-determinasyon talebinin, bağımsızlığı değil, ilhakı amaçladığı, BM'nin üyeleri tarafından da fark edilmişti. BM'deki görüşmeler sırasında konuşan Hindistan temsilcisi "sorunun Kıbrıs'ın bağımsızlığı ile değil, nereye bağlanması gerektiği ile ilgili olduğunu belirtirken, Yeni Zelanda delegesi de "Yunanistan'ın bir toprak isteğini destelemek için BM'e başvurduğunu, konunun aslında self-determinasyon ilkesi ile ilgili olmadığını " açıklıyordu.

2.3. Yunanistan ve Eoka

Makarios ve Yunanistan, Enosis'i miting ve muhtıralarla gerçekleştiremeyeceklerini anlayınca, terör yolu ile amaçlarına ulaşmayı denediler. Aslında bu fikir, Enosis plebisitinden sonra ve Makarios'un Başpiskopos seçildiği günden beri gündemdeydi. Bu amaçla kurulacak yeraltı örgütünün lideri üzerinde birleşmeleri zor olmadı. Bu lider Grivas'tı. Grivas, 1919'da Anadolu'yu işgal eden Yunan ordusunda teğmen olarak işgale katılan, ikinci dünya savaşı yıllarında komünist partizanları arkadan vuran kralcı "X" örgütünü kuran ve gerilla savaşını bilen bir kişiydi. Makarios'la, "X" örgütünü partileştirmeye çalıştığı 1946 yılında tanışmıştı. 1951 yılı Mart ayında Yunanistan'a giden Başpiskopos Makarios, Atina'da Grivas ile görüşmeler yapmıştı. Bu görüşmelere, Yunanistan Başbakanı Venizelos, Başbakan Yardımcısı Papandreu, Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme Cemiyeti ve Yunan

kilisesi liderleri katılmıştı.[203] Benzer toplantılar 2 ve 21 Temmuz 1952'de yenilenmiştir. Bu arada, 1951 yılı Temmuz ayında ve daha sonra 1952 yılı Ekim ayında Kıbrıs'a gelerek, uzun süre kalan Grivas gerekli ön hazırlıklara başlamıştı. Charles Foley, Grivas'a gizli örgüt kurma önerisinin Makarios tarafından Savvas ve Sokratis Loizidis kardeşler aracılığı ile yapıldığını yazmaktadır.[204] Bu iki kardeş, 1931 Enosis isyanındaki rolleri nedeniyle adadan sürülen azılı Enosisçilerdi ve her ikisi de Atina'da faaliyet gösteren gizli bir Enosis örgütünün üyesiydiler. Eoka'nın kuruluşuna hazırlık olmak üzere 1951 yılı sonlarından itibaren Peon gençlik örgütünü kuran Makarios, bu örgütü doğrudan kilise kaynaklarından desteklemekteydi. Toplantılar bile kiliselerde yapılmaktaydı. Buna en güzel örnek, 11 Ocak 1952 tarihinde yapılacak olan toplantı için Etnarhia bürosu tarafından gönderilen çağrı davetiyeleridir. Bu davetiyelerden birisinde şöyle demekteydi:

"Lefkoşa, 11 Ocak 1952, Kıbrıs Başpiskoposluğu, Etnarhia Bürosu Kıbrıs Plebisitin ikinci yıldönümü ve Peon (Kıbrıs Milli Gençlik Teşkilatının) kurulması nedeniyle ayın 13'ünde Pazar günü saat 11:00'da Faneromeni kilisesinde yapılacak ayin töreninde bulunmak üzere davet ediliyorsunuz. Aynı törende Kıbrıs Başpiskoposu Etnarh Makarios bir konuşma yapacaktır.

Kıbrıs Başpiskoposu Makarios'un emri üzerine

Ksen. Kumbaritis

Sekreter " .[205]

Peon, 1953 yılında "tahrik edici ve yasa dışı eylem yapma" suçlaması ile İngiliz yönetimi tarafından kapatıldi. Bunun üzerine gizli olarak faaliyet göstermeye başladı ve en seçkin üyelerini Eoka'ya aktardı. 1953 yılında Atina'ya dönünce hazırlığı eylem planlarını Makarios'a onaylattırdıktan sonra, harekete geçme kararı aldı. Bu arada 7 Mart 1953'de ABD'ye yaptığı bir ziyaretten dönen Makarios, Atina'da oluşturulan "Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak" toplantısına katıldı ve burada Enosis adına gizlilik ve bağlılık yemini etti. Yeminde şöyle deniyordu: " Enosis davasına bağlı kalacağıma, Enosis davası ile tüm bildiklerimi veya öğreneceklerimi işkence altında olduğumda

[203] Eleftheria Gazetesi, 14 Mart 1951

[204] Carles Foley The Struggle for Cyprus Sayfa :10, California 1975

[205] Yunanca Belgeler, Savva Hristi Özel Dosya, Belge No:3, (Kıbrıs Türk Milli Arşivi, Girne

veya hayatım tehlikede olsa bile, bir sır olarak saklayacağıma ant içerim".[206] Bu yeminin altında Makarios, General Nikos Papadopulos, George Sokratis, Prof. Yerasimos Konidaris, Av. Antonis A. Savas, Sokrates Loizidis, George Grivas, E. Tsatsomiros, Stavropulos, Prof. Dimitrios, Vezanis ve Albay Aleksopulos'un imzaları bulunmaktaydı.

Grivas hatıralarında, bu yemin törenini şöyle anlatıyordu "İncili Masanın üzerine koydum ve henüz esasını tam olarak bilmediğimiz mücadele için yemin etmek maksadıyla ayağa kalktık. Makarios elini göğsüne, biz de İncilin üzerine koyduk. Yemini Makarios okuyordu ve biz de her cümleyi büyük bir heyecanla tekrarladık" .[207]

Grivas, Kıbrıs'a yaptığı ziyaretlerde silah çıkarma ve depolama yerlerini belirledikten ve çeşitli bölgelerde ilk hücrelerini oluşturduktan sonra, ilki 2 Mart 1954 ve ikincisi Ekim 1954'te olmak üzere ilk iki parti silahı Yunanistan'dan yükleyerek Baf sahillerinden adaya çıkardı. Bu silahlar için gerekli para kiliseden karşılanmaktaydı. Gelen silahlar arasında mayın , el bombası, bren, sten, tomson, tabanca, mermi vb. patlayıcı maddeler bulunmaktaydı.[208] Eoka içindeki kod adı "İsakios" olan Yunanistan eski Dışişleri ve Savunma Bakanı Evangelos Averof, "Kaybedilmiş Fırsatlar" adlı kitabında Dışişleri Bakanı olduğu 1956'da Karamanlis hükümetinin Eoka'yı nasıl beslediğini, hangi yollardan silah sağladığını ifade ediyor, kitabında, "Yunan milletinin Enosis arzusu Yunan bağımsızlık savaşı kadar eskidir" diyen Averof, Yunanistan'ın Kıbrıs sorununun yaratılmasındaki esas rolünü şöyle anlatıyordu: "Enosis için mücadelemize devam ederken, Yunanlılığın mukaddes varlıklarını da korumaya kararlıydık. İstanbul'daki Rumlar bizim için büyük bir değer taşıyordu. Bunların sonsuz servetleri, Rum kilise ve cemiyetlerine ait değeri belirtilemeyecek mülk vardı. Buna rağmen Enosis mücadelesini sürdürecektik..." Averof'un Bakanlığı döneminde Eoka lideri Grivas ile irtibat görevi General Menelaos Pandelidis'e verilmişti. Averof kitabında Yunanistan'dan Eoka' ya silah gönderilmesini ise şöyle belirtiyordu. "1956 yılı başında önce Andreas Azinas, daha sonra da

[206] Carles Holley a. g. e. Sayfa:22

[207] Grivas,O Sindağmatarhis -Diğenis, A. Hacı Anastasiyu C. 1 Sayfa:16, Atina.

Makarios'un yakın arkadaşlarından Papaz Papamiltiyadis'in kızı Marula, Atina'ya yerleştiler...Bunları arayan İngilizlere 'bilmiyoruz, Atina'da değiller' diyorduk. Onları koruma altına almıştık. Yunanistan'ın BM'de zor durumda kalmaması için silahları çok gizli olarak Kıbrıs'a gönderiyorduk. Grivas'ın Azinas'a tanıştırdığı 3 subay bu operasyonda önemli rol oynamıştı. Bunlar Albay Ksindaris, Binbaşı Gramatikos ve yüzbaşı Stavros'tan kurulu bir hücre idi. Bu üç Yunan subayı ellerindeki olanakları kullanarak sağlam silahları hurdaya çıkarmış, cephaneleri de 'yakılmış' olarak kayıtlardan düşürmek suretiyle Kıbrıs'a göndermesi için Azinas'a teslim ediyordu. Bu arada İtalya'daki dostlarım aracılığı ile tabanca, makineli tabanca ve mermi satın alarak Kıbrıs'a yolladık...." Averof, kitabında Eoka'ya silah gönderme işinde Dışişleri Bakanlığı memurlarından da yaralandığını ve daha sonra Karamanlis'in siyasi danışmanı olan Büyükelçi Petros Molivyatis ile "satın alınan otomatik silahları Kıbrıs'a diplomatik kurye olarak gönderdiğini yazmaktır. Averof, şöyle devam ediyordu: "Kimse öğrenmeden Girvas ile acele temas kurmam gerekiyordu. Eoka'ya ve adanın Yunanistan'a bağlanması için mücadele eden bu insanlara her yönden yardım etmek bizim için bir görevdi... Sabotajlar için patlayıcı TNT maddesini adaya sokmak en büyük problemimizdi. Yüzbaşı Stavros Stavru, TNT'yi sıvılaştırıp kalıplara döküyor, kedi, köpek, at vs. şeklinde biblolar haline getirerek renklendiriyor, böylece herkesin gözü önünde adaya girmesini sağlıyordu. Papazlar da cübbeleri içinde fünye, saatli bomba mekanizmaları ve daha başka sabotaj malzemesini adaya taşıyordu. Keza hafif olması için süngerle doldurulmuş bavulların içine otomatik silahlar, el bombaları gizleniyordu. Özel işaretler taşıyan silah dolu bavullar, adamımız olan Rum gümrükçülerin yardımıyla adaya problemsiz sokuluyordu...".

1954 yılında Kıbrıs sorununu 'self-determinasyon hakkının tanınması' (Enosis) talebiyle BM taşıyan Yunanistan Başbakanı Mareşal Papagos ise, Kasım 1954'de yaptığı açıklamada "Kıbrıs, Yunanistan'dır ve Helen Dünyasına aittir" diyordu. Yine Kasım 1954'de Yunan Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan Beyaz Kitap'ta ise "Çağdaş Yunanistan, kurulduğu günden beri Yunanlıların yaşadığı adaların kurtuluşunu bir hedef olarak belirlemiştir. Bu adalar; İyonya Adaları, Girit, Ege ve Doğu Ege adaları, Çanakkale adaları ve Kıbrıs'tır" denmekteydi. Bu dönemde Kıbrıs'ta bulunan Grivas ise gerekli

[208] Grivas ,Eoka Mücadelesi Tarihi, 1'inci Kısım, Sayfa:1, Lefkoşa 1972.

hazırlıkları tamamladıktan sonra, hareket geçmek için Makarios ve Yunanistan'ın emrini beklemeye başladı. Beklediği emir ise 1955 yılı Ocak ayında geldi. Kıbrıs sorununun BM'de görüşülmesinden sonra adaya dönen Makarios, Grivas'la görüşerek eylemlere başlamasını söyledi. Yunan Başbakanı Aragos'un da bunu onayladığını belirtti. Grivas, 25 Ocak 1955 tarihli güncesinde Yunanistan Başbakanı Papagos'un kendisini "Hala eyleme geçmemekle" suçladığını belirtirken, Makarios da Kıbrıs'a döndükten sonra Ayia Yanni Kilisesinde yaptığı konuşmada, "Davamız uğrunda ölmek gerekirse, can vermek konusunda tereddüt etmeyeceğiz," diyerek, silahlı eylemlerin yakında başlayacağını ima ediyordu.

Bu arada 10 Ocak 1955'te Makarios'un adaya gelmesinden 10 gün sonra, 25 Ocak 1955'te Yunanistan'dan Baf'ın Hloraka sahillerine silah getiren "Ayios Georgios" adlı gemi, 20 sandık patlayıcı ve silahla birlikte İngilizler tarafından ele geçirildi. Gemide bulunan Sokratis Loizidis yakalandı. Loizidis 7 Mart 1953'te Makarios Başkanlığında Atina'da yapılan "Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme" törenine katılan azılı Enosisçilerden biriydi. Baf'ta mahkeme önüne çıkarılan Loizidis ve arkadaşlarının yargılanmaları, Enosisçi kalabalıkların yeni sokak gösterileri yapmalarına vesile oldu. Taşlı-sopalı yürüyüşler, Enosis sloganları arasında günlerce sürdü. Mahkeme önlerinde taşkınlıklar yapıldı. Okullar kapatılarak öğrenciler sokaklara döküldü. Bütün bu gösterilerde tek bir çığlık yükseliyordu: "Yaşasın İlhak"

Yunanistan'dan gelen silahların yakalanması üzerine 26 ve 27 Ocak 1955'te iki Resmi Bülten yayınlayan İngiliz yönetimi, ele geçirilen silahlar ve tutuklanan kişiler hakkında bilgi veriyordu.[209] Loizidis'in çantasından çıkan bir gizli belgede "Kıbrıs'ta savaşın EMAK militanları tarafından yapılacağı ve Türklerin Enosis mücadelelerine engel olma cesaretini göstermeleri halinde akıbetlerinin feci olacağı" belirtilmekteydi. "Emak", Kıbrıs Milli Kurtuluş Cephesi örgütünün kısaltılmış adıydı. Ancak "Emak" adı, terör eylemlerine başlamadan önce, "Eoka" "Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği" olarak değiştirilmişti.[210] Bu arada Makarios, 8 Eylül 1954'te yaptığı tahrik edici bir konuşmada şöyle diyordu:

[209] Halkın Sesi Gazetesi, 28-29 Ocak, Sayı:3610-3611.

[210] Spiro Papageorgiu, Arheon Ton Paranomon Eggrefon Tu Kypriaku Agonos 1955-1959 1. Sayı:150-153 Atina, 1961

“Bizans İmparatorluğu zamanında din düşmanı barbar Akıncılar, Küçük Asya’dan kalkıp buralara akın ettikleri zaman biz tanrımıza sığınmıştık. Konstantinopolis’deki Ayasofya kilisesinde ayini yarıda kesip çanlarımızı susturdukları zaman da yine tanrımıza sığınmıştık. Bugün de esaret altında bulunan Yunan Kıbrıs’ımızın hürriyete kavuşması için tanrımıza sığınıyoruz. Tarih ispat etmiştir ki Kıbrıs ezelden beri Yunanlıdır. Yaşasın Yunanistan, Yaşasın İlhak.

Grivas ise güncesinde 26 Ekim 1954’de “Egeon” adlı Yelkenli ile Atina’dan Rodos’a hareket ettiğini, 27 Ekimde Rodos’a çıktığını, 8 Kasımda Rodos’tan ayrıldığını ve 9 Kasım 1954’te Hloraka köyüne çıkarak, Azinas Nikolau tarafından karşılandığını yazmaktaydı .[211]

12 Kasım 1954 tarihli güncesinde ise kilise ile işbirliğini anlatarak şu notları düşüyordu:

> “İlk işim, önce bir gurup hazırlayarak onları eğitmek ve Yunanistan’da hazır vaziyette bekletilmekte olan silah yüklü gemi Kıbrıs’a gelinceye dek, hiç kimseye görünmemek olmuştu. İkinci olarak da başlatılacak terör eylemlerini görüşmek üzere, kilise Etnarhia’sı ilgililerileriyle irtibata geçerek örgütün ön hazırlıklarını yapmak ve eyleme başlamaktı.[212]

Grivas, 13 Kasım 1954 tarihli güncesinde, Hloraka köyünden 5 kişilik bir gruba silah ve sabotaj eğitimi yaptırdığını belirtirken, 22 Kasım 1954 tarihli güncesinde de kiliseye bağlı Peon örgütü hakkında şunları yazıyordu: “Peon cemiyeti üyelerinin askeri emir altına alınarak, vurucu güçler olarak kullanılmaları hususunda, Cemiyet başkanları ve üyeleriyle mutabakata vardım .[213]

Grivas, 1955 yılı şubat ayı içinde Makarios’a yazdığı bir mektupta, kiliseden yeni maddi yardım talep etmekte ve şu malzemenin sağlanmasını ve kendisine “ aynı yolla yanıt verilmesini” istemekteydi:

[211] Spiro Papageorgiu, Arheon Ton Paranomon Eggrefon Tu Kypriaku Agonos 1955-1959 1. Sayı:150-153 Atina, 1961

[212] Tromokratia En Kyro To Imeralogion Tu Griva Sayfa: 67, Lefkoşa 1975

[213] a.g.e. Sayfa:32

"1. 15 personel, 3-5 ailenin günlük ihtiyacı
2. 100 okka benzin, 200 baş şişe, 100 okka dinamit ve dinamit fitili
3. Cemiyetlerin harekete geçirilmesi, malzemelerin nakli...".[214]

Makarios, bu istek uyarınca Yunan ulusal günü olan 25 Mart 1955'de büyük bir İlhak festivali düzenledi. Coşkulu Enosis gösterileri yapıldı, ateşli nutuklar atıldı, istenilen malzemeler kilise parası ile alınıp Eoka' ya gönderildi. 27 Mart 1955'de ise Grivas'ı davet ederek son hazırlıklar gözden geçiridi ve ona "Başla" komutunu verdi. Bu emri alan Grivas, Eoka terör örgütünü 1 Nisan 1955 tarihinde harekete geçirerek birçok bölgede bombalar patlatıldı. Eoka, 21 Haziran 1955'ten itibaren saldırılarını Türklere de yöneltmeye başlamıştı. Bu saldırılar 1956 yılı Ocak ayından itibaren yoğunlaşmaya başlamıştı. 1956 yılı Haziran ayı sonuna kadar 8 Türk öldürülmüş, 39 Türk yaralanmıştı.[215] Bu saldırılar karşısında Başbakan Adnan Menderes'e bir telgraf çeken, Dr. Küçük acele yardım talebinde bulunurken, 31 Mayıs 1956'da da bilgi vermek için Ankara'ya gidiyordu. Öte yandan Yunan Parlamentosunun 5 Haziran 1956'da Türkleri suçlayan bir bildirisini protesto eden TBMM, 13 Haziranda durumu görüşüyordu. Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü bu toplantıda yaptığı konuşmada Eoka'nın para ve silahlarının Yunanistan'dan geldiğini açıklıyordu. 5-6 Haziran 1956'da ise Türk Haberler Merkezi'ne bir bombanın konması üzerine, Rumlar ve Türkler arasında Lefkoşa'da kavgalar çıkıyordu. Bu kavgaların sonunda Lefkoşa, tel örgülerle ortadan ikiye ayrılıyordu.

2 Temmuz 1956'da bir demeç veren Adnan Menderes, adanın Yunanistan'a ilhakına karşı çıkarken, 14 Temmuzda bir demeç veren Yunan Başbakanı Karamanlis, Amerikalıların Enosis için yardımcı olmasını istiyordu.[216] Eoka eylemlerinin tırmanması üzerine Kıbrıs valisi Mareşal John Harding'in emriyle, 9 Mart 1956'da tutuklanan Makarios, Seyşel adalarına sürgüne gönderiliyordu.Makarios'un sürgün nedenleri hakkında yayınlanan resmi bildiride , özetle şu nedenler üzerinde durulmuştu:

1.Makarios 1951'de Peon'u kurmuş, bu örgütü 1953'de gizli teşkilat haline getirmiş ve bundan Eoka'yı yaratmıştır.

[214] Kürşat,Fikret, a.g.e. Sayfa:156

[215] Hurriyet Gazetesi. 26 Haziran, 1956

2.İngilizlere ait olan veya İngiliz üretimi olan herşeye saldırı emri vermiştir.
3.Grivas'ı 1951 Temmuzunda adaya davet etmiştir.
4.Yunanistan'dan Kıbrıs'a silah ve mühimmat kaçırılmasında suç ortaklığı yapmıştır.
5.Grivas'ın yardımcılarından Zafiros, Valvis adlı Yunan uyruklu bir kişiyi Kıbrıs'a davet etmiş, bu şahsın da katılımı ile bir kilisede Etnarhia'nın ileri gelen ilhakçılar ile kendi başkanlığında toplantı yapmış ve toplantıda Eoka terör kampanyası için planlar hazırlamıştır. Valvis, Kıbrıs'a Yunanistan'dan silah ve cephane gönderen bir teşkilatın üyesiydi.
6.Kıbrıs'taki teröristler tarafından kullanılmak üzere silah ve cephane alımı için 1954'de ABD'ye yaptığı ziyaret sırasında oradaki Yunanlılardan para toplanmıştır.
7.Şiddet ve katilliğe teşvik edici bildirilerin dağıtılmasında suç ortaklığı vardır. Bu bildiriler Başpiskopos'a ait bir matbaada basılmaktadır.
8.Silah ve cephane Başpiskoposlukta depo edilmektedir. Başpiskoposlukta yapılan bir aramada cübbesinin altında bir tabanca ile mermi taşıyan bir papaz ele geçirilmiş ve bahçede cephane ile bomba bulunmuştur.
9.Başpiskoposla tedhişçiler arasında sıkı ilişkiler vardır. Grivas ile Valvis yanında, Kıbrıs'a gizli silah çıkaran Sokratis Loizidis, onu karşılayan ve aranan Andreas Azinas, kilise matbaasında çalışan tedhişçiler Stavros Poskotis ve bir çatışmada ölen Haralambos Muskos ile ilişkileri vardı.
10.Şiddet ve tedhişçiliği kınamayı reddetmiştir.

1955 Haziranında kendisinden şiddet usullerini kınanmasını rica eden Canterbury Başpiskoposunun bu isteğini reddetmişti. Okul çocuklarına dinle bağdaşmayan yeminler yaptırmış, insanlar öldürülürken o, vaazlarında hüküm giymiş tedhişçileri "Kahramanlar" diye anmıştı.[217]

Makarios ile birlikte cezalandırılan Girne Metropoliti Kiprianos, papaz Stavros ve Papaz Agatangelos ve Papaz Polikarpos Yuannidis'in Enosisçi kışkırtmalar yaptıkları, tedhişçiliği tahrik ettikleri, Eoka'yı destekledikleri

[216] Cyprus Mail, 5 Temmuz, 1956

[217] Hürriyet Gazetesi, 26 Haziran, 1956

belirtilmekteydi. Bu arada Mihalakis Sava Karaolis ile Andreas Dimitriyu adlı Eoka Militanları cinayet suçu ile yargılanıp idam edilmişlerdi. İdam kararını protesto için Atina'da çıkan olaylarda, 7 kişi ölürken, Dışişleri Bakanı Teotakis sert eleştiriler sonucu istifa ediyor ve yerini Averof'a bırakıyordu. Yunanistan hükümeti de İngilitere büyük elçisini geri çekmek suretiyle protestoda bulunuyordu.

4 yıllık faaliyet döneminde 30 Türk köyüne saldırılar düzenleyen ve bu köylerin Türk halkını göçe zorlayan Eoka, 200 civarında Türkü katletmiş, yüzlercesini yaralamıştı. Faaliyet süresi içinde 4750 Bombalı saldırıda bulunmuş 2976 sabotaj eylemi gerçekleştirmişti. Yunanistan'la İngiliz hükümetinin anlaşmasından sonra 1959 yılı için faaliyetlerine son veren Grivas, 20 Mart 1959'da adadan ayrıldi. Onu saklı bulunduğu evden Kıbrıs Yunan konsolosu Fridas alıp, Lefkoşa hava alanından uçakla Yunanistan'a götürdü. Grivas'ı Yunanistan'a götüren uçağa Yunan Hava kuvvetlerine bağlı bir avcı filosu eşlik etti. Yunanistan'da askeri törenle ve büyük gösterilerle devlet ileri gelenleri tarafından karşılanan Grivas'a general rütbesi verildi.[218] Yalnız bu tutum bile, Grivas ve Eoka terörünün ardındaki esas ülkenin Yunanistan olduğunu kanıtlayan bir belgeydi. İngiltere, Yunanlıların Enosis baskısına bir denge sağlamak amacı ile Enosis'e karşı olan Türkiye'nin ağırlığını daha fazla hissettirmesinden yanaydı. Yunanistan, 23 Temmuz 1955 tarihinde BM Genel kuruluna başvurarak, Kıbrıs sorununu yeniden gündeme aldırmak istemiş, Türkiye ise 1 Ağustos 1955'de BM'e gönderdiği bir mektupla, bunu protesto etmişti.

2.4. Doğu Akdeniz Savunma Konferansı (Londra konferansı)

İngiltere, Türkiye'nin de katılacağı bir uluslararası konferans toplanması halinde, Yunanistan'ı köşeye sıkıştıracağını ve uluslararası alanda Yunanistan'a destek verilmesini önleyeceğini düşünmekteydi. Eoka tedhiş örgütü Enosis amaçlı terörü yoğunlaştırırken, İngiltere hükümeti Kıbrıs konusuyla ilgili iki devleti Türkiye ve Yunanistan'ı Londra'da bir konferansa çağırdı. 30 Haziran tarihli bu çağrıda, Doğu Akdeniz Savunması ve Kıbrıs sorunu hakkında

konferans öngörülüyordu. İngiltere'nin düşündüğü konferans, kendi çağrısı üzerine 1955 tarihinde Londra'da yapıldı.

Londra Konferansı 29 Ağustos 1955 günü başladı. Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefanopulos ve İngiltere Dışişleri Bakanı Mac Millan Kıbrıs konusundaki değerlendirmelerini masaya koydular.Türkiye'nin Kıbrıs politikası artık açıklık kazanmış ve oturtulacağı zemin oluşturulmuştu. Konferansta bir konuşma yapan Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, ilhaka karşı, bugün de geçerli olan şu tezi ileri sürüyordu:

"Kıbrıs, coğrafi olarak Anadolu yarımadasının bir uzantısıdır. Bu yüzden ada Türkiye'ye, ya da Türkiye çevresindeki Doğulu ülkelerin kaderiyle en az Türkiye kadar yakından ilgili olan bir devlete ait olmalıdır. Savaş durumunda Türkiye'nin ikmali ancak batı ve güney limanlarından mümkün olabilecektir ama bu limanların hepsi Kıbrıs'ın gölgesi altındadır. Eğer bu adayı elinde bulunduran, aynı zamanda Türkiye'nin Batısındaki adaları da elinde bulunduran bir devlet ise, o zaman Türkiye'yi etkinlikle çevrelemiş olacaktır. Hiçbir devlet kendi güvenliğini ne kadar yakın bir dost ve müttefiki olursa olsun, bir başka devlete bütünüyle teslim edemez".[219] Türkiye'nin tavrı bu iken, Londra Konferansı'nda Yunanistan'ın takındığı tavır yine İlhak yönündeydi. İngiltere, Kıbrıs'a self-government vermeyi düşündüğünü açıklamıştı. Ne var ki İngiltere, Türkiye'nin Enosis'e karşı çıkma gerekçelerini de destekleyen bir tutum içindeydi. Nisan 1955'de Churchill'in yerine Başbakan olan A.E.'de, Parlamentodaki tartışmalarda şöyle diyordu:

" Kıbrıs'ın gerçekte Türkiye'nin yönetim biçimine aykırı bir sisteme sahip bir devletin eline geçmesi bile, Türkiye için ölümcül olabilecektir...Türkiye'nin eğer Kıbrıs'ın statüsünde değişiklik yapılacak olursa kendisinin de Lozan antlaşmasında değişiklik istem hakkının olacağı görüşünü benimsemesi şaşırtıcı değildir" .[220]

[218] Kürşat, Fikret a. g. e. Sayfa:156

[219] a. g. e. Sayfa:32

[220] Tromokratia En Kyro To Imeralogion Tu Griva Sayfa: 67, Lefkoşa 1975

Konferansın çıkmaza girmesinin ardından Yunanistan'ın 23 Temmuz 1955'te yaptığı başvuru, 23 Eylül 1955 tarihli BM Genel Kurulu'nda görüşüldü ve başvurunun gündeme alınmaması kararlaştırıldi. Eoka'nın 21 Haziran 1955'den itibaren Türklere saldırılara başlaması ve Türklerin buna ilk yığınsal tepkileri olan 6-7 Haziran 1956 olayları, iki halk arasındaki gerginliği oldukça tırmandırmıştı. Sonuç alınamayan "Doğu Akdeniz Savunması ve Kıbrıs Sorunu" konferansının Türkiye'ye kazandırdığı şu oluyordu: "Türkiye Kıbrıs konusunda iddia sahibidir ve bu iddiasını ileriye götürmekte kararlıdır".

Rum/Yunan Tedhişini durdurması için Kıbrıs Valisi olarak Feld Mareşal Sir John Harding gönderildi. Harding eski bir asker idi. Genç bir subay olarak Çanakkale savaşına katılmış ve orada yaralanmıştı. Zorlayıcı tedbirler aldı.

Kilise ve Başpiskopos Makarios'un Eoka ilişkisini tespit etti, "Tedhiş'i ve Eoka'yı" telkin etmesini istedi. Başpiskopos Makarios buna yanaşmadı. Bu nedenle Valinin kararı, olağanüstü günlerde olduğu gibi derhal yürürlüğe kondu ve Makarios, diğer Rum, Metropolitleri ile birlikte Batı Afrika kıyılarına yakın Seyşel Adasına sürüldü. Fakat Makarios ve arkadaşlarının sürgüne gönderilmesi ile Eoka saldırıları tırmanarak devam etti.

2.5. Lord Radcliffe Anayasası

İngiltere, Kıbrıs'a sükûnet getirir düşüncesi ile yeni bir girişim yaptı. Ünlü hukukçu Lord Radcliffe Kıbrıs için bir "Anayasa" hazırlamakla görevlendirildi. Radcliffe'in, Kıbrıs'a yaptığı ziyaretler ve temaslar sonunda hazırladığı anayasa 19 aralık 1956 tarihinde İngiltere ve Kıbrıs'ta resmen ilan edildi .

Anayasa, şu prensipleri içermekte idi:

a.Kıbrıs, İngiltere'nin egemenliği altında kalmaya devam edecek

b.Çoğunluğu (nüfus oranına göre) Rumların oluşturacağı bir meclis kurulacak,

c.Meclis üyeleri arasında bir kabine kurulacak ve bu kabinede Türk işlerinden sorunlu bir Türk bakan olacak

d.Kıbrıs'a yeni bir vali tayin edilecek, yardımcısını seçmede vali yetkili olacak,

e.Dışişleri, savunma ve iç güvenliği konularında yasa yapma hak ve yetkisi, İngiliz hükümetinde veya Kıbrıs'taki temsilcisi Vali de olacak .

Türkiye hükümetinin, tedhişi durdurmak şartı ile "görüşülebilir" olarak nitelediği Radciliffe Anaysası, Rumlar tarafından ret edildi. Gerçek şuydu: "Anayasa, Kıbrıs halkının self-determinasyon hakkını ortada kaldırıyordu." Radcliffe Anayasası Rumların red edilmesi nedeniyle yürürlüğe girmemişti ama, yeni bir gelişme olmuş, Şeysel adasında sürgünde bulunan Eoka'nın perde arkasındaki lideri Başpiskopos Makarios, Kıbrıs'a dönmemek kaydıyla serbest bırakılmıştı. Türkiye'nin ilhaka kararlı karşı çıkışı, ABD ve Yunanistan'ı başka seçenekler aramaya itmişti. " TAKSİM" fikri, işte bu arayışların bir sonucu olarak telâffuz edilmeye başlandı...

Yunan Dışişleri Bakanı Averof, 23 Ekim 1956'da yaptığı bir basın toplantısında, taksimi ima ederek, " Türkiye'nin de işine gelecek hal çarelerinin hazırlandığını" söylerken, bazı Yunan gazeteleri de ABD'nin taksim lehinde bazı planlar üzerinde çalıştığını yazmaktaydılar.[221] Bu arada, Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Settar İlksel de 7 Temmuz 1958'de yaptığı açıklamada Yunan Dışişleri Bakanı Averof'un, Ekim 1958'de kendisi ile yaptığı iki görüşmede Taksim fikrini açtığını açıklamaktaydı.[222] Bu gelişmelerden sonra 19 Aralık 1956'da bir açıklama yapan İngiliz Sömürgeler Bakanı Alan Lennox Boyd da, "self-determinasyon ilkesinin Kıbrıs'ta uygulanması halinde, Taksimin de olası bir sonuç olduğunu, self-determinasyon ilkesini savunan Rumların, bunu kabul etmesi gerektiğini " vurgulayarak, ilk kez Kıbrıs Türk Halkının da self-determinasyon hakkına sahip olduğunu ifade ediyordu.

28 Aralık 1956'da TBMM'de bir konuşma yapan Menderes, Taksim tezine olumlu yaklaşarak, "mevcut koşullarda Türk halkı ile Türkiye'nin çıkarlarını koruyacak en iyi çözümün Taksim olduğunu" ifade ediyordu.[223] 1957 yılı içinde yeniden self-determinasyon Ennosis isteğiyle BM Genel Kuruluna başvuran Yunanistan'a karşı, bu kez İngiltere de BM başvurarak, bu ülkenin Kıbrıs'ta terörizmi desteklemesini şikâyet ediyordu. 26 Şubat 1957'de konuyu görüşen BM Genel Kurulu, sorunun barışçı çözümü için görüşmelerin başlaması çağrısını yaptı. 28 Mart 1957'de ise, sürgünde bulunan

[221] Armaoğlu,Fahir a. g. e. 1954-1959 Sayfa:267

[222] Armaoğlu,Fahir a. g. e. 1954-1959 Sayfa:268

[223] Armaoğlu,Fahir a. g. e. 1954-1959 Sayfa:287

Makarios, serbest bırakıldı. Terörizmin siyasi elebaşı olan Makarios'un serbest bırakılması, Kıbrıs Türk halkı arasında derin bir hoşnutsuzluğa neden olurken, Türkiye basını ve Türk kamuoyu tarafından da sert tepkilerle karşılanıyordu. Bu arada Türk halkı lideri Dr. Küçük, İngiliz sömürge yönetimine bir telgraf göndererek, Makarios'un serbest bırakılışını şiddetle protesto etti. Serbest bırakıldıktan sonra 17 Nisan 1957'de Atina'ya giden Makarios, resmi törenle ve büyük kalabalıklar tarafından karşılandı. Türkiye'de bunu protesto için yapılmak istenen büyük gösteriler, yasaklanırken, Türk basını bu tahriklere sert şekilde yanıt veriyordu. Başbakan Menderes, Yunanistan'ın Makarios'a gösterdiği resmi ilgi ve yapılan resmi törenler üzerine sert bir demeç verip Yunan hükümetini eleştirdi. Başbakan Menderes şöyle diyordu:

"Resmen Yunanistan'ın her hususta Makarios'un ortağı olduğunu bundan açık ifade edecek delil olamaz. Makarios'un sözlerinin ve ef'alinin bütün ağırlığı, Yunan hükümetinin sırtındadır.Tedhişçilik kaynağının neresi olduğunu da bütün dünyanın anlamış olması gerekir ".[224]

BM'deki şansını 1957 yılı sonunda yeniden deneyen Yunanistan, yine "Kıbrıs halkına self-determinasyon" talebi ile BM'e başvurdu. Yunanistan'ın bu başvurusu birinci komitede sempati ile karşılanmasına karşın, Genel Kurulda gerekli çoğunluğu sağlayamadığı için, bu karar şekline dönüşmedi. Bu sırada Kıbrıs'ta Volkan ve 9 Eylül cephesi gibi yerel direniş örgütlerinin kurulduğu gözlenmekteydi. Artık Kıbrıs Türkleri yalnız değildi ve Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin onayı olmadan, Türk halkının beklentileri tatmin edilmeden çözülemezdi. İki halk arasındaki çatışmalar Temmuz ve Ağustos aylarında da sürerken, İngiltere'nin adadaki askeri gücü 20 bin askere ulaşıyordu.

2.6. Ulusal Direniş Örgütlerinin Kurulması

2.6.1. VOLKANIN Kurulması

Dr. Fazıl Küçük ve arkadaşları tarafından, 1955 yılı eylül ayı ortalarında Kıbrıs Türk Mukavemet Birliği elemanlarının ve bölgesel küçük Direniş

[224] Gürel Şükrü, Kıbrıs Tarihi, Ekim 1985 Ankara

Gruplarının katkılarıyla Volkan Ulusal Direniş Örgütü kuruldu.[225] Örgüt Türk halkı tarafından derhal kabullenildi.

Volkanın kuruluş şeması yoktu. Dr. Fazıl Küçük, örgütün sevk ve idaresinde görev yüklenmişti ve bu görevi, çevresinde bulunan ve toplum tarafından saygı gösterilen arkadaşları vasıtasıyla yürütülüyordu. Volkanın Dr. Küçükten sonra gelen sorumlusu esnaftan Şakir Özel ve direnişçilerle devamlı teması temin eden kişiler arasında Asker Selçuk lakabıyla tanınan ilkokul müdürü Selçuk Hoca vardı. Selçuk Hoca askerlik ilmine vakıf, atılgan bir kişiydi. İkinci Dünya Savaşı'nda İngiliz ordusunda görev yapmış, yüzbaşılığa kadar yükselmişti. [226]

Selçuk Hoca, Volkan Örgütünde patlayıcılar konusunda özel eğitim görmüş bir kişi olarak da bilinirdi.[227]

Yukarıda belirtimiz gibi Volkanın kuruluş şeması yoktu. Kuruluş şeması olmayan bir gizli örgütün ise emir-komuta silsilesi açıkça belli olmaz ve bu durum karışıklığa neden olurdu. Kaldı ki örgütün silahının yok denecek kadar az olduğu da bilinmekte idi. Bütün bu eksikler, bir örgütün savunmada fazla etkinlik gösteremeyeceğini ortaya koymaktaydı. Yine de, o umutsuzluk dolu günlerde Volkan Kıbrıs Türkü için, çok güçlü ve silahlı bir örgüt olarak değerlendirilmiş, etkinliklerinden teselli bulunmuş ve büyük manevi güç alınmıştı.

Türk halkı, Eoka eylemlerine, hiç vakit kaybetmeden, anında Volkan imzalı eylemlerle karşılık veriyor, başta o yılların erkek ve kız lise öğrencileri olmak üzere her meslek kesiminden inançlı kişiler, Volkan'da ki ağabeylerinin yönlendirilmesi ile hareket ederek Eoka saldırılarına göğüs geriyorlardı.[228]

Volkan önderliğindeki efsanevi direnişe rağmen Örgütün,Türk toplumunu

[225] Küçük,Fazıl – Kıbrıs'ta Türk Davası ve Kıbrıs'ta Rum Vahşeti,1999, s.IX

[226] MSE, Yaşadıklarım- Dinlediklerim-Duyduklarım.

[227] MSE, Yaşadılarım- Dinlediklerim- Duyduklarım

[228] MSE,Yaşadıklarım-Dinlediklerim-Duyduklarım

zafere ulaştırmak bir tarafa, Eoka saldırılarına karşı yeterli düzeyde ve etkin bir savunma gerçekleştiremeyeceği de her gün biraz daha anlaşılıyordu. Fakat şurası da bir gerçektir ki: Kıbrıs Türklerinin savunma amacıyla su borusundan (künk) "bomba", araba direksiyonu milinden "tüfek namlusu" yapma çalışmaları Volkan döneminde başlamış, hidrolik borusundan "havan", masa saati kullanarak ta saatli bomba imal etmeye kadar teşebbüs edilmişti.[229] 1956 yılının haziran ayına kadar ki dönemde Eoka kurşunlarıyla 8 Kıbrıslı Türk şehit olmuş, 39 Türk de ağır suretle yaralanmıştı. Türk Halkı, çok küçük azınlıklar halinde yaşadığı Rum köylerindeki mal ve mülklerini terk ederek daha güvenli yerlere göç etmek zorunda kalıyorlardı. Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmek gayesiyle sahneye sürülen Eoka, kendisi için tehlikeli gördüklerini öldürmeye devam ediyordu. Bunlar arasında Türklerin yanında Rum, İngiliz ve diğer yabancı uyruklar da vardı. Eoka'nın 3 Eylül 1956 tarihine kadar geçen 16 aylık zaman diliminde öldürdüklerinin sayısı 153'ü yaraladıklarının sayısı ise 413'ü bulmuştu. Ama bu kanlı eylemlerine rağmen Eoka'nın sonuç alabileceği konusunda Yunanistan'ın artık kuşkusu vardı. Kıbrıs Türkü, bütün silahsızlığına ve sayısal bakımdan, mukayese kabul edemeyecek kadar azınlığa rağmen, gerçekleştirdiği eylemleriyle Eoka'yı sarsmaya başlamıştı ve Türkiye'nin aldığı açık ve kesin tutumu ise Yunanistan'ı kara kara düşündürmeye başlamıştı.

Eoka'nın bu işi halledemeyeceği belli olmuştu. Yunanistan Hükümeti üzerindeki konuyla ilgili dış baskılar da artıyor, siyasi entrikaların ve de iki yüzlü siyasetlerin engelleyemeyeceği bir boyuta ulaşıyordu. Bu nedenle Yunanistan, Amerika'nın teşvik ve yol göstericiliği ile yeni bir politik yaklaşım arayışına çıktı. Bu yeni gelişimin ilk sinyalleri, Yunan Dışişleri Bakanı Averof'un basın toplantısında, 23 Ekim 1956 günü bir gazetecinin sorusuna verdiği yanıtta görünüyordu. Averof Türkiye'nin de işine gelecek hal çarelerinin hazırlandığını söylemiş; İngiltere Dışişleri Bakanı Lennox Boyd, 19 Aralık 1956 tarihli açıklamasında,self-determinasyon (halkların kendi kendilerini idare etmek hakkı) ilkesinin Kıbrıs'ta uygulanması halinde, Taksim'in de olası bir sonuç olduğu ve self-determinasyon ilkesini savunan Rumların bunu kabul etmesi gerektiğini hatırlatmıştı.[229]

[229] Armaoğlu,Fahir; a.g.e., 1954-1959 S.5

Başbakan Adnan Menderes, 28 Aralık 1956 tarihli TBMM birleşimindeki konuşmasında" mevcut koşullarda, Türk Halkı ile Türkiye'nin çıkarlarını koruyacak en iyi çözüm taksimdir" diye vurguluyordu.[230] İlk Volkancılara göre "Var olmak lazımsa kan akıtmamak niye" kelimelerin ilk harflerinden oluşan Volkan Örgütünün kuruluş şeması bilinmemekteydi. Taksim Tezi'nin Dünya Ülkeleri tarafından benimsemek üzere olduğu bu günlerde, bazı görünmez ve sinsi güçlü eller bir kere daha Rum/Yunan ikilisinin imdadına koşacaktı. 14 Aralık 1954 tarih ve 814-IX sayılı BM kararına rağmen Yunanistan'ın "Kıbrıs Halkının Self-determinasyon Hakkı" konusundaki müracaatının görüşülmesi ve taraflara barışçı çözüm çağrısı yapılması gerçekleşecek Seyşel adalarında sürgünde olan Eoka tedhiş örgütünün perde arkasındaki Lideri Başpiskopos Makarios'un, bu çözüm arayışına katkıda bulunması gayesiyle Kıbrıs'a geri kabul edilmesi için İngiltere Hükümeti ikna edilecek ve Makarios 28 Mart 1957'de sürgünden dönerken uğradığı Yunanistan'da milli bir kahraman olarak karşılanacaktı . Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu, diğer adıyla, Kıbrıs'ı kana bulayan Rum/Yunan ikilisinin terör örgütü Eoka'nın perde arkasındaki lideri Makarios şimdi, bir barış havarisi olarak adaya dönüyordu. Böyle bir sonucun alınmasında gayret gösteren Yunanistan'ın Kıbrıs'taki Rum Terör eylemleriyle ilgisi, açık seçik ortada idi. Türkiye Başkanı Adnan Menderes bu gerçeği, "Yunanistan'ın, her hususta Makarios'un ortağı olduğu, bundan daha açık ifade edilemez" sözleriyle açıklamıştı.

2.6.2. Kara Çete Kurulması

Lefkoşa'nın bir mahallesinde doğan ve bazı silahsız eylemler gerçekleştiren Kara Çete, Türk toplumu tarafından benimsenmediği için bir süre sonra etkisiz duruma gelecek ve yerini TMT'ye bırakarak örgüt olarak mücadele sahnesinden çekilip unutulacaktı.

2.6.3. 9 Eylül Cephesi

Bazı Kıbrıslı Türk gençler, Volkanı eylemlerinde ve birçok konulardaki düşünce yaklaşımlarını yavaş ve yetersiz buluyordu. Bu gençlere göre Volkan

daha atak olmalı Eoka'nın acımadan öldüren, yakıp yıkan kanlı saldırılarına aynı yöntemle yanıt vermeliydi.

Onlara göre Volkan şimdilik bütün gücünü bildiri dağıtmaya ayırmıştı. Bu gençler, Kıbrıs'taki Türk Ulusal Mücadelesinin bildirilerle değil, göze göz, dişe diş eylemlerle kazanılabileceğine inanıyorlardı. Bu düşünceleri paylaşan gençler, Volkan örgütündeki faal görevlerinden bütünüyle kopmadan, 9 Eylül Cephesi'ni kurdular.

2.6.4. Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) Kurulması

Sivil Liderlik altındaki TMT, gemi azıya almış tedhiş ve terör olaylarıyla baş edebilecek durumda değildi. Kurucu Liderleri bu düşünceyi paylaşmakta, ilk fırsatta Örgütün Anavatan Türkiye tarafından sahiplenerek askeri bir emir komuta altında faaliyete geçmesi için gereğini yapmayı kararlaştırmış bulunmaktaydı.[231] Bu değerlendirmeler çerçevesinde konu, Ankara'da Fazıl Küçük ve Rauf Raif Denktaş'ın T.C. Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu ile bir araya geldikleri 2 Ocak 1958 tarihli toplantıda açılmıştı. Denktaş bu toplantıda, Dışişleri Bakanına bilgi verdi. Kıbrıs'ta, Kıbrıs Türkünün savunmasını üstlenmesi amacıyla Türk Mukavemet Teşkilatı adında sivil liderlik yönetiminde bir gizli teşkilat kurduklarını, TMT kısa adıyla faaliyet gösteren örgütün, kendinden önce kurulan yerel direniş gurupları ile Volkan Ulusal Örgütünün ve onun bir fraksiyonu olan 9 Eylül Grubu direnişçilerini kendi çatısı altında topladığını, kurmuş bulundukları TMT' yi ileride Türkiye'yi belaya sokacak bir örgüt haline gelmemesi için Türkiye'nin sorumluluğuna vermek istediklerini anlattı. Örgütün hayati eksiklerini sıraladı. 1955-1958 yılları mücadelesi ve mukavemetinin 13 tabanca ile yürütüldüğünü, Kıbrıs'taki Eoka'nın başında Yunanlı bir Albay bulunduğunu, tüm silahlarını ve desteğini Yunanistan'dan aldığını anlattı.[232] Kıbrıs Türklüğüne karşı ölünceye kadar çok sıcak duygular beslediği bilinen Dışişleri Bakanı Zorlu, Denktaş'ı ilgiyle dinledi ve "Size silah göndersek alabilir misiniz? "

[231] MSE; 15-23 Kasım 1957 tarihinde kurulan Sivil Liderlik altındaki TMT'den "idari yapı" bakımından ayırmak için, 1 Ağustos 1958 tarihinde kuruluşunu tamamladığı kabul edilen Türkiye-Kıbrıs birlikteliğindeki TMT örgütü için efsanevi tmt denmesi uygun görülmüştür.

[232] Akkurt ,Aydın; a.g.e.,s.8

diye sordu. Bu sözler, TC Hükümetlerinin "Kıbrıs diye bir davamız yoktur", sözleri kapsamında yıllardan beri devam etmiş bulunan politikasının değişmekte olduğunu ve Türkiye'nin o güne kadar Kıbrıs'ta kurulmasını gerekli görmediği Ulusal gizli bir örgüte yeşil ışık yakmaya hazır olduğunu ihdas etmekti. [233] Ankara'da yapılan Fatin Rüştü Zorlu-Dr. Fazıl Küçük görüşmesinin üzerinden birkaç ay geçtikten sonra, 1958 yılının Nisan ortalarına doğru, T.C. Genelkurmay Başkanlığından beklenen mesaj nihayet Gnl. Daniş Karabelen'e ulaştı. Mesajda "Kıbrıs'ta Türk varlığını korumak amacıyla gizli, silahlı bir örgüt kurulması için T.C. hükümetinin izin verdiği" ifade edilmekte, ayrıca "bu işe hükümetin ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin adlarının hiçbir surette karıştırılmaması gereği" çok kesin bir dille vurgulanmaktaydı.[234] Çalışmalar bu mesajdan sonra, daha da heyecan, gurur ve yoğunluk kazanmıştı. Görev teklif edilen ve olur alınan subay, yedek subay ve diğeri ile temaslar derinleştirilmişti. Çok kısa bir sürede Ankara'da Kip Karargahının kadrosu ve Kıbrıs'ta halen var olan TMT örgütünü (Bozkurt) adı ve unvan ile alıp onu askeri emir ve komuta ile sevk edilen (Türkiye-Kıbrıs Türk) birlikteliğindeki Efsanevi Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) haline koymak görev ve yetkisi ile Piyade Yarbay Rıza Vuruşkan ve ilk elden 4 üst düzey subay görevlisinin, Kıbrıs'a hareket etmeleri için gerekli hazırlıklar tamamlandı.

---

[233] Gürel, Şükrü S; İstanbul 1984 Kıbrıs Tarihi

[234] Tansu, İsmail a.g.e., S.

Şekil 2.10. TMT.'nin bünyesinde bulunan sancaklar

Bu gelişmelerden sonra, Kıbrıs Türk Toplumu Lideri Dr. Fazıl Küçük ve Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Rauf R.Denktaş bilgilendirilmek ve yardımları için Ankara'ya çağrıldı. Her iki lider, 1958 yılının Nisan ayı içerisinde bu resmi davete icabet ettiler. Bu kez buluşma ve görüşme için Ankara'da Modern Palas oteli uygun görülmüştü. Belirtilen yer ve zamanda randevu gerçekleşti. Kıbrıs Türk Toplumu Liderleri, kendilerine açıkça anlatılan Kip planını minnet duygularıyla dinliyorlar, yardımlarını talep eden sözleri de hiç tereddüt göstermeden ve büyük bir heyecanla "Emrindeyiz, elimizden gelen her türlü yardımı yapmaya hazırız" diye yanıtladılar.

Anavatan Türkiye'de Yavru Vatan Kıbrıs ve Kıbrıs Türkü için artık çok büyük bir ilgi vardı. Bir avuç Anadolu çıkışlı Türkün yok olmamak ve Yunan boyunduruğu altına girmemek için kendi yaptığı iptidai silahlar ve su borusundan bombalarla modern silahlara ve silahlılara karşı vermekte olduğu varoluş mücadelesi büyük takdir ve hayranlıkla izlenmekte, ulusal bir coşkuya dönüşmüş bulunmaktaydı. Bu günlerde, art arda Kıbrıs'ta ve Türkiye'nin çeşitli yerlerinde olmak üzere "Ya Taksim Ya Ölüm" mitingleri yapılmakta, Kıbrıs Türkünün Ulusal ve Dinsel kimliğini korumak için ortaya koyduğu efsanevi direnişi konusunda medyanın da yardımı ile yoğun bir bilinçlendirme kampanyası gerçekleşmekteydi.

2.7. Kıbrıs'a Mac Milan Planı

27-28 Ocak İngiliz Yönetimine karşı direniş olayında sonra siyasi bir gelişme oldu. Toplumlar arası çarpışmalar bütün hızıyla devam ediyordu .Eoka lideri Grivas, "Digenis" adıyla yayınladığı bildiride, Türk yerleşim yerlerini yakacağını, Kıbrıslı Türkleri yok edeceği tehdidini yineliyor, Eoka kanlı eylemlerine Türk direnişciler tarafından yanıt veriliyordu.[235] Ada, kan içinde yüzüyordu. Bu günlerde, artık İngiltere Başbakanlığı makamında olan eski Dışişleri Bakanı Mac Millan, yeni bir plan ile ortaya çıktı.19 Haziran 1958 tarihli bu planda, Kıbrıs Türk ve Rum toplumları ile Türkiye-Yunanistan ve İngiltere arasında bir ortaklık kurulması öneriliyordu.

[235] Sekter, Vehbib Zeki Kıbrıs Tarihi, 1991, S.94

Mac Millan Planın önemli maddeleri şu şekilde sıralanabilir.

1. Kıbrıs'ta 2 Temsilciler Meclisi kurulacak. Bu Meclislerden birisi Türk Milletvekillerinden, diğeri ise Rum Milletvekillerinden oluşacak toplumların iç işlerini yürüteceklerdi.
2. Toplumların Anavatanları olarak Türkiye ve Yunanistan Mac Millan Planın yürütülebilmesi için Kıbrıs'a birer yardımcı tayin edecekler ve bu yardımcılar Kıbrıs'ta ikamet edecekti.
3. Cemaat işleri için birinci maddede belirtilen 2 Temsilciler Meclisinden başka, İngiliz Valinin başkanlığında bir Meclis daha oluşturulacak İngiliz Vali, Türk ve Yunan hükümetlerinin Kıbrıs'taki temsilcileri ile Türk ve Rum toplumlarının temsilcileri (toplam 6 kişi) bu meclisin üyeleri olacaklardı.2 Türk ve 4 Rum temsilci, Kıbrıs'ın Bakanlar Kurulu yetki ve görevi ile donatılacaktı.
4. Türk ve Rum Kıbrıslılar, İngiliz Uyruğuna ilaveten isterlerse Türk ve Yunan uyruğuna da girebileceklerdi.
5. Mac Millan Planı 7 yıl süreli olacaktı.[236]

Türkiye Hükümeti, "Taksim tezi baki kalmak koşuluyla" planı desteklemeyi kabul ederken, ilk elden Rumlar, birkaç gün içerisinde de Yunan Hükümeti Mac Millan Planını ret ettiklerini açıkladılar. Rum/Yunan ikilisi çözüm olarak, Enosis'e sıçrama tahtası yapabilecekleri bağımsız bir Kıbrıs istiyorlardı. İngiliz girişimi, kağıt üzerinde kaldı. Başarılı olamayan Mac Millan tekliflerinden sonra Kıbrıs konusu, bir kez daha BM götürülecek fakat beklenen sonuç çıkmayacaktı. İngiliz yönetimi iki halk arasındaki çatışmaları denetim altına alamayınca, Türkiye ve Yunanistan'ın yardımlarını istiyor ve bu iki ülkeye yaptıkları çağrılarla, Ağustos ayı içinde çatışmaların durmasını sağlıyordu. 21 Ağustos 1958'den itibaren yeniden saldırılara başlayan Eoka, sivil Türk halka yönelik terör eylemlerini tırmandırmaya başlamıştı. Bu saldırılara karşı Türk halkını korumak kararlılığında olan Türkiye ve adadaki otoritesini devam ettirmek isteyen İngiltere ise, bu kez Yunan hükümeti üzerine büyük baskılar yaparak teröre son verilmesini istemekteydi. Bu baskıların sonucu iledir ki tutum değiştirmek zorunda kalan Yunanistan, aşamalı Enosis hedefine doğru kayarak "önce bağımsızlık sonra Enosis" tezini benimsemeye başlıyordu. Bu amaçla 25

[236] Sekter, Vehbib Zeki Kıbrıs Tarihi, 1991, S.94

Temmuz 1958'de Grivas'a bir mektup gönderen Kıbrıs'taki Yunan Konsolosu, "Enosis'i saf dışı bırakmayacak bir bağımsızlık" düşüncesinin varlığını açıklıyordu. Esasen Makarios da Enosis'i saf dışı etmeyecek ve Türklere azınlık hakları öneren bir planı, 7 Eylül 1958'de Yunanistan'a ve 22 Eylül 1958'de ise İngiltere'ye açmıştı.Türk tarafı ve Türkiye ise buna derhal karşı çıkıyordu.

Kıbrıs Türk halkı lideri Dr. Fazıl Küçük, 23 Eylül 1958'de bugün de savunmakta olduğumuz aynı tezle Makarios'a yanıt vererek: "Kıbrıs'ta tek bir milletin değil, iki ayrı milletin bulunduğu ve Makarios'un azınlık addettiği Türk toplumuna vereceği garantilere güvenilemeyeceğini" yineliyordu. Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu da 19 Kasım 1958'de Washington'da yaptığı açıklamada şöyle diyordu:

"Adayı Yunanlılara ait zannediyorlar. Türkleri inkâr ediyorlar. Birine istiklal tanınırsa, diğerine niye tanınmasın? İstiklal arazilere değil, halklara tanınır. Adada iki cemaat vardır. Türklere istiklal tanınırsa kabul ederiz."

Yunanistan yanında, Makarios'un da "aşamalı Enosis" politikası görüşünü savunduğu ve bağımsızlığı Enosis'e bir sıçrama tahtası olarak gördüğü, Zürich anlaşmalarının imzalanmasından sonra Grivas'a yazdığı bir mektupta belliydi. Zürich'te Türkiye ve Yunanistan arasında 11 Şubatta imzalanan Zürich anlaşmasından bir gün sonra, 12 Şubat 1959'da, Atina'da Yunan Başbakanı Karamanlis'ten anlaşmalar hakkında bilgi alan Makarios, hemen bir gün sonra 13 Şubat 1959'da Grivas'a bir mektup yazarak durumu anlatmıştı. Makarios, bu mektubunda "aşamalı Enosis" politikasını açıklayarak, "asıl amaç olan Enosis'e; Enosis ve yalnız Enosis politikasıyla varmanın mümkün olmadığının anlaşıldığını, bu nedenle Enosis'e ulaşmak için başka yolların denenmesi gerektiğini, gerçekçi olmanın doğru olacağını" yazıyordu. Nitekim, bağımsızlık anlaşmalarını imzaladıktan sonra adaya dönen Makarios, ayağının tozuyla yaptığı açıklamada "Bağımsızlığın nihai bir hedef olmadığını, sadece Enosis'e giden yolda bir ara aşama olduğunu" açıklayacaktı. Bu açıklaması doğrultusunda 1960-1963 Cumhuriyet döneminde süren Enosis faaliyetleri, Kıbrıs siyasi yaşamının ve iki halk arasındaki ilişkilerin belirleyici unsuru olacaktı.

2.8. Temmuz 1958'in Faturası

Kıbrıs Türklerinin içinde bulunduğu durumu anlatabilmek için 1958 yılının yalnız Temmuz ayı içinde uğradığı Rum saldırıları, bir örnek olarak verebilir. Çünkü, 1958 yılının diğer aylarında da vuku bulan olaylar Temmuzdakilerden pek farklı değildi.

Türkiye Cephesinde bazı olumlu gelişmeler yer alırken Kıbrıs'ta kan gövdeyi götürmektedi. Eoka artık, Türklere suikast yaparak öldürmeyi bir tarafa bırakmış, grupları ve köyleri yani tüm Türk halkını hedef alan saldırlar ve katliamlar gerçekleştirmekteydi. Rum semtlerinde ve karma köylerde atadan kalma evlerinde oturan Türkler göç etmekte, kendileri için güvenli gördükleri Türk köy ve mahallelerine sığınmaktaydı. Hal böyle iken, Rum gazeteleri, "Türk ailelerin Rum semtlerinden ve köylerinden göç etmelerine neden yoktur. Kardeş kardeş yaşıyoruz. Türk Liderliği zavallı Türkleri göç ettiriyor..." diye propaganda yapmaya devam etmekteydi.

Rum saldırı günleri çoğunlukla bir anma gününde başlamakta Kıbrıs'ın her tarafında yaşamakta olan Türklerin canını ve malını hedef alarak günlerce, hatta aylarca devam etmekteydi.

Örneğin; 9 Temmuz 1821 tarihi, Rumların Enosis amacıyla Kıbrıs'taki Türk Yönetimine ve Türk İnsanına karşı başlatmayı planladıkları Enosis ayaklanmasının 137. yıldönümüydü. Türklere saldırılar, o gün erken saatlerde başladı. İlk hedef Baf Kasabasının bazı Türk iş yerleriydi. Ağır yaralanmalar oldu. Saldırıyı protesto etmek için toplanan sivil halkın üzerine büyük Rum kalabalıkları saldırıya geçti. Güvenlikten sorumlu İngiliz askerleri olayları yalnız izlemekle yetindi.

10 Temmuz 1958 gününün sabahı Limasol'da bir Türk evi kundaklandı. Baf'ın Aksilu köyünde bir çoban ağır yaralandı. Lefkoşa'nın birçok Türk evlerine Rum saldırıları düzenlendi. Aynı gün, Ermu sokağının güneyinde, Halit Arap'ın bahçesi denen Türk Semtinde bulunan Türk iş yerlerine bombalı saldırılar

düzenlenir.[237] Küçük Kaymaklı'da Ali Cuma yürürken, Elektrik Dairesi memuru Ertan Fikri Rum semtindeki görevi başında iken silahlı saldırıya uğrar.[238] Tahtakale semtinde vurulan Serdarlı'lı Hasan Hacı Arif. Genel hastanede Rum doktorların gerekli olan kan yerine damarlarına su vermesi sonucu öldü.

Türkler silahsızdı. Karşılık vermeye çalışsalar da etkili olamamaktaydılar. Ne var ki Eoka lideri Grivas, Türklerin tepeden tırnağa silahlı olduklarını idda etmekte ve yazdığı mektuplarda daha fazla silah talep etmekteydi.[239] 11 Temmuz 1958 günü Eoka Lideri Grivas Türklere top yekun saldırı emrini verdi. Tahtakale mahallesinde bazı Türklere bombalı saldırılar yapıldı. Akıncılar köyünden 4 kişiye bir Rum arabasından ateş edildi. Larnaka Türk semtine Rum kalabalığı saldırdı. Lefkoşa'da Kemal Musa, Limasol'da 5 çocuk babası Hasan Mustafa Rum kurşunlarıyla öldü. Ve 12 Temmuz günü Rum silahları "Sinde Katliamını" yaptılar. Sabahın erken saatlerinde işe gitmekte olan Sinde köyü (İnönü) otobüsü köyün hemen dışında 15 kişilik Eoka'cı gurubu tarafından pusuya düşürüldü. Saldırı sonucu masum sivil halktan Yusuf Hasan, Ali Mustafa, Ali İbrahim, Ali Hasan ve 2 yaşındaki Ahmet Mehmet katledildi. Yaralananlardan 3'ü hastaneye yetiştirilerek kurtarıldı. Sinde Pususu Eoka lideri Grivas'ın emriyle gerçekleştirilmişti.[240]

13 Temmuz günü Mağusa kazasının Arnayi köyü Türkleri saldırıya uğradı. 12 yaşındaki Arif Hasan ve 4 yaşlarındaki kardeşi Hasan Süleyman Eokacılar tarafından vuruldu. İkiside öldü. Livatya köyünde bir Türk çoban da vurularak öldürüldü. Aytotoro köyünden Ayşe, Mehmet. Ali Rum komşuları tarafından katledi. Lefkoşa'da Türk polisi Abdullah Tahir vuruldu.

Lefkoşa Kazasına bağlı Matyat köyünden 3 Türk silahlı saldırıya uğradı, Türk kahvehanesi bombalandı. Baliktire köyünde Ahmet Mehmet ve Halil Süleyman adlı direnişçiler Rumların saldırısına uğrayarak ağır yaralandı. Aşağı Lakadamia'lı Adnan Derviş ise saldırıda aldığı kurşun yaralarından öldü; bazı sivil Türkler yaralandı.

[237] MSE. Yaşadıklarım, Dinlediklerim, Duyduklarım

[238] Aykurt, Aydın; a.g.e. s.311

[239] Grivas-Diğenis, Yeoryios, Eoka Mücadelesi Tarihi 1955-1959, s.58

[240] Grivas-Diğenis, Yeoryios, a.g.e. ,Lefkoşa, 1972

Rum saldırıları dur durak bilmedi. Karma köylerde azınlıkta olan Türkler herşeyini arkada bırakarak daha güvenli yerlere göç ettiler. O günlerde 24 Türk ve 44 Rum öldürülmüştü. Kıbrıs Türklerinin direnişini organize eden 23 Kasım'da kurulan TMT bu saldırılarla başa çıkacak güçte değildi ama olayları kan kaybederek göğüslemeye çalışmayktadı.

18 Temmuz günü Baf'ın Flasu köyünden Salih Tamer ve Hüsnü Tamer Rum pususuna düşerek, vahşice katledilirler. Orman memuru Hasan Ömer ve eşi Sıdıka Ömer saldırıya uğradılar ağır yaralanırlar. Aretyu Köyünde yaşayan azınlık Türkler köylerini topluca. terk ettiler. Diğer terk edilen Türk köylerinde olduğu gibi Türk emlaki Rum'lar tarafından yağmalandıktan sonra ateşe verilerek yakıldı. Kıbrıs Türkünün durumu gittikçe kötüleşmeyktedi.

2.9. 1955-1958 Döneminde Terk Edilen Köyler

Rum saldırıları nedeniyle her şeylerini bırakarak daha güvenli Türk köylerine sığınmak zorunda kalan 3000 Türk'ün yaşadıkları köyler aşağıda verildiği gibidir.[241]

Baf Kazası: 8 Köy

Akarsu, Amarget, Anarida, Çıralı, Dimi, Girit-Marot, Moreno, Plastyo.

Girne Kazası: 2 Köy

Çatalköy, Vasilya

Lefkoşa Kazası: 7 Köy

Analyonda, Büyükkaymaklı, Deftera, İpsomolof, Katalyonda, Lakadamya, Omorfo.

Mağusa Kazası: 13 Köy

Afanya, Aysergi, Kilamenos, Kiracıköy,Kuzucuk, Lefkonuk, Litrangomi, Melanarya, Otluk, Pi- Peristerano, Spatariko, Stillos, Vasili.

Geri Dönülen Köyler

Baf Kazası: 4 Köy

Akarsu, Çıralı, Dimi, Prastyo.

Girne Kazası: 1 Köy

Vasilya

[241] MSE; Kaza ve Köy İsimleri alfabetik sıraya göre verilmiştir.

Lefkoşa Kazası: 3 Köy
Deftera, Lakadamya, Omorfo
Mağusa Kazası: 5 Köy
Afanya, Kilanemos, Kuzucuk, Litragomi, Otluk.

1959-1960 döneminde, yukarıda adı verilen köylerinden 13'ü geri dönecek ve ocağını yeniden tütürmek için gayret gösterecekti. Gerek saldırılarda, gerekse komşu Rumların talan ettikten sonra yakması sonucu harap olan Türk evleri, Türk Cemaat Meclisi tarafından tamir edilmiş, yolu olmayan köyler ise ana yola yakın bir yere, yeniden inşa edilmişti. Köylere dönen Türkler çok geçmeden, Rum komşuları ile yan yana dahi olsa ayni köyde yaşamanın olanağı kalmadığını anlayacaklar ve bu endişelerinde haklı olduklarını göreceklerdi. 21 Aralık 1963 sabahı başlayan Kanlı Noel saldırıları ve sonrasında bu köylerin birçoğu tekrar göçmen olacaklar, birkaç köy ise terk edilmeyecekti.

Geri Dönülmeyen Köylerimiz

1955-1958 saldırıları nedeniyle terk edilen 30 köyden 13'üne geri dönülürken, 17 köye geri dönülmedi. Rumlara terk edilen bu köyler şunlardı.

Baf Kazası: 4 Köy
Amarget, Anarida, Girit-Marot, Moronero.
Girne Kazası: 1 Köy
Çatalköy
Lefkoşa Kazası: 4 Köy
Analyonda, Büyük Kaymaklı, Katalyonda, Psomolof.
Mağusa Kazası: 8 Köy
Aysergi, Kiracıköy, Lefkonuk, Melanarya, Pi-Peristerona, Spatariko, Stillos, Vasili.

2.10. 1963 ve Sonrasında Terk Ettiğimiz Köyler

Şekil.2.11. Rum baskısından kurtulmak için köylerini terkeden Küçük Kaymaklı halkı

1960-1963 Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde köylerine geri dönen Türkler, 21 Aralık 1963 sabahı başlayan Akritas Planı çerçevesinde Rum saldırıları ve sonrasında köylerini tekrar terk etmek zorunda kaldılar. Bu durumda göçmen durumuna düşenler, yukarıda belirtilen köylerin insanlarına ilaveten, diğer bir çok köye mensup Türklerdi. Tam 103 köyün Türkü, can, namus ve taşınabilir malını koruyabilmek için göçmen oldu.1974 Mutlu Barış Harekatı ve Zaferine kadar sürecek olan bu acı günlerdeki göçmen sayısı tam 30000'dir. Bu sayı, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti resmi sayımına göre Ada'da yaşayan Türklerin % 30'u civarındadır. Göç eden Türk halkının terk ettiği 103 köyümüz şunlardı:

Akaca, Akhisar, Akkargı, Akkor, Aksu, Aktepe, Alatirke, Alevkaya, Aksandık, Aplanda, Arapköy, Arhimandria (Yukarı), Aredyu, Argaca, Arpalık, Aşelya, Ayermola, Ayvasıl, Ayyorgi, Baf (Aşağı), Bağlarbaşı, Bahçalar (Larnaka), Bahçalar (Mağusa), Balıkkesir, Bozalan, Bozdağ, Ceyhan, Ceylan, Çamlıbel, Çatalköy, Çaliktaş, Çerkez, Çıralı, Dağgeçit, Dali, Deftera (Aşağı), Demirci, Denya, Dereli, Dereliköy, Düzova, Eğlence, Elmalı, Esendağ, Fasl, Fasula, Gaziler, Gemikonağı, Girne, Girittera, Gürpınar, Gözügüzel, Hulu, İkidere,

Kalavason, Karşıyaka, Kasaba, Kayakale, Kızılbaş, Kilanemos, Korak, Kutrafa (Yukarı), Küçükkaymaklı, Kurtağa, Kuzucuk, Lakadamya (Aşağı), Lapta, Lefkara (Yukarı), Linu, Mansura, Maroni, Matyat, Menevi, Minareliköy, Olukönü, Omorfo, Orunda, Otluk, Paristereno, Pınarlı, Pi-Peristerona, Pissur, Poli, Selçuklu, Sınırüstü, Silifke, Soğucuk, Süleymaniye, Taşlıca, Teknecil, Teknecik (Girne), Terazi, Vasilya, Yağmuralan.

2.11. İngiliz Hükümetinin Türkiye'ye Teminatı

Kıbrıs Türk toplumunu hedef alan Eoka saldırılarını endişe ile izlemekte olan Ankara'da, Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu'yu ziyaret eden İngiliz Büyükelçisinin "Kıbrıs'taki tedhişi sona erdirmek için tüm önlemlerin alındığına dair" verdiği teminata rağmen, fazla bir şey yoktu. Vali Sir Foot, hala Türk ve Rum Cemaatları'nın kardeş kardeş bir arada yaşayabileceklerini iddia etmekte ve temaslarında bu gerçek dışı inancı anlatmaktaydı. Türklerin yaşamı çok büyük tehlike içindeydi.

24 Temmuz günü Aysimyolu Mehmet Karga ile, Vasilya köyünden 70 yaşındaki çoban Salih Mustafa Rumlar tarafından vurularak öldürüldü. Lakadamya köyünden boşaltılan Türk evleri ile Kaymaklı'da 6 Türkün evi soyulduktan sonra ateşe verilerek yakıldı.

26 Temmuz 1958 günü Baladan köyünden Hasan Hüseyin ile Hüseyin Ali adlarındaki iki çoban, yanlarına gelen ve kendilerinden su isteyen iki Rum'a su verdikten sonra vurularak öldürüldüler.

27 Temmuzda Çatoz'lu 75 yaşındaki Mehmet Veli Rumlar tarafından vurularak öldürüldü.[242] Platanisyo'da karı koca bıçaklanarak ağır yaralandı. Baf, Lefke, Karadağ ve Psomolof köylerinde Türk evleri ateşe verildi. Aysergi Köyünde 7 Türk evi Rum komşuları tarafından yağma edildikten sonra yakıldı. Lefkoşa'da Sait Paşa sokağındaki Türk evleri saldırıya uğradı .[243] 28 Temmuz'da Lefkoşa'da Mustafa Necip ve Akşit Mehmet adında iki Türk Eoka tedhişcileri tarafından katledildiler. Aynı gün, Baf Kazasının Milya ve Amerget köylerinde azınlık olarak yaşamakta olan Türklere saldırılar düzenlendi. Milya'da

[242] MSE; Yaşadıklarım, Dinlediklerim, Duyduklarım

[243] Akkurt Aydın, a.g.e., s.354

90 ve 75 yaşlarında karı-koca Türk, evlerinde uyurken balta ve nacaklarla vahşice katlediller. Amerget Köyü yakınlarında ise Hüseyin Hasan ve Ahmet Hasan, Eoka tarafından dövülerek öldürüldüler. Yine aynı gün, Ayantronika köyünden 25 yaşında Osman Cafer Eoka canileri tarafından vurularak öldürüldü. 1958 yılının Temmuz ayı böylesine insanlık dışı korkunç katliamlarla dolu bir ay oldu. Bir avuç Türk bütün imkansızlığa rağmen kendisinden 4 kat fazla Rum'un terör örgütü Eoka'ya karşı göze göz, dişe diş bir mücadele verirken, Kıbrıs Türk toplumunu 20 Temmuz 1974 Mutlu Barış Harekatına ulaştıracak ve onun zaferiyle taçlandıracak olan Efsanevi TMT'nin ilk Bozkurt'u (Lideri) Yarbay Rıza Vuruşkan, Ali Conan kod adıyla ve Türkiye İş Bankası Lefkoşa şubesi müfettişi göreviyle Kıbrıs'a gelmek için tüm hazırlıklarını ikmal etmiş, Ada'ya giriş vizesini beklemekteydi.

2.12. Ulusal Direnişin İlk Kazanımı

Efsanevi TMT önderliğinde ulusal varoluş mücadelesini sürdüren Kıbrıs Türkü, bunun ilk semeresini 1959 yılı başlarında gerçekleşen Zürih (11Şubat 1959) Antlaşması çerçevesinde elle tutulur boyutta siyasal kazanımlar ile gördü. Mac Millan Planını reddederek Birleşmiş Milletlere müracaat eden Yunanistan Hükümeti, arzu ettiği şekilde lehine bir karar çıkaramayınca Kıbrıs konusunu halletmek için Türkiye'ye yaklaşmak gereğini duymuştu.

Rum/Yunan ikilisi, Kıbrıs'taki terör örgütü Eoka'nın adayı Yunanistan'a ilhak işini kendi başına halledemeceğini atık iyiden iyiye anlamış bulunuyordu. Çünkü, TMT önderliğinde, Kıbrıs Türkü Eoka'ya geçit vermemişti. Türkiye Hükümeti, Yunanistan'ın bu gerçekçi değerlendirmesini olumlu bulmuş, Dışişleri Bakanı Zorlu'nun Paris'te Yunanistan Dışişleri Bakanı Averof ile bir araya gelmesini onaylamıştı. İki Bakanın görüşmesi, 1959 yılının Ocak başlarında gerçekleşti. Olumlu geçen toplantıda, Türk ve Yunan Başbakanlarının bir araya gelerek kapsamlı bir çalışma yapmaları hususunda mutabakat sağlandı.Türkiye Başbakanı Menderes ile Yunanistan Başbakanı Karamanlis, Şubat ayının 5'inde Zürih şehrinde bu amaçla bir araya geldiler. 11 Şubatta Kıbrıs'a çözüm konusunda fikir birliğine vardılar. Zürih Antlaşmasında İngiltere taraf olarak bulunmamıştı. Bu nedenle, Türkiye ve Yunanistan Devletleri arasında yapılan Zürih Antlaşması esaslarını tartışmak üzere Londra'da, İngiltere, Türkiye,

Yunanistan ve Kıbrıs Rum Toplumlarının temsilcilerinin de katıldığı bir konferans düzenlenmesine karar verildi.

2.12.1 Zürih Antlaşması

Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının esas maddelerine hayatiyet kazandıran Zürih Antlaşması esasları şöyleydi.

1.Kıbrıs Devleti, başkanlık rejimi ile idare edilen bir Cumhuriyet olacaktır.Cumhuriyetin Başkanı Rum ve Başbakan Yardımcısı Türk olacaktır.

2.Cumhuriyetin İcra yetkisi, Rum Başkan ve Türk Başbakan Yardımcısına aittir. Bu amaçla, 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşacak bir Bakanlar Konseyi olacaktır.

3.Temsilciler Meclisi %70 Rum ve %30 Türk olarak seçilecektir.

4.Din, eğitim, kültür ve kişisel statü ile ilgili konular ve münhasıran bir toplumla ilgili müessese ve menfaatlerle ilgili sorunlar, her toplumun kuracağı toplum meclislerinin yetkilerine girer.[244] Toplum Meclisleri ile ortak organlar arasındaki yetki uyuşmazlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla çözümlenecektir. Zürih Antlaşmasıyla Türk ve Rum toplumlarının Kıbrıs Devletinde ayrı ayrı varlıklarının korumak olanağına kavuştukları esasta belirtilmiş oluyordu.

5.Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dilleri Türkçe ve Rumca olacaktır (eşit iki halkın bulunması).

6.Devlet makamları ve toplumlar, resmi bayramlarda Kıbrıs Cumhuriyeti bayrağı ile birlikte Türk ve Yunan bayrağını asmak hakkına haiz olacaklardır.

7.Türk ve Rum toplumları, Türk ve Yunan milli bayramlarını da kutlamak hakkına sahip olacaklardır.

8.Devletin yürütülmesi, %70 Rum, %30 Türk kamu görevlisi aracılığıyla olacaktır.Türk ve Rum toplumlarının katılımıyla kurulması öngörülen Devletin ordusu, %60'ı Rum ve %40'ı Türk olmak üzere 2000 kişiden oluşacaktır.

9. Ayrıca, %70'i Rum ve % 30'u Türk olmak üzere, 2000 kişiden oluşan bir polis ve jandarma gücü kurulacaktır.

10. Kıbrıs Adasının 5 büyük kasabasında (Lefkoşa, Mağusa, Larnaka, Limasol, Baf) Türk toplumuna ayrı belediyeler kurma hakkı tanınacaktır. Aynı topluma mensup kişiler arasındaki hukuk ve ceza davaları, o topluma ait hakimlerin görevlendirdiği mahkemeler tarafından görülecektir. [245]

[244] İsmail, Sabahattin ;a.g.e, Ağustos 1983 s.52

[245] Şardağ, Uğur; Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü-Yarını, 1998, s.6

Yine bu bağlamda, toplumlara Anavatanlarından sınırsız yardım talep etme ve kabul etme hakkı tanınıyordu. Kıbrıs Türkü, yukarıdaki kazanımlarına ilaveten çok önemli bir hak daha almıştı. Bu, Türkiye'nin Garantörlük hakkı idi. Kıbrıs'ın garantörlüğü verilen Türkiye Cumhuriyeti, görevinin kendisine yüklediği büyük sorumluluğunu, gerektirdiği zamanda ve de "tek başına" dahi kullanabilecekti. Bu müdahale hakkı ile Kıbrıs Türklerinin ve Türkiye'nin ada üzerindeki tüm haklarının korunması sağlanacaktı. Kıbrıs Türk Halkının en fazla endişe duyduğu "Kıbrıs Adasının Yunanistan'a İlhakı (Enonis)" da yasaklanmış ve bu konuda faaliyet gösterenlerin, yasalar karşısında suçlu sayılacakları belirtilmişti.

2.13. T.C. Hükümetinin Silahlanmaya Yaklaşımı

İngiliz yönetimi kurtardığı denizcileri hapsediyor ve mahkemeye sevk ediyordu. Sanıkların avukatı ise Rauf R. Denktaş'tı. Türkiye Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu da her zamanki gibi konuya ciddiyetle yaklaşmış ve ivedi olarak İngiltere Dışişleri Bakanı ile görüşmüştü. Bir hafta kadar sonra, Elmas teknesinin mürettebatı İngiliz valisinin emriyle ve ilk uçakla Türkiye'ye iade edildi. Fatih Rüştü Zorlu'nun Kıbrıs adasına ve Kıbrıs Türküne olan sevgisi asla tartışılamaz. TMT'nin kurulmasındaki gereksinimi ilk o anlamış ve Başbakan Adnan Menderes'in de onayını alarak Türkiye'deki ilgili subaya "her türlü riski göze alarak, Kıbrıs'a mümkün olduğu kadar çok silah göndermenizi istiyorum" demişti. [246]

1960 yılı şubat ayında, Londra Antlaşmasını imzadan dönen Başbakan Adnan Menderes, General Karabelen, Albay Rıza Vuruşkan ve Binbaşı İsmail Tansu'nun kendisine verdiği brifingden sonra şu soruyla karşılaştı: "Sayın Başbakan, Zürih ve Londra antlaşmalarını imzaladı. Kıbrıs'ta Türk-Rum Cumhuriyeti kurulacak, Adaya Türk askeri çıkacak. Bu durumda TMT lağvedilecek mi, faaliyetleri kısıtlanacak veya durdurulacak mı? Biz bundan endişeliyiz. Çünkü Yunanlılar hiçbir zaman ve hiçbir surette Enosis fikrinden vazgeçmeyeceklerine inanıyoruz." Başbakan Adnan Menderes'in yanıtı çok kesindi: "Hayır, hayır TMT lağvedilmeyecek. Aksine, aynı hızla örgütlenmesine

[246] Tansu ,İsmail; (Mücahit)

ve silahlanmasına devam olunacak. Endişelerinizi anlıyorum. Bende aynı düşünceyi taşıyorum, müsterih olunuz, siz işinize şimdiye kadar olduğu gibi devam edeceksiniz. Hiçbir T.C. Hükümeti Kıbrıs Adasının Yunanistan'a ilhakına izin vermeyecektir". [247]

2.14. Egemen İki Toplumlu Kıbrıs Cumhuriyetinin Kurulmasına Dair Antlaşmalar

Bir yanda Türk ve Rum toplumlarının eşit haklı ortağında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, öte yanda İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında akdedilen Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair Antlaşmanın başlıca amacı, İngiltere egemenliği altında kalan İngiliz Hükümran Üs bölgelerinin statüsü ile bu üslerin çalışmalarına ilişkin karşılıklı hak ve yükümlülükleri saptamaktır.

2.14.1. Askeri İttifak Antlaşması

Kıbrıs,Türkiye ve Yunanistan arasında "her birinin barış ve güvenliğini sağlamak" amacıyla akdedilmiş bulunan İttifak Antlaşmanın maddeleri şöyleydi:
1. Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan; ortak savunmaları için aralarında işbirliği yapmayı ve bu antlaşma ile savunmanın ortaya çıkardığı sorunlar hakkında birbirleriyle görüşme ve danışmalarda bulunmayı garanti ederler.
2.Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne karşı doğrudan doğruya ve dolayısıyla yönetilen herhangi bir taarruz ve tecavüze karşı koymayı garanti ederler.

Kıbrıs'ta bir Üçlü Karargah kurulacaktı. Bu Karargah'a Türkiye 650, Yunanistan da 950 kişilik bir subay, astsubay ve er birliği ile katılacaktı. Bahsi geçen Türk Yunan subayları, Kıbrıs Cumhuriyeti ordusunun talim ve terbiyesini sağlayacaktı. Üçlü Karargah komutanlığı, Türkiye ve Yunanistan hükümetleri ile Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın birlikte atayacağı Kıbrıslı, Yunanlı ve Türk bir General tarafından bir yıl süreyle ve sıra ile deruhte edilecektir.Ayrıca Kıbrıs'ta iki bölge İngiltere hükümetinin tamamen hakimiyeti altında bulunacaktır.

[247] MSE, Merhumlara sonsuz RAHMET diliyoruz

Bu bölgeler şunlardır:

a. Ağrotur-Psikobu-Paramal

b. Dikelya-Pergama (Beyarmudu), Ay-Nikola, Ksilofağu

İngiltere Hükümeti, Bu iki bölge dışındaki Kıbrıs adası üzerindeki hakimiyetini bazı şartlarla Kıbrıs Cumhuriyetine devretmiş ve bu durum, taraflarca onaylanmıştır .[248]

2.14.2. Garanti Antlaşması

Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında akdedilen bu garanti antlaşması ile Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin Milletlerarası niteliği teyit edilmişti.

Garanti Antlaşmasının maddeleri şöyleydi:

1. Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü, güvenliğini devam ettirmeyi ve anayasasına saygı göstermeyi taahhüt eder. Kıbrıs Cumhuriyeti, herhangi bir devletle hiçbir siyasi ve ekonomik birleşmeye tamamen veya kısmen iştirak etmemeyi garanti eder.
2. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini ve Anayasa maddeleri ile meydana getirilen durumu tanır ve garanti eder. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin diğer herhangi bir devlet ile, birleşmesini veya taksimini doğrudan doğruya veya dolayısıyla, teşvik etmek gayesini güden herhangi bir hareketi önlemeyi garanti ederler.

Bu antlaşmanın hükümlerine uyulmaması halinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, bu hükümlere saygı gösterilmesini sağlamak için birbirleri ile görüşme ve danışmalarda bulunmayı garanti ettiler. Birlikte ve anlaşarak hareket edilmesi mümkün olmadığı taktirde, garanti veren devletten her biri, bu antlaşma ile meydana getirilen düzeni tekrar kurmak amacıyla harekete geçmek hakkını muhafaza etti.

Bu antlaşma, imza edildiği tarihten itibaren yürürlüğe girdi. Antlaşmayı imza eden devletler, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 102'nci maddesine

[248] Serter, Vehbi Z; a.g.e., Lefkoşa 1979 s.100

uyularak,bu antlaşmayı Birleşmiş Milletler Sekreterliği'ne en kısa zamanda tescil ettirmeyi deruhte ettiler.

2.14.3. Londra Antlaşması Sonrası Makarios'un Tutumu

11 Şubat 1959 Zürih ve 19 Şubat 1959 Londra Antlaşmalarıyla Kıbrıs'ta kurulması öngörülen Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetinin tablosu ortaya çıkmıştı ama, bu tablonun tamamlanması için çok uzun bir müzakere sürecinin yaşanması da gerekecekti. Çünkü oluşturulan; eşit, iki ortaklı, Türkiye-Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti için Enosis'ten vazgeçtiğini teyit eden Makarios, daha, Kıbrıs'a dönüşünden itibaren, imza attığı esasları inkar etme kararlığını gösterecek "İmzaladığım bu antlaşmalar, Enosis'e giden yolda bir sıçrama tahtası (Ara Hedef) olacaktır. Ben, Kilisede ant içerek başladığım Enosis davasından geri dönmüş değilim" diyerek, karanlık geleceğin ilk sinyalini verecekti.

Makarios, Bağımsız bir Cumhuriyette Türklerin hakkından rahatlıkla gelebileceğinden kuşku duymuyordu. Fakat, bir müddet daha gerçek planlarını tatbik etmemeyi ve kısa aralıklarla olaylar yaratarak başta Garantör Türkiye olmak üzere, diğer ilgili tarafların tepkilerini ölçmeyi, yılarca dirsek çürüterek aldığı kilise eğitimin bir gereği olarak görüyordu. Acele etmeyecek, ilk zamanlarda, düşüncelerini seslendirmeden öteye geçmeyecekti.

Makarios'un gerçek niyetini görmezden gelmeye ve "ne yapsın Papaz? Fanatikleri böyle sözlerle teskin etmek mecburiyetindedir" diye kabullenmeye hazır, çok sayıda iyi niyetli kişi vardı. Fakat Kıbrıs Türkleri teyakkuz halindeydi. Türk tarafı, başpapazın gerçek niyetini çok iyi kavramıştı. İngilizlerle oynadığı kedi-fare oyununu Türklerle de oynamasına müsaade edemezdi. Nitekim Makarios'un ve yakınlarının her söylediği, ilgili makamlara iletiliyor ve yorumlarla uyarılmaya çalışılıyordu.

Glafkos Kliridis, Makarios'un her dediğine inanmakta ve sahip çıkmakta idi. Glafkos Kliridis'e göre "Zürih ve Londra Antlaşmaları, anormal bir durumun ürünüydü. Dıştan yapılacak hiçbir müdahale kabul edilemezdi. Enosis'i unutmak da mümkün değildi. Kıbrıs Rum'u Enosis'le varolmuştu. 1955-1959 Ulusal Kurtuluş mücadelesi bağımsız bir Kıbrıs İçin değil, fakat Enosis için, Kıbrıs'ın

Yunanistan'la birleştirilmesi için yapılmıştı. Kıbrıs Elenizmi yüzyıl zarfında Enosis'le beslenmişti. Bağımsızlık, Rumlar için nihai hedef değil, bir ara duraktı..." Kliridis, Makarios'un söylediklerinden farklı konuşmuyordu. Bu niyetteki Rumlarla siyasi bir ortaklığı yürütmek Kıbrıs Türkü için mümkün olacak mıydı? Ama yine de Türk tarafı olumlu bir yaklaşım sergiliyordu.

Makarios, Londra Antlaşmasını imzalamasında hemen sonra Cumhuriyet'in İçişleri Bakanı olarak görevlendireceği Eoka'cı Polikarpos Yorgacis'i çağırmış ve ona, feshedilmesi kararlaştırılan Enosis'çi terör örgütü Eoka'nın yerine gizli yeni bir teşkilat kurulmasını emretmişti. Böyle bir örgüt için Kilise-Eoka-Yunanistan aynı görüşü paylaşıyorlardı. Teşkilat, feshedilen Eoka'nın teslim edemediği silahlarına sahip çıkacak, gizlenme yerlerini de kullanacaktı. Eoka'ya ait her şey onundu ve eksikleri dış ülkeden satın alınarak tamamlanacaktı. Mısır, bu ülkelerin en başta geleni olacaktı. Her türlü silah konusunda Mısır ilgililerinden "olumlu" yanıtı alınmıştı. Teşkilat üyelerin eğitimi iki aşamalı olacaktı. Kıbrıs'taki eğitim için Troodos uygun görülmüştü ve Bağımsız, Bağlantısız Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios'un Troodos'daki yazlık köşkü, gizli teşkilat için karargah olarak kullanılacaktı. Teşkilat mensuplarının asıl eğitimi Yunanistan'da askeri kamplarda tamamlanacaktı. Makarios gizli örgüt kurma emrini yalnız Yorgacis'e vermekle kalmazdı. Devlette görev vermediği fakat en modern baskı makinelerini satın alabilmesi için kapalı ödenekten büyük meblağlar takdim ettiği gazeteci Nikos Samson ile de görüştü ve gizli bir başka teşkilat kurması için yeşil ışık yaktı.

2.15. Egemen İki Toplumlu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İlanı

Zürih ve Londra süreci 1960 yılının 16 Ağustos sabahı son İngiliz valisinin Kıbrıs yönetimini yeni kurulmuş bulunan Kıbrıs Cumhuriyeti ilgililerine teslim edip ayrılmasına kadar sürdü .

16 Ağustos 1960 günü İngiltere adayı terk etti; 1878 yılında kiracılıkla başlayan fakat bir süre sonra haksız olarak, uluslararası hukuka aykırı bir yöntemle ve tek taraflı olarak ilhak ettiği Kıbrıs adasındaki yönetim hakkını (Egemen İngiliz Üsleri hariç) Kıbrıs'ın Türk ve Rum toplumlarına bırakarak giderken 82 yıldan beri İngiliz sömürgesi olan Kıbrıs, bağımsız bir cumhuriyet

oldu. Yine kurulan bağımsız, Türk ve Rum halklarının eşit ortaklığında, egemenliğini paylaşan eşit iki halklı ve kurucu ortak iki halkın Anavatanları olan Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan ve İngiltere Krallıklarının garantörlüğündeki Kıbrıs Cumhuriyetinde Toplumlar, Kıbrıs Anayasasında belirtilmiş olan egemenlik haklarını, Cumhurbaşkanı (Rum) ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı (Türk) aracılığıyla kullanmaktaydılar. Fakat Türklerin, Makarios'un Cumhurbaşkanı olarak bulunacağı bir Kıbrıs Cumhuriyetine, geçmişten kazandığı deneyimle gerektiğinden fazla güvenemeyeceği de aşikardı. Çünkü, Cumhuriyetin daha kuruluş aşamasında Zürih ve Londra anlaşmalarının ruhunu inkar edici tutum ve davranışlar sergilediğine, Türklere egemenlik hakkı tanıyan her madde için zorluk çıkardığına tanık olmuştu. Rum lideri, 1959 Londra Antlaşmasını imzalarken bu anlaşmayı nasıl geçersiz duruma sokabileceğinin hesabını çoktan yapmıştı .[249]

Kıbrıs Cumhuriyeti, 2 toplumun eşit ortaklığı üzerinde inşa edilmişti ama Makarios "800 yıldan sonra Kıbrıs Yunan idaresine geçmiştir." diye konuşuyordu. Elen hayalinin bu yoldan gerçekleştirilmesi daha kolaydı. Kıbrıs Cumhuriyeti "değişmeyen milli hedef Enosis için güzel bir fırsat" yaratıyordu. Türk ve Rum toplumlarının eşit kurucu ortaklığında dünyaya gelen Kıbrıs Cumhuriyetinin Rum Cumhurbaşkanı Makarios, kendi tanımlamasıyla "Enosis'e güzel bir Siçrama Tahtasi" elde etmişti.[250]

16 Ağustos 1960 günü saat 10:00'da Kıbrıs'ta ki İngiliz Yönetiminin son Valisi Sir Hugh Foot, Kıbrıs yönetimini Kıbrıs Türk ve Rum yetkililere teslim ederek Chichester adlı İngiliz savaş gemisiyle Mağusa limanından ayrıldıktan hemen sonra, antlaşmalar çerçevesinde Türk ve Yunan alayları Kıbrıs'a ayak bastı. Böylece, Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kurucu iki ortağının Anavatanları olan Türkiye ve Yunanistan'ın garantörlük yetki ve sorumlulukları, kabul edilmiş bulunan sayıdaki silahlı güçler aracılığıyla fiiliyata geçmiş oluyordu.

16 Ağustos 1960 günü saat 12:00'de Kurmay Alb. Turgut Sunal komutasında 650 kişilik silahlı Türk gücü Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı olarak Mağusa rıhtımına ayak bastı. Kıbrıs Türkleri bütün şüphe ve Rum/Yunan

[249] Denktaş, Rauf R.; Seçenekler ve Kıbrıs Türkleri 1986, s.11

[250] Denktaş, Rauf R.; 1987 a.g.e., s.12

ilişkisine karşı duyduğu güvensizliğe rağmen, Anavatan Türkiye'nin destek ve himayesinde başarıyla gerçekleştirdiği Ulusal Direnişinin mükafatını görmüş olduğunu kabul etmeye arzuludur. "direksiyon Rumlarda ise fren de ortak Türk toplumundadir" .[251]

Şekil .2.12. Garanti antlaşması gereği adaya gönderilen Türk birliğinin Magosaya gelişi

Canı pahasına ve de çok büyük yokluk ve acılar içinde sürdürdüğü efsanevi mücadelesi sonuç vermiş, hem kendi Ulusal kimliğini korumayı hem de 1924 Lozan Antlaşmasında tesisi edilmiş bulunan Doğu Akdeniz'deki siyasal dengenin, Türkiye aleyhine ve de Yunanistan lehine değişmesini engellemişti.

Mağusa rıhtımına ayak basan 650 kişilik Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı, Kıbrıs Türküne, Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf R. Denktaş'ın vurguladığı gibi" 26 milyonluk bir kuvvet, 26 milyonluk bir iman ve 26 milyonluk bir güven getirmiştir".[252] Türk halkı, şüphe ve Rumlara karşı duyduğu güvensizliği

[251] MSE, Bu tanımlama o günlerindir

[252] MSE, Rauf R. Denktaş'ın Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayını karşılama töreninde Mağusa'da yaptığı konuşmadan.

üzerinden atamamakla birlikte, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasında ifade bulunan bazı maddeler nedeniyle geleceğe umutla bakmak niyetindeydi. Kıbrıs Türkü, Anavatanının yardımıyla Kıbrıs Cumhuriyetinin eşit haklara sahip kurucu ortağı olmayı başarmıştı; Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmek olan Enosis'e gem vurulmuştu;

Anayasayı işletemeyecek siyasi entrikalara karşın yabancı bir milletten tarafsız bir Anayasa uzmanı başkanlığında, etkin yetkilerle donatılmış bir Anayasa Mahkemesinin ihdas edilmesini sağlamıştı; Kıbrıs Cumhuriyeti yönetimini, iki halkın siyasal eşitliğine uygun olarak pay etmişti; Kıbrıs Türk toplumu, Merkezi Yönetime bırakmadığı egemenlik haklarını kendi yerel ve özerk kurumu olan Türk Cemaat Meclisi aracılığı ile kullanacaktı... Bunlara bakınca, Kıbrıs Türkünün artık bir "Cemaat" değil egemenliğine sahip bir "Halk" olduğunu kabul etmek zor olmasa gerekti.

Ama bu umut gerçekleşebilecek miydi? Ve soruya yanıt, fazla gecikmeden, hem de çok kısa bir zaman dilimi içinde alınmaya başlayacaktı. Rum tarafı antlaşmalara uymayı düşünmüyordu. Bu niyetini, Londra dönüşünden itibaren ortaya koymaktan zerre kadar çekinmemişti. Her şeye hazırlıklı ve kararlıydı.

2.16. Cumhuriyet Kurulduktan Sonra Ortaya Çıkan Sorunlar:

2.16.1. Belediyeler Sorunu

İlk sorun bağımsız belediyeler ilkesinden çıktı. Antlaşmalar, en büyük 5 şehirde ayrı Türk Belediyeleri kurulmasını ön görüyordu. Rum tarafı bu konuda gereken kanunun çıkmasını engelledi. Bunun üzerine, TCM kendi Belediyeler kanununu çıkarttı ve 3 Ocak tarihli Resmi Gazetede yayınlattı. Rum tarafı, TCM Belediyeler kanununu kabul etmedi. Konu Yüksek Anayasa Mahkemesine gitti. Müracaatın 4. ayında açıklanan karar TCM kanununun meşruluğunu vurguluyordu ama Makarios daha önceden "hareketimin Anayasaya aykırı olduğuna dair karar alınırsa dair tanımayacağım" diye mahkeme kararını kabul etmeyeceğini de alenen açıklamış bulunuyordu. Makarios, Anayasal bir hakkı

reddetmeyi “Kıbrıs’ın iç sorunu “ olarak görüyor ve bunu ısrarla tekrarlıyordu. Ve bu olayda sonra, bilhassa saldırılar döneminde bu cümleyi tekrarlamaya devam edecekti.

Alman uyruklu mahkeme başkanı E. Forsthoff, bu konudaki Rum baskılarına, hatta “öldürme tehditlerine” varan hareketlere dayanamayarak görevinden istifa edecek ülkesine dönecek, yerine geçen yardımcısı Heinze’de kısa bir süre sonra aynı yolu takip etmek mecburiyetinde kalacaktı.

2.16.2. Kamuda Temsiliyet Sorunu

Bir diğer, sorun Kamu görevlerinin bölüşülmesinde yaratıldı. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının ilgili maddesi, kamu görevlerinde Toplumsal Temsiliyet’in %30 Türk ve %70 Rum oranına göre yapılmasına amirdi. Rum tarafı bu amir hükmün uygulanmamasında Makarios’un sahip olduğu veto hakkı çerçevesinde direndi.

2.16.3. Kıbrıs Ordusu Kuruluşunda Sorun

Kamu görevlerinde temsiliyet ve Türk Belediyeler sorununa ek olarak bir başka sorun daha ortaya çıktı. Bu, Kıbrıs Cumhuriyeti ordusu ile ilgili sorun idi. Antlaşmalara göre Kıbrıs’ta 2000 kişilik bir ordu kurulacak ve bu ordunun %40’ı Türk, %60’ı ise Rumlardan oluşacaktı. Rum tarafının, çıkmasını engellediği yasa, nihayet 20 Ocak 1961 günü açıklandı. Orduya kayıtlar 3 Şubat tarihinde başladı. Makarios ordu birliklerinin karma, Türkler ise hiç olmazsa bölüklerinin ayrı olmasını istiyorlardı. Rum tarafı, Türk ısrarını fırsat bilecek ve Makarios, bilinçli olarak ordunun tamamlanmasını engelleyecekti.

2.17. Kıbrıs Cumhuriyetinde İlk Seçimler

Eşit ve Egemen iki Halklı Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasına uygun olarak Türk Lideri Fazıl Küçük, 3 Aralık 1959’da Cumhurbaşkanı Yardımcılığına seçilmiş, 28 Temmuz 1960 günü de ilk seçimler yapılarak Türk Cemaat Meclisinin 30 üyesi belirlenmişti.

2.17.1. Türk Cemaat Meclisinin İlk Üyeleri

Seçim bölgelerine göre ve Türk oylarıyla seçilmiş Türk Cemaat Meclisinin ilk üyeleri şu isimlerden oluşmakta idi.

Lefkoşa Bölgesi

Rauf R. Denktaş, Mehmet Asım Behcet, Kadriye Ahmet Hulusi, Mehmet D. Kayimbaşioğlu, Ahmet Mehmet Mutallip, İbrahim Orhan, Hazım Remzi, Hakkı Süleyman, Mehmet Kemal M. Şefik, ve Necdet Ünel. Bu isim listesi bir süre sonra değişecek ve 25 Ekim 1960 ara seçimlerle: İbrahim Orhan'ın yerine Hasan Niyazi, Mehmet Derviş Kayimbaşioğlu'ndan boşalan yere 13 Ekim 1961 tarihli ara seçimle Zekai Ereş, Necdet Ünel'in yerine ise 15 Kasım 1962 tarihinde Ahmet Ali seçilecekti.

Mağosa Bölgesi

Naim Adiloğlu, Ayhan M. Çiftçioğlu, A.Hikmet, Kemal Karaderi, Osman Mehmet, Hasan Raif.

Larnaka Bölgesi

Orhan Zihni, Mehmet Zekİ, Behçet Mirata, Davut H. Dinçer,

Limasol Bölgesi

Macit Hakkı Yusuf, Cemal Öztekin, Vecdet Hacı Yahya, Ragıp Mehmet Malyalı. Limasol Bölgesinden Türk Cemaat Meclisi üyeliğini kazanan Ragıp Mehmet Malyali'dan boşalan yer 23 Ekim 1963 tarihinde ara seçimle Namık Ramadan tarafından doldurulacaktı.

Baf Bölgesi

Şemsi Kazım Şemsettin, Ahmet Teyfik Turan, Beyzade İsmail, Ahmet Faiz Salih. Baf Bölgesi Üyelerinden Beyzade İsmail'den boşalan yere 9 Haziran 1961 tarihli ara seçimle Behiç Kalkan, Ahmet Teyfik Turan'dan boşalan yere ise 10 Eylül 1961 tarihli ara seçimle Zengiz Ratip seçilmişlerdi.

Girne Bölgesi

Ali Niyazi Fikret, Halil Fikret, Türk Cemaat Meclisi üyesi Ali N. Fikret'ten boşalan yer, 13 Ağustos 1961 tarihli ara seçim ile Mustafa Hacı Ahmet tarafından doldurulmuştu.

2.18. 1960-1963 Döneminde Yunanistan'ın Tutumu

1960 anlaşmaları ile Yunanistan; Türkiye ve İngiltere ile birlikte adanın garantör ülkelerinden biri olmuştu. Bu çerçevede, adaya 950 kişilik bir Yunan alayı konuşlandırılmıştı.

Yunan alayının Kıbrıs'a gelişi, Kıbrıs Rumları arasında büyük bir heyecan yaratırken, Yunanistan'ın adadaki varlığına dayanarak, bağımsız Cumhuriyeti'ni Enosis'e giden yolda bir sıçrama tahtası olarak kullanabilecekleri düşüncesini kuvvetlendirmişti.

Nitekim, Cumhuriyetle birlikte yeraltına geçen Eoka, Yunan alayı subaylarının yönetiminde yeniden organize oluyor ve Yunan alayından sağlanan silah ve cephane ile vurucu gücünü artırıyordu.

Nitekim, daha sonraları anılarını açıklayan Yunanlı General Karayannis 1960-1963 döneminde gizlice eğitilip örgütlenen Rumların sayısının 5000'den fazla olduğunu ifade edecekti.

Buna paralel olarak yeni açılan Yunan Büyükelçiliği de, Kıbrıs Rumları içinde Enosisci fanatik kesimlerin örgütlenmesi, Yunanistan'a gönderilip onurlandırılması, Enosisci Rum basınına maddi-manevi destek sağlanması ve okullara Yunanistan'dan milliyetçi öğretmenler getirtilip, Türk düşmanı fanatik bir kuşak yetiştirilmesi için yoğun bir çaba içine giriyordu.

Rumların milli hislerini coşturma çalışmaları çerçevesinde 10 Ekim 1962 tarihinde Yunan Prensesi İrini adaya getirtilmişti. Kıbrıs Rumları arasında büyük heyecan yaratan Prenses İrini'nin adayı ziyareti vesilesi ile bir açıklama yapan eski Eoka'cılardan oluşan "Kıbrıs Mücahitler Cemiyeti" Kıbrıs Rumlarının Yunanistan'la birleşmek için mücadele halinde olduklarını belirterek, Zürih ve Londra anlaşmalarına saldırıyordu. Prenses İrini'yi Lefkoşa girişinde karşılayan

Rum Belediye Komisyonu Başkanı Spanos ise Kıbrıs'ı, "Güney Yunanistan'ın bir hudut boyu" olarak tanımlıyordu.

Prenses İrini onuruna bir kabul resmi veren Cumhurbaşkanı Makarios da "Kıbrıs'a tarih boyunca hakim olan Yunan ruhundan" söz ederek, şöyle diyordu:

"Kıbrıs, tarihi boyunca Yunan ruhu içinde hareket etmiştir.Kıbrıs; ilhamını bu ruhtan almış, idealllerini ona göre şekillendirmiştir".[253]

Rum liderliği ile Yunan Büyükelçiliği her bölgede İrini'yi Enosis sloganlarının hakim olduğu karşılama törenleri düzenlerken, Rum Cemaat Meclisi Başkanı Spirdakis ise, İrini'ye yaptığı ziyarette Kıbrıs'ı, "nazarları daima anavatana çeviren bir Yunan adası" olarak niteliyor ve şöyle diyordu:

"Kıbrıs, büyük Yunan vatanının milli ve manevi bir parçası olmaktan gurur duymaktadır ve onun öz kızı olarak nazarlarını daima ona çevirmekten asla vazgeçmeyecektir".[254] Kıbrıs Cumhuriyetini yıkmayı hedefleyen Makarios, bunun ilk adımı olan 13 maddelik Anayasa değişikliği önerisini de yine Yunanistan'ın bilgisi dahilinde hazırlamış ve ilk olarak Yunanistan'a sunmuştu. Nitekim Makarios, 5 Aralık 1963'de bu konudaki niyetini Yunan hükümetine resmen bildirmişti.[255] Konu ile ilgili olarak bir açıklama yapan Yunan Başbakanı Yardımcısı Sofoklis Venizelos, Makarios'un Anayasa değişiklik önerilerini resmen kendilerine bildirdiğini ifade etmişti.

2.19. Makarios' un Anayasa Değişikliği Önerisi

Aklına bağımsızlığı sığdırmayan ve yeminine bağlı kalarak Enosisin önündeki Türk halkı ve Türkiye tarafından derhal reddedilen 13 maddelik değişiklik önerileri şöyleydi:

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkan Muavini'nin veto haklarının kaldırılması (Anayasaya göre Başkan ve Yardımcısı Bakanlar Kurulu ve Meclis'in Dış İlişkiler, Savunma ve Güvenlik konularındaki kararlarını veto etme hakkına sahipti).

[253] Xydis, Stephan ; Cyprus Reluctant Republic S. 425, Paris 1973.

[254] Akın 10 Ekim 1962

[255] Akın 10 Ekim 1962

2. Cumhurbaşkanı yurt dışında iken veya görevlerini yerine getirmeyecek durumda olduğunda, Başkan Yardımcısının ona vekalet etmesi (Bu aslında göz boyamak için ileri sürülmüştü).

3. Rum Temsilciler Meclisi başkanı yurt dışında, ya da görevlerini yerine getiremeyecek durumda olduğunda, Meclis Başkanlığı görevinin Meclis Başkan yardımcısı tarafından yerine getirilmesi.

4. Meclis Başkanı Rum, Yardımcısı Türk üyelerce ayrı ayrı seçileceklerine, her ikisinin de Meclis Genel Kurulunca seçilmesi (Bu durumda çoğunlukta Rumlar olduğu için Meclis Başkanı hep Rum olurken, Türk Yardımcı, Rumların istedigi bir kişi seçilecekti. Bu Türklerin birliğini bozmaya yönelik bir öneri idi).

5. Bazı yasaların Meclis'te onaylanması için, ayrı çoğunluk şartının aranmaması (Anayasaya göre vergi, belediyeler ve seçim yasaları için ayrı ayrı çoğunluk gerekirdi. Bu durumda Rumlar herşeyi çoğunluklarına dayanarak istedikleri gibi yapacaklardı).

6. Birleşik Belediyelerin kurulması (Anayasaya göre beş büyük şehirde ayrı belediyeler kurulacaktı. Bu durumda Belediye Başkanları hep Rum olacaktı).

7. Adaletin dağıtımının birleştirilmesi (Rum suçlulara Rum, Türk suçlulara da Türk yargıçlar bakıyordu. Bu durumda Türk sanıklar suçsuz olsalar bile Rum yargıcın insafına kalıyorlardı. Bunun bir başka tehlikesi de Rum yargıçlardan alınacak tutuklama ve arama emirleri ile ikide bir Türk evleri ve yerleşim yerlerinin aranması, kişilerin tutuklanıp baskı altına alınması idi).

8. Güvenlik Kuvvetlerinin, polis ve jandarma olarak ikiye ayrılmasına son verilmesi.

9. Güvenlik Kuvvetlerinin sayısının yasa ile belirlenmesi (Anayasaya göre Cumhurbaşkanı ve yardımcısı sayıyı ortaklaşa olarak azaltıp çoğaltabilirdi).

10. Hükümete ve orduya iki toplumun katılma oranlarının iki toplumun nüfus oranına göre değiştirilmesi (Bu önerinin kabulü, Kıbrıs Türkleri için yok olmayı kabul etmekti).

11. Amme Hizmeti Komisyonu'nun üye sayısının 10'dan 5'e indirilmesi (On üyeden üçü Türk'tü).

12. Amme Hizmeti Komisyonu'nun tüm kararları basit çoğunlukla alması (Bu durumda çoğunlukta olan Rum üyelerin her istediği olacaktı).

13. Rum Cemaat Meclisi'nin yürürlükten kalkması. (Bu öneri de Rumların Cumhuriyet yönetimini bir Rum yönetimi yapmak girişiminin bir sonucuydu).

Makarios'un 13 maddelik belgesini sunmasından sonra, Yunanistan Genel Kurmay Başkanlığının hazırladığı 6 Aralık 1963 tarihli Etüt gündeme geldi. O zaman Genel Kurmay Başkanı General Pipilis idi. Genel Kurmay Başkanı" o zamanki Milli Savunma Bakanı D. Papanikolopulu'ya bir rapor sunmuştu. Bir rapor daha sonra Dışişleri Bakanlığına da iletilmişti... Raporda, Yunan Genel Kurmay Başkanlığında özel bir savaş planı bulunduğu, ancak, her halükarda uygun hazırlık gerektiği vurgulanıyordu...

Papandreu daha 1961'de anlaşmaları ihanet olarak tanımlamıştı ve seçimleri partisi kazanması halinde, anlaşmalardan kaynaklanan yönetim şeklini değiştireceğine ilişkin kararını uygulayacağını vurguluyordu. Hatta Başbakanlığa geçildikten sonra Yunan meclisinde yaptığı konuşmada bile Zürih ve Londra Anlaşmalarının bir ulusal suç teşkil ettiğini söylüyordu. Yunan dış politikasının almış olduğu bu yeni yön ve yeni Yunan deklarasyonları, yeni girişimlerde Makarios'a dayanak teşkil etmişti. Papandreu, başbakanlıkta yerini sağlamlaştırdıktan sonra Makarios'a gönderdiği mektuplarda, Kıbrıs halkının bütün haklarını elde etmek için vermekte olduğu mücadeleye tam destek sağlamanın hükümetin kararı olduğunun bildiriyor ve Makarios'un siyasetini destekliyordu". Rum Ekonomist-Toplumbilimci Hristofis Ekonomidis de 22-23 Şubat 1991 tarihinde Alithia gazetesinde yayınlanan "Kıbrıs'ın yarı Türkleşmesine nasıl ulaştık?" başlıklı seri yazısında söyle diyordu:
"Makarios'un 13 maddelik değişiklik önerisinin ardından son adımı Enosisi ilan etmek olacaktı. Makarios'un 1 Mart 1964 tarihinde Yunanistan başbakanı Papandreu'ya yazdığı mektupta, anlaşmaları imzalayanın kendisi olduğu gibi, bozacak olanın da yine kendisi olabileceğini bildiriyordu".

Makarios, Yeorgios Papandreu'nun iktidara gelmesiyle 3 Kasım 1963'ten itibaren yeniden eski planlarını buzdolabından çıkarttı..." .[256] Bunun ardından, Yunanistan'da, Yunan hükümetinin özel koruması altında yaşayan ve emrine özel bir otomobil verilen Eoka kurucusu Grivas ise, Rum gazetelerine verdiği yazılı demeçte, Makarios'a desteğini belirterek şöyle diyordu:

[256] İsmail, S. ; a. g. e. Ağustos 1983 s. 449-454

“Bence her türlü gayret, bu anlaşmaların feshine yöneltilmelidir”.[257]

Grivas, 22 Aralık günü ise Yunan Parlamentosu yeni başkanı Tsitimiko’yu ziyaret ederek adadaki durumu görüşüyordu.

Makarios, Yunanistan’dan gördüğü destekle; Kıbrıs Türk Halkının eşit kurucu ortak statüsünü ve meşru haklarını yok etme operasyonunu ileri götürünce, 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti çökmekte gecikmedi. Kıbrıs Türkleri, kendisini cumhuriyetin kurucusu, eşit-ortaklı bir halk statüsünden bir Rum devletinde, etkisiz, basit bir azınlık statüsüne düşürmeyi amaçlayan Anayasa değişiklik önerilerini reddedince, Yunan subayları tarafından gizlice eğitilip silahlandırılan 5000 kişilik gizli Eoka gücü, adanın her yanında saldırıya geçti. Bu saldırılara 950 kişilik Yunan alayı mensupları da katıldı. Bu arada Ethnikos Kiryx (Atina) adlı gazetenin 13 Haziran 1965 tarihli sayısında bir açıklaması yayınlanan RMMO komutanı Yunanlı General Karayannis’in Makarios’un Cumhuriyeti yıkmak ve Türklere saldırmak için 1960-1963 döneminde gizli bir ordu oluşturup, gizli bir plan yaptığını açıklıyordu. Karayannis şöyle diyordu:

Ağustos 1960’da Makarios şu hususları kararlaştırdı:

1. Rumları silahlandırarak savaşa hazırlamak

2.Anayasayı değiştirerek Cumhurbaşkanı yardımcısının veto hakkını kaldırmak. İlk olarak Rumları savaşa hazırlamak için özel bir planı uygulamaya koydu ve bir gizli örgüt oluşturdu: Bu örgüt olası bir Türk muhalefetini bastırabilecek duruma gelince ikinci aşama olan Anayasa değişikliğini uygulamaya koydu. Daha sonra RMMO adını alacak bu örgütün başına İçişleri Bakanı Yorgacis getirildi. Meclis Başkanı Klerides ve Çalışma Bakanı Papadopulos onun yardımcılarıydı”.

21 Aralık 1963’den itibaren Türk halkına yönelik olarak başlayan saldırıların durdurulması için, anayasal düzenin devamından sorumlu olmasına karşın hiçbir şey yapmayan Yunanistan, tam aksi, Anayasal düzeni korumak için garantör ülke olarak Kıbrıs’ta bulundurduğu 950 kişilik kendi alayını da bu saldırılarda görevlendirmiş, dökülen kanda birinci derecede sorumluluk yüklenmişti. Nitekim 25 Aralık günü Atina’da ve Selanik’te Türk aleyhtarı

[257] Akın 8 Aralık 1963

gösteriler yapılıyor ve Grivas'ın adaya gönderilmesi isteniyordu.[258] Kıbrıs'taki Yunan alayı komutanı Psarakis ise Enosis için Eoka'nın başlattığı mücadelenin süreceğini açıklarken Yunan Parlamentosunda konuşan Başbakan Papandreu'da, Zürih ve Londra anlaşmalarının değiştirilmesi gerektiğini ifade ediyordu.[259] 1964 yılı içinde de yoğunlaşan Rum saldırılarına Yunan alayı daha büyük ağırlıkta katılmaya devam etti. Nisan ve Mayıs 1964 yılı içinde yayınlanan Kıbrıs Türk gazetelerinde bunu kanıtlayan birçok haber yer aldı.[260] Bu arada 7 Mayıs 1964 tarihinde Yunan Genel Kurmayında Kıbrıs'taki gelişmelerle ilgili olarak yapılan askeri bir toplantıya Eoka lideri Grivas da davetli olarak katıldı.[261]

Nitekim bunun nedeni bir süre sonra belli oldu ve Grivas, kısa zaman sonra silahlı Rum güçlerinin başına geçmek üzere adaya gönderidi. 7 Mayıs 1964'de ise Yunan bir savaş uçağı Erenköy bölgesi üzerinde uçarak gövde gösterisinde bulundu.[262]

Ertesi gün ise Der Spigel dergisine bir demeç veren Yunan Başbakanı Papandreu, "Enosis'in; Kıbrıs sorununun çözümünün en iyi yolu olduğunu" açıkladı.[263] Ağustos ayına gelindiğinde, Yunanistan'ın artık hiçbir gizliliğe dayanmadan açıkça askerlerine Türk bölgelerine saldırı emri verdi. 5 Ağustos 1964'de Rum ve Yunan birlikleri Erenköy bölgesindeki Türk halkına karşı saldırıya geçtiler.[264] 9 Ağustos 1964'te ise Yunan uçakları Erenköy bölgesini bombaladı ve bombardımanda birçok Türk öldürüldü.

Türkiye, bu durum üzerine hava kuvvetleri ile sınırlı bir polis harekatı düzenledi ve Türk Halkına yönelik toplu bir katliamı önledi. Rum ve Yunan birlikleri bozguna uğradı. Bu gelişmeler üzerine 12 Ağustos 1964'te Rum birlikleri Komutanı Yunanlı General Karayannis istifa etti.[265]

---

[258] ismail, S. ; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu ve Çöküşü s. 219
[259] Halkın Sesi 26 Mart 1963
[260] Halkın Sesi 5 Nisan 1964
[261] Halkın Sesi 8 Mayıs 1964
[262] Halkın Sesi 9 Mayıs 1964
[263] Halkın Sesi 10 Mayıs 1964
[264] Halkın Sesi 6 Ağustos 1964
[265] Halkın Sesi 13 Ağustos 1964

Erenköy bölgesindeki Rum-Yunan saldırılarının durdurulmasına karşın, Yunanistan'dan adaya sürekli olarak asker, silah, top, tank çıkarılmaya devam edildi. Böylece, adanın %97'lik kısmı işgal edilerek, Türk Halkı tüm adaya dağılmış vaziyette ve toplam %3'lük bir toprak parçasına ağır bir kuşatma ve ambargo altına alındı. Bu durumun verdiği rahatlık içinde olan Yunanistan, Türkiye ile tüm uzlaşma kapılarını kapattı.

Ekim 1964 tarihinde Selanik Üniversitesi'nde bir konuşma yapan Yunan Başbakanı Yorgo Papandreu ise, Yunanistan'ın Kıbrıs üzerinden Doğu'ya yayılma stratejisini şöyle açıklıyordu: "Bütün Rumlar Enosisten yanadır. Kıbrıs, Büyük İskender'in Doğu'yu fethetme rüyasının gerçekleşmesi için bir sıçrama tahtası olmalıdır. Kıbrıs, küçük bir ülke olduğu için tek başına buna ulaşamaz. Ancak Yunanistan'la birleşmesi halinde Kıbrıs Halkı Orta Doğu'daki tarihi görevini gerçekleştirme fırsatını elde edebilir". Yunan Başbakanı Papandreu Selanik'teki Ordu Kulübü'nde yaptığı konuşmada ise Megali İdea hedefinin geçerli olduğunu şöyle vurguluyordu:

> "Enosis gerçekleşecek ve Kıbrıs bir sıçrama tahtası olacaktır. Hellenism, bunu kullanacak ve Büyük İskender'in yolunu izleyerek Orta Doğu'ya doğru büyük yürüyüşüne devam edecektir..."

Papandreu, Kasım 1964'te Kıbrıs'a yaptığı ziyaretten dönmeden önce verdiği demeçte ise, Yunanistan'ın adayı yutma emellerini şöyle açıklıyordu:

"Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi, iki Yunan devletinin birleşmesi olacaktır. İki Yunanistan vardır. Şimdi onları birleştirip tek yapacağız."

Yayılmacı emellerini bu denli pervasızca ortaya koyan Papandreu, Mağusa'ya yaptığı ziyarette ise Rumlar tarafından "Yaşasın Yunanistan, Yaşasın Enosis, Yaşasın Papandreu sloganları ile karşılanıyordu..." Ekonomist-Toplumbilimci Hristofis Ekonomidis, 22-23 Şubat 1990 tarihinde Alithia Gazetesinde yayınlanan " Kıbrıs'ın yarı Türkleşmesine Nasıl Ulaştık?" başlıklı yazısında, Yunanistan'ın 1964'te Enosisi ilan etme hazırlığı içinde olduğunu açıklayarak şöyle diyordu:

"...Cuntanın Makarios'a yönelik darbesi Yunanistan'ın maksimum talebi olan Enosis'in gerçekleştirilmesine matuftu....13 Ağustos 1964'te Yunan Kraliyet Konseyi'nin Yunan Parlementosu ve Kıbrıs Temsilciler Meclisi'nin Enosisi birlikte ilan etmeleri kararı karşısında, Makarios'un tutumu ilginçti. Yunanistan Savunma Bakanı Garafulyas, bu amaçla 20 Ağustos 1964 tarihinde Kıbrıs'a geldi ama, Makarios kendisine Enosis olursa, ben de kral naibi olacak mıyım? diye sordu. Ondan, 'Yunanistan Anayasasında böyle bir madde bulunmamaktadır. Maalesef olamayacaksınız' cevabını aldı, ancak UMPİRE mevkiinin bulunduğunu bildirdi ise de, Başpiskopos, buna itibar etmedi. Gerek Papandreu'nun o dönemdeki kararı, gerekse Cuntanın darbesi akılsızca hareketlerdi. Zira Enosisi ön gören her iki hareket de maalesef Türk uçaklarının Erenköyü'ü bombardıman etmesi, Yunanistan'ın Türkiye'den zayıf olduğunu ortaya koydu. Aynı durum 1967 Kasım ayında Geçitkale savaşları ile bir kez daha kanıtlandı ve Yunan tümeni adadan çekilmek zorunda kaldı". [266]

Yunanistan'ın eski Lefkoşa Büyükelçisi Mihail Duntas da 4 Ağustos 1990 tarihli Epikeri Gazetesinde yayınlanan demecinde, Yunanistan'ın Rumları nasıl gizlice eğittiğini şöyle açıklıyordu:

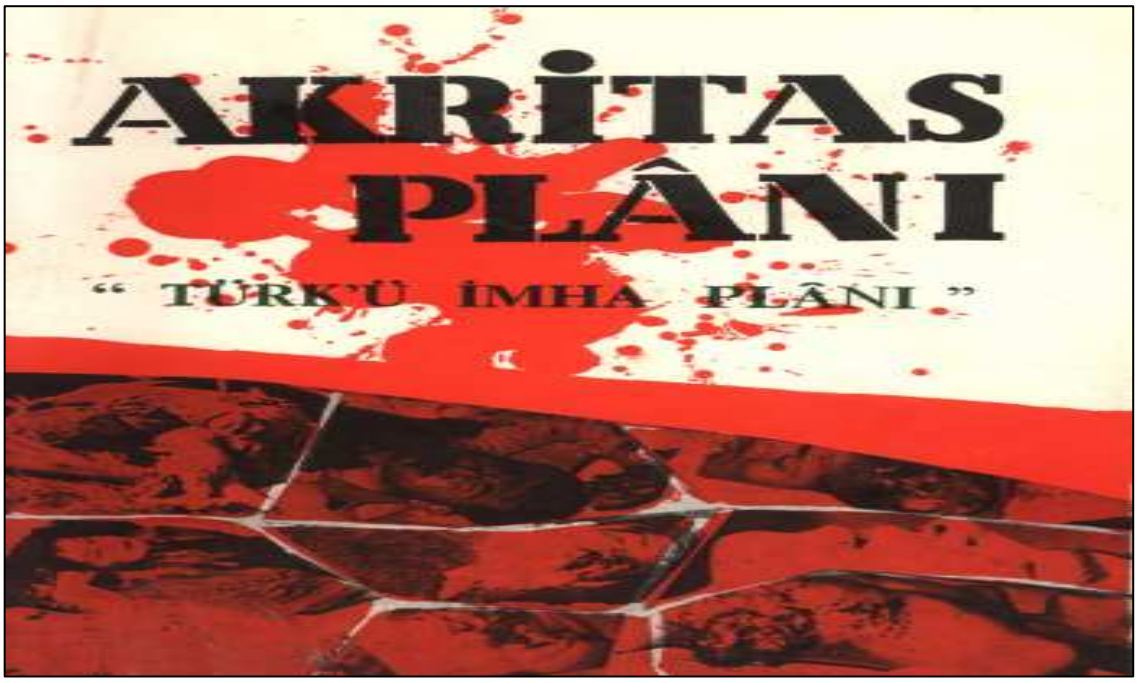
"Makarios, Yunan Genelkurmayı tarafından Rumların daha kötü durumlar için hazırlıklı olmaları gereğine inandırıldı. Onun üzerine Yunan alayı, genç Rum'ları askeri alanda eğitmeye başladı. Makarios, Zürih anlaşmasının bir son olduğuna, yeni sıkıntıların başlangıcı olacağına ikna edildi".[267] Nitekim 30 Eylül 1965 tarihinde bir açıklama yapan Yunan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Tsirimokos, "Yunanistan'ın Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak Türkiye ile ikili görüşmelere başlamak niyetinde olmadığını" belirtti.[268] Diğer yandan da adaya sürekli asker yığmayı sürdürdü.[269]

Türk halkı 1963-1965 döneminde 500 şehit, binlerce yaralı verdi, 103 köy yakılıp yıkıldı, 30 bin Türk göçmen durumuna düşürüldü.

---

[266] İsmail, S. ; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu Çöküşü ve Unutulan Yıllar s. 484-454
[267] İsmail, S ; a. g. e. s. Ağustos 1983 s.445
[268] Halkın Sesi 31 Eylül 1965
[269] Halkın Sesi 9 Kasım 1965

2.20. Akritas Örgütü Ve Akritas Planı

Şekil .2.13. Akritas Planı

Makarios, Londra ve Zürih Antlaşmalarını 19 Şubat'ta imzaladıktan sonra adaya döndü. Seçtiği bakanlardan dördü Eoka'nın silahlı gruplarının ileri gelenleri idi. Eoka'nın Lefkoşa bölgesi sorumlusu Yorgacis'e İçişleri Bakanlığı'nı verirken aynı zamanda onu, Eoka'nın kendisine sadık mensuplarından oluşacak gizli bir örgüt kurmakla da görevlendirdi. Yorgacis, Akritas kod adını alarak bu örgütün başına geçti ve planlar yapmağa başladı. Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides ve Çalışma Bakanı Tasos Papadopulos bu örgütte beyin vazifesini göreceklerdi. Kısa sürede bu örgüt ada sathına yayıldı; 6 ilçe merkezinde ve Güzelyurt'ta örgüt merkezleri kuruldu; örgütte görevlendirilenler yeni kurulmakta olan hükümet mekanizmasında kilit mevkilere getirildiler.

Klerides'e göre önceleri 500 olan üye sayısı 1963 sonlarında 1,800'e yükseldi. Eoka'nın silahları bu yeni örgüte geçti. Ayrıca Yunanistan'dan, Mısır ve diğer komşu ülkelerden bu örgüt için yeni silah ve cephane temin edildi. Makarios, aynı zamanda, kendi özel doktoru Vasos Lissaridis'i ve Eoka'nın suikast ekibinden Nikos Samson'u ayrı ayrı gizli silahlı örgütler kurmakla görevlendirdi. Bu iki şahsın kurduğu örgütler 1963'te başlatılan saldırılarda Türk Halkının katliamında büyük rol oynadı.

Akritas örgütü mensuplarının eğitimini, Kıbrıs'taki Yunan Alayının subayları üstlenmişti. Kıbrıs'ın Rum köylerinde ve dağ bölgelerinde sürekli eğitim ve tatbikatlar yapılmaktaydı. Ayrıca özel askeri eğitim için Rum gençleri Yunanistan'a gönderilmekteydi. Örgütün en büyük tatbikatı 3 gün sürmüş ve Trodos dağlarında yapılmıştı. Bu tatbikatın karargâhı, Makarios tarafından kullanılmakta olan Kıbrıs Cumhurbaşkanlığının yazlık ikametgâhı idi.

Akritas örgütü, Makarios'un direktifince ve onun tutumuna uyacak şekilde geniş kapsamlı bir plan hazırladı. İki kısımdan oluşan bu planın birincisi, ilk kez 21 Nisan 1967'de Patris Gazetesinde, bazı maddeleri gizli tutularak, yayınlanan ve Akritas Plani diye bilinen genel prensipler planı idi. Bu planda, gerek içte gerekse uluslararası alanda uygulanacak taktik; dünyanın nasıl kandırılacağı; Kıbrıs Türklerinin tüm haklarını ellerinden almak için izlenecek yol ve Kıbrıs Türklerine genel saldırı yapılırken öne sürülecek iddialar açıkça belirtilmekteydi. Bu planın Glafkos Klerides'in “Anılar” isimli kitabının 1. Cildinde de tam metin olarak yayınlanmıştı. İkinci plan ise, yine ilk kez Patris Gazetesinde kısmen yayınlanan askeri "Genel Harekât Planı" idi. Bu planda Akritas örgütüne bağlı birliklerin personeli, görev yerleri, görevleri, silah ve cephanesi belirtilmekteydi.

2.20.1. Akritas Planı

Bu planda görev alan Rum liderleri şöyledir:
Başkan : Polikarpos Yorgacis
Başkan Vekili : Çalışma Bakanı Thassos Papadopulos
Kurmay : Milletvekili Nikos Koçiş
Kurmay Daireleri Md : Meclis Başkanı Glafkos Klerides .
Çok Gizli Karargah

Başpiskopos Makarios'un verdiği son demeçler ile millî davanın yakın bir gelecekte alacağı yön belirlenmiş oldu. Geçmişte de vurguladığımız gibi millî mücadeleler ne bir günde çözümlenebilir ne de değerlendirilebilir. Millî davaların çeşitli aşamalarının geçilmesi için süre belirlemek de mümkün değildir. Ulusal davamız ancak şimdiye kadar yer almış gelişmeler, belirmiş koşullar ve alınmış önlemlerin ışığında incelenebilir. Her önlemin nasıl uygulanacağını, taktiği ve

zamanını, içte ve dışta o gün hakim olan koşullar tayin eder. Bütün bu çaba gerçekten güçtür ve birçok safhadan geçilmesi şarttır; çünkü sonucu etkileyen aktörler çok ve çeşitlidir. Herkesin, alınan önlemlerin daha önce yapılmış ve yapılmakta olan incelemeler sonucu alındığını ve gelecekte alınacak önlemlerin temelini oluşturduğunu bilmesi yeterlidir. Ayrıca, şimdi düşünülen bu önlemlerin, self-determinasyon hakkımızın kayıtsız şartsız ve tam olarak uygulanması olan nihai ve değiştirilemez milli gayemizin sadece ilk adımını ve basit bir safhasını teşkil ettiğinin de bilinmesi gerekir.

Gaye değiştirilemez olduğuna göre, incelenmesi gereken konu taktiktir. Bu da, zarurî olarak, iç ve dış (uluslararası) taktik diye ikiye ayrılmalıdır, çünkü; her iki halde de davamızın sunulması ve yönetilmesi farklıdır. Dışta (Uluslararası alanda) kullanılacak metot ise şöyleydi.

Mücadelemizin son safhasında Kıbrıs sorunu, Dünya kamuoyuna ve diplomatik çevrelere, Kıbrıs halkının self determinasyon hakkını kullanması istemi olarak sunulmuştu. Bu hakkın kullanılmasında Türk azınlığı sorunu, bilinen şartlar altında ortaya atılmış ve toplumlararası çarpışmalar bahane edilerek iki toplumun birleşik bir idare altında birlikte yaşayamayacağı görüşü kanıtlanmaya çalışılmıştı. Son olarak da sorun, birçok uluslararası çevreler için, karşıt taraflar arasındaki görüşmeler sonucunda varılan bir antlaşma yolu ile çözüm olarak gösterilen Londra ve Zürih anlaşmaları ile halledilmiş oluyordu.

a. Bu sebeple ilk hedef, Kıbrıs sorununun tam olarak çözümlenmediği ve yeniden gözden geçirilmesi gerektiği izlenimini uluslararası alanda yaratmak olmuştu.

b. İlk gaye; Rum çoğunluk olarak haklı çıkmak ve;

(i) Bulunmuş olan çözüm tatminkar ve adil değildir,

(ii) Varılan anlaşma, çatışan tarafların gönüllü ve baskısız rızaları sonucu elde edilmemiştir,

(iii) Anlaşmaların gözden geçirilmesi, zorunlu bir varoluş koşuludur, Rumların imzalarını inkâr etme çabası değildir,

(iv) İki toplumun bir arada yaşaması mümkündür,

(v) Yabancıların güvenmesi ve dayanması gereken güçlü unsur Türkler değil, Rum çoğunluğudur izlenimini yaratmak olmuştur.

c. Yukarıdaki gayeleri gerçekleştirmek çok güç çaba gerektirmişse de tatminkar sonuçlar alınmıştır. Birçok diplomatik temsilcilikler, anlaşmaların tatminkâr ve adil olmadığına, baskılarla ve gerçek görüşmeler yapılmadan imzalandığına, çeşitli tehditler sonunda empoze edildiğine inanmış bulunuyorlar. Liderliğimizin, aklıselimle hareket ederek, anlaşmalar sonucu varılan hal çaresini, bir referandumla veya başka bir şekilde, halka resmen onaylatmaması, elimizde önemli bir kozdur; aksi halde, 1959'daki atmosfer içinde halk anlaşmaları mutlaka onaylardı. Genel olarak, şimdiye kadar Kıbrıs'ın yönetiminin Rumlar tarafından yürütüldüğü, Türklerin ise sadece olumsuz ve köstekleyici bir rol oynadığı kanıtlandı.

d. İkinci hedef: Birinci aşamayı böylece tamamladıktan sonra ikinci aşama eylemlerimizi ve gayelerimizi uluslararası alanda gerçekleştirmemiz gerekiyor. Bunlar genel hatlarıyla şöyledir:

(i) Rumların gayesi, Türkleri baskı altında tutmak değil, hükümet etmenin makul ve adil olmayan kurallarını ortadan kaldırmaktır.

(ii) Bu kuralların kaldırılmasının bugün uygulanması gerekir,çünkü yarın geç olacaktır.

(iii) Bunların ortadan kaldırılması, makul ve şart olmasına rağmen, Türklerin mantıksız tutumları yüzünden mümkün olmamaktadır ve o nedenle de Türklerle ortaklaşa ve anlaşarak hareket etmek gerçekten imkansız olduğundan tek yanlı hareket haklı olur.

(iv) Bu gözden geçirme konusu Kıbrıslıların bir iç konusudur ve bunun için kimseye, kuvvet kullanarak veya başka şekilde, dıştan herhangi bir müdahale hakkını vermez.

e. Bugün uluslararası havanın, her türlü baskının ve bilhassa azınlıklara yapılan baskının karşısında olduğu genellikle kanıtlanmıştır. Şimdiye kadar Türkler, dünya kamuoyunu, Adanın Yunanistan'a ilhak edilmesinin kendilerini köle durumuna sokacağına inandırmakta başarılı oldular. Bu şartlar altında talebimizi, mücadele süresince olduğu gibi, Enosis değil de self-determinasyon için hür irademizi uygulama hakkımız temeline dayamamız halinde, Dünya kamuoyunu kendi yönümüzde etkileyebilme çabamızda, ciddi başarı olanağımız

bulunduğu değerlendirilmektedir. Self-determinasyon hakkımızı tamamen ve engellenmeden kullanabilmemiz için de anayasanın ve antlaşmaların; (Garanti ve İttifak antlaşması vs. gibi) halk iradesinin kayıtsız bir şekilde ifade ve uygulanmasını engellediğini belirtmeli ve dış müdahale tehlikesine gebe tüm hükümlerden kurtulmamız gerektiğini bilmeliyiz. Bu nedenlerle ilk saldırı hedefimiz; bundan böyle, Kıbrıslı Rumlarca kabul edilmediğini ilk olarak belirttiğimiz Garanti Antlaşması olmuştur.

Bu sağlandıktan sonra, hukukî ve manevî hiçbir güç, kendi başımıza ve hür olarak kendi geleceğimize karar vermemizi ve bir plebisit ile self-determinasyon hakkımızı kullanmamızı engelleyemeyecektir.

Yukarıdakilerden anlaşılacağı üzere, plânımızın başarısı için bir girişim ve gelişmeler zinciri gereklidir. Bunların her biri zarurî ve zorunludur, çünkü aksi halde, gelecekteki girişimlerimiz, yasal olarak haksız ve politik yönden başarılması imkansız olur, ayrıca halkımızı ve ülkemizi ciddî tehlikelerle karşı karşıya bırakmış oluruz.

Başlıklar halinde hareket hattımız şöyledir:

a. Antlaşmaların olumsuz maddelerini değiştirmek ve buna paralel olarak Garanti ve İttifak Antlaşmalarını fiilen zayıflatmak. Bu adım kaçınılmazdır çünkü olumsuz yönleri tadil etmek ihtiyacı genellikle bütün dünyaca kabul edilmiştir ve makul addedilmektedir (tek yanlı hareketimizi bile haklı göstere- biliriz), buna karşılık böyle bir tadil çabamızı engellemek için bir dış müdahale haklı gösterilemez ve uygulanamaz.

b Yukarıdaki işlemden sonra Garanti Antlaşması (müdahale hakkı) hukuken ve esas olarak uygulanamaz.

c. Kıbrıs; self-determinasyon hakkının kullanılmasındaki kısıtlamalardan (Garanti ve İttifak Antlaşmalarındaki) kurtulduğundan, halk kendi arzusunu ifade edip uygulamakta serbest olacaktır.

d. Devlet kuvvetlerinin (Polis gücü ve dost askeri güçler) herhangi bir iç veya dış müdahaleye yasal olarak k arşı koyması; çünkü o zaman tamamen

bağımsız olacağız. Görülüyor ki (a) maddesinden (d) maddesine kadar olan harekat şarttır ve yukarıdaki sıraya göre ve birbirini izleyerek yapılmalıdır.

Bunun sonucu olarak da beliren gerçek şudur: Eğer yukarıdaki eylemlerden herhangi bir uluslararası başarı olanağımız olmasını umuyorsak, mücadelemizin herhangi bir aşamasını bir önceki aşama tamamlanmadan açıklamamak zorundayız. Örneğin, yukarıda belirttiğimiz dört aşamanın gerekli yol olduğu kabul ediliyorsa, (d) maddesi açıklanmışsa tadilattan (a maddesi) söz etmek yollarını ararken böyle bir revizyonun devletin ve antlaşmaların işlerliği için gerekli olduğu bahanesini nasıl öne sürebiliriz?

Yukarıda belirtilen, uluslararası alandaki gaye, hedef ve taktik ile ilgili noktalardır.

İç Cephede kullanılacak metot: İçteki hareketlerimiz, bunların uluslararası alandaki yorumlanmasına ve yapacaklarımızın millî davamız üzerindeki etkisine göre değerlendirilir.

1.Aşılmaz olarak tanımlayabileceğimiz tek tehlike, dış müdahale olasılığıdır. Bu, ne maddî zarar, ne de kendimize olacak tehlikeden (kısmen veya tüm olarak kendi gücümüzle karşılayabileceğimiz) değil, politik gelişmeler için doğrudur. Eğer müdahale tehdidi veya müdahale, planımızın "c" aşaması uygulanmadan önce yapılırsa, böyle bir müdahale tamamen haklı görülmese bile hukukî yönden tartışılabilir olacaktır. Bu da uluslararası alanda ve Birleşmiş Milletler de büyük ağırlık taşır. Son zamanlarda yer almış olan benzer olayların tarihinden öğreniyoruz ki hiç bir müdahale olayında, müdahale hukuk dayanağından yoksun olsa bile, ne Birleşmiş Milletler, ne de başka güçler saldırganı, saldırıya uğrayandan önemli tavizler koparmadan, söküp atamamıştır. İsrail'in Süveyş saldırısında, harekâtın tüm Birleşmiş Milletler tarafından kınanmasına ve Sovyetler Birliği'nin duruma müdahale tehdidine rağmen, İsrail, Kızıl Deniz'deki Eliat Limanı'nı tutması karşılığında geri çekilmiştir. Tabiî Kıbrıs için çok daha büyük tehlikeler vardır.

Eğer iyi çalışır ve yukarıda (a) safhasında belirtilen girişimimizi haklı gösterebilirsek, hem müdahale haklı görülmeyecek, hem de başlangıçta her türlü desteği kazanmış olacağız. Çünkü Garanti Antlaşmasına göre, garantör

devletler olan İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında anlaşma olmadan müdahale yapılamaz. Uluslararası desteğe işte bu temaslar devresinde (müdahale öncesi) ihtiyacımız olacaktır. Anayasada yapılmasını teklif ettiğimiz değişiklikler makul ve haklı göründüğü zaman, bu desteği alabiliriz.

Bu durumda, ilk hedef, ilk aṭamada önereceğimiz değişikliklerin seçimi ile müdahaleden kaçınmaktır. Taktik: Türklerle müşterek anlaşma çabaları tükendikten sonra makul anayasal değişiklikler. müştereken anlaşma imkansız olduğuna göre tek yanlı girişimi haklı göstermeğe çalışacağız. Bu safhaya paralel olarak 21. sayfadaki (ii) ve (iii) safhaları da uygulanır.

2.Aşikârdır ki, müdahalenin haklı gösterilebilmesi için, anayasada basit bir revizyon teklifinden daha ciddî bir neden, daha yakın bir tehlike var olması gerekir.

Bu nedenler şunlar olabilir:

a. "a" ve "c" safhaları tamamlanmadan Enosis'in ilânı.

b.Türklerin katliamı olarak gösterilebileceği ciddi toplumlararası çarpışmalarda ilk neden, birinci kısımda incelenmiştir, böylece, geriye toplumlararası çatışma tehlikesi kalmış oluyor. Tahrik edilmeksizin Türklere karşı bir katliama girişmek veya hücum etmek niyetimiz olmadığına göre geriye, anayasanın herhangi bir maddesini tek yanlı olarak değiştirmeye kalkışmamız halinde, Türklerin şiddetli tepki göstererek, olaylar ve çatışmalar yaratmaları veya katliamlar, gösteriler ve bomba olayları sahneleyerek Rumların gerçekten kendilerine hücum ettiği ve bu yüzden can ve mal emniyetleri için müdahalenin şart olduğu izlenimini yaratmaya çalışmaları olasılığı kalır.

Taktik: Anayasayı tadil etme çabalarımız açık olacak, daima barışçı görüşmelere hazır görüneceğiz ve eylemlerimiz hiç bir zaman tahrik edici veya şiddet hareketi şeklinde olmayacak. Muhtemel olaylar, başlangıçta, kanun çerçevesinde ve yasal güvenlik kuvvetleri tarafından plân uyarınca karşılanacaktır. Hareketlerimiz yasal görünümlü olacaktır.

3.Anayasayı tek yanlı değiştirme hakkımız ihdas ve kabul edilmeden önce, tarafımızdan şiddet kullanılmasını gerektiren girişim ve kararlardan,

Belediyelerin birleştirilmesi gibi, kaçınılmalıdır. Bu karar, zor kullanarak birleşmeyi ve belediye mallarının müsaderesini sağlamak için Hükümetin dinamik olarak müdahalesini zorunlu kılacaktır ki bu da Türkleri muhtemelen dinamik tepki göstermeğe zorlayacaktır. Buna karşılık, örneğin 70'e 30 kuralını yasal girişimlerle değiştirmemiz daha kolaydır çünkü bu durumda aktif girişimlere ve eylemlere girişmesi gereken Türkler olacaktır, bizim çabalarımız eylem değil reddetme olacaktır. Vergilendirmedeki ayrı çoğunluk da aynıdır. Bu önlemler halen etüt edilmiş bulunmaktadır ve uygulanmaları için bir dizi önlemler kararlaştırılmıştır. Bu çabalardan bazıları ile Anayasayı tek yanlı olarak değiştirme hakkımız de facto kabul edildikten sonra, artık takdir ve gücümüzü kullanarak daha dinamik olarak ilerleyebileceğiz.

4.Yukarıda anlatılan genel planımızın ilk adımı olarak anayasayı tadil için girişeceğimiz ciddi çabalar karşısında Türklerin çatışmalar yaratmak veya sahnelemek istemeyeceklerine inanmak safdillik olur. Bu sebeple Teşkilâtımızın varlığı ve güçlenmesi şarttır ve zarurîdir, çünkü:

a.Türklerin ani tepkilerine karşı bizim karşı saldırımız derhal yapılmazsa Rumlar arasında panik yaratılması tehlikesi vardır, ve özellikle şehirlerde, hayatî bölgelerin önemli kısmının geri alınamayacak şekilde kaptırılması tehlikesi doğacaktır. Halbuki gücümüzün derhal ve öldürücü olarak gösterilmesi, muhtemelen Türkleri kendilerine getirecek ve eylemlerini, önemsiz ve tecrit edilmiş olaylara inhisar ettirecektir.

b.Türklerin plânlı veya fevrî bir saldırısı halinde, bu saldırı sahnelenmiş olsun veya olmasın, bu saldırıyı mümkün olan en kısa sürede şiddet kullanarak bastırmamız şarttır, çünkü 1-2 gün içinde duruma hakim olabilirsek herhangi bir dış müdahale mümkün, muhtemel veya haklı olamayacaktır.

c.Yukarıdakilerden herhangi birinin vukuunda, kuvvet kullanılarak ve kesin olarak bastırılması, bizim sonradan girişeceğimiz ve Anayasada yeni tadilata yönelik hareketlerimizi büyük çapta kolaylaştıracak ve bunlar herhangi bir tepki olmadan uygulanabilecektir. Çünkü Türkler, tepkilerinin zayıf kalacağını ve toplumları için ciddî zararlar doğurabileceğini kavramış olacaklardır.

d.Çatışmaların yayılıp büyümesi halinde, planın (a) dan (d) ye kadar aşamalarını uygulamaya, Enosis'in derhal ilan edilmesi dahil, hazır olmalıyız.

Çünkü o zaman diplomatik faaliyetleri beklemek için hiçbir neden kalmamış olacaktır.

5.Bütün bu aşamalarda aydınlatma ve planlarımızı bilinmeyenler veya bilmesine imkan olmayanlarla tutucu çevrelerin propagandalarına karşı koyma faktörlerini de unutmamak gerekir. Belirttiğimiz gibi mücadelemizin en az dört aşamadan geçmesi şarttır ve planlarımızı ve niyetlerimizi vakitsiz olarak açıklamamak zorunluğundayız.

Tam bir mahremiyet ve gizlilik basit bir millî görevin de üstündedir. Yaşam ve başarı için hayati bir ihtiyaçtir.

Bunun böyle olması tutucuları, sorumsuz demagogları ve sözde milliyetçileri tahrik edici yayınlar yapmaktan alıkoymayacaktır. Plan onlara meydan verir çünkü onlara liderlerimizin esas gayesinin "millî hedef" olmadığını ve sadece anayasayı tadil etmek olduğunu iddia edebilme olanağını verir. Anayasal değişikliklerin safha safha ve hüküm süren şartlar altında yapılması gerekliliği işimizi daha da güçleştiriyor ancak bütün bunlar bizi, ne sorumsuz sokak demogojisine ne de milliyetçilik sömürüsüne itmelidir. İcraatımız bizim en doğru savunucumuz olacaktır. Her halükârda, bilinen nedenlerle, yukarıdaki girişimler gelecek seçimlerden çok önce önemli ilerleme kaydedeceği ve meyvelerini vereceği için önümüzde kalan kısa devre içinde itidal ve soğukkanlılıkla temayüz etmeliyiz. Buna paralel olarak, sadece vatansever güçlerin birliğini ve disiplinini korumakla kalmayıp bunları takviye etmek zorundayız. Bu konuda ancak, üyelerimizi ve onlar aracılığı ile halkı iyice aydınlatmak suretiyle başarılı olabiliriz.

Her şeyden önce tutucuların gerçek kimliklerini açıklamalıyız. Bunlar, yakın geçmişin ortaya koyduğu gibi, küçük sorumsuz demagoglar ve fırsatçılardır. Bunlar, liderliğimize kuduz köpekler gibi saldıran, fakat geçerli ve pratik herhangi bir çözüm yolu önermekten aciz, menfî ruhlu ve gericilerdir. Tüm girişimlerimizde başarı sağlayabilmemiz için, son dakikaya kadar güçlü ve istikrarlı bir hükümete ihtiyacımız vardır. Bunlar güzel sözler ve sloganlar söyleyen parolacılar ve lâfazanlar olarak meşhurdurlar. Bunlar somut hareketlere ve fedakarlık yapmaya isteksiz ve iktidarsızdırlar. Bunun bir örneği,

bugünkü durumda dahi Birleşmiş Milletlere başvurunun ötesinde daha somut bir şey öneremeleridir. Bu yüzden daima uzakta tutulmaları ve tecrid edilmeleri gerekir.

Bunun için yukarıdaki plan ve niyetlerimiz konusunda üyelerimizi sadece sözlü olarak aydınlatmalıyız. Bölge Karargâhlarında karargâh ileri gelenleri ve üyelerle yapılan toplantılarda, her üye her şeyi tamamen anlayıncaya ve başkalarına da anlatabilecek duruma gelinceye kadar, yukarıdakiler sürekli olarak incelenmeli ve izah edilmelidir. Hiç bir yazılı izahata izin yoktur. Yukarıdakilerle ilgili herhangi bir belgenin kaybı veya sızdırılması vatana ihanet suçu sayılır. Hiçbir şey mücadelemize, bu dokümanın açıklanmasından veya rakiplerimiz tarafından yayınlanmasından daha ölümcül ve kesin zarar veremez.

Üyelerimize sözlü bilgi verilmesi ve üyelerimizin aydınlatılması dışındaki bütün çalışmalarımız ve bilhassa basındaki yayınlarımız, karar suretleri vs. çok ılımlı olmalı ve yukarıdakilere hiçbir atıfta bulunulmamalıdır. Söylevlerde ve mitinglerde, sadece sorumlu kişiler, Bölge Karargâh başkanlarının sorumluluğu altında, başkanın yapılacak konuşmayı kontrol etmesinden ve kesin onayını vermesinden sonra, genel hatlarıyla yukarıdaki plandan söz edebilirler. Bu halde dahi bu konuşma hiç bir şekilde basında veya başka yayınlarda yer almayacaktır.

Taktik: Üyelerimiz ve halk sözlü olarak tamamen aydınlatılmalıdır. Kendimizi ılımlı gösterebilmek için her türlü çaba harcanmalıdır. Planımızın yazılı olarak açıklanması veya basında veya herhangi bir dökümanda bundan bahsedilmesi kesinlikle yasaktır. Resmi kişiler ve diğer sorumlular halkı aydınlatmaya, morallerini ve mücadeleciliklerini yükseltmeye, planlarımızı açıklamamak veya basın veya başka bir şekilde ifşa etmemek şartıyle, devam edeceklerdir.

NOT: Bu döküman, alındığı günden itibaren 10 gün içinde, Bölge Karargâh başkanının sorumluluğu altında ve bütün karargâh mensuplarının huzurunda, yakılmak suretiyle imha edilecektir. Bu dökümanı kısmen veya tüm olarak kopya etmek şiddetle yasaktır. Bölge Karargâhı mensupları, başkanlarının

sorumluluğu altında planı alıp inceleyebilirler, ancak; bu dökümanı Bölge Karargâhı binasından çıkarma hakları yoktur.

2.21. Acheson Planları ve Yunanistan

Temmuz-Ağustos 1964 tarihleri arası, ABD'li arabulucu Dean Acheson'un iki tarafı uzlaştırma çabaları ile dolu olarak geçti.

Yunanistan'ın bu görüşmelerdeki talebi, Kıbrıs Türklerine azınlık hakları verilmesi karşılığında Enosis'in gerçekleştirilmesi idi. Türkiye ise, adanın Kuzey bölümünde kendi egemenliğinde olacak belli genişlikte bir üs talep etmekteydi. Yunanistan, üssün egemen değil de kira statüsünde olmasını, Makarios ise hiçbir şekilde Türkiye'ye üs verilmemesini istiyordu.[270] "Bu nedenle bir anlaşmaya varmak mümkün olmadı. Oysa bu kadar bağnaz olmasalardı, ada çoktan Yunanistan'a bağlanmış olacaktı. "Bu gelişmeler karşısında Acheson, Yunan Başbakanı Papandreu'ya bir mektup yazarak, sunduğu planın ileri götürülmesi (Türkiye'ye üs ve Türklere azınlık hakkı karşılığı Enosis) amacıyla görüşmeler yapmak üzere Yunanlı yetkili Sosidis'in Cenevre'ye gönderilmesini istedi.[271] Papandreu ise, bu mektuba verdiği yanıtta, Yunanistan'ın Enosisi öngören resmi politikasını bir kez daha şu cümlelerle vurgular: "Biz tabii ki karşılıksız Enosisi tercih edecektik. Bu, Türk azınlığın Yunan yönetimi altında, Batı Trakya'da uzun yıllardan beri olduğu gibi, tam güvenlik altında yaşama hakkı olurdu. Aynı şekilde Kıbrıs, Yunanistan'ın bir parçası olarak NATO'ya ait olacağından Türkiye'nin de rızası sağlanmış olacaktır... Bunun için de Kıbrıslı Türklere Yunan egemenliğini ve Devletin birliğini azaltmayan özel taahütler vermeye hazırız. Aynı şekilde, bir Türk üssünün oluşması amacıyla, bir bölgeyi mantıklı bir süre için kiralamayı kabul ediyoruz."[272] Görüldüğü gibi Yunanistan, silah zoru ile elde edemediği Enosisi, ABD'yi de kullanarak elde etme peşindeydi. Türk tarafının Enosis taleplerine karşı çıkması nedeniyle bu girişimlerin sonuçsuz kalması üzerine, Yunanistan gizli yollardan adaya asker ve silah yığmaya devam etti. Yunanistan, bu askerlerin, "adada çok güçlenen komünistleri ve onlarla işbirliği yapan, Rusya ile flört eden Makarios'u dizginlemeyi ve adanın ikinci bir Küba olmasını önlemeyi amaçladığını " ileri

[270] İsmail, S. ; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu Çöküşü ve Unutulan Yıllar s. 363-372
[271] Mektupların tam metni için blz. a. g. e. s. 373-378
[272] Mektupların tam metni için blz. a. g. e. s. 373-378

sürerek, ABD ve İngiltere'yi de ses çıkarmamaları yönünde ikna eder. ABD ise aynı gerekçeyle Türkiye'yi teskin etmeye çalıştı.

Acheson planlarını Türkiye adına görüşen Prof. Nihat Erim, bu konuda ABD'nin tavrını Dışişleri bakanı George Ball'un ağzından şöyle açıklıyordu: "George Ball, Grivas'ın adaya gitmesinden ABD'nin haberi olduğunu belirten bir ifade ile, Grivas oraya komünistlerle mücadele için, adanın komünistlerin eline geçmesini önlemek için gitti, şeklinde söylemişti. Yani Grivas oraya Türklerle mücadele etmek için Türk haklarını yok etmek için gitmedi " demek istemişti. [273] Oysa adaya gizlice çıkan Yunan birlikleri, Rum kuvvetleri ile birleşerek Ağustos 1964'te Erenköy'e, Kasım 1967'de ise Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırıyor ve her iki bölgede 50'den fazla Türkün katledilmesine neden oluyordu. Böylece Yunanistan'ın, esas hedefinin "komünistleri durduracağım" iddiasıyla adaya çıkıp, Enosis önündeki esas engel olan Türk Halkının direnişini kırmak olduğu net bir şekilde ortaya çıkıyordu. Adadaki Yunan askeri varlığı her geçen gün artarken, 17 Aralık 1966'da Türkiye Dışişleri Bakanı Çağlayangil ile Yunan Dışişleri Bakanı Tumbas, Paris'te Kıbrıs sorununu ele alan bir görüşme yaptılar. Bunu 9-10 Eylül 1967'de Başbakan Demirel ile Yunan Başbakanı Papadopulos'un Keşan-Dedeağaç'ta yaptıkları görüşme izledi.

O tarihte bir darbe ile iktidarı ele geçiren Yunan Cuntası liderlerinin Başbakan Demirel'den talebi, yine Enosis karşılığı Türklere azınlık haklarının verilmesi idi. Demirel bu talebi derhal reddedince iki ay sonra, yani 15 Kasım 1967'de Geçitkale ve Boğaziçi köylerine yönelik Yunan-Rum saldırısı gerçekleşti. Türkiye, bu gelişme üzerine müdahale hazırlıklarına başlayınca, araya yine ABD girdi. ABD'li arabulucu Cyrus Vance'in yoğun çalişmaları sonucu, Türkiye, işgal edilen Türk köylerinin boşaltılması, tazminat ödenmesi, Türk bölgeleri etrafındaki kuşatmanın kaldırılması, Grivas ve adaya gizlice giren Yunan tümeninin geri çekilmesi karşılığında müdahaleden vazgeçti. Bunun sonucu olarak 12000 Yunan askeri ve Grivas adadan çıkarıldı. Makarios, 1964'te Türkiye'nin, Erenköy'e saldıran Yunan-Rum birliklerinin bombalamasından ve 1967'de Geçitkale-Boğaziçi saldırılarından sonra

[273] Erim, Nihat ; Bildiğim Gördüğüm Ölçüler içinde Kıbrıs s. 333.337

Türkiye'nin sergilediği kararlı tutumdan, bunun sonucu Yunan tümeninin adadan çıkarılmasından gerekli mesajı almıştı. Ona göre Türkiye, silahlı yoldan Enosise asla izin vermeyecekti. Bu nedenle uzun vadeli Enosis stratejisine yöneldi. Bu strateji, Türklerin ekonomik yönden çökertilmesine, adadan göçe zorlanmasına ve direnişin kırılarak Enosisin zaman içinde kendiliğinden gerçekleşmesine dayanıyordu.

Yunan cuntası üyeleri ise bütün şartarın zorlanarak ve bütün yolların denenmesiyle Enosise kısa yoldan ulaşmak ve böylece Enosise gerçekleştiren kişiler olarak birer milli kahraman olmak arzusundaydı. Bu çerçevede Makarios'u devirerek, yönetimi ele almayı ve ani bir genel harekatla Türk halkını yok ederek Enosisi ilan etmeyi planlamaktaydılar. Bunun "yasal" temeli ise 26 Haziran 1967'de Rum Meclisi'nin oy birliği ile aldığı Enosis kararıyla hazırlanmıştı. Yunanistan ile tam bir işbirliği içinde alınan bu kararda; "Yunanistan-Kıbrıs işbirliği ile en kısa zamanda Enosisin gerçekleştirilmesi " öngörülmekteydi.[274] Yunanistan, bu çerçevede terör örgütü Eoka'yı "Eoka-B" adı ile yeniden örgütledi. Bombalama, kamplardan silah çalma vb. eylemlerle kendini gösteren Eoka-B, 8 Mart 1970'de Makarios'un helikopterine ateş açarak suikast girişiminde bulundu.

28 Ağustos 1971'de Yunanistan tarafından gizlice adaya gönderilen Grivas, Eoka-B'nin başına geçti. Terör eylemleri hızla yayılmaya başldır. 25 Nisan 1974'de bir bildiri yayınlayan Makarios, Yunan Cuntası tarafından organize edilip yönetilen Eoka-B'yi yasa dışı ilan etti. 26 Haziranda ise "Yunan istihbarat servislerinin Eoka-B'yi yönlendirdiğini" belirterek, Kıbrıs Rum ordusunun, Yunan Genelkurmayı Yönetiminden alınıp Rum yönetimine bağlanacağını açıkladı.

Makarios, 2 Temmuz 1974'de ise Yunan hükümetine bir mektup göndererek "Eoka-B'yi desteklediği için" Cuntayı protesto etti. Makarios mektubunda Kıbrıs'ta son yıllarda yaşanan terör olayları ile kendisine yapılan suikast girişimleri için Yunanistan'ı sorumlu tutuyor ve Rum ordusunda görev yapan, ancak Eoka-B'ye ve teröre destek veren 650 Yunanlı subayın geri

[274] İsmail, S. ; Kıbrıs Sorununun Doğuşu Çöküşü ve Unutulan Yıllar s. 336-346

çekilmesini talep ediyordu.[275] Makarios, 10 Temmuz 1974'te yaptığı basın toplantısında ise 650 Yunanlı subayın geri alınmaması halinde Rum Milli Muhafız Ordusu'nun dağıtılacağını açıklıyordu.[276] Bu arada 5 Temmuz 1974 tarihinde ise komünist Haravgi gazetesinde yayınlanan bir haberde, "20 Temmuzdan önce Yunan Subaylarının bir darbe yapacaklarını, Türkiye ve İngiltere'nin adaya müdahalesini önlemek için darbenin Dünya kamuoyuna "bir iç mesele" olarak sunulacağını açıklıyordu.[277]

Makarios'un gönderdiği mektubu tartışmak üzere 13 Temmuz 1974'de Yunan Cuntası'nın başı General Gizikis başkanlığında, Yunan Genelkurmay Başkanı, Yunanistan'ın Kıbrıs Büyükelçisi ve RMMO'nun Yunanlı komutanının katılımı ile bir toplantı yapıldı. Bu toplantının ardından 10 Temmuz 1974'de Yunanlı subayların yönetimindeki RMMO ve Eoka B Makarios'a karşı bir darbe gerçekleştirdi. Darbecilerin amacı Enosisi ilan etmek, buna karşı çıkacak Türkleri de yok etmekti. Darbeciler, bu amaçla Cumhurbaşkanlığına Samson gibi eli kanlı bir terörist getirdiler. Darbeden sağ kurtulan Makarios, 19 Temmuz 1974'de BM. Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmada, "darbenin, Yunanistan tarafından planlanıp yönetildiğini, Yunanistan'ın adayı işgal ettiğini, dünyanın bu işgale derhal son vermesini ve Yunanistan'ı kınamasını" istedi. [278]

Bu arada Yunanlılar ve Eoka-B, 200'den fazla solcu ve Makarioscu Rumu katletti. Yunan darbesi üzerine ada Enosisin eşiğine gelidi, Türk Halkı için çok ciddi bir tehlike oluştu. Bu gelişme üzerine Türkiye, 1960 Garanti anlaşmasının verdiği yetkiye dayanarak adaya müdahale etti. Yunanistan, amacı adaya barış getirmek olan bu müdahaleyi başarısız kılmak için adadaki birliklerini harekete geçirdi, takviye asker ve silah gönderidi. Yunan uçakları Türk bölgelerini bombaladı. Bütün dünya ve BM, darbeci Yunan hükümetini sert açıklamalarla kınarken, işgale derhal son vermesi istendi.... Böylece Yunanistan tarih boyunca Kıbrıs'ta oynadığı kışkırtıcı rolü, yeni bir aşamaya getirerek kendi kardeşlerinin kanını da dökmüş oldu. Enosis propagandası ile bir buçuk asır önce başlayan yayılımcı emellerin son durağı, kendi kardeşlerini de hedef alan kanlı bir darbe olmuştur. Ne var ki, Yunanistan bu gelişmelerden de hiç ders almamıştır.

275 Toluner, Sevim ; Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk s. 255-257 1977 İst.
276 Zahariadis, K./ Alp, Yusuf ; Kıbrıs s.99 İst.
277 Şahinler, Menter ; Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Siyaseti s. 34 1979 İst.
278 İsmail, S. ; 150 Soruda Kıbrıs Sorunu s. 125-127

20-23 Temmuz 1974'te gerçekleştirilen 1. Barış harekatından sonra, Türkiye tarafından Cenevre'de sunulan barış anlaşmasını reddetmeleri için Rumları teşvik eden Yunanistan, sorunun bugünlere kadar gelmesinde de çok önemli bir rol oynamıştır. 23-30 Eylül 1990 tarihli Filelefthеros gazetesine bir demeç veren Edek partisi genel sekreteri Taki Hacı Dimitriu da bu olumsuz rolü konusunda Yunanistan'ı eleştirerek şöyle diyordu: "Bizlerin olduğu kadar, Yunan liderliğinin de Zürih Anlaşmalarının yeni ve tarihi bir dönem oluşturduğunu ve bunlara uymamız gerektirdiğini anlaması gerekirdi... Kıbrıs olayında dönüm noktasını 15 Temmuz darbesi ve bundan önce Yunan Cuntasının Kıbrıs'ta yaptıkları oluşturuyordu. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Yunanistan tarafından süreki olarak yıpratılması, Yunan tarihinde işlenen en büyük ihanettir ".

2.22. İlk Toplumlararası Görüşmeler

Sürgünde olan Rauf Denktaş'ın 13 Nisan 1968'de adaya gelmesi ile Geçitkale saldırılarından sonra varılan anlaşma gereği, Haziran 1968'de ilk "Toplumlararası Görüşmeler" başlamıştı. Önceleri üçlü, sonra beşli olarak devam eden görüşmelere Denktaş ve Klerides yanında Türkiye adına Orhan Aldıkaçtı, Yunanistan adına Mihail Dekleris ve BM Genel Sekreterinin Kıbrıs Özel Temsilcisi katılıdı. Görüşmelerde Türk Halkına Otonomi verilmesi konusu görüşüldü. Türk heyetinin danışmanı olan Prof Orhan Aldıkaçtı, bu görüşmelerle ilgili olarak şu değerlendirmeleri yapıyordu: "İkili görüşmelerde Makarios ve yönetiminin tutumu incelenecek olursa, hayal ve hırsların esiri olmaya devam ettikleri için gerçeği bir türlü kavrayamadıkları görülür. Türkler 1963'de reddettikleri, amacı adada Rum egemenliğinde saf, basit devlet kurmayı öngören anayasa değişikliklerini çok daha kuvvetlendirip, örnek bir yönetim kurduktan sonra kabul edeceklerdi."

Buna göre; Rum tarafı, "veto hakkının kaldırılması, seçim kanunu, vergi kanunu konularında Türklere tanınmış olan özel oylama hakkından vazgeçilmesi, kararların Meclis'in salt çoğunluğu tarafından alınması, Cemaat Meclislerinin lağvı, polis ve jandarmanın birleştirilmesi, ayrı Rum ve Türk mahkemelerinin kaldırılması, devlet memuriyetlerindeki Türk oranının % 20'ye düşürülmesi" konularında ısrar ediyordu.

Orhan Aldıkaçtı, görüşmelerin ileriki safhalardaki gelişmeleri de şöyle açıklamaktadır.

"Görüşmeler ilerledikçe Rum cemaatinin basit devlet kavramına sıkı sıkıya sarıldığı görüldü. Çünkü basit devlet, en elverişli devlet tipi idi. Makarios, Türk Cemaatinin istediği özerk idareyi 'devlet içinde devlet istemeyiz' sloganları ile reddediyordu. Federal sistemin ismini dahi ağzına almak istemiyordu. 'Federal Sistem, Taksim' demekti. Halbuki o, Makarios, Taksime karşı idi. Makarios bir yandan Enosis çığırtkanlığı yaparken, diğer taraftan da büyükelçilere, ve kendisi ile görüşen yabancılara Enosis'e karşı olduğunu söylüyordu... Görüşmelerin ilk günlerinde durumu açıklığa kavuşturmak için Anayasaya bir başlangıç konmasını ve Rum-Türk Cemaatleri'nin Enosis ve Taksime karşı olup bir arada insan haysiyetine uygun bir düzen içinde yaşamaya kararlı olduklarının açıklanmasını teklif ettik. Güvenlik Konseyi'nde de Daimi Delegemiz Olcay'ın açıkladığı bu teklife Yunanistan cevap bile vermedi".

İlk toplumlararası görüşmelere, Kıbrıs Rum toplumunun temsilcisi olarak katılan Klerides, yıllar sonra kaleme aldığı "İfadem" adlı kitabında anlaşmaya çok yaklaşılmasına karşın, Makarios'un "Enosis'i yasaklayan bir anlaşmaya bir kez daha imza atmam" diyerek, nihai anlaşmanın imzalanmasını her defasında engellediğini açıklamıştır.

Görüşmelerde Rum tarafının gerçek niyetlerinin daha açık olarak görülmesinden sonra, Geçici Türk Yönetimini kalıcı Türk yönetimine geçişin adımları atılmıştı. İlk adım olarak, 5 Temmuz 1970'te seçimler yapılmış ve Temsilciler Meclisi üye sayısı denk alınarak 15 üye, Cemaat Meclisi üye sayısı denk alınarak da 15 üye seçilmişti. Dr. Küçük Başkan, Denktaş Başkan yardımcısı olurken, 8 kişilik bir yürütme kurulu belirlenmişti.

Böylece Kıbrıs Türkleri "yönetim" aşamasından "devlet" olma aşamasına bir adım daha yaklaşmış, günlük sorunlarını çözecek ve kendini dış dünyada temsil edecek organlarını da oluşturmuştu.

1970 seçimlerinin ardından, 18 Şubat 1973'te Rauf Denktaş'ın Cumhurbaşkanı Yardımcısı olmasından sonra, 9 kişilik yeni Yürütme Kurulu oluşturulmuş ve Cemaat Meclisi Başkanlığına da İsmail Bozkurt getirilmişti.

2.23. 15 Temmuz 1974 Darbesi (Sampson Darbesi)

1970'li yıllara kadar Kıbrıs'taki gelişmeler belirtildiği üzere iken, bu tarihlerde Kıbrıs Rumları arasında Enosis'e varmanın yöntemi konusunda görüş ayrılıklarının çıktığı gözlenmekteydi.

Eski Eoka'cıların bir kısmı, askeri yoldan Türk Halkını yok ederek derhal Enosis'e gidilmesini savunurken; Türkiye'nin gücünü ve kararlılığını görmüş olan Makarios, uzun sürede, politik ve ekonomik açıdan Kıbrıs Türklerini zor duruma düşürerek, zaman içinde etkisiz hale getirerek, göçe zorlayarak, moral yönden tüketerek Enosis'e ulaşmayı hedefliyordu.

Bu iki görüş, çatışırken, 1970 yılı Mart ayı başlarında Makarios'un bindiği helikoptere ateş açılarak bir suikast girişiminde bulunuldu. Bunun sorumlusu olarak derhal Enosis yanlısı "Ulusal Cephe" üyesi 11 Eokacı tutuklandı. Bunun ardından suikastte parmağı olan Eoka liderlerinden eski İçişleri Bakanı Yorgacis öldürüldü. Artık Rum Toplumu içten içe kaynamaya, silahlı guruplar oluşmaya başlamıştı. İşte böyle bir ortamda 28 Ağustos 1971 tarihinde gizlice adaya dönen Grivas, silahlı gurupları merkezi bir örgüt altına, Eoka-B çatısı altına alarak terör eylemlerini yaygınlaştırmaya başladı. Grivas, adaya çıkışından iki ay sonra yayınladığı bildiride : "...Kıbrıs davasını yönetenleri mümkün olanı istedikleri ve düşman ile milli olmayan davranışlarla işbirliği yaptıkları bir zamanda, rakiplerimizin Enosis'i bize vermelerini nasıl bekleyebiliriz?" diyordu.[279] Bu arada kilise de bölünüyor ve 3 Başpiskopos, Makarios'a karşı cephe alıyordu. Grivas, "size rehber olacağız, sizinle birlikte Yunanistan'ı büyük adaya getireceğiz. Ne Yunanistan'ın şerefinin ayaklar altına alınmasına, ne de Kıbrıs'ın milli gövdeden koparılmasına müsade etmeyeceğiz... Asırlardan beri devam edegelen emellerimizi, Anavatan Yunanistan ile ilhakı gerçekleştirmek için geldim. Yılmaz ve sarsılmaz bir şekilde mücadelenin başına geçiyorum. Dürüst Elenlerle Enosis'in mezar kazıcılarının Elenizm ile inkar edilmez tarihin takdirine bırakalım" diyerek, geniş bir militan kadro oluştururken, Yunanlı subayların maddi, manevi, silah ve teçhizat yardımı ile örgütünü gün be gün güçlendiriyordu.[280]

[279] Kürşat, F. / Altan, M. / Egeli, S.; Kıbrıs'ta Yunan Emperyalizmi. s. 267 1978, İstanbul

[280] a.g.e.s.268.

Makarios, işlerin kötüye gittiğini görünce 21 Şubat 1972 tarihinde Grivas'a bir mektup yazarak ''Halkımızın bugün Makariosçular ve davamızın yararına olmak üzere çok kuvvetli bir cephe yaratmak için anlaşabilir ve işbirliği yapabiliriz.'' der. Ne var ki Grivas ölene kadar bu işbirliği de gerçekleşmez. Kimi çevreler Grivas ile Makarios'un bu kavgasına bakarak, kavgalarının Enosis'e ulaşmanın biçimi konusunda olduğunu gözardı etmekte ve Makarios'u bağlantısızlıkçı olduğu için Yunan Cuntasının istemediğini yazmaktadırlar. Bu konuda Makarios'un kendisi, bu iddiaları ileri sürenleri yalanlamaktadır. 29 Ekim 1971 tarihinde bir açıklama yapan Makarios, bütün Yunan hükümetlerinin rızası bulunduğu takdirde, Enosis'i ilan etmekte tereddüt etmeyeceğini fakat bu tür bir girişimin başarısına ve başarısızlığına yol açacak çeşitli faktörler makul olarak değerlendirildikten sonra bunun olanaksız olduğunu, belirtmiştir.[281] Yine aynı şekilde 31 Ocak 1973 tarihinde bir bildiri ile Enosis için plebisit yapılmasını isteyen Enosis Mücadelesi Koordinasyon

Komitesi'ne yanıt veren Makarios, Eoka B'nin eylemlerini ve eylemcilerini ''Enosis' in mezar kazıcıları olarak” nitelemiştir. Bütün Kıbrıs'lı Rumların Enosis yanlısı olduğunu belirten Makarios, bağımsız, egemen, üniter bir devlet esası üzerinden sürdürülen görüşmeleri ne Yunanistan, ne de Kıbrıs hüküınetlerinin göz yumabileceği zalim bir gerçekten doğan zorunluluk''la açıklamıştır. Grivasçıları ''Enosis'e giden gücü göstermeye'' davet eden Makarios, ''bunun devlet'in ortadan kalkması sonucunu doğuracak olan şiddetiyeti olamayacağını'' ileri sürmüştür.[282] Makarios'un Yunan Cuntası'na gönderdiği 2 Temmuz 1974 tarihli meşhur mektubunda da aynı görüşler vardır. (Kıbrıs'taki devlet temellerini yıkma çabasında Yunanistan hükümetlerinin çabaları büyüktür, Kıbrıs devleti ancak Enosis durumunda dağılmalıdır''.[283] Cuntaya karşı çıkarken bile Makarios bağımsızlık değil Enosis isteğini gizlememektedir. 10 Temmuz 1974'de ise bir basın toplantısı yapan Makarios, Eoka B ile işbirliği yapan 650 Yunan subayınm geri alınmaması halinde, RMMO'yu dağıtacağını açıklar. Bu durum üzerine 15 Temmuz'da Yunanistan adaya fiilen müdahale ederek darbeyi gerçekleştirdi.

[281] Toluner, Sevin ; Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk. Dog. s. 257,1977 İstanbul.

[282] Toluner, Sevin ; Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk. Dog. s. 257,1977 İstanbul.

[283] Zahariades, Karolos / Alp, Yusuf ; Kıbrıs., s. 99, 1979 İst

Yunanlı subayların komutasında harekete geçen RMMO ve Eoka B, Makarios'un sarayını top ateşine tutarak ele geçirdi, Polis karakolları ile yedek polis birliklerine karşı tankların desteğinde saldırılara girişti ve kendilerine karşı koyarak Makarios'u destekleyen Akel ve Edek partisi yanlılarını katledip, iktidara el koydu.

Beş gün süren darbe boyunca 2000 civarında Rum bu iç savaş sırasında ölürken, birçok yaralı Rumun da Cuntacılar tarafından diri diri toprağa gömüldüğü, bizzat onları gömen Papaz Papatsestos tarafından Tanea gazetesinde açıklanmıştır. (Daha sonra bunlar Barış Harekatında öldü diye bir kayıplar sorunu yaratılacaktır.)

Darbe başarıya ulaştıktan sonra Türk kasabı olarak bilinen Nikos Samson Cumhurbaşkanlığına getiriliyor ve Eoka B yanlılarından oluşan yeni bir hükümet kuruluyordu. Bu arada önce Bafa, sonradan İngiliz üslerine ve daha sonra Malta'ya kaçan Makarios, İngiltere'ye gidip görüşmeler yapıyor, oradan da BM'e giderek yaptığı konuşmalarla darbeden cuntayı sorumlu tutuyordu.

2.24. Barış Harekatı

2.24.1. Barış Harekatının Sebebi

Makarios'un cuntaya gönderdiği mektup ve darbenin bizzat Yunanlı subaylar tarafından yönetilmesi, adanın bir yabancı ülke tarafından işgal edildiğinin bir kanıtıydı. Kaldı ki Makarios, 19 Temmuz 1974'de Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmada bunu açıklıkla ortaya koymuştu.. Adanın kısa sürede fiilen Yunanistan'a bağlanacağı da açıktı. Nitekim, bir Yunan subayları grubunun Atina'da Ajans France Press'e verdiği belgeye göre, darbenin amacı "bir yıllık süre içinde yapılacak halk oylamasından sonra, Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleştirilmesiydi. "Zaten daha önce de Eoka-B'nin amacının "adanın Yunanistan'a ilhakı olduğu" defalarca açıklanmıştı... İç politikada sıkışmış durumda olan Yunan cuntası ise, dış politikada ulusal bir heyecan yaratarak, asırlardır süren Kıbrıs'ın ilhakı mücadelesini sonuçlandırmak, adayı Yunanistan'a bağlamak, böylece Ulusal Kahraman olmak ve dikkatleri dışa çekmek niyetindeydi...

Türkiye, bunları yakından izlemekteydi. Nitekim, daha sonra Samson'un yayınlanan anılarında da belirtildiği gibi Türk müdahalesinin gerçekleştiği sıralarda, Yunanistan'dan beklediği yardımın gelmesi halinde, Yunan Devlet Başkanı Gizikis'le vardığı anlaşma uyarınca Samson, Enosis için hazırladığı mesajı radyodan, okuyup "ilhakın gerçekleştiğini" duyuracaktı.

Bu mesajda şöyle deniyordu:
"Kıbrıs Yunan halkı tanrı, insanlık ve Kıbrıs hellenizmin özgürlük için yaptığı fedakarlıklar adına, Kıbrıs'ın birleştiğini ilan ediyorum. Halkımızın oldum olası var olan isteği ve ülküleri bu an için haklılığa kavuşmuş bulunuyor. Yaşasın Birleşmiş Ulus".

İşte, Türk Barış Harekatı, adanın Yunanistan'a ilhakını, Türklerin ilhaka karşı çıktıkları için yok edilmesini önlemeyi ve Kıbrıs'ın bağımsızlığını koruyup, adada her iki halk için geçerli olacak barışı gerçekleştirmeyi amaçlamaytaydı.

2.24.2. Hareket Öncesinde Adadaki Kuvvet Durumu

2.24.2.1. Kıbrıs Rum Kesimininin Askeri Durumu

1.Rum Milli Muhafız Ordusu(RMM)

a.Genel: Kıbrıs Cumhuriyet Anayasasının gereği olarak kurulan ordunun Rum kanadını oluşturan bölümü, daha sonra yer altı grupları ile birleşerek, RMM adını aldı. Çeşitli aşamalardan geçtikten sonra, komutanı Bakanlar Kurulu tarafından seçilmesi gerekirken, Yunan Genelkurmayına bağlı sözde emekliye ayrılmış Korgeneral rütbesindeki subaylarca yürütüllen etkin bir kuvvet haline geldi.

b.Teşkilat: RMM; Kara, Deniz, Hava kuvvetlerinden oluşmaktadır. Kara Kuvvetleri; Tugay seviyesinde beş Yüksek Taktik Komutanlık (YTK) ve Alay seviyesinde on Tatik Grup Komutanlığı'(TGK) ndan meydana gelmiştir. RMM Kara Kuvvetleri'nin; on dokuz P.Tb., dört Komd.TB., Bir Mknz.Tb., bir Zh.Kşf.Tb., altı Top.Tb., çeşitli Muhabere Destek Birlikleri ile bunlarda mevcut 20 Tank, 50 Z.P.T., 463 Top ve 15000-20000 kişilik kuvvetle hiçte

küçümsenmeyecek bir güçte olduğu anlaşılmaktadır. RMM'ye bağlı Kıbrıs Deniz Kuvvetleri bünyesinde ise; 6 adet Rus yapısı hücumbot,1 adet Gambot, 6 adet Karakol Botu, 2 adet Yardımcı Gemi ve 1 adet Balık Adam Timi vardı.3 adet T-11, 2 adet DORNİER-27 ve 6 adet D-1CESSNA tipi eğitim uçaklarında oluşan RMM hava güçünün ise Hava Kuvvetleri niteliği yoktu. Ayrıca Home Guard (Yedek Piyade) Taburlarından savaşta 12 adet kurulması planlanmıştı .Barış Hareketi esnasında bunların adedi 25 'e çıktı.

c.Konuş Durumu:

2.Yunan Kontenjan Alayı: Zürih, Londra Anlaşmaları ile statüsü tespit edilmiştir.Subaylarının hepsi muvazzaf olan, erleri de temel eğitimlerini Yunanistan'da yaptıktan sonra seçilip gönderilen bu alayın toplam mevcudu 950'dir.Hafif silahlarla birlikte 18 Havan, 80 TAS. silahına sahiptir.
3.Yedek Polis Teşkilatı**:** Askeri birlik olarak mütalaa edilmemekle beraber,gerek eğitimi gerekse teşkilatı ile bir askeri birlik havasını taşıyan Rum Yedek Polis Teşkilatı 2484 mevcudu iler etkili bir unsurdu.

2.24.2.2. Kıbrıs Türk Kesiminin Askeri Durumu

1.Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı (KTKA): Yunan Kontenjan Alayı gibi Zürih ve Londra Andlaşmaları hükümlerine göre adya gönderilen ve toplam personel mevcudu 650 olan Alay, silah ve araç bakımından Yunan Alayından oldukça güçsüzdü.

2.Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT): Rum Eoka faliyetlerine karşı Volkan ismiyle 1955 yılında Türk toplumu içinde kurulan mukavemet teşkilatı 1958 yılında itibaren TMT adını aldı.TMT'nin Lefkoşada bulunan Bayraktarlığa bağlı 10 sancaktarlığı vardı. Bunların yerleri krokide gösterilmektedir.

Türk bölgesindeki halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması, Türk toplumunun mukavemet azminin daima canlı tutulması ve bu konuda devamlı eğitilmesi, toplumun Anavatan'a olan bağlılığının devamının ve

güçlendirilmesinin sağlanması ve muhtemel bir harekatta adaya çıkacak Türk Silahlı Kuvvetlerine yardımcı olacak şekilde faliyette bulunması görevleri ile kurulmuş olan TMT'nin, Bayraktar, Sancaktar ve Tabur komutanları Türk subayları, Bölük ve Tk.K.ları Türk mücahit subaylarıdır. Lojistik ihtiyaçları çok güç şartlarda ve gizli imkan usulleri ile sağlanan TMT'nin barışta 4000 civarında olan mevcuda savaşta 7500-8000 dolayına yükselmişti.

2.24.3. Tarafların Harekat Planları

2.24.3.1. Rumların Harekat Planları

1.R.M.M. Planları

a.Türk'leri imha ederek Enosis'i gerçekleştirmeyi amaçlayan Kıbrıs Rumlarının bu amaca yönelik iki planı vardır.

(ı) Festos Planı : Bu plan iç güvenlikle ilgili olup, Ada Türklerini imhayı amaçlıyordu.

(ıı) Afrodit Planı : Bu plan Ada'ya yapılacak çıkarma ve indirmelere karşı korumaya yönelik bir plandır.

Rumlar, Türkiye'nin çıkarma yapacağı bölgeleri şöyle tespit etmişlerdi;

. Mağosa- Boğaz

. Larnaka

. Omofro

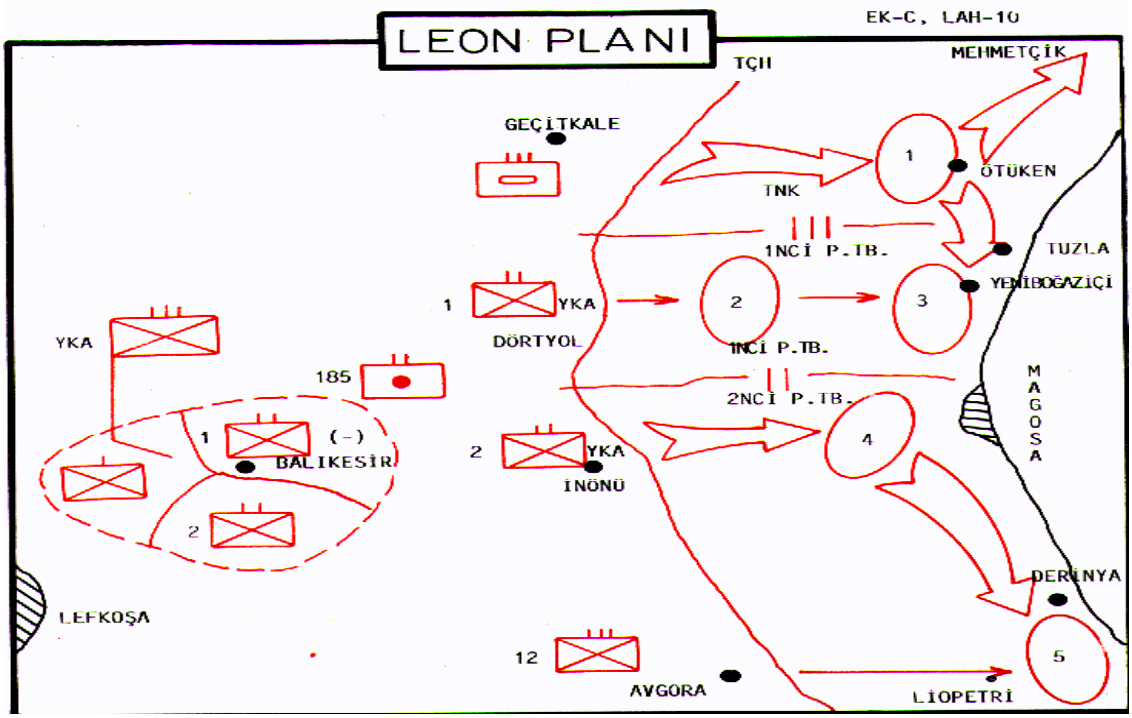
. Girne

. Baf ve Poli

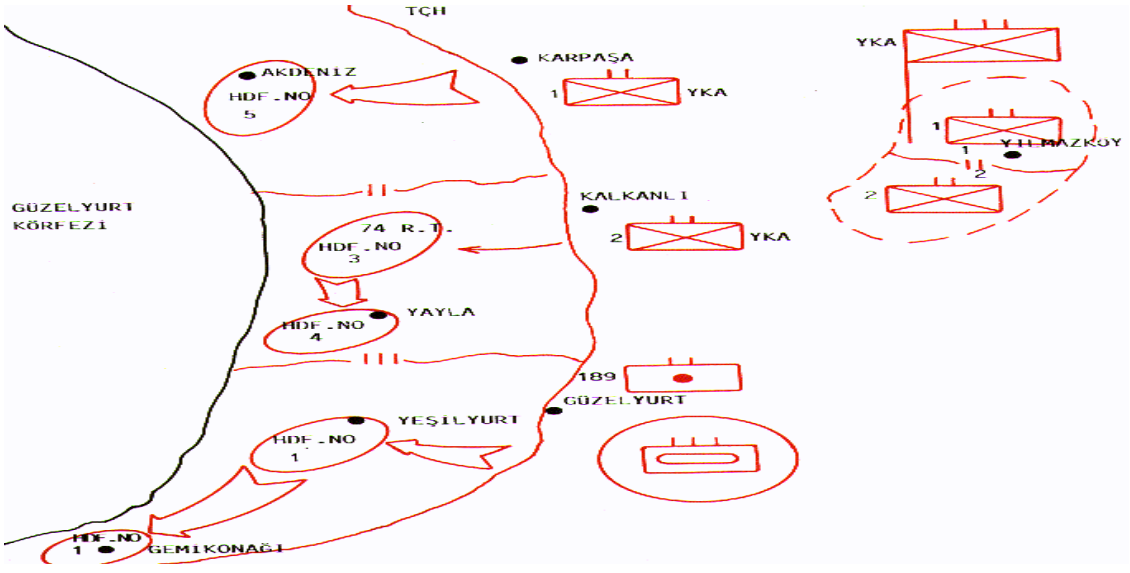
b. RMMO'su, bu bölgeleri değerlendirerek, çıkarmalara karşı uygulanacak 3 adet tali planı benimsemiştir.

(ııı) Leon Planı : Çıkarma; Magosa-Boğaz bölgesine yapılırsa uygulanmak üzere geliştirilmiş bir plandı. Bu plan; Kuzeyden Güneye Tnk.A., 1 nci P. Tb., 2 nci P.Tb. ve 12 nci P.A. taarruz kademesinde, Yunan Kontenjan Alayı ihtiyatta olmak üzere Magosa Körfezine çıkan Türk birliklerine Taarruzu öngörüyordu

ıı) Aetos Planı **:**Bu plan, Omofro korfezine çıkacak Türk birliklerine karşı uygulanmak üzere hazırlanmıştı. Güneyden Kuzeye Tnk.A.(AMA), 1 nci P.Tb., 2 nci P.Tb. taarruz kademesinde, Yunan Kontenjan Alayı Yılmazköy bölgesinde(ihtiyatta olmak üzere taarruzla çıkan Türk birlikleri imha edilecekti.

Şekil.2.14. Leon Harekat Planı

Şekil .2.15. Aetos Harekat Planı

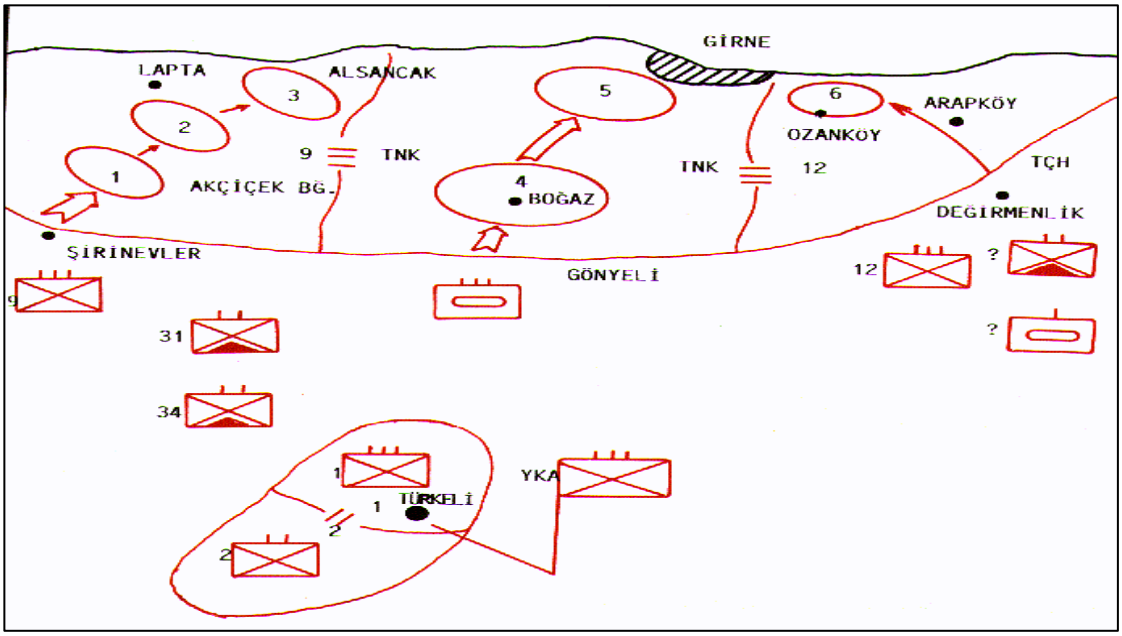
(ıii)Velos Planı **:** Çıkarmanın Girne bölgesine yapılacağı durumuna göre hazırlanan bu plana göre; Batıdan Doğuya 9 ncu P.A., Tnk.A. (AMA) ve 12 nci

P.A. taarruz kademesinde, Yunan Kontenjan Alayı Ayvasıl bölgesinde ihtiyatta olmak üzere taarruzla Girne bölgesine çıkan Türk birlikleri imha edilecekti**.**

c. Yunan Kontenjan Alayı Planları : Bu planlar iki amaca yönelikti ;

(ı) Hava desteğinden ve her türlü ağır silah ateşlerinden mahrum Türk Alayı'nı 20v Temmuz gecesi taarruzla imha etmek.

(ıı) Boğaz bölgesine inen Komando Birliğine taarruz eden RMM birlikleriyle birlikte inen ve çıkan Türk kuvvetlerini denize dökmek.

Şekil.1.16. Velos Harekat Planı

2.24.3.2. Türklerin Harekat Planları

1.KTKA Planı : KTKA'nın savunma planı şu ana esaslara dayanmakta idi.

a. İnen ve çıkan kuvvetlerin birleşmesine kadar bulunan bölgede zaman kazandırmak.

b. Yunan Kontenjan Alayı ile RMM birliklerinin Boğaz bölgesinde birleşmesine ve inen kuvvetleri ile çıkan kuvvetlerin irtibatlarının kesilmesine engel olmak.

c. İnen ve çıkan kuvvetlerin birleşmesi sağlandıktan sonra emrine verilecek takviye kuvvetleriyle Yunan Kontenjan Alayı'nı ve bölgedeki RMMO birliklerini imha etmek.

2.TMT Planları : Ada çapında başlatacağı Harekatla Rum birliklerini bölgelerinde tespit etmek ve Hava Kuvvetlerinin de yardımı ile Rumların Lefkoşa ve Girne bölgelerini takviye etmesine mani olmak esasına yönelikti.

3. Kıbrıs Barış Kuvvetlerinin Uyguladığı Plan (Yıldız-Atma 4 Planı) :

Kıbrıs Barış Harekatında uygulanan plandı. Ana hatlarıyla şöyle idi;

a. Kıbrıs'a yönelik harekata politik ve stratejik bir baskınla başlanacak.

b.Harekat çok kısa sürede icra edilecek.

c. Harekatın icrası için müşterek bir planlama yapılacak.

ç. Yapılacak hava indirme harekatı ile koordineli olarak Girne bölgesine mahdut hedefli bir çıkarma yapılacak ve bu çıkarma hava indirmesi ile birleşecek.

d. Kıyı bölgesinin emniyete alınmasından sonra müteakip kademeler muharebe sahasına intikal ettirilecekti. Bu plan dört safhada uygulanacaktı;

(ı) Birinci safha : Çıkarma ve indirme safhası

(ıı) İkinci safha : Birleşme safhası

(ııı) Üçüncü safha : Kıyı başını genişletme safhası

(ıv) Dördüncü safha : Siklet merkezi Doğuda olmak üzere Doğu ve Batı istikametinde taarruz safhası.

Yapılan planlamaya göre bombardıman 20 Temmuz saat 05.00'de, indirme ve çıkarma harekatı 06.30'da başlayacaktı. Harekat 6 ncı Kolordu Birliklerin'ce icra edilecek, bu Kolordu 2 nci Orduya bağlı olmakla beraber Gnkur. Bşk.'lığından emir alacaktı. Çakmak Özel Görev Kuvveti ile Hava İndirme ve Komando Tugayları 6.Kor.K.lığı emrine verilmişti. Bindirme limanı olarak Mersin Limanı seçilmişti. Amfibi Görev Kuvvetine tahsis edilen Çakmak Özel Kuvveti ise şu birliklerden oluşuyordu;

-Tug.Kh.

-Dz.P.A.(iki Tb.)

-50 nci P.A. (üç P.Tb., bir Tnk.Bl., bir Mknz.P.Bl.)

-Top.Tb.

-İs.Bl.

-Mu., Shh., Lv.Tk. ve ACT Timi (3 adet)

Harekatın ilk safhasında 18 km. genişlik ve 22 km. derinliğinde bir kıyı şeridinin ele geçirilmesi öngörüşmüştü. Çıkarma plajı olarak; son anda Girne

batısındaki Pladimi plajı seçilmişti. Asıl çıkarma buraya yapılacaktı. 19 Temmuz günü altı şilep ve koruma kuvvetinden teşkil edilen gösteri kuvveti Magosa istikametinde hareketle aldatma harekatı icra edecekti. Saat 08.30'dan itibaren Çakmak Özel G/K, Pladimi Plajına çıkarmaya başlayacak ve çıkarma beş dalgada tamamlanacaktı. Saat 08.15'ten itibaren Dört Taburlu Komando Tugayı Boğaz bölgesinde Pınarbaşı Hava alanına inmeye başlayacak, inmeyi müteakip Beşparmak Dağları istikametinde taarruzla birleşme sağlanacaktı. Hv. İndirme Tugayı da saat 07.30'dan itibaren üç kademede Gönyeli-Ortaköy-Hamitköy üçgenine indirilerek Dikamo bölgesinde savunma mevzii işgal edilecekti.

TMT; Rum birliklerini bölgelerinde tespit edecek ve Hava Kuvvetlerinin de yardımı ile Rumların Lefkoşa ve Girne bölgelerini takviye etmesine engel olacaktı.

KTKA ve Boğaz Sancağı ise; inme ve atma bölgelerini işaretleyecek ve emniyet sağlayacaktı.

Harekat; baskın tarzında planladığı ve hava tehdidi mevcut olmadığı için yakın hava destek görevleri dışında ve intikal esnasında ayrıca hava desteği planlanmamıştı.

2.24.4. Kıbrıs Barış Harekatı İcrası

2.24.4.1. Birinci Kıbrıs Harekatı (1nci Gün)

Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit, adadaki Yunan işgalini önlemek amacı ile müdahaleye karar verdikten sonra, diğer bir garantör devlet olarak İngiltere ile birlikte müdahale etmek amacıyla görüşme yapmak için, 16 Temmuz 1974'te İngiltere'ye gitti. Yapılan görüşmeler sonucu İngiltere'nin ortak müdahaleye yanaşmayacağını anladı.

Ecevit; 17 Temmuz tarihinde yapılan görüşmede Başbakan Harold Wilson ve Dışişleri Bakanı Callaghan'dan hiç olmazsa daha az kan dökülmesi için İngiliz üs bölgelerinden çıkartma yapma izni istedi. Bu teklif de reddedildi. Bu

durum üzerine Türk birlikleri 20 Temmuz sabahı Girne bölgesinde Pladini Plajı, (Yavuz Çıkarma Plajı) denen bölgede adaya çıktı. Aynı anda da Türk Hava Kuvvetlerine mensup uçak ve helikopterler Boğaz ve Ortaköy bölgelerine indirme harekatı başlattı.

a. Çıkarma Harekatı

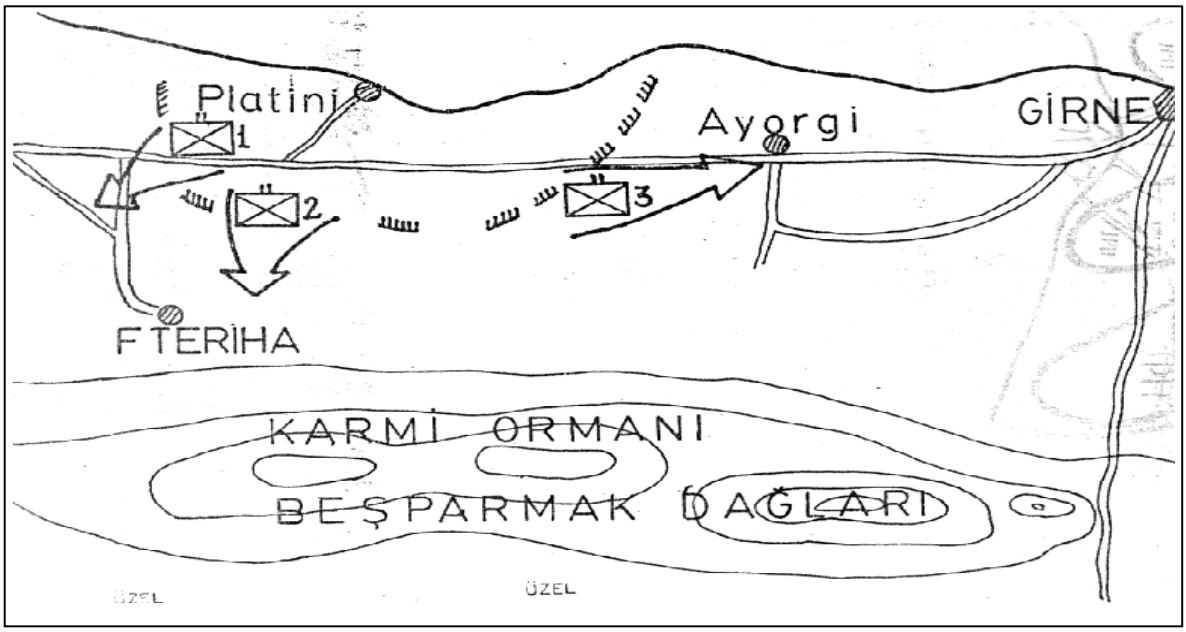
Çıkarma harekatı; 20 Temmuz 1974 günü saat 04.40 ta önce üç, sonra iki muhribin Girne sahili açıklarında görülmesi ve saat 04.50'de Girne üzerinde belirlenen iki jetin Şebert bölgesi ileTemplos (Zeytinlik) yol kavşağı bölgesinde bulunan ve Rum birlikleri karargahına sadece Makineli Tüfek ateşi açılması ile başlamıştır. Bu ateşe muhriplerde iştirak etmiştir.

Girne Limanında bulunan İki Rum Hücumbotu bir taraftan limanı terk ederken aynı zamanda ateş açmaya çalışmışsa da ,jetlerimiz bu hucumbotları kısa sürede etkisiz hale getirmiştir. Bu sırada Rum birlikleri özellikle Girne Kalesi , Rum Bozdağ bölgesi olmak üzere bulundukları bölgelerden Türk uçak ve gemilerine ateş açmıştır. Çıkarma birlikleri 19 Temmuz 1974 saat 11.00'de Mersin'den hareket etmiş ve Girne'nin 10 km batısındaki Pladini bölgesine varmış, önce mayın arama timlerinin sahili taramasına müteakip ilk araç 08.50'de çıkmış ve bu çıkarma dalga dalga devam etmiştir. Çıkarmalar planlandığı zamanda yapılamamış zaman zaman sahilde birlikler sıkışma durumunda kalmışlardır. Bazı gemilerin kapaklarının açılmasında sorunlar yaşanmıştır. Çıkarma birlikleri başlangıçta tepkisiz Rum birlikleri ile ilk ciddi karşı koymalarını saat 13.00'ten sonra topçu ateşi ile göstermişitir. Çıkarma birlikleri toplanır toplanmaz Doğu, Batı ve Güney yönünde harekata başlamıştır. Düşman topçu havan ve atışları birliklerimiz üzerinde etkili olmaktaydı.Saat 15.00'ten itibaren birliklere kıyı başını ele geçirmek üzere taaruz emri verilmiş ve bu harekat gece de devam etmiştir.

İkinci dalga olarak gelen uçak ve helikopterler, özellikle Rum Bozdağ bölgesinde yoğun uçaksavar ateşi ile karşılaştı, ancak pilotlarımızın üstün maharetleri sayesinde hiçbir zayiat verilmedi. Bu arada Rum uçaksavarlarından biri bölgedeki Türkler tarafından havan atışı ile susturuldu. Girne, Rum Bozdağ, Keskin Sırt ve Yanıkçam bölgesindeki Rum mevzilerinden, yoğun bir havan ve uçaksavar atışı St.Hilerion ve Yaman Tb.u bölgesine yoğunlaştı.Telli hatlarımız

hasara uğradı.Rum yangın mermisi ile bölgede yangın çıkarıldı. Bölgedeki, bölüğümüzden bir takım boğaz yolunu ele geçirdi. Rum mevzileri, Deniz ve Hava Kuvvetlerimiz tarafından ateş altına alındı.

Çıkartma faliyetleri devam ederken Rumlar; Karmi batısı, Lapta Zefiros Oteli bölgesinde yoğun ateşle çıkatmaya karşı koymaya çalışıyordu. Bu sırada bölgedeki beş Rum tankı, Zeytinlik (Templos) Türk köyünü çevirmiş ve köyü tehtid etmeye başlamıştı. Köylülerin telefonla yardım istemeleri sonucu, köye Yaman Tb. dan bir Manga, Roketatar ve iki Lav'la takviye edilerek gönderilmiş, bunların köy çevresinde aldığı tertibat sonucu Rum tankları korkup köy çevresinden ayrılarak, çıkarma bölgesine doğru gitmişlerdir.

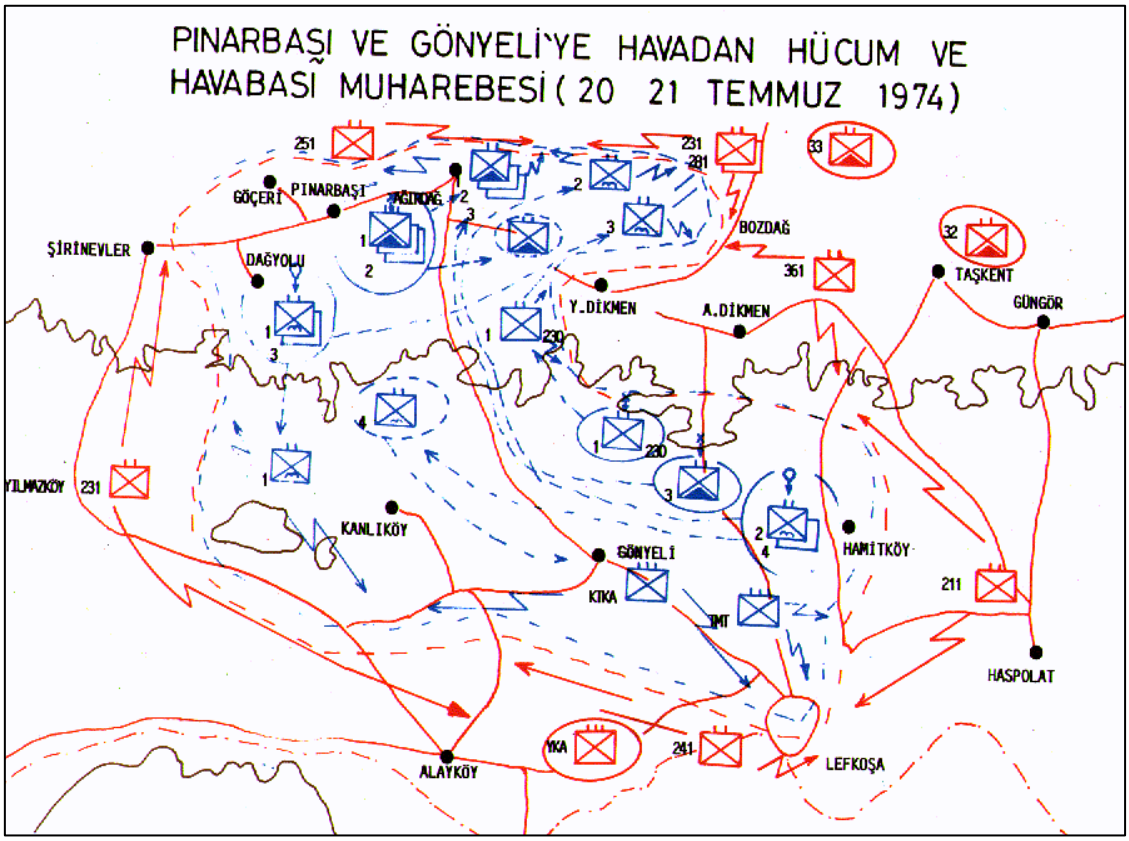

Şekil .2.17. Çıkarma Harekatı Harekat Planı

b. Hava İndirme Harekatı

Çıkartma harekatına parelel olarak gerçekleştirilen hava indirme harekatı, 20 temmuz 1974 saat 06.05'ten itibaren Gönyeli bölgesinden gerçekleştirildi. Adaya ilk ayak basan Türk Askeri onlardı. Uçakların taşıma kapasitesi yeterli olmadığından ancak iki tabur inebilmişti. Bunlarda 1 nci Tb. Kırnı (Pınarbaşı) 'ya 2'nci Tb. Gönyeli'ye indi. İlk tabur inerken ciddi bir ateşle karşılaşmadı. Uçakların ikinci kafileyi getirmesi beş saat sürdü. 3. ve 4. Tb'lar saat 11.15'te aynı bölgeye indiler. Ancak birinci grup kadar şanslı değillerdi.Yoğun havan ve

topcu ateşine tutuldular ve ayrıca da arazide yangın çıkarılmıştı. Bu nedenle dağınık olarak inebilen birliklerimiz, bir hayli zor şartlarda toparlanmaya çalışarak çıkarma birlikleri ile birleşmek üzere harekete geçti. Özet olarak; 1'inci Prş.Tb.'u Dağyolu – Kara arasındaki bölgeyi savundu, 2'nci Prş Tb. yoğun ateş nedeniyle bölgesine intikal edemedi, Kırnı bölgesinde kalarak bir bölüğünü KTKA'nın emrine verdi. 3'üncü Prş.Tb.'u bölgesine zamanında yetişerek gece yarısında önce Tük Bozdağı'nı ele geçirdi. 4'üncü Prş. Tb.'u KTKA 'nın emrine girdi.

Şekil .2.18. Hava İndirme Harekatı Harekat Planı

c. Komando Tugayı Harekatı

Bolu Komanda Tugayı, emrine bir Jandarma Komando Tb.u ve 230 P.A.1.nci Tb.unu da alarak, Ovacık bölgesinden tabur tabur helikopterlere bindirilerek 1'inci ve 2'nci Tb. Kırnı, 3'üncü Tb. Gönyeli bölgesine inişine saat 08.05'te başlayıp 16.30'da tamamladı. 3'üncü Tb.ün bir bölüğü KTKA'nın emrine girdi.

İnen birlikler derhal planlana bölgelere hareket etti. Ancak Rumlar, Doğru Yol Bölgesi'nin ele geçirmesi ile ilgili planlarında değişiklik yaptı.1'inci Komando Tb.u Doğru Yol Bölges'ni ele geçirmek maksadıyla taaruza başladı. Sabaha kadar bölge ele geçirildi.Tugay Şato Bölgesi'ne gelerek düşmanla temas sağladı.

d. KTKA'ı Harekatı

Gnkur.Bşk.lığının emriyle 18 Temmuz gecesinde itibaren mevzileri işgal etti.19 Temmuz günü Alay atma ve indirme bölgelerini belirledi. 20 Temmuz günü Yunan alayı ve RMMO'sunun Alayımıza yaptığı taaruz girişimi başarısız kaldı. Gece ise harekatın dönüm noktasını teşkil eden bir Rum saldırısı gerçekleşti.Tnk.ve zırhlı araçlarla takviyeli Yunan Alayı, on tankla AMH na taaruz etti. Ancak, alay ihtiyatının tıkama mevzilerini işgali ile cephe boyunca düşman saldırısı durdurabildi.

e. TMT Muhabereleri

K.T.K.A.'nın emrine giren Boğaz sancağı'nda gündüz herhangi bir olay olmamasına karşın, geceleyin Rum Komando Taburu'nun Doğruyol'a saldırısı ile bu bölgedeki yirmi dokuz mücahit şehit oldu. Ancak 1'inci Komd. TB. taaruzu ile mevziler geri alınabildi.

Baf Sancağı'na bağlı birliklerin tüm direnmelerine rağmen RMM ordusu Türk kesimine girmeyi başardı. Bölgede Aydoğan Köyü tüm gücü ile direndi. Lefkoşa Sancağı'nda Gaziveren, Taşpınar, Bağlıköy düştü. Yeşilırmak savunmasına inatla devam ettirdi ve Rumlar bu bölgeye giremedi. Erenköy müdaafasına, Türk Hava Kuvvetleri'nin yaptığı isabetli ve başarılı atışlarla devam edildi. Her an Rum saldırısı beklenen Magosa Sancağı'nda, TMT kaleye çekilerek savunmalarını kuvvetlendirdi. Rumların yaptığı tüm saldırılara direnen kale akşamda dışarıda kalan top ve havan atışı ile yıkılan evlerini siper yaparak savaşan 4500 sivili kaleye alarak savunmasını güçlendirdi.

2.24.4.2. Birinci Barış Harekatı (2'nci Gün)

a. Çıkarma Birlikleri Harekatı

Sabah saatlerinde düşman topcu ve havan atışları plaj bölgesinde yoğunlaştı. Rumların piyade desteğinden yoksun tank taaruzu, birliklerimizin GTT, Kobra, Lav ve Roketatar ateşleri ile durduruldu. 50 nc. P.A.K.nin Karaoğlanoğlu şehit oldu.

b. Hv.İndirme Tugayı

2 nci Prş.Tb.nun Girne Boğazı-Ozanköy istikametindeki taaruzları düşmanın yoğun top ve havan atışı nedeniyle gelişmedi. Düşmanın 1 nci Prş.Tb. bölgesine tanklarla yaptığı taaruz başarı gösterdi. Yeni gelen erlerle teşkil eden birlikler; Kırnı yol ayrımını tutarak, bu taaruzu etkisiz hale getirdi. 3 ncü Prş.Tb.u Rum Bozdağı'na taaruza devam etti.

c. Komando Tugayı Harekatı

Gece ele gecen mevzilerde tertiplenmeyi müteakip Zeytinlik-Girne istikametinde taarruza geçildi.; ancak çıkarma birlikleri ile temas sağlanamadı.

d. KTKA Harekatı

Düşmanın gece yaptığı yarma harekatı, sabaha karşı, taaruzla bertaraf edildi. 4 ncü Prş.Tb. Alayın emrine girdi. Bugün genel olarak sakin geçti. Ancak alay cephanesinin %90'ı harcanmıştı.

e. TMT Muharebeleri

Türk Mukavemet Teşkilatları bölgelerindeki taarruzları başarı ile püskürttüler.

2.24.4.3. Birinci Barış Harekatı (3'üncü Ve 4'üncü Gün)

a. Çıkarma Birlikleri Harekatı

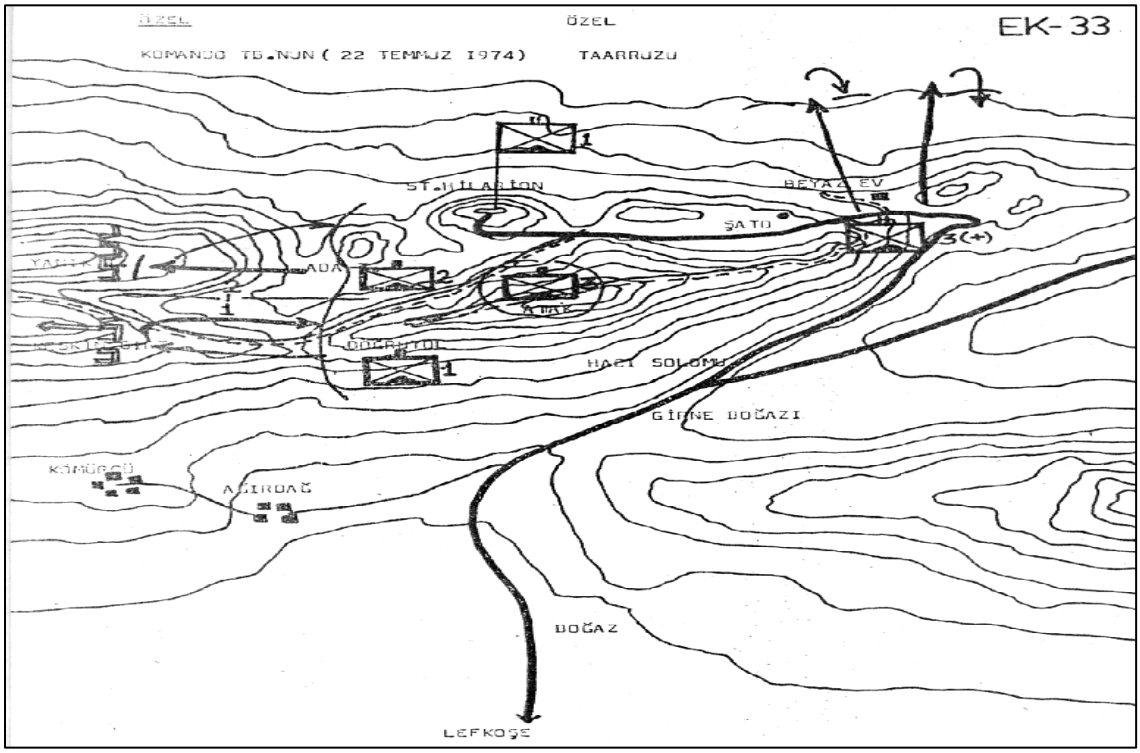
22 Temmuz saat 10.30'da 4'üncü Mknz.A.,Tüm.Tnk.Tb.u ve 39 ncu P.Tüm.Kh.ı Rumların yoğun top ve havan atışları altında karaya çıkmaları sırasında hayli zayiyat verdi. Bu birliklerin verdiği hızla başlayan taarruzlarıyla Girne bölgesi ele geçirildi. Ancak geride epeyce kontrolsüz bölgeler kalmıştı. 6'ncı Kor.Kh. ile birleşme sağlanmıştı.

b. Hv.İndirme Tugayı Harekatı

Tugayın; 22 temmuz saat 15.00'te Dimatokalar bölgesine yaptığı taarruz hava kararırken durduruldu.. 2 nci Prş.Tb. u akşama Ozanköy'e ulaştı. 3.ncü Prş.Tb. Delik tepeyi ele geçirdi.aynı gün Göçeri bölgesine yapılan düşman taaruzları, 1nci Prş.Tb. unun hava destekli karşı taruzu ile önlendi. 23 Temmuz'da Dimatoka ele geçirildi.

c. Komando Tugayı Harekatı

22 Temmuz'da bir bölük takviyeli 3ncü Komd.Tb.u Zeytinlik–Girne istikametinde taarruzlarına devam etti. Taarruz başarı gösterdi ve Girne Boğazında birleşme sağlandı. Ancak tank piyade işbirliği sağlanamayınca tanklar Girne içinden geçtikten sonra, şehir tekrar Rumların eline geçti. 3'üncü Komd.Tb.u zor durumda kaldı.Bunun üzerine üç tank geri dönerek psikolojik baskı yaratı. 3 'üncü Komd.Tb.tertiplenmesini sağladı. 1 nci Komd.Tb.un Karmi ormanlarına yaptığı taarruz gelişme gösteremedi.

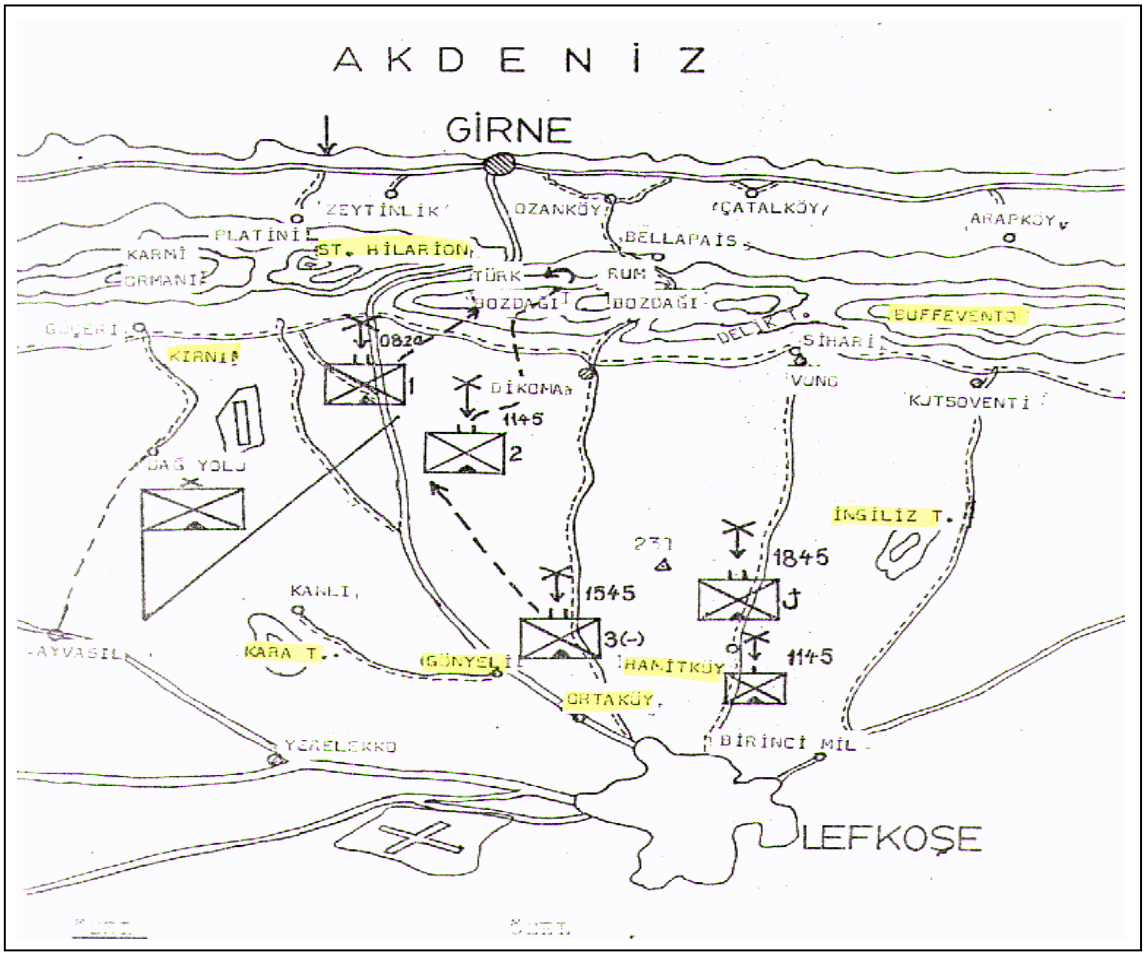
Şekil.2.19. Komando Tugayı Harekat Planı

d. KTKA Harekatı

Alay'a Lefkoşa Hava alanı ve Kaymaklı Bölgesini ele geçirmesi görevi verilmişti. Başlangıçta taarruz büyük direnişle karşılaştı.İlk gün taarruza duran birlikler, bir tank ve ZPT ile takviye edilerek başarı kazandı. Hava alanı ve Omorfo (Güzelyurt) yolu kontrol altına alındı. K. Kaymaklı bölgesinde çok kanlı sokak çatışmaları oldu ve hedef ele geçirildi.

e. TMT Muharebeleri

Rum saldırısı sonucu, Lefke düşmanın eline geçti, Erenköy birlikleri dinlenme postaları ve devriyelerin hataları yüzünden bir gün önce kazandıkları mevzileri kaybetti.

Şekil.2.20. Birleşme Harekatının Harekat Planı

2.24.5. 1nci Barış Hareketinin Sona Ermesi

20 Temmuz sabahı başlayan 1. Barış Harekâtı, 22 Temmuz 1974'te, Türkiye Güvenlik Konseyi tarafından yapılan ateş-kes çağrısını kabul etmesiyle sona ermişti. Ateş-kes sağlandığı zaman, Lefkoşa'da Türk bölgeleri için tehdit oluşturan Kızılbaş ve Yenişehir bölgeleri Rum kuvvetlerinden temizlenmiş, 1963'te işgal edilen Küçük Kaymaklı kurtarılmıştı.

Girne bölgesinde Yavuz Çıkarma Plajı (Pladini Plajı) bölgesinden adaya çıkan Deniz Amfibi Alayı ve piyade birlikleri ile Boğaz bölgesine inen komando birlikleri, Gönyeli ovalarına atlayan paraşütçüler ve Lefkoşa bölgesindeki mücahit kuvvetleri birleşmişlerdi. Girne'de, batıda Lapta'ya kadar ulaşılmış, Girne-Lefkoşa yolunun emniyeti sağlanmış, Girne, Dikomo, Sihari, Vuno bölgeleri alınmıştı. İlk anda elde edilen köprü başından takviye birlikleri sağlanmaya devam edilmekteydi. Rumlar ise Lefkoşa dışında savunmasız durumda kalan birçok Türk yerleşim bölgesini ele geçirmişti. Her yanda katliamlar uygulamakta ve sivil halk esir kamplarına toplanmaktaydı.

Kıbrıs'ta ateşkes sağlanması ile birlikte Yunan hükümeti istifa etmiş, Karamanlis, Fransa'dan Atina'ya dönerek bir ulusal birlik hükümeti kurma çalışmalarına başlamıştı. Kıbrıs'ta ise Sampson çekilerek, yerine eski Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides geçmiş ve yeni bir hükümet oluşturulmuştu. Bunun ardından Cenevre'de, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında 1. Cenevre Konferansı toplanmıştı.

2.24.6. 1. Cenevre Konferansı

Birleşik Devletler, Sovyetler Birliği ve BM'nin de gözlemci bulunduğu Cenevre Konferansı, 25-30 Temmuz günleri arasında 6 gün boyunca sürdü.

Konferansta zamanın Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş Türkiye'yi, Dışişleri Bakanı Mavros Yunanistan'ı, Dışişleri Bakanı Callaghan da İngiltere'yi temsil etmişti.

Konferans boyunca Türkiye, adadaki Türk toplumunun güvenliğinin sağlanması, Türk toplumunu Türk Yönetimi Başkanı R.R. Denktaş'ın temsil

etmesi, her iki toplumun geçici olarak otonom yönetim biçimi ile yönetilmesi, Türk yerleşim bölgelerine karşı herhangi bir eylemde bulunulmaması üzerinde durmuştu.

31 Temmuz günü 1. Cenevre Antlaşması imzalanmıştı. Kıbrıs'ın bağımsızlığının teminatçısı olan üç ülkenin imzaladığı anlaşmaya göre, adada iki otonom yönetimin varlığı kabul edilmişti. Kıbrıs Rumları ve Türk birlikleri arasında BM Örgütü tarafından bir güvenlik bölgesi oluşturulmuştu. Rumlar işgal ettikleri bölgelerden çekileceklerdi. Karma köylerin güvenliğini BM Barış Gücü sağlayacaktı.

Anlaşmanın imzalanmasından sonra bu anlaşmanın Türkiye açısından değerlendirilmesini yapan zamanın Dışişleri Bakanı Turan Güneş, şu sonuçlara varıyordu:

"Siyasi bir doğrultumuz vardı. Bunu burada elde ettiğimizi sanıyorum. Somut önerilerimizin hepsini kabul ettirdik. Kıbrıs'a çıkartma yaptıktan sonra Türk bölgelerinden bir kısmını Rum kuvvetleri işgal etmişti. Oralardaki Türk idaresini tamamen dağıtmışlardı. Biz eski Türk bölgelerinin tamamen ihyasını istedik. Bunların ihyası kabul edildi. Daha önce söyletmeyi kabul ettiremediğimiz bir kelimeyi kabul ettirdik. Kıbrıs'ta muhtar ve otonom Türk bölgesinin bulunduğu vakidir. Bu bir tür federatif sistemdir. Bundan sonra Türklerin, Kıbrıs'ta kendilerine göre bir idaresi olacak demektir. Bunun üzerinde çok münakaşalar oldu. Yunanlılar bunu kabul etmek istemiyorlardı. Sonunda bunu kabul ettiler. (Onların itirazlarına karşın) Türk Silahlı Kuvvetleri'nin şu anda bulunduğu çizgi esas kabul edilerek anlaşma kabul edildi.

Üç devletin temsilcileri bu sabah bulunduğumuz yeri tesbit edecekler ve helikopterlerle bir keşif yapacaklardır. Antlaşmada Türk birliklerinin geri çekilmesi diye bir madde katiyen yoktur. Aksine Rum birliklerinin geri çekilmesine ait ilgili madde vardır. Antlaşmanın 3. maddesinin (a) bendine göre, Türk birliklerinin bulundukları huduttan itibaren Rum kesimine doğru bir emniyet bölgesi olacaktır. Ben bütün ilgililere açıkça söyledim: "Türkiye, Kıbrıs sorunu halledilmeden herhangi bir şekilde adada bulunan silahlı kuvvetlerinde bir indirim yapmayacaktır. Yani bizim kuvvetlerimizin çekilmesi diye birşey söz konusu değildir. Antlaşmaya büyük tartışmalara karşın bu madde olduğu gibi

girmiştir. Buna rağmen adada zaman içinde mevcut silahlı kuvvetlerin ve silahların azaltılması elbette düşünülmelidir ve gereken çalışmalar yapılmalıdır, diye bir hüküm kabul edildi. Tabii zaten ada barut fıçısı gibi silah deposuydu. Gayrimeşru kuvvetler var. Bunların hepsinin adayı terk etmesi lazımdır. Ne zaman ki, Kıbrıs sorunu kesinlikle çözülür, o zaman kuvvetlerimizde belki bir indirim yaparız. Kıbrıs iki toplumlu bir ülkedir. Biz buna sıkı sıkıya sarılmış durumdayız. Bu nedenle bir noktayı ısrarla metne koydurduk. Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısının meşruluğunu kabul ettirdik. Maalesef diyeyim, dünyada halen kuvvetli olan haklı oluyor. Türkiye haklıydı, aynı zamanda kuvvetliydi. Böyle olduğu için hakkını alma imkânına kavuştu."

İngiltere Dışişleri Bakanı'nın açıklamasına göre ise, 8 Ağustos'ta yeni bir toplantı yapılması, Kıbrıs'ta iki ayrı toplum olduğu, Yunanlıların adaya asker göndermemesi, en kısa sürede savaş tutsaklarının salıverilmesi ve Kıbrıs'ta iki otonom idare olduğu kabul edilmişti.

Yunan Dışişleri Bakanı Mavros da, "Tüm yabancı askerlerin ileride saptanacak bir tarihte çekilmesi ve toplum temsilcilerinin de katılacağı bir konferans düzenlenmesi üzerinde anlaştıklarını açıklamıştı. Mavros, ayrıca Makarios ile de konuştuğunu ve "kendisinin bir itirazı olmadığını" söylediğini belirtmişti.

Rum tarafının, Cenevre antlaşmasını imzalarken, samimi olmadığı ilk birkaç hafta içinde belli olmuştu. Çünkü antlaşmanın amir hükümlerine karşın, daha önce Türklere ait olan ve Rumlar tarafından işgal edilen Enclave'lar (Türk yerleşim bölgeleri) boşaltılmamış ve Barış Gücü'ne teslim edilmemişti. Yine aynı şekilde karma köylere giren Rum-Yunan Ordusu da bu köyleri boşaltmamıştı. Bunun yanında dünya kamuoyuna yönelik yoğun bir propaganda kampanyası ile Türkiye köşeye sıkıştırılmaya çalışılmaktaydı. Bu arada, Evdim ve Limasol'da Türk evleri yakılıp yıkılırken özellikle Limasol ve Baf bölgelerinde savunmasız Türk köylerine karşı saldırılar sürdürülmekteydi.

Bu arada ikinci Cenevre Konferansı toplanmadan önce yeni Türk politikasının ana hatları, zamanın Başbakanı Bülent Ecevit tarafından açıklanmıştı. Bülent Ecevit bu demecinde, "Bütün bu olup bitenlerden sonra Adadaki Türklerin, Rum yönetimi altında yaşamasını bekleyemeyiz. Bu

imkânsızdır. Uygulanamaz. Gerçekleri görmeli ve onları kâğıt üzerine dökmeliyiz... Adadaki Türkler ve Rumlar için ayrı yönetimlerin kurulması, bütün olup bitenlerden sonra şarttır.” diyordu. Ecevit, bir başka açıklamasında ise resmi Türk tezi hakkında daha açık ipuçları vermekte ve şöyle demekteydi: “Cenevre Konferansı’nın toplanmasından bir gün önce resmi Türk tezi, Kıbrıs’ın bağımsızlığının ve Kıbrıs Türklerinin güvenliğinin sağlanması şartının coğrafi esasa dayanan ikili otonom idare olacağını, Bakanlar Kurulu kararı olarak ilan etmiştir.” İkinci Cenevre görüşmeleri bu koşullar altında, 8 Ağustos 1974’te başlamıştı.

2.24.7. 2. Cenevre Görüşmeleri ve 2. Barlş Harekatı

İkinci Cenevre görüşmelerinin başında, Türk tarafı Birinci Cenevre Antlaşmasının uygulanmasını istemişti. Bu amaçla bir gün içinde (24 saat) derhal bütün Türk köylerinin boşaltılması ve uygulanması istenen bütün maddeler için kesin takvim saptanması üzerinde ısrar edilmişti.

Bu arada, ABD de devreye girerek, Dışişleri Bakanı Kissinger vasıtası ile bir plan önermişti. 13 Ağustos 1974 tarihli Milliyet gazetesinde, “Kissinger Planı” diye anılan bu planda, “Konferansa iki gün ara verilmesi, savaş tutsaklarının bırakılacağı ve işgal edilen Türk köylerinin boşaltılacağı konusunda güvence verilmesi, federasyonun kabul edilmesi, Türk birliklerinin ilerlememesi ve kademeli olarak azaltılması” öngörülmekteydi.

Ancak Yunan ve Rum tarafının, bütün teklifleri ne reddetmesi ne de kabul etmesi söz konusu olmayınca, görüşmeleri uzatarak, zaman kazanmaya çalıştıkları izlenimi hasıl olmuştu. Bunun üzerine Türk tarafı son önerilerini 12 Ağustos 1974 tarihinde sundu. Ancak, Yunan ve Rum tarafı yine oyalama taktiğine başvurunca görüşmeler 13 Ağustos sabahı kesildi. Daha fazla beklemek olası değildi. Girne bölgesine çıkan birlikler oldukça sıkışık bir durumdaydı. Rum-Yunan tarafı sürekli olarak aldıkları takviyelerle pozisyonlarını güçlendirmekte ve çıkarma birlikleri etrafındaki çemberi daraltmaktaydı. Diğer yandan kuşatma altındaki Türk köylerinde yaşayan halk, Rum-Yunan kuvvetlerinin ağır baskısı altında insanlık dışı koşullarda yaşamak zorunda bırakılmakta ve sürekli olarak taciz edilmekteydi. Türk ordusu bu olumsuz

koşullara son vermek için hazırlıklarını tamamlamıştı. Herkes, Cenevre'den gelecek işareti beklemekteydi. O işaret, 13 Ağustos günü Cenevre'deki Türk Heyetinin Başkanı Dışişleri Bakanı Turan Güneş'ten geldi. Turan Güneş, Başbakan Ecevit'le daha önce kararlaştırdıkları özel şifre olan "Ayşe tatile çıksın" mesajını Cenevre'den Türkiye'ye geçmiş ve 2. Barış Harekâtı için yeşil ışığı yakmıştı. 14 Ağustos 1974 sabahı saat 06.30'da Türk birlikleri Doğu'da Mağusa'ya; Batı'da Lefke'ye doğru iki koldan harekâta başladılar. Aynı anda bir bildiri yayınlayan Türkiye hükümeti, 1. Cenevre Antlaşması hükümlerine uyulmadığını, silahsız ve savunmasız insanların hâlâ tutuklu bulunduğunu belirterek 2. Barış Harekâtı'nın nedenlerini açıklıyordu. Açıklama şöyleydi:
"..Öte yandan İkinci Cenevre Konferansı'nda da görülmüştür ki, Kıbrıs Devleti hâlâ bir Yunan adası olarak telakki edilmek istenmektedir. Bu nedenle, Kıbrıs devletinin bağımsızlığının 15 Temmuz darbesine kadar devam etmesinde en güçlü unsuru teşkil etmiş olan Türk toplumunun, Rum toplumunca ezilip tahakküm altında tutulmasına son verecek eşit hak ve olanaklara ve hakkı olan güvenliğe kavuşturulmasına engel olunmak istendiği bir kere daha anlaşılmış ve Yunanistan'ın bu maksatla çeşitli oyalayıcı taktiklere başvurmaktan geri kalmadığı müşahade edilmiştir.

Yunanistan, BM Güvenlik Konseyi'nin 353 sayılı kararıyla garantör devletlere verilen görevleri yerine getirememiştir. Yunanistan, 30 Temmuz 1974 tarihli Cenevre Deklerasyonuyla kabul ettiği, altına imza attığı yükümlülüklerinden hiçbirisine uymamıştır. Yunanistan, 8 Ağustos'ta toplanan İkinci Cenevre Konferansı'nda da altı gün süre ile ciddi müzakerelerden kaçınmış, hatta sorunları görüşmeye bile yanaşmayan uzlaşmaz bir tutum içinde bulunmuştur. Bu koşullar karşısında bugüne kadar Türkiye tarafından büyük bir iyi niyet ve sabırla sürdürülen barışçı girişimlerin hiçbir olumlu sonuca varmayacağı açıkça ortaya çıkmıştır.

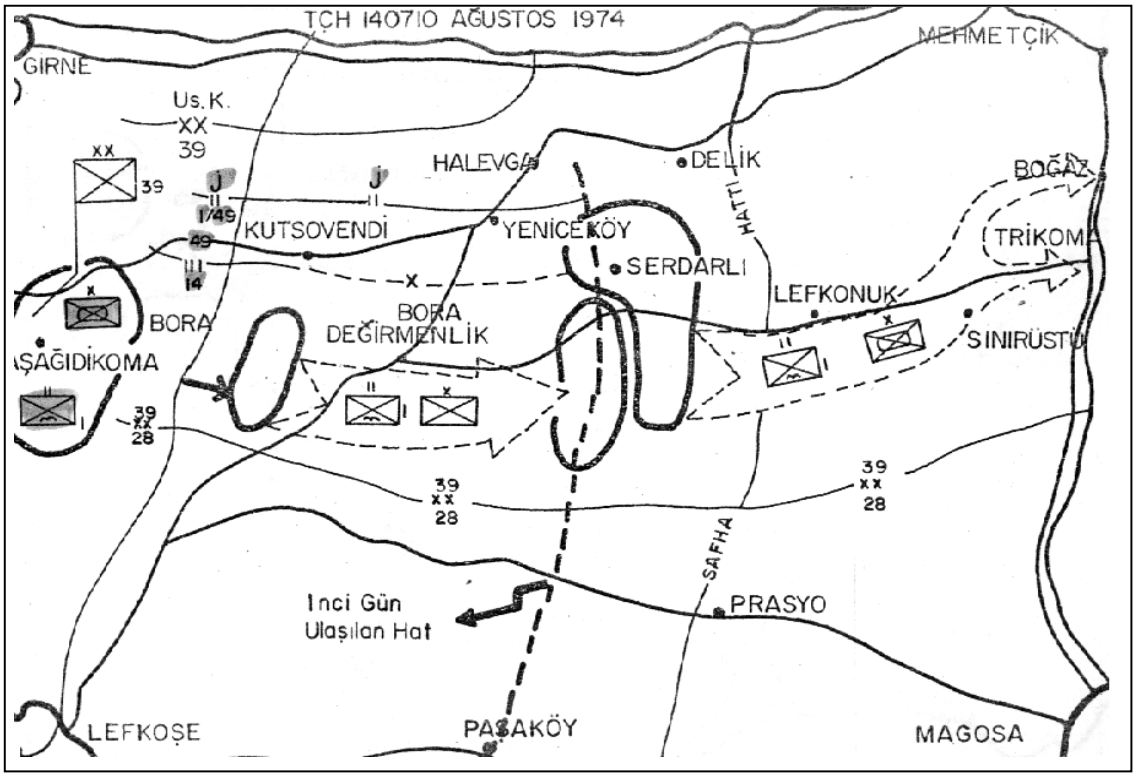
Türkiye diğer ilgili ülkelerle mutabık kalınacak bir hal çaresi bulmak hususunda gayretlerinin Yunanlılar ve Rumlarca ısrarla engellenmesi dolayısı ile, Kıbrıs devletinin varlığının, bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün bir daha hiçbir şekilde tehdit edilemeyeceği ve Türk toplumunun haklarının ve güvenliğinin korunacağı bir hukuk düzeninin kurulmasını tek başına sağlamak yoluna başvurmak zorunda kalmıştır.

2.24.7.1. İkinci Barış Harekatı

Birnci barış harekatı ile ulaşılan bölge Türk Ordusu için güvenceli değildi. 4000 kişilik ordu dar bir bölgede sıkışıp kalmıştı. Diplomatik çabalar sonuç vermeyince 14 Ağustos 1974'te İkinci Barış Harekatı başlatıldı.

a. 39 ncu Piyade Tümen Harekat

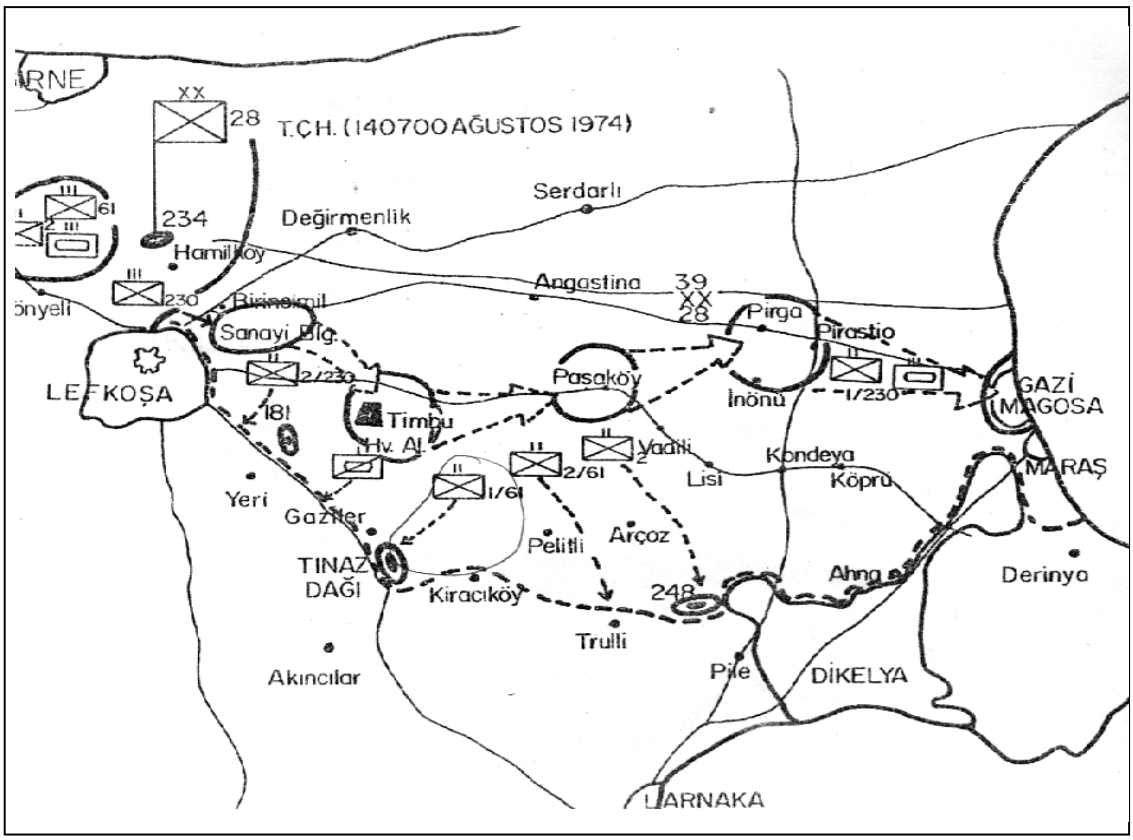
14 Ağustos 1974 saat 07.30'da Hava Kuvvetleri'nin ve Topçu'nun desteği ile 14 ve 49 ncu P.A'ları birinci hatta taarruzlarına başladı. Düşmanın açtığı yoğun atışlarla birliklerimiz zayiat verdi. 14'üncü P.Alay'ının Kara Tepe'yi ele geçirmesine müteakip, süratle, Serdarlı alındı. 15 Ağustos'ta 49'uncu Piyade A.Yeniceköyü ele geçirince düşmanın bir kısmı Beşparmak'lara, bir kısmı Mağosa'ya doğru kaçmaya başladı. Birliklerimiz bu aşamadan sonra kaçan düşmanı arama, tarama faaliyetlerine başladı ve tahsis edilen hedefleri ele geçirdi.

Şekil.2.21. 39 ncu Piyade Tümeni Harekat Planı

b. 28 nci Piyade Tümeni Hareketi

Tümenin Taarruzları Kara Tepe'nin ele geçirilmesiyle gelişmeye başladı. Gös.Tat. Alayı ve 230 ncu P.A. Alayı muhabereye sokuldu. Cephe yarıldı. Saat 15.00'de Timbu Hava alanı ele geçirildi. 17.00 'de Paşa köy ele geçti. Magosa istikametinde ilerleyen birlikler Magosa'ya ulaştı. Akşama kadar Magosa'nın Türk kesimi ve Maraş kurtarıldı.16 Ağustos'ta Tümen Derinya-Dikelya İngiliz üssüne kadar ulaştı.. 6'ncı Alay önünden kaçan Rumların Gaziler köyünü işgal etmelerine rağmen daha sonra köy tekrar ele geçirildi.

Şekil. 2.22. 28 nci Piyade Tümeni Harekat Planı

c. KTKA.'nın Harekatı

Alay 1 Ağustos'ta 39'uncu Piyade Tümeni'nin emrine verildi. Alayın bulunduğu bölgeler mahkum araziydi ve İkinci Harekatın başlangıcında Yunan Alay'ının yoğun ateş baskısı altında kaldı. Verilen ağır zayiata rağmen Alay Yunan Alayını Güneybatıdan kuşatmaya muvaffak oldu. Ancak Grammer

School Tepe inatla Yunanlılarca savunuluyordu.Bunun uzerine iki jet uçağı alayın desteğine verildi. Grammer School uçaklarımız tarafında imha edildi. Alay emrine verilen 14‘üncü P.A.ı 6’ncı Bı.ü geceleyin sızarak, Yerelko’nun Güneyini ele geçirdi.böylece Yerelko’daki RMMO birlikleri teslim oldu.

d. Komando Tugayı Harekatı

İkinci Harekatın başlaması ile mevzi takviyelerini yapan Tugay 3’üncü, 4’üncü Prş.Tb.ve 28‘inci P.tüm.Tnk Tb. nu emrine alarak , 15 Ağustos 1974‘te Hava Kuvvetleri desteği ile Yılmaz köy-Gürpınar istikametine taarruz başladı. Gürpınar’da bir tankın mayın tarlasına çarpması ile tıkanan harekat, tali taarruzdaki 3’üncü Prş.Tb. ve 2‘inci Komd.Tb.larının hedeflerini ele geçirmesiyle hızlandı. 2 nci Komd.Tb. saat 24.00’te Akdeniz ve Kocamacit köylerine ulaştı. İhtiyattaki 1‘inci Komd. Tb.u muhabereye girerek Lefke’yi ele geçirdi.

e. TMT. Muharebeleri

Genel Sancaklar, kendi bölgelerini savunurken en önemli olay Magosa’da gerçekleşmişti. Düşman surları ele geçiremeyeceğini anlayınca, Liman Bölgesi ve sur içini yangın bombalarıyla yakmıştı. Mücahitler; durumları çok kritik hale gelmesine rağmen, mücadelerine devam etmişlerdi. 15 Ağustos saat 18.00’de 28‘inci Piyade Tümen Birlikleri’nin Magaso’ya ulaşması ile yangınlar arasında Türk askeri ile kucaklaşarak hayatlarını kurtarmışlardı.

2.24.8. Barış Harekatının Deniz Desteği

Birliklerin kıyıya başarılı bir şekilde çıkarılmasında çıkarılmasında çok önemli görev üstlenen Deniz Kuvvetleri, harekata çıkarma gemileri dışında Adatepe, M.F.Çakmak, Tinaztepe, Kocatepe muhripleri ile iştirak etmiş ve ateş desteği sağlamıştı. Bu başarılı harekatın en üzücü yanı ise, 21 Temmuz’da Ada’ya yaklaşmakta olan Yunan Konvoyunu durdurma görevi alan Türk uçaklarının, müşterek paralonan anlaşılamaması ve tecrübesizlik nedeniyle Kocatepe muribimizi batırması sonucu; üç subay, onaltı astsubay, otuzüç er olmak üzere elli iki vatan evladının şehit olması büyük üzüntü yaratmıştır.

2.24.9. Barış Harekatının Hava Desteği

Harekata konan tehditler dışında, harekat başarı ile icra edilmiştir. Özellikle birinci Harekatta düşmanla iç içe olan birliklerimize ateş desteği çok zor şartlarda sağlanabilmiştir. Yine bu safhada muhabere muharebe irtibatlarının istenilen safhada olmaması bu harekatı olumsuz yönde etkilemişitir. Bütün bunlara rağmen, hava taaruzlarının isabet derecelerinin pilotlarımızın mahareti ile çok üstün olduğu, harekat sonrası yapılan incelemelerden anlaşılmıştır. İkinci harekatta hava desteği daha başarılı olmuş ve düşmana ağır zayiatlar verdirilmiştir.

2.24.10. Barış Harekatının Sonuçları

a. 20 Temmuz müdahalesi ile Yunanistan'daki askeri Cunta istifa etmiş ve sivil bir hükümet kurulması gerçekleşmiştir. Eski Yunan politikacılarından Konstantin Karamanlis, sürgünde olduğu Fransa'dan gelerek Yunanistan'ın başına geçmiş ve 20 Temmuz Yunanistan'da Demokrasinin yeniden doğmasına neden olmuştur.

b.Aynı şekilde Kıbrıs'ta 15 Temmuz darbesinin sonucu olarak başa geçen Nikos Sampson çekilerek, yerine Klerides geçmiş ve darbecilerin Rum toplumu içinde egemenliklerini sürdürmeleri engellenmiştir.

c.20 Temmuz, Rum toplumu içinde siyasi görüş farklılıklarından dolayı darbecilerin sürdürdüğü katliamları durdurmuş, daha binlerce insanın katledilmesini önlemiştir.

d.Hiç şüphesiz 20 Temmuz'un en önemli sonucu bir asırdan fazladır sürdürülen Enosis kampanyasının amacına ulaşmasını ve Enosis'in gerçekleşmesini ebediyen önlemiş olmasıdır. 20 Temmuz'la doğan gerçekler bu Ada'da Türk toplumu var oldukça ve Türkiye varlığını sürdürdükçe Enosis'in gerçekleşmeyeceğini en kör gözlere dahi sokmuştur.

e.20 Temmuz'la, Türkiye, 1963 olaylarından beridir savunduğu Federasyon tezinin gerçekleşmesine olanak sağlamış eşitliğimiz BM kararları ile kabul edilmiştir.

f. 20 Temmuz'la, Ada'da yaşayan bütün Türkler Kuzeyde toplanarak, can güvenliklerini sağladılar ve coğrafî temele dayalı federasyonun maddi temelini oluşturdular. .

g. Bunun bir devamı olarak Kuzeyde toplanan Türkler, Türkiye Cumhuriyeti ile işbirliği içinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni, ardından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni oluşturdular ve kendi devletlerine sahip çıktılar.

h. Self-determinasyon hakkına sahip olan bir ulusal halk olduklarını ve gerekirse bu hakkı ayrı bağımsız devlet yönünde kullanabileceklerini dünyaya duyurdular. Rum liderliğinin herhangi bir anlaşmaya yanaşmaması üzerine de bu hakkı kullanarak kendi bağımsız devletlerini, KKTC'yi kurdular.

I. 20 Temmuz'la iki müttefık üye olan Türkiye ve Yunanistan karşı karşıya geldi ve sonuçta Yunanistan, NATO'nun askeri kanadından çekildiğini açıkladı. (Nitekim sonradan tekrar dönmüştür.)

i. 20 Temmuz nedeni ile Türkiye ile ABD de karşı karşıya gelmiştir. Ve Yunan Lobisinin de büyük çabaları sonucu ABD kendi müttefığı Türkiye'ye karşı uzun sure askeri-ekonomik ambargo uygulamıştır.

j. Yunanistan ve Kıbrıs Rum yönetiminin yoğun propaganda girişimleri sonucu AET ve Avrupa Konseyi ile diğer bazı uluslararası örgütlerde Türkiye köşeye sıkıştırılmak istenmiştir. Bu kampanya 24 yıldır sürdürülrrıektedir.

k. Kıbrıs Türk Halkı, özgürlükçü demokrasi rejimin uygulanmasında büyük mesafeler kaydetti ve çok partili hayata geçilerek serbest seçimler yapıldı.

l.20 Temmuz'dan sonra dostunu ve düşmanını daha iyi tanıyan Türkiye Cumhuriyeti, dış politikasında bir atılım yaparak çok yönlü dış politika uygulamaya ve özellikle 3. dünya ülkeleri ve İslam ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmeye başladı.

m. Ortaklık esasına dayalı bir federasyon için, eşitlik temelinde toplumlararası görüşmeler başladı. Ne var ki Rumlar bu eşitliği içlerine sindiremedikleri için görüşmelerden bir sonuç çıkamadı.

n. Kıbrıs'ta iki eşit toplum ve bu toplumların meşru hakları olduğu dünyanın ezici çoğunluğu ve BM tarafından kabul edildi.

o. Kuzeyde kalan ekonomik değerler ve Türkiye'nin yaptığı yardımlar, Kuzey Kıbrıs'ta ekonomik seviyenin yükseltilmesine neden oldu.

p. Türk toplumu ve iş adamları ilk kez ayrı bir siyasi varlık olarak Türkiye ve üçüncü ülkelerle doğrudan ticari ve ekonomik ilişkileri kurma olanağı buldu. Acentelikler aldı.

r. Türk toplumunda ilk kez bir ekonomik yapıdan, bir ticaret sektöründen söz edilebilir duruma gelindi.

s. Türkiye ile KKTC arasında ekonomik ve kültürel işbirliği büyük boyutlara ulaştı. İmzalanan işbirliği protokolleri, Üniversiteler, Türkiye basın-yayın organları ve yoğun şekilde işleyen turist akım nedeni ile ekonomik ve kültürel etkileşim ve kaynaşma hızlandı.

ş. 1974 öncesi tamamı ile tüketici bir toplum olmaya zorlanan Kıbrıs Türk Halkı, Barış Harekatı sonrası sağlanan olanaklar sonucu, üretici bir konuma geçti ve her alanda üretici kapasitesini ortaya koydu.

t. Barış Harekatı sonrası Türk toplumunun sosyal hayatında bir canlanma oldu ve her meslek dalında birçok mesleki örgüt, birlik, dernek, sendika, cemiyet kuruldu, sosyal yaşantı, demokratik içeriğe tüm kurumları ile kavuştu. Kısacası çağdaş, organize bir halk ve devlet olmanın tüm gereksinimleri tamamlandı.

2.24.11. Yunanistan ve Kıbrıs Rum Liderliği Açısından

1974 Türk Barış Harekatı ile herşeyden önce faşist bir cunta İdaresi altında inleyen Yunanistan'a özgürlük gelmiştir. 1974 yılından itibaren Yunanistan'da demokrasiyi yok eden Yunan cuntası devrilmiş demokrasi ve sivil yönetim yeniden kurulmuştur. Aynı şekilde Kıbrıs'ta da iş başına geçen faşist Sampson yönetimi devrilmiş, yerine sivil yönetim geçmiş ve demokrasi kurulmuştur. 15 Temmuz'dan itibaren süren iç savaş sona ermiş, yunanlı subayların yönetimindeki katliam durdurulmuştur. Türk Barış Harekatının gerçekleşmemesi halinde, hazırlanan listelere göre binlerce solcu ve Makarios'cu kişinin katledileceği yine Rumlar tarafından açıklanmıştır. Dolayısı ile Türk Barış Harekatı yalnız Kıbrıs'a değil; Kıbrıs Rum toplumuna da barış huzur getirmiştir. Tüm şikayetlerine ve yaygaralarına karşın Rum toplumunun 1974 öncesinde 2000 dolar civarında olan milli gelirinin 8000 dolara yükselmesi bunun açık kanıtıdır.

2.24.12. 20 Temmuz Barış Harekatının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Sonuçları

20 Temmuz Barış Harekatının sonucu olarak Kıbrıs Türk halkının bir bölgede toplanması; Türk halkına 11 yıl yaşadıkları insanlık dışı kuşatma

altında geliştirme olanağı bulamadıkları ekonomilerini, sosyal ve kültürel yaşamlarını geliştirme olanaklarını yarattı.

1974 öncesi sıfır düzeyde olan üretim, 1974'ten sonra canlandı. Tarım, hayvancılık, sanayi, turizm hizmetler sektörleri, 1974 öncesine göre büyük gelişme gösterdi. Haberleşme ve ulaşım alanında 1974 öncesinde düşünülmeyecek aşamalar gerçekleştirildi. 1974 Barış Harekatının doğurduğu özgür ortam, kişilerin her alanda yeteneklerini geliştirmelerini sağladı.

Dış ticaret büyük gelişme gösterdi. Kıbrıs Türkleri bugün 70'ten fazla ülke ile ticari ilişki kuran dışa açık bir halk durumuna geldi. Buna bağlı olarak 1974 öncesinde 548 dolar olan kişi başına düşen milli gelir 1997 yılı sonunda 4250 dolar civarına çıkarak 8'e katlanmıştır.

2.24.13. Kıbrıs Barış Harekatından Genel Olarak Alınması Gereken Dersler

a. Türkiye antlaşmalardan doğan milli menfaatlerini ve haklarını gerektiğinde silahlı kuvvetlerini kullanarak koruyacağı konusundaki kararlığını bütün dünyaya göstermiştir.

b. Kıbrıs'ın yabancı bir ülkenin eline geçmesinin Türkiye için yaratacağı sakıncalar önlenmiş, güneyden kuşatılmaya engel olunmuş ve güney sahillerimizin emniyeti sağlanmıştır.

c. Rumların 1960'lardan beri soydaşlarımıza uyguladığı ekonomik ve psikolojik baskıya son verilmiş, soydaşlarımızın adayı terk etmeleri ve Türkiye dışındaki yerlere yerleşerek benliklerini kaybetmeleri önlenmiştir.

ç. Soydaşlarımız, Kıbrıs'ta güvenlik ve özgürlük içinde yaşayabilecekleri ve kendi geleceklerini kendilerinin tayin edebileceği bir vatana ve bir devlete kavuşmuşlardır.

d. Yunan Megalo Idea isteklerine dur denilmiş ve Kıbrıs'ın Türkiye için ne derece önemli olduğu vurgulanmıştır.

e.Türk Silahlı Kuvvetleri, Cumhuriyetten beri ilk kez Türkiye'nin menfaatlerini doğrudan etkileyebilecek bir harekat yapmıştır.

f. T.S.K. müşterek kuvvetlerinin kullanıldığı deniz aşırı harekatta büyük bir sınav vermiş, bağrından çıktığı milletin kendisine vereceği her türlü görevi en iyi şekilde yerine getireceğini bir kez daha ispatlamıştır.

g. Harekat süresince orduya katılmak için yapılan başvuruların fazlalığı, asker bir millet olan Türk Milleti'nin bu özelliğinin giderek artan refah ile değişmediğini ortaya koymuştur.

ğ. Harekat süresince kendisine yapılan yardımlarla Türk Milleti gerçek dostlarını tanıma fırsatı bulmuştur.

h. Harekat sonunda batı kamuoyunda yaratılan Türk düşmanlığı, artan haçlı zihniyetinin değişmediğini bir kez daha göstermiştir.

ı. Harekat sonunda Türk Milleti'nin gücü düşmanlarınca tekrar hatırlanmış ve asırlardan beri icra edilen yıkma politikasına hız verilerek gücünün çökertilmesine çalışılmıştır.

i. Aynı pakt içindeki devletlerin bile gerektiğinde birbirlerine karşı silahlı harekata girişebilecekleri böylece ittifakların bile kendi içinde harbi önlemeye yeterli olmayacağı gerçeği ortaya çıkmıştır.

j. Kıbrıs Barış Harekatının sonucunda Yunanistan'da oluşan politik gerilim 8 yıldır iktidarda bulunan askeri cuntanın yıkılmasına ve yerine demokratik bir düzenin kurulmasına neden olmuştur.

2.25. BM'nin 3212 Sayılı Kararı

1 Kasım 1974 tarihinde BM Genel Kurulunun aldığı 3212 sayılı karara Türkiye de oy vermiştir. 117 olumlu oyla alınan kararda Kıbrıs Türk Halkının eşitliği vurgulanmaktaydı.

Karar şöyleydi:

Genel Kurul;

Kıbrıs sorununu inceledikten sonra, Milletlerarası Barış ve Güvenlik için bir tehdit olan Kıbrıs buhranının devam etmesinden ötürü cidden kaygılanarak,

Bu buhranın Birleşmiş Milletler' in amaç ve prensipleri uyarınca gecikilmeksizin barışçı yollarla çözümü gereğini göz önünde bulundurarak;

1.Bütün devletleri, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliğine, bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve bağlantısızlık siyasetine saygı göstermeye ve bu devlete karşı bütün eylem ve müdahalelerden kaçınmaya çağırır.

2.Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki bütün yabancı askeri kuvvetlerin ve yabancı askeri varlığın ve personelin süratle geri çekilmesi ve bu devlete yönelik bütün yabancı müdahalelerin durdurulmasında ısrar eder.

3.Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasa sisteminin Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarını ilgilendiren bir sorun olduğunu düşünür.

4.Genel Sekreter'in iyi mesaisiyle iki toplum temsilcileri arasında eşitlik esası uyarınca ilişkilerin ve görüşmelerin başlamasını uygun bulur ve bu ilişki ve görüşmelerin, bunların temel ve meşru haklarına dayalı karşılıklı olarak kabul edilebilir bir siyasi çözüme serbestçe ulaşılması amacıyla devam etmesini diler.

5.Bütün göçmenlerin güvenlik içinde evlerine dönmeleri gerektiğini düşünür ve ilgili tarafları bu amaca yönelik acil tedbirler almağa çağırır.

6.Bu kararın uygulanması ve böylece Kıbrıs Cumhuriyeti'ne temel hakkı olan bağımsızlık, egemenlik ve ülke bütünlüğünün sağlanması amacıyla gerekli olduğunda görüşmeler dahil olmak üzere diğer çabaların Birleşmiş Milletler çerçevesinde gerçekleştirilmesi umudunu açıklar.

7.Genel Sekreter'den Kıbrıs halkının her kesimine Birleşmiş Milletler İnsancıl yardımını sağlamaya devam etmesini rica eder ve bütün devletleri bu çabaya katkıda bulunmaya çağırır...

8.Bütün tarafların gerekli olduğunda güçlendirilebilecek olan Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü ile tam olarak işbirliği yapmaya devam etmelerini ister.

9.Genel Sekreterden ilgili taraflara iyi mesaisini sunmaya devam etmesini rica eder. .

10.Genel Sekreter'den bu kararı Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunmasını rica eder.

Görüldüğü gibi bu kararda Türk tarafının lehine olan şu unsurlar vardır:

1."Yabancı askerlerden" söz edilmektedir. Türk askeri "işgalci" olarak tanımlanmamaktadır. Türk askerlerin garanti anlaşmasına göre "yabancı" sayılmayacağı açıktır. Bunun aksi iddia edilse bile "tüm yabancı askerler" dendiğine göre o zaman İngiliz, Türk, Yunan ve BM askerleri gündeme gelecektir. BM askerleri "yabancı asker" tanımına girmezse Türk askeri de girmez demektir.

2.İki toplumun eşitliği kabul edilmektedir.

3.Kararda "Kıbrıs Hükümeti" ‘nden söz edilmemekte eşit "iki toplumdan" söz edilmektedir.

4.İnsancıl BM yardımının her iki topluma da yapılması istenmektedir.

Ne var ki dünya kısa süre sonra eşitliği vurgulayan ve "meşru bir Kıbrıs Hükümetinin" varlığını tanımayan bu kararı da gözardı edecek ve Rum yönetiminin Türk Halkını da temsil eden "Adanın tek meşru hükümeti" olduğunu kabul ederek sorunu düğümleyecekti.

2.26. Barış Harekatından Sonraki Siyasi Ve Askeri Gelişmeler

2.26.1. Kıbrıs Türk Federe Devletini Kuruluşu, 1977 ve 1979 Dorukları

1974 yılında özgürlüğe kavuşan Kıbrıs Türk Halkı, 13 Şubat 1975 tarihinde KTFD‘ni kurdu .Ancak, adada halen özgürlüğüne kavuşmamış Türkler vardı.Bunlar adının güney kesiminde kalan Türklerdi. 1975 yılında Cenevre‘de Rum ve Türk Temsilcileri arasında yapılan görüşmelerde nüfus değişimi anlaşması yapıldı ve Eylül ayında güneyde kalan 65.000 Türk’ün kuzeye geçmesi sağlandı.

1975 yılında Viyana'da 6 tur görüşme yapılmış ve bu görüşmelerde soruna federal bir çözüm bulunması konusu ele alınmıştı. Altıncı turdan sonra görüşmelerin çıkmaza girmesi üzerine, 1.5 yıl kadar sonra, kilitlenmeyi çözmeyi amaçlayan Cumhurbaşkanı Denktaş, BM Genel Sekreteri Waldheim'a Makanios'la buluşma önerisi yapıldı. Cumhurbaşkanı Denktaş'ın bu önerisi epey bir zorlamadan sonra, Rum toplumu lideri Makarios tarafından kabul edildi. Görüşme, 12 Şubat 1977 tarihinde yapıldı. BM Genel Sekreterinin gözetiminde yapılan görüşmelerde 4 maddelik bir ilke anlaşması imzalanmıştı.

1.Kıbrıs Cumhuriyeti bağımsız, bağlantısız ve iki toplumlu olmalıdır.

2.Her toplumun yönetimi altındaki topraklar, ekonomik ve toprak verimliliği ile toprak mülkiyeti esasları ışığında görüşülmelidir.

3.Dolaşma, yerleşme özgürlüğü, mülkiyet hakkı gibi prensip meseleleri müzakereye açıktır. Bunların görüşülmesinde iki toplumlu federal sistem ve Türk Toplumu yönünden doğabilecek güçlükler de dikkate alınacaktır.

4.Federal hükümetin görev ve yetkileri, devletin birliği ve devletin iki toplumlu mahiyetini koruyacak şekilde olacaktır.

Makarios'un ölümünden sonra, yine Denktaş'ın önerisi ile yeni bir doruk anlaşması gerçekleşmiştir. Rum Toplumu Lideri Kiprianu ile Cumhurbaşkanı Denktaş arasında imzalanan 19 Mayıs 1979 tarihli 10 maddelik anlaşma da şöyledir:

1.Toplumlararası görüşmeler 15 Haziran 1979'da yeniden başlayacaktır.

2.Görüşmelerin temeli Denktaş-Makarios anlaşması ve BM'in Kıbrıs'la ilgili kararları olacaktır.

3.Cumhuriyetin tüm yurttaşlarının insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı gösterilmelidir.

4.Görüşmeler tüm toprak ve anayasa konularını kapsayacaktır.

5.Maraş'la ilgili bir anlaşmaya varılması halinde, diğer yörelerle ilgili anlaşma beklenmeden Maraş açılacaktır.

6.Görüşmelerin sonucunu olumsuz şekilde etkileyecek hareketlerden kaçınılması ve iyi niyet, karşılıklı güven ve olağan koşullara dönüşü kolaylaştırabilecek pratik önlemler alınmalıdır.

7. Kıbrıs Cumhuriyeti askerden arındırılacaktır.

8.Cumhuriyetin bağımsızlığı, egemenliği, toprak bütünlüğü ve bağlantısızlığı, bir başka ülke ile kısmen veya bütün olarak birleşmesi veya taksim ve ayrılmanın herhangi bir şekline karşı gereken garantiler olacaktır.

9.Görüşmeler gecikmelerden kaçınılarak sürekli ve temelli bir şekilde sürdürülecektir.

10.Toplumlararası görüşmeler Lefkoşa' da yapılacaktır.

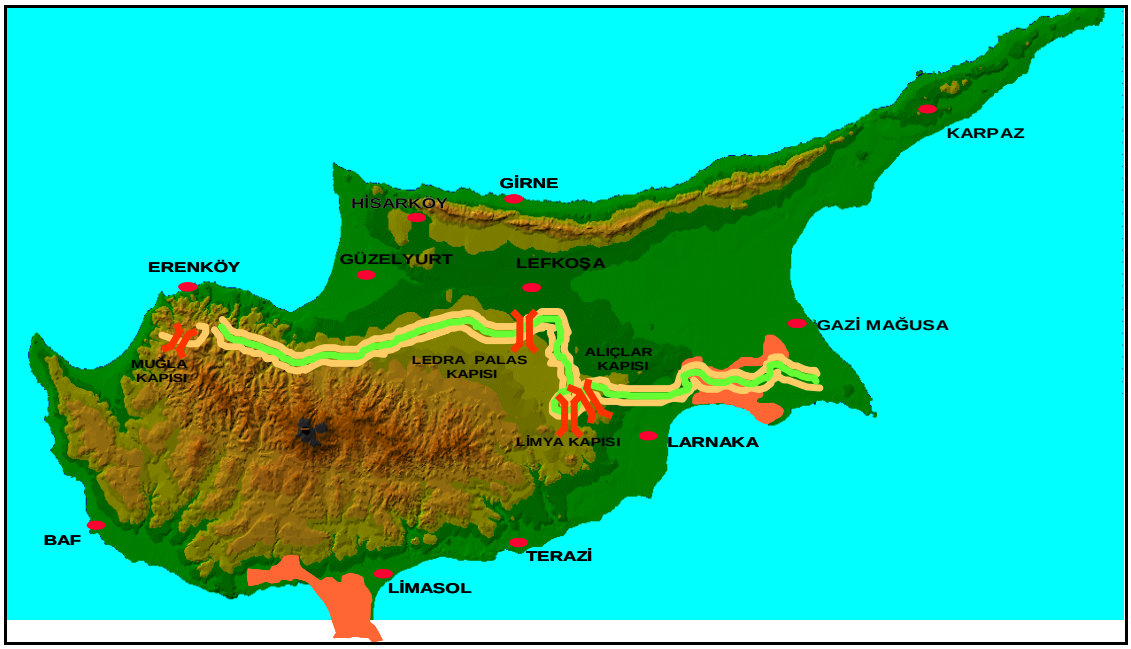
Bu anlaşmadan sonra başlayan toplumlararası görüşmeler, Rumların BM Genel Kuruluna başvurdukları Mayıs 1983 yılına kadar kesintilerle devam etmiştir.Mayıs 1983'de Rum liderliğinin konuyu tek yanlı alarak BM Genel

Kurulu'na götürerek, Türk halkının gıyabında haksız bir karar çıkartması, Türk halkının 15 Kasım 1983'de kendi bağımsız devletini ilan etmesiyle yanıtlanmıştır

3. K.K.T.C ’NİN KURULMASI VE 1980 SONRASI KIBRIS’TAKİ GELİŞMELER

3.1. K.K.T.C ’nin Kurulması Ve Gösterilen Tepkiler

a. K.K.T.C ’nin Kurulması

Şekil .3.1. Kıbrıs’ın günümüzdeki haritası

Toplumlar arası görüşmelerin 15 Haziran 1979’da başlamasını öngören ve 10 maddelik olan 19 Mayıs 1979 tarihli Denktaş-Kyprianu Anlaşması, 1977 Denktaş-Makarios Anlaşması’nı esas almakla beraber, gerek bu anlaşma ve gerekse Birleşmiş Milletler’in Kıbrıs’la ilgili kararları çerçevesinde, toplumlararası görüşmelerin, anayasa ve toprak meselelerinin kapsamlı bir şekilde ele almasını öngörmekteydi. Ayrıca, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin, bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğü ve bağlantısızlığı da korunacaktı. Kıbrıs’ın şu veya bu devletle kısmen veya tamamen birleşmesi de reddedilmekteydi. Kıbrıs Cumhuriyeti askerden arındırılacaktı. Burada dikkati çeken husus, yabancı kuvvetlerin geri çekilmesinden değil, nihai statü olarak adanın askerden arındırılmasından söz etmesiydi. Bu iki husus arasında Türkiye ve Kıbrıs Türk tarafı lehine büyük fark vardı.Anlaşmada ön görüldüğü gibi, görüşmeler 15

Haziran 1979'da başladı. Lakin 22 Haziran'da kesildi. Çünkü Rum tarafı, görüşmeler başlar başlamaz,önce Maraş meselesinin ele alınmasını istedi. Türk tarafı ise, Maraş meselesinin anayasa ve toprak meselesi ile birlikte ele alınması gerektiğini, bu sebeple Rum tarafının, 1977 Denktaş Makarios anlaşmasının öngördüğü iki bölgeli ve iki toplumluluk ilkeleri ile Türk toplumunun güvenliği ilkesini kabul etmesini istedi. Bir uzlaşma olmayınca görüşmeler 22 Haziran'da kesildi. 16 Eylül 1980'de tekrar başlayan toplumlar arası görüşmeler bütün 1981 yılı boyunca da devam etti. Bu sebeple, BM Genel Kurulu meseleyi gündemine almadığı gibi, Güvenlik Konseyi'de, Kıbrıs Barış Gücünün 4 Haziran 1981 günü görev süresini uzatmak için aldığı kararında, görüşmelerin devamından duyduğu memnuniyeti belirtiyor ve taraflardan, neticeye varacak şekilde görüşmeleri sürdürmelerini istiyordu. Toplumlararası görüşmeler 1982 yılı boyunca da devam etti. Taraflar 7 Ocak 1982'den itibaren anayasa meselelerini de ele aldılar. Federal hükümetin yapısı ile ilgili konularda görüşlerindeki birbirine yakın noktaları tespit etmeye çalıştılar. 17 Mart'tan 18 Mayıs'a kadar da, esaslı görüş farklılıklarının bulunduğu, dolaşım ve yerleşim serbestisi, mülk edinme gibi konuları müzakere ettiler. 25 Mayıs'ta federal hükümetin organlarını müzakereye başladılar. Genel Sekreterin Güvenlik Konseyine verdiği rapora göre, anayasanın bir çok konusundaki görüş ayrılıkları azalmış bulunuyordu.

Taraflar 1982 yaz aylarında federal hükümet, yerel yönetimler ve geçici hükümler üzerinde çalıştıktan sonra, 25 Kasım 1982'de toprak meselelerine geçtiler. Yalnız; barış gücünün görev süresinin uzatılması için Aralık 1982'de yapılan Güvenlik Konseyi müzakerelerinde, Kıbrıs Rum tarafı, Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ta bir Merkez Bankası kurulmasını ve Türk lirasının Kuzey Kıbrıs'ta resmi para olarak kabul edilmesini şikayet etti.

Güney Kıbrıs'ta 13 Şubat 1983'te başkanlık seçimleri yapılması dolayısıyla görüşmelere ara verildi. Sypros Kyprianu, bu seçimde de Kıbrıs Rum Toplumu liderliğine seçildi. Bundan sonra Kıbrıs Rum tarafının Kıbrıs meselesini bir gerginlik içine soktuğu görüldü. Şimdiye kadar yapılan görüşmelerden memnun kalmayan, daha doğrusu her istediklerini Türk tarafına kabul ettiremeyeceklerini anlayan Kıbrıs Rumları ve Yunanistan, meseleyi uluslararası hale getirmek için harekete geçtiler. Bu sırada, Kıbrıs Türk Federe

Devleti'nin bağımsızlık ilan edeceğine dair söylentiler de dolaşmaktaydı. Böyle bir şeyi engellemek için olsa gerek, 1979 Kasımından beri Kıbrıs konusuna hiç dokunmayan BM. Genel Kurulu, 13 Mayıs 1983 günü gayet ağır bir karar aldı. Türkiye, Pakistan, Bangladeş, Malezya ve Somali'nin aleyhte oy verdiği, 37/253 sayılı kararda, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenlik, bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve birliği ile bağımsızlığı destekleniyordu. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bütün ada toprakları üzerindeki egemenlik ve kontrol yetkisi vurgulanıyordu. Bu hakları ihlal edici nitelikteki hareketler mahkum ediliyordu. Kıbrıs Cumhurbaşkanının adanın tüm yabancı askerlerden arındırılması teklifi memnuniyetle karşılanıyordu. 12 Şubat 1977 ve 19 Mayıs 1979 anlaşmaları ve toplumlar arası görüşmeler desteklenmekle beraber "Kıbrıs Cumhuriyeti Halkı" deyimi kullanılıyor ve adadan bütün işgal kuvvetlerinin çekilmesi isteniyordu. 3212 Genel Kurul kararı ile Güvenlik Konseyinin 365 sayılı kararı çerçevesinde, her iki toplumun, Genel Sekreterin himayesinde anlamlı, neticeye yönelik ve yapıcı görüşmeler yapmaları ve aynı zamanda Güvenlik Konseyi'nin de meseleye el koyması isteniyordu.

Genel Kurul'un bu kararından sonra Kyprianu, Ortak Pazarı da Türkiye ve Kıbrıs Türkleri aleyhine kışkırtmak üzere Avrupa Başkentlerini dolaşmaya başladı. Kyprianu'nun bu çabaları, Yunanistan, Fransa ve İrlanda dışında belirgin bir yankı bulmadı.

Diğer taraftan, Genel Kurul kararı Türkiye ve Kıbrıs Türk Federe Devleti tarafından da reddedildi. Ayrıca Federe Meclis, 17 Haziran 1983'te yayınladığı 5 maddelik deklarasyonla, Kıbrıs Türkü'nün self determination hakkını ilan etti. Ekim ayı geldiğinde, Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin bağımsızlık ilanına doğru gelişmelerin yoğunlaştığı görülmekteydi. 12 Ekim 1983 günü, basına bile son anda haber verilen bir törenle, 1974 harekatına katılan ve üstün başarı ve kahramanlık gösteren personele madalya ve rozet verildi.

15 Kasım 1983'te Kıbrıs Türk'ü bağımsızlığını ve Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ilan etti. 24 maddelik Bağımsızlık Deklarasyonunda, Kıbrıs Rumlarının, 1960'da kurulan cumhuriyeti yıkmak için 20 yıldır yaptıkları anlatıldıktan sonra; o zamandan beri yapılan toplumlararası görüşmelerde, Kıbrıs Türklerinin iyi niyetli hareket edip, kendi güvenlik ve

hürriyetlerini iki bölgeli federal bir sistem içinde gerçekleştirmek istemelerine rağmen, Kıbrıs Rum liderliğinin Yunanistan'a ihlakı sureti ile sömürgeleştirme çabalarından vazgeçemedikleri, toplumlar arası görüşmeleri başarısızlığa için her çabayı harcadıkları belirtiliyordu. Kıbrıs Rum toplumunun, Kıbrıs Türk toplumunu federal bir sistem içinde eşit taraf olarak kabul etmemesi karşısında, Kıbrıs Türk toplumunun hür seçimle teşekkül etmiş parlamentosunun, Birleşmiş Milletler Anlaşması ile İnsan Hakları Evrensel Demeci ve bu konudaki diğer milletlerarası belgelerin kabul etmiş olduğu, halkların kendi kaderini tayin etme hakkına (self determination) dayanarak, "Dünya ve Tarih önünde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olarak kurulduğunu ilan ediyoruz" deniyordu. Bununla beraber, deklarasyonun 22'nci maddesinde, Kıbrıs Rum Toplumu, Enosis hayalini terk ederek BM Genel Sekreterinin aracılığı ile , iki toplumun eşitliğine dayanan federal bir sistem için müzakerelere devam etmeye çağrılıyordu.

b. K.K.T.C.'nin Kurulmasına gösterilen tepkiler

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına en fazla tepki gösteren; Yunanistan ve Kuzey Rum Yönetiminin yanında, İngiltere oldu. İngiltere; 1974 Kıbrıs Barış Harekatından sonra, Kıbrıs'ta adeta ikinci bir şamar yemiş gibiydi. Bu sebeple; Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan ve İngiltere'nin başvurusu üzerine, Güvenlik Konseyi, 17 Kasım 1983'te toplanarak, yine İngiltere'nin sunduğu bir karar tasarısını müzakere ile, 18 Kasım 1983'te 541 sayılı kararı kabul etti. İngiltere'nin bu meseledeki tutumu Türkiye'de tepki ile karşılanırken, Batılı ülkeler de Türkiye'nin "tanımayı" geri alması için baskıda bulundularsa da Türkiye tutumunu değiştirmedi. Amerika bağımsızlığın tanınmasına karşı gelmekle beraber, iki noktaya ağırlık vermekteydi. Biri, toplumlar arası görüşmelerin kesilmemesi, diğeri de, Amerika'nın bu tepkisi dolayısıyla, Türkiye ile Amerika arasındaki stratejik münasebetlerin zedelenmemesi idi.

Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın, 2 Ocak 1984'teki önerisi ile toplumlar arası görüşmeler başladı. Ancak; Genel Sekreter sürekli Kıbrıs diyaloğunun tavizlerini Türk tarafına yüklemeye çalışıyor ve Maraş meselesini gündeme

getiriyordu. Halbuki Maraş sorunların sadece biriydi. Bu çıkmaz içinde Türkiye ve KKTC kararlı hareket ederek 17 Nisan 1984'te karşılıklı temsilciliklerini büyükelçi düzeyine çıkardı. 11 Mayıs 1984 günü Rum Yönetimin başvurusu üzerine BM Güvenlik konseyi Kuzey Kıbrıs'a yardımcı olunmaması ve temasta bulunulmamsı kararı aldı. Bu karara Pakistan aleyhte, Amerika ise çekimser oy verdi.

5 Mayıs 1985'te yapılan bir referandum ile, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkı 164 maddelik bir anaysa kabul ederek, gerçek devlet olma yolunda büyük bir adım atmış olmaktaydı. Anayasa referandumunun arkasından, 9 Haziran'da yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Rauf Denktaş oyların %70 ini alarak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilk seçilmiş Cumhurbaşkanı oluyordu.

Rum tarafı ve Genel Sekreter 1985 yılı içindeki barış görüşmelerinde sürekli Türkiye'nin garantörlüğünü milletlerarası garantörlüğe dönüştürmek için çaba sarf ediyordu. Ancak; özellikle Türkiye'nin garantileri konusunda Denktaş; "Kıbrıs Türk tarafı ne Türkiye'nin etkili garantisinden ne de anlaşma çerçevesinde Kıbrıs'a yerleştirilecek olan Türk askerinin sağlayacağı güvenlikten vazgeçebilir" diyordu.

1990 yılına kadar geçen süreçte karşılıklı görüşmelerden sonuç alınamadı. Bundan sonra Kıbrıs meselesinde en mühim gelişme; Kıbrıs Rum Yönetiminin 1990 Temmuz ayı başında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne hiç haber vermeden ve danışmadan, tam üyelik için Avrupa Topluluğu'na müraçat etmesidir. Gerek KKTC ve gerek Türkiye, hukuken bu başvurunun yapılamayacağını bildirdiyseler de, Avrupa Topluluğu, bu itirazları dinlemeden, Rum başvurusunu incelemeye almıştır. Bu hadise üzerine; KKTC Başbakanı Derviş Eroğlu' nun Ankara'yı ziyareti sırasında, iki hükümet arasında "Gümrük Birliği"ni öngören bir "Mutabık Belgesi" imzalandığı gibi, Ekim ayı başında Türkiye Başbakanı Yıldırım Akbulut'un KKTC'yi ziyareti sırasında da iki taraf arasında bir "Ortak Deklarasyon" imzalanmıştır. Bu deklarasyon; sadece Rumların,Türk tarafını yok farz ederek Avrupa Topluluğuna başvurularına bir

cevap olduğu kadar, Körfez krizi dolayısıyla Kıbrıs Rumlarının kuzeye karşı harekete geçeceği söylentilerine de bir cevap vermiş olmaktaydı.

3.2. BM'nin 649 Sayılı Kararı

Şubat 1990 zirvesinin Vasiliu'nun, Türk halkının eşitliğini, self-determinasyon hakkını, egemenliğini, Türkiye'nin etkin ve fiili garantisini ve Kıbrıs Türklerinin ayrı bir halk olduğunu reddetmesi üzerine çıkmaza girmesinden sonra Güvenlik Konseyi durumu yeniden değerlendirdi. Genel Sekreterin 5 Mart 1990'da sunduğu ve her iki Toplumun eşitliğinin vurgulandığı raporu görüşen ve onaylayan Güvenlik Konseyi, 12 Mart 1990'da yeni bir karar almıştır. 12 Mart 1990 tarihinde BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan 649 sayılı kararda Türk Halkının Eşitliği, İki Kesimlilik ve iki Toplumluluk vurgulandı. Kararın tam metni ek-1 de sunulmuştur.

3.3. Cuellar'ın Raporları

Bu arada 12 Temmuz 1990 yılında BM Güvenlik Konseyi'ne bir rapor sunan Genel Sekreter Cuellar, iki toplumun eşit olduğunu vurgulamıştır. Cuellar, raporunun ilgili bölümünde şöyle diyordu: "Kıbrıs, Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının ortak evidir. Bu iki toplumun arasındaki ilişkiler azınlık-çoğunluk ilişkisi değil, Kıbrıs devletinin iki toplumu arasındaki ilişkilerdir..." "İki toplum bu sürece eşitlik temelinde katılmalıdır..." Cuellar, Aralık 1991'de sunduğu son raporunda ise, "Kıbrıs'ta siyasal bakımdan iki eşit toplum bulunduğunu, siyasal eşitliğin her alanda uygulanması için devletin her organına etkin katılımın gerektiğini, garanti sisteminin 1960 düzeninin aynısı olacağını vurgulamış" ve ilk kez egemenlikten söz ederek, "Kıbrıs'ta iki toplumun egemenliği paylaşacağını" açıklamıştır. Cuellar'ın bu ifadesi, Rum yönetimi tarafından "Türk halkının egemenliğini tanımak" olarak yorumlanmış ve yeni saldırılara gerekçe yapılmıştır.

3.4.AB-Kıbrıs İlişkileri ve Gelişmeler

Bugün Rum yönetimi hala KKTC'yi tanımamaktadır. Kendi gayri meşru yönetimlerini ise Kıbrıs Hükümeti olarak dünya kamuoyuna ilan etmektedirler.

Rum yönetiminin bugün dahi Enosis hayallerinden vazgeçtiğini söylemek güçtür. AB ile olan ilişkiler de bu kapsamda değerlendirilebilecek gelişmelerdir. Rum Yönetimi bu çabalarla AB'ye girmek isterken, Kıbrıs artık AB için de önemli bir ada haline gelmiştir. Kıbrıs Adası AB için stratejik bir önem taşımaktadır. Yeni dünya düzeni içinde bu adanın önemi büyüktür. Üç kıtayı karşıdan seyretmekte, Ortadoğu'nun yani Asya pazarının batı kapısı üzerinde bulunmaktadır. Burası Avrasya'nın stratejik bir noktasıdır. Bu yüzden Kıbrıs, ticari ve enerji yolları ve askeri açıdan, AB'nin Doğu Akdeniz'deki ileri karakolu ve köprübaşı olabilir. [284] Bu gerçekler ışığı altında bugün AB, Kıbrıs ile yakından ilgilenmektedir. Birliğe üye olmayan devletlerle anlaşma yapma yetkisi AB'nin kendi inisiyatifindedir. Bundan dolayı AB, Kıbrıs'la hem ekonomik hem de siyasi nitelikte anlaşmalar yapmıştır ve yapmaktadır. Yapılan bu anlaşmalar Kıbrıs halkının çıkarına hizmet ettiği için halk tarafından da desteklenmektedir.

Bu bağlamda Kıbrıs ile AB arasındaki ilişkilerin başlangıcı 1960 yılına kadar götürülebilir. Kıbrıs bağımsız bir Cumhuriyet olmadan önce, İngiltere ile "Tercihli Ticaret Antlaşması" imzalamıştır. İngiltere'nin 1961'de AB'ye üyelik için başvurması üzerine, önemli bir ihraç pazarını kaybetmek istemeyen Kıbrıs Hükümeti de AB ile Ortaklık Anlaşması yapılmasını kararlaştırmıştır.

Yapılan müzakereler sonucu, "Kıbrıs-AET Ortaklık Anlaşması" 19 Aralık 1972 yılında imzalanmış, 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[285] Yapılan bu Ortaklık Anlaşmasına Türk tarafından bazı olumsuz tepkiler gelmiştir. Türk tarafı; Rumların tek taraflı olarak yaptıkları bu antlaşmanın, uluslararası hukukun ihlali ve BM tarafından tescil edilen 1960 Anlaşmalarına aykırı olduğunu ve bu nedenle Türk halkını resmi olarak bağlamayacağını bildirmişlerdir. AET ise Türk toplumunun itirazlarını önlemek amacıyla 5. maddeye şöyle bir hüküm koymuştur; "Adada iki toplum arasında hiçbir ayrım yapılmayacaktır". Bu beyana rağmen AET bugüne kadar bu taahhüdünü hiç yerine getirmemiş ve muhatap olarak sadece GKRY'yi kabul etmiştir.[286] AB ile

[284] Manisalı, Erol ; Dünden Bugüne Kıbrıs,Gündoğan Yayınları,İstanbul 2002,s.84.

[285] Tamçelik, Soyalp ; "Kıbrıs AB İlişkileri",Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi, Tatav Yay.,İstanbul2001,s.175.

[286] . Atun, Ali Fikret ; AB ve Kıbrıs'ın AB'ye Üyeliği, KTMD Yayınları No:10,Lefkoşe Şubat 2001,s.59-60.

Kıbrıs Türk ve Rum halkı arasında yaşanan sorunlar daha o günlerde başlamıştır. Bu sorunun uluslararası alanda önem arz edeceğinin sinyalleri o günlerde verilmiştir. GKRY'nin AB'ye tam üyelik müracaatı ilişkilerde dönüm noktası olmuş ve bugünlere kadar yansıyan çelişkiler başlamıştır.

Kıbrıs Rum Yönetimi 3 Temmuz 1990 tarihinde tüm Kıbrıs adına AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Rumlar bu başvuruyu sadece kendileri tarafından temsil edildiğine inandıkları, "Kıbrıs Cumhuriyeti" adına yapmışlardır. Böylece Türkler yok farz edilerek, Türk halkı Dünya'nın gözünde azınlık statüsüne düşürülmeye çalışılmıştır. Kıbrıs Türk halkı bu başvuruya şiddetle karşı çıkmıştır. Bu başvurunun yasal olmadığı, ada da iki ayrı devlet ve siyasi eşitliğe sahip iki ayrı halk bulunduğu, Kıbrıs Türklerinin Rumlar tarafından temsil edilemeyeceği, Rum yönetiminin egemenliğinin işgalci bir yönetim olduğu, 1960 anlaşmaları ile kurulan devletin 1963 yılında Rum saldırıları ile yıkıldığı vurgulanmıştır.[287] Türk toplumunun tüm bu itirazlarına rağmen, AB bu başvuruyu olağan bir başvuru gibi değerlendirmiş ve işlemleri yapmaya başlamıştır. 17 Mart 1992'de AB-Kıbrıs Ortak Parlamenterler Komitesi toplanmıştır. 30 Haziran 1993'te ise Avrupa Komisyonu tüm tepkileri dikkate almayarak Kıbrıs'ın başvurusunu uygun bulduğunu açıklamıştır. [288] Uygun bulma kararından sonra 1995'de önemli bir gelişme yaşanmıştır. Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne kabul edilmesine koşul olarak, Kıbrıs öne sürülmüştür. Atina, Ankara'nın Rumlarla tam üyelik görüşmeleri başlanacağı kararına tepkisiz kalması şartıyla vetosunu kaldırmıştır. Böylece 6 Mart 1995'de Rum başvurusu onaylanmıştır.[289] Rumların 1990 yılında tek taraflı olarak yaptıkları başvuru ve AB'nin 1995 yılında bu başvuruyu onaylaması uluslararası hukukun ihlalidir. Çünkü GKRY 1959/60 anlaşmalarını önemsemeyerek bu başvuruyu yapmıştır. AB ise 6 Mart 1995 tarihinde aldığı kararla bu anlaşmaları ihlal etmiştir. İlk olarak Rum kesiminin başvurusunu

[287] Eminer, Çiler "; Rumlar Neden AB'ye Girmek İstiyor?", Egemenlik, AB ve KKTC,Yay.Haz:Çiler Eminer-Gülden İmkan,Dışişleri Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi Yayınları,Lefkoşe,s.34.

[288] Onay, Yaşar ; "İki Devletlilik Tezi ve Kıbrıs Rum Kesimi AB İlişkisi", Jeopolitik Bilimsel Araştırmalar Dergisi,Kış 2002-Yıl -1 Sayı-1,s.122.

[289] Manisalı, Erol ; Dünden Bugüne Kıbrıs, Gündoğan Yayınları,Istanbul 2002 s.87.

uluslararası hukuk açısından değerlendirecek olursak karşımıza şu üç sonuç çıkmaktadır.[290]

1. Rum yönetimi 1960 Anlaşmaları ile Kıbrıs Anayasasının öngördüğü meşru bir idare değildir. Bu yüzden tüm adayı temsil edemez ve Türk halkı adına konuşma hak ve yetkisi de yoktur. Yani Kıbrıs adına AB'ye başvurma hak ve yetkisi bulunmamaktadır. - Anayasanın geçerli olduğu kabul edildiğinde, Türk tarafının da kabul ya da veto hakkı geçerli olacaktır.
2. Garanti Anlaşması ile Rum tarafının iki anavatanın birlikte üye olmadıkları bir siyasi ya da ekonomik birliğe üyeliği engellenmektedir. AB'nin 1995 yılındaki onayı hakkının son derece haksız ve taraflı olduğunu söyleyebiliriz. [291]
3. 1959 Zürih ve Londra anlaşmaları, Kıbrıs'ın, Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları uluslararası kuruluşlara ve ittifaklara katılamayacağını öngörmektedir.
4. 1960 Garanti Antlaşması, Kıbrıs'ın herhangi bir devletle tamamen veya kısmen ekonomik ya da siyasi bir birliğe giremeyeceği hükmünü içermektedir.

Bu açıklamalardan çıkan genel sonuç Rum yönetiminin yaptığı başvurunun meşru olmadığı gibi AB'nin tavrının da hukuka aykırı olduğudur.

Belirtilen bu gerçeklere rağmen Rum tarafı kendi başvurusunu haklı görmekteydi. Rumlar Kıbrıs'ın AB üyeliğinin hukuki olduğunu, Kıbrıs Hükümeti'nin yapılan başvuruyu tüm ada halkı adına yaptığını söylemekteydiler. Türk tarafını da görüşme masasına davet ettiklerini eklemekteydiler. Ama Türk tarafı, statüleri tanımlanmadığı ve Kıbrıs Hükümeti şemsiyesi altında gözükecekleri için katılmayı reddetmişlerdir. AB'ye üye olmakla Kıbrıs Türkleri de refaha kavuşacaklardır. Rum tarafı ile birlikte AB ve diğer uluslararası kurumlar da bu görüşü desteklemektedirler. Yine Rum tarafı, AB üyeliğinin Garanti ve 1960 Kurucu anlaşmalarına aykırı olmadığını, çünkü bu üyeliğin anlaşma kapsamı dışında kaldığını söylemektedir. Çünkü; bu anlaşma uluslararası kuruluşlarla değil, devletlerle birliği yasaklamaktadır.[292]

[290] Onay, Yaşar ; agm., s.122.

[291] Şimşek, Halil ; "Türkiye-Kıbrıs-AB İlişkileri ve Kıbrıs Sorununun Muhtemel Çözümü", Jeopolitik Bilimsel Araştırmalar Dergisi, Bahar 2002-Yıl-1 Sayı-2,s.31.

[292] Beriş, Yakup "Tarafların Gözüyle Kıbrıs Tezleri", Görüş Dergisi Kıbrıs Özel Sayısı, Mart 2002,s.72.

Rum tarafının kendini haklı çıkarmak yönünde yapmış olduğu tüm amacın ekonomik olmaktan çok siyasi olduğunu görürüz. İlk olarak; Türkiye AB üyesi bir ülke toprağını işgal eden ülke konumuna düşürülmek istenmektedir. AB'ye tam üye olarak Yunanistan'la birlikte iki veto hakkına sahip olmak, Kıbrıs hükümeti olarak meşrulaşmak, Türk halkını Kıbrıs Devleti'nin içinde azınlık olarak göstermektir. BM tarafından tescil edilen anlaşmalar hiçe sayılarak yapılan başvurunun kanımızca hukuki değeri yoktur.

Kıbrıs Rum kesiminin AB'ye girmek istemesinin nedenleri nelerdir, neden Rum yönetimi böyle bir yolu tercih etmiştir ? Bu soruların cevabını ararken, Rumların asıl amacının Garanti ve İttifak anlaşmalarını fiilen geçersiz duruma getirerek Türkiye'ye karşı stratejik üstünlük elde etmek ve alacağı yardımlarla ekonomisini güçlendirmek olarak sıralanabilir.[293] Rum yönetiminin hukuk dışı olarak yaptığı üyelik başvurusunu AB'nin olumlu olarak değerlendirmesi üzerine Türkiye- KKTC arasındaki ilişkiler de farklı bir boyut almıştır. Bu konuda ilk olarak AB'nin 1995'te GKRY ile Kıbrıs Cumhuriyeti olarak görüşmelere başlayacağını açıklaması üzerine 28 Aralık 1995'te Demirel-Denktaş Deklarasyonu, Brüksel'e gönderilen bir mesaj niteliğinde açıklandı. Bu deklarasyonda şu ilkeler yer alıyordu. [294]

a. Kıbrıs Türkiye'nin içinde bulunmadığı AB'ye giremez.
b. AB'nin GKRY ile ilişkilerini geliştirdiği oranda, Türkiye ile KKTC bütünleşecektir.
c. Türkiye, KKTC'ye desteğini sürdürecektir.

Demirel-Denktaş Deklarasyonundan sonra Türkiye-KKTC ilişkileri daha sıkı bağlarla sürdürülmüştür. 20 Ocak 1997'de Türkiye ile KKTC arasında anlaşma imzalandı. 21 Ocak 1997'de de TBMM çok önemli kararlar aldı.[295] İmzalanan bu anlaşmaya göre
d. Türkiye ile KKTC bütünleşme yönünde yeni adımlar atacaklardı.
e. Türkiye ile KKTC arasında ortak savunma konsepti oluşturulmuştu. Fiili durum anlaşma ile hukuki statüye kavuşuyordu.
f. Ağustos 1997'de ise Türkiye-KKTC Ortaklık Konseyi kuruluyordu.

[293] İsmail, Sabahattin "Kıbrıs'ın AB Üyeliği ve Uluslararası Hukuk", Kıbrıs Üzerine Bildiriler, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi Yayınlar ,Lefkoşe Ocak 1998 , s.187.
[294] Manisalı, Erol ; Dünden Bugüne Kıbrıs, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2002, s.128.
[295] Manisalı, Erol ; Dünden Bugüne Kıbrıs, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2002,

Bunlara ilaveten, Devlet Yardımları Anlaşması (28 Ocak 1998), TC-KKTC Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (26 Şubat 1998), TC-KKTC İlişkilerinin Düzenlenmesi Hakkında Uygulama Anlaşması (23 Ekim 1998) imzalanmıştır.[296]

6 Mart 1995'te, Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda, Kıbrıs olarak tanımlanan Rum tarafı ile tam üyelik görüşmelerinin, 1997 sonlarında tamamlanması beklenen hükümetlerarası konferansın bitiminden 6 ay sonra başlaması yönünde karar alınmıştır. 17 Ağustos 1997 tarihinde yayınlanan Gündem 2000'de de, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile tam üyelik müzakerelerinin, Kıbrıs'ta siyasi bir anlaşma olsun ya da olmasın 1998 başlarında başlayacağı ilan edildi.[297]

12-13 Aralık 1997 Lüksemburg Zirvesi ile de Kıbrıs ile üyelik müzakerelerinin başlatılması yönünde kesin karar alınmıştır. Bunun üzerine 30 Mart 1998'te tam üyelik görüşmeleri başlatılmıştır.

AB Lüksemburg Zirvesi'nde aldığı kararla, Kıbrıs'ta siyasi açıdan iki eşit tarafın varlığı gerçeğine sırt çevirmişti. AB bu kararı ile hem adanın bağımsızlığının dayandığı iki toplumlu temeli hem de yıkılan devlet yerine kurulmaya çalışılan ortak federal çözüm önerilerini yok etmişti. [298]

AB'nin Lüksemburg Zirvesi'nde Türkiye'yi aday ülke bile saymayıp, GKRY ile müzakerelere başlama kararını vermesi, Türkiye aleyhine uygulanan bir çifte standarttı. Ayrıca Türkiye, Lüksemburg Zirvesi'nde alınan bu kararın hem uluslararası hukuka aykırı hem de AB temel ilkelerine ters düştüğünü vurgulamıştı.

Türkiye'nin bu tutumunu yumuşatmak için AB, 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığını açıklamıştır. Bunun yanında yine aynı zirvede Kıbrıs ile hava trafiği anlaşma görüşmelerinin başlatılmasını, Kıbrıs ve Malta'nın üyeliğine öncelik tanınmasını kararlaştırmıştır.[299] Helsinki de Kıbrıs ile ilgili olarak 9.

297 İsmail, S. ; a. g. e. Ağustos 1983

298 İsmail, Sabahattin "Kıbrıs'ın AB Üyeliği ve Uluslararası Hukuk", Kıbrıs Üzerine Bildiriler, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi Yayınlar ,Lefkoşe Ocak 1998 , s.187.

299 Ismail, Sabahattin. 150 Soruda Kıbrıs Sorunu. Lefkoşa, 1992. s. 125-127

296 İsmail, S. ; a. g. e. Ağustos 1983

maddenin b fıkrasında yer alan karar çok önemlidir. Bu karara göre; "Avrupa Konseyi siyasi çözümün Kıbrıs'ın AB'ye katılımına kadar sağlanamaması durumunda, Konsey katılım konusunda bu ön koşula bağlı olmaksızın bir karar verebilecek ve bu durumla ilgili bütün faktörleri dikkate alacaktır. Bu karar incelendiğinde siyasi çözümün Kıbrıs'ın AB'ye katılmasını kolaylaştıracağından söz edildiği görülmektedir. Ancak böyle bir çözümün sağlanamaması durumunda herhangi bir ön koşul aranmayacaktır ve Konsey tam üyeliğe karar vermeden önce her türlü uygun öğeyi göz önüne alacaktır. Yine Konsey, 2002 yılına kadar bu meselede bir çözümün bulunamaması halinde ilgili faktörleri göz önüne alacağını belirtmiştir.[300]

AB-Kıbrıs mali ve teknik işbirliği hakkındaki mali protokol 31 Aralık 1999'a kadar uzatılmış ve bu çerçevede Kıbrıs'a 14,5 milyon Euro verilmiştir. AB-Kıbrıs Karma Parlamenterler Komisyonu 20-21 Nisan ve 19 Kasım 1999'da Brüksel ve Strazburg'da toplanmıştır. AB Dönem Başkanlığını yürüten Portekiz'in Dışişleri Bakanı Jaime Gama, Türkiye-AB Ortaklık Konseyi'nin 11 Nisan 2000 tarihli Lüksemburg Toplantısında; "Kıbrıs konusunda Helsinki'de alınan karar çerçevesinde 2004 yılına kadar çözüm bulunamaması halinde Lahey Adalet Divanı'na gidilmelidir." Demiştir .[301] Bu gelişmeler bize Helsinki'den sonra AB'nin Kıbrıs konusundaki ağırlığını giderek artırdığını göstermekteydi.

3.4.1. Rumların AB' ye Üyelik Başvurusu

Rum yönetimi, silah zoru ile gerçekleştiremeyeceğini anladığı Enosisi, dolaylı yoldan gerçekleştirmek için 3 Temmuz 1990 tarihinde tüm Kıbrıs adına AB'a tam üyelik başvurusunda bulunmuştu. Bunun ardından 17 Mart 1992 tarihinde, üyeliğe başvuran ülkelerle ortak parlamenter komiteleri kurma kararı çerçevesinde, her yıl iki kez toplanmakta olan Ortak Parlamenterler Komitesi'ni hayata geçirmek için AB-Rum Yönetimi Ortak Parlamenterler Komitesi topladı.

[300] Tamçelik, Soyalp ; "Kıbrıs AB İlişkileri",Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi, Tatav Yay.,İstanbul 2001,s.175.

[301] İsmail, Sabahattin "Kıbrıs'ın AB Üyeliği ve Uluslararası Hukuk", Kıbrıs Üzerine Bildiriler, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi Yayınlar ,Lefkoşe Ocak 1998 , s.187.

30 Haziran 1993'de ise, Avrupa Komisyonu Rum yönetimi başvurusunu uygun bulduğunu açıkladı. 24 Haziran - 9 Aralık 1994 tarihinde Korfu ve Essen'de yapılan Avrupa Konseyi zirve toplantısında, AB'ın ilk genişlemesinin "Kıbrıs'ı" da içereceğini açıkladı. 6 Mart 1995 tarihinde toplanan Bakanlar Konseyi ise "Kıbrıs" diye tanımladıkları Rum tarafı ile tam üyelik görüşmelerinin 1997 yılı sonlarında tamamlanması beklenen hükümetlerarası konferansın bitiminden 6 ay sonra başlaması yönünde bir karar aldı.

AB'nin attığı her adımla nihayet emeline ulaşacağı yönünde cesaretlenen Rum tarafı, her geçen gün daha da uzlaşmaz bir tutum takınarak tüm çabalarını, uluslararası camiayı, Avrupa Birliği bünyesinde yer alan Hükümetlerarası Konferansın tamamlanması ve sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" üyelik görüşmelerinin başlaması beklenen 1998 yılına kadar oyalayabilmek yönündeyoğunlaştırdı. Kıbrıs Türk tarafının iyi niyetiyle yaptığı görüşme çağrılarına ve üçüncü çevrelerin tüm çabalarına rağmen Rum tarafı, yalnızca görüşme masasından kaçmakla kalmayıp askeri gücünü artırma çabalarına her geçen gün artan bir hızla devam etti. Rum tarafının bu tehlikeli politikası Rusya Federasyonu'ndan gelişmiş S-300 füzeleri alma kararıyla yalnız adadaki değil, Doğu Akdeniz'deki barışı ve istikrarı da tehdit eden boyutlara ulaşarak bardağı taşıran son damla oldu.

Uluslararası camianın bu tehlike karşısında her geçen gün artan baskıları sayesinde Rum tarafı nihayet görüşme masasına oturmayı kabul etti, ancak AB'nin müdahalesi sonucunda Temmuz 1997'de New York, Troutbeck'te ve Ağustos 1997'de İsviçre, Glion'da Cumhurbaşkanı Denktaş ve Rum lideri Klerides arasında yapılan görüşmeler sonuçsuz kaldı. Avrupa Birliği, tüm uyarılara rağmen Troutbeck'teki görüşmelerin hemen ardından 17 Temmuz 1997'de yayınladığı "Gündem 2000" başlıklı ve GKRY ile tam üyelik müzakerelerinin Kıbrıs'ta siyasi bir anlaşma olsun olmasın 1998 başlarında başlayacağını ilan eden raporuyla Glion görüşmelerini daha başlamadan başarısızlığa mahkum etti. Ve nihayet 12-13 Aralık 1997 tarihlerinde Lüksemburg'da yapılan zirve toplantısında "Kıbrıs" ile tam üyelik görüşmelerini başlatma yönündeki kesin kararını alan 30 Mart 1998'de ise tam üyelik görüşmelerini başlatan AB, iki taraf arasında devam eden görüşmeler sürecine son yıkıcı darbeyi indirdi.

KKTC ise buna yanıt olarak iki toplumlu temas adı altında AB ve 3. ülkeler tarafından organize edilen tüm temasları askıya aldı, Ledra Palas kapısından giriş-çıkışlarda vize uygulamasına başladı, TC-KKTC ilişkilerinin daha da derinleştirilmesini kararlaştırdı ve görüşmelere ancak iki devletli mutabakatı üzerinde başlanabileceğini ilan ederek "toplumlararası görüşmeler" prosedürünün ihlal edildiğini açıkladı.

Şu bir gerçektir ki, AB Kıbrıs Türk halkının eşit hak ve statüsünü hiçe sayarak Rum tarafının yasadışı müracaatı bazında "Kıbrıs'ın" tam üyelik sürecini ileriye götürmüş ve tüm Dünya Rum tarafını "tüm Kıbrıs'ın tek ve yasal hükümeti" addetmiştir. Rum tarafının, iki halkın eşitliğine dayalı bir anlaşmaya imza atmasını beklemek mümkün görülmemektedir. Rum tarafı yasadışı "devlet" statüsünü korudukça, "toplum" zemininde sürdürülen müzakere sürecinin başarısız olacağı açıktır. Artık tüm Dünya'nın Kıbrıs'ta iki eşit ve egemen devlet olduğu gerçeğini ve yapılacak olan görüşmelerin bu gerçeği yansıtmadığı takdirde sonuçsuz kalacağını kabul etmesi gerekmektedir. Kıbrıs Türk tarafı, Kıbrıs'ta adil ve kalıcı bir barış için, iki Devlet temeline dayalı görüşmelerden yana olduğunu Dünya'ya açıklamıştır. AB, Lüksemburg Zirvesi'nde aldığı kararla varolan görüşmeler sürecinin zeminini ve parametrelerini ortadan kaldırmış ve bu hatalı tutumunun tarihi sorumluluğunu da üstlenmiştir.

AB'nin Lüksemburg kararında yalnızca bir azınlık olarak gördüğünü açıkça ortaya koyduğu Kıbrıs Türk halkına bir şekilde üyelik görüşmelerine dahil olması yönünde yapmış olduğu çağrı, yalnızca kabul edilmez olmakla kalmayıp Kıbrıs Türk halkına ve Türk ulusuna yapılan bir hakaret niteliğindedir. Kıbrıs Türk halkı bir azınlık değildir ve hiçbir zaman olmamıştır.

3.5. Rum Tarafının AB'ye Başvuru Amacı

Rum yönetiminin AB'ye tam üyelik müracaatının amacı, ekonomik olmaktan çok siyasidir. Amaçları ise şöyle özetlenebilir:

1.Türkiye'yi, AB üyesi bir ülke toprağını "işgal" eden ülke durumuna düşürerek, AB ile karşı karşıya getirmek, hatta çatıştırmak. Rum tarafı bu nedenle "Almanya örneğine" sarılmakta ve Batı Almanya gibi önce Güney Kıbrıs'ın tam

üyeliğe alınmasını, sonra AB'ın, Türkiye'ye baskısı ile Kuzey'in de Güney'e iltihakını sağlamak istemektedir.

2.AB'ye tam üye olarak, Yunanistan'la birlikte Türkiye'ye karşı iki oya sahip olmak ve AB'yi kendi çıkarları doğrultusunda daha fazla etkileme imkanı elde etmek.

3.Gayrı meşru statüsünü meşru bir zeminde pekiştirmek, işgalinde tuttuğu "Kıbrıs hükümeti ve devleti" etiketini güçlendirmek.

4.Ortaya attıkları "AB ilkeleri temelinde bir çözüm" söylemini ileri götürerek, özgürlükler konusunda AB desteğini elde etmek ve iki kesimlilik ilkesini ortadan kaldırarak, 1974 öncesine dönüşü sağlamak.

5.AB'ye, "tüm Kıbrıs'ın meşru hükümeti" sıfatı ile tam üye olacaklarından, Türk Halkını otomatik olarak "Kıbrıs devletinin içinde bir Azınlık" statüsüne düşürmek ve eşitlik ilkesini yok etmek (Batı Trakya örneği).

6.AB'den alacağı yardımlarla ekonomisini daha da güçlendirerek, ambargoların da yardımıyla KKTC ekonomisini daha ağır bir baskı altına almak ve Güney Kıbrıs'ı bir çekim ve cazibe merkezi haline getirerek iç cephemizi çökertmek (Doğu Almanya örneği).

7.Kırmızı pasaport vaadiyle, kafa bulandırmak ve birlik beraberliğimizi parçalamak.

8.Ve, en önemlisi, Garanti ve ittifak Andlaşmalarını fiilen geçersiz hale getirerek, Lozan'da Türkiye ve Yunanistan arasında kurulan ve 1960 Anlaşmaları ile Kıbrıs'a da yansıtılan dengeleri Yunanistan lehine bozmak, Türk Halkını korumasız bırakmak. Türkiye'ye karşı stratejik üstünlük elde etmek.

9.Yunanistan'la dolaylı Enosisi gerçekleştirerek, 1791 yılında çizilen ilk "Megali idea" haritasında gösterilen hedefler çerçevesinde, 200 yıldır sürdürdükleri Enosis mücadelesini zaferle sonuçlandırmak.

10.Yunanistan'ı Doğu Akdeniz'e kadar getirerek, Türkiye'nin Güney sahillerini kuşatmak, ve ülkeyi bir Orta Doğu ülkesi haline getirerek, petrol bölgelerinde etkili bir güç yapmak.

Nitekim Rum yönetimi Başkanı Klerides, özellikle Garanti Andlaşması konusunda, gerçek niyetlerini ortaya koymuştur. İşte birkaç örnek:

"Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girmesi, Türkiye'nin Garanti Antlaşmasından kaynaklanan tek yanlı müdahale hakkını ortadan kaldıracaktır..."

18.7.1995 AGON

"2-3 yıl içinde AB'ye üye olmamız halinde, Türkiye'nin AB'ye üye bir ülkeye müdahale etmesi, aklın alamayacağı bir hareket olacaktır."

25.4.1994 FILELEFTHEROS

"AB'ye girmemiz durumunda, anayasal konularda, Kıbrıslı Türklerin ileri sürdükleri birçok konuda, Rum tarafının eline kozlar geçecektir."

25.7.1994 AGON

19 Mayıs 1995 tarihinde Cumhurbaşkanı Denktaş ile görüşen Fransa Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Claude Martin Başkanlığındaki AB Troika heyeti de, "Garanti Antlaşması zaman aşımına uğramış ve çağdışı kalmıştır. Bunların genişletilerek daha güncel hale gelmesi gerekir" şeklinde konuşmuştur. Bu da, Türk tarafının, aslında çok taraflı bir tuzakla karşı karşıya bulunduğunu kanıtlamaktadır.

3.6. Rumların AB'ne Girmesinin Türk Tarafınına Etkileri

Bu değerlendirmeler ışığında konu 4 açıdan incelenebilir.

ı- Hukukı Açıdan

Hukuki açıdan bir değerlendirme yapılırken, sorulması gereken sorular ve yanıtları şöyledir:

1.Rum yönetimi tüm Kıbrıs ve Türk Halkı adına konuşabilecek, tüm Kıbrıs'a egemen, 1960 Anlaşmalarının öngördüğü yapıda iki toplumlu meşru bir yönetim mi? Hayır.

2.Rum tarafı Garanti ve ittifak Antlaşmaları ile Kıbrıs Anayasası'na göre, Türk Toplumu ve Türkiye'nin onayını almadan ve Türkiye'nin tam üye olmadığı AB'a, tüm Kıbrıs adına üye olabilir mi? Hayır.

Bu hukuki gerçeklere karşın Rum tarafının tam üyelik başvurusuna onay vermemiz demek, Rum yönetimini meşru Kıbrıs hükümeti olarak tanımamız, azınlık haklarını kabul etmemiz, eşitlik talebi ile KKTC'den vazgeçmemiz, uluslararası hukuk ile anlaşmaların çiğnenmesine bizim de onay vermemiz demektir. Bu ise teslim bayrağı çekmekten ve onursuzluktan başka birşey değildir. Böyle bir tutum, aynı zamanda 100 yıllık egemenlik, eşitlik ve özgürlük mücadelesinden vazgeçmemiz ve yok oluş kapısını açmamız demektir.

ıı- Siyasi Açıdan

Siyasi açıdan, Rum tarafının tüm Kıbrıs adına AB'ye tam üye olması, bugüne kadar görüşme masasında elde ettiğimiz eşitlik, iki kesimlilik, iki toplumluluk, güvenlik vb. hakların tümüyle ortadan kalkması ve 1974 öncesine dönüş kapılarının açılması demek olacaktır. Görüşmeler de BM zemininden, Yunanistan'ın etkisi altında bulunan AB zeminine kayacaktır. Bu nedenle statümüz belirlenmeden, yani her iki tarafın da kabul edeceği bir anlaşmaya ulaşılmadan, Rum tarafı ile AB arasındaki görüşmelerin durdurulması gerekmektediydi. Aksi halde, Batı Trakya Türkleri gibi Kıbrıs Türkleride azınlık durumuna düşecek ve her türlü baskıya açık hale gelecekti.

ııı - Stratejık (Güvenlık) Açıdan

Stratejik açıdan, "Kıbrıs'ın" Türkiye'siz bir AB'ye girmesi demek, herşeyden önce "dolaylı Enosis" anlamına geleceği için, Türkiye güneyinden de kuşatılmış olacak ve açık denizlere tüm çıkış kapıları kapatılacaktı. Diğer yandan AB'de Kıbrıs'a yerleşeceği için, Türkiye 40 mil ötesindeki bir toprak parçasında, tüm etkisini ve güvenliği açısından kontrol hakkını yitirecek, Kıbrıs, Türkiye'nin yumuşak karnına doğru bir hançer ve batmayan bir uçak gemisi olarak kalacaktı.

Kıbrıs Türk halkı ise, Garanti Antlaşması yok edildiği için, Anavatanın koruma şemsiyesinden tümü ile mahrum olacak ve Batı Trakya Türk halkının durumuna düşecektir. Bir başka deyişle ada ikinci bir Girit olacaktır.

ıv- Ekonomik Açıdan

Ekonomik açıdan da çok ciddi endişeler vardır. AB, uluslararası finans kuruluşları ve zengin ülkeler, sadece 1974'ten sonra Rum tarafına 1.5 milyar dolardan fazla yardım yaparak, Rum ekonomisinin gelişmesini sağlamışlardır.

Türk Halkına ise AB kararı ve 33 yıldır süren ambargolarla, ekonomik baskı uygulayarak, hem tarafsız, adil ve insan haklarına saygılı olmadıklarını kanıtlamışlar, hem de ekonomimize büyük bir darbe vurmuşlardır.

Ekonomistlerin ortaya koyduğu "Polarizasyon Teorisi"ne göre, zayıf bir ekonomi ile güçlü bir ekonominin bir anda entegrasyonu halinde, ekonomik faaliyetler için şart olan emek ve sermaye, zayıf ekonomiden güçlü ekonomiye doğru kaymaya başlar. Güçlü ekonomi, adeta bir hortum gibi, zayıf ekonominin zaten az olan olanaklarını da çeker.... Nitekim İtalya'da, fakir Güney İtalya'ya yapılan tüm yatırımlar ve verilen teşvikler, bir süre sonra Kuzey'e kaymakta ve AB'nin özel "Güney İtalya'yı destekleme Fonu'na" rağmen, aradaki uçurum bunca yıl sonra bile kapanmamaktadır. Aynı olguyu Türkiye'nin Doğusu ile Batısı arasında da görüyoruz. Doğu'ya verilen tüm teşvikler, sonunda yine Batı'ya kaymaktadır. Aynı olgu Almanya örneğinde de görülmüştür. AB üyesi zengin Batı Almanya ile AB üyesi olmayan fakir Doğu Almanya birleşmesinden sonra, Doğu Alman ekonomisi çökmüş, işsizlik patlamıştır. Dolayısı ile, Kıbrıs sorununa çözüm bulunsa bile, Kıbrıs'ın AB'ye tam üyeliğinden ve hatta bulunacak anlaşmanın tümüyle yürürlüğe girmesinden önce, en az 5 yıllık bir geçiş döneminin olması ve bu süre için KKTC ekonomisinin özel fonlarla desteklenerek Rum ekonomisi seviyesine getirilmesi gerekmektedir. KKTC ile Rum ekonomisinin ve Kıbrıs ile AB ekonomisinin entegrasyonu ve varılacak anlaşmanın tümüyle uygulanması, ancak bu geçiş döneminden sonra mümkün olmalıdır. Ve hiç şüphesiz, bu geçiş döneminden sonra Türkiye de "Kıbrıs"la birlikte, aynı anda AB'ye tam üye olmalıdır. Dolayısı ile Kıbrıs'ın AB üyeliğinin Türk halkına ekonomik refah getireceği yönündeki iddialar da temelden yoksun ve gerçek dışıdır, aksine ekonomimiz çökecektir.

3.7. Türk Tarafının Uygulaması Gereken Hareket Tarzları

Bu değerlendirmeler ışığında şu hususlar ortaya çıkmaktadır:

1.Kıbrıs sorunu çözülmeden ve Kıbrıs Türk Halkının statüsü belirlenmeden, AB'ye tam üyelik konusu gündeme gelemez, gelmemelidir.

2.Kıbrıs sorununun çözülmesi halinde, "AB'ye tam üyelik müracaatı yeniden yapılmalı, görüşmeler iki toplumlu olarak sürdürülmeli ve tam üyelik, 5 yıllık bir geçiş döneminden sonra, iki halkın ayrı ayrı onayı ile ve ancak Türkiye ile birlikte olmalıdır.

3.Bu gerçeklerin dikkate alınmaması halinde; KKTC Meclisi'nin 29 Ağustos 1994 tarihli kararı, Cumhurbaşkanı Denktaş ve Cumhurbaşkanı Demirel'in 28 Aralık 1995, 20 Ocak 1997 deklerasyonları ve TBMM'nin 21 Ocak 1997 tarihli

kararı çerçevesinde gereken siyasi, askeri ve ekonomik adımlar atılarak, Rum tarafı ile AB'ın gerçekleştireceği entegrasyonun aynısı, TC-KKTC arasında gerçekleştirilmeli ve başta AB konusu olmak üzere, nihai çözümle ilgili görüşmeler noktalanmalıdır..

3.8. 1992 Sonrası Ve Güven Artırıcı Önlemler Paketi

BMGS Butros Gali'nin göreve başladığı 1992 yıl başlarından itibaren, Kıbrıs sorununan çözüm bulmayı amaçlayan toplumlararsı görüşmeler, önemli ölçüde hız ve yoğuluk kazanmıştır. Ayrıca bu dönemde BMGS zorlayıcı tehditkar yöntemlerle toplumlar arası görüşmeleri yürütme yöntemini seçmiştir. Önerilen çözümlere evet yada hayır şeklinde cevaplar istemeye veya "Bu sorunu sınırlandırılmış bir sürede sonuçlandıracaksınız. Bunu yapmazsanız BMGK'ye giderim" şeklinde uygulamaların ağırlık kazandığı bir dönemdir.

Bu kapsamda; Nisan 1992'de BMGK'nin 750 sayılı kararı yayınlanmıştır. Karada; Kıbrıs konusundaki görüşmelere toprak ve göçmenler konusu öncelikle ele alınacak şeklinde devam edilmesi; BMGS temsilcileri tarafından hazırlanan fikirler dizisinin görüşmelerde baz alınması,yapılacak görüşmeler sonucunda tatminkar bir ilerleme sağlanması durumunda, BMGS'nin konuya ilişkin değerlendirmesi ile birlikte çözüm önerilerini de içeren raporunu hazırlaması ve konuyu BMGK'ne devredilmesi kaydedilmiştir. 750 sayılı karar çerçevesinde Ankara, Atina ve Lefkoşa'de BMGS temsicileri tarafından gerekli temas ve görüşmeler yapılmış ve BMGS'i Butros Gali her iki toplum liderini New York'a davet etmişti.

Birinci tur 18-23 Haziran 1992 , ikinci tur 15 Temmuz-14 Ağustos 1992, üçüncü tur 26 Ekim-11 Kasım 1992 tarihleri arsında yapılmıştı. Çeşitli toprak önerileri getirilmiş, bu önerilerin çoğu Türkleri göçmen durumuna sokacağı için reddedilmişti. .Ayrıca anayasal konular tartışılmıştı. Bu sırada 774 sayılı BMGK kararıyla, Fikirler Dizisi ve buna ekli Gali Haritası onaylanarak resmiyet kazandırılmıştı. Dördüncü tur görüşmeler, 24 Mayıs-4 Haziran 1993 tarihlerinde yapılmıştı.

Görüşmelerde, BMGS'nin Güven Artırıcı Önlemler (GAÖ) paketi dahilinde Maraş'ın BM'lere devri Lefkoşa Uluslararası Havalanı (LUH)'nın BM kontrolünde

hava trafiğine açılması konuları görüşülmüş, taraflar bu konulardaki görüşlerini açıklamışlardı. Bu konular, Denktaş'ın talebi doğrultusunda; önce KKTC meclisi ve hükümeti yetkililerince değerlendirilmiş, 9-10 Haziran 1993'te T.C. Hükümeti yetkilileriyle görülmüş ve Denktaş'a tam destek teyit edilmişti. Buna göre, New York'a KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanı (DSB) Kenan Atakol'un gitmesi, Atakol'dan gelecek işarete göre Denktaş'ın New York'a gitmesi kararlaştırılmıştır. Böylece New York'a KKTC Dışişleri Bakan'ı Kenan Atakol gitmişti. Ancak bu gelişmeler üzerine, BMGS Butros Gali 13 Haziran1993 günü Kıbrıs görüşmelerini süresiz olarak ertelemiştir. BMGS daha sonra bu tür görüşmelere ilişkin hazırladığı raporu BMGK'na sunmuştur (2 Temmuz 1993).

Söz konusu raporda BMGS Gali, Haziran-Kasım 1992'de yapılan görüşmeleri özetlemiş, dördüncü tur görüşmelerde GAÖ paketinin ele alındığı, bu görüşmelerden Denktaş'ın 14 Haziran 1993'te New York'a gelmemesi nedeniyle sonuç alınamadığını, bundan dolayı derin hayal kırıklığına uğradığını ve üzüntülerini belirtmiştir. BMGK, BMGS Gali'nin raporunu incelemiş ve BMGK başkanı tarafından BMGS'ye bir mektup gönderilmiş olup, mektupta BMGS'nin gayretlerinin ve GAÖ paketini desteklendiği belirtilmiş, BMGS 'den çalışmalarını sürdürmesi ve eylül 1993'te BMGK'ne rapor vermesi istenmişti.

Diğer taraftan, KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş, KKTC Hükümeti ve Cumhuriyet Meclisi ile arasında derin görüş ayrılığı bulunduğu ve kendisine görüşmelerde manevre alanı bırakılmadığı gerekçesiyle 5 Temmuz 1993 günü görüşmecilik görevinden ayrıldığını açıklamıştır. 12 Aralık 1993'te KKTC milletvekilliği erken genel seçimi yapılmış ve Cumhurbaşkanı ile uyumlu çalışabilecek bir koalisyon hükümeti kurulmasından sonra Denktaş tekrar görüşmecilik görevine başlamıştır. BMGS özel temsilcilerinin GAÖ paketi ile ilgili mekik diplomasisinde artışlar gözlenmişti.

Bugüne kadar yapılan görüşmelerde bir bütün olarak anlaşmaya varılamamasının en büyük nedeni olarak; toplumların birbirine güven duymamaları, 20 seneden beri toplumların birbirlerinden tamamen ayrılmış olmaları ve ayrı yaşamak istemelerinden kaynaklanmaktaydı. Toplumların birbirine güvenlerini arttırmak, ortak buluşma noktaları tesis etmek ve nihai

anlaşmanın yapılmasını kolaylaştırmak maksadıyla GAÖ isimli mini paketin uygulanması gündeme gelmişti.

BMGS, Klerides'in bu tutumu üzerine, fikirler dizisinden vazgeçerek, Çabalarını kısmi bir anlaşma üzerinde yoğunlaştırmıştı. Mayıs 1993 tarihinden itibaren, kapsamlı çözüme ilişkin çalışmalara ara verilmiş ve Kıbrıs müzakereleri, BMGS tarafından taraflara tevdi edilen Güven Artırıcı Önlemler (GAÖ) paketi üzerinde sürdürülmüştü.

New York' ta yapılan Mayıs 1993 görüşmeleri öncesinde, BMGS Özel Temsilci Yardımcısı Feissel, Ada'da iki tarafla temaslarda bulunmuştur. Feissel; bir taraftan çözümün ana meselelerini, diğer taraftan da Güven Artırıcı Önlemleri bu temaslar sırasında ön plana çıkarmıştır. BM yetkilileri, bu çerçevede Maraş üzerinde durmuşlardır. Kapalı Maraş Bölgesi'nin iki toplum arasında bir temas ve işbirliği alanı olarak kullanmak üzere BM kontrolüne devredilmesini teklif etmişlerdir. Buna mukabil, Türk tarafı, başından itibaren hava ve deniz ambargosunun ve spor temasları üzerindeki kısıtlamaların kaldırılmasını önermiştir.

Denktaş, bu çerçevede, Lefkoşa Uluslararası Hava alanının (LUH), Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki ekonomik ambargonun kaldırılmasına yardımcı olacak şekilde, BM yönetiminde, iki toplumun yararı için yeniden açılması yolundaki bir teklifi de görüşmeye sunmuştur.

24 Mayıs New York müzakereleri bu konular üzerinde odaklanmıştır. Görüşmeler sırasında BM Genel Sekreteri taraflara,tümü bir paket oluşturan ve üç ayrı kağıdı oluşturan bir teklifte bulunmuştur. Teklifte özetle; Maraş'ın BM yönetimine devrine karşılık, Lefkoşa Uluslararası Hava Alanı'nın iki toplumun ortak kullanılmasına olanak sağlayacak şekilde, BM idaresinde yeniden açılması önerilmiştir. BM yetkilileri, Lefkoşa Uluslararası Hava Alanı'nın ortak kullanılması yolunda KKTC üzerindeki ambargonun fiilen kalkacağı görüşünü savunmuştur.

BMGS, 1 Temmuz tarihli raporunda; 37, 38, 42 ve 43 ncü paragrafranında yeralan Maraş ve Lefkoşa Uluslararası Hava alanı (LUH) paketini, Kıbrıs'taki iki tarafın ilke olarak kabul etmesini istemiştir. BMGS bu isteği yaparken, paketten

herhangi bir unsurun çıkarılmayacağını tarafların dikkatine sunmuştur. Felsefesi itibariyle paket, kapalı Maraş bölgesi'nin, içindeki emlaka Rumlar'ın yeniden sahip olmasına imkan verecek şekilde BM idaresine devredilmesine karşılık, Kıbrıs Türk tarafını LUH üzerinden seyahet ve ticaret bakımında Dünya'ya açılması gibi bir denge üzerinde yoğunlaşmıtır.

Rum tarafı, Güven Artırıcı Önlemler Paketi üzerine Şubat 1994 tarihinden başlayan dolaylı görüşmelerde, ciddi bir müzakere yaklaşımı gösterememiştir. Ada'ya giden BM uzman heyetlerinin temasları sonucunda, Rumların GAÖ paketi hakkındaki gerçek tutumu da su yüzüne çıkmıştır. Güney Kıbrıs Rum kesiminde muhalefet partileriyle birlikte hükümet yetkilileri de pakete karşı yoğun bir şekilde olumsuz beyanlarda bulunmuşlardır. Böylece Rum tarafının GAÖ paketiyle ilgili gerçek amacının, bu paketi kabul etmek olmadığı, sadece KKTC aleyhine yürütüldüğü propaganda için malzeme olarak kullanmak istediği açıklık kazanmıştır.

BMGS'nin temsilcileri, GAÖ paketinin uygulama yöntemlerini saptamak üzere; Kıbrıs Türk ve Rum tarafı arasında adada gerçekleştirilen dolaylı görüşmelerin akabinde taraflara, 9 ve 21 Mart 1994 günlerinde anlaşma tasarısıyla ilgili bir bilgi sunmuşlardır. BM yetkilileri tarafından ortaya konulan bu fikirlerde, orijinal GAO paketinin nazik dengesi, Rumlar lehine bozulmuştur. Pakette, BMGS' nin önceki beyanına rağmen, Rumlar lehine özlü ilaveler veya çıkarmalar yapılmıştır. Bu durumda, Kıbrıs Türk tarafı, paketin delindiğini haklı olarak ileri sürmüş ve bu haliyle anlaşmaya razı olmayacağını bildirmiştir. Türkiye, KKTC'nin bu pozisyonunu desteklemiştir.

Dengesi bozulan pakete Kıbrıs Türk tarafının itirazları başlıca şu noktalar üzerinde toplanmıştır.

1.Paketle ilgili olarak BMGS' nin raporlarında yer alan anlayışa göre, paketin uygulanmasının başarıya ulaşabilmesi için, Kıbrıs Türk tarafının Lefkoşa Uluslararası Hava alanın (LUH), açılmasında fayda elde etmesi esastır. Bu çerçevede, Kıbrıs'lı Türklerin, LUH'tan hareketle dış ülkelere doğrudan seyahat edebilmeleri ve ticaret yapabilmeleri temel bir unsurdur.

2.Orijinal paket, uygulamanın her aşamasında taraflara eşit menfaat sağlanmasını öngörmektedir. Oysa, 21 Mart tarihli anlaşma metnine göre,

Maraş'ın BM idaresine devredilmesinden en erken 12 ay sonra, Kıbrıs Türk tarafı Lefloşa Uluslararası Hava Alanı'ndan istifade edebilecektir. Böylece GAÖ anlaşmasının uygulama takviminde "eşit zamanda eşit yarar" ilkesine uyulmamaktadır.

3.21 Mart tarihli anlaşma metnine , orijinal paketin aksine, Maraş ve LUH'ta gümrükvergilerini tarafların değil, BM yöneticilerinin toplamaları öngörülmektedir.Orijinal pakete göre, LUH'ta iki ayrı uydu terminel ve iki ayrı (Türk-Rum) Gümrük kapısı olacaktır. 21 Mart tarihli metinde ise, uydu terminaller fikri kaldırılmakta ve tek terminalden söz edilmektedir.Bu unsur da paketin içeriliğine ve ruhuna ve özellikle paketin temel kavramlarına aykırıdır**.**

1.KKTC, orijinal pakette olduğu gibi, Rum bölgesinden BM idaresine konulacak kapalı Maraş bölgesine Türk bölgesinden giriş için geçişlerin "serbest ve formalitesiz" olmasını kabul etmiştir.

2.Uygulama çalışmaları sırasında ortaya çıkan bu yeni bir durumda , BM yetkililerinin tevdi ettiği Maraş haritası, yasak bölge içinde tutulan alana (5.5 km^2) ilave olarak, bu bölgenin dışında kalan 1.5 km^2 genişliğinde bir alan daha ilave edilmektedir.

Rum tarafı, pozisyonunu 21 Mart tarihli antlaşma metni üzerine bina etmiş ve taslakta herhangi bir değişiklik yapılmasını kabul etmeyeceğini, taslağın tamamlanmış olduğunu öne sürmüştür. BMGS'nin özel temsilcilerinin 21 Mart metni, Denktaş'a kabul ettirmek için ısrar etmeleri sonucunda, Nisan ayında yapılan temas ve görüşmelerde, sonuca götürücü bir ilerleme sağlanamamıştır.

Bu görüşmeleri takiben, ABD'nin önerisi üzerine, paketin orijinal dengesinin yeniden sağlanması amacıyla; BM ve KKTC temsilcileri, 11-12 Mayıs 1994 tarihlerinde Viyana'da bir araya gelmişlerdir. Bu toplantıda ABD ve Türkiye'de temsil edilmiştir.

Viyana toplantısında GAÖ paketinin başlangıçtaki muhtevasının ve dengesinin sağlanması yolunda şu neticeler alınmıştır:

Paketin uygulanmasının her aşamasında taraflara eşit menfaatler sağlanmasına ilişkin ilke ile ilgili somut güvenceler;

1.Bilindiği üzere, taslak anlaşmada, anlaşmanın Güvenlik Konseyi'nce onaylanmasından iki ay sonra Maraş'ın ve LUH'un BM geçici idaresi altına konulması öngörülmüştür.

2.Viyana'da ortaya çıkan sonuçlara göre, Maraş'ın BM idaresi altına verilmesi için zikredilen iki aylık müddetin geçmesi yeterli olmayacaktır. Maraş'ın BM kontrolüne verilebilmesi için, söz konusu iki ayrık sürenin dolmasıyla birlikte ayrıca KKTC lehine şu şartların da yerine getirilmiş olması gerekecektir.

3.Anlaşmanın, KKTC tarafından parafe edilmesiyle birlikte, BMGS üye ülkelere bir, tamim yaparak, Kıbrıslı Türkler'in ülkelerine girişlerini kolaylaştıracak tedbirler almalarını isteyecektir. Böylece, on ülkenin, Kıbrıslı Türkler'in girişleri hakkında halen ABD ve İngiltere'nin uygulamakta olduğu yönteme benzer bir uygulamayı, yürürlüğe sokmaları gerekecektir.

4.Diğer taraftan, Kıbrıs Türk tarafının GAÖ anlaşmasını imzalamaya hazır olmasıyla birlikte, BM, üç Avrupa ülkesiyle KTHY'na trafik hakkı sağlanması amacıyla müzakerelere girişecektir.

5.Anlaşma taslağında, Maraş'ın Demokratia Caddesi kuzey bölümünün Rum yerleşimine açılmasının LUH'un faaliyete başlamasıyla birlikte olması öngörülmüştür.

6.Viyana'da varılan mutabakata göre, Maraş'ın kuzey bölümünün yerleşime açılması için LUH'un faaliyete geçmesi yeterli olmayacaktır. KTHY'nın asgari üç ülkeye doğrudan sefer yapabiliyor olması gerekecektir.

7.Maraş BM idaresine devredilmeden önce, KKTC'nin uluslararası kuruluşlardan ve Avrupa Birliği'nden doğrudan yardım alabilmesini mümkün kılacak bir mekanizma oluşturacaktır.

3.9 Gümrük Vergilerinin Toplanması

1.KKTC'nin pozisyonuna uygun olarak, paketin orijinal şeklinde olduğu gibi gümrüklerin Maraş'ta ve LUH'ta her iki tarafça ayrı ayrı alınması hususunda, Viyana'da mutabakat sağlanmıştır

2.BM, Maraş'a giriş yolu ve mücavir bölgenin askersizleştirilmesi (unmanning) fikrinden vazgeçmiştir.

3.Bununla beraber, BM yolunun her iki tarafında da askerlerin belirli mesafeye (mesela 1 km.) çekilmesi ve görünmeyecek şekilde konuşlanması şartı üzerinde

ısrar etmiştir. Bu konuda, Viyana'da mutabakat sağlanamamıştır. Zira, bu yol üzerindeki kontrol KKTC için bir egemenlik meselesidir.
4.BM idaresine devredilecek Maraş alanının sınırlarına ilişkin harita konusunda, Viyana'da bir anlaşma olmamıştır. KKTC, başlangıçta öngörülen 1.5 km^2 daha fazla toprak verilmesi sonucunu doğuracak olan BM haritasını kabul etmemiştir.

Rum tarafı, Kıbrıs Türk tarafının gösterdiği yapıcı ve olumlu yaklaşımlara karşılık, Viyana mutabakatlarına karşı çıkarak, 21 Mart tarihli anlaşma tasarısına herhangi bir değişikliğin getirilmesini kabul etmeyeceğini ve müzakerelerin 21 Mart 1994 tarihinde son bulduğunu ileri sürmüştür.

Denktaş, 31 Mayıs 1994 günü özel temsilci yardımcısı Feissel'in de davetli bulunduğu; 11-12 Mayıs tarihlerinde BM ve KKTC temsilcileri arasında Viyana'da yapılan toplantıda; "Kıbrıs Türk tarafının üzerinde mutabık kalınan paketten elde edeceği yaraların somut olarak nihai anlaşmaya devredilmesi halinde, BM tarafından somut olarak ortaya konulan Maraş'ın haritası ve Maraş'a giriş yolu hakkındaki düzenlemeleri kabul edeceğini" bildirmiştir. Aynı gün yayınlanan BMGS'nin raporunda ise şu unsurlar yer almıştı; raporda esas itibariyle Viyana toplantısını takiben müzakere süreciin devam etmiş olduğu ve Kıbrıs Türk tarafının atmış olduğu olumlu adımlar göz ardı edilmiştir. Rapor, Kıbrıs Türk tarafının tutumunu kötülemeyi yeğleyen bir muhteva ve üslupta yazılmıştır. Kıbrıs Türk tarafının müzakere süreci içinde hiçbir makul ve haklı görüşü ve talebi olmamış gibi, müzakereler sırasında ortaya koyduğu pozisyon eleştiri konusu yapılmıştır. Bununla beraber, Raporda Rum tarafının pozisyonları, sanki BM'nin kendi pozisyonuymuş gibi taktim edilmiş ve savunulmuştur. Rapor esas itibariyle 21 Mart 1994 belgesini temel alan bir yaklaşım içinde kaleme alınmıştır. Raporda, BMGS'nin 1 Temmuz 1993 tarihli raporunda kayıtlı orijinal paketi ve bu pakete temel teşkil eden anlayış ve yönlendirici ilkeri bir yana bırakan bir düşünce tarzı sergilenmiştir.

Dikkat'i çeken bir husus da, GAÖ paketi sadece Kıbrıs Türk tarafına menfaat sağlayacakmış gibi, Kıbrıs Türk tarafının anlaşmadan elde edebileceği menfaatlerin bazı ahvalde abartılarak anlatılmasıdır. Buna karşılık, Kıbrıs Türk tarafının yapacağı somut fedekarlıklardan kaynaklanacak ve doğrudan Rum tarafına yönelecek menfaatlere işaret edilmemiştir. Raporda genel bir bakış

halinde, sanki Rum tarafının anlaşmadan hiçbir menfaat elde etmeyeceği izlenimi edilmektedir.

Rapor böylece, 21 Mart tarihli uygulama kağıdına hiç bir değişiklik getirilmeyeceği yönündeki Rum iddalarına güç kazandırmış ve Rumları uzlaşmaz tutumlarına teşvik etmiştir. Nitekim, rapor Rum tarafınca olumlu karşılanmıştır. Raporda bu yaklaşımla zaman zaman gerçeklerinde tahrip edildiği görülmüştür. Nitekim, Denktaş'ın 28 Nisan 1994 tarihinde Clark ile yaptığı görüşmeyi takiben, müzakerelerin kesildiğini açıklaması ön plana getirilirken, Klerides'in müzakerelerin 21 Mart tarihinde son bulmuş olduğuna ilişkin muhtelif açıklamalarına yer verilmiştir. Benzer şekilde, Rum tarafında pakete karşı yapılan beyan ve açıklamalara yer verilmemiştir.

Viyana toplantısında, Kıbrıs Türk tarafının GAÖ paketini amaçlarına uygun düşmeyen tekliflerde bulunduğu iddasına yer verilmiştir. Kıbrıs Türk tarafının yapmış olduğu radikal teklifin, Klerides tarafından reddedilmiş olduğu gerçeğine yer verilmemiştir. Böylece, Viyana toplantısıyla müzakere süreci arsındaki irtibat koparılmıştır.

Bunun üzerine BM Genel Sekreteri, Kıbrıs'a ilişkin raporunu 30 Mayıs 1994'te Güvenlik Konseyi'ne sunulmuştur.Anılan rapoda; otuz yıldır çözülmeyen Kıbrıs meselesinde Kıbrıs Türk tarafının anlaşma istemediği belirtilmekte ve bu konuda siyasi iradenin oluşamayacağı vurgulanmaktadır.

Alınabilecek tedbirler konusunda, Güvenlik Konseyine beş seçenek sunulmuştur:

1.Birleşmiş Milletler kaynaklarının, başarı şansı olan diğer anlaşmazlık konularına yöneltilmesi dolayısıyla Barış Gücü'nün bölgeden çekilmesi,

2.İyi niyet misyonu oluşturmak ve Uluslararası Konferans düzenlemek

3.Güven arttırıcı önlemler paketini bir kenara bırakmak ve fikirler dizisine dönmek,

4.Tarafların soruna yakaşmada temel ve kapsamlı bir düşünce üstlenmeleri ve Genel Sekreter'in **;**

-Konsey Üyeleri,

-Garantör Devletler,

-Taraf liderleriyle derinlemesine görüşülmesine izin verilmesi,

5.Tarafların GAÖ paketini prensip kabul ettikler igerçeğinden hareketle, uygulanması konusunda anlaşma sağlanmasına yönelik çabaların yenilenmesi olarak belirtilmiştir.

Türk tarafının sert tepkisine neden olan ve Rum tarafınca memluniyetle karşılanan rapor üzerine, görüşmelere devam edilmiştir. Denktaş; 16 Haziran 1994 tarihinde, BM temsilcleriyle sürdürülen görüşmelerde, “ileri sürülen istekleri kabul etmiş olduklarını, ancak kendi isteklerinde somut bir şekilde olası anlaşma metnine dahil edilmesini şart koştuklarını “ ifade ederek GAÖ paketine dolaylı olarak evet dediklerini açıklamıştır. Denktaş’ın GAÖ paketine şartlı olarak evet demesinden sonra belli bir noktaya gelen siyasi gelişmelerde; BM Güvenlik Konseyi’nin Kıbrıs sorununa ilişkin aldığı 30 Temmuz 1994 tarih ve 939 sayılı karar ile yeni bir döneme girilmiştir.

Bu karada özetle;

1.Mevcut Statükonun kabul edilemeyeceği,

2.Çözümün;

-Tek Egemenlik,

-Tek Uluslararası kimlik,

-Bağımsızlığı ve güvenliği garanti altına alınmış, iki toplumlu ve iki Bölgeli bir federasyonda geçeceği,

3.Siyasi bakımdan eşit iki toplumdan oluşacak böyle bir federasyonun herhangi bir ülkeye bağlanması ve bölünmesinin kabul edilemeyeceği

4.Genel Sekreterin; Konsey Üyeleri, Grantör Devletler ve toplum liderleriyle görüşülmesine izin verilmesi,

5.GAÖ üzerinde anlaşmaya varılması,

6.Kıbrıs Sorununa ilişkin konulara kapsamlı bir çözümün sağlanması ile ilgili problemler hakkında Güvenlik Konseyine rapor sunulması ve Güvenlik Konseyinin Kıbrıs sorunuyla aktif olarak ilgilenmeye devam edeceği ifade edilmektedir.

Sonuç olarak; KKTC, AB Mahkemesinin amborga kararı ile siyasi görüşmelere devam etmesi arasında yakın bir bağlantı kurmakta ve Denktaş, amborgo kararının kalması halinde, sağlıklı şekilde bir GAÖ paketi anlaşmasını imzalayacağını ifade etmektedir. Diğer yandan Güvenlik Konseyinin aldığı en

son 939 sayılı kararında ise; görüşmelerin GAÖ'den ziyade özel ilişkin konulara ağırlık verilerek, Kıbrıs sorununda sonuca ulaşmaya yönelik faaliyetlere öncelik verildiği dikkat çekmektedir. Bu nedenle, görüşmelerin Kıbrıs sorununun tamamını kapsayacak şekilde devam etmesine çalışılacağı, yine tıkanıklık olması halinde BM'in özellikle beş daimi üye ülke görüşleri doğrultusunda Ada'daki fiili durumun yasallaştırılması yollarının aranabileceği değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, Rum yönetiminin tek başına Avrupa Birliği'ne üyelik için başvurması, Ortak Savunma Doktirini altında Yunanistan'la faaliyetlerini eskiye oranla her alanda arttırması ve silahlanmaya ağırlık vermesi üzerine en son olarak da AB'nin KKTC'ye karşı almış olduğu ambargo kararı karşısında, Kıbrıs konusunda kritik döneme girildiği ve bir karar aşamasına gelindiğine inanan KKTC Devleti meclisini olağan üstü toplamış ve 29 Ağustos 1994'te aşağıdaki kararları almıştır.

3.10. Alınan Kararlar

1.KKTC'nin bütünlüğü
2.Ambargo kararı kalkmadıkça ve Rumların tek yanlı AB'ne üyelik başvurusu sürdükçe, GAÖ için görüşmelerin yapılamayacağı.
3.Egemenlik haklarının tanınması,
4.Türkiye ile entegrasyona gidilmesi,
5.Federasyonu tek çözüm şekli olarak öngörülen Meclis kararlarının yürürlükten kaldırılmasını vurgulayan Meclis Ortak Kararı almıştır.

Bu karar Türkiye tarafından tam destek görürken AB ve İngiltere tarafından temkinli, Birleşmiş Milletler tarafından ise olumsuz karşılanmıştır. BM Genel Sekreteri Gali'nin 939 sayılı karar esasları dahilinde Garantör Devletler nezdinde girişimleri ve iki toplum lideri arasında doğrudan görüşmelerin başlatılması için diplomatik faaliyetlerin arttırdığı gözlenmektedir. 18-31 Ekim tarihleri arasında Denktaş ile Klerides arasında beş kez gayri resmi görüşme yapılmıştır. Görüşmeler BMGS Galli'nin her iki lidere gönderdiği mektupları koordine edilmiş olup BM Kıbrıs Özel Temsilcisi Yardımcısı Gustave Feissel'in evinde yapılmıştır.

Basına kapalı yapılan bu görüşmelerde özetle;

Klerides;

1.939 Sayılı karar çerçevesinde önce federasyonun kabul edilmesi bilahare GAÖ de bunun Türk tarafına sağlayacağı faydalar üzerine görüşebileceğini,

2.Türk tarafının Rumların AB'ye giriş için onay vermesi halinde oluşturulacak bir federasyonda Türklerin egemenliğini vurgulamıştır.

Denktaş;

1.Önce GAÖ görüşülmesini,

2.Türk tarafının egemenliğinin kabul edilmesi bilahare konunun esasına ilişkin görüşmelere başlanılmasını,

3.Rumları AB'ye girmelerinin Yunanistan'la entegrasyon anlamına geleceği ve bu konunun Türkiye'yi de yakından ilgilendirdiğini vurgulamış.

4.Ekonomik ambargonun en kısa zamanda kaldırılması hususlarında israr etmiştir.

Birleşmiş Milletlerin tutumunu ortaya koyma yönünden, Feissel'in; "Rumların silahlanmalarının ve bu konuda yaptıkları harcamaları arttırmalarının, Ada'daki TSK'in mevcudundan kaynaklandığını belirterek, Denktaş'a Türk askerlerinin sayısının azaltılması halinde Ada'da bir dengenin oluşabileceğini ifade ederek, her iki taraf için saldırmazlık ve askersizleştirme (seyrekleştirme) konularında anlaşma yapılmasını önermesi" dikkat çekmiştir.

AB'nin 4 Haziran 1995'de aldığı bir kararla; resmi görüşmelerde sadece Rum Hükümeti'ni muhatap alarak, siyasal çözümün sonuçlanmasını beklemeden, Kıbrıs'ın AB'ye üyelik sürecini başlatması, Kıbrıs sorunun çözümü için görüşmelerin tamamen durmasına neden olmuştur. Ancak, AB'de başta olmak üzere AB ülkeleri; KKTC'nin de AB'ye girişine "evet" demesini sağlamak için, Denktaş üzerinde baskılarını yoğunlaştırmıştır. Tüm baskılara rağmen AB'ye üyelik konusunda Türk tarafının ortaya koyduğu ve vazgeçilemeyeceği belirtilen ortak görüş;

1.Kıbrıs Türklerinin siyasal statüsü belirlenmeden,

2.Türkiye'nin üyeliği gerçekleşmeden AB'ye girişe "evet" denemeyeceği,

3.Rumların üyelik başvurusunun ileri götürülmesinin TC-KKTC entegrasyonu ile sonuçlanacağı yönündedir.

TC-KKTC Cumhurbaşkanları arasında 23 Nisan 1998 tarihinde imzalanan Ortak Deklerasyon'la Rumların AB yoluyla Enosis'e ulaşma amaçları engellenmiştir. Kıbrıs Rum tarafı bir taraftan AB'ye girerek, siyasi alanda genişlemeye çalışırken, bir taraftan da dağılan Sovyetler Birliğinin silahlarını satın alarak askeri alanda güçlenmeyi tasarlamaktadır. Bu yolda en önemli adımlardan biri, 1997 yılı başlarında Rusya'dan almayı düşündüğü S-300 füzeleridir. Bu füzelerle Rumlar sadece Kuzey Kıbrıs'ı değil aynı zamanda Türkiye'nin güney bölgelerini de vurmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin kararlı tutumu ve ABD'nin baskısı ile bu silahların şimdilik Girit adasında depolanmaya alınması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Güney Kıbrıs'ta Baf Hava alanı inşa edilerek, bu üse Yunan uçakları konuşlandırıp, Türkiye'nin bölgedeki hava gücü üstünlüğünü bozacak çabalar içine girilmiştir.

Güney Kıbrıs, PKK terör örgütü ile de sıcak ilişkilere girerek topraklarında PKK kampları kurmuş ve bu canilerle Ortadoğu-Avrupa bağlantılarını sağlamıştır. En son terörist Öcalan'a pasaport temin ederek Avrupa'ya geçmesini kolaylaştırmıştır.

3.11. Helsinki Zirvesi Sonuç Belgesi

Türkiye, 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde, oybirliği ile Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak kabul ve ilan edildi. Helsinki Zirvesi kararlarına göre, Türkiye, diğer aday ülkeler gibi bir Katılım Öncesi Stratejisinden yararlanacak. Böylece, Türkiye topluluk programları ve ajansları ile, aday ülkeler ile Birlik arasında, katılım süreci çerçevesinde yapılan toplantılara katılma imkanına sahip olacaktır.

1.Avrupa Birliği Konseyi 10 ve 11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de toplandı. Binyıl Bildirgesi'ni kabul etti. Genişleme sürecinde yeni bir aşamaya işaret eden kararlar aldı. Birliğ'in kendisinin etkili ve reformdan geçirilmiş kurumlara, güçlendirilmiş bir ortak güvenlik ve savunma politikasına ve rekabetçi, istihtam yaratan, sürdürülebilir bir ekonomiye sahip olmasını sağlamak için de adımlar atıldı.

2.Görüşmelerin başlangıcında, AB Konseyi ile Avrupa Parlamentosu Başkanı Bayan Nicole Fontaine, başta genişleme, kurumsal reform ve istihdam olmak üzere, gündemdeki başlıca konular hakkında görüş alışverişinde bulundular.

3.Avrupa Birliği Konseyi, tüm Avrupa kıtasının istikrarı ve refahı için Aralık 1997'de Lüksemburg'da başlatılan genişleme sürecinin önemini teyit eder. Etkili ve inandırıcı bir genişleme süreci devam ettirilmelidir.

4.Avrupa Birliği Konseyi, şimdi 13 aday devleti tek bir çerçeve içinde kapsayan katılım sürecinin içerici mahiyetini tekrar teyit eder. Aday devletler, üyelik sürecine eşit bir temelde katılmaktadırlar. Avrupa Birliği'nin antlaşmalarda ifade edilen değerlerini ve amaçlarını paylaşmalıdırlar. Bu bakımdan, Avrupa Birliği Konseyi, anlaşmazlıkların BM Anayasası'na uygun olarak barışçı yoldan çözülmesi ilkesini vurgular ve aday devletleri, devam eden sınır anlaşmazlıkları ve ilgili diğer konuları çözmek için her gayreti göstermeye davet eder. Bunda başarılı olunamadığı takdirde, anlaşmazlığı makul bir süre içinde Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) götürmelidirler. Avrupa Birliği Konseyi, özellikle üyelik süreci üzerindeki yansımalarıyla ilgili olarak ve en geç 2004 yılı sonuna kadar UAD yoluyla çözüme bağlanmalarını teşvik etmek amacıyla, devam eden anlaşmazlıklara ilişkin durumu gözden geçirecektir. Ayrıca, Avrupa Birliği Konseyi hatırlatır ki Kopenhag'da belirlenmiş olan politik kriterlere uyum, üyelik müzakereleri açılmasının bir ön şartıdır ve tüm Kopenhag kriterlerine uyum AB'ye üye olarak katılmanın temelidir.

5.Birlik, kurumsal reform konusundaki Hükümetler Arası Konferansı Aralık 2000'e kadar tamamlamak için her çabayı göstermeye yönelik sağlam bir siyasi taahhüt içine girmiştir. Bu Konferans'ın sonuçlarının onaylanmasından sonra, Birlik, 2002 sonundan itibaren, üyelik vecibelerini üstlenme yeteneğine sahip olduklarını göstermelerinin hemen ardından ve müzakere sürecinin başarıyla tamamlanması üzerine, yeni üye devletler kabul edebilme durumunda olacaktır.

6.Komisyon, aday devletlerdeki ilerleme hakkında ayrıntılı bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirme, katılım kriterlerinin yerine getirilmesi yönünde ilerleme olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, bazı sektörlerde devam eden güçlükler bulunduğu dikkate alınırsa, aday devletler, katılım kriterlerine uyma çabalarını sürdürmeye ve arttırmaya teşvik edilirler. Bazı adayların tüm Kopenhag kriterlerini orta vadede karşılama konumunda olmayacakları

anlaşılmaktadır. Komisyon'un niyeti, bazı aday devletlerce Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesinde kaydedilen ilerleme konusunda 2000 yılı başlarında Konsey'e rapor vermektir. Bundan sonraki ilerleme raporları, Aralık 2000'deki AB Konseyi'nden uygun bir zaman önce sunulacaktır.

7.Avrupa Birliği Konseyi, Orta ve Doğu Avrupa'da yüksek nükleer güvenlik standartlarının önemini hatırlatır. Bakanlar Konseyi'ne, ilgili Konsey sonuçlarına uygun olarak genişleme süreci çerçevesinde nükleer güvenlik konusunun nasıl ele alınacağı üzerinde düşünmesi için çağrıda bulunur.

8.Avrupa Birliği Konseyi, Kıbrıs, Macaristan, Polonya, Estonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovenya ile katılım müzakerelerinde başlatılan esaslı çalışmayı ve kaydedilen ilerlemeyi memnuniyetle not eder.

9.a. Avrupa Birliği Konseyi, 3 Aralık tarihinde New York'ta Kıbrıs meselesinin kapsamlı bir çözümüne yönelik olarak başlatılan görüşmeleri memnuniyetle karşılar ve BM Genel Sekreteri'nin bu süreci başarıyla sonuçlandırma yönündeki gayretlerine güçlü desteğini ifade eder.

b. Avrupa Birliği Konseyi, politik bir çözümün Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımını kolaylaştıracağının altını çizer. Üyelik müzakerelerinin tamamlanmasına kadar kapsamlı bir çözüme ulaşılamamış olursa, Konsey'in üyelik konusundaki kararı, yukarıdaki husus bir ön şart olmaksızın verilecektir. Bu konuda, Konsey tüm ilgili faktörleri dikkate alacaktır.

10.Avrupa kıtasında güvenliğe ve istikrara olumlu bir katkı yapmaya kararlı olarak ve Komisyon'un raporları yanısıra son gelişmelerin ışığında, Avrupa Birliği Konseyi, Birlik'e giriş şartları ve bundan doğacak Antlaşma tadilleri konusunda Romanya, Slovakya, Letonya, Litvanya, Bulgaristan ve Malta ile Şubat 2000'de iki taraflı hükümetler arası konferanslar toplamaya karar vermiştir.

11.Müzakerelerde, her aday devlet kendi meziyetlerine göre değerlendirilecektir. Bu ilke, hem muhtelif müzakere başlıklarının açılması hem de müzakerelerin yürütülmesi bakımından geçerli olacaktır. Müzakerelerde ivmeyi korumak için, hantal prosedürlerden kaçınılmalıdır. Şimdi müzakere sürecine sokulmuş olan aday devletler, hazırlıklarında yeterli ilerleme yapmışlarsa, halen müzakere sürecinde bulunan aday devletlere makul bir süre içinde yetişme imkanına sahip olacaklardır. Müzakerelerde ilerleme,

müktesebatın ulusal mevzuata dahil edilmesinde ve bilfiil uygulanması ve icra edilmesinde ilerleme ile paralel gitmelidir.

12.Avrupa Birliği Konseyi, Komisyon'un ilerleme raporunda işaret edildiği gibi Türkiye'de son zamanlarda yaşanan olumlu gelişmeleri ve ayrıca Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine uyum yönündeki reformlarını sürdürme niyetini memnuniyetle karşılar. Türkiye, diğer aday devletlere uygulananlar ile aynı kriterler temelinde Birliğe katılmaya yönelmiş bir aday devlettir. Diğer aday Devletler gibi Türkiye de mevcut Avrupa stratejisine dayanılarak, reformlarını teşvik etmeye ve desteklemeye yönelik bir katılım öncesi stratejiden istifade edecektir. Bu çerçevede, insan hakları konusu ve 4 ve 9 (a) sayılı paragraflarda belirtilen konular başta olmak üzere, üyeliğin siyasi kriterlerini karşılama yönünde ilerleme kaydedilmesi üzerinde durularak, daha fazla siyasi diyalog söz konusu olacaktır. Türkiye, Topluluk programlarına ve ajanslarına ve katılım süreci bağlamında aday devletler ile Birlik arasındaki toplantılara katılma imkanına da sahip olacaktır. Müktesebatın benimsenmesi için ulusal bir program ile birlikte, siyasi ve ekonomik kriterler ve bir üye devletin yükümlülükleri ışığında üyelik hazırlıklarının yoğunlaşması gereken öncelikleri içeren bir katılım ortaklığı önceki Konsey sonuçları temelinde oluşturulacaktır. Uygun izleme mekanizmaları kurulacaktır. Türkiye'nin mevzuatının ve uygulamasının müktesebat ile uyumlulaşmasını yoğunlaştırmak üzere, Komisyon, müktesebatın analitik tarzda incelenmesine yönelik bir süreç hazırlamaya davet edilir. Avrupa Birliği Konseyi, Komisyon'dan, tüm katılım öncesi tüm AB mali yardım kaynaklarının koordinasyonu için tek bir çerçeve sunmasını talep eder.

13.Avrupa Konferansı'nın geleceği, gelişen durumun ve Helsinki'de katılım süreci konusunda alınan kararların ışığında gözden geçirilecektir. Yaklaşan Fransa Dönem Başkanlığı, 2000 yılının ikinci yarısında konferansı toplama niyetini beyan etmiştir.

3.11.1. Helsinki Zirvesi Sonuçları Çerçevesinde Topluluk Müktesebatının Analitik İncelemesine İlişkin Alt-Komite Çalışmaları-Ağustos 2002

Helsinki Zirve sonuçları çerçevesinde Türkiye analitik inceleme sürecine tabi olmaktadır. 11 Nisan 2000 tarihinde, Lüksemburg'da yapılan Türkiye – Avrupa Birliği Ortaklık Konseyinde alınan karar uyarınca, AB müktesebatının analitik incelemesini gerçekleştirmek amacıyla 8 alt-komite kurulmuştur. Bunlar:

1.Tarım ve Balıkçılık .
2.Ulaştırma, Çevre ve Enerji .
3.İç Pazar ve Rekabet .
4.Teknolojik Yenilik, Eğitim ve İşbirliği Programları .
5.Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika .
6.Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri .
7.Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik .
8.Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Trafiği ve Para Aklama .

Alt-komitelerin karar alma yetkileri yoktur. Bu alt-komiteler Haziran 2000 – Temmuz 2001 tarihleri arasında dönüşümlü olarak Brüksel ve Ankara/ İstanbul'da iki tur halinde toplantılar yapılmıştır. Üçüncü tur toplantılar da Mart 2002 de başlayarak, Temmuz 2002'de tamamlanmıştır. Komisyon'un talebine binaen, 8 Nolu Alt Komite ayrıca, münhasıran yasadışı göç konusunu ele almak üzere, 19 Temmuz 2002 tarihinde Ankara'da özel olarak toplanmıştır.

Aday ülkelerden istenen bir başka husus da AB müktesebatının uyarlanmasına ilişkin idari yapının sağlanmış olmasıdır. Bir başka ifade ile, üyelik müzakerelerinde AB, sınırlı sayıda geçiş süresi vermekle birlikte, esas aradığı iki husus, aday ülke tarafından AB müktesebatına uyum için gerekli yasa ve mevzuatın kabulü ve bunların eksiksiz bir biçimde uygulanmasına imkan tanıyacak idari kapasitenin yaratılmasıdır. AB'nin aday ülkelerle müzakereler yanısıra yürüttüğü tarama süreci bunlara ilişkin faaliyetleri de kapsamıştır. Ülkemizle tarama süreci başlamamış olmakla birlikte, yapılan alt-

komite çalışmaları zaman içinde bu amaca fiilen hizmet eder bir duruma gelmiştir.

Alt-komite toplantılarının ilk turu, yeni başlayan bir süreç olması nedeniyle bir bakıma tarafların birbirlerine tanımaları ve anlamaları şeklinde geçmiştir. Komisyon yetkilileri, her bir alt-komitenin görev alanına giren konulardaki AB'nin genel politikasını, önceliklerini ve mevzuatını ortaya koymuşlardır. Tarafımızdan da Türkiye'nin aynı alanlardaki politikası, mevcut mevzuatı, ileriye yönelik faaliyetleri ve Topluluk mevzuatına uyuma yönelik çalışmalar anlatılmıştır. Buna ek olarak, Gümrük Birliği Ortaklık Komitesi, Ortaklık Konseyi gibi başka organlar tarafından ele alınan ikili sorunlar (ticaret, tarım, deniz ulaştırma, sosyal alanlar gibi) da bu alt-komitelerde karşılıklı olarak ortaya konulmuştur. Bazı alanlardaki toplantılarda ayrıntılı bir diyalogdan ziyade karşılıklı anlatımlar gerçekleşmiştir. Ancak, özellikle ekonomik ve parasal konulardaki toplantıda ileri bir diyalog da tesis edilebilmiştir. Böylece hem uzmanların birbirlerine daha iyi tanımalarına imkan sağlanmış, hem de mevcut durum, hedefler ve politikalar karşılıklı olarak daha iyi anlaşılmıştır. .

Alt-komite toplantılarının ikinci turunda ise daha ayrıntılı bir incelemeye geçilmiş, bu çerçevede, Katılım Ortaklığı Belgesi ile Ulusal Programdan yararlanılarak, toplantıların kısa ve orta vadeli hedefler bağlamında özellikle kısa vadede tarafımızdan yapılacak uyum çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Bu dönemde ülkemizce yapılan çalışmalar ortaya konurken, taslak yasa ve tüzükler anlatılmış ayrıca uzman düzeyinde ikili görüşmeler yoğunlaşmıştır.

Aralık 2001 Laeken Zirvesi'nde ülkemizle ilgili katılım öncesi stratejisi için öngörülen yeni aşama uyarınca, Alt Komitelerin üçüncü tur çalışmaları daha ayrıntılı bir inceleme (detailed legislative scrutiny) çerçevesinde sürdürülmüştür. Nitekim, toplantıların seyri, geçen dönemdeki Alt Komite çalışmalarından daha farklı olarak, belirli sektörel konulara odaklanarak, AB müktesebatının ayrıntılı olarak incelenmesine, müktesebatın uyarlanması ve uygulanması yönünde ülkemizde sürdürülen çalışmaların karşılıklı olarak değerlendirilmesine, bir çeşit "gap analysis" yapılmasına imkan tanıyan ayrıntılı bir diyalog şeklinde cereyan etmiştir. Kısacası hem daha doyurucu olmuş, hem

de AB müktesebatı ile yasalarımız arasındaki durum, varsa farklılıklar, yapılması gerekenler arzuladığımız şekilde çok ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Komisyonun da derinlemesine yapılan çalışmalar bakımından daha yapıcı olduğu görülmüştür.Öte yandan, bu faaliyetlere yardımcı olmak üzere saptanan belirli alanlarda seminerler yapılmış, AB müktesebatının daha iyi anlaşılması için derinlemesine faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

.

Alt Komite çalışmaları için öngörülen bu yeni “legislative scrutiny” yöntemi ile esasen pratikte, adı konmamış bir “tarama” sürecinin başlatılmış olduğu görülmüştür. Komisyon yetkilileri de, heyetimize yöneltilen bazı yazılı soruların diğer aday ülkelerle yapılmış tarama sırasında kullanılan soru listesi ile aynı olduğunu belirtmişlerdir.

Uyum çalışmaları kapsamında temel unsurların ötesindeki yasalar ve düzenlemelere inilerek, yürütülen ve yürütülecek çalışmaların niteliği irdelenmiştir. Netice itibariyle öncekilere nazaran çok daha içerikli toplantıların gerçekleştiği düşünülmektedir. Son iki yıl boyunca AB müktesebatına uyum bağlamında ülkemizin önemli adımlar attığı görülmüştür. Ekonomik alanda yapılan reformların yanısıra, hemen her alanda AB’ye uyum için yeni yasa ve mevzuat çıkarılmış, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Kamu Alımları Kurulu, ayrıca enerji ve iletişim alanlarındaki yeni düzenleyici kurullar ile eğitim alanında Ulusal Ajans oluşturulmuştur.

Bu yıl yazılacak ve Kopenhag Zirvesine sunulacak İlerleme Raporuna temel olacak alt komiteler vasıtasıyla iletilen bilgiler ülkemizin AB müktesebatına uyum kapasitesini ortaya koyacaktır. Komisyon bu raporunda tarafımızdan uyum amacıyla hazırlanan taslak metinler üzerinde görüş bildirmeyecektir. AB, sadece TBMM tarafından kabul edilen yasalar ile buna bağlı ikincil mevzuat, hatta bunun ötesinde bu yasaların uygulanma durumu ve düzeyini dikkate almaktadır. Bu nedenle ülkemizdeki çalışmaların sürekli olarak güncelleştirilmesi ve yapılan değişiklikler ile yeniliklerin zamanlıca Komisyona İletilmesi gerekli görülmektedir.

Alt Komiteler bağlamında sürdürülen çalışmalar esasen kamuoyunda fazla

yankı bulmamakla birlikte, AB müktesebatına uyum sürecimizde önemli bir işlev görmektedir. Alt Komite çalışmaları aynı zamanda kurumlarımızın ilk elden Topluluk müktesebatı hakkında belli bir birikime sahip olmasına, konular itibariyle AB Komisyonu'ndaki karşıtlarını tanıma imkanına ve konuların takibi açısından doğrudan iletişim kanallarının tesisine de katkı sağlamıştır. Gerçekleştirilmiş bulunan üç tur Alt Komite toplantısı katılım müzakerelerine hazırlık bakımından yararlı bir temel oluşturmuş ve önümüzdeki dönemde başlanması arzulanan katılım müzakerelerine katkı sağlayacak nitelikte olmuştur. Üçüncü tur toplantılarının adı konmamış bir tarama süreci vazifesini görmesi bakımından, başladığında üyelik müzakereleri de bu temel üzerinden devam edecektir.

3.12. Avrupa Parlamentosu'nun 15 Ekim 2002 Tarihli Dış İlişkiler, İnsan Hakları, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Komisyonu'nun Genişleme Süreci Hakkındaki Taslak Raporu

Kıbrıs

1.Kıbrıs'ın diğer dokuz aday ülkeyle birlikte tasarlanan zaman çerçevesi içerisinde üyelik yükümlülüklerini yerine getirecek olmasını memnuniyetle karşılar; üyeliğin hemen öncesinde Kıbrıs'ın hazırlıklarını müzakerelerden doğan sorumlulukları çerçevesinde sürdürmesi gerektiğini değerlendirir;
2.Üyelik müzakerelerinin tamamlanmasından önce varılacak kapsamlı bir çözüme dayanarak birleşik bir Kıbrıs'ın tek bir egemenlik altında AB'ne üye olması ve üyelik antlaşmalarının varılacak bu çözüme dayandırılması ümidini paylaşır;
3.Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin ilgili BM güvenlik konseyi kararları çerçevesinde bir siyasi çözüme varılması için göstermekte olduğu etkin uğraşları desteklemeye devam eder;
4.Bu siyasi çözümün Kıbrıs'ın AB politikaları ve karar mekanizmalarında yer almasına olanak tanıyacağını hatırlar ve Kıbrıs'taki federal hükümet ve

parlamentonun uluslararası seviyede tam anlamıyla çalışan birimler olması gerektiğinin altını çizer;

5.Federal hükümetin, adadaki tüm topraklarda insan hakları ve temel özgürlüklere tam anlamıyla saygı gösterilmesini sağlaması gerektiği hatırlatır;

6.Komisyonun, iki toplumlu projeler geliştirme ve finanse etme çabalarını destekler ve Kuzey Kıbrıs yetkililerine bu çabaları zora sokmaması konusunda çağrı yapar;

7.Siyasi bir çözüme ulaşılması durumunda adanın kuzeyinin adanın geri kalan kısmını 'yakalayabilmesi' ve 'tampon bölgenin' tekrar çizilmesine katkıda bulunmak maksadıyla ek bir bütçe çalışması yapılması konusunda ikna olur;

8.Kamuoyu yoklamalarında Kıbrıslı Türklerin AB üyeliğini gitgide daha fazla desteklediği gerçeğini;ve aynı zamanda 90'ın üzerinde sivil toplum örgütünün Avrupa ile ilişkileri memnuniyetle karşılanmaktadır;

9.Özellikle Türkiye'nin, bu yıl içerisinde, kapsamlı bir çözüme ulaşma çabalarına tam destek vermesi gerektiğini vurgular.

10.Eğer belirlenen zaman çerçevesi içerisinde bir çözüme ulaşılamazsa, Kopenhag'daki Avrupa konseyinin, Helsinki kararları çerçevesinde hareket edeceğinin altını çizer;

Türkiye

Komisyonun, insan hakları, din özgürlüğü, Kıbrıs meselesi ve azınlıkların korunması konularında belirttiği ana önceliklerin tam olarak farkındadır; fakat, aynı zamanda, Türkiye'nin müzakere tarihi yolunda atmış olduğu adımları memnuniyetle karşılar; eğer komisyon Türkiye'ye sağlamakta olduğu üyelik öncesi yardımları artıracak olursa, bunların, komisyon tarafından belirtilen öncelikli hedefler, Kopenhag siyasi kriterleri çerçevesinin yerine getirilmesi ve Türkiye'de Avrupa standartlarına uygun bir demokrasi ortamı geliştirilmesi çabalarını hızlandırmak için kullanılması gerektiğini vurgular; Türkiye'yi Kıbrıs konusunda erken bir çözüme ulaşılması için, sürdürülen görüşmeleri etkin bir şekilde desteklemeye çağırır; komisyonun bu yolda aday ülkelere eşit davranılması ilkesini uyguladığını teyit eder;

3.13. Kıbrıs'ın AB Üyeliği İle İlgili Uluslararası Anlaşmaların ve Temel Belgelerin İlgili Hükümleri

1959 Londra ve Zürih Anlaşmaları,

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Temel Yapısı (Basic Structure)

Madde 8: "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Yunanistan ve Türkiye'nin birlikte üye oldukları uluslararası kuruluşlar ve ittifaklara katılması veya Ek I'de tanımlanan savunma ve güvenlik meseleleri hariç, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı, gerek ayrı ayrı gerek birlikte, dışişlerine taalluk eden herhangi bir yasa veya karar üzerinde nihai veto hakkına sahip olacaklardır".

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Temel Yapısı

Paragraf 23: "Kıbrıs Cumhuriyeti, mahiyeti ne olursa olsun bütün anlaşmalarda İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'ye en ziyade müsaadeyi mahzar ülke statüsü tanıyacaktır".

Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları Zorlu ve Averof Arasında 12 Şubat 1959 Tarihinde Yapılan Toplantının Zaptı

Amaç, Kıbrıs'la üç ülke dışındaki ülkeler arasında daha avantajlı ikili anlaşmalar akdedilmesinin ve aynı zamanda Yunanistan veya Türkiye'nin Kıbrıs'ta, diğer taraftan daha elverişli bir ekonomik konuma geçmesi, örneğin Yunanistan'ın bir tür ekonomik Enosis gerçekleştirmesi olasılığının önlenmesi idi.

1960 Garanti Antlaşması,

Madde 1: "(Kıbrıs Cumhuriyeti) her ne şekilde olursa olsun herhangi bir devletle kısmen veya bütün olarak siyasi veya ekonomik bir birliğe girmemeyi taahhüt eder."

Madde 2: "Benzer şekilde, Yunanistan, İngiltere ve Türkiye de kendilerini ilgilendirdiği ölçüde, doğrudan veya dolaylı olarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin herhangi bir devletle birleşmesini veya adanın bölünmesini sağlamayı amaçlayan bütün faaliyetleri yasaklamayı taahhüt ederler."

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası,

Madde 50.1 (a): "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Yunanistan ve Türkiye'nin birlikte üye oldukları uluslararası kuruluşlar ve ittifaklara katılması veya savunma ve güvenlik meseleleri hariç, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı, gerek ayrı ayrı, gerek birlikte, dış işlerine taalluk eden herhangi bir yasa ve karar üzerinde nihai veto hakkına sahip olacaklardır."

Denktaş ve Kipriyanu Arasında 19 Mayıs 1979 tarihli 10-Madde Anlaşması:

Madde 8: "Cumhuriyetin bağımsızlığı, egemenliği toprak bütünlüğü ve bağlantısızlığı, bir başka ülke ile kısmen veya bütün olarak birleşmesi veya taksim ile ayrılmasına herhangi birşeklinde karşı gereken garantiler olacaktır."

BM Güvenlik Konseyi Kararları: 649, 716, 750, 774, 939

" ... bir çözüm, bir başka ülke ile kısmen ya da bütün olarak birleşme veya taksim ve ayrılmanın herhangi bir şeklini içermez".

3.14. Kıbrıs Sorununun Çözümü İçin Rum-Yunan İkilisinin Çözüm Kriterleri

1.Türkiye'nin garantörlüğü olmayacak veya olsa bile sulandırılacak. Tek yanlı müdahale hakkı ve adada asker bulunmayacak. Müdahalenin gerekip gerekmeyeceğine BM Güvenlik Konseyi AGİK, AT veya NATO karar verecek ve ancak ortak müdahale olacak.
2.Siyasal eşitlik olmayacak. Çünkü azınlıkla çoğunluk eşit olamaz. Nüfusunun %18'i ile % 82'si. 120 bin kişi ile 600 bin kişi eşit olamaz.
3.Türkler azınlık haklarına ve çoğunluk egemenliğine razı olacak.
4.Tüm Türk askerleri adadan çekilecek.
5.KKTC dağılacak.
6.İki Halka ve iki devlete dayalı yeni bir devlet kurulmayacak. Türkler mevcut Anayasa çerçevesinde verilecek bazı haklarla mevcut devlete katılacak.
7.Türkler, ayrı halk olmadığı için self-determinasyon ve ayrılma hakkına sahip olmayacak.

8.Cumhurbaşkanı,Meclis Başkanı, Başbakan ve tüm önemli mevkiler her zaman Rum, yardımcıları ise Türk olacak. Bakanlar Kurulu eşit olarak değil, 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşacak. Rotasyon olmayacak.
9.Eyaletlerin (devletlerin değil) üçüncü Ülkelerle ayrı ekonomik ve siyasi ilişki kurmaları mümkün olmayacak.
10.Türklerin kendi bölgelerinde egemenliği olmayacak.
11.Tüm Rum göçmenler geri evlerine dönecek.
12.İki eyalet arasında sınır olmayacak.
13.Rumların Kuzeyde yerleşmelerine, mülk edilmelerine ve dolaşmalarına hiçbir kısıtlama getirilmeyecek.
14.Türkiye'den Kıbrıs'a gelip yerleşen tüm KKTC vatandaşları geri gönderilecek.
15.Varılacak çözüm, nihai hedef olan Enosis'e bir ara aşama teşkil edecek nitelikte olacak.
16."Kıbrıs" AB'ye tam üye olacak. Eğer çözüm olmazsa, "Kıbrıs" yine tam üye olmalı. Türkler daha sonra Almanya örneğinde olduğu gibi "Kıbrıs'a" katılmalı.

Nitekim 1991 yılı Haziran ayı sonunda Yunanistan yetkilileri ile görüşmesinden sonra bir açıklama yapan ABD Ortodoksları Patriği Yakovos; bu stratejiyi şöyle açıklamıştır:
"Varılacak çözüm tarihi arzu ve beklentilerimizi yansıtacak, bir Modus Vivendi(*) olacaktır"

Böylece Yakovos, Enosis'ten başka bir şey olmayan tarihi arzu ve beklentilerine ulaşmak için, "Modus Vivendi" olarak nitelediği ara çözümden geçileceğini, bir başka deyişle varılacak anlaşmanın, Enosis yolunda geçici bir aşama olacağını açıklamış olmaktadır.
(*) Modus Vivendi: Aşama aşama.

3.15. Türk Halkının Çözüm Kriterleri

Rum Yunan ikilisinin bu kriterlerine karşılık Türk tarafının çözüm kriterlerini şöyle sıralayabiliriz:
1.Türkiye'nin, tek yanli müdahale hakkını içeren ve Türk Halkının savunma ihtiyacını karşılayacak oranda Türk askerinin adada kalmasını öngören etkin ve

fiili garantörlüğü esastır. Çok uluslu garantörlük veya BM Güvenlik Konseyinin taraf yapılarak garantörlüğün sulandırılması kabul edilmez.

2.Siyasal eşitlik ve hak eşitliği temel koşuldur. Rum Halkının sahip olduğu bütün haklara Türk Halkı da sahip olmalıdır.

3.Türk Halkı azınlık değildir. Azınlık haklarına razı olamaz, çoğunluk egemenliği kabul edilmez. Türk Halkının Egemenliği ve KKTC tanınmalıdır.

4.Türk askeri ancak bir anlaşmadan sonra ve o da garantörlük anlaşması çerçevesinde adada kalacak olanların dışındakiler olmak üzere çekilecektir.

5.KKTC dağılmayacak, federal veya konfederal devletin eşit kanatlarından biri olacaktır.

6.İki halka ve iki devlete dayalı yeni bir ortaklık kurulmalıdır. Türkler bu iki eşit halktan biri olacaktır. Mevcut yasa dışı devlete katılma söz konusu değildir. O devlet dağıtılacaktır.

7.Yeni devletin ismi Kıbrıs Türk-Rum Cumhuriyetleri Birliği veya Kıbrıs Egemen Devletleri Birliği olmalı, iki halklı ve iki devletli niteliği vurgulanmalıdır.

8.Türkler, ayrı bir Halk olarak self-determinasyon hakkına sahiptir ve bu hakları, ayrılma hakları ile birlikte anlaşmada açıklıkla vurgulanmalıdır. İki devletin işbirliğini sağlayacak merkezi oluşum, zayıf ve gevşek olmalıdır.

9.Cumhurbaşkanlığı, Meclis Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve önemli görevler dönüşümlü olmalıdır. Ortak oluşumun her organında etkin temsiliyet esastır. Federal Konsey'de eşitlik esas olmalıdır.

10.Ortaklığı oluşturan konfedere veya federe devletler üçüncü ülkelerle ayrı ekonomik, kültürel ve siyasi ilişki kurabilmelidir.

11.Serbest dolaşma kontrollü, yerleşme ve mülk edinme belli bir moratoryum sonunda ele alınmalıdır. Bu moratoryum sonunda da yerleşme ve mülk edinme bir üst tavanla sınırlandırılmalıdır.

12.Türkler kendi devletlerinde tam egemen olmalıdır.

13."Tüm Rum göçmenlerin evlerine dönmesi" söz konusu değildir. Ancak sınır düzenlemeleri olabilir. Sınır düzenlemelerinde 1977 Denktaş-Makarios anlaşmasında üzerinde anlaşmaya varılan verimlilik, yeterlilik, mülkiyet ve güvenlik kriterleri, göz önünde bulundurularak, Türk Halkı 4. kez göçe zorlanmamalıdır.

14.Toprak sorunu bu çerçevede sıfırlama yöntemiyle çözülmelidir. Tazminatlar ve mübadele yöntemi esastır.

15.Merkezi Yönetime bırakılacak tanımlanmış kısıtlı yetkilerin dışındaki tüm yetkiler, bağlı Cumhuriyetlerde olacaktır. Ortak üst oluşumun egemenliği ve yetkileri üye Devletlerden kaynaklanacaktır. Bakanlar Kurulu'nda kararlar oybirliği ile alınmalı, Meclisler'de ise ayrı oy çoğunluğu hakkımız bulunmalıdır.
16.Türk Halkına kalacak toprak, ekonomik bakımdan verimli ve yeterli, güvenlik bakımdan savunulabilir ve sahip olduğumuz toprak mülkiyetimize uygun olmalıdır.
17.Türk Halkının yeniden göçmen olması ve içimize Rum yerleştirilmesi söz konusu olmamalı, iki kesimlilik sulandırılmamalıdır. .
18.KKTC Vatandaşlarının statüsü hakkında karar verme yetkisi KKTC'ye aittir, Vatandaşlarımızın bir bölümünün adadan sürülmesi söz konusu olamaz.
19.Olası bir anlaşma gönüllülük esasına dayanmalı ve her iki halkın ayrı ayrı referandumuna sunulmalıdır.
20.Rumlar "tüm Kıbrıs" adına AB'ye tam üye olamaz. Tam üyelik ancak bir çözümden sonra gündeme gelebilir. "Kıbrıs" Türk halkının ayrı onayı olmadan ve Türkiye de tam üye olmadan AB'ye tam üye olamaz.
21.Türk tarafının tam üyelik görüşmelerine katılması için yeniden ortak bir başvuru yapılması veya KKTC'ye, devlet olarak ayrı bir davet yapılması gerekir.
22.Bu içerikte bir çözümün kabul edilmemesi halinde, şimdiki statü de bir çözümdür ve KKTC bağımsız, egemen bir devlet olarak tanınarak yaşamalıdır.

3.16. Rum-Yunan İkilisinin Ortak Savunma Doktrini

1993 yılında, DİSİ Partisi Genel Başkanı Klerides'in aynı yıl yapılan seçimlerde Rum yönetimi Cumhurbaşkanlığına seçilmesinden sonra, Yunanistan'la Rum yönetiminin izleyeceği temel strateji şöyle belirlenmişti:
1.BM Fikirler Dizisi reddedilecek (Reddedilmiştir).
2.Görüşmelerden kaçınılacak, görüşmeye mecbur kalınırsa katı davranılarak yokuşa sürülecek ve çözümsüzlüğün suçu Türk tarafına yüklenecek (Gerçekleştirilmiştir).
3.AB'ye tam üyelik başvurusu ileri götürülecek (Gerçekleştirilmiştir).
4.Kriz politikası izlenecek. Bu çerçevede sınır gösterileri yoğunlaştırılacak (Nitekim Klerides döneminde motosikletli Rumlarla öğrencilerin, Eoka'cıların, Rum "göçmenlerin" ve sözde "kayıp" ailelerinin sınır eylemleri yoğunlaştırılmış,

Türk bayrağına saldırılar artmış, nöbet tutan 2 Türk mücahidi bir gece baskını ile vurulmuştur).
5.Silahlanma faaliyetleri ve bu konuda Yunanistan'la işbirliği yoğunlaştırılacak.

Rum-Yunan ikilisi silahlanma faaliyetleri çerçevesinde Kasım 1993'de "Ortak Savunma Doktrini" Anlaşması imzalayarak, silahlanma harcamalarını günde 2 milyon Dolara çıkardılar.

Yunanistan'la oluşturdukları "Ortak Savunma Alanı" stratejisi çerçevesinde, yeni silah ve füze sistemleri siparişi verildi. "Paralı asker" adı altında binlerce profesyonel Yunanlı asker adaya getirildi. Rusya ve Fransa'dan modern tanklar alarak saldırı amaçlı yeni tank birlikleri kuruldu. Adadaki Yunan alayı mekanize bir birliğe dönüştürüldü. Ağustos ve Ekim 1994'den itibaren Yunanistan'ı da katılımıyla ve "Yunanistan burada" sloganıyla ortak askeri tatbikatlar başlatıldı ve bu tatbikatlara Yunan hava ve deniz kuvvetleri de fiilen katılmaya başladı. Yunanistan'ın adadaki subay ve asker mevcudiyeti artırılarak 10 bin kişilik bir güce çıkarıldı. Buna ilaveten Yunanistan'a verilmek üzere Baf ve Larnaka'da hava ve deniz üsleri inşa edilmeye başlandı.

1996 yılı başında ise Rum-Rus askeri işbirliği anlaşması imzalandı. Bu anlaşma çerçevesinde Rusya, Rum yönetimine modern savaş araç gereci satmayı taahhüt etti. Nisan 1996'da ise Rum yönetiminin Rusya'ya S-300 füze siparişi verdiği açıklandı.

Rum yönetimi, bir yandan RMMO kamplarında askerlerine "En iyi Türk ölü Türk'tür", "Susadık, Türk kanı içeceğiz" şeklinde sloganlar attırırken, bir yandan da Rum-Yunan Ortak Savunma Doktrini çerçevesinde silahlanma ve askeri bir maceraya kalkışma hazırlıklarını yoğunlaştırmış bulunuyor. Esas amaç, adada krizi tırmandırmak ve sınırlı bir savaşa neden olarak Türkiye'yi AB ve BM ile karşı karşıya getirip bir çözümden önce Türk askerinin adadan çekilmesi için baskı yaratmaktır. Zaten Klerides, Türk askerinin adadan hemen çekilmesi halinde silahlanmaya ve füze ithaline son vereceklerini açıklamış bulunmaktadır. Bu da esas amaçlarını gözler önüne sermiştir.

3.17. Kıbrıs Sorununda Türk Tarafının Tezi

1.Kıbrıs sorunu 1974'de değil 1963'de, Rum liderliğinin Enosis amaçlı saldırıları ile başlamıştır. 1960 Anayasası Türk Halkının eşitliğini ve ortaklığını korumaktaydı. Rumlar Türk halkının bu haklarını ortadan kaldırmak için saldırmışlardır. Bu saldırılardan sonra Türk ortak devletten dışlanmış, 11 yıl süren insanlık dışı bir kuşatma altına alınmış ve devlet, Eoka'cılar tarafından işgal edilerek bir Rum devletine dönüşmüştür. Türkiye'nin adaya müdahalesi, ancak 15 Temmuz'da yapılan Yunan darbesi sonucu, Enosis'i önlemek ve Türk Halkının can güvenliğini korumak amacıyla gerçekleşmiştir. Adayı Türk askeri bölmemiştir. Ada 1963'de başlayan Rum saldırıları sonucu, o tarihte, hem de 42 parçaya bölünmüştü. Barış Harekatı o parçaları birleştirmiştir. Yeşil Hat 1974'te değil, 1963'te çizilmiştir. Ve bu hat, Türk halkının, Rum saldırılarını durdurduğu hattır.

2.Türkiye işgalci değildir. Garanti anlaşması çerçevesinde adada bulunuyor. Demografik yapıyı değiştirmek için özel, planlı bir çaba yoktur. Adaya gelen herkes, KKTC yasaları çerçevesinde gönüllü olarak gelmektedir. Asimilasyon söz konusu değildir. Çünkü Türk'ün Türk'ü asimilasyonu olası değildir. Aynı ırktan olan, aynı dile, dine, kültüre sahip olan insanların birbirini asimile edeceği saçmalıktır. Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli Türkler arasındaki tek fark, Kıbrıslı Türkler'in adaya 430 yıl önce gelmeleridir.

3.Türk ordusu çekilirse adada güç dengesi bozulur ve bu, Türk Halkının sonu olur. Türk ordusu ancak bir anlaşmadan sonra ve garanti anlaşması çerçevesinde, adada kalacak olan miktar dışında çekilecektir.

4.Rumlar Enosis'ten vazgeçmiş değildir. Bu yönde bir Meclis kararları dahi yoktur. "Federasyon' adı altında üniter devlet istiyorlar, azınlık olduğumuzu ileri sürerek siyasal eşitliğimizi kabul etmiyorlar. Onların siyasal eşitlikten anladığı, halkların hak eşitliği değil, vatandaşların eşitliğidir.

5.Türkiye ve Denktaş üniter devlet değil, siyasal eşitlik, iki kesimlilik, iki toplumluk, iki devletlik ve Türkiye'nin garantörlüğü temelinde bir anlaşma istiyor. Uzlaşmaz olan taraf Türk Halkına her türlü ambargoyu uygulayan Rum tarafıdır..

6.KKTC, ayrılıkçı ve bölücü bir eylem değil, Türk Halkının self-determinasyon hakkına dayanarak kurulan bir devlettir. Ayrılıkçı olmadığı eşitlik temelinde bir anlaşmaya açık olmasından bellidir.

7.Türk askeri adaya barış, demokrasi ve huzur getirmiştir. Adada çözüm ve barış vardır. Türk askeri, Türk halkının gönlünde taht kurmuştur. 1974'den sonra tek kişinin bile burnu kanamamıştır.

8.Kıbrıslı Türklerin kökeni Anadolu Türk Halkıdır. Kıbrıs Türk Halkı, ile aynı dile, dine ve kültüre sahiptir. Ama Rumlardan köken, dil, din ve kültür açısından farklıdır.

9.Rumlarla Türkler tek bir Halk değil; İki farklı Halktır. Önce Rum ve Türk'türler, sonra Kıbrıslı'dırlar. "Kıbrıslılık" coğrafi bir olgudur ve belirleyici değildir. Belirleyici olmadığı, Rumların Türklere yaptıkları katliamlardan bellidir.

10.KKTC'de açlık ve sefalet yoktur. Gelişen bir ekonomi vardır. Ulusal gelir 1974 öncesi 548 dolar iken 2003'de 5000 dolara yaklaşmıştır.

11.Rumların silahlanması saldırı amaçlıdır. Aldıkları silahlar ihtiyaçlarının üzerinde ve saldırı niteliğindedir.

12.Rumların amacı ekonomik eşitlik ve Türk Halkının yaşam seviyesini yükseltmek değildir. Öyle olsaydı ambargolar uygulanıp ekonomimizi çökertmeye çalışmazlar, eşitliği şimdiden sağlamaya uğraşırlardı.

13.Mevcut "Kıbrıs Hükümeti" denen Rum Yönetimi, Türkleri temsil etmemektedir. Bir Rum Devleti ve Rum Hükümeti'dir. Meşru hükümet ve Cumhuriyeti l963'de yıkmışlardır. Sorunun çözümü için bu gerçeğin kabul edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Rum tarafı tüm Kıbrıs adına AB'ye tam üye olamaz. Yaptığı başvuru, tüm Kıbrıs'ı bağlayan meşru bir başvuru değildir.

14.Eoka bir kurtuluş örgütü değil, Enosis'i yüceltmeyi ve Türkleri köleleştirmeyi amaçlayan bir terör örgütüdür.

15.TMT, bir Ulusal Direniş ve Savunma Örgütüdür.

16.Federasyon, onu oluşturan halkların eşitliğine, ortaklığına ve gönüllü arzularına dayanan bir sistemdir. Bunun yanında temelinde düşmanlık yerine dostluk, iyi komşuluk ve iyi ilişkiler olması gereken bir rejimdir. Dolayısı ile Rum tarafının federasyon isteğinde samimi olduğunu kanıtlaması için, önce eşitliğimizi, egemenliğimizi, self-determinasyon hakkımızı ve ortaklığımızı tanıması; düşmanlık yerine dostluk politikası güderek silahlanmaya,

ambargolara, KKTC'den toprak taleplerine son vermesi ve Türk Halkı ile iyi ilişkiler kurması gerekmektedir.
17.KKTC mutlaka tanınmalıdır. Görüşmeler ancak iki devlet temelinde sürebilir. KKTC, bir anlaşmanın iki eşit tarafından biri olmalıdır.
18."Kıbrıs", Türkiye'nin tam üye olmadığı bir AB'ne tam üye olamaz. Garanti Anlaşması buna engeldir. Dolayısı ile AB'ye üye olacak olan sadece Rum devletidir, "Kıbrıs" değildir.

3.18. Adada Türk Ve Rum Görüşleri Arasındaki Farklar

Türk ve Rum görüşlerini ayrıntılı olarak özetledikten sonra, iki taraf arasındaki temel farklılıklar şöyle özetlenebilir:

Devletin Adı

Türk tarafı, devletin bir "Rum Devleti" olmadığının, daha adında vurgulanmasını istiyor.

Rum tarafı "Kıbrıs Cumhuriyeti" adının devam etmesinde ısrar ediyor.

Siyasi Eşitlik, Egemenlik

İki tarafın "siyasi eşitlik, egemenlik" anlayışındaki farklılık, çözüm yolundaki en derin uçurum olduğu görülmektedir.

Türk tarafı, kurulacak ortak oluşumda her iki "halkın" eşit siyasi haklara sahip olmasını istiyor. Bu bağlamda ayrı egemenliğinin ve KKTC'nin tanınmasını savunuyor. Bu iki devlet görüşerek sorunlarını (başta güvenlik, toprak, sınır vb.) çözebilir.

Rum tarafı, siyasi eşitliği bir türlü içine sindiremiyor.Konuyu, "Bütün vatandaşlar eşit haklara sahiptir" gibi yuvarlak sözlerle geçiştirmeye çalışıyor ve görüşünü açıkça ortaya koymaktan da kaçınıyor. Egemenliğin tanınmasına ise kesinlikle karşı çıkıyor.

Ortaklığın Kuruluş Biçimi

Türk tarafı, eski Çekoslovakya örneğini vererek, ortaklığın, "Kuzeydeki Türk Devleti" ile "Güneydeki Rum Cumhuriyeti" arasında kurulmasını, yani iki devletten oluşmasını savunuyor. Bunun için önce karşılıklı tanıma gerekiyor. Bu ortaklıkta işbirliğini iki devletin eşit sayıdaki temsilcisinden oluşacak bir Konsey sağlayabilir. İki devlet işbirliklerinin nasıl bir şekil alacağını zaman içinde kendileri saptayabilir.

Rum tarafı, "İki devlet" fikrine karşı çıkarak, federasyona "Kıbrıs Cumhuriyeti" anayasasında yapılacak değişiklikle gidebileceğine inanıyor.

Yetkiler

Türk tarafı, yetkilerin (residual powers) ağırlıklı olarak Devletlerde kalmasını, ortak oluşuma çok sınırlı yetkiler tanınmasını istiyor.

Rum tarafı, Federal Hükümet'in mümkün olduğunca güçlü kılınmasından yana bir tutum içinde bulunmakta.

İki Toplumluluk Ve İki Kesimlilik

Türk tarafı, her iki toplumun kendi devletlerinde yaşamalarını, iki kesimliliğin sulandırılmaması gerektiğini savunuyor.

Rum tarafı, bunu özgürlüklerin sınırlanması olarak niteliyor ve isteyen "vatandaşların" istediği bölgede yaşaması gerektiğini öne sürüyor.

Cumhurbaşkanlığı

Türk tarafı, başkanlığın iki devlete dönüşümlü olarak verilmesini istiyor.

Rum tarafı, dönüşümlü başkanlığa şiddetle karşı çıkıyor ve hep Rum olmasını istiyor.

Garantiler

Türk tarafı, Türkiye'nin etkin ve fiili garantisini sağlayan 1960 Garanti Anlaşmaları'nın aynen uygulanmasını istiyor. Bu konuda taviz verilmeyeceği açıklanmış bulunuyor.

Rum tarafı, "uluslararası" garantilerden yana, Garantilerin AGİK, NATO, AT veya BM Güvenlik Konseyi şemsiyesine alınması için çaba harcıyor. Adada Türk askeri kalmasını istemiyor.

Toprak

Türk tarafı, toprak konusunun "görüşme masasında" ve mülkiyet, güvenlik, yeterlilik, verimlilik gibi esaslar göz önünde tutularak "sınır ayarlaması" şeklinde düzenlenmesini istiyor. Ayrıca, su kaynaklarının dikkate alınması isteniyor.

Rum tarafı, Türkler'in "masaya oturmadan önce" yüzde kaç oranında toprak tavizi vereceğini açıklamasını istiyor. Bunu neredeyse "ön şart" halinde öne sürüyor. Rumlar, Türklere yüzde 25 dolayında bir toprak verilmesinden yana. Özellikle verimli ve sulu Güzelyurt ve Maraş bölgesini istiyorlar.

Kuzeye Gelecek Rumlar

Rum tarafının temel amacı, "yerlerinden edilen bütün Rumların Kuzeye dönmesini" sağlamak. 100 bin Rum'u taviz olarak alacakları topraklara, 30-40 bin Rum'u da Türk bölgesine yerleştirmeyi planlıyorlar. Türk tarafının, Kuzeye kaç Rum kabul edeceğini, görüşme masasına oturmadan açıklanmasını istiyorlar.

Üç Özgürlük: Dolaşım, Yerleşim, Mülk Edinme

Türk tarafı, İki Devlet arasında serbest dolaşımın, anlaşmanın imzalanmasıyla başlamasını kabul ediyor. Ancak, sakıncalı görülen ve hazırlanacak bir "kara listede" yer alan kişiler, Türk tarafına hiç geçemeyecekler. Yerleşim ve mülk edinme konusunda ise memorandum öneriyor. 10-12 yıl olarak düşünülen bu süreden sonra, Cumhuriyetler, yapılacak başvuruları inceleyip uygun gördükleri kişilere kendi bölgelerinde yerleşme, ya da mülk edinme izni verecekler. Ancak bu da belirlenecek bir tavanı aşamayacak.

Rum tarafı, dolaşımla birlikte diğer iki özgürlüğün de hemen uygulanmasını istiyor. Mülkiyet ve yerleşme konusunda bir üst tavan belirlenmesine karşı çıkıyor.

Avrupa Birliği

Türk tarafı, Türkiye'nin tam üye olmadığı bir AB'ne girilmesine ve Rum başvurusu çerçevesi içinde görüşmelere katılmaya karşı çıkıyor.

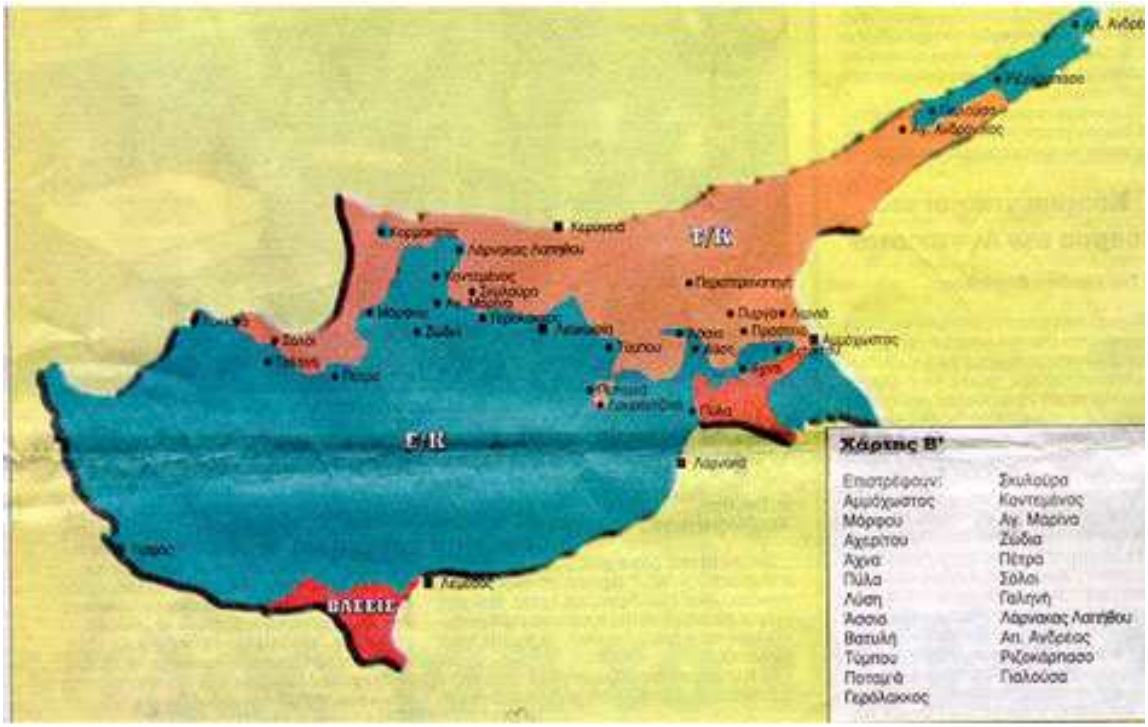
Rum tarafı ise Türklerin Rum heyeti içinde tam üyelik görüşmelerine katılarak bir çözümden önce ve Türkiye tam üye olmadan AB'ye tam üye olunmasını istiyor.

3.19. Annan Planı

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın taraflara sunduğu sözde barışı getirmesi amaçlanan planın içerğine bakıldığında planın entrikalarla dolu Rum Yunan ikilisinin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracak şekilde hazırlandığı ortaya çıkmaktadır. Başta toprak ve egemenlik konusu olmak üzere plandaki birçok husus uygulamaya konulduğunda adadaki Türk varlığını ortadan kaldıracak, Enosisin gerçekleşmesine yardımcı olacaktır. Bu plan Rumların Avrupa Birliğine girmesini hızlandırarak, Rumların AB'ne girmesini yasal olarak engelleyen garanti antlaşmasının geçerliliğini ortadan kaldırmaya yöneliktir.

3.20. Annan Planıyla Yer Değiştirmesi Öngörülen Türk Nüfusları

BM'nin taraflara sunduğu toprakla ilgili haritalar, Planda A ve B haritası olarak belirtiliyor. Her iki haritada yer değiştirmesi istenen Türk nüfusuyla ilgili rakamlar, 1996 nüfus sayımı sonuçlarına göre çıkartıldığında ortaya çıkan sonuç şudur:

Şekil .3.2. Annan Planı sonucu ortaya çıkan Harita

HARİTA-A: Karpaz'ın Türk tarafına kalmasını öngören A haritasına göre, KKTC'deki toplam 58 yerleşim biriminin iadesi öngörülüyor. Bu yerleşim birimlerinin 16'sı iskana kapalı olmakla birlikte A haritasının kabul edilmesi halinde toplam 45 bin 251 kişinin yer değiştirmesi gündeme gelecektir.

HARİTA-B: BM'nin taraflara sunduğu ve Karpaz'ın da talep edildiği B haritasına göre ise iade edilmesi öngörülen yerleşim birimi sayısı 48 olmakla birlikte B haritasına göre 41 bin 655 kişinin yer değiştirmesi öngörülüyor. İskana kapalı yerleşim birimi sayısı ise 12 dir. Bu rakamlar 1996 nüfus sayım sonuçlarına göre belirlenmiştir.Şuan üzerinde konuşulan harita B haritasıdır.

HARİTA-A

BM'nin A haritasına göre, Türk tarafından iadesi istenen yerleşim birimleri şunlar: "Günebakan, Yeşilırmak, Yedidalga, Süleymaniye, Kurutepe, Şirinköy, Madenliköy, Yamaçköy (Lefke'nin yanında) Türkeli, Yılmazköy, Gürpınar, İkidere, Pile, Kalkanlı, Güzelyurt, Özhan, Karpaşa, Kılıçaslan, Çamlıbel, Koruçam, Şirinevler, Alemdağ, Kozan, Akçiçek, Taşköy, Ömerli, Bademliköy, Kırklar, Haspolat, Gaziler, Y. Boğaziçi, Tuzla, Mormenekşe, Mutluyaka, Korkuteli, Dörtyol, Pirhan, Güvercinlik, Düzce, Çayönü, İncirli, Türkmenköy, Akdoğan, Paşaköy, ½ Vadili,Yukarı Derinya, Maraş, Alayköy, Gayretköy, Akçay,

Serhatköy, Zümrütköy, Aşağı Bostancı,Yukarı Bostancı, Mevlevi, Şahinler, Güneşköy, Aydınköy. "Söz konusu haritada iadesi istenen yerleşim birimlerinden Günebakan, Süleymaniye, Kurutepe, Şirinköy, Madenliköy, Yamaçköy, Türkeli, Gürpınar, İkidere, Kılıçaslan, Taşköy, Ömerli, Kırklar, Gaziler, Düzce ve Yukarı Derinya iskana kapalıdır. Özhan, Karpaşa ve Koruçam'da ise Maronitler yaşamaktadır.

B haritasında iskana kapalı yerleşim birimi sayısı ise 12'dir. B haritasında 124'ü Rum 508 nüfuslu Sipahi ile 328'i Rum bin 764 nüfuslu Dipkarpaz da var. Ayrıca Maronitlerin yaşadığı Özhan, Karpaşa ve Koruçam da B haritasında da mevcuttur. B haritasında talep edilen yerleşim birimleri arasındaki Şirinköy, Madenliköy, Yamaçköy (Lefke'nin yanında), Gürpınar, İkidere, Kılıçaslan, Taşköy, Ömerli, Kırklar, Gaziler, Düzce ve Yukarı Derinya iskana kapalı köyler.

BM'nin taraflara sunduğu B haritasına göre iadesi istenen yerleşim birimleri şöyle: "Şirinköy, Madenliköy, Yamaçköy (Lefke'nin yanında),Gürpınar, İkidere, Pile, Sipahi, Yeni Erenköy, Adaçay, Dipkarpaz, Kalkanlı, Güzelyurt, Özhan, Karpaşa, Kılıçaslan, Çamlıbel, Koruçam, Şirinevler, Alemdağ, Kozan, Akçiçek, Taşköy, Ömerli, Bademliköy, Kırklar, Haspolat,Gaziler, Güvercinlik, Düzce, Çayönü, İncirli, Türkmenköy, Akdoğan, Paşaköy, ½ Vadili, Yukarı Derinya, Maraş, Alayköy, Gayretköy, Akçay, Serhatköy, Zümrütköy, Aşağı Bostancı, Yukarı Bostancı, Mevlevi, Şahinler, Güneşköy, Aydınköy" olarak belirlenmiştir.

1- Günebakan İskan yok	30- Gaziler İskan yok
2- Yeşilırmak 348	31- Y. Boğaziçi 1,952
3- Yedidalga 806	32- Tuzla 702
4- Süleymaniye İskan yok	33- Mormenekşe 899
5- Kurutepe İskan yok	34- Mutluyaka 287
6- Şirinköy İskan yok	35- Korkuteli 411
7- Madenliköy İskan yok	36- Dörtyol 927
8- Yamaçköy(Lefke'nin yanında) İskan yok	37- Pirhan 85
9- Türkeli İskan yok	38- Güvercinlik 805
10- Yılmazköy 457	39- Düzce İskan yok
11- Gürpınar İskan yok	40- Çayönü 570
12- İkidere İskan yok	41- İncirli 401
13- Pile 450	42- Türkmenköy 786
14- Kalkanlı 692	43- Akdoğan 2,378
15- Güzelyurt 8,119	44- Paşaköy 1,644
16- Özhan Maronit	45- ½ Vadili 1,884
17- Karpaşa Maronit	46- Yukarı Derinya İskan yok
18- Kılıçaslan İskan yok	47- Maraş 6,600
19- Çamlıbel 955	48- Alayköy 2,171
20- Koruçam Maronit	49- Gayretköy 397
21- Şirinevler 285	50- Akçay 975
22- Alemdağ 93	51- Serhatköy 545
23- Kozan 476	52- Zümrütköy 947
24- Akçiçek 78	53- Aşağı Bostancı 1,909
25- Taşköy İskan yok	54- Yukarı Bostancı 1,530
26- Ömerli İskan yok	55- Mevlevi 391
27- Bademliköy 110	56- Şahinler 202
28- Kırklar İskan yok	57- Güneşköy 524
29- Haspolat 1,343	58- Aydınköy 1,117

Şekil.3.3. 1996 nüfus sayımına göre yerleşim birimlerinin nüfusları:

1- Şirinköy İskan yok 2- Madenliköy İskan yok 3- Yamaçköy(Lefke'nin yanında) İskan yok 4- Gürpınar İskan yok 5- İkidere İskan yok 6- Pile 450 7- Sipahi 508(124 Rum) 8- Yeni Erenköy 1,378 9- Adaçay 80 10- Dipkarpaz 1,764(328 Rum) 11- Kalkanlı 692 12- Güzelyurt 8,119 13- Özhan Maronit 14- Karpaşa Maronit 15- Kılıçaslan İskan yok 16- Çamlıbel 955 17- Koruçam Maronit 18- Şirinevler 285 19- Alemdağ 93 20- Kozan 476 21- Akçiçek 78 22- Taşköy İskan yok 23- Ömerli İskan yok 24- Bademliköy 110	25- Kırklar İskan yok 26- Haspolat 1,343 27- Gaziler İskan yok 28- Güvercinlik 805 29- Düzce İskan yok 30- Çayönü 570 31- İncirli 401 32- Türkmenköy 786 33- Akdoğan 2,378 34- Paşaköy 1,644 35- ½ Vadili 1,884 36- Yukarı Derinya İskan yok 37- Maraş 6,600 38- Alayköy 2,171 39- Gayretköy 397 40- Akçay 975 41- Serhatköy 545 42- Zümrütköy 947 43- Aşağı Bostancı 1,909 44- Yukarı Bostancı 1,530 45- Mevlevi 391 46- Şahinler 202 47- Güneşköy 524 48- Aydınköy 1,117

Şekil .3.4. Annan planı sonunda terkilecek yerleşim merkezleri ve nüfusları

3.21. Annan Planında Bulunan Ve Toplumsal Varlığımızı Tehlikeye Atacak Hususlar

Madde: Ek E, Madde 1

Sorun: 3 yıldan fazla ikamet edenler ön izin almadan mülk edinebilir. **Öneri:** Kıbrıs Türk parça devleti aksine karar alıncaya kadar özel izne tabi olmalı.

Madde: Lahika7, Madde5

Sorun:Tüm tamir ve inşaatların durdurulması

Öneri: Bu madde kalkmalı.

Madde: Kuruluş anlaşması, madde 10

Sorun:"Where adequate livelihoods may be earned", "yeterli geçim imkanı sağlanabilecek yer" ifadesi çok zayıf

Öneri: Bu ifadenin "iş güvencesinin sağlandığı yer" ifadesi ile değiştirilmesi.

Madde: Cetvel 2, bölüm E, madde 17

Sorun:"compensation fund" "tazminat fonu" mali kaynakları belirsiz

Öneri: Kaynak belli olmadan, bu kapsama giren konular yürürlüğe girmemeli.

Madde: Ek B, madde 7

Sorun: İthalat ve dağıtım lisansları, acenteliklerle ilgili paragraf

Öneri: Gelecekte de parça devletlerde bulunan şirketlerin mevcut ve yeni acentelik anlaşmalarını ayrı yapma hakkı engellenmemeli.

Madde: Anayasa, madde 44

Sorun: Borçların yeni ortaklık devletine aktarılması

Öneri: Her parça devlet kendi eski borcunu ödemeli.

Madde: Kuruluş anlaşması, madde 12

Sorun: Bu anlaşma çerçevesinde belirtilmeyen durumlardan kaynaklanan tazminat talepleri (örneğin tahsis, mücahit puanı vs.) şahıs ile parça devlet arasında halledilmesi öngörülmekte

Öneri: Tasarrufunda bu puanlar karşılığı mal bulunduranlar veya bu malları satın alanlar, parça devletleri ile muhatap bırakılmamalıdır. Sorun, Mülk Komisyonu ve parça devlet arasında çözülmelidir.

Madde: Ek E, madde 1 & 2

Sorun: Kıbrıs Türk parça devleti ekonomisini AB üyeliği sonrası, gerektiğinde korumak için bir yıl öngörülmekte

Öneri: Kişi ve sermayenin serbest dolaşımı ile ilgili serbest dolaşım süreleri, AB Komisyonu ile Kıbrıs Türk parça devleti arasında yapılacak pazarlıklar neticesinde belirlenmeli. Örneğin Kişi Başına Milli Gelir farkı %20'ye düşene kadar**.**

Madde: Lahika 7, Cetvel 1, Madde 1 (13)
Sorun: "Önemli Ölçüde İyileştirilen Mülk" kavramı, sadece 31 Aralık 2001 tarihine kadar izni alınan inşaatlar için geçerli
Öneri: Bu tanım anlaşmanın imzalandığı tarihe kadar yapılan inşaatlar için geçerli olmalı.

Madde: Lahika 7, madde 13 (1)
Sorun: Bu madde belirsiz
Öneri: Maddenin yazılımı yeniden düzenlenmeli.

Madde: Lahika E
Sorun: Kıbrıs Türk parça devleti AB'ye ortak devlet tarafından ayrı bir "bölge" (region) olarak bildirilmiyor
Öneri: Bildirilmeli, bu konunun, ileride alınacak yardımlar açısından önemi vardır.

Madde: Lahika 2, Cetvel 3, madde 6
Sorun: Nüfusla ilgili yüzdelik kısıtlamaları "toplam nüfus" temel alınarak hesaplanıyor
Öneri: Baz alınacak nüfus toplam Kıbrıs Türk devleti vatandaşları olmalı

Madde: Kuruluş anlaşması, madde 5 (1b)
Sorun: Temsilciler Meclisi asgari Türk oyu gerekmeden basit çoğunlukla karar alabiliyor.
Öneri: Asgari Türk oyu gerekli olmalı, asgari oy belirlenmeli.

Madde: Lahika 7, bölüm 1, madde 4
Sorun: Dini amaçla kullanılan alanların iadesi
Öneri: Bu tanım sadece içinde fiilen ibadet yapılan binayı kapsayacak şekilde

değiştirilmeli.

3.22. Annan Planında Belirlenen Eksikler

1. Mal-mülk komisyonu bankalarda, üzerinde işlem yapılması durdurulan ve borç karşılığı ipoteklere, ipotekli malların değeri kadar bankalara garanti vermeli.

2. Merkez bankası başkanı rotasyona tabi olmalı.

3.Geri verilecek bölgede bulunan bir "doğal kaynak"a bağlı kuzeyde bir tesis varsa, bu doğal kaynağın kullanım hakkı devam etmeli.

4. Planda öngörülen vatandaşlık kuralları, referandumda oy verecek kişiler için de geçerli olmalı.

5. Referandumda Rumlardan "ret" oyu çıkarsa Kıbrıs Türk devletinin uluslararası kimliğinin tanınması yönünde bir çözüm üretilmeli ve AB'ye girmeli.

6. Verilecek bölgelerden ayrılacak insanlarımızın, eski yerleşim birimlerine en yakın ve yeni inşa edilecek toplu yerleşim birimlerine birlik halinde yerleştirilmesi ve sadece maddi tazminat değil, insani değerlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

7. Verilmesi muhtemel bölgelerde, şimdiden durağan hale gelen ekonomik durumun yansımalarını asgariye indirmek için acil tedbir alınmalı.

8. AB ile uyum çalışmalarına başlanmalı ve gerekli "Chapter"ler Kıbrıs Türk tarafı ile müzakere edilmeli.

9. Haritalarda yüzdelikleri X ve Y olarak belirtilen oranlar çerçevesinde eski sahiplerine iade edilecek malların hangileri olacağına Kıbrıs Türk Devleti ile birlikte karar verilmeli.

10. Kuzey'de ikamet etmesine izin verilecek Rumların oranının 20 sene sonra %20'ye ulaşması halinde oranın otomatik olarak 1/3 oranına çıkmasına imkan verilmemeli. O gün geldiğinde, yeni durum iki parça devlet tarafından tekrar ele alınıp karar verilmeli.

3.23. Rakamlarla Annan Planı Gerçeği

Annan planı uzlaşı değil bir ‘işgal’ planıdır. Annan planı KKTC devletini ve Kıbrıs Türk halkını yok etmeyi amaçlamaktadır. Annan belgesini aynen kabulü halinde Kıbrıs Türk halkı siyasal, sosyal, ekonomik,psikolojik ve coğrafi olarak çöküntüye uğrayacaktır. İşte Anan planından rakamlarla orta çıkan korkunç sonuç!

KKTC sınırları içinde toprakların %21’i Rumlara terkedilecek, KKTC’nin verimli ve ekilebilir topraklarının %65’i kaybedilecek, 1350 işyeri kapatılacak, Çalışan nüfusun %15’i işsiz kalacaktır.

Mali müesseseler. inşaat, sağlık, eğitim, ulaştırma ve diğer sektörlerde faaliyet gösteren 553 işyeri Rumlara terkedilecek,bunun sonucunda 18.3 milyon $ milli gelir kaybı olacaktır.

Öngörülen toprak ayarlamaları sonucunda 442 ticarethane ve 188 otel ve lokanta Rumlara terkedilecek, Sonuç olarak 43 milyon $ milli gelir kaybı olacaktır.

İmalat sektöründe 160 işyeri Rumlara terkedilecek bölgede kalacak ve 12 milyon $ tutarında milli gelir kaybı olacaktır.

Toprak tavizleri nedeniyle KKTC’nin GSMH’nın %22’sine tekabül eden 220.3 milyon $ tutarındaki miili gelir kaybı olacak ayrıca 40 milyon $ bütçe gelir kaybı olacaktır.

KKTC’nin verimli topraklarının %66.4’ü Rumlara terk edilecektir. Rumlara bırakılacak bölge KKTC topraklarının %21’ine eşittir. KKTC su kaynaklarının %75.6’sı Rumlara bırakılacaktır. Annan planına göre KKTC’ye bırakılan %24.9’luk toprağın %60.8’i KKTC toprakları %27.6’sı tarıma ve yerleşime uygun değil %11.6 ‘sına Rumlar yerleşecek. KKTC hububat üretiminin %70 ‘i kaybedilecektir. KKTC sebze üretiminin %50’si yitirilecektir. KKTC patates üretiminin %75’i kaybedilecektir. KKTC narenciye üretiminin % 67 ‘si kaybedilecektir.Tarım sektörünün toplam kaybı 127 milyon $ olacaktır.

Annan haritasına göre ; KKTC topraklarının 682.56 km^2 ‘si Rumlara terk edilecektir. KKTC toprakları 3.241.68 km^2’den 2.559.12 km^2’ye düşecektir. Rumlara bırakılacak topraklarda 51 yerleşim yeri terk edilecek ve asgari 55.000 Türk göç edecektir.

Bugünkü durumda KKTC’nin toprak oranı % 35 Rum kesiminin ise % 59.6 iken Annan planına göre KKTC’nin toprak oranı %24.9’a düşerken Rum kesiminin toprak oranı %72.3’e çıkacaktır. Türk nüfusunun asgari % 54 ‘ü yeniden göç etmek zorunda kalacaktır. 80.000’in üzerinde Rum Türk tarafına yerleşecektir.

3.24. AnnanPlanı Neticesinde Ortaya Çıkması Muhtemel Senaryolar

Annan önerileri üzerinden federal çözüme varilir ve Kıbrıs, Türkiye üye olmadan AB'ye üye olursa, bunu Yunanistan başlangıçta belki destekleyecektir. Ancak bizim AB üyesİ olabilmemiz için, Kıbrıs Parlamentosu'nda Türklerle birlikte Rumların da Türkiye'nin üyeliğini onaylamasi lazımdır. O noktada Rum tarafı onaylama işlemini durdurabilir. Kaldi ki Kıbrıs sorunu çözümlendikten ve Ege için hukuk yoluna başvurulduktan sonra Yunanistan da üyeliğimize ilgisini yitirebilir. Veya bir AB üyesi Türkiye'nin üyeliğini referanduma sunabilir. Bu durumda üyeligimiz belirsiz hale gelir. üye olan Kıbrıs'ta ise üç özgürlük, yani serbest dolaşım, iş tutma ve yerleşme özgürlükleri işlemeye başlar. Yalniz Rumlar değil, Yunanlılar da gelip adanın kuzeyine yerleşebilirler; mal mülk sahibi olabilirler ve adanın iki kesimli niteliğini sulandırırlar; hatta ortadan kaldırırlar. AB dışında kalan Türkiye'nin Kıbrıs Türklerini korumak için imkânları sınırlıdır. Türklerin zamanla tasfiye edilmesinin yolu açılmış olur. Annan önerileri üzerinden federal çözüme varılır. Ancak Kıbrıs Türkiye ile birlikte üye olmak için adaylıkta bekletilirse; Türkiye böylece üyeliğini sağlama alabilir.

Yunanistan Türklerin Batı Trakya ve Yunan adalarında üç özgürlüğü kullanmalarına karşı koruma önlemleri alırsa, bunların benzerini Kıbrıs Türkleri de uygulayabilir. AB içine girmiş bir Türkiye Kıbrıs Rum tarafinda üç özgürlüğe de sahip olacağından denge kurulmuş olur. Yani Rum kuzeye gelip Türklerin malını alırsa, biz de güneye gidip onların malını alabiliriz. Buna rağmen

Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ı korumak için çok büyük bir emlak fonu oluşturması ve Güney Kıbrıs ile Yunanistan'da mütecaviz bir emlak alım politikası uygulaması gerekebilir. Çözüm konfederasyonla sağlanır. Kıbrıs Türkiye üye olmadan AB üyesi olursa; Eğer Rumlar Kıbrıs Parlamentosu'nun Türkiye'nin üyeliğini onaylamasını engellerlerse, Kuzey Kıbrıs konfedere devletine Kıbrıs Konfederasyonu'ndan ayrılma hakkı tanınır. Kuzey Kıbrıs arazilerine miri arazi statüsü verilir. Tüm özel mülkiyet uzun vadeli kiralama şeklinde olur. Her türlü mülkiyet tasarrufu resmi izne bağlanır. 28 Şubat 2003'e kadar çözüme varılamaz. GKRY Kıbrıs'ı temsilen üye olursa. Toplumlararası müzakereler biter. KKTC, Türkiye ile sıkı entegrasyona girer. Türkiye'nin AB üyeligi seçeneği ortadan kalkar. Toplumlararasi müzakereler bir daha başlamamak üzere son bulur. Türkiye KKTC bütünlesmesi, ilhak olmamak kaydıyla, tamamlanır. Bu son seçeneğin gerçekleşmesi daha büyük ihtimal görülmektedir. Ancak AB Kıbrıs'ı bütün olarak üyeliğe almak istemektedir. Türkiye gibi dünya hakimiyeti için stratejik değere sahip bir ülkeyi tam olarak dışlayacaklarına çok fazla ihtimal vermiyorum.

3.25. Kopenhag Zirvesi Sonunda Kıbrıs'taki Gelişmeler ve Türkiye - AB İlişkilerine Etkisi

Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine baktığımızda, Osmanlı İmparatorluğu'ndan beri Batı yönlü politika izlediği gerçeğiyle karşılaşırız. Türkiye'nin Batı'da oluşan her kuruma, kuruluşa olumlu yaklaşması dış politikasının değişmez özelliği halini almıştır. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri de bu perspektifte değerlendirilmesi gereken gelişmelerdir. Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerinin başlangıcı 31 Temmuz 1959 tarihinde yaptığı başvuru ile olmuştur. O dönemde AET yeni kurulan bir örgüt olması dolayısıyla bu başvuruya olumlu yaklaşmıştır.[302] Bu başvuru sonrası ortaklık müzakereleri dört yıl sürmüş ve üç evrede gerçekleşmiştir.

[302] Günuğur, Haluk; "Türkiye-AB İlişkileri Tarihçesi",Avrupa Birliği El Kitabı,Yay.Haz:Mehmet Özdemir-Songül Altınışık,TCMB Yay.,Ankara 1995,s.177.

Ortaklık başvurusundan 3 yıl sonra ilişkiler hukuki temele oturtulmuş ve 12 Eylül 1963'de Ankara Antlaşması imzalanmıştır. [303] Antlaşmayla beraber; Ortaklık Konseyi, Ortaklık Komitesi, Karma Parlamento Komisyonu, Gümrük İşbirliği Komitesi kurularak kurumsal yapı oluşturulmuştur.

Ankara Antlaşması ile ortaklığın, hazırlık, geçiş ve son dönemler tamamlanarak kurulması öngörülmüş ve her dönem için süreler belirlenmiştir. Fakat uygulamada ilişkiler hep öngörülenden uzun sürmüştür. Bugün ilişkilere başlanalı yaklaşık 44 yıl olmasına rağmen hala istenilen sonuca ulaşılamamıştır. Türkiye-AB ilişkileri ilk günden itibaren dönem dönem yavaşlayarak ama durmadan bugünlere kadar gelmiştir. İlişkilerde hem iç hem de dış politikada yaşanan gelişmeler dolayısıyla bazen yavaşlamalar yaşanmıştır. İlişkiler 1987 yılında Türkiye'nin yaptığı tam üyelik başvurusu ile bir ivme kazanmıştır. Topluluk bu başvuruyu değerlendirirken, Türkiye'nin ekonomik açıdan kaydettiği olumlu gelişmelere değinirken olumsuz olanları da sıralama yöntemine gitmiştir. Bunun yanında siyasi olarak da Türkiye'nin önüne;demokrasi konusundaki eksiklikler, insan hakları ve azınlıklar, Türkiye Yunanistan sorunları ve Kıbrıs konusu engel olarak sürülmüştür.[304]

Komisyon 18 Aralık 1989'da, Türkiye'nin başvurusunun şimdilik askıya alınması gerektiğini, 1992'den sonra değerlendirilebileceğini bildirmiştir. Çünkü AT 1993'den önce yeni bir genişleme yapmak istemiyordu.[305] Aslında burada AB Türkiye'yi nereye oturtacağı konusunda bir karar verememiş, zihnen ret anlamına gelebilecek ifadelerle bekleme moduna almıştır. 6 Mart 1995 tarihinde Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği'nin gerçekleştirilmesi ile ilişkiler farklı bir boyut almıştır. GB ile Türkiye karşılıksız tavizlerde bulunacaktır. Bundan sonra AB'nin kendisini üye almasını bekleyecektir. Lakin bu beklenti zannedildiği kadar kolay olmayacaktır.

---

[303] Gümrükçü, Harun ;Türkiye ve Avrupa Birliği-İlişkinin Unutulan Yönleri-Dünü ve Bugünü, Avrupa Türkiye Araştırma Enstitüsü Yayınları,İstanbul 2002,s.95.

[304] Bozkurt Enver - Özcan Mehmet - Köktaş,Arif Avrupa Birliği Hukuku,Nobel Yay. ,Ankara 2001 , s. 283. . .

[305] Karluk, Rıdvan; Avrupa Birliği ve Türkiye,Beta Basım Yayın,İstanbul 2002,s.501.

12-13 Aralık 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde Türkiye tam üyeliğe aday olarak gösterilmemiştir. Dışlanma yoluna gidilmiştir. Bu karar Türk kamuoyunu büyük bir hayal kırıklığı uğratmıştır. İlişkiler gerginleşmiştir. GKRY'nin başvurusunu olumlu karşılayan AB'nin Türkiye'ye bu yaklaşımı çifte standart olarak nitelendirilmiştir. 10-11 Aralık 1999'da Helsinki'de yapılan Zirve'de AB, Lüksemburg'ta yaptığı hatayı tamir için Türkiye'nin adaylığını ilan etmiştir. Bu zirve Türkiye-AB ilişkilerinde bir dönüm noktasıdır. Çünkü AB'nin kapıları ilk defa Türkiye'ye bu kadar yakın görünmüştür.[306] Helsinki'den sonra ilişkiler, yayınlanan Katılım Ortaklığı Belgesi, Ulusal Program ile sürmüştür. Yaşanan bu gelişmelerde devamlı olarak Türkiye'nin önüne siyasi engeller sürülmüştür. Eğer Türkiye bu sorunları giderebilirse ancak üyeliğe kabul edilecektir. Bu sorunların en önemlisi, günümüzde kamuoyunu bir hayli meşgul eden Kıbrıs'tır. AB, Türkiye ile olan ilişkilerinde hep bu sorunu gündeme getirerek, bir bakıma sorunun çözümünü ön koşul olarak belirtmiştir.

2002 yılının sonuna kadar ilişkilerde olumlu yönde çok fazla gelişme kaydedilememiştir. 12 Aralık Kopenhag Zirvesi'nde ise; "Türkiye'nin 1993 yılı Kopenhag kriterlerini yerine getirip getirmediği, 2004 yılının Aralık ayında gözden geçirilecek ve sonuç olumlu bulunursa Türkiye ile AB arasında üyelik müzakereleri "gecikme olmadan" başlayacaktır" kararı alınmıştır. [307] Türkiye'ye bir tarih verilmesi konusunda Türk hükümetinin olağanüstü çabaları diğer devletlerle kriterleri yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın yapılan müzakerelerde de Türkiye'ye çifte standart uygulandığı izlenimini uyandırmıştır.

Kopenhag Zirvesi ve Olası Gelişmeler

12 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi ile Türkiye'nin Avrupa Birliği macerasında yeni bir sayfa açılmıştır. Bu zirve ile Avrupa Birliği'ne üye devlet ve hükümet başkanları, Türkiye'ye Aralık 2004 tarihinde koşullu randevu verme tarihi almışlardır. [308] Alınan karara göre, Aralık 2004'de Türkiye'nin Kopenhag

---

306 Aydoğan, Metin; Avrupa Birliği'nin Neresindeyiz?Tanzimattan Gümrük Birliğine,Kum Saati Yayınları,İstanbul 2002,s.157-158.

307 Doğan, Yonca Poyraz; "Kopenhag Zirvesine Farklı Bir Bakış"

308 Atalay Ayşen Duygu - Nakıboğlu Burcu,Kopenhag İzlenimleri, e.t:10.03.2003

Kriterleri'nin gereğini yerine getirip getirmediği değerlendirilecek, eğer yerine getirdiğinde karar kılınırsa ancak 2005'in ilk aylarında üyelik müzakerelerine başlanabilecektir. Burada çifte şarttan söz edilmektedir. Ayrıca müzakere sürecinin mutlaka üyelikle sonuçlanması gerekmeyeceği Türkiye'ye hatırlatılmaktadır. Kopenhag Zirvesinde Türkiye ile ilgili olarak alınan kararı hem büyük bir başarı hem de bir fiyasko olarak değerlendirenler bulunmaktadır. Kimilerine göre Türkiye'ye müzakere tarihi garantisi verilerek Avrupa treni rayına oturmuştur . Kimilerine göre ise alınan karar AB'nin yıllardır yaptığı aldatmacaya devam etmesinden başka bir şey değildir.[309] Zirvenin Türkiye açısından değerlendirilmesinde bu türden görüşler verile dursun, Kopenhag Zirvesi'nde değerlendirilen asıl önemli konu Kıbrıs'tır. Kıbrıs ile ilgili olarak Zirve'de alınan karar özetle şöyle demektedir. AB sonuç belgesinde birleşik bir Kıbrıs'ı almak istediğini açıkça belirtmiştir. Ancak Kıbrıs'ta 28 Şubat 2003 tarihine kadar bir uzlaşmaya varılmaması halinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tek başına üyeliğinin mümkün olacağı da açıklanmıştır. Kopenhag Zirvesi'nin en önemli sonucu belki de, Kıbrıs'ın Türkiye'nin pazarlık konusu olmaktan çıkıp, Avrupa'nın kozu haline gelmiş olmasıdır . Zirve ile, 28 Şubat'a kadar anlaşmaya varılmaması halinde GKRY'nin üyeliğinin garanti olduğu belgelenmiştir. Böylece AB bu durumu bir nevi tehdit unsuru olarak kullanma eğilimine düşmüştür.Alınan bu karar hem Türkiye hem de KKTC için tehdit unsuru oluşturmaktadır .Çünkü, kararın bu şekilde resmileşmesi GKRY'ni rahatlatmış ve soruna barışçıl çözüm bulma çabalarını suya düşürmüştür. Tek başına AB üyesi olacak olan GKRY, KKTC'nin ekonomik çıkarlarını da zedelemektedir. Ayrıca bu üyelik Türkiye'nin ilerideki olası üyelik yollarını da tıkama avantajı yakalamıştır. Kopenhag Zirvesi sonunda uluslararası kamuoyunun önünde büyük bir hukuku ihlali yapılarak GKRY, 1960 yılında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti gibi değerlendirilmiş ve AB'ye üye olarak kabul edilmiştir. Türkiye, KKTC ile eş zamanlı olarak AB üyeliğine kabul edilmiş olsaydı güvenliğimiz açısında bir sorun bulunmayacaktı. Bugün ise bu güvenlikten bahsedebilmek imkansız hale gelmiştir. Kozlar hala karşı tarafın elindedir. Kopenhag'da son tarih olarak belirlenen 28 Şubat'ta da somut bir başarı sağlanamamıştır. Hazırlanan Annan

---

[309] Kumkale,Tahir Tamer; 28 Şubat'ta Nasıl Bir Kıbrıs Olmalı, e.t:10.03.2003

Planı üçüncü kez revize edilerek, bunun planın son hali olduğu belirtilmiş ve bu kez de son tarih olarak 10 Mart belirlenmiştir. Bugün ise, barış için atılan adımlarda başarılı bir gelişme kaydedilemediğini görmekteyiz. 10 Mart'ta oturulan masadan da aynı sonuçla kalkılmıştır. Peki şimdi ne olacaktır? Bugünlerde kafalar hep bu soruyla meşgul hale gelmiştir. GKRY'nin tek başına üye olacağı kesindir. Ayrıca, AB çevrelerinde, Türkiye'nin üyeliğinin bu süreç sonunda suya düştüğü yönünde açıklamalar yapılmaktadır. Bir üyesini tanımadığı AB'ye Türkiye'nin üye olabilmesinin mümkün olmadığı ve Türk ordusunun Kıbrıs'ta işgalci konuma düşeceği belirtilmektedir. Anlaşılan o ki; tehdit unsuru olarak gördükleri Kıbrıs konusunda başarılı sonuç elde edemeyen AB'li çevreler bu durumdan aşırı olumsuz etkilenmişlerdir. Öne sürdükleri tehdidin fiyaskoyla sonuçlanmasıyla öfkelenen AB, yaptığı sert açıklamalarla yeni bir tehdit içerisinde kendisini buluvermiştir. .

4. TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİ

4.1. Türkiye'ye Yönelik Yunan Stratejileri

Jeopolitik konum ve öneminden dolayı Türkiye, her dönemde çeşitli "tehdit"lere maruz kalmıştır. Kimi zaman ortaya çıkan "mahalli tehditler" de Türkiye'yi rahatsız etmiştir. Türkiye'nin yakın komşusu olması dolayısıyla Yunanistan, özellikle 1919'lardan sonra bir "mahalli tehdit merkezi" olmuştur. Yunanistan'dan Türkiye'ye yönelen tehdit, birbirleriyle ilişkili iki etkenden kaynaklanmaktadır. Bunların birincisi Türkiye'nin "Megali İdea" veya "Yunan yayılma sahası"'nın içinde bulunmasıdır. İkinci önemli etken de Türkiye'nin bölgedeki varlığı ve önemli bir bölge ülkesi olarak gelişmesidir. Sosyo-psikolojik nedenlere dayanan bu ikinci etken sonucu Yunanistan, "tehdit algılaması" sıralamasında Türkiye'yi birinci sıraya koymaktadır.[310] Bu iki temel nedenden hareket eden Yunanistan; silahlı işgale yönelerek, Türkiye ve Kıbrıs Rumlarını kışkırtarak, Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütlerini destekleyerek, Türkiye aleyhine çalışmalar yaparak amaçlarına ulaşmak istemektedir.[311] Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi özellikle 1974 yılından sonra Türkiye'ye karşı yeni bir strateji uygulamaya başlamışlardır. Bu stratejiyi, 1974 yılı Sonbaharında Selanik Fuarı'nın açılışında bir konuşma yapan Konstantin Karamanlis şu sözleriyle çok öz ve veciz bir şekilde ifade etmiştir: "Bugünkü gücümüzle, Türkleri savaşarak yenmemize imkan yok. Mücadelemiz her çareye başvurarak sürdüreceğiz. Türklerin yaralarını kaşıyıp kanatacağız..." .[312]

4.2. Yunan Sorunu'nun Nedenleri

4.2.1. Tarihi-Psikolojik Nedenler

Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik siyasetini belirleyen etmenlerin başında yaşayan bir tarihin yarattığı güvensizlik gelmektedir. Türkiye ve Yunanistan , 'ulus devlet' kimliklerini , birbirlerine karşı verdikleri mücadelenin ve birbirleriyle etkileşim sürecinin sonunda oluşturmuşlardır. Fatih Sultan

[310] Güler, Ali; İşgal Yıllarında Yunan Gizli Teşkilatları, Kültür Bakanlığı Yay. Ank. 1988.

[311] Başar, Cem; Terör Dosyası ve Yunanistan, C: I-II. İst., 1993.

[312] Başar, Cem; a.g.e., İstanbul 1993 s.48.

Mehmet'in babası Yıldırım Beyazıt, 1397 yılında Balkan Yarımadası'nın fethini tamamlayarak, Bizanslıların elinde bulunan Yunan Yarımadası'ndaki Selanik, Tesalya, Atina ve Mora'yı Osmanlı hegemonyası altına almıştı. Ne var ki, Osmanlılar 1402 Ankara Savaşı'nda Timurlenk'e yenilince, bunu fırsatı bilen Bizans İmparatoru Emanuel, bu toprakların yeniden Bizans derebeyleri hakimiyetine girmesini sağlamıştı. II.Murad 1430'da Selanik'i 1431'de Yanya'yı 1446'da Korent kalesi ve Patrası aldı. Böylece Yunanistan ikinci kez Türk hakimiyetine girdi. Ancak yönetimi yine Bizans prenslerine bırakıldı.

Fatih Sultan Mehmet 1453'te İstanbul'u alarak Bizans'ı yıktı. Böylece, Bizans İmparatorluğunu bir Helen İmparatorluğu olarak kabul eden Yunanlılar, büyük bir travma yaşadı ve Türklere karşı bitmek bilmez bir kin, nefret ve intikam duygusu geliştirmeye başladı. Fatih Sultan Mehmet, bu arada Mora yarımadasındaki eski Bizans prenslerinin kendi aralarındaki çekişmelere son vermek için 1458'de ordusuyla yeniden Mora'ya girdi ve yarımadayı üçe böldü. Buna göre Patras, Korent ve Mora'nın kuzeyi Osmanlıların doğrudan idaresinde kalacak, diğer bölgeler de iki Bizanslı kardeş tarafından yönetilecekti. Ancak bunların 1459'da yeniden ayaklanmaları üzerine Fatih 1460'da tekrar Mora üzerine yürüdü ve bütün yarımadayı işgal ederek despotlukları kaldırdı; ve Mora'yı doğrudan Osmanlı yönetimine bağladı. Böylece Yunanistan'ın son ve kalıcı fethi Fatih Sultan Mehmet tarafından gerçekleştirilmiş oldu. 1461'de ise Trabzon Grek Devleti'ni (Pontus Rum Devleti) ortadan kaldırdı. Bundan sonra Yıldırım Beyazıt'ın 1397'deki fethinden, Yunan bağımsızlığına kadar geçen 433 yılda, Yunanistan Türk egemenliği altında kaldı.

Fatih Sultan Mehmet 1453'te Bizans'ı tarihten sildiği zaman, bugünkü Yunanistan sınırları içinde sadece 60 bin Yunanlı yaşamaktaydı. Bunun da çoğu, Roma, Latin Venedik, Frenk, Haçlılar ve Cenevizlilerin çiğneyip geçtikleri köleler halinde, çoğu çobanlıkla geçinen zavallı insanlardı.[313] " Ortaçağda büsbütün yok olan Grek Ulusu, Osmanlıların egemenliği altında yeniden ortaya çıkmıştı. Grekler, Yunanistan'da bulunan Slavlarla Arnavutları da yavaş yavaş Grekleştirdiler. Bunun üzerine Grekçe konuşan bir ulus meydana gelmişti.[314]

---

[313] Türsan, Nurettin; –Yunan Sorunu – 5.6. 1987 – Ankara

[314] Refik , Ahmet'in Charles Seignobos'tan çevirdiği "Medeniyet Tarihi" (1328) adlı eseri syf 441

Gerçekten de Fatih Sultan Mehmet, Yunan Yarımadası'ndaki tüm diğer işgalcileri kovarak, Türk idaresindeki 433 yıl içinde engin hoş görüsüyle bir Yunan ulusunun doğmasına, kültür ve ekonomilerin gelişmesine imkan yaratmıştır. Yunanlılar işte her zaman bu tarihi gerçeklerin ezikliği içinde yaşamışlar ve kendilerini adeta yeniden yaratan Türklere karşı inanılmaz bir kin beslemişlerdir. Yunan psikolojisinde var olan tedavisi imkansız Türk düşmanlığını izah etmenin başka bir yolu yoktur. Kendilerini dünya edebiyatı, kültürü, sanatı ve bilimin öncüleri sayan Yunanlıların 433 yıl Türk egemenliğinde kalmış olmaları Bizans'ın Türkler tarafından yıkılması ve hâlâ" Konstantinopolis" diye adlandırdıkları İstanbul'un Türklerin elinde olması onların psikolojilerinde olumsuz bir şekillenmeye neden olmuştur.

Başta Ruslar olmak üzere, İngilizler ve Fransızlar, Osmanlı imparatorluğuna karşı sürdürdükleri yayılma stratejilerinde, Yunanlıların bu tarihi-psikolojik saplantılarını iyi değerlendirmişler ve yayılmacı Yunan ideolojisi megali idea'yı şekillendirerek onları Türkler üzerine saldırtmışlardır. Bir başka deyişle Yunan milliyetçiliği, her zaman Rusya, Fransa ve İngiltere'nin Türkiye'ye yönelik emperyalist emellerinin bir aracı olarak kullanılmıştır.

4.2.2. Stratejik Nedenler

Yunanistan, küçük bir yarımada devleti olarak büyümesinin, ancak önce Osmanlı İmparatorluğu'ndan, daha sonra ise Türkiye'den toprak almakla mümkün olacağını hesaplamaktadır. Bu hesapları, Rusya'nın Boğazlardan sıcak denizlere inme, İngilizler ve Fransızların Akdeniz ve Balkanlar'da egemenlik kurma hesapları ile çakışınca, stratejik emellerini gerçekleştirmede söz konusu üç devletin her zaman desteğini görmüştür.

Bunlar içinde özellikle Rusya'nın rolü dikkate değerdir. Rus çariçesi 2. Kateina'nın girişimiyle Avusturya-Macaristan İmparatoru 2. Josef'le 1789'da yapılan ve "Grek Projesi" adı ile tanınan anlaşmaya göre "Osmanlılar Avrupa'dan çıkarılacak, Katerina, torunu Konstantin için İstanbul'u Ortodoksluğa geri verecek ve orada bir Grek İmparatorluğu kurulacaktı". Katerina, Kırım'ın Kerson bölgesinde yapılan bu anlaşmada 2. Josef'i "İstanbul yolu" yazılı zafer tankları altından geçirmişti. Hiç şüphesiz Rusya'nın asıl amacı, Grek devleti

aracılığıyla İstanbul boğazlarına sahip çıkarak Akdeniz'e inmek ve aynı zamanda bir Akdeniz Devleti olmaktı. Rusya sadece bununla kalmamış, Rus ordusunda subay olan Yunan kökenli askerleri kullanarak 1769'da 1. Mora ayaklanmasını, 1787 Türk–Rus savaşı sırasında 2. Mora ayaklanmasını ve 1821'de Bağımsızlık ayaklanmasını organize etmiştir.

Yunanistan'ın Osmanlı İmparatorluğu aleyhine yayılma stratejisi, Kurtuluş Savaşından ve daha sonra 2. Dünya Savaşından sonra Türkiye'yi kuşatma stratejisi olarak gelişmiştir. Bu nedenledir ki, 12 Adalar, Girit ve Rodos, bin bir entrika ile Yunan egemenliğine sokulmuş ve Türkiye, yay gibi Ege Denizinden kuşatılmıştır. Kuşatmanın Akdeniz'den tamamlanması için Kıbrıs'ın da Yunan egemenliğine girmesi ve yayın Güneyinin de tamamlanması gerekmekteydi. İşte Kıbrıs'ta "Yunan Sorunu" temel nedeni budur. Ve, Yunanistan, bu yayılma stratejisini, Megali-i İdea adını verdiği Milli bir hedef çerçevesinde oturtmuş bulunmaktadır.

4.3. Modern Megali Idea

Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik politikalarını sadece Türkiye'nin artan önemine karşı alınan bir çeşit önlem olarak görmek ve açıklamak yetersizdir. Politikaların temel nedenlerinden biri bu olmakla beraber, belki daha da önemlisi Yunanistan'ın 19. yüzyıldan beri takip ettiği yayılmacı emperyalist politikalardır. Adına ister "Pan Helenizm" ister "Megali Idea(büyük ideal, büyük düşünce)" densin, 1821'den başlayarak Yunanistan şu veya bu şekilde bu düşünceyi gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu gün de bundan vazgeçmiş değildir.

Genel olarak ifade edilecek olursa; Megali Idea, İstanbul başkent olmak üzere, Girit, Teselya, Epir, Makedonya, Trakya, Ege Adaları, Batı Anadolu, Marmara civarı, Kıbrıs, Trabzon ve civarına sahip büyük bir Yunanistan'ı kurma hülyasıdır. Burada dikkat çeken konu bu isteklerin tamamına yakın bölümünün Türk toprakları üzerinde yoğunlaşmasıdır.[315] Yunanistan devlet adamları ve Yunan-Rum basını, son yıllarda Megali Idea'ya yeni bir yorum getirmişlerdir. Bu yorumun içerisinde; basta Güney Kıbrıs Rum kesimi olmak üzere, Türkiye'yi

[315] Güler, Ali; Dünden Bugüne Yunan-Rum Terörü, Ocak Yayinlari, Ankara 1999.

çevreleyen üçüncü ülkelerle yapılan "savunma ve askeri işbirliği" anlaşmaları, Balkanlar'da Sırplar ve Rusya ile oluşturulan "Ortodoks İttifakı" Pontus meselesini canlı tutma gayretleri ve bölücü terör örgütü PKK'ya verilen destek konuları girmektedir.

1990'dan sonra Yunan devlet adamları Megali Idea'yi üç ana ayak üzerine oturtmuşlardır. Zamanın Başbakanı Mitçotakis 1991 Noel mesajında, Kıbrıs sorununu birinci ulusal dava olarak nitelemiş; ikinci ulusal davayı ise Ege sorunu olarak ifade etmiştir. Kuzey Epir sorunu (Güney Arnavutluk) da üçüncü ulusal dava olarak Yunan Basbakanınca ortaya konmuştur.[316] Dönemin anamuhalefet Partisi Başkanı Andreas Papandreau, 1993 yılında bu üç "ulusal dava"ya bir de "Makedonya"yı eklemiştir.[317]

17 Kasim 1993 günü Başbakan Papandreau ile görüşen Rum yönetimi lideri Klerides, "Trakya'dan Kıbrıs'a kadar savunma planlamasi" ndan söz etmiş; Yunanistan Ana Muhalefet Partisi lideri Miltiades Evert ise 1994'ün başında ulusal davalarını "Kıbrıs, Kuzey Epir ve Üsküp Sorunları" olarak değerlendirmiştir.[318]

Yunan emperyalizmini veya modern Megali Idea'yi anlamak bakımından ortaya koyması gereken bir baska konu da; Andreas Papandreau'nun partisi PASOK'un seçimlerde kullandigi şu slogandır:

"Ege Savaşı Kürdistan dağlarından başlar..."

Bu sloganla ifade edilen yeni strateji Papandreu'nun tekrar işbaşına gelmesiyle canlanmış ve Yunan devlet politikası olarak uygulamaya konulmuştur.

Öte yandan, Türkiye etrafindaki üçüncü ülkelerle askeri ve ekonomik isbirliği 1990'dan itibaren hem Yunanistan, hem de Rum yönetiminin öncelikli

316 TAK., 6 Ekim 1993. "Yunan ulusunun yeni savunma hatti Epir, Makedonya, Ege ve Kıbrıs'ı da içerecek sekilde değiştirilecektir...

317 TAK., 17 Kasim 1993.

318 TAK., 24 Ocak 1994.

olarak ele aldığı bir konu olmuştur. 30 Haziran 1990'da işbirliği protokolü imzalamak için Suriye'ye giden Rum Yönetimi Lideri Vasiliu'nun görevini degerlendiren Simerini Gazetesi, "Türk yayılmacılığının direkt tehdidi karşısında bulunan ve Türkiye tarafindan ezilen halklar (?) arasında, ortak bir cephe kurulması gereğinden" söz etmiş ve "Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Suriye ile Ermeniler ve Kürtlerin Turancılığa karşı birleşmeleri zamanının geldiğini" öne sürmüştür.[319]

1995 yılında bu hedefe ulaşılmış, Yunanistan önce Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ve ardından da sırasıyla Bulgaristan, Suriye, Arnavutluk nihayet Ermenistan ile savunma ve askeri işbirliği anlaşmaları yapmıştır. Yunanistan ve Rum Kesimi 1990 yılından başlayarak bu sonucun alt yapısını adım adım oluşturmuştur. Öncelikle "Pan-Etnik Bir Birlik" veya "Pan-Etnik Bir Konferans" adı ile çalışmalara başlanmış, ardından "Benzer Kültürlere Sahip Halklar Konferansı" ile faaliyet yürütülmüştür.

Zamanın Rum Yönetimi lideri Klerides 1990 yilinda, "Biz hem siyasi, hem de askeri liderin katılacağı Pan-Etnik bir konferans istiyoruz... Yunanistan'da veya Kıbrıs'ta, zaman zaman iktidara gelenlerin değiştiremeyecekleri kesin ve önemli kararlar alınmalıdır.

Pan-Etnik Konferans konusunda üç parti yani DISI, DIKO ve EDEK görüşbirliği içindedir..." diyerek böyle bir işbirliğinin önemini vurgulamıştır.[320] Klerides'in "kısa, orta ve uzun vadeli bir Kıbrıs Politikasının ancak böyle bir Pan-Etnik Koferansta çizilebileceği" görüşüne rağmen; hem Yunan Başbakanı Mitsotakis, hem de Yunan Cumhurbaskanı Karamanlis çeşitli sebeplerle bu konuya sıcak bakmamışlar, bunun yerine Rum siyasi partileri ile Yunan Hükümeti'nin bir toplantı yapmalarını istemişlerdir.[321]

Yunanistan'ın Kıbrıs sorunu üzerinde Atina'da Pan-Etnik bir konferans düzenlenmesine karşı çıkmasının temel sebebinin iç siyasi (hem Yunanistan,

[319] Simerini/TAK., 8 Temmuz 1990

[320] Alithia/TAK., 4 Haziran 1990.

[321] TAK., 9 Eylül 1992, 13 Ekim 1992.

hem de Kıbrıs Rum Yönetiminde) gelişmelerle ilgili oldugu anlaşılmaktadir. Nitekim, Yunan Hükümet Sözcüsü Vasilis Manginas, "Pan-Etnik Konferans düzenlenebilmesi için bütün Yunan ve Kıbrıs partilerinin onayı gerekir. Böyle bir onay ise yoktur" seklinde bir açıklama yapmiştır. Yunanistan'ın Türkiye'yi çevrelemek amacıyla üçüncü ülkelerle yaptığı savunma ve askeri işbirliği anlaşmalarından önce bu çerçevede gerçekleşen önemli bir organizasyon da, Eylül 1993'te Belgrad'da toplanan "Benzer Kültürlere Sahip Halklar Konferansı"dır. Haravgi Gazetesi'ne göre Belgrad'ta yapılan konferansa; Rus, Yunan, Romanya, Bulgaristan, Ermenistan, Yugoslavya ve diger 7 ülkeden temsilciler katılmıştır." Gazeteye göre "Rum Yönetiminin Araştırmalar Merkezi (KIKEM) yetkilileri Tonis Tunarisve Stelyo Drunyatis tarafından temsil edildiği toplantıya eski hükümet başkanları, milletvekilleri, akademisyenler, üst düzey din adamları, siyasi ve diğer şahsiyetler katıldı. KIKEM tarafindan yapılan açıklamaya göre, Rum heyeti büyük heyecanla kabul edilmiş ve bütün delegeleri Rumların mücadelesine dayanışma beyan ederek "Türk işgali" aleyhine tutum takınarak "işgal ordusu ve sömürgecilerin adadan ayrılmasını" istemişlerdir. Rum heyeti Belgrad'ta bulunduğu sırada, Sırbistan Patriği, Yugoslav Federasyon Hükümeti Başkan Yardımcısı ve Sırbistan Meclis Başkanı tarafından kabul edilmiştir.[322] 1993'de iktidara geldikten sonra Türkiye'ye karşı gerginlik politikası izlemeye başlayan ve "Tek Elen Savunma Sahası" adı altında bir askeri doktrin ilan eden Papandreau, Makedonya, Kuzey Epir gerginlik politikası izlemeye başlayan ve "Tek Elen Savunma Sahası" adı altında bir askeri doktrin ilan eden Papandreau, Makedonya, Kuzey Epir (Arnavutluk), Trakya, Ege ve Kıbrıs'ı kapsayan bu doktrin, diğer egemen ülkelerin toprakları ve Ege Denizindeki uluslar arası deniz ve hava sahaları üzerinde hak iddia etmiştir.[323] Yunanistan savunma ve askeri işbirliği anlaşmaları yapmakla Türkiye'yi "kuşatma" yolunda adımlar atmaya başlamıştır.

1993'ten sonra gündeme getirdiği yeni askeri doktrin gereği Papandreu, önce Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile bir savunma ve askeri işbirliği anlaşması yapmıştır. Kıbrıs'ın güneyinin silah deposuna çevrilmesinde büyük rol oynayan

[322] TAK., 29 Eylül 1993. .

[323] Milliyet Gazetesi; S. Elekdag, "Kardak Krizi'nin Sorumlulari", (14 Subat 1996).

Yunanistan, Rum Mili Muhafiz Ordusu'nun yönetiminde Yunan subayları görevlendirmiştir.[324] Güney Kıbrıs'ta hava ve deniz üsleri kurma hazırlığına başlayan Yunanistan, Rum yönetimi ile ortak askeri tatbikatlar yapmıştır. Güney Kıbrıs yönetimi ile Yunanistan arasında 1993'ten başlayarak uygulamaya konan ortak savunma ve askeri işbirliği çalışmaları 1990 yilinda alt yapısı oluşturulan bir baska çalışmanın ürünü olarak görülmektedir. Zamanın Rum Savunma Bakanı Aloneftis, askeri konularda uzman sayılan Aristos Aristotelus'un yazdığı "Korku Dergisi" adlı kitabın tanıtılması için 29 Mayis 1990'da düzenlenen basın toplantisinda gazetecilerin çeşitli sorunlarını cevaplarken Attila'nin (Türk Ordusunu kastediyor) artık Kıbrıs'ı 48 saat içinde zaptedemeyeceğini" iddia ederek şu sözleri kullanmıştır.

"Çünkü artık koşullar değişmiş bulunuyor. Şimdiki kuvvet dengesi birkaç yıl önceki gibi değildir." Rum savunmasını güçlendirmek için sürdürülen çabalara değinen Aloneftis, konuşmasına şöyle devam etmiştir: "Çünkü Yunanistan Ulusal Savunma Bakanlığı ile sıkı bir işbirliği içindeyiz. Mevcut koşullar içinde ortak bir savunma planlamasi için çaba harcamaktayız ..." [325]

1990 yılı Ekim ayında yapılacak olan yıllık Nikiforos Tatbikatina Yunan savaş uçakları ve gemilerinin de katılıp katılmayacağı sorusuna verdiği cevapta ise Aloneftis, "bunun için bir senaryo bulunduğunu ve görüşülmekte, incelenmekte olduğunu" söylemiştir.[326]

Rum Savunma Bakanı Aloneftis, tatbikatın ortak yapılması konusundaki çalışmalarına devam etmiş, Ekim ayının başında (3 Ekim 1990) Atina'ya giderek bu konuyu Yunan hükümeti ile görüşmüştür. Simerini Gazetesi'nin haberine göre, aynı görüşmelerde savunma alanında daha sıkı işbirliği yapılması ve Yunan subayların Rum Milli Muhafız Ordusu'nda görevlendirilmesi, Rum tatbikatına Yunan uçaklarının da katılması konularını gündeme getiren Aloneftis bu defa işbirliğinden umutlu olduğu ve bu konuda bir karar verilmesinin beklendiğini ifade etmiştir.[327]

[324] Aksam Gazetesi, 25 Temmuz 1995.

[325] TAK., 30 Mayıs 1990.

[326] TAK., 30 Mayıs 1990.

[327] Simerini/TAK., 4 Ekim 1990.

Rum tarafının bütün bu girişimlerine karşılık beş gün süren ve 19 Ekim 1990 günü Larnaka'da Rum Yönetimi Baskani Vasiliu tarafindan kabul edilen bir geçit töreni ile sona eren Nikiforos Tabikati'na Yunan uçaklarını katılmadığı görülmektedir. Bunda dönemin siyasi ve askeri ortaminin etkili oldugu söylenebilir. Bu gelişme, Yunanistan ve Güney Kıbrıs arasındaki "ortak savunma" anlayışını ortadan kaldırmamış ve Rum Mili Muhafiz Ordusu'ndaki Yunanistan yardım ve katkıları, Yunanlı subayların varlığı devam etmiştir.

DISI Larnaka Gençlik Kolları tarafından Kıracı Köyü'nde düzenlenen savunma konularının tartışıldığı bir toplantıya katılan Rum Temsilciler Meclisi Savunma Komitesi Üyesi DISI Milletvekili Andreas Georgiyev, "Kıbrıs'ın Yunanistan'ın Savunma sahasında olduğunu" vurgulamıştır.

Rum Savunma Bakani Aloneftis, 11 Ekim 1990'da düzenlediği basın toplantısına sorulan bir soruya verdiği cevapta "Bu gün Milli Muhafiz Ordusu subaylarının %25'inin Yunanlı olduğunu" açıklamış; Ayrıca 1990 yılı içinde Yunanistan tarafindan MMO'na yapılan yardımların 250.000 lirayı (Kıbrıs Lirası) bulduğunu söylemiştir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile Yunanistan arasındaki bu işbirliği faaliyetleri sonraki yıllarda da devam ettirilmektedir. Yunanistan, özellikle Türkiye'yi zayıflatmayı ve Türkiye'nin etrafindaki ülkelerle iyi ilişkiler geliştirerek, Türkiye'yi adeta "kuşatmayı" hedeflemektir.

4.4 1980'den Günümüze Türk Yunan İlişkileri

1980'den bugüne Türk-Yunan ilişkileri iki kelime ile özetlenebilir: ‘Gerginlik ve Kriz’ İlişkilerin bu iki kelimeyle nitelendirilmesinin nedeni, Yunanistan'ın 1981'den başlayarak Türkiye'ye karşı izlediği politikadır. Yunanistan'da 18 Ekim 1981 seçimlerinde Andreas Papandreau'nun liderliğindeki Panhelenik Sosyalist Parti (PASOK) oyların % 48'ini ve 300 milletvekilliğinden 175'ini alarak iktidar olmuştur. 1974'ten beri iktidarda olan Yeni Demokrasi Partisi ise % 36 oy oranıyla 115 milletvekilliği kazanmış ve muhalefete düşmüştür. PASOK lideri Papandreau, gerek seçim kampanyasını sırasında, gerek seçimlerden sonra okuduğu hükümet programında, dış politikasını tamamen "Türk Düşmanlığı" üzerine kurmuştur. Ona göre, Yunanistan için en büyük tehdit ve tehlike,

kuzeyden yani Sovyet Bloğundan değil, Doğudan yani Türkiye'den gelmekteydi. Papandreau'nun Türkiye'yi tehdit olarak görmesi, bir şantaj politikasının ürünüydü. Sonraki gelişmeler de göstermiştir ki Papandreau, Türkiye'yi "tehlike" ve sorunların çözümünde "uzlaşmaz" ve hatta "emperyalist" olarak göstermek suretiyle, Batı dünyası içinde, Amerika nezrinde, Avrupa Konseyi ve Avrupa Topluluğu (bugünkü AB) karşısında Türkiye'yi yalnız bırakmak ve bu devletleri ve kuruluşları kendi yanına çekerek, kendisinin emperyalist hedeflerini gerçekleştirmek istemiştir. Papandreau, 19. Yüzyıl Yunanistan'ının yaptığı gibi sırtını Avrupa'ya dayayarak Türkiye aleyhindeki amaçlarına ulaşmak istemiştir.

Bir Amerikan kongre heyeti 1985 Ocak ayında Atina'yı ziyaret ettiğinde, Yunan-Amerikan ilişkilerini bile, Türk-Yunan ilişkilerine bağlamaktan geri kalmayan Papandreau, Kongre heyetine, "Yunanistan'ın Amerika ile ilişkileri, Amerika'nın Yunanistan'ın isteklerini kabul etmesi için Türkiye'yi ikna ettiği zaman düzelecektir" demiş ve Yunanistan'ın isteklerini de şöyle sıralamıştır:
“1.Ege'nin hava savunmasının sorumluluğunun tamamen Yunanistan'a ait olduğu kabul edilmelidir.
2.Yunanistan'ın Ege'de 10 millik hava sahası kabul edilmelidir.
3.Yunanistan'ın Limni'yi silahlandırma hakkı(!), Türkiye ve NATO tarafından kabul edilmelidir.
4.Ege üzerindeki uluslar arası hava sahası içinde uçan Türk askeri uçakları, Atina tarafına haber vermelidir”.

Papandreau, bu istekleriyle Ege Denizi'ni tamamen Yunanistan'ın kontrolü altına sokmak istiyordu. Bunun yanında, kara suları ve kıta sahanlığı konularında da Papandreau'nun iddiaları vardı. Türkiye’nin bunları da tartışmasız kabul etmesini istiyordu. Kıbrıs'ta ise "federal" sistemi değil, adayı tamamen Rumların egemenliği ve kontrolü altına sokacak "üniter" bir Kıbrıs, yani Rum çoğunluğun yönetimine dayanan bir Kıbrıs peşinde koşmuştur.

Son çeyrek asırda, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilk büyük kriz, 1984 Ağustosu'nda patlak veren Limni Krizi'dir. NATO Başkomutanı General Rogers'ın kuzey Ege'de Sovyetlere karşı bir savunma hattı kurmak istemesi ve kasıtlı veya kasıtsız, bu çerçevede, Lozan Antlaşması ile askerden arındırılmış

olan (Madde 12) Limni adasında üsler kurmak istemesi, bir Türk-Yunan gerginliğine neden oldu. NATO Genel Sekreteri ile Başkomutanı, bu planı kabul ettirmek için Türkiye'ye baskı yaptılar. Papandreau ise bu plana dört elle sarıldı. Ancak, Türkiye'nin Limni'nin silahlandırılmasına şiddetle karşı çıkması üzerine, plan yürümedi. 1985 Mart'ında Türkiye Başbakanı Turgut Özal Yunanistan'ı diyaloga çağıran bir konuşma yaptığında, Yunan hükümeti, diyalog için şu iki şartı ileri sürdü:

1.Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs'taki "işgal kuvvetlerini(!)" geri çekmesi.

2.Türkiye'nin Ege'deki iddialarından vazgeçmesi.

Türkiye Başbakanı, 1985 Nisanında Amerika'da bulunduğu bir sırada Papandreau'ya görüşme teklifini bir kere daha tekrarlamış ve hatta Yunanistan'la bir "Dostluk, İyi Komşuluk, Uzlaşma ve İşbirliği" anlaşması imzalamayı önermiştir.

Yunanistan bu öneriye hiçbir olumlu cevap vermemiştir. Üstelik 1987 Martında yeni bir kriz patlak vermiştir. Yunan hükümeti, 1976'dan beri unutulmuş görünen "kıta sahanlığı" anlaşmazlığını körüklercesine yeni bir kriz yaratmak için 6 Mart 1987'de kabul ettiği bir kanunla, bir uluslar arası konsorsiyuma, Kuzey Ege'de Taşoz adası açıklarında petrol arama izni vermiştir. Bunun üzerine Türk hükümeti, 25 Mart'ta, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na, Midilli-Limni-Semadirek üçgenindeki uluslar arası sularda petrol arama izni vermiştir. Türkiye'nin, Yunanistan'ın kıta sahanlığına el attığını ileri süren Papanderau, ülkesinin Ege'deki "egemenlik haklarını" korumak için gerekli önlemleri alacağını bildirmiş ve 27 Mart'ta yaptığı bir konuşmada ise, "Türkiye bu saldırganlık hareketlerine devam ederse", Yunan silahlı kuvvetlerinin "Türklere çok ağır bir ders vereceği" tehdidini savurmuştur. Türk Genelkurmayı ise, bu tehdide aynı gün verdiği cevapta, petrol araması yapacak olan MTA Sismik-I gemisinin faaliyeti engellenecek olursa, buna "tereddütsüz" karşılık verileceğini bildirmiştir. 28 Mart sabahı Sismik-ı Çanakkale'den, arama yapacağı uluslar arası sulara hareket etmiştir. Türk basını o sabah, "eller tetikte", "Ege'de savaş bulutları" ve "Dokunanı yakarız" gibi başlıkları atmıştı. Gerginlik karşısında NATO aracılık için harekete geçmiş, fakat krizi çözen yine Türkiye olmuştur. Başbakan Özal, 27 Mart'ta verdiği bir demeçte, Yunanistan

uluslar arası sularda petrol aramaktan vazgeçer ve kendi karasularına çekilirse, Türkiye'nin de aynı şeyi yapacağını bildirmiştir. Papandreau, Amerika ve NATO'nun baskısı ile bu teklifi kabul edince, kriz çözülmüştür. Bu krizin hemen arkasından Türkiye, 14 Nisan 1987'de Avrupa Topluluğu'na tam üyelik için başvurmuştur.

1988 yılı başında, Türkiye ile Yunanistan arasında bir diyalog gerçekleşmiştir. Türkiye Başbakanı Turgut Özal ile Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreau, 30-31 Ocak 1988'de İsviçre'nin Davos kentinde bir araya gelmişlerdir. Bu zirvenin ardından da 31 Ocak 1988 tarihinde "Davas Bildirisi" adını alan bir belge yayınlanmıştır. "Davas Mutabakatı" adı da verilen 9 maddelik belge ile iki taraf, anlaşmazlık konularını çözmemekle beraber, aralarındaki ilişkilere uygulanmak üzere bir takım ilkeler kabul etmişlerdir. Bu ilkeler, "iyi niyetle", "ortak bir zemine hareket", "ekonomik işbirliği" ve "kalıcı çözümlere yöneliş" gibi deyimleri kapsamaktaydı. Ancak Davos Bildirisi'nden de bir sonuç elde edilemedi. Ortak bir zemine doğru hareketi kolaylaştırmak için, biri ekonomik, diğeri siyasal, iki komite kurulması ve Dışişleri Bakanlarının yılda en az iki defa buluşmaları esası kabul edilmişti. Ekonomik Komite Ankara'da, Siyasal Komite de Atina'da 1988 Mayısında toplandı. Her iki toplantıdan da bir sonuç çıkmadı. Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz, Atina toplantısından sonra, "Kimse gereksiz yere beklenti içine girmesin" diyerek Atina toplantısının havasını ve sonucunu açıkça ortaya koyuyordu. Türkiye'de bazı çevrelerin adlandırmasıyla "Davos Ruhu" da iki ülke arasındaki ilişkileri düzeltememişti. Yunanistan'da Kasım 1989 ve Nisan 1990'da iki defa seçim yapıldı. Her ikisini de de Yeni Demokrasi Partisi kazandı ve Papandreau kaybetti. İktidara gelen Yeni Demokrasi Partisi, iki ülke arasındaki sorunların çözümünde önemli bir adım atmamakla birlikte, Papandreau'nun "kriz politikası"nı terk ederek Türk-Yunan ilişkilerine belirli bir sükunet getirdi. 1990'da Körfez Savaşı'nın çıkması ve Türk-Amerikan ilişkilerindeki yakınlaşma da yeni Yunan hükümetinin "sükunet" politikasında etkili olmuştu. Ancak 1992 yılından itibaren bir iç savaşa dönüşen Bosna-Hersek krizi ve Balkan krizi, Türk-Yunan ilişkilerinde doğrudan bir kriz yaratmamakla birlikte, Yunanistan'ın saldırgan Sırbistan ile işbirliği yaparak Balkanlar'da Türkiye aleyhine bir blok oluşturma çabası, Türkiye'nin de bu çabalara aynı şekilde cevap vermesi iki ülke arasında "Balkanlar

Mücadelesi"ni başlatmıştır .[328] 1980'den günümüze uzanan döneme damgasını vuran en önemli gelişmelerden biri de Kardak Krizi olmuştur. Figen Akad isimli bir geminin Kardak Kayalıklarında 25 Aralık 1995 tarihinde karaya oturması sonucu, bu kayalıkların hangi devlete ait olduğu konusu gündeme gelmiş ve anılan kayalıklar üzerindeki egemenlik iddiaları, bundan böyle, Türkiye ile Yunanistan arasında resmi bir nitelik kazanmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak, Yunanistan'ın uluslararası antlaşmalar ile kendisine devredilen adalar ve verilen hakların da ötesinde, Anadolu'nun 3 mil dışındaki alanlarda kalan bütün ada, adacık ve kayalıklara sahip olmak istemesi, Ege'de yeni ve belki de çok önemli bir başka sorunu gündeme getirmiştir.

Bu sorun çözümlenmeden, denizdeki yetki alanları ve bunlar üzerindeki hava sahasına ilişkin geçmişten beri süregelen sorunların çözümünün daha da zorlaştığı ve zorlaşacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, Kardak Kayalıklarında somutlaşan sorunun çözümü büyük bir önem taşımaktadır.

Türkiye ile Yunanistan'ın, Ocak 1996'da Kardak Kayalıkları yüzünden bir savaşın eşiğine kadar gelmesini diğer devletler anlamakta güçlük çekmiş, hatta uluslararası kamuoyunda bu gerginliği tuhaf ve gülünç olarak yorumlayanlar da olmuştur. İki devlet arasında bir krize neden olan Kardak Kayalıkları, ekonomik ve jeopolitik yönden çok önemli görülmeyebilir. Ancak, kayalıkların egemenliğinin kime ait olduğunun tescil edilmesi ile iki devletin elde edeceği siyasi ve hukuki avantajlar, çok önemlidir. Kardak Kayalıkları bu nedenle bir semboldür. Yunanistan'ın iddiaları doğrultusunda bu kayalıklar üzerinde Yunan egemenliğinin tescil edilmesi halinde:Meis dışında kalan on iki ada bölgesinde, Türkiye aleyhine sözde deniz egemenlik alanlarını belirleyen 28 Aralık 1932 tarihli "Toplantı Tutanağı"nın bundan böyle hukuken bağlayıcı bir belge olduğu kabul edilmiş olacaktır;

Anılan Toplantı Tutanağının bağlayıcı bir belge niteliği kazanması halinde, Kardak Kayalıkları ile aynı statüde olan ve On iki ada bölgesinde bulunan çok sayıda ada, adacık ve kayalık üzerindeki Yunanistan'ın egemenlik

[328] Armaoğlu, Fahir-; 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Cilt 1-2: 1914-1995, Genişletilmiş 12. Baskı, Alkım Yayınevi, Ankara, s. 955-958

iddiaları meşruiyet kazanmış olacaktır. Söz konusu ada, adacık ve kayalıklar üzerinde Yunan egemenliğinin kabul edilmesi neticesinde Yunanistan, Ege'de yeni karasuyu alanları elde etmiş olacaktır.

On İki Ada bölgesinde iki devlet arasında var olduğu Yunanistan tarafından iddia edilen "deniz sınırı" fiilen ve hukuken kesinleşmiş olacaktır (Yunanistan, geçerliliği olmayan bu deniz sınırını Türkiye'nin batı sınırı, kendi ülkesinin ve Avrupa'nın ise doğu sınırı olarak göstermeye çalışmaktadır). Bu nedenle Kardak Kayalıkları sorununun çözüm şekli, her iki devlet için de, çok büyük bir önem taşımaktadır. 20. yüzyılın son çeyrek asrına damgasını vuran Türk-Yunan krizlerinden en önemlilerinden biri de 1984'ten sonra Türkiye'yi kana bulayan bölücü terör örgütü PKK'ya Yunanistan'ın verdiği destek olmuştur. Yunanistan, Türkiye'de işlemiş oldukları terör suçları nedeniyle adli takip ve soruşturmadan kaçarak ülkelerine sığınan teröristlere siyasi sığınma, kamp ortamı sağlama, silahlı eğitim, sağlık hizmeti verme ve barınma imkanı gibi kolaylıklar sağlamıştır.

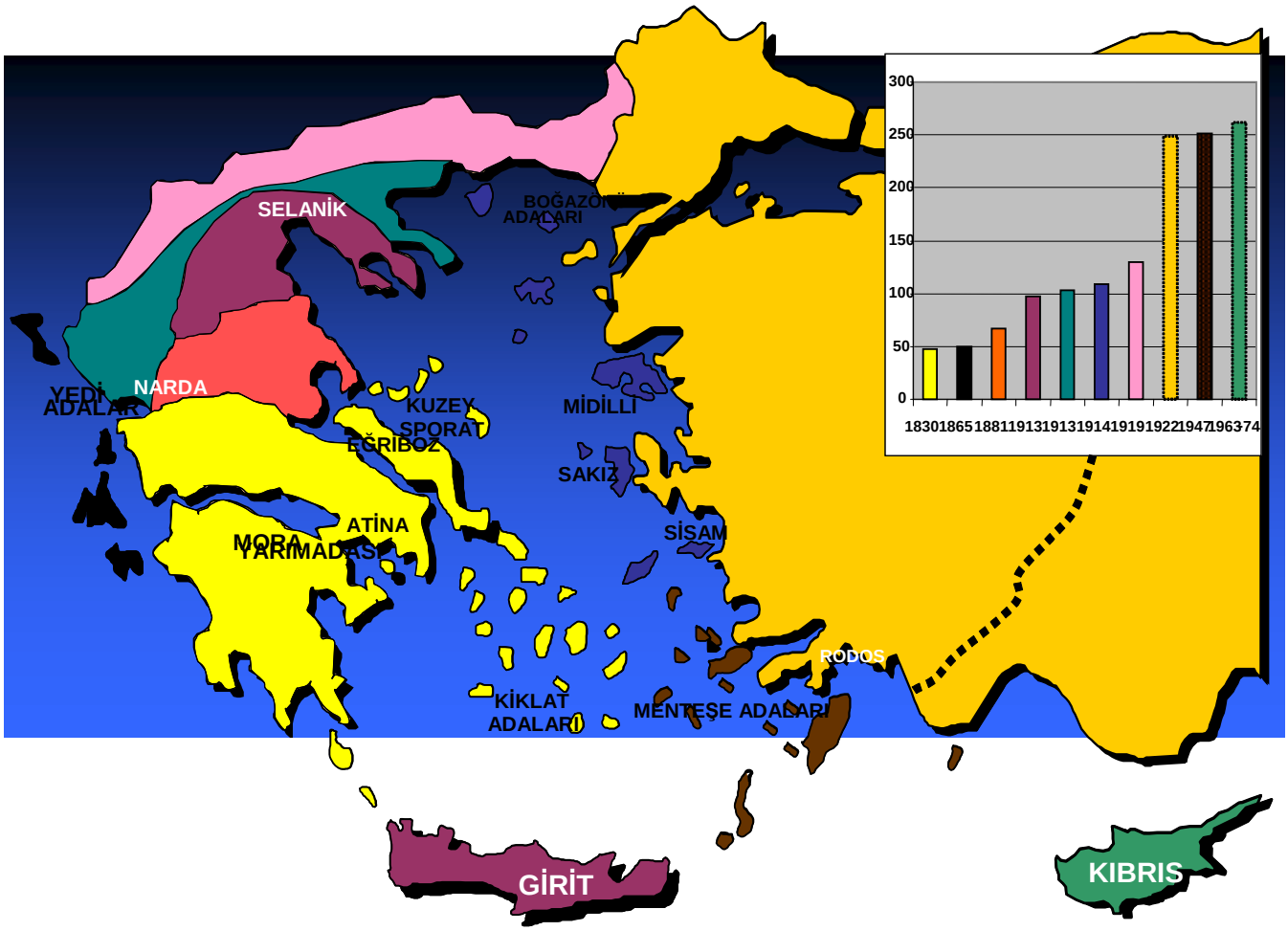
PKK terör örgütü Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesiminde rahatça faaliyet gösterebilmişlerdir. Yakalanan PKK militanlarının ifadelerine göre; özellikle 1994 yılından itibaren Türkiye'den ve Avrupa'dan çeşitli yollarla Yunanistan'a gönderilen PKK militanlarının, bu ülkede örgüte ait mevcut kamplarda patlayıcı madde eğitimine tabii tutuldukları ve bu eğitimi tamamlayan militanların görevlendirildikleri metropol iller ve turistik bölgelerde bombalı saldırılar yapmak üzere Türkiye'ye giriş yaptıkları anlaşılmıştır. PKK, Yunanistan'dan ülkemize dönük faaliyetlerin bir kısmını Atina ve İstanköy'de bulunan ERNK temsilciliği ve Kürdistan Komitesi gibi kuruluşlarca organize etmektedir.

Yunanistan'ın özellikle Avrupa kamuoyunu etkilemeye yönelik Türk turizmini baltalama amaçlı yoğun gayretleri ile ülkesindeki parlamenter, asker ve diğer resmi kişilerin himayelerinde oluşturulan kamplarda turistik yörelerimize yönelik bombalama ve sabotaj eğitimlerinin verilmesi yasadışı örgüt ile Yunanistan'ın hangi müştereklerde birleştiklerini göstermektedir. Yunanlı subaylar terör örgütü PKK kamplarında teröristlere eğitim vermişlerdir. Güney Kıbrıs Rum kesimi PKK terör örgütü mensuplarının Avrupa ülkelerinde Suriye, İran ve Irak'a geçişlerin de ki uğrak yeri olup, örgüt mensuplarına her türlü

kolaylığı göstermektedir. Bekaa vadisinde Abdullah Öcalan'la görüşen Rum Milli Muhafız Ordusu'nun emekli komutanının "Kürdistan'ın kurtuluşu Kıbrıs'ın kurtuluşu demektir" şeklindeki ifadesi her şeyi açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesiminin PKK terör örgütüne vermiş oldukları destek, devlet düzeyinde yürütülmektedir. Bu ülkelerin bakanları, milletvekilleri, çeşitli kademelerdeki askeri ve sivil bürokratları, gazetecileri ve diğer kesimlerince PKK terör örgütüne yoğun bir destek verilmektedir. Türkiye'ye yönelik eylem yapan bölücü terör örgütüne destek veren Yunanistan, Türkiye'ye karşı ilan edilmemiş bir savaş kampanyası sürdürmektedir.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki son kriz, bölücü terör örgütünün elebaşı Abdullah Öcalan'ın ele geçirilmeden önce Yunanistan'a gitmesi ve bu ülkenin Kenya'nın başkentindeki büyükelçiliğinde bir süre saklanmasıdır. Bu olayların yaşandığı günlerde Türkiye ile Yunanistan'ın arası iyice açılmış, teröre verdiği destekten ötürü Yunanistan uluslararası arenada zor günler geçirmiştir.

Şekil 4.1.Yunanistan'ın Yıllar İtibari ile Toprak Kazanımları

5. KIBRISTA RUM YUNAN İKİLİSİNİN YAPTIĞI KATLİAMLAR

5.1. İngiliz Döneminde Yapılan Katliamlar

5.1.1. 1912 İlk Katliam

İtalya ile savaşın yaralarını sarmadan Balkan ülkelerinin saldırısına uğrayan Osmanlı İmparatorluğu, Kıbrıs'la ilgilenecek durumda değildi. Bunu fırsat bilen ve Balkan ordularının ilerlemelerinin Enosis'in gerçekleşmesine olanak yaratacağını uman Kıbrıs Rumları, Mayıs l912'de yeni tahriklere başvururlar. Bir yandan Osmanlı ordularının gerilemesini sevinç gösterileri ile kutlayıp, Türkleri rencide ederken, bir yandan da Enosis eylemlerini yoğunlaştırırlar.

Mayıs ayının sonlarına doğru "Enosis ve Yaşasın Yunanistan" sloganları atarak Hamit Mandraları'nda (bugünkü Hamitköy) oturan Türklere saldırdılar. 27 Mayıs 1912 tarihli Vatan gazetesinde, Rumların saldırılarını anlatan Bodamyalızade Mehmet Şevket Bey, saldırıların "Kıbrıs'taki Yunan müsevvikleri (Provokatörleri) tarafından kışkırtıldığını" yazmaktadır.

Sir George Hill ve Söz gazetesi de, olayların Trablusgarp savaşındaki yenilgi nedeniyle Rumların Türkleri alaya almaları üzerine başladığını yazmaktadırlar. Yunan provokatörlerinin kışkırtması ile Rumların Leymosun Panayırında taş, şişe ve her çeşit silahla saldırıya geçtiğini belirten 3 Haziran 1912 tarihli ve 35 sayılı Vatan gazetesi; 5-6 bin kişilik kalabalığın, "Yaşasın Yunanistan, Yaşasın İlhak" naraları ile Türk mahallelerini yağmaladığı ev, dükkan ve dini yerleri tahrip ettiği anlatıyordu. Haberde ayrıca; çeşitli bölgelerde de Türk sakinlerin dövüldüğü, taciz edildiği, küfre uğradığı belirtiliyordu.

4 kişinin öldürüldüğü, 100'den fazla kişinin de yaralandığı 1912 olayları, Rumların Türklere yönelik ilk kanlı saldırılardır. Ölümle sonuçlanan ilk kitlesel çatışmalar olması sebebiyle, 1912 olaylarının Kıbrıs tarihinde ayrı bir önemi vardır. Bu saldırıların ardından yaygın bir şekilde başlatılan "Rum'dan Rum'a" kampanyası sonucunda; Türk dükkan ve malları boykot edilmiş, Türklerin

ekonomik bakımdan çökertilmesi için Türk halkı üzerinde dayanılmaz baskılar uygulanmıştır.Aynı günlerde Rum kilisesi önderliğinde oluşturulan Enosis heyetleri, başta İngiltere olmak üzere birçok Avrupa ülkesine "ilhak" gezileri düzenlerken, Kıbrıs'tan da yüzlerce Enosis telgrafı İngiltere'ye gönderilmiştir

5.1.2. Kareklas Olayı

1927 yılında yaşanan bir olay, Rum toplum bilincine işleyen Türk düşmanlığını kanıtlayan ibret verici bir belge niteliğindedir. Bu ibret verici belge, Hacı Halil adlı bir Türk'ü öldüren Anteni Petri Jambo adlı Rum'u, kaçtığı Atina'dan Kıbrıs'a getirmekle görevlendirilen Kareklas adlı polis memurunun sunduğu rapordur.

5 Eylül 1927 tarihli bu raporunda Kareklas, Jambo adlı katil Rum'u getirmek için gittiği Atina'da karşılaştığı engellerle saldırıları anlatmakta ve "Türk öldürmek bir suç değildir" diyen Rumlarla Yunanlıların Jambo'yu nasıl koruduklarını yazmaktadır. Polis komutanına yazılmış olan ve valiye iletilmesi istenen raporun önemli bölümleri şöyledir:

"28 Şubat 1927 sabahı Atina'ya vasıl oldum. Buradaki Kıbrıslılar bana kötü bakmaktaydı ve çoğu da Jambo'nun iadesine karşıydı. Jambo'nun karakterinde olan işçi sınıfı, öğrenciler, memurlar, meslek sahipleri ve diğerlerinin düşünceleri ve bana karşı tutumları, "Bir Türk öldürdü diye bir Rum'u asmak, idam etmek için geri mi götüreceksin?" şeklindeydi.

Birçok Kıbrıslı Rum, gruplar oluşturarak Jambo'nun Kıbrıs'a iadesine karşı imza toplarken gördüm. Bu gruplar Yunan makamlarını ziyaret edip baskılarda bulunarak iadenin gerçekleşmemesi için ellerinden geleni yapıyorlardı. İki kişiden edindiğim istihbarattan, Yunanistan'daki Kıbrıslıların bu kadar iade meselesi üzerine gitmelerinin sebebi şuydu: Jambo Yunanistan'a kaçtıktan sonra, Kıbrıs'ta işlemiş olduğu tüm suçların, Türklere karşı olduğunu, öğünerek yalan söylemişti.

Ayrıca "Hacı Halil, Rumların can düşmanıydı ve adanın Yunanistan'a birleşmesine engel olduğu için öldürdüm" demişti.

Jambo, Atina'da yaşayan ve önemli mevki sahibi Kıbrıslılardan eski milletvekillerinden Dr. Zannetos, Evangelos Hacı Yuannu, Dr. Yaropulos ve hukuk öğrencisi Agroslu (Kıbrıs) Ziyadinos'u ziyaret etti. Bu önemli kişiler tarafından da önemli bir iş yapmış gibi alkışlanırdı.

Kıbrıs Gençlik Cemiyeti kendisine sahte kimlik sağladı. Atina'da yaşayan birçok Kıbrıslının, gelişmeler üzerine yaptığı aleyhteki faaliyetler anlatılamaz. Konuya tesir edebilecek kadın-erkek herkese başvurdular. Kamuoyu yaratmak için imzalanan memorandumları Balkanlara ve herkese gönderdiler.

Javapullos, Kıbrıs'ta sosyalist faaliyetleri başlatarak Kıbrıs Komünist Merkezi'ni kurmuştu. Kendisi ve yandaşları ellerinden gelenleri yaptılar. Sundukları muhtıralarda Jambo'yu 'siyasi suçlu' ilan edip, Kıbrıs'ın kahramanı olarak tanıttılar. Jambo'yu siyasi suçlu, Kıbrıs'ın kahramanı ilan eden ve affını talep eden yazılı başvuruları halka imza ettirerek Yunan hükümetine sundular.

"Hacı Halil'in fanatik bir Rum düşmanı ve Enosis'e büyük bir engel teşkil ettiği için Jambo tarafından öldürüldüğü" Yunan devlet makamlarına inandırılmaya çalışıldı. Hükümet ve halk kuruluşları nezdinde benim Enosis'e karşı bir casus olduğumu yaydılar. Jambo, Yunan Adalet Bakanı Angelopulos tarafından abide bir şahsiyet olarak görülüyordu. Kıbrıslı Rumlar bir Girit'li Rum'u beni öldürmesi hususunda ikna ettiler. İade konusunda bir karar alınırsa... Önceden toplanan çok sayıda halkın polise saldırıp onu kurtarması kararlaştırıldı. Fırsat buldukça başarılarından dolayı öğünerek diyorlardı ki, 'Bir Türkü öldürdüğü için bir Rum'un İngiliz'e iadesi doğru değildir'. Birçok Kıbrıslı, Kıbrıs'tan gönderdikleri mektuplarda ihraç emri aleyhine çalışanları teşvik ediyorlardı. Larnaka'da toplanan bağışlar Jambo'ya gönderildi".

"Türk öldürmek suç değildir. Türk öldüren bir kahramandır" yargısı, Rum toplumun bilincine iyice işlemişti.

5.1.3. 1931 Olayı

Yunan isyanının 100. yıldönümü olan 25 Mart 1921'de 500 kilisede toplanan Rumlar ilk Enosis Plebisitini yaparak ilhak yönünde bir karar

onaylamışlar ve İngiliz Yönetimine başvurarak Enosis istemişler, 10 yıl sonra 1931'de de Enosis için ayaklanmışlardır.

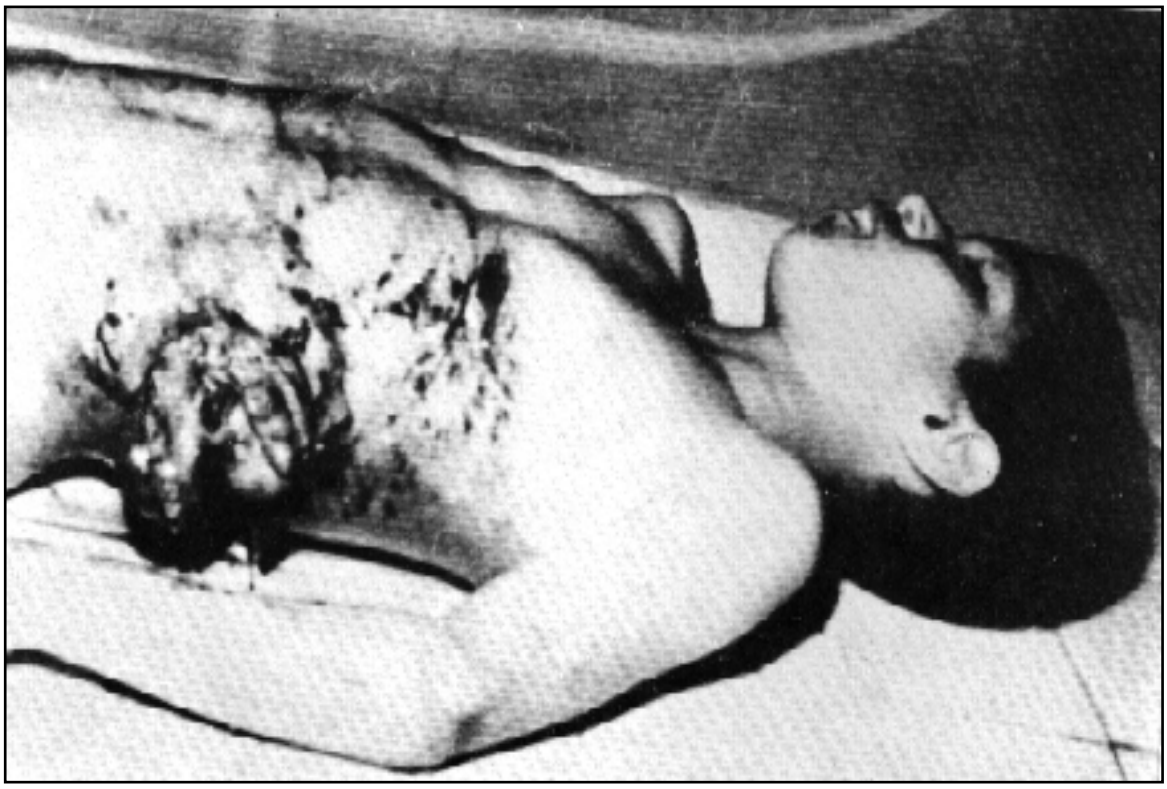
Milli Kongre ile İngiliz Sömürge Yönetimine karşı bayrak açan Kıbrıs Türkleri, karşılarında yeni Enosis istekleri ve propagandalarıyla Kıbrıs Rumlarını ve Yunanistan'ı bulmuşlardır. 1800'lü yıllardan beri süren yoğun Enosis propagandası, nihayet 1931 yılında fiili bir ayaklanmaya dönüşmüştür.

Milli Kongre'nin toplanmasından 6 ay sonra, 17 Ekim 1931'de Kavanin Meclisi Üyesi Nikodimos'un (bir papazdı) bir vergi konusunu bahane ederek Enosis çağrısı yapmış, bunun üzerine Kıbrıs Rumları silahlı bir ayaklanma başlatmışlardır. Ayaklanma, Kıbrıs'ın sömürge idaresinden kurtulup bağımsızlığım kazanması için değil; bir başka sömürgeci ülke olan Yunanistan'a bağlanması için yapılmıştır. Yunan Konsolosu Kyrou'nun kışkırtmalarıyla "Milli Kurtuluşumuz Yunanistan'la birleşmektir" diyen Papaz Nikodimos'un peşine takılan Rumlar, "ilhak" sloganları atarak hükümet binalarına saldırmışlar ve Vali konağını yakmışlardır. Saldırıda 7 kişi ölmüş, 67 kişi yaralanmış, binlerce liralık maddi hasar meydana gelmiştir.

Aldığı sert önlemlerle isyanı bastıran, 400 kişiyi tutuklayan, isyanın ele başlarını ve kışkırtıcı rol oynayan Yunan Konsolosu Kyrou'yu da adadan süren İngiliz yönetimi; milli tarihlerin okutulmasını yasaklamış, basına sansür uygulamış, siyasi faaliyetleri ve milli bayrakların çekilmesini yasaklamış, yasama meclisi niteliğindeki Kavanin Meclisi'ni de kapatmıştır.

İsyana katılmayan, hatta isyana karşı çıkan Kıbrıs Türkleri de sömürge yönetimi tarafından cezalandırılmış, temsilcileri Kavanin Meclisi'nden uzaklaştırılmış, konan tüm yasaklamalara Türkler de muhatap olmuştur. Böylece Türk halkı, bir kez daha sömürge yönetiminin haksız bir baskısına uğramıştır. İsyanın en önemli sonucu; Türk halkının başlattığı sömürge karşıtı savaşın ve sömürge yönetimi tarafından gasp edilen toplumsal haklarını elde ekmek için verilen mücadelenin engellenmesi olmuştur. Nitekim 1942 yılında Dr. Küçük tarafından çıkarılacak olan Halkın Sesi'nin yayın yaşamına girmesine kadar, sömürge yönetimine karşı etkili bir mücadele verme olanağı kalmamıştır.

5.1.4. Eoka Saldırıları

Şekil.5.1. EOKA terör ögütünün katlettiği bir Türk çocuğu

Kıbrıs'taki Türk halkını yok edip, adayı Yunanistan'a bağlamak için kurulmuş bir terör örgütü olan Eoka için ilk gizli görüşmeler 2 Temmuz 1952'de Atina'da Makarios'un başkanlığında yapılmıştır. Bu toplantıların ardından 7 Mart 1953'de bir "İhtilal Konseyi" kurulmuş ve bu konseyin kurucuları Enosis için şu gizli yemini etmişlerdir:

"Enosis davası hakkında bildiklerimi ve bundan böyle bileceklerimi işkence altında ve canım pahasına bile olsa bir sır olarak gizli tutmaya Tanrı huzurunda yemin ederim. Bana verilen tüm emirlere sorusuz olarak itaat edeceğim". 1954 yılının ilk aylarında, Yunanistan hükümetinin bilgisi dahilinde Kıbrıs'a gizli silah sevkıyatı başlamış, Grivas isimli terörist de, 9 Kasım 1954'de gizlice Adaya çıkmıştır.

Yunan Dışişleri Bakanı Stefanoplus'un direktifiyle Eoka; 1 Nisan 1951'de ilk bombalarını patlatarak resmen eyleme geçmiştir.

Eoka'nın amacı; önce İngilizleri adadan atmak, ardından da top yekun bir imha hareketiyle Türk halkını yok ederek adayı Yunanistan'a bağlamaktı. Ancak, İngilizlerin adadan ayrılması beklemeden, 21 Haziran 1955'den itibaren Türklere yönelik saldırılar başlamıştır.

Hatıralarında, 22 Kasım 1954'de Makarios'un kurduğu PEON adlı gençlik örgütünü eğitip silahlandırması için karar aldığını yazan Grivas, böylece Eoka'nın gerisinde Makarios'un olduğunu vurgulamaktadır. Makarios'un, Atina'ya yaptığı çeşitli ziyaretlerde konuyu Yunan yetkilileriyle kararlaştırdığı bilinmektedir.

4 Haziran 1959 tarihli mektubunda Makarios'un kendisini Eoka'yı yönetmek üzere Kıbrıs'a çağırdığını belirten Grivas, terör örgütüne silah alınması için Kilise'nin para yardımında bulunduğunu açıklamaktadır.

27 Mart 1955'te Grivas'ı çağıran Makarios, eyleme geçilmesi emrini bizzat vermiştir. Makarios'un, Eoka'nın siyasi lideri olduğunu öğrenen İngilizler, 9 Mart 1956'da onu tutuklayıp Seyşel adalarına sürgüne göndermiştir.

Eylem yaptığı dönemde yüzlerce Türk yanı sıra, 100 İngiliz'i ve yüzlerce Rum'u katleden Eoka militanları, 30 Türk köyünü yakıp yıkarak burada yaşayan Türklerin göç etmesine neden olmuşlardır.

1963'te yeniden saldırılara başlayan ve 103 Türk köyünü yakıp yıkarak 500'den fazla Türk'ü katleden Eoka; on binlerce Türk'ü göçe zorlamıştır. 15 Temmuz 1974'teki Sampson darbesinde Eoka-B adıyla karşımıza çıkan Eoka, bu kez silahlarını kendi halkına çevirmiş ve 2000 Rum'u katletmiştir.

5.2. Cumhuriyet Dönemi Rum Yunan İkilisinin Yapılan Katliamlar

5.2.1. 1963-1974 Yılları Arası Yapılan Katliamlar

İnsanlık tarihinin en korkunç insan hakları ihlallerinden biri 1963-1974 yılları arasında Kıbrıs'ta yaşanmıştır.

Kıbrıs Cumhuriyeti 1960 yılında, Kıbrıslı Türk ve Rumlar tarafından, devletin tüm organlarında iki halkın eşit siyasi statü ve sayıda katılımını öngören uluslararası anlaşmalar temelinde kurulmuştur. Ne var ki, Kıbrıslı Rumlar, bu iki uluslu cumhuriyetin kuruluşunu, esas amaçları olan Enosis'i, yani adayı Yunanistan'a bağlama hayallerini geciktiren bir adım olarak görmekteydiler.

Kıbrıs Türklerinin haklarına karşı yapılan ilk açık ihlal 30 Kasım 1963 tarihinde, dönemin Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios'un Anayasa'daki değişmez hükümleri tek taraflı olarak 13 maddelik bir memorandumla değiştirmek istemesiydi. Önermiş olduğu bu yasa değişikliklerinin hedefi hem Kıbrıslı Türklerin tüm temel haklarını ellerinden almak hem de Anayasa'nın onlara sağlamış olduğu temel güvenceleri ortadan kaldırmaktı. Esas amaçları Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki uluslu kimliğini önceden yapılmış planlarla yok edip adayı Yunanistan'a bağlamaktı. Kıbrıs Türk'ü, Anayasa'da tek taraflı olarak yapılmak istenen bu değişikliklere boyun eğmeyince, 21 Aralık 1963'ten itibaren Rumlar tarafından gerçekleştirilen silahlı saldırıların hedefi haline geldi. Meşhur Akritas planıyla birlikte şiddete başvuran Kıbrıslı Rumlar, devlet mekanizmasını silah zoruyla gasp edip, Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısı da dahil olmak üzere bir çok Türk hükümet görevlisini de saf dışı bıraktılar.

1963-1974 yılları arasında binlerce Kıbrıslı Türk, Rumlar tarafından öldürüldü, yaralandı yada sakat kaldı; 30.000 kadarı da evlerini ve köylerini terk etmek zorunda bırakılarak göçmen durumuna düştü. Keyfi tutuklamalar, cinayetler, tecavüzler, serbest dolaşıma getirilen yasaklar, ekonomik ambargolar ve daha sayısız birçok güçlük Kıbrıslı Türkler'in katlanmak ve mücadele etmek zorunda kaldığı gündelik hadiseler halini aldı. İnsanoğlunun en temel hakları olan yaşama, özgürlük ve güvenlik, 1963-1974 yılları arasında Kıbrıslı Türkler için neredeyse yoktu.

Aşağıda dünya basınından yapılan alıntılar, Rumların Türklere uygulamış olduğu katliamın birer kanıtıdır.

"Birkaç gün öncesine kadar, Lefkoşa'nın 13 mil kadar uzağında Girne'nin sahil yolunu kucaklayan bu taştan evlerde 1000 kişi yaşıyordu. Terör estirilen bir

gecede (kadın, erkek, çocuk) 350 kişi birden ortadan kayboldu. Hepsi de Türk'tü".

(Daily Herald, 31 Aralık 1963, Londra)

Rumların, Kıbrıslı Türklere karşı gütmüş olduğu, aynı zamanda Ortodoks Kilisesi tarafından da desteklenen ırkçılığa dayalı yoğun ve köklü düşmanlık siyasi bir hedefe dönüşmüştü. Bu hedef Makarios'un 4 Eylül 1962'de Panaya köyünde vermiş olduğu vaazda bir kez daha vurgulanmaktaydı: "Helenizm'in en büyük düşmanı olan Türk ırkının bir parçasını oluşturan bu küçük toplum yok edilmedikçe Eoka kahramanlarının görevi tamamlanmış sayılmaz". 10 yıl sonra haftalık Almanca gazete "Bunte Illustrierte" muhabiri Karin Kaemmereit'la yaptığı bir röportajda Makarios şöyle demişti:

"Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanabilmesi için Kıbrıs Türk toplumunun yok edilmesi gerekmektedir".

1963-1974 yılları arasında 103 Türk köyü yakılıp yıkıldı. Kıbrıslı Türkler, 11 yıl boyunca, Rumların silahlı saldırılarıyla adanın sadece %3'üne tekabül eden alanda çadırlarda ve adeta bir "açık hava hapishanesinde" yaşamak zorunda kaldılar.

"... binlerce Kıbrıslı Türk, taşıyabilecekleri ne var ne yoksa yanlarına alıp evlerinden kaçtılar ve daha güvenli olacağını düşündükleri diğer Türk köylerine ve bölgelerine sığındılar". (BM Genel Sekreteri'nin S/8286 ve 8 Aralık 1967 sayılı raporu)

"Kıbrıs'ta terör devam ediyor. Şu anda Türklerin toplu olarak köylerinden göç ettiklerine şahit oluyoruz. Binlerce insan evini, toprağını, sürüsünü terk ediyor. Rumlar çok vahşi bir terör fırtınası estiriyorlar. Bu sefer Helenizm'in yanlılarının ne o etkileyici konuşmaları ne de Plato büstleri gerçekleştirmiş oldukları bu vahşeti ve barbarlığı örtbas etmeye yetmeyecek".

(Il Giorno-Giorgio Bocca,14 Ocak 1964)

Yunan Cuntası'nın 15 Temmuz 1974'te Makarios'a karşı gerçekleştirdiği darbe, Rumların adayı Yunanistan'a bağlama çabalarını doruk noktasına ulaştırırken, Türklere yönelik etnik temizlik hareketini de son aşamaya getirmişti. 1960 Garanti Anlaşması'ndan doğan hak ve yükümlülükler doğrulturunda Türkiye 20 Temmuz 1974'te Ada'ya gerçekleştirdiği müdahalenin tamamlanmasıyla Kıbrıslı Türk halkı büyük bir acıdan kurtuldu. Ancak Türk ordusu harekatını tamamlayıncaya değin, Rum ve Yunanlılar Türk düşmanlığının verdiği çılgınlıkla yüzlerce Kıbrıslı Türkü daha katletti. Kıbrıslı Türklerin topluca katledilerek gömüldüğü Ayvasıl, Muratağa, Sandallar ve Atlılar köylerindeki toplu mezarlar daha sonra ortaya çıkarıldı.Dönemin ABD Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı George W. Ball, "The Past Has Another Pattern" isimli hatıratında, o dönemde Kıbrıs'ta olan olaylarla ilgili olarak şöyle demişti:

"Makarios'un esas amacı Türkiye'nin müdahalesini engelleyip Rumlarla birlikte rahatça Kıbrıslı Türkleri katletmeye devam etmektir".

" … Kıbrıslı Rumlar … barış gücü istemiyorlar, sadece Türkleri öldürmek için yalnız kalmak istiyorlar."

Türkiye'nin 20 Temmuz 1974'te gerçekleştirdiği Barış Harekatı'yla Ada'da akıtılan kan durmuş, Kıbrıs Türklerinin topluca yok edilmesi engellenmiştir. Ayrıca, Yunanistan'ın Kıbrıs'ı yasa dışı olarak ilhak etmesini önleyen müdahale sadece Kıbrıslı Türklerin değil Cunta karşıtı Rumların da katledilmesine engel olmuştur.

Şekil.5.2. Küçük kaymaklı ‘da katledilen Türk erkekleri

1963 Şehitler Listesi

İsim	**Yer**	**Tarih**
Ali Osman (53)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	31.12.1963
Ahmet Kara Ali (50)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	25.12.1963
Osman Hüdaverdi (33)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	25.12.1963
Seyit Hüseyin(37)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	27.12.1963
Ali Mehmet (24)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	27.12.1963
Turgut Hasan (23)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	27.12.1963
Hasan Hüsnü (40)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	26.12.1963
Osman Cevdet (45)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	26.12.1963
Şükrü Şevki (44)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	26.12.1963

Hasan Hüseyin Çinko (23)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	27.12.1963
Hüseyin Mehmet Emin (22)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	29.12.1963
İrfan Mehmet (24)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	26.12.1963
Ömer Hasan Debreli (46)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	26.12.1963
İbrahim Ahmet (60)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	29.12.1963
Osman Derviş (50)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	26.12.1963
Şükrü Tevfik (39)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	30.12.1963
Sezai Nidai (23)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	31.12.1963
Cemal Hüseyin Arifoğlu (26)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	31.12.1963
Erdem Mehmet (24)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	26.12.1963
Münür Yusuf (29)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	27.12.1963
Hüseyin Mustafa Vreççalı (39)	Küçük kaymaklı / Lefkoşa	27.12.1963
Ayşe Hasan Buba (49)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Ayşe İbrahim (11)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Bayram Hasan (70)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Hüseyin Cemal (18)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
İsmail Mustafa (70)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Mehmet Ali Ömer (54)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Mehmet Hasan Buba (85)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Mustafa İsmail (37)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Ömer Hasan (19)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963

İsim	**Yer**	**Tarih**
Ömer Mehmet Ali (65)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Hasan Mehmet Kabadayı (17)	Ayvasıl/Ay. Vasilios	24.12.1963
Niyazi Cemal (39)	Aredhiou köyü	27.12.1963
Salih Mehmet (55)	Aredhiou köyü	29.12.1963
Nail Hüseyin (19)	Aredhiou köyü	29.12.1963
Ali Fuat Mustafa (49)	Büyükkonuk / Lefkoşa	31.12.1963
Halil Mustafa Kemiksiz (44)	Büyükkonuk / Lefkoşa	31.12.1963
İbrahim Durmuş Musa (60)	Büyükkonuk / Lefkoşa	31.12.1963
Mustafa Mulla Hüseyin (27)	Mutluyaka-Larnaka yolu	27.12.1963
Derviş Mehmet (39)	Lefkoşa-Kotchati yolu	24.12.1963
Erdoğan Ahmet (29)	Eylenja Junstion	31.12.1963

Hasan Yılmaz (25)	Eylenja Junstion	31.12.1963
Hasan Ahmet Skordo(41)	Eylenja Junstion	31.12.1963
Hasan Mehmet (35)	Eylenja Junstion	31.12.1963
Hüseyin Osman (31)	Erenköy-trimithi	28.12.1963
Hüseyin İbrahim (21)	Kotchiati-Nisou yolu	25.12.1963
Cemal Mustafa (21)	Kotchiati-Nisou yolu	25.12.1963
Hüseyin Mehmet Buba (50)	Dhali-Lefkoşa yolu	26.12.1963
Mehmet Osman Belligari (55)	Lourudjina-Dhai yolu	27.12.1963
Ramadan Ahmet (22)	Tera-Arodhes yolu	29.12.1963
Süleyman Hüseyin Aspri (44)	Larnaca	27.12.1963
Şevket Cemal (34)	Akaki köyü	23.12.1963
Şahap Şemi (40)	Larnaca Police Station	26.12.1963
Vasıf Hasan (25)	Lefkoşa	18.12.1963
İbrahim Nidai (32)	Kyrenia-Lapithos yolu	25.12.1963
Şevket Kadir (24)	Kyrenia-Lapithos yolu	25.12.1963
Özay Said (25)	Lefkoşa	24.12.1963
Hasan Nural Cevdet (24)	Erenköy-trimithia	28.12.1963
Özer Ekrem Emin (27)	Erenköy-trimithia	28.12.1963
Ahmet Osman (32)	Erenköy-trimithia	28.12.1963
Mustafa Ali (23)	Lefkoşa Hava Alanı	23.12.1963
Hüseyin Ali (47)	Agis Farm-Mia Milia	21.12.1963

İsim	**Yer**	**Tarih**
Mehmet Raif (48)	Lefkoşa	22.12.1963
Ramadan İsmail (21)	Ay.Demetrianos Farm	21.12.1963
Ali Mustafa (50)	Lefkoşa Havaalanı Bölg.	23.12.1963
Vasit Mustafa (29)	Lefkoşa	22.12.1963
Mustafa Arif (41)	Lefkoşa Genel Hast.	22.12.1963
Behçet Mehmet (20)	Tokni bölgesi	29.12.1963
Mustafa Mehmet (28)	Tokni bölgesi	29.12.1963
Fikret Hüseyin	Tokni bölgesi	29.12.1963
Salih Ahmet Düztaban (35)	Ay.Sozomenos bölgesi	30.12.1963
Yakup Ali Çavuş (45)	Lefkoşa Havaalanı	24.12.1963
Hüseyin Yalçın (23)	Ay.Marina Köyü	

1964 Şehitler Listesi

İsim	Yer	Tarih
Rahmi Hasan (49)	Livera Köyü	Ocak 1964
Ayşe Rahmi (32)	Livera Köyü	Ocak 1964
Hasan Rahmi (15)	Livera Köyü	Ocak 1964
Zahide Rahmi (12)	Livera Köyü	Ocak 1964
Ahmet Rahmi (7)	Livera Köyü	Ocak 1964
Şerife Rahmi (5)	Livera Köyü	Ocak 1964
Mustafa Rahmi (2)	Livera Köyü	Ocak 1964
Ahmet Mulla Mehmet (66)	Morphou	3.1.1964
Cavit Sadık (45)	Lefkoşa-Limasol Yolu	2.1.1964
Fuat Hasan Gülali (23)	Yeniiskele/Trikomo Magosa	2.1.1964
Ahmet Ali Osman (41)	Yeniiskele/Trikomo Magosa	2.1.1964
İsmail Mustafa Balcı (38)	Yeniiskele/Trikomo Magosa	2.1.1964
Hasan Osman (26)	Turunçlu-Vatili yolu	26.1.1964
İsmail İsmail (25)	Lefkoşa-Louroujina yolu	31.1.1964
Mehmet Hasan Onbaşı (24)	Lefkoşa-Louroujina yolu	31.1.1964
Mehmet Aziz (39)	Lefkoşa-Bağlıköy yolu	9.1.1964

İsim	Yer	Tarih
Mustafa Salih Paşa (51)	Lefkoşa-Bağlıköy yolu	9.1.1964
Mehmet Osman (36)	Lefkoşa	6.1.1964
Sami Hüseyin Arap (31)	Lefka-Ay.İrini yolu	1.1.1964
Lütfi Celul (31)	Erenköy-Lefka yolu	1.1.1964
Saydam Hüsnü (24)	Erenköy-Lefka yolu	1.1.1964
Fehim Hüseyin (20)	Piroi bölgesi (Baf)	7.1.1964
Kamil Hüseyin Kuşuri (62)	Piroi bölgesi (Baf)	7.1.1964
Mehmet Yusuf (46)	Khoulou köyü	4.2.1964
Erol Mehmet Ali (20)	Latshia köyü	22.2.1964
Hüseyin Mustafa (58)	Latshia köyü	22.2.1964
Ertan Ali (18)	Lefkoşa-Magosa Yolu	6.2.1964
Rıfat Salih (41)	Lefkoşa-Magosa Yolu	6.2.1964
Hilmi Hamit (34)	Hamitköy-Manres Lefkoşa yolu	3.2.1964
Mustafa Karamehmet (37)	Lefka Lefkoşa Yolu	22.2.1964

Mustafa Hüseyin Abuzet (30)	Larna-Kyvisil yolu	25.2.1964
Osman Osman (24)	Margi-Ay.Sozonenos yolu	7.2.1964
Ziya Ali (20)	Episkopi-Limasol yolu	13.2.1964
Turgut Sıtkı (25)	Polis (Baf)	14.2.1964
Cengiz Ratip (33)	Polis (Baf)	14.2.1964
Kemal Mustafa (27)	Ktima	14.2.1964
Hüseyin Niyazi (26)	Ktima	14.2.1964
Tahir Kani (40)	Ktima	14.2.1964
İbrahim Kazım (18)	Ktima	14.2.1964
İbrahim Ali Bippiro (54)	Ay.Theodoros bölgesi	17.2.1964
Şevket Salih Sakallı (45)	Kyvisili bölgesi	5.2.1964
Halil Abdullah (70)	Khoulou	4.2.1964
İsmail Emin (80)	Khoulou	4.2.1964
Yusuf Emir Hasan (74)	Kyvisili bölgesi	5.2.1964
Adnan Ali Rıza (40)	Limasol	10.3.1964
Abdullah Haşim (27)	Lefkoşa-Larnaka yolu	7.3.1964
Fahri Ahmet (35)	Lefkoşa-Larnaka yolu	7.3.1964
Arif Hasan (21)	Dhekelia-Larnaka yolu	19.3.1964

İsim	**Yer**	**Tarih**
Hasan Derviş (23)	Dhekelia-Larnaka yolu	19.3.1964
Nuh Ahmet (28)	Kyrenia-Kazaphani yolu	9.3.1964
Bayar Hüseyin Piskobulu (29)	Lefkoşa-Limasol yolu	18.4.1964
Erol İsmail (28)	Lefkoşa-Limasol yolu	18.4.1964
Özel Reşat Kansoy (29)	Lefkoşa-Limasol yolu	18.4.1964
Ertuğrul Hasan Debreli (30)	Lefkoşa - Magosa yolu	23.4.1964
Osman Hüseyin Mani (65)	Lefkoşa - Magosa yolu	23.4.1964
Emir Ali Hüseyin (62)	Limasol-Lefkoşa yolu	24.4.1964
Havva Emir Ali (54)	Limasol-Lefkoşa yolu	24.4.1964
Fuat Mustafa (25)	Küçükkaymaklı	7.4.1964
Fuat Hüseyin (32)	Efkoşa-Lefka yolu	24.4.1964
Enver Hüsnü (25)	Efkoşa-Lefka yolu	24.4.1964
Fikri Haşim (28)	Efkoşa-Lefka yolu	24.4.1964
Fezile Ali (50)	Lefkoşa-Limasol yolu	30.4.1964

Kamil Mehmet (50)	Lefkoşa-Limasol yolu	30.4.1964
Mehmet Sinan (65)	Lefkoşa-Limasol yolu	30.4.1964
Pembe Mehmet Sinan (55)	Lefkoşa-Limasol yolu	30.4.1964
Mehmet Ahmet (45)	Lefkoşa-Limasol yolu	30.4.1964
Hüseyin Halil Kavaz (60)	Lefkoşa-Limasol yolu	30.4.1964
Hüseyin Osman Fogo (29)	Yeşilırmak - Lefkoşa yolu	11.4.1964
Hüseyin Fikret Pipili (56)	Pervolia (Larnaka)	10.4.1964
Hasan Hüseyin Dohnili (45)	Pervolia (Larnaka)	25.4.1964
Nevzat Hüseyin (26)	Pervolia (Larnaka)	25.4.1964
İbrahim Gazi (30)	Lefkoşa-Mora yolu	7.4.1964
Kerim Mustafa (26)	Lefkoşa-Magosa yolu	17.4.1964
Mustafa Osman Akay (24)	Lefkoşa-Magosa yolu	29.4.1964
Mustafa Salih Karaman (66)	Lefkoşa-Magosa yolu	29.4.1964
Mehmet İdris (60)	Varosha	19.4.1964
Memduh Sadık (27)	Lefkoşa-Limasol yolu	20.4.1964
Sadık Elmaz (45)	Lefkoşa-Limasol yolu	20.4.1964
Özkan Salim (18)	Aghirda bölgesi	24.4.1964
Ahmet Hasan Dayı(51)	Aghirda bölgesi	24.4.1964

İsim	**Yer**	**Tarih**
Aytekin Zekai (28)	Aghirda bölgesi	24.4.1964
Ahmet Kocamehmet (39)	Geçitkale-Lefkonika bölgesi	6.5.1964
Hüseyin Mehmet (34)	Lefkoşa -Limasol yolu	24.5.1964
Rezvan Hasan (38)	Lefkoşa -Limasol yolu	24.5.1964
Sahali Mehmet Ali (36)	Lefkoşa -Limasol yolu	24.5.1964
İbrahim Osman (57)	Lefkoşa-Larnaka yolu	15.5.1964
Mehmet Mustafa Abuzet (24)	Lefkoşa-Larnaka yolu	15.5.1964
Turgut Mehmet (21)	Lefkoşa	10.5.1964
Halil Ziya Desteban (53)	Pervolia-Meneu	17.5.1964
Ahmet Mustafa (57)	Magosa	11.5.1964
Canbulat Ali (34)	Magosa	11.5.1964
Hamit Mustafa (23)	Magosa	11.5.1964
Hüdaverdi Yusuf Osman (46)	Magosa	11.5.1964
Hasan Ziya (29)	Magosa	11.5.1964

Kemal Mehmet Emin (39)	Magosa	11.5.1964
Ziya Yusuf (33)	Magosa	11.5.1964
Mustafa Hasan (32)	Pergamos-Magosa yolu	11.5.1964
Hüseyin Ahmet (29)	Pergamos-Magosa yolu	11.5.1964
Hasan Ertuğrul Veli (39)	Magosa	11.5.1964
Kemal Enver Veloks (28)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Kemal Mustafa (35)	Larnaka-Dhekelia yolu	12.5.1964
Hasan Mustafa Bari (32)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Hasan Hüseyin Fehmi (31)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Kamil Raif Dimililer (36)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Mehmet Ahmet İndiano (52)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Ahmet Fadıl Balamagi (22)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Behiç Hasan Göksan (35)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Durmuş Hasan (41)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Yusuf Tosun (61)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Bayram Mustafa (29)	Larnaka-Dhekelia yolu	13.5.1964
Abdullah Emirzade (29)	Vathilakas	11.5.1964
Ali Musa (34)	Vathilakas	11.5.1964

İsim	**Yer**	**Tarih**
Bayar İbrahim (23)	İnönü/Sinda-Perg. Yolu	11.5.1964
Hasan Taşer Mustafa (33)	İnönü/Sinda-Perg. Yolu	11.5.1964
Şifa Mehmet Ali (56)	İnönü/Sinda-Perg. Yolu	11.5.1964
Hüseyin Ahmet (58)	Magosa-Pervolia yolu	11.5.1964
Şefika Hüseyin (38)	Magosa-Pervolia yolu	11.5.1964
Hasan Halil Bulli (56)	Monarga	11.5.1964
Mehmet Arif Kamil (49)	Psillatos-Sinda yolu	11.5.1964
Ali Hüseyin Genç (35)	Lefkoşa-Magosa yolu	11.5.1964
Fuat Niyazi (20)	Scala - Magosa yolu	12.5.1964
Eşref Salih (21)	Scala - Magosa yolu	12.5.1964
Reşat Ahmet (48)	Scala - Magosa yolu	12.5.1964
Celal Necip (80)	Mallia	12.5.1964
Ali Mehmet (56)	Hamitköy-Mandres	24.5.1964
Yusuf Hüseyin Başi (80)	Lautros Bölgesi	18.5.1964

Hüseyin Paşa (55)	Lefkoşa-Petrofani yolu	10.7.1964
Mehmet Ahmet Dubara (50)	Lefkoşa-Petrofani yolu	10.7.1964
Erol Arif (22)	Magosa	2.7.1964
Ahmet İbrahim (56)	Polis-Baf yolu	21.8.1964
Hasan Recep Cin (56)	Vaosha	11.8.1964
Yusuf İshak (45)	Anadhiou-Kritou Marottu yolu	23.8.1964
Yusuf Abdullah	Anadhiou-Kritou Marottu yolu	23.8.1964
Emir Ali Murat (75)	Arodhea bölgesi	14.8.1964
Ramiz Mehmet (60)	Dohni-Zyyi yolu	5.9.1964
Mustafa İzzet Zorba (41)	Lefkoşa-Magosa yolu	1.10.1964

1965-67 Şehitler Listesi

İsim	Yer	Tarih
Zühtü Mehmet Emir Ali (35)	Ktima	Mart 1965
Zihni Hasan (60)	Polis	Mayıs 1965
Behri Yusuf Lambiro (40)	Larnaka	5.5.1965
Salih Mustafa (25)	Limasol	17.2.1966
Şükrü Hasan (30)	Xero bölgesi	Haziran1966
Ramadan Şeker Ali (42)	Mathiati bölgesi	18.7.1965
Ali Hüseyin (49)	Baf-Mandria yolu	25.7.1967
Mehmet Mehdi Ziba (51)	Baf-Mandria yolu	25.7.1967
Fuat Mulla Salih (49)	Baf	25.7.1967
Şükrü Redif (57)	Ktima	25.7.1967
Şefik Şükrü (20)	Ktima	

5.2.2. 1974'te Rumların Yaptığı İnsanlık Dışı Katliamlar

Rum baskıları sonucu evlerinden kaçırılan Türklerin ardından evleri yakılıyor ve onların yaşadığı yerler harabeye dönüyordu. Yukarıdaki fotoğraf, Lefkoşa kazasına bağlı Flasu köyünde Rumlar tarafından yakılan 20 kadar Türk evini uçaktan alınmış görüntüsüyle yansıtıyor. (Fotoğraf: Kıbrıs Türk Enformasyon Merkezi)

Şekil .5.3. Flasu Köyünde Rum'lar tarafından yakılan Türk evleri

2. Barış Harekâtı'nın başlamasından önce, Rum-Yunan kuvvetleri başta Atlılar-Muratağa ve Sandallar köyleri olmak üzere, Taşkent ve daha birçok yerde sivil masum Türkleri katlederek toplu mezarlara gömdüler.

1974' te 1. ve 2. Barış Harekâtları arasında Türk askerinin henüz ulaşamadığı yerlerde yapılan katliamlar hiçbir şekilde inkâr edilemez.

Katliamların görgü tanıkları ve yabancı basının, BM Barış Gücü askerlerinin gözleri önünde açılan katliam çukurları her türlü inkârı yalanlıyor. Ve bu katliamlar, Türk Barış Harekâtı'nın haklılığını en kesin ve açık şekilde gözler önüne seriyor.

İşte katliamlardan kurtulanların kendi ifadeleri ile gördükleri ve yaşadıkları:

5.2.3. Taşkent (Tokhni) Katliamı

Göz Şahidi: Halen hayatta olan Suat Hüseyin olayı şöyle anlatıyor:

"14 Ağustos 1974 günü 20 kadar silahlı Rum, köyümüz Taşkent'e (Tokhni'ye) geldi. Yaşları 13 ile 74 arasında olan ve aralarında benim de bulunduğum 70 kadar Türk erkeğini köy okulunda topladılar. Ertesi gün komşu Türk köyleri Tatlısu (Mari) ve Terazi'den (Zyyi) topladıkları 15 Türk'ü daha bizim bulunduğumuz yere getirdiler. Daha sonra bizi iki gruba ayırdılar. Ben otomatik silahlı dört Rum'un kontrolünde olan 50 kişilik ilk grup arasında bulunuyordum. Emir vererek bizi otobüslere bindirdiler. Limasol istikametinde yol almaya başladık. Ayia Phyla ve Palodhia köyleri yol kavşağına gelince bizi otobüslerden indirdiler ve arazide ıssız bir yere kadar yürüttüler. Bizi götürdükleri yerde yeni kazılmış büyükçe iki çukur olduğunu gördüm. Bizi bu çukurların yanında yere oturttular ve her birimize birer sigara verdiler. Zannedersem sigaralardan 3'er nefes çekebilmiştik. Silahlı Rumlar, ellerindeki otomatik silahlarla ansızın üzerimize ateşe başladılar. Ben kolumdan ve kalçamdan yaralandım ve diğer vurulan köylülerimin üzerine yığıldım. Yüzüm gözüm kan içinde kalmıştı. Hemen yakınımdaki arkadaşımın beyni parçalanmıştı. Silahlı Rumlar beni de öldü sandılar. Aralarında Yunan şivesi ile konuşan birisinin "işleri tamam, buldozeri getirip bunları gömelim" dediğini duydum. tümü de oradan ayrılınca ben hemen yakındaki ağaçlar arasına saklandım. Yaram pek ağır değildi, ama acıyordu. Dağlarda 6 gün kadar saklanarak yol aldım. Sonunda Mutluyaka (Mouttayiaka) köyüne ulaşmayı başardım. Oradan bir BM Ambulansı ile Piskobu (Episkopi) Üsler bölgesine götürüldüm."

İsveçli BM subayı: "Katliam çukurunda şu ana kadar 72 tane kafa saydım. 7 tanesi çocuk kafası..."

4 Eylül 1974 tarihli Montreal gazetesi: "Muratağa köyünde bulunan toplu mezarlardan çıkarılan cesetler, o kadar çürümüştü ki!.. BM Barış Gücü İsveçli Başmüfettiş Lars Harkansson olayı şöyle anlatıyordu: Mezardan çıkan kafaları

sayıyorum. Şu ana kadar 72 tane saydım. Fakat hâlâ daha toprağın içinde ceset vardır. Bu çıkan kafalardan 7 tanesinin çocuk kafası olduğu kesindir."

5.2.4. Terazi Katliamı

Göz şahidi: Halen hayatta olan 4 çocuk annesi Terazili Naciye Turgut olayı şöyle anlatıyor:

"Tohnili Andriko Melani ile Stasis Aradipyotis, Maroni'li Akis ile bazı Kıbrıs Rum Milli Muhafız Gücü askerleri, 14 Ağustos 1974 günü evimize gelip kocamla görüşmek istediler. Kocamı sorguya çekmek istediklerini söyleyerek kocamla beraber 24 yaşındaki ikiz kardeşim Arif Hüseyin Ahmet'i ve diğer 13 erkeği daha alıp götürdüler. Onları bir daha görmedik. Köyümüze gelen Rum polislerden erkeklerimizin akıbetini her sorduğumuz zaman, "ihtiyaçlarınızı yerine getirmeye hazırız" diyorlardı.

Göz şahidi: Halen hayatta olan 1 çocuk annesi Terazili Mihraciye Hasan olayı şöyle anlatıyor:

"Silahla mücehhez Tohnili Andriko Melani ile bazı Kıbrıs Rum Milli Muhafız Gücü askerleri 14.8.1974 tarihinde evimize gelip kocamı alıp götürdüler. Melani bana kocamın sorguya çekildikten sonra serbest bırakılacağını söyledi. Kocamla beraber Turgut ve Erdoğan Hüseyin isimli kardeşlerimi de alıp götürdüler. Onları bir daha göremedik".

5.2.5. Baf Katliamı

Üç kardeşi Rum silahlı çeteleri tarafından öldürülen göz şahidi Akile Çakır olayı şöyle anlatıyor:

"14 Ağustos 1974. Rumlar, Baf'ın Türk kesimine saldırdılar. Bir grup silahlı Rum, kardeşim Erdoğan Çakır'ın evine gitti. Kapıyı zorla açmaya çalışan Rumlara, Mustafa kapıyı açtı. Eoka'cı Rumlar hemen silahlarını kardeşimin üzerine boşalttılar. Mustafa'nın arkasında duran diğer kardeşim Erdoğan'a ateş açtılar. Hemen orada ölmemişti. Tüm Baf Türkleri, Rumlar tarafından futbol sahasına götürülmüştü. Orada, BM Barış Gücü askerleri kardeşim Erdoğan ve Mustafa'yı Rum Hastanesi'ne götürdüler. Erdoğan sağdı. Ertesi gün cesetleri

bize teslim edildiğinde Erdoğan'ınki tanınmayacak bir durumdaydı. Onu işkence yaparak öldürmüşlerdi. Lefkoşa'da bulunan Ali Çakır ismindeki kardeşimi de Rumlar aynı devrede şehit ettiler".

Şekil .5.4. Baf'ta kafalarından kurşunlanarak katledilen Türk erkekleri

Göz şahidi: Zehra H. Kıral

Oğlu Hasan'ı ve torunu küçük Rahme'yi Rumların nasıl öldürdüklerini diğer iki oğlunu nasıl yaraladıklarını gözleri yaşlı halde şöyle anlattı:

"14 Ağustos 1974'te silahlı Rumlar, Baf'ın Türk kesimine saldırarak, erkekleri kurşunladılar. Kadın ve yaşlıları ise silah dipçikleri ile dövdüler. Korkumuzdan evlerimize saklandık. Gatti isminde bir Rum sokak kapımızın camını kırarak dışarı çıkmamızı emretti. Ben ve oğlum Hasan kapıyı açmaya yeltendiğimizde, Gatti oğluma, "dışarıya çık köpek" diye bağırdı ve dışarıya çıkar çıkmaz silahını çekerek oğlumu vurdu. Bütün halk sokaklara dökülmüştük. Silahlı Rumlar erkekleri alıkoydular, kadınlar ve çocukların evlerine dönmelerini emrettiler. Eve döndüğünde oğlum Hasan'ın al kanlar içerisinde ölü olarak yattığını gördüm,

daha sonra diğer oğullarım İsmail ve Salih'i, torunlarım İlhan ve Zehra'yı yaraladıklarını ve üç yaşındaki torunum Rahme'yi öldürdüklerini öğrendim".

5.2.6. Atlılar Muratağa Ve Sandallar Köyleri Katliamı

Şekil.5.5. Atlılar ve Sandallar köyü Rum'ların oluşturduğu toplu mezarlarının açılışı

1 Eylül 1974 tarihinde bir çobanın toprak üzerinde fark ettiği bir el bu iki köy sakinlerinin akıbetlerinin ne olduğunu acı bir şekilde ortaya çıkardı. XX. yüzyılın eli-kanlı canileri 15 Ağustos günü, 88 Türk'ü vahşice öldürerek topluca vahşet çukuruna gömmüşlerdi. Muratağa ve Atlılar toplu mezarı... 20. yüzyılın yüzkarası... Atlılar köyündeki katliamı, köyde sağ kalabilen 3 kişiden bir tanesi olan çoban Ali Hüseyin saklandığı yerden bütün dehşeti ile görmüş ve olayı şöyle anlatmıştır:

"... Cani Rumlar buldozerlerle açtıkları büyük bir çukura, kadın, yaşlı, erkek ve çocuk bütün köylülerimi gömdüler. Üzerlerine toprak attılar".

Çoban Ali Hüseyin'in olayı anlatması ve yerini göstermesi üzerine bulunan toplu mezarların açılışında hazır olan Montreal Gazetesi muhabiri 4 Eylül 1974 tarihli gazetesinde olayı aynen şöyle anlatmaktadır:

"Mağusa'nın 12 mil kuzey batısında bulunan Muratağa (Maratha) köyünde toplu mezarlardan çıkarılan cesetler o kadar çürümüştü ki, BM Barış Gücü İsveçli Başmüfettiş Lars Hakansson olayı şöyle anlatıyordu: Mezardan çıkan kafaları sayıyorum. Şu ana kadar 72 tane saydım. Fakat hâlâ daha toprağın içerisinde ceset vardır. Bu çıkan kafalardan 7 tanesinin çocuk kafası olduğu katidir."

Katliamda eşini ve 5 çocuğunu kaybeden Kâmil Göksan olayı nasıl duyduğunu acılı bir şekilde şöyle anlatıyor:

"21 Temmuz 1974 günü Rumlar tarafından esir alınarak Limasol'a götürülmüştüm. Esaretten kurtulduktan sonra Lefkoşa'da karşılaştığım yeğenim Ali bana köyümüzde Rumların katliam yaptıklarını söyleyince hemen köyüme gittim. Evime ulaştığımda karım ve çocuklarımın şahsi eşyaları ile evin diğer eşyalarının alt üst olduğunu ve 25 yaşındaki eşim Fatma Kâmil ve sırasıyla Vedia (6), Yonca (5), Ozan (4), Hakan (3) ve Kaan (1.5) yaşındaki çocuklarımı bulamadım. Akıbetlerini öğrenmek istediğim zaman, esaretten dönen ve benden önce köye gidenler, onlar hakkında bana bilgi vermeye cesaret edemedi. Müteakiben hazır olan köylülerle köyün dışına götürüldüm ve orada eşim ve çocuklarımın katledilip, gömüldüğü toplu mezarı gördüm. İçim kinle dolu olup, Rumların bu vahşetini unutmayacağım gibi onları da affetmeyeceğimi vurgulamak istiyorum. Keşke beni öldürselerdi. Kadın ve çocukları katletmelerine bir türlü anlam veremiyorum".

Murat Ağa ve Sandallar Köyünde Rumlar tarafından vahşice öldürülen ve sonra yakılan Türkler:

Emine Rüstem (38)
Ayşe Bayram (8)
Sezin Rüstem (15)

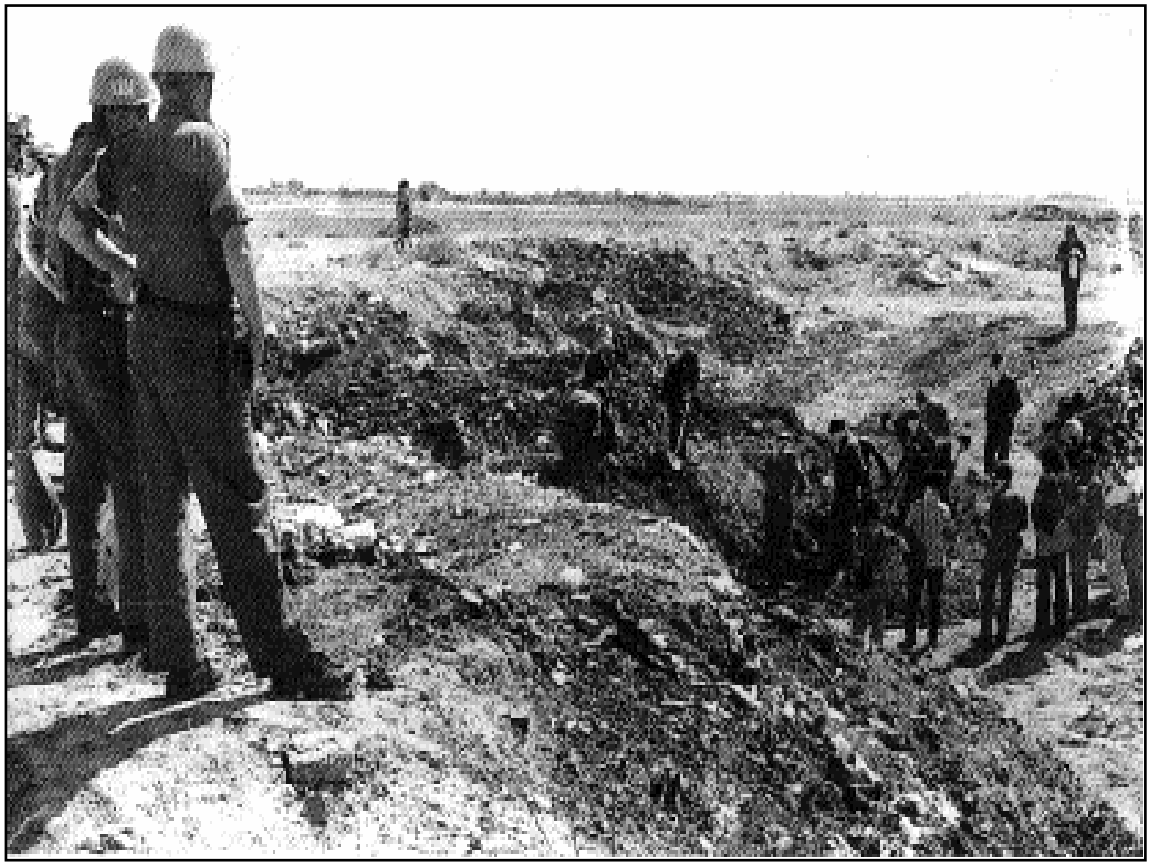
Mustafa Bayram (6)
Mustafa Rüstem (13)
Şerife Bayram (1)
Erbay Rüstem (12)
Mehmet Osman (82)
Sibel Rüstem (10)
Zühre Mehmet (80)
Raziye Hasan (75)
Nadire Süleyman (70)
Mustafa Hasan (48)
Enver Hüseyin (65)
Havva Mustafa (40)
Hasan Sadık (84)
Türker Mustafa (16)
Sevim Arif (15)
Tacay Mustafa (13)
Seval Arif (12)
Zalihe Hüseyin (70)
Hüseyin Arif (11)
Ayşe Süleyman (47)
Yüksel Arif (10)
Dinavaz Süleyman (16)
Göksel Arif (8)
Zalihe Süleyman (15)
Şeniz Arif (5)
Emine Süleyman (14)
Hayriye Arif (4)
Aliye Süleyman (12)
Derviş Sadık (70)
Havva Süleyman (11)
Havva Derviş (60)
Gültekin Süleyman (9)
Hatice Derviş (22)
Rasime Osman (45)

Fatma Tavukçu (35)
Sezay Osman (16)
Mustafa Mehmet Tavukçu (10)
Hüseyin Osman (95)
Talat Tavukçu (8)
Ayşe Osman (88)
Mustafa Mehmet (55)
Emine Bayram (38)
Ayşe Mustafa (50)
Halil Bayram (11)
Okay Mustafa (14)
Eren Bayram (9)
Dudu Osman (70)
Şifa Mehmet (60)
Mehmet Hüseyin (17)
Ülfet Salih (70)
Ertan Hüseyin (14)
Halil Hüseyin (65)
Erdinç Hüseyin (12)
Emine Halil (60)
Naziyet Mehmet (50)
Cemaliye Hasan (42)
Rahmi Hasan (72)
Rahmi Hasan (19)
Emine Salih (80)
Ayşe Hasan (15)
Güldane Mehmet (44)
Ersoy Hasan (12)
Serpil Mehmet (19)
Sevgi Hasan (10)
Sevgül Mehmet (18)
Uğur Hasan (9)
Mustafa Mehmet (17)
Özcan Hasan (6)

Semra Mehmet (14)
Erdoğan Aziz (45)
Hasan Mehmet (13)
Fatma Erdoğan (38)
Savaş Mehmet (11)
Kadriye Erdoğan (11)
Cengiz Mehmet (10)
Zehra Erdoğan (9)
Songül Mehmet (6)
Ahmet Erdoğan (8)
Hasan Hüseyin (12)
Ali Çavuş (76)
Ayşe Erdoğan (3)
Aziz Fikri (11)
Emine Hüseyin (40)
Hüseyin Erdoğan (6)

5.2.7. Atlılar Köyü Katliamı

Magosa'nın 15 km uzağında, tamamen Türklerle meskun bir köydü Atlılar... Ancak, Rum caniler geldi... ve 57 Türk'e mezar oldu.. Atlılar toplu mezarı 21 Ağustos 1974 tarihinde ortaya çıkarıldı 15 Ağustos 1974 günü kurşuna dizilen kadın-erkek, çoluk-çocuk 57 Türk çukura üst üste atılmış ve üzerleri buldozerlerle kapatılmıştı.

Şekil .5.5. Atlılar köyü toplu mezarlarının açılışı

Atlılar Köyü Şehitlerimizin Listesi

Tülay Süleyman (27)

Hasan Süleyman (9)

Kemal Süleyman (6)

Okkan Süleyman (3)

Ayşe Hasan (55)

Narin Hasan (15)

Şifa Hasan (23)

Kara Hüseyin (60)

Meral Hüseyin (26)

Fatma Kamil (20)

Vedia Meriç (26)

Kamil Meriç (6)

Yonca Meriç (4)

Kıymet Hasan (20)

Gürhan Ali Çerkez(12)

Betül Hüseyin (12)

Ozan Meriç (3)

Hakan Meriç (2)

Kağan Meriç (12)

Mehmet Naci (50)

Mualla Faik (28)

Gülden Faik (4)

Özlem Faik (2)

Mehmet Naci (22)

Selden Faik (16 günlük)

Mehmet Naci (14)

Mustafa Naci (10)

Nazım Hüseyin (6)

Fatma Tahir (40)

Emine Muhammet (29)

Ahmet Hasan Muhammet (3)

Şadiye Şadan (48)

Ülkü Şadan (22)

Fatma Şadan (19)

Emine Tahir (18)

Soncan Erünsal(20)

Rahme Cemal (65)

Badire Muhammet (5)

Hasan Muhammet (3)

Hasan Kara (68)

6. CUMHURBAŞKANI RAUF DENKTAŞ'IN KIBRIS SORUNUNU DEĞERLENDİRMESİ

Şekil .6.1. Cumhurbaşkanı Denktaş'la yaptığım görüşme

KKTC.'nin 1963'de başlayan mücadelesi ekonomik bir mücadele miydi? Yoksa yaşam, özgürlük, varoluş mücadelesi miydi?

Kıbrıs Türk halkı bu yaşam ve özgürlük mücadelesini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kurmakla kazandı. O gün bugündür karşı tarafın verdiği mücadele Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırmak mücadelesidir. Rum tarafının verdiği mücadele Kıbrıs'ın tek ve tartışılmaz sahibi olduğunu kanıtlama mücadelesidir. AB'ye müracaatın maksadı ve hedefi budur. KKTC iki egemen halk ve iki egemen kurucu devlet oluşturacağı yeni bir ortaklık devleti bazında AB'ye üyeliği (Türk-Yunan dengeleri korumak kaydıyla) mümkün kılacak esnekliği göstermiş bulunmaktadır. Gerçek olan Türkkiye'nin 1960 andlaşmalarından kaynaklanan yasal hakkı Türkiye'nin de üye olmadığı bir

kuruluşu Kıbrıs'ın üye olmayacağıdır. Bunun unutulmaması gerekir. KKTC'nin yaptığı bu açılım, bu gerçek gözönünde tutulduğu taktirde değerini bulacaktır.

Rum tarafı bunu değerlendirmemiştir. 'İki egemen halk yoktur; KKTC yoktur, olmamıştır, olmayacaktır; egemenlik 1960 Cumhuriyeti'nin tek egemenliği olarak devam etmektedir, başka egemenlik tanımayız' demeye devam etmektedir.

Açıkcası Rumlar, Akritas planında öngördükleri hedefe ulaştıklarını varsaymaktadırlar. Uluslararası camianın Kıbrıs'a yaklaşımı, maalesef, Rumlarda bu inancın yerleşmesine neden olmuştur.1968'den bu yana başlayan her görüşme sürecinin başarısızlıkla sonuçlanmasının nedeni budur!

Eşit egemenliği tanınmayan bir taraf olarak yapılacak herhangi bir anlaşmada, Kıbrıs Türklerine kağıt üzerinde ne hak verilirse verilsin, Klerides'in deyimi ile KKTC'nin ''korunmaya alınmış azınlık'' statüsünde kalacağı aşikardır.

Güvenlik Konseyinin kararları ile ''tek egemenlik'' ilkesine dayanan Rum tarafı bu ilkenin içerdiği her şeyi hak olarak talep etmektedir. Kıbrıs Türk toprağının 1/3'üne taliptirler.Geriye kalana da Rum göçmenlerin dönüp, mal ve mülklerine sahip çıkmalarını da '' tartışılmaz '' bir hak olarak görmektedirler. Rumlardan gelen (veya geldiği sanılan) tüm açılımların temelinde bunlar vardır.

Bu nedenledir Kıbrıs Türk tarafı, yüz yüze görüşmelerin de teşkil eden ''her konuda anlaşma olmadıkça, hiçbir konuda anlaşma olmuş sayılmaz'' ilkesine bağlı olarak hareket etmelidir. Gizlilik içinde sürdürülmesi gereken görüşmelerin notlarını parti liderlerinin gelişmeleri izlemelerine yardımcı olmak maksadıyla Meclis'e gönderilmesi neticesinde;

Parti liderlerinden bazıları, gizlilik ilkesini hiçe sayarak, ve ''her konuda antlaşma olmadıkça hiçbir konuda anlaşma olmuş sayılmaz'' prensibini de unutarak, okudukları belgelerde istedikleri kısımları ele alıp, işlerine geldiği şekilde bunları değerlendirmeye başladılar. ''Rumlar şunu şunu kabul ettikleri

halde Denktaş bunları reddediyor'' diye propaganda başını alıp yürümüş durumdadır.

De Soto da, bu konuda, seçtiği kişi veya kurumlara ''Klerides'in yapmış olduğu açılımlara Denktaş, Klerides'in üzerinde durduğu (ve anlaşmayı halkına kabul ettirebilmesi için gerekli gördüğü) toprak ve göçmenlerin mal ve mülklerine sahip çıkma konusunda açılım yapmıyor'' mesajını vermektedir.

De Soto, Klerides'in bizden istediği toprak konusunu konuşabilmemizin egemenliğimizin kabul edilmesine bağlı olduğu konusundaki ısrarımızı ve bunun nedenlerini herhalde yabancı diplomatlara ve Güvenlik Konseyine anlatmak ihtiyacını duymaktadır.Belki bu konuda hassasiyetimizi kendisine anlatmakta kusur etmiş bulunmaktayız.

Ancak, Cumhurbaşkanı Denktaş'ın ve çalışma ekibinin egemenlikteki hassasiyetini anlamamakta ısrar eden ve Rauf Denktaş'ı ve ekibini Rumların ve Verheugen ve diğerlerinin ağzı ile ''uyuşmazlıkla'' suçlayan Kıbrıs Türk halkı içindeki ''kendini bilmezlerin'' davranışlarına şaşmamak mümkün değildir.

Denktaş'ın egemenlikte niye ısrar ettiğini, ve sonuna kadar niye ısrar etmeye devam ettiğini kendisi şöyle ifade etmektir:

Ümit ediyorum, bu söyleyeceklerimi, özellikle gençlerimiz dikkatle okurlar ve hazmederler çünkü Kıbrıs Türk nesli onların hayal edemeyecekleri baskılara ve saldırılara göğüs gererek, mahkum edilmek istendiği azınlık durumundan, devletsizlikten, ''kanun dışı asilik'' statüsünden, yok edilmekten kurtularak gelecek nesillere bir devlet bırakmaktadır. Bir devleti koruyup yüceltecek olan gençlerdir; bugünün kültürü, milli heycan dolu, egemenliğin, hürriyetin değerini bilen, acısı ve tatlısı ile bir devlete sahip olmanın gururunu, vazgeçilmezliğin takdir ettiğine inandığımız gençlerimizdir.

Kıbrıs Türk gençliği, 40 yıldır verilmekte olan mücadelenin onları azınlık statüsüne mahkum ederek Kıbrıs'a sahip çıkmak için herşeyini ortaya koymuş olan ve (bu gün hangi süslü sözler arkasına saklanırlarsa saklansınlar adanın eşit egemenliği teslim edilmedikçe) Kıbrıs Türk halkına ait kağıt üzerinde

verecekleri haklardan öteye gitmemekte ısrar eden Rum'un aynı siyasetine karşı aynı hürriyet mücadelesi olduğunu bilmelidirler...

Maalesef gerek Kıbrıs ve gerekse Türkiye'deki okullarımızda ve üniversitelerimizde gençlerimize bu konuda yeterince bilgi verilmemektedir.

1960 anlaşmalarıyla kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti bir ortaklık Cumhuriyetiydi. 1963'te bu ortaklık Enosis adına yıkılmıştır.

2002 yılında, köprülerin altından geçen sulara rağmen, Rum tarafı Kıbrıs Türk halkını Kıbrıs Cumhuriyeti Devletinin Anayasasını değiştirerek bir sonuca varmaya davet etmektedir.

40 yıla yakındır Kıbrıs Türk halkını devletsiz bırakıp bütün dünyaya ''asi bir azınlık'' olarak takdim edenle açıkça ''Dünya Kıbrıs Cumhuriyetinin varlığını tanıyor, KKTC diye bir kuruluşu tanımıyor... Kıbrıs Cumhuriyetine geri dönmeyi kabul ediniz; yeni bir anayasa yapalım'' diyorlar.

Yeni Anayasa yapma zorunluluğu karşısındadırlar. Çünkü 39 yıldır bıcık bıcık ettikleri 1960 anayasası ile Avrupa Birliğine girmeleri mümkün değildir. Kasulides ve Vasiliyu AB yetkililerine anayasayı değiştirme sözünü vermişlerdir. Yüz yüze görüşmelerde bunu elde etmeye çalışıyorlar... hem de bize, açıkça, ''tek egemenlik vardır... o da Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliğidir... ayrı egemenlik tanımıyoruz; asla tanımıyacağız'' diyerek!

Bu tek egemenlikte, yani 39 yıldır dışlandığımız ve toplu mezarlar açarak ünvanını çaldıkları ''Kıbrıs Cumhuriyetinde'' bize anayasal haklar verecekler!

Bu haklar 1960'ta olduğu gibi kağıt üzerinde olacak; bu anayasa ''1960'dan daha işler bir anayasa'' olmalıdır diyorlar. Ve, bu anayasa AB normlarına uymalı, BM Güvenlik Konseyi'nin kararlarından esinlenmeli, onlara da uymalıdır görüşlerini kabul etmemizi istiyorlar. Bu çerçevede öngördükleri ve dış dünyaya, Güvenlik Konseyine açılım olarak takdim edilen Rum önerilerine bakalım:

1.Garanti antlaşmasını kabul etmiyorduk, siz Türkleri tatmin etmek için kabul ettik diyorlar.

Garanti antlaşmalarının kendilerini de garantilediğini unutuyorlar ve ‘’garanti antlaşmalarını kabul etmiyoruz’’ demek hakları varmış gibi davranıyorlar.

1960’dan bu yana bu anlaşmaları geçersiz addettirmek için verdikleri uğraşın netice vermediğini ve vermeyeceğini sanki bilmiyorlarmış gibi davranıp ‘’var olanı, yok edemediğimizi ve edemeyeceğimizi gördüğmüz garantileri kabul ediyoruz’’ demek suretiyle açılım yaptıklarını idda ederek göz boyuyorlar.

Karşılığında, can pahasına koruyup KKTC devletinin temeliyle konsolide ettiğimiz eşit egemenliğimizden vazgeçmemizi istiyorlar.

2.Anlaşacağımız sayıda Türk ve Yunan askerinin kalmasını da kabul ediyoruz ve sizi tatmin etmek için Türk askerlerinin size kalacak toprağı da ek olarak garanti etmesini kabul ediyoruz diyorlar.

Ancak, bizim toprağımızda, bizim idaremizde, ‘’ 1974’ten önce Rumlara ait olan mal ve mülke eski sahiplerinin dönüş haklarını pazarlık etmeyiz; bunlar pazarlığa açık olmayan, ‘’kişilerin mülkiyet hakları’’ ile ilgilidir... Loizudu davasındaki karar vardır. Pazarlık olmaz’’ diyorlar.

1992’lerden bu yana toplu mal-mülk değişimi ve tazminatlarla bu siyasi konunun halini müzakere ettik; bu formül fikirler dizisinde müzakere edilip yasal bir çerçeve olarak kabul edilmişken, binlerce Rum’un Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne müracaatını hükümet olarak maddeten de desteklemeye devam ediyorlar. Bize açıkça ‘’ne derseniz deyiniz, ne anlaşma yaparsak yapalım; eski yerlerimize dönüş mücadelesine devam edilecektir’’ mesajını veriyorlar.

Dolayısı ile, toprağımızı Türk Askeride garantilesin sözü kağıt üzerinde kalıyor; çünkü, başlangıç yıllarında, ‘’Türkiye de AB üyesi oluncaya kadar’’ alınmasını gerekli gördüğümüz güvenlik önlemlerini de reddedip, içimize Rum göçmenleri doldurmak siyasetini güdüyorlar.

Ve bizimle, bu konuyu derinliğine ve bu prensipler çerçevesinde görüşebilmeleri için öncelikle toprak konusunda (yani bizim, egemenlik kabul edilmeden görüşemeyiz dediğimiz bu hayati konuda) mevcut toprağımızın

1/3'ünden vazgeçmemizi, öngördükleri toprakları (köy bazında) kendilerine iade etmemizi istiyorlar.

Bu, 50-60 bin insanımızın yeniden göçmen olması ve bu kez köylere değil, apartman dairelerine yerleşmeyi kabul etmeleri anlamına gelmektedir ! Açılım bunun neresinde?

Biz bu oyuna gelmiyoruz. Egemenlik ve statü konusu herşeyin anahtarıdır diyoruz.

Görüşmeler devam edebilsin diye eşit statümüzün pratikte nasıl uygulanacağı konusunu en sona bırakmayı kabul ettik ve bu nedenle de diplomatlardan takdir topladık, ancak, ''egemenlik teslim edilmeden toprak görüşemeyiz... mal-mülk değişiminin prensiplerini görüşelim... bu konuda çalışacak müşterek bir heyet oluşturalım'' önerimiz ''uzlaşmazlık'' olarak kabul edilip, eleştiri alıyoruz.

Biz statü konusunu en sonunde ele alalım dedik; ancak konu ister istemez ele aldığımız her mesele'de (yetkiler olsun, kuruluşlar olsun) karşımıza çıktığında Rum tarafı bize ''meşru hükümetin, egemen devletin'' var olduğunu ve anlaşmanın bu esaslar çerçevesinde yapılabileceğini hatırlatabilmektedir.

Biz iki ayrı eşit egemen kuruluştan bahsetmeye kalktığımızda ''vizyon-statü konusuna döndünüz'' ithamlar ile ve ''uzlaşmazlıkla'' suçlanıyoruz.

Statü konusunu en sonunda ele almanın bir gereği olarak tarafların kabul etmedikleri etiket kelimelerden kaçınıp, bunların yerine tarafsız kelimeler kullanmayı kabul ettik. Ancak bunu yaparken ''ortaklık'' kelimesinin bile Rum tarafından ''etiket kelime'' adledilebileceğini ne beklemiş, ne de tahmin edebilmiştik.

1960 Cumhuriyeti bir ortaklık devletiydi... Yıllardır her görüşmede ''yeni, kalıcı bir ortaklıktan'' bahsedildi. 12 Eylül 2000'de Genel Sekreter'in ortaya koyduğu tarafsız çerçevede de Genel Sekreter iki eşit yetkili ve diğerini temsil etmeyen, sadece kendini temsil eden ortaklar arasında kurulacak ''yeni bir ortaklıktan'' bahsetmişti.

Hal böyleyken, yüz yüze görüşmelerde egzersizin ‘’yeni bir ortaklık kurmak için’’ yapıldığını kaale almayışın ne anlama geldiğini takdirlerinize bırakıyorum.

Ne yazık ki ilgili diplomatlar da, BM Genel Sekreteri’nin 12 Eylül 2000’de kullandığı ‘’ortaklık’’ kelimesinin de etiket bir kelime haline getirilmesine karşı çıkmadılar.

Hatırlayacak olursak: Rum tarafı o günlerde Genel Sekreterin bu beyanına sert tepki göstermiş ve böylelikle 5.Tur’da Genel Sekreter bu çerçeveyi Rumların istediği şekilde doldurmaya kalkınca süreç devam edemez hale gelmişti.

Halbuki bu ortaya çıkacak olan sonuca federasyon diyen ve federasyona razıymış gibi davranan Rum tarafı federasyonun da eşitliği koruyan (veya koruması gereken) bir ortaklık olduğunu bilmektedir. O halde ‘’ortaklık’’ kelimesinden bu kadar ürkme niye?

Bizimle 16 yıl ortaklık anlamına gelen federasyonu görüşür yaptıktan sonra ‘’milli lider Makarios’un vasiyetinden ayrılmakta övünen Kypriyanu ve Vasiliyu’nun tek milli hedefleri, alıp kaçtıkları Kıbrıs Hükümeti ünvanına gölge düşürmemek olmuştu. Makarios bu ünvana sahip çıkmakla ‘’Kıbrıs Enosis’e en yakın noktaya getirdiğini’’ açıklamış ve ‘’ bundan ancak Enosis için gerileyebilirsiniz’’ demişti.

Bizimle yeni ve kez coğrafyaya ‘’egemenliğe’’ dayalı, Türk garantisini daha etkin bir şekilde bir anlaşma yapmak Makarios’a ve milli davalarına ihanet adledilmektedir.

Klerides’in, 1992 seçimlerini, böyle bir ortaklığa öngören fikirler dizisini reddederek kazandırdığını ve bugün ‘’ortaklık’’ kelimesini de ‘’yasak kelimeler’’ arasında değerlendirdiğini hatırlarsak, (açılım) denilen önerilerin çok daha dikkatli bir şekilde incelenmesi gereğini duyacağız. Yüz yüze görüşmelerde ‘’ortaklık’’ sözünü bile yasaklar listesine aldırtan Rum tarafının (üçüncü çevreler kendilerine meşru hükümet deyip bu ünvanın beraberinde getirdiği tüm nimetlerden yararlandığı sürece) bizimle yeni, 1960 ortaklığından daha ileri, bu kez egemen toprağa dayalı bir ortaklık kurmaya ihtiyacı olmadığı aşikardır.

‘’Masaya oturmak zorunluluğumuz vardır. Denktaş’ın yüz yüze görüşme davetini reddedemezdik... Masadan kalkamayız, AB sürecine zarar veririz’’ sözleri Rum liderliğine aittir. Masaya bizimle yeni bir ortaklık kurmak için değil, AB sürecine zarar vermemek için oturduklarını itiraf ediyorlar. ‘’Açılımları’’ bu açıdan incelenmelidir.

Masa’da yıl sonunda Kopenhag zirvesi için aleyhimize belge hazırlamakla meşgul oldukları görüntüsünü gizlememektedirler. Somut öneriler içeren belgelerimize, eleştiri belgeleri ile cevap vermektedirler.

Başlangıçta vizyonları yaklaştıracak bir egzersiz yapalım dedik. Rum tarafı buna yaklaşmadı. ‘’Bizim vizyonumuzu siz, sizin vizyonunuzu biz kabul edemeyeceğimize göre böyle bir egzersiz zaman kaybından başka bir şey değildir’’ konumlarını korumaya devam ediyorlar. ‘’Pratik önerilerle meseleyi halledelim‘’ diyorlar.

Onlar açısından pratik yaklaşımla var olduğunu iddia ettikleri 1960 Cumhuriyeti’nin anayasasını değiştireceğiz; egemenlik istemeyeceğiz; göçmenlerin geri dönüp mal-mülklerine sahip çıkmalarını kabul edeceğiz; kendilerine 1/3 toprağımızı iade edip 50-60 bin insanımızı yeniden göçmen yapacağız; Türkiye’nin garantörlüğü devam edecek ama BM Barış Gücüne verilecek yetkilerle garantörlerin yetkileri iyice gölgelenecektir; uluslararası polis gücü her tarafta etkin görev yapacak, yerli polislerin bile sahip olmadıkları yetkilerle donanacaklar çünkü karma hayat başlayacağına göre ilk zamanlar tehlikeli olacaktır!

Bu tehlikeyi gören kişiler olarak Türkiye de AB’ye girinceye kadar öngördüğümüz tedbirleri reddediyorlar. Avrupa Birliği’ne girişle AB normları kabul edilecek, 1960 anlaşmaları ile oluşan Türk-Yunan dengesi böylelikle bizim de imzamızla ortadan kalkmış olacaktır. Halbuki; AB Kıbrıs konusunda uluslararası hukuku çiğnemektedir.

Milletlerarası antlaşmaları göz ardı etmekte, Türkiye’nin Kıbrıs üzerindeki haklarını yok farzetmektedir. AB herhalde hukukun üstünde bir kuruluş değildir.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimini en iyi, en mükemmel aday adleden AB, 1960 antlaşmalarını ve 1960 anayasasını Rumlar'la birlikte ihlal etmektedir.

Meşru anayasası olmayan, varlığını Enosis sehpasında yok etmemesi için egemenliği kısıtlanmış, 1964'ten bu yana BM Güvenlik Konseyinin murakabesinde, Kıbrıs'ta iki halkın arasında tampon bölge oluşturan BM Barış Gücünün varlığına rağmen, Rum Kıbrıs'ı Kopenhag kriterlerine en uygun ilan etmenin geçerliliği veya haklılığı nerede?

Biz, kuruluşlarımızın bu haksızlığı, bu garipliği protesto etmesini beklerken, bunları gündeme getiriyoruz diye biz eleştirilmekteyiz .

Rumlar'ın öngördükleri hal çaresinde AB normları Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünü koruyacak; serbest dolaşım, yerleşim, mülk edinme haklarının dokunulmazlığını sağlayacak; ''AB ile Kıbrıs arasındaki ilişkilerde tek seslilik ve AB kararlarının etkin bir şekilde uygulanması şartı ile 1960 Devleti yeni bir anayasa ile AB'ye üye olacaktır.

Bunun anlamı gayet açıktır. Kağıt üzerinde verilecek haklarla Rum idaresine yamalanacağız. Bu yaklaşım Rumların 39 yıllık vizyonlarının imzamızla kağıda dökülüşü olacaktır.

Rum tarafına sık sık sormak zorunda kalıyoruz: Biz kimiz ?

Cevap: Türk cemaatisiniz. Var olan Kıbrıs Cumhuriyetinde iki cemaattan birisiniz. Egemenlik iddasında bulunamazsınız.

Biz bu oyuna gelmedikçe uzlaşmaz oluyoruz ve AB yolunda Türk halkı için ve hatta Türkiye için tıkamakla suçlanıyoruz. Bu suçlamayı yapanların görmek istemedikleri bazı gerçekler vardır:

AB, devletlerin, hükümetlerin kulübüdür.

AB ''Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'' ünvanını gasbetmiş olan Rum idaresini " yegane muhatap" olarak kabul etmiş ve 1960 anlaşmalarını hiçe sayarak, Kıbrıs'ın üyeliği konusunda Türk tarafının (Türkiye ile Kıbrıs Türklerinin) engelleme hakkı yoktur kanaatine varmıştır.

AB, Rumların (yani sözde Kıbrıs Hükümetinin) takdim ettiği şekilde Kıbrıs Türklerine bir azınlık olarak bakmaktadır.

AB bize ‘’ Rumlarla anlaştığınız taktirde, anlaşma şartlarınızı AB üyeliğine giriş şartı olarak kabul ederiz demektedir yeterki bu şartlarınız AB’nin kuruluş ilkelerine ters düşmesin.”

AB’nin kuruluş ilkeleri arasında kişilerin, sermayesinin ve malların serbest kişi ve kapital dolaşımı, serbest yerleşim ve serbest mal edinme vardır ve bunlar esastır. Geçici bir süre için bu konularda derogasyon yapılabilir diyorlar. O süreden sonra bize yeni 50-60 bin kişiyi köylerinden, bahçelerinden söküp apartman dairelerine yerleştirmek kalıyor.

Rum liderliğinin AB’ye giriş nedenini hatırlayalım:

“AB’ye girersek, garanti sistemi etkisiz hale gelecek; Türklere vadedilenler (üç özgürlüğün kısıtlanması, iki kesimlilik, etnik ayrıma dayalı bir ortaklık) AB normlarına ters düşecek, böylelikle Rum göçmenlerin eski yerlerine dönüşleri sağlanmış olacak; Elenlik zafere ulaşacak.”

Statümüz belirlenmeden, egemenliğimiz kabul edilmeden, toprak konusu halledilmeden, mal-mülk sorunları takas ve tazminatlarla sonuçlanmadan, Türkiye henüz AB’nin dışındayken Rumların peşinden koşarak AB trenine atlamadığımız için bizi eleştirenler bu sözde Kıbrıs, aslında Rum-Yunan treninin Brüksel’e hangi maksatla gitmekte olduğunu göz önünde bulundurmalıdırlar.

Kıbrıs Rum’u “Bizi derhal AB’ye birlikte girelim: zenginleşeceksiniz” diye davet etmektedir.

Yunanistan da kollarını açmış, sevgi ve şevkat dolu bakışlarla istasyonda bizi bağrına basıp, zenginleştirmek için beklemektedir.

Bu kadar sevgi ile, ekonomimizi yıkmak ve bizi dünyadan tecrit etmek için devam ettirdikleri siyasi, sportif, ekonomik ambargoları nasıl bağdaştırdıklarını anlamak güçtür.

Bizi “Kıbrıs Delegasyonuna” davet ediyorlar. Kim olarak?

Cemaat olarak ve yanlış anlaşılmasın diye Kasulides “söz hakkı bizdedir... yegane muhatap meşru Kıbrıs Hükümetidir” diyor !..

Evet.. Rum -Yunan ikilisi 1960 anlaşmalarını çiğneyerek AB üyeliğine niye öncelik veriyor. Biraz önce bunun nedenini Rum liderliğinin ağzından naklettim.

Yeni yayınlanan ve editörlüğünü Thomas Diez'in yaptığı "The European Union and the Cyprus Conflict" adındaki kitapta Kıbrıs konusunda uzman olarak kabul edilen Oliver Richmond şu yargıda bulunmaktadır:

"Kıbrıs Rumlarının AB üyeliğine müracaatları tamamen siyasidir. Maksat Türkiye'nin jeo-politik etkisinden kurtulmak, Türkiye üzerindeki baskıyı artırmak ve serbest mal, hizmet ve kişilerin dolaşımı normlarını kullanarak Kıbrıs Türklerinin ayrılığa dayalı taleplerinin normale ters düştüğünün altını çizmektir. Bu yaklaşımın ilkeleri makul görülse de, bu siyasi hakları için mücadele eden Kıbrıs Türkleri için hiçbirşey vadetmemektedir !"

Ayrılığın nasıl ve niçin meydana geldiğini göz ardı edersek; kaale almazsak; 1960-74 yıllarında kağıt üzerinde bir anlaşmaya dayalı olarak bir arada yaşamanın bize neler getirdiğini, bizden neler alıp götürdüğünü unutursak, Rumların kendi siyasi maksatları için dünyayı kandırarak açtıkları AB yolunda ilerlemekte bir sakınca görmeyebiliriz. Ancak bizim başlangıç noktamız bu değildir. Bizim önceliğimiz de bu değildir.

Bizim önceliğimiz; bugüne kadar ortaya çıkmış olan gerçekler çerçevesinde ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temelinde var olan Rumların bugüne kadar gasp edemedikleri hak ve statümüzü koruyarak sağlam, kalıcı bir anlaşma yapmaktır.

AB konusunda politikamız 1960 antlaşmaları ile Türkiye'ye verilmiş olan hak ve yetkilerin, korunarak, Türk-Yunan dengesinin devamı kaydıyla ve güvenliğimiz için gereken derogasyonları egemen bir taraf olarak kabul ettirerek üyelik yoluna çıkmaktır.

AB'nin Kıbrıs Rumları ile yaptıkları anlaşmaların ne olduğunu bilmiyoruz; bunların yeni ortaklık kurulduktan, statümüz kabul edildikten sonra bizimle (yani ortaklığın yeni kurucu ortağı, eşit egemen Türk kanadı ile) müzakere edilmesi gerekecektir;

Türkiye, 1960 anlaşmalarından kaynaklanan hak ve statüsünde tatmin edildiği taktirde ve Türkiye de AB üyesi oluncaya kadar, Yunanistan'ın Kıbrıs üzerinde, AB üyeliği nedeniyle Türkiye'den daha fazla hak ve yetki

kullanmayacağı kayda alınmak şartıyle; Ekonomimiz Rumların ekonomisine denk hale getirilinceye ve Türkiye üye oluncaya kadar üç özgürlükler de dahil gerekli derogasyonlar şartına bağlı olarak AB üyeliğini görüşmeyi kabul etmemiz büyük ve anlamlı bir açılımdır. Aksi taktirde Rum'un oyununa gelmiş oluruz.

Bu nedenledir ki önce uzlaşma, iki devlete dayalı yeni bir ortaklık; ve ondan sonra AB üyeliği diyoruz.

Unutmayalım fikirler dizisinde de öngörülen formül önce anlaşma sonra AB üyeliği ve iki ayrı referandumla karar şekllindeydi.

Gerçekte, Kıbrıs'ı Türkiye'nin önünde AB üyeliği için engel görenler "Anavatana zarar vermemek için yapmayacağımız fedakarlığın var olmadığını" bilenler bizi AB'ye giriş için önüne ardına bakmadan acele anlaşma yapmamakla suçlamakta ve Anavatana tarihi kötülük yapmakta olduğumuzu iddia edebilmektedirler. Bu iddialar ve suçlamalar karşısında şaşırdığmız anlar olmuştur. Ancak bu şaşkınlık çok sürmemiştir. Çünkü izlediğimiz yol Anavatanla birlikte tespit edilmiş milli bir yoldur. Türkiye'mizin Kıbrıs siyaseti Devlet siyasetidir. Türkiye'nin güvenliği, güvenirliği geo-politik hakları, bölgede istikrar unsuru olan Türk-Yunan dengesi ile ilgili milli bir siyasettir.

AB konusundaki açılımımız da kuşkusuz bu konuda Türkiye'nin tatmin edilmesine bağlıdır. 1960 Antlaşmaları ile Türkiye'ye verilmiş olan hak ve statüyü bizim pazarlığa açma hakkımız yoktur. Görüşmeler boyunca ısrarlı, kararlı tutumumuz, samimi açıklamalarımız karşısında, dış Dünya'da bazı değişikliklere tanık olmaktayız.

Lord Hannay'in 6 Haziran 2002'de CNN Türk'te Rumları öfkelendiren açıklamasının özeti şöyleydi:

"Her iki tarafın çıkarlarına cevap verecek bir anlaşmanın yapılması için iyi bir fırsatın var olduğuna inanmaktayım... Her iki taraf da bir merkezi Devlet öngörmektedir. Yeni bir Devlet. Eskiden çok farklı bir Devlet... Yeni bayrağı, yeni milli marşı, yeni adı olan..."Kıbrıs Cumhuriyeti" denmeyecek, yeni bir isim olacak... ve ortaya yeni bir ortaklık çıkacak. Türkiye ve Kıbrıs Türkleri hep yeni ortaklıktan bahsetmişlerdi... yeni ortaklık olacak... ve bu merkezi hükümetin yetkileri de sınırlı olacak... iki parça devlet de olacak... bunlara ayni zamanda kurucu devletler de denilebilir. Bunların oldukça kapsamlı yetkileri olacak.

Merkeze verilmiş olan tüm yetkileri bunlar kullanacak... Bunlar kendi işlerini kendileri görecektir. Kendi devletlerinin efendisi olacaklardır... Yasama meclisleri olacaktır. Mebusları, başkanları seçimle gelecektir. İcra yetkileri olacaktır. Böylelikle geçmişte tanık olduğumuz Kıbrıs'tan bambaşka bir Kıbrıs göreceğiz. Kendi kuruluşlarının ayrı ayrı efendisi olan iki taraf, belirli konularda birlikte hareket edeceklerdir ve AB'de de birlikte çalışacaklardır".

Biz bu çerçeve'nin içini doldurmak için görüşebiliriz...Rumlar derhal Lord Hannay'e saldırdılar. İngiliz üslerine molotof kokteyilleri ile baskın yaptılar. Niye? Çünkü, yeni bir ortaklık öngörülüyor...

BM Genel Sekreteri ile yaptığımız görüşmede de Genel Sekreter bir çok temel konuda iki eşit taraf arasında yeni bir ortaklığın kurulabileceği inancını yineledi. O da bunu temin etmek için fırsat şimdidir dedi. Ancak Rumlar açısından durum hiç de öyle değildir. Rumlar açısından, AB'nin baskısı ile bizi prensiplerimizden vazgeçirmek fırsatı şimdidir.

Bize göre, iki eşit taraf arasında, yeni bir ortaklık kuşkusuz kurulabilir yeterki taraflardan biri diğerinin de hükümeti olduğu iddiasından vazgeçsin ve düşmanlığın en bariz göstergesi olan ambargolar kaldırılmış olsun; yeter ki iki kurucu tarafın eşit egemenliği reddedilmesin ve iki kesimlilik, iki devletlik, "insan hakkıdır" mazaretleri ile mal-mülk konusu bahane edilerek yok edilmesin.

Masadaki zorluk, Rum tarafının meşru Kıbrıs olduğu iddasından vazgeçmemesi ve sadece iddia ile kalmayıp, tek yanlı girişimlerle Kıbrıs'a sahip çıkma eylemini 1960 anlaşmalarını ihlal ederek sürdürmekte olması; müzakere yolu ile uzlaşmaya değil, AB üyeliğine ve silahlanmaya önem vermesi ve red ve inkar edemeyeceğini en nihayet anladığı Garanti Sistemini, başka yollardan ve özellikle AB yolu ile tamamen etkisiz hale getirme uğraşını ısrarla sürdürmesidir.

Rum tarafı, var olan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bazında inkarı mümkün olmayan egemenlik hakkımızı inkar etmeye devam ediyor. Neden olarak da "egemenliklerini tanırsak, başlarını alıp giderler, ayrılık kalıcı olur" diyorlar.

Biz, kurucu ortağı bulunduğumuz 1960 Cumhuriyetindeki hisselerimizi toplu mezarlara gömerek "Kıbrıs'ın sahibi benim" diyenlere ve 39 yıldır Kıbrıs'ı alıp kaçma eylemini insafsızca sürdürmekte olanlara karşı – yeni bir ortaklıkta –

egemenlikteki hisselerimizin tapuya dönüşmüş olduğunu ve bunun böyle kabul edilmesi gerektiğini söylüyoruz.

1960 antlaşmaları ile elde ettiğimiz garantilere rağmen başımıza gelenlerin yeniden başımıza gelmemesi için, yeni ortaklığın iki egemen kuruluştan, iki eşit halktan kaynaklandığının, hiçbir kuşkuya mahal bırakmaksızın, kabul ve tescil edilmesini istiyoruz. Yeni 1963-1974 macerası olmasın, barış ve ortaklık kalıcı olsun diyoruz.

Böyle bir macera vukusunda Rum liderliği bizi toplu mezarlara gömerken "ne yapıyorsunuz?" diyecek bir Dünya'ya, Makarios'un yaptığı gibi, "bu bizim iç meselemizdir, karışamazsınız!" diyemeyeceği sağlam, iki egemenliğe dayalı bir ortaklıkta ısrar ediyoruz.

1960 garantilerine rağmen başına gelmedik facia kalmayan halkımızın, bunları yapmış olan ve hala bu yaptıklarının yanlışlığını teslim etmeyip mağdur durumdaymış gibi bizi ve Türkiye'yi şikayet etmeyi marifet bilen, aynı insanlarla yapacağı yeni bir anlaşmada, egemenlik gibi ek ve yok edilmez bir güvenceye ihtiyacı vardır diyoruz. Bunun tartışılmasını da gereksiz buluyoruz.

1963'den bu yana devletsiz bırakılmış olan ve kendi kendini idare etmek suretiyle Devlet Formasyonuna gelerek kendi devletini kurmuş olan bir halka "Devletini unut ve gel; seni devletten dışlayanların devletine tabi ol" demesini kabul etmiyoruz.

Genel Sekreter ve gerçekleri bilen diğer diplomatlar yapılacak yeni antlaşmanın ihtimal dışı gelişmeler neticesinde yeniden bozulması ve haklarımızın gasbı karşısında "bu olayların iç mesele olduğu yönünde" bir müdafanın yapılmayacağı bir kuruluşa gidilmesi gereğini kabul etmektedirler.

Bunu yazılı anlaşmalarla elde etmek mümkün değildir. O halde egemenlik kabul edilmeli; 1960'ın hissedarları, devletlerinin tapularına dayalı bir anlaşma yapabilmelidirler diyoruz.

Genelde, Kıbrıs'ın gerçeklerini bilen birçok diplomatın makul addettikleri bir çerçeve vardır. Bu çerçeveyi iki egemen iki halkın varlığına uygun bir şekile koymak mümkündür. Bu çerçevede mal-mülk edinme hakkı tazminatlarla ve takas yolu ile halledildiği ve Türk–Yunan dengesini koruyacak bir formül

Türkiye-AB-Yunanistan ve Kıbrıs'taki iki taraf arasında bulunabildiği takdirde Kıbrıs meselesinin yüzde sekseni halledilmiş olur.

Bu çerçeveye bakalım.

1.Varılacak anlaşma yeni, iki zemine dayalı, yeniden yıkılmayacak ve dağılmayacak bir Kıbrıs öngörülmelidir.

Her iki taraf da bunu kabul ediyorsa o zaman gerçeklere bakmak gerekir. İki zemin halen vardır. Bunun hudutlarını konuşmak ve bunların devlet olduklarını kabul ederek, yeni Kıbrıs'ın, iki devlet arasında yeni ve yeniden yıkılmayacak bir ortaklık olacağını her iki tarafın da kabul etmesi doğal bir yaklaşım olur, eğer, her iki taraf da yeni bir ortaklıktan yanaysa !..

Daha önce de söylediğim gibi Rum tarafı "ortaklık" sözcüğünden "devlet veya egemenlik" deyiminden yılandan kaçar gibi kaçmaktadır. Niye ?

Çünkü onlar için milli hedef ve mutlu son "meşru Kıbrıs Hükümeti" olarak yola devamdır.

2.Bu Kıbrıs'ta (biz yeni ortaklıkta diyoruz) Kıbrıs Türkleri, Rumların müdahalesi olmadan kendi "kurucu devletlerinde" kendi işlerinden sorumlu olmalarını istiyoruz.

3.Bu "kurucu devlet" Kıbrıs Türklerinin kimliğini içerecek (enshrines) ve uluslararası camia tarafından da kabul görecektir.

Biz, kurucu devletlerin kendi yetkileri çerçevesinde (İsviçre'de, Belçika'da, Kanada'da, Almanya'da olduğu gibi) diğer ülkelerle anlaşma yapabilmelerinde ısrarlıyız. Rum tarafı bu konuda da olumsuz bir yaklaşım içindedir.

Halbuki uluslararası kabul görmenin zaten egemenlikten başka bir anlamı olamaz.

4."Parça Devlet'in toprak bütünlüğü ve eşit statüsü dahil, tüm özellikleri var olacak ve böylelikle haklarına tecavüz mümkün olmayacaktır.

5.Kıbrıs Türklerinin toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzeni garantör Türkiye tarafından korunacak ve Türk askerleri (anlaşmaya varılacak sayıda) adada devamlı surette kalacaktır.

Rum tarafı, buna karşılık BM Barış Gücünün yeni bir manda ile adada devamlı kalmasını istedi. Kabul ettik.

Sonradan Barış Gücüne verilecek yetkiler konusunda anlaşmazlık çıkınca, Klerides bu konudaki mutabakatını geri çekti. Bunu, BM Barış Gücünü diğer garantörlerin üstünde süper bir garantör durumuna getirmek kaydıyle kabul ettiği aşikar oldu.

6.Yeni ortaklıkta Kuzey'in (biz KKTC'nin diyoruz) yasalarının, kararlarının, etkinliklerinin devamlılığını sağlamak mümkündür.

7.Müşterek Devlet'te siyasi eşitliğimiz teminat altına alınacaktır.

8.Kıbrıslı Rumlar, sayısal çoğunlukları nedeniyle kendi iradelerini Kıbrıslı Türklere empoze edemeyeceklerdir.

9.Ve en önemlisi Taraflardan biri diğeri üzerinde ve net de tüm Kıbrıs'ın üzerinde egemenlik iddasında bulunmayacaktır.

10.İhtimal dışı olmakla beraber gelecekte Türklerin haklarına bir tecavüz vaki olursa (geçmişte olduğu gibi) ,bu, bir iç meseledir diye geçiştirilmeyecektir.

Biz bu çerçeveyi doldurmaya hazırız.

Konu, "ortaklık" kelimesine bile ambargo koymuş olan Rum tarafının "meşru Kıbrıs Devleti ve Hükümeti" ünvanının arkasına saklanmayı yeğlemesinden kaynaklanmaktadır.

Yoksa, gerçeklerden hareket edilerek halledilecek konuya makul bir teşhis konsa meselenin halli kolaylaşacaktır.

Halbuki "Kıbrıs meselesi bir işgal ve göçmenlerin eski yerlerine dönmesi meselesidir" diyen Rum liderliği, kendini, Kıbrıs'ın hakimi olarak gördüğü sürece iki taraf arasında uzlaşı yolları tıkanık kalmaya devam edecektir.

Rumlar 1960 ortaklığını Kıbrıs'ı bir Rum Cumhuriyetine dönüştürüp, Enosis yasağını kaldırmak, ve Türk garantisini lağvetmek için yıkmıştı.

Kendisine "tam bağımsız bir Kıbrıs'ın meşru hükümeti" muamelesi yapıldığı andan itibaren Kıbrıs meselesi onlar için halledilmiş oldu. Yeniden bizimle, eskisinden daha sağlam bir ortaklık kurmak ihtiyacını duymuyorlar.

Bizim davamız kurucu ortak statümüzü, eşitliğimizi, egemenlikteki ve topraktaki haklarımızı korumak ve Rum'un, Yunan'ın idaresinde azınlık durumuna düşmemek, 1960 antlaşmaları ile Anavatanımıza verilmiş olan (ve bizim varlığımız içinde şart olan) hak ve yetkileri korumaktı.

1974'e kadar verilen mücadele sonunda biz de kendi Devletimize kavuşmuş olduk. O halde mesele, iki ayrı, eşit egemen birimin birleşme şartlarını konuşmaktan ibarettir; eğer her iki taraf da eşit egemen şartlarda birleşik bir Kıbrıs yaratmak istiyorsa... Biz müzakerelere bu istek olduğu için talip olduk...

Devletimizden vazgeçerek Rum'u meşru hükümet olarak gören AB'ye Rum'un peşinden koşmak için değil.

Sayın Cumhurbaşkanım, Kıbrıs sorunu çözümsüzlüğe doğru sürüklenilmektedir. Rum ve Yunan ikilisi Türk tarafını sürekli taviz verdirtmek için zorluyorlar. Sizce AB'nin Rum tarafını tek taraflı olarak muhatap kabul ederek Avrupa Birliğine alma çalışmalarında Yunanistan'ında bir rolü varmı ?

Tabii, Rumlar Yunanistan'la işbirliği halindeler. Biz Türkİiye ile nasıl çalışıyorsak, onlarda Yunanistan'la o şekilde çalışıyorlar. Kıbrıs meselesi bizim açımızdan Yunan bayraklıdır. Bu mesele Türkiye'nin jeopolitik davasıdır ve Kıbrıs'ı Yunan'a, bir başkasına bırakamayız. 1960 anlaşmalarını bu nedenle yapmıştık ve "Enosis'i" dışlamıştık. Kıbrıs'ın, Türkiyesiz bir kuruluşa giremeyeceği sağlama bağlanmıştır. Yunanistan ise Avrupa Birliği yolu ile bütünüyle sağlama bağlanmıştır.

Sizce uzlaşma sağlanmazsa, Rum tarafı tek taraflı Avrupa Birliğine girdiğinde adada ne gibi gelişmeler olur?

Şimdi iki, üç formül var. Avrupa Birliğinin üzerinde durduğu, Almanya'da yaptıkları gibi Kıbrısı aldık diyebilir. Kuzey illerdeki yaşayan halkın aklı başına geldiğinde, isterse gelsin, demek suretiyle, Türkiye'ye bir takım meydan okuma içerisine girebilirler. O zaman Türkiye Avrupa Birliği topraklarını işgal etmiştir, diye; ithamlara başlıyacaklardır.

Diğer yandan bu arada belki Rumlar da konuyu gündemde tutmak için Enosis'e başlayacaklar. Konuyu hep gündemde tutmak gerek. Bunu bilen ve düşünenler var. Avrupa Birliğine sadece Rumlar alındı diyelim. O zaman Yunanistan Türkiye'yi vetosuyla tehdit ediyor. Dolayısıyla Avrupa Birliği kendi düşüncesiyle yaratmış olduğu bir çıkmazın içine düşmüştür. Ne yapacaklarını günü geldiğinde hep birlikte göreceğiz… Zaten şimdi başka nedenlerden dolayı Avrupa Birliği genişlemesi ertelenebileceği söyleniyor. Bazı ülkeler bize

halledilmemiş bir Kıbrıs'ı almayız derken, bazılarıda kararlar oy birliği ile çıkar, biz aldandık karar aldık, son müracaatın kararını fiilen aldık. Kararlar oy birliği ile çıkar , ayrı ayrı düşünmeyeceğiz diyebilirler. Bir çıkmazın içindeyiz. Ne olacağını bilmiyoruz.

Avrupa Birliği Kıbrıs'ı üyeliğe aldık derse, o zaman biz söylüyoruz, hudutlarımızı biz kapatırız, görüşmeler artık biter. Çünkü bir ümitleri var ki, biz alırız da görüşme devam eder. O ümit kapısını kapatırız. Bunu hangi şekilde alırsanız alın, artık görüşme biter yani ikincisi kalıcı olur.. Türkiye'ninde üzerinde durduğu Türkiye ile daha sıkı entegrasyon,daha sıkı işbirliği programları var onlar uygulamaya geçecek. Bütün mesele Kıbrıs'ın içindeki bu ekonomik sıkıntılar, halkın bunalımı ve Avrupa Birliği'ni kurtuluş yolu olarak gösteren paralı veya parasız inandırılmış insanların faaliyetleri bizim zorluğumuz olacaktır. İşte onlarla uğraşıyoruz.

İki tarafın da girmesi durumunda Türkiye'nin konumu ne olacağını değerlendiriyorsunuz.

Şimdi iki taraf girdiği taktirde evvela yapacağımız bu uzlaşmaya bağlı. Rum uzlaşabilmemiz için, evet diyor sizin bir idari bölgeniz olucak ama idari bölge, egemen bölgeniz olmayacak. Egemenliğinizi tanımıyoruz. Bu idari bölgenin içerisinde, Rumların evleri, barkları var. Rumların geri dönme, yerleşme hakkı doğacak, yani bu demektir ki biz 50-60 bin kişiyi sokağa atacağız, bizim önerimiz Güvenlik Konseyinin zamanında kabul ettiği global mal, mülk değişimi ve tazminatlarla bu işi halledebilmekti. Bunu katiyen kabul etmiyorlar zaten o anlaşmaları bozmak için Avrupa Birliğine girmişlerdir. Çünkü bilirler ki Avrupa Birliği ve Rumlar bu uygulamaya başlarsa, Rum göçmenlerin geri dönme hakkı vardır diyerek tedirginliğe devam ederse yani zaman içerisinde Kıbrıs'ı alıcak yavaş yavaş adadan ayrılacaksınız. Bu onlar açısından uzun vadede bir mücadele ve Gritte yaptıklarından başka bir şey değil. Yani herhangi bir kimse düşünür sanki anlaşma olucak, Kıbrıs Türkü rahatlığa kavuşacak, Böyle bir şey yok. Antlaşma olduktan sonra huzursuzluk başka şekilde devam edecektir. Küçük büyük cinayetler olucak, efendim dediğim gibi Rum ev benimdir çık, gibi bir müracaatta bulunacak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden kararlar alıp uygulamaya girecekler, Dolayısı ile Türk-Yunan sorunları bu huzursuzluk nedeni ile daha da çoğalacak.

Sayın Cumhurbaşkanım, Yunanistan'ın temel hedefi Enosis'i ilan etmek olduğunu biliyorum bugün bu Yunan stratejisinde bir değişiklik var mı?

Şimdi Enosis demiyorlar artık; ikinci Yunan Cumhuriyeti kurarlarsa dış dünyada iki boy göstermek, birbirlerini devamlı desteklemek sureti ile Avrupa birliğinde iki oy sahibi olacaklar. Yani Stratejileri değişmiş değil ama bu amacı yaymak için izledikleri yol, taktik değişmiş. Silahla yapamadılar. En büyük silahları Avrupa Birliğini kullanıyorlar. Türkiye; maalesef füzeler buraya getirildiğinde 'füzeleri buraya getiremezsiniz' diyerek yaptığı gibi , sert çıkışları Rumların adaylık başvuruları yaptığında yapsaydı şimdi çok daha farklı konumda olabilirdik. Lakin Rumların adaylık başvuruları yapıldığı günlerde Türkiye Gümrük Birliği'ne gireyim diye yumuşak sesle konuştu, yumuşak protestolar yaptı. Bu gelişmeyi kabul edebileceği intibaı bırakıldı. Dolayısıyla durum ordan itibaren artık çorap söküğü gibi gidiyor.

Peki gelecekte Rum–Yunan iklisinin taktiğinde yine bir böyle değişme olabilir mi?

Benim korkum, Eoka zamanında taktiklerini bildiğim için, Şimdi Rumların silahlanma hazırlığını ve çabalarını biliyoruz, ne diyorlar, diyorlar ki yeniden bir çatışma çıkarsa, Türkiye bilsin ki hiç olmazsa bir hafta direnecek gücümüz var. Bu süre içerisinde de bütün Dünya ayağa kalkar "işgalci" Kıbrıs'a ne yapıyor diye, hazırlıklı olduğu için, işgalciyi geri çekmek için uluslararası kamuoyu sert basar, böylelikle artık Türkiye'den kurtuluruz. Kıbrısa sahip çıkarız. Bunu temin etmek için bu adamlar sınırda bir olay çıkartabilir. Yani onu göze alabilirler. Bir şey olsun da Türkiye sert çıksın , savaş olsun, yine adam öldürülsün, ayyuka çıksın artık bu hareketleri ile Türkiye'yi Adadan sökmek için bir süreç başlatılsın. Yani onu yapıcak, tedirginliği devam edecek. Benim gördüğüm bildiğim konu budur.

Cumhurbaşkanıyla yapma imkanı bulduğum bu uzun sohbette Kıbrıs meselesi bütün gerçekleri ile ortaya çıkmaktadır. Ada üzerinde oynanan oyunlar bilinmeli gerçekleri görerek gelecekteki politikalar bunun üzerine inşa edilmelidir.

7. REFERANDUM

7.1 Referandum Öncesi KKTC'nin Son Durumu

1950'lerden bu yana adada olanlar adeta unutulmuş ve 1963'de Türk tarafının uğradığı katliamları bilenlerin sayısı bile ne yazık ki, son derece azalmıştır. Kanlı Noel olarak bilinen ve 1963 Noel'inde Rum Eokacılar tarafından öldürülen silahsız Türk aileleri ve evlerinin banyosunda katledilen Türk kadın ve çocuklarının ölümü üstünden 40 yıl geçmiş bulunmaktadır. Rum tarafının tutumunda, kiliselerinde öğretilenlerde ve Yunan ve Rumların fiili politika uygulamalarında eskiyle kıyasla hiçbir değişme veya farklı bir yaklaşım yoktur. Gelen turist Türklere geçici olarak gösterilen yakınlık ve güler yüzlülük ise ilk ufak münakaşada yok olmakta ve kişilerin esas yüzleri ve bitmez kinleri ortaya çıkmaktadır.

1974 barış harekatının gerçekleri, Türkiye'nin göze aldığı fedakarlıklar ve gösterdiği başarılar nerede ise unutulma noktasına ulaşmıştır. Bu, sistemli bir şekilde Yunan ve Rum propagandaları ile yapılmakta ve tüm olay bambaşka bir zemine kaydırılarak, yalan bir kalıba dökülmeye çalışılmaktadır. Yunanlılar, Avrupa'da bu çalışma ve propangandalarında da başarılı olmaktadırlar. Bizim Avrupa'da görevli diplomatlarımıza ve Dışişleri Bakanlığı görevlilerine de çok büyük görevler düşmektedir. Lakin, bu konuda yeterince etkili oldukları pek söylenemez.

Kuzey Kıbrıs'taki Türk gençliği bile nerede ise Rumların propagandası olan, "Türkler kuzeyde işgal kuvveti olarak bulunuyorlar" söylemine sıcak bakmaya ve tüm ekonomik sıkıntılarından Türkleri sorumlu tutma eğilimine girmeye başlamışlardır. Adada tam anlamı ile bir propaganda ve iletişim savaşı yaşanmaktadır.

Milli ve manevi değerlerle yeterince eğitilmeyen, aşırı bir Avrupa hayranlığı ve hayali ile yetişmekte olan genç nesiller arasında bir değer sistemi boşluğu meydana gelmiş bulunmaktadır. Boşluk daima bazı şeyler tarafından doldurulur. Ne yazık ki, Kıbrıs'ta da bu durum maddiyatın ağır basması şeklinde tecelli

etmeye başlamıştır. Küreselleşen ve gittikçe daha materyalist hale gelen bu günün dünyasında maneviyat, milliyetçilik, gelenek, örf ve adetlerin yerini daha iyi bir araba, daha büyük bir ev veya Avrupa seyahati almaya başlamıştır.

Zengin Avrupa rüyası daha cazip ve tercih edilir hale gelmiş bulunmaktadır. Bunun ne kadar gerçek olabileceğini de kimse sorgulamamaktadır. “Nihayet Avrupa” gibisinden afişler ve sevinç nidaları arasında asıl problemler unutulmakta ve ekonomisi gittikçe bozulan ve işsizler ordusu her gün artan bir Avrupa’da kimsenin, gelecek Kıbrıslı gençlerin çiçeklerle karşılamayacağı ne yazık ki, KKTC’li gençlere anlatılmamaktadır. Gençlere tam aksine bir izlenim ve güzel bir serap gösterilmek istenmektedir.

Kıbrıs’taki bazı siyasetçilerin ve basın mensuplarının sadece şahsi çıkar hesapları ile Avrupa Birliği üyesi devletlerle iş birliği yapmaya hazır olmaları da çok hüzün verici bir durumdur. AB’nin sözde, belediyelere yardım amacı ile yolladığı, ama sadece muhalefetin yani Annan Planı taraftarlarının hakim olduğu belediyelerin kullanımına sunulan fonlardan kimlerin yararlanacağı da pek net olarak anlaşılmamaktadır bazı medya mensuplarının yararlandığı fonların da ne gibi bir eğitim fonu olduğunu anlamakta, insan biraz zorlanmaktadır.

Dış odaklar tabiri geniş ve muğlak bir tabir olmakla beraber belki de burada söylenenleri en iyi şekilde anlatacak bir durumdur: Mesela Kıbrıs’taki İngiliz üssü komutanının civarındaki köylere yaptığı sık ziyaretler ve Anan Planı lehinde yaptığı konuşmalara ve hatta el değiştirdiği söylenen fonlara nasıl bakmak gerektiği bir muammadır. Yine AB sekreteryasının sürekli yayını andıran açıklamaları, oradan adadaki belli kişilere yollandığı söylenen maddi yardımlar konusu bir bilmece niteliğini muhafaza etmektedir. Muhalefet partilerinin başta Gazi Magosa’da olmak üzere yaptığı seçim konvoylarına komşu Rum tarafından pek çok arabanın katılması, yine onların yaptıkları mitinglere her türlü desteğin sağlanması, seçim sonrası, Yunan başbakanının herkesten önce yorumlar yapması ve seçim sonuçları tam netleşip ilan edilmeden Rum tarafından yorumlarla muhalefete destek verilmesi gibi konuların başka bir kategori içinde anlatılması da oldukça güç olmaktadır.

KKTC’nin mevcut bürokrasisindeki nepatizm yani yandaş ve aile fertlerini kayırma olgusu, Kıbrıs’ın tümünde büyük sıkıntılar yaratmaktadır ve mutlaka düzeltilmesi gereken hususların başında gelmektedir.

Yine genel bir karakteristik olarak dikkat çeken bir husus da, kişilerin genelde hallerinden memnun olmayıp, şükretmemeleri denebilir. Herkes genelde elinden memnun olmayıp, başkasınınkini daha iyi bulmakta ve buda genel bir huzursuzluk yaratmaktadır.

7.1.1. Annan Planının BM. Güvenlik Konseyine Sunulması ve Rusya'nın Kıbrıs Politikası

Kıbrıs’ta iki halkın eş zamanlı olarak oyladığı referanduma sayılı günler kalmışken Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi’nde ABD ve İngiltere’nin sunduğu karar tasarısı, kafaları karıştırmış ve BM’nin amacını aşan bir karar almak üzere olduğu endişesi yaşatmıştır.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)’nin, son seçimlerde aldığı % 34’lük oy oranı ile en büyük partisi konumunda olan AKEL, hatırlanacağı üzere, yeterli güvenlik garantilerini içermemesi nedeniyle Annan Planı’nı desteklemeyeceklerini açıklamıştır. Kıbrıs Rum kesimi üzerindeki etkisini arttıran AKEL, Avrupa Birliği (AB), BM ve ABD tarafından yoğun baskı altında bırakılmıştır. AKEL, bu doğrultuda, BM’den birleşmenin gerçekleşmesinden sonra Annan Planı’nın uygulanacağının garanti edilmesini ve Güvenlik Konseyi’nden resmen güvence verilmesini istemiş, aksi takdirde “hayır”larının kesinleşeceğini belirtmiştir.

BM Genel Sekreteri Kofi Annan’ın da Ada'daki halkın cesaretlendirilmesi amacıyla gündeme getirdiği bu talep, İngiltere’nin hazırladığı ve ABD’nin de desteklediği bir karar tasarısını ortaya çıkarmıştır.BM Genel Sekreteri Kofi Annan’ın sunduğu rapor çerçevesinde, adada yeni bir BM Barış Gücü kurulmasını öngören ve silah ambargosu getiren karar tasarısı, BM Daimi Statüsü’nün 7. Bölümü’ne atıf yapmaktadır. Atıfta bulunulan 7. Bölüm’ün 41. maddesi, Güvenlik Konseyi’nin, kararlarına etkinlik kazandırmak için bölgenin her türlü iletişiminin ve diplomatik ilişkilerinin kısmen veya tamamen

durdurulması önlemlerini alabileceğini; 42. maddesi ise bu önlemlerin yetersiz kalması durumunda Güvenlik Konseyi'nin hava, deniz veya kara güçlerini kullanarak harekete geçebileceğini düzenlemektedir.

Anlaşılacağı üzere, karar tasarısında atıf yapılan bu maddeler, Annan Plan'ın işlerliğinin ve uygulanabilirliğinin garanti edilmesini sağlamak amacını aşmakta ve henüz birleşme sağlanmamışken bile Ada'da bir savaş durumunu kabul etmektedir. Öte yandan, Güvenlik Konseyi'nde görüşülen bu karar tasarısı, Annan Planı ile şekli değiştirilen Türkiye Garantörlüğü'nü bu maddeler doğrultusunda etkisizleştirmekte ve Türkiye'yi de hareketsizleştirilmektedir. Karar tasarısı, Annan Planı düzenlenen Ada'da kalacak olan, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin durumunda bir değişiklik yapmasa da hareket kabiliyetinin imkansızlaştırıldığını kesinleştiren bir belge olma niteliği taşımaktadır. Karar tasarısı, Türkiye'nin 1959 tarihli Londra ve Zürih Antlaşmaları ile kazandığı Garantörlük hakları ve yükümlülüklerinin BM Barış Gücü askerlerine devredildiğini, birleşmenin sağlanmasından önce kesinleştirmektedir.

Hazırlanan karar tasarısı, 15 üyeden oluşan BM Güvenlik Konseyi'nde görüşülmüş ve 14 üye tarafından uygun görülmüştür. Konseyin veto hakkına sahip 5 daimi üyesinden biri olan Rusya'nın kararı veto etmesi ise Kıbrıs konusundaki karar tasarısının reddedilmesine sebep olmuştur. Rusya, referandumdan önce BM Güvenlik Konseyi'nce böylesi bir kararın alınmasını referandumun sonucunu etkileyici bir müdahale olacağı gerekçesiyle veto ettiğini açıklamıştır. Rusya Federasyonu'nun Birleşmiş Milletler Daimi Temsilcisi Büyükelçi Gennadiy Gatilov, vetonun politik değil teknik bir içerik taşıdığı şeklinde açıklama yapmıştır.

Özellikle, ABD'nin Çeçenistan konusunu Rusya'nın içişleri olduğunu kabul eden yaklaşımları nedeniyle Rusya, 1994'ten bu yana ABD tarafından kabul gören kararları veto etmemektedir. Bu nedenle Kıbrıs konusundaki karar tasarısını veto edeceği beklenmekteyse de bunu hangi gerekçeyi göstererek yapacağı merak edilmekteydi. Yapılan açıklamalar ve gösterilen nedenler, esasen tatmin edici olmasa da Rusya'nın diplomasi sanatını iyi kullanarak, politik bir söylemi tercih ettiği görülmektedir.

Rusya'nın veto nedeni hakkında bir çok değerlendirme ve yorum yapmak mümkün olsa da bunların en başında söylenmesi gereken, Kıbrıs konusunda kendisini söz sahibi olarak görmesi ve kendi toprakları ile ilgili duyduğu kaygılar olacaktır. Güney Kıbrıs Rum kesimi Dışişleri Bakanı Georgias Yakov'un 20 Nisan'daki Moskova ziyaretinin de "veto" üzerinde etkisi olduğu düşünülse de bu kararın verilmesinde, Rusya'nın kendi haklı gerekçelerinin yeterli olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

Rusya ile GKRY arasındaki ekonomik ilişkileri sıcak tutan Ortodoksluk bağı, Batı tarafından sıkıştırılmış ve baskı altına alınmış olan GKRY'nin Rusya'dan medet ummasına neden olmaktadır. Rusya'nın Kıbrıs'ın birleştirilmesinde kendisini söz sahibi olarak görmesinin altında da bu nedene ek olarak, GKRY'nin silahlanmada Rusya ile yürüttüğü işbirliğinin alınacak karar tasarısındaki ambargo nedeniyle engellenmesi de bulunmaktadır.

Bunların dışında, Kıbrıs için böylesi bir karar tasarısının kabul edilmesi halinde benzer tasarıların Rusya'nın toprakları açısından da gündeme getirilmesinin önü açılmış olacaktır. Bir federasyon olması nedeniyle, tehlikeyi sadece Çeçenistan ile ilgili olarak düşünme lüksüne sahip olmayan Rusya, "veto"su ile bir devlet refleksi göstermiş durumdadır.

Öte yandan, Kıbrıs'ın bir plan çerçevesinde birleştirilmesi çalışmaları sürerken bir şekilde dışarıda kalan veya dışarıda bırakılan Rusya kararı veto etmekle, ABD ve AB birlikteliğinin karşısında olduğunu göstermiş olmuştur. ABD'nin bir yandan Türkistan bölgesinde artan faaliyetleri bir yandan güney Kafkasya'ya yerleşme çabalarını ihtiyatla izleyen Rusya'nın, eski Sovyetler Birliği (SSCB) toprağı olan üç Baltık ülkesi Estonya, Letonya ve Litvanya'nın 29 Mart 2004'te resmen ABD güdümündeki NATO'nun üyesi yapılmasından rahatsızlık duyduğu anlaşılmaktadır. Büyük Ortadoğu Projesi'nin(BOP) bir boyutunun da eski küresel aktörün çevrelenmesi olduğunun farkında olan Rusya, Kıbrıs konusundaki karar tasarısını veto etmekle BOP'un önemli ayaklarından birisi olan Kıbrıs'ın kısa sürede ABD askeri üssü haline getirilmesine karşı olduğunu da ifade etmiş durumdadır. Yani Rusya, Avrasyacı bir yaklaşımla Atlantikçi genişlemenin önünü kesme niyetini ortaya koymuş bulunmaktadır.

Rusya’nın vetosunun engellediği BM Güvenlik Konseyi garantisi, AKEL’in Annan Planı’na dönük kararının “hayır” yönünde netleşmesine sebep olmuştur. KKTC’den çıkan %65lik “evet” çoğunluğu bağlamında değerlendirildiğinde, Kıbrıs Türkleri açısından “kötünün iyisi” bir durum yaratmaktadır. AKEL’in “hayır”ının, Rum kesimindeki “hayır”ın oranını artırması, Annan Planı’nın geçerliliğini yitirmesine sebep olmuştur. Ada’da iki “evet”in çıkmasındansa bir “evet”e karşı bir “hayır”ın çıkması ise Kıbrıs Türklerinin durumu ve KKTC yerleşmiş devlet tezleri açısından daha kabul edilebilir bir netice olmuştur.

Rusya, Annan Planı’na güvence verilmesi ile ilgili olarak hazırlanan karar tasarısını “veto” ettiği gibi yukarıda bahsi geçen nedenler çerçevesinde ambargoların kaldırılması ile sonuçlanacak bir sürece daha başından karşı çıkmıştır.

ABD’nin, Ada’nın kuzeyine yerleşme girişimine önümüzdeki dönemde fiilen başlayacağı, artık kaçınılmaz bir gelecek olarak karşımızda durmaktadır. Dünya gözünde haklılığını kanıtlamış bir KKTC’nin ekonomik ve siyasi ilişkilerini dünya ile başlatması ise ABD’nin gelecek tasarımında Ada’ya biçtiği rolü hayata geçirmesinde bir kolaylık ve meşruiyet sağlayacaktır. Bunun dışında, ABD açısından aslında, KKTC’nin tanınması ile tanınmaması arasında bir farklılık bulunmamaktadır; çünkü ABD’nin her duruma ilişkin bir çıkış noktası ve o noktayı da hedefe ulaştıran tasarlanmış bir yolu bulunmaktadır.

Bu doğrultuda ele alındığında, Rusya’nın Atlantikçilerin Akdeniz hakimiyetinin önüne geçebilmesi, en azından bu süreçte pek mümkün gözükmemektedir. Rusya, BM Güvenlik Konseyi’nde önüne gelen Kıbrıs Türkleri ile ilgili tasarıları “veto” etmeye devam etse de Rusya’nın engelleri, KKTC’nin geleceğinin asıl belirleneceği yer olarak gözüken NATO içinde etkisiz kalacaktır. İstanbul’da 28-29 Haziran’da toplanacak olan NATO Zirvesi’nde KKTC’ye biçilecek rol, Rusya’nın şimdilik duracağı noktayı da belirlemiş olacaktır.

7.2. Referandum Sonucu ve Değerlendirmesi

Referandumda 'Kıbrıs'ın AB'ye birleşik gireceği yeni düzeni hayata geçirecek kuruluş anlaşması ve tüm eklerini; Kıbrıs Türk (Rum) Devleti'nin

anayasasını ve yürürlükte olacak yasalara ilişkin hükümleri onaylıyor musunuz?' sorusu soruldu.

30 yıllık bölünmüşlüğü sona erdirecek 'tarihi fırsat' diye nitelenen Annan Planı'na, Rumların beklenenden çoğu, yüzde 75.83'ü 'Hayır' derken, 'Evet' oranı yüzde 24.17'de kaldı. Kuzeydeki manzara ise tam tersiydi: halkın yüzde 64.91 'Evet' derken, yüzde 35.09'i 'Hayır.' dedi Referanduma katılım oranı, 479 bin 551 seçmenin bulunduğu güneyde yüzde 96.53, 143 bin 638 seçmenin bulunduğu kuzeyde yüzde 84.35'i buldu.

Kıbrıs'ta Türk ve Rum taraflarının birleşerek AB'ye girmesi için düzenlenen referandum, adadaki bölünmüşlüğü keskinleştirdi Çünkü başta ABD. ve AB. Ülkeri olmak üzere tüm dünya devletleri yaptıkları açıklamalarla adada iki ayrı toplumun varlığını zımni olarak tanımış oldu.

Kıbrıs Türkleri, Rumların “hayır” dediği Annan Planı’na “evet” demekle, şimdilik sadece dünya devletlerinin “sempatisini” kazanmış durumdadır. Çözümsüzlüğün Rum tarafından kaynaklandığını gösteren referandum sonuçlarının Kıbrıs Türkleri açısından ekonomik ve siyasi anlamda olumlu sonuç doğurması ise zaman içinde gösterilecek diplomatik girişim ve dirayete bağlı kalmış durumdadır. Kıbrıs Türklerinin durumunun belirlenmesinde KKTC’nin ve Türkiye’nin rolü, küresel ve bölgesel güçlerin rolünün yanında küçük ve anlamsız kalmaktadır. KKTC’nin tanınmasının veya ekonomik gelişiminin önünün açılması, özellikle ABD’nin girişimlerine bağlı durumdadır. Bu anlamda BM Güvenlik Konseyi, referandumdan hemen sonra Kıbrıs Türklerinin durumunun iyileştirilmesi amacıyla toplanmıştır.

8. Girit ve Kıbrıs Sorunlarının Mukayesesi

8.1.Takdim Planı

- Tarihsel Mukayese
- Megali İdea Kapsamında Mukayese
- Son Dönemlere İlişkin Mukayese

Tarihsel Mukayese

Girit	Kıbrıs
19ncu yüzyılda başlamış ve 20nci yüzyılda bitmiştir	19ncu yüzyılda başlamış kesintisiz devam etmektedir
Osmanlı kurumlarının varlığı ve yerleşmesi güç olmuştur (Zayıflama Dönemi)	Osmanlı Kurumlarının varlığı ve yerleşmesi kolay olmuştur (Yükselme dönemi)
Tzminat düzenlemeleri Girit'te uygulanmamıştır	Tanzimat düzenlemeleri Kıbrıs'ta uygulanmıştır.
Ayaklanma ve isyan hareketleri vardır devamlıdır	Ayaklanma ve isyan hareketleri azdır

Tarihsel Mukayese

Hiçbir zaman Anadolu ya da Ege adalarıyla bütünlük oluşturmamış ve bağımsız olarak örgütlenmiştir	Kıbrıs alındıktan sonra bir eyalet haline getirilmiş ve Anadolu ile bir bütünlük oluşturmuştur
Girit Kilisesi Fener Rum Patrikhanesine bağlıdır	Özgün Başpiskoposluk var, Fener Rum Patrikhanesinin güdümünde değildir
Girit'e yoğun bir Türk göçü olmuştur. Türkler Girit'te Rumlardan daima az sayıda kalmışlardır	Kıbrıs'ta, fetihten sonra Türkler yerleşmiş ve Türk kültürü bu yönden çok gelişmiştir
Osmanlı döneminde bile hakim dil Rumca'dır	Osmanlı döneminde adada Türkçe hakim dil olmuştur

Tarihsel Mukayese

Girit ve Kıbrıs Tarihsel Mukayese Sonuçlar
Aynı tarihsel sürece rağmen, coğrafi yapı, geçim kaynakları, iklim ve bitki örtüsü ile insan yapısı nedeniyle farklı sonuçların ortaya çıktığı
Kıbrıs'ta 1821 Yunan isyanndan 1878'e kadar önemli bir olaya rastlanmazken Girit'te ayaklanma ve isyanların sürekli devam ettiği,
Doğu Akdeniz egemenliği için stratejik bütünlüğe sahip bu adalardan birine hakim olanın diğerine de hep hakim olmak istediği

Tarihsel Mukayese

Girit ve Kıbrıs Tarihsel Mukayese Sonuçlar
Yunanistan'ın megali idea coğrafyası içinde birinci grupta adalar, ikinci grupta ana karaların yer aldığı
Bu açıdan Trakya, Epir ve Batı Trakya'da uygulanan politika ile adalarda uygulanan politikanın farklılıklar gösterdiği
Adalarda Yunan propagandasının daha rahat zemin bulduğu ve Osmanl müdahalesinin daha geç olduğu

Megali İdea Kapsamındaki Mukayese

Girit bir Avrupa meselesi olmuştur	Kıbrıs bir Dünya sorunu haline gelmiştir
Yunan propagandası Girit'te toplumsal kolay taban bulmuştur	Yunan propagandasının Kıbrıs'ta taban bulması için uzun süre geçmesi gerekmiştir
Megali ideacıların yöntemleri başarılı oşmuştur	Megali idea hiç ortam oluşmamış ancak Girit ve Trakya hep örnek olmuştur
Osmanlı, adadaki ayrılıkçı faaliyetleri protesto etmekten öteye gidememiştir	Türkiye Kıbris'taki ayrılıkçı faaliyetlere seyirci kalmamış ve derhal müdahale etmiştir

Megali İdea Kapsamındaki Mukayese

Girit ve Kıbrıs Megali İdea Mukayese Sonuçları
Her iki ada da megali idea'nın hedefi olduğu ve Girit'te Rum çetelerin uyguladığı politika ve aynı provokatif örgütlenmelerin Kıbrıs için de uygulanabilir olarak gösterildiği
Türk toplumu Teselya'yı, Epir'i, Adaları ve Girit'i ibret alıp Kıbrıs'ta aynı gelişmelerin yaşanmasına engel olma mücadelesinin verildiği
Girit'te de Kıbrs'ta da megali ideacıların bir tek hedefi büyük Yunanistan'ın kurulması olduğu
Her iki adada da uygulanan "ENOSİS" gerilimin sürekli canlı tutulması, tedhiş, Türklerin adadan uzaklaştırılması ve Yunanistan ile ortak propagandayı içerdiği

Avukat
Fuat Veziroğlu
Hakkı Han - Kat II
Sarayönü Sokak No.23
Lefkoşa

Tarih: 18 Şubat 2004

Sayın Taha Akyol
Milliyet Gazetesi
Ankara

Bu yazıyı şimdi değil, Annan plânı kabul edildiği takdirde 2 yıl sonra okumanız için yazıyorum.

Şimdi bunu okumanız için değil, saklamanız için yazıyorum. 2 yıl sonra okuyunuz ve ondan sonra da yılda bir kez okumağa devam ediniz.

Ben, sizin son aylardaki köşe yazılarınızı kesip saklıyorum. Siz de benim bu yazımı saklayın.

Size, bundan sonra olacakları sıralamak isterim:

1. Başbakan Erdoğan Newyork'ta Denktaş'ı tehdit ede-ede bir uzlaşma çıkardı. Artık top Erdoğan'da veya Denktaş'ta değil, Kofi Annan'da. Bu maçta golleri "oyuncular" değil, "hakem" atacak.

2. İlk aşamada Denktaş-Papadopulos görüşecek, uzlaşma olmayacak. Sonra devreye Ankara (yani Erdoğan) ve Atina (yani Kıbrıs'ın AB'ye girişini Enosis ve Elenizmin zaferi olarak niteleyenler) girecek. Onlar da ya uzlaşamayacak, ya da çok az ve önemsiz konularda uzlaşabilecekler.

3. Üçüncü aşamada Kofi Annan "tek kale" oynayacak. Kofi Annan'dan - deyimi mazur görün - şimdiye kadar tükürdüklerini yalamasını beklemeyiniz. Rum kalesine 2 gol atarsa, Türk kalesine 5 gol atacak, yani bu maçtan yenik çıkacağız.

4. Sonra, referandum var. Batı dünyası, Erdoğan'la birlikte 200 bin kişilik bir halkın üzerine çullanacak, "kabul edin" diyecek, akla hayala gelmeyen baskılar uygulanacak. Sıradan vatandaşı etkilemek için Amerika ve AB'den (son seçimde olduğu gibi) oluk oluk para akacak. Halkın önüne, AB'ye girildiği takdirde elde edileceği varsayılan "cennet" vaadleri konacak. Halkın en az yarısı kandırılacak, büyük ihtimalle "evet" çıkacak. Bu kampanyaya İstanbul medyasındaki ver-kurtulcular ve bizim buradaki yerli işbirlikçiler de katılacak. Referandumdan "hayır" çıkması, ancak bir sürpriz olabilir.

5. Rum tarafı da referandumda evet diyecek. (Barış Harekâtı'nın bütün sonuçlarını ifna eden bir plâna niye hayır desinler ki?).

("Rum tarafı da Annan plânını istemiyor" iddiaları, halis bir yutturmacadır. Bazıları - yine deyim yerindeyse - bunu "enayice" yutmuş bulunmaktadır. Oysa Rum tarafının Annan plânına zaman zaman "hayır" der görünmesi kerhen olup bir taktiğin gereğidir, Rum tarafı bu plânı havada kapacaktır).

6. Annan plânı 1 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe girecek, biraz gecikirse sürpriz olur, arada bir yol kazası olursa daha da müthiş bir sürpriz olur, zira Başbakan Erdoğan Kıbrıs işini "bitirme"de okadar kararlı ve gözü karadır ki, öyle bir sürpriz olacağını pek sanmıyorum, istenen herşeyi verecektir, vermezse şaşarım.

2/...

7. İlk 2 yıl bir tür "balayı" veya "cicim ayları" niteliğinde olacak. Türkler nisbi de olsa bir "rahatlama" yaşayacak. Ambargolar kalkacak, Rumlar ve yabancı turistler Türk bölgesine akın edecek, oteller, işyerleri çalışacak, geçici bir "bayram" havası doğacak. (Ta ki bu otel ve işyerleri elimizden alınıncaya kadar)

8. Annan plânı kabul edildikten 2 yıl sonra 65 yaş üstü on binlerce Rum Kuzey Kıbrıs'a dönmeye başlayacak. Ondan sonra da 65 yaşını ikmal eden her Rum dönüş hakkı kazanacak. (Bakınız: Annan plânı, orijinal ingilizce metin, sayfa 55 - madde 6).

9. Hale göre, ya 2 yıl, ya da 5 yıl sonunda Karpaz yöresi Rumlara teslim edilecek, yani Karpaz Rumları 30 yıl aradan sonra eski yerlerine dönmeğe başlayacak. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 55 - madde 6 ve sayfa 130 - madde 16).

10. 3 yıl sonunda Annan haritası uygulanacak, Güzelyurt ve Maraş dahil, yaklaşık 50 yerleşim birimi Rumlara teslim edilecek. Böylece KKTC toprağı %21 oranında elden gidecek. Kıbrıs toprağı yaklaşık %28 oranında (şeklen) Türklere bırakılmış gibi gösterilecek. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 13 - madde 9).

Terkedilecek bu bölgede yaşayan en az 50 bin Türk 30 yıl aradan sonra evlerinden sökülecek, kimisi ikinci, kimisi üçüncü, kimisi dördüncü kez göçmen olacaklar.

11. Yukarıda, %28 oranında toprağın bize ŞEKLEN bırakılacağını vurguladım, çünkü bu toprağın da %10'nu kuzeye gelecek Rumlara iade edeceğiz. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 130 - madde 16). Buna ek olarak eski Maroni köylerini, dini arazileri ve yukarıda da vurgulandığı gibi Karpaz yöresini iade edeceğiz.

%10 arazi ile birlikte %10 konut da iade edilecek. İşyerlerinin iadesinde %10 gibi bir üst sınır da yok, tüm işyerlerini elimizden alabilirler, zaten bu iadelerin değer yerine alan esasına oturtulmasının nedeni budur.

12. Yukarıda belirtilenlere ek olarak takas, satış ve uzun vadeli kiralama yoluyla kuzeydeki taşınmaz malların Ruma iadesine devam edebilecek. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 132 - madde 20).

13. Kuzey Kıbrıs'a yerleşecek Rumlar eski taşınmaz mallarını geri aldıktan sonra bu malları 30 yıl kullanmaktan mahrum kaldıkları gerekçesiyle kuzeydeki yönetimi dava edip tazminat talep edebilecek. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 132 - madde 21).

14. On binlerce Rum (rakamlar 65 bin - 100 bin arasında değişmektedir ve tanınmış Rum yazarı Lûkas Haralambus'a göre 95 bindir) kuzeye döndükçe aynı sayıda Türk evlerinden ve işyerlerinden sökülerek yeniden göçmen olacak. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 55 - madde 6).

On binlerce Türk işsiz, evsiz kalacak. Ekonomik kaos doğacak. Şimdi bize "cennet" ve yardım sözü veren ülkeler geri çekilecek, parasal fatura Türkiye'ye çıkartılacak. (Lefkoşa'daki İngiliz Büyükelçisi ve Amerikan diplomatları bunu şimdiden terennüm etmeğe başladılar).

15. Kuzeye yerleşecek Rumlar 6 ayın sonunda kuzeyin seçmen kütüklerine kaydedilerek siyasal haklarını kullanmağa başlayacaklar. (Kuzey Kıbrıs'taki parlâmento ve yerel seçimler için). (Bakınız: Annan plânı, sayfa 54 - madde 3).

Aynı Rumlar, 7 yılın sonunda kuzeyin de vatandaşı (iç vatandaşlık) sayılacak, merkezi parlâmento seçimleri için Rum halkının değil, Türk halkının parçası olarak siyasal haklarını kullanacaklar. (1960 düzeninde bile bu yoktu, tam tersi vardı). (Bakınız: Annan plânı, sayfa 23 - madde 13).

Böylece, siyasal hakların kullanılması yoluyla Kuzey Kıbrıs'ın da Elen'leştirilmesi başlamış olacak.

- 3 -

16. Garanti andlaşması ve Türkiye'nin müdahale hakkı pratikte işlemez hale getirilecek. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 182).

17. En geç 10 yıl sonra Kuzey Kıbrıs'ta ne bir Türk yönetimi ne de bir Türk halkı kalacak. (Devlet zaten iptal edilmektedir).

Kıbrıs Türkleri bir HALK olmaktan çıkacak, Rum halkı içinde bireyler haline gelecek. İşbirlikçiler Rumlar tarafından ödüllendirilecek, Elen Kıbrıs'ta müdür, bakan, büyükelçi olacaklar. Bunu içine sindiremeyenler Kıbrıs'tan göç edecek. Zenginler ya Londra ya da İstanbul yolunu tutacak. Bir kısım halk Anadolu yollarına düşecek. Kalanlar Batı Trakya Türklerinin kaderine razı olacak.

Sayın Taha Akyol,

Annan plânı mevcut haliyle budur. Başbakan Erdoğan bunun nekadarını değiştirebilecek, "olmazsa olmaz"larını kabul ettirebilecek mi?

Sanmıyorum.

Başarılı olursa, onu önce ben alkışlarım.

Bu yazıyı, sizinle birlikte, diğer yazar, diplomat ve siyaset adamına da göndereceğim.

Bu yazdıklarımda, dilerim yanılırım.

Yanılırsam, mutlu olacağım, sizden özür dileyeceğim.

Ancak benim bu kehanetim gerçekleşir, Kıbrıs Türk halkı ve devleti ortadan kalkarsa, acaba sizin vicdanınız biraz olsun sızlayacak mı?

Bunun hesabını kimden soracağım?

Sizden sorabilecek miyim?

Sorsam da bir yararı olabilecek mi?

Siz, sütun doldurmak için yazıyorsunuz, biz ise hayatımızın kumarını oynamaktayız.

Hariçten gazel okuması kolaydır.

Kolaydır, çünkü benim halkımın son 40 yılda yaşadığını siz yaşamadınız.

Yaşamadığınız için, gerçek dışı iddialarınıza devam ediyor, dezenformasyon yapıyor, milleti yanıltıyorsunuz.

14 Şubat 2004 tarihli yazınızda "Annan plânı, Türklerin eritilmesini zorlaştıracak egemenlik hükümleri taşıyor" diyorsunuz. Bu iddia tamamen gerçek dışıdır. Egemenlik, Annan plânı ile, Rum devletinin isim değiştirmiş devamından ibaret olan Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ne verilmiştir. (Bakınız: Annan plânı, sayfa 18 - madde 1). Kuzey Kıbrıs toprağı üzerinde (küçültülmüş haliyle bile) bize egemenlik verilmemiştir. Annan plânı, bu konuda 1960 düzeninden bile geridedir. "Ortak egemenlik" iddiası bir aldatmacadır. Ortak egemenlik demek, pratikte, nüfusu daha fazla olanın egemen olması demektir. Biz bu filmi 1960-63 döneminde de gördük. Rumlar kanlı noel'i başlattıkları zaman bütün dünyaya "burada bir egemen devlet var, bu bizim bir iç meselemizdir, Türk tethişçiler isyan etmiştir, onların hesabı görülecektir" demişlerdir. Dünya bunu kabul etti, 11 yıl ezildik, horlandık, katledildik, Türkiye bile 11 yıl boyunca imdadımıza gelemedi, Yunan juntası darbe yapmamış olsaydı hiç gelemeyecekti. Tekrar ediyorum, biz bu egemenlik filmini daha önce de görmüştük, Annan plânıyla bunu bir kez daha yaşamak istemeyiz. Nerede kaldı ki "egemenlik" sahibi olmak için ortada bir "halk" olması gerekir, oysa bizi bir "halk" ve hatta "toplum" olarak dahi kabul etmeyen Annan plânı bizden sadece "Kıbrıs Türkleri" olarak bahsetmektedir.

9. STRATEJİLER

9.1. Stratejinin Tanımı

Strateji, gerek askerler gerekse stratejiyle uğraşan bilim adamları tarafından farklı şekilde tanımlanmakta ve yorumlanmaktadır.

Literatürde, stratejinin kelime kökeni bakımından iki kaynağa dayandığı ifade edilmektedir. Bunlardan biri: Latince yol, çizgi veya yatak anlamına gelen strateji kavramı ve, ikincisi ise, eski Yunan General Strategos' un adıyla ilgilidir. Bu generalin sanatını ve bilgisini belirtmek için kullanılmıştır. Türkçe de strateji sürme, gönderme, götürme ve gütme anlamlarında kullanılmaktadır . Strateji bilimsel bir disiplin olarak gelişmesini askeri alanda taşıdığı öneme borçludur. Savunma ve hücum yönünden askeri amaçları etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirebilme tarih boyunca orduların stratejik gücünün göstergesi olmuştur

“Strateji, fiili, potansiyel yada sanal düşmanlara karşı hayati çıkarlarını etkili bir şekilde geliştirmek ve güvenceye almak amacıyla, silahlı bir ulusun yada uluslar koalisyonunun, kuvvetler de dahil, kaynaklarını kontrol etme ve kullanma sanatıdır.” Milli stratejinin en önemli anlatımı, ulusun politikalarını ve silahlarını, savaşa girmeyi erteleyecek veya maksimum zafer şansıyla savaşa girecek şekilde birleştiren stratejidir. Strateji, çeşitli imkanları güçleri ve araçları birleştirmekle yetinmez; aynı zamanda gelecekteki barış ve istikrara zarar vermekten kaçınarak kendi güvenliği ve selameti için bu imkan-güç-araçların kullanılmasını da hedeflemelidir. Bunlara ek olarak stratejik eylemler de önemlidir. Bunlar temelde düşmanın savunma düzenin bozmak, cephesinin konumunu değiştirmeye zorlamak, güçlerini dağıtmak, ikmal ve çekilme yollarını tehdit altına almak gibi eylemlerdir. Stratejik eylemler, düşmanın en az direnme gösterebileceği , onu ikileme sokarak ve hareket serbestisinden mahrum bırakacak tarzda yapılan eylemlerdir. Genel anlamıyla strateji Karar (ileriye dönük tutum) ve hedef-amaç (ileride gerçekleşmesi istenen durum) faktörleri arasında belirli vasıtaların kullanılması suretiyle devamlı ve dinamik bağlantıların kurulmasıdır.

“Strateji herhangi bir mücadeleye giren tarafın, karşı tarafın tasarrufuna-hareket tarzlarına, eylemlerine-dayanarak en uygun kararları alarak en uygun

davranışları ortaya koymasıdır. Strateji tarafların davranışları hakkında beklentiler ve yapılan tahminler üzerinde yoğunlaşır. Beklentilere dayanarak strateji oluşur, davranışlar, etkinlikler-faaliyetler sınırlandırılır-belirlenir ve karşı tarafın davranışları (muhtemel durumlar)üzerinde etkili olabilmek için kararlar alınır. Demek ki, stratejinin özü, düşman tarafın seçeneklerini-alternatiflerini ve kararlarını etkilemektir.

Stratejinin Dayandığı Unsurlar

Temel unsuru mekan, kuvvet, zaman olan stratejinin dayandığı temel öğeler şunlardır:

1.Ulusal-Milli çıkarlar,
2.Milli Hedefler,
3.Milli Siyaset (Politika),
4.Milli Güç,
5.Milli Strateji.

Milli gücün maddi (alt yapı) ve Manevi (üst yapı) öğeleri ise şunlardır**:**

a.Alt Yapısal Öğeler; toplumu kuşatan tabii coğrafi şartlar, demografik ve ekonomik imkanlar ve çeşitli etkenlerin bireşimi sayılan askeri güç.

b.Üst Yapısal (Manevi) Öğeler; Milli-moral değerler, kültürel etkenler ve ideoloji, diplomasi, propaganda, devletine sadakat ve bağlılık.

Ulus devlet anlayışından ortaya çıkan bu kavram bir milletin maddi ve manevi (moral) değerleri ile bunların karşılıklı etkileşimi ve bütünleşmesinden oluşan potansiyel gücüdür.

Milli Stratejinin Unsurları

a. Jeostratejİ: Stratejik açıdan coğrafi unsurların incelenmesini ve stratejik sonuçlar çıkarılmasını kapsar. Söz konusu coğrafi unsurlar fiziki, beşeri, ekonomik ve politiktir.

Barış ve savaş dönemlerindeki mücadelelerde coğrafi unsurun etkilerini ve ilişkilerini inceleyerek stratejik güçleri belirler ve stratejik hedefleri araştırır.

Jeostratejinin unsurları-jeopolitiğin de unsurlarıdır. Şöyle sınıflanır:

a.Ülke unsuru,
b.Arazi,
c.Nüfus,
d.Sosyal unsur,
e.Ekonomi
f.Politika,
g.Stratejik unsur.

Jeopolitik: Politika ve coğrafyanın karşılıklı etkileşimidir. Evrensel ve yerel-devlet-güçlerinin genel dış politikalarını belirleyen stratejik düşüncenin coğrafi unsurlara dayandırılmasıdır.

Jeopolitiğin unsurları değişken ve değişmeyen olmak üzere iki ana grupta toplanır:

a-Değişmeyen (Coğrafi) Unsurlar :

1.Coğrafi konum (kıtalar arası ve bölgesel)
2.Sınırlar ve coğrafi bütünlük
3.Saha genişliği,
4.Stratejik kaynaklar (hammadde,enerji,tabii kaynaklar)
5.Coğrafi özellik (Ada devleti,kıta devleti,iç devlet gibi)

b-Değişken (Beşeri) Unsurlar:

Sosyal, ekonomik, politik askeri, milli ve kültürel değerlertarafından şekillenen "Devlet, fiili gücüne göre diğer devletlerin kararlarını ve devletlerarası platformda gelişen olayları etkileme gücüne sahiptir. Devletin gücünde meydana gelebilecek değişikliklere bağlı olarak etkisi de olumlu veya olumsuz yönde değişir. Devletin gücü çıkarlarını korumada ve hedeflerine ulaşmada, devletin sahip olabileceği her şeyi kapsar. Güç muhtemel bir tehdidi temsil eder. Bu gücün kullanılması veya kullanılabileceği imajının verilme derecesi, milli çıkarlar üzerinde yapılan pazarlığa veya mücadeleye ve hasmın bu güce karşı kullanacağı güce

bağlıdır. Ne var ki gücü kullanacak irade olmadığı zaman, var olan gücün de hiçbir değeri yoktur.

Bir devletin gücünü oluşturan veya güçlü olmasında etkili olan unsurlar şunlardır:

1.Hayata bakış açısı, (akide, ideoloji ve yüce değerleri),
2.Ekonomik ve teknolojik faktörler (ekonomik güç ile gelişmiş teknoloji),
3.Nüfus faktörü,
4.Askeri güç (kullanılma ihtimalinin var olması, onu kullanabilme iradesinin güçlü olması)
5.Coğrafi faktör,
6.Diplomasi (dış politikayı ve dış siyasi ilişkileri idare etme, dış siyasetin belirlenmesinde doğru bilgi temin etme ve danışmanlık yapma)"

a) Askeri Bir Kavram Olarak Strateji

Askeri anlamda strateji bir savaşta orduların girişecekleri harekatların ve operasyonların tasarlanması ve yönetilmesi sanatıdır. Böylece strateji genel bir harp plânından başka birşey değildir. Gerçekten strateji bilfiil harekete geçirmek, savaşmak aksine bir düzen veya plan yaparak açıkcası düşünsel işlemlerde bulunarak orduyu savaş nizamına sokmaktır.

Askeri stratejide amaç genellikle zaferdir. Zafer ulaşmak için önce birliğin durumunu değerlemek (içe bakış) yani kuvvetli ve zayıf yönleri belirlemek sonra da düşman kuvvetlerinin durumunu, eldeki olanaklar ölçüsünde değerlemeye çalışmak (dışa bakış) gerekir. Askeri stratejinin belirlenmesinde elde bulundurulan harp araçlarının miktarı ve kalitesi ile savaşın cereyan edeceği arazinin durumu ve arazi hakkındaki bilgi derecesi de önemli rol oynar.

Bütün bu unsurlar dikkate alınarak kuvvetleri düşman karşısında üstün bir duruma geçmek için gerekli araç gereç temini ve dağılımını yapılarak kuvvetler stratejik hedeflere yöneltilmelidir. .

Şu halde, strateji zafere ulaşma amacıyla tasarlanan ve yürütülen taktikler savaşıdır . Bu taktik savaşının usulünde en önemli ilişki General Beaufre'un da dediği gibi askeri kuvvetlerin ekonomik bir biçimde kullanılmasıdır .Yani

kuvvetlerin düşman karşısında manevra kaabiliyetini yüksek tutarak en az kayıp verecek biçimde harp düzenine sokmaktır .

Askeri stratejinin en önemli özelliklerinden biri de yapılacak harekatların ve manevraların zaman içinde hiyerarşisini (düzenini) planlamaktır. Askeri harekatlarda zaman bazı hallerde en önemli yeri tutar. Hangi taktiklerin takip edeceği bazı harakatlerde ne kadar süreceği ve ne zaman sona ereceği iyi bir askeri stratejinin temelini oluşturur. Askerlikte zamanı çok iyi değerlendirmek ve diğer tarafa zaman kaybettirmek, çoğu hallerde savaşın kaderini değiştiren önemli unsurlardan biri olmuştur.

b) Genel Kabul Görmüş Askeri Strateji İlkeleri

Günümüze kadar yapılan savaşlardan kazanılan tecrübeler birtakım askeri stratejik ilkelerin benimsenmesine yol açmıştır. Bu ilkeleri genel amacı işletme yönetimine hizmet etmek olan bu çalışmamızda ele almamızın nedeni bunların devamlı rekabet ortamı içinde hayatını sürdürmek ve geliştirmek isteyen işletmelerin yönetimin de de yardımcı olabileceği kanısından ileri gelmektedir. Bu ilkeler aşağıdaki şekilde açıklanabilir :

1. Güçlü olma ilkesi ; düşman karşısında bir ordu askeri güç araç ve gereç bakımından en güçlü olmalıdır . Bu ilke bize, işletmenin kaynaklar arasından zengin olması ve ürettiği ürünlerin pazarlarda üstün teknik özelliklere sahip olması gereğini hatırlatır.

2. Güçleri, kuvvetli olunan nokta etrafında birleştirerek düşmanı zayıf olduğu yerlerden çökertmek ilkesi ; bu ilke ekonomide mukayeseli üstünlük olarak tanınır ve her devlet gibi bir işletmeninde mümkün olduğu kadar üstünlüğü elinde bulundurduğu alanlarda uzmanlaşması gerektiğini belirler.

3. Amaç-Araç uygunluğu ilkesi; bu ilkede elde bulundurulan, araçların savaşı kazanmak üzere en iyi bir şekilde kullanılmasını veya amaçları, elde bulunan araçların miktar ve kalite yönünden özelliklerini göz önünde bulundurarak saptamak gerektiğini ifade eder . Bu ilke bize, işletmecilerin serüvenci girişimci olmak yerine, gerçekleri daima gözönünde bulundurmak zorunda olduğunu hatırlatır.

4. Esneklik; uysallık ve sakıntı (ihtiyat) ilkesi : hal, koşul ve olanaklarda zaman içinde meydana gelebilecek değişiklikleri dikkate alarak yeni duruma kolayca uyabilme ve üstün durumu koruyucu tedbirler alabilme gereğidir . Bu ilke bize işletme yönetiminde alternatif seçimin önemini ve asgari ölçüde de olsa değişen koşullara uyabilmek için elastik ve sakıntılı olarak gerektiğini hatırlatır.

5. Güçlerin ekonomisi veya etkin bir şekilde kullanılması ilkesi elde bulundurulan askeri güçleri en etkili olacakları bölgelere dağıtarak onlardan azami yarar sağlama; kayıplarını da asgari ölçüde tutabilme zorunluluğunu belirtir. Bu durum bize işletmelerde üretim faktörlerinin verimli biçimde kullanılacakları yerlere dağıtılmasını ve kıt, pahalı ve telafisi güç olan zamanın iyi değerlendirilmesi gereğini ifade eder.

6. Ateş ile hareketi kombine etmek (birleştirmek) ilkesi; askerlikte karşı tarafın askeri harekatını frenleyecek şekilde hareket dengeyi sağladıktan sonra hücumu geçmeli veya karşı harekatta bulunmalıdır. Bu ilkenin iş hayatındaki anlamı; rakiplerin güçlü ataklarını önleyici tedbirler almak denge sağlama ve onların zayıf ve yetersiz odukları noktalardan gelişme hareketlerini düzenleme biçiminde belirtilmektedir.

7. "Kayıp ve vermeksizin geri çekilmeyi bilme" ; önemli bir askerî strateji ilkesi dir. Askerlikte iyi bir generalin en üstün, yeteneği geri çekilme plânını uygulayabilmesinde görülür. İşletme yönetimine uygulanabilecek en önemli ilkelerden biri de budur.

Yani ürün eğrisi analizlerine girişerek verimsiz hale gelen ürünlerin üretiminden vazgeçmek (desinvestissement) ve bir yenilik projesi hazırlayarak yeni ürün - pazar alternatiflerinden yararlanmak gereğini ifade eder.

c) Ekonomik ve Yönetsel Bir Kavram Olarak Strateji

Strateji iş dünyası sözlüğünde 20. yüzyılın ilk yarısına doğru yer almaya başlamıştır. Bu tarihe kadar bazı eserlerde strateji deyimine rastlanmışsa da asıl ekonomik anlamıyla ilk defa açık şekilde izahı, iki iktisatçı ve aynı zamanda matematikçi olan Neumonn ve Morgenstern tarafından yapılmıştır . Düşünürler burada stratejıyi kişi ekonomisi açısından ele almakta; kişisel faydasını

maksimum kılmâya çalışan iki oyuncunun rasyonel davranışlarını şekli ve sistematik bir şekilde açıklamaktadırlar.

O halde burada strateji, mikro ekonomi açısından ele alınıp faydalarını maksimuma çıkarmak isteyen iki oyuncunun rakiplerinin davranışlarını olasılık hesaplarına dayanarak matematiksel açıdan değerleyip bir seri kararlar almaları anlamında kullanılmıştır. Oyun tam belirlilik koşulları altında oynanmaktadır. Yani her oyuncu rakibinin mümkün olan bütün davranışlarının kendi fayda fonksiyonu üzerindeki etkilerini bilerek kendisini ona göre hazırlayabilmektedir. Ekonomik ve sosyal olaylarda bu varsayım geçerli olmadığından sarfedilen birçok çabalara rağmen oyun teorisi direkt olarak pratik uygulamalarda kullanılamamıştır . Fakat ekonomik düşünce ve uygulamalar ve bilhassa ekonomik programlamalar üzerindeki endirek etkileri küçümsenmeyecek ölçüde bulunmuştur.

O halde ekonomi biliminde strateji, sonuçlandırılacak bir sorunun verileri tarafından belirlenmiş rasyonel bir davranışla sınırlanmaktadır. Yönetsel anlamda ve işletmenin kâr maksimizasyonu yönünden strateji matematik ve istatistik yöntemlerle programlanabilen ve optimal seçimleri sağlayan bir araç olarak tanınmıştır .

Ancak her de de kullanılışı son yıllarda programlanamayan bir kavram olduğu yönündeki görüşleri güçlendirmiştir. Çünkü sosyal olaylarda tam bir belirlilik hali mevcut değildir.

Günümüzde strateji seçimi işletmenin çevresiyle olan karşılıklı ilişkilerinin, çevreye karşı gösterdiği tepkilerinin , iç organizasyonunun ve personelinin davranışlarıyla ilgili değişkenlerin etkisi dikkate alınarak yapılır. Bu çok değişkenli ortamda değişkenlerin hepsini kontrol altında tutabilmek ve herbirinin davranışlarını ve olasılıklarını sezerek programlamaya gitmek veyahutta birtakım varsayımlardan hareket ederek kantitatif; kesin bir programlama, yapmak sosyal bilim sosyal bilimde olduğu gibi stratejinin ekonomi ve işletme yönetimini olan yönetimin ruhuna aykırı düşmektedir. Kantitatif araçlarla optimal seçiş hesapları, ancak sınırlı değişkenli durumlarda; strateji seçimine yardımcı bir araç olarak kullanılabilir.

O halde bu çevre içinde işletme yönetiminde strateji, İşletmenin çeşitli fonksiyonları arasında meydana gelen karışıklıkların açıklığa kavuşturan ve

genel amaçları belirleyen özellikleri düzenleyen ekonomik bir ortamda işletmenin optimuma geçmesi ile ilgili seçimsel kararlar bütünüdür. Bu seçimler bir canlı gibi onu yaşamasını ve gelişmesini garanti altına olacaktır. Böylece stratejinin, tıpkı askerlikte olduğu gibi, amaçlara ulaşmak için eldeki kaynaktarı (veya olanakları) en iyi şekilde kullanarak uzun dönemli açık genel bir işletme planı yapmak olduğu meydana çıkmaktadır.

Bu anlamda strateji diyalektik (eytişimsel) bir özelliğe sahiptir. Diğer bir deyimle; önceden, saptanmış amaçlarla, onlara erimeye yardımcı olacak araçların karşılıklı etki ve tepkilerini içermektedir. Araçlar amaçlara hizmet etmekle beraber, onların tayin edilmesine yardımcı olmaktadırlar. Araçlar yanında stratejinin işletme projelerine veya amaçlarına zıt gelen düşmanca bir çevreye de, karşı çıkmak zorunda olduğunu ifade edebiliriz.

Bu yönleri ile strateji, işletmeyi sıkan güçlük ve karışıklıkları ortadan kaldırarak; ona faaliyet serbestisi sağlayan ve amaçlarının seçimine sıkıca bağlı olan düşünsel bir değer sistemidir. Bazı düşünürler stratejiyi ''bir işletmenin uzun dönemli temel amaçlarının saptanması ve bu amaçlara ulaşabılmek için gerekli kaynakların tahsis edilerek onların kullanımında kabul edilen yollar'' olarak tanımlayarak, amaçların belirlenmesini de stratejinin içine dahil etmektedirler. Bu yüzden amansız stratejiden bahsetmek anlamsız olmaktadır. Şu halde amaçlar araçlar ve strateji arasındaki eytişimsel (diyalektik) ilişkiler pekçok biçimde ifade edilebilir .

Buraya kadar olan açıklamalarımızı özetlersek; rekabete dayanan ekonomik bir ortamda strafeji, herşeyden önce, yeniliği, ilerlemeyi ve işletmenin devamlı olarak çevreye intibakını veya çevre ile karşılıklı uyum içinde olmasını sağlayarak meydana gelen değişiklikleri kortrol altına alan yönetsel bir araçtır. Stratejik faaliyet için, belirli miktarda kaynakların el altında bulundurulması çevredeki değişiklikler karşısında bu kaynaklara bakılarak kararlar verilmesi gerekir. Alınan bu kararlar ve seçimler işletmenin bilgi ve iradeye dayanan dinamik ve ilerici bir yönelim içinde çalışmasını sağlayacak; geleceğin uzun vadeli değişimlerini öngörerek sistematik bir şekilde düzenlenmesini temin edecektir. Böylece işletme hayatında kadere veya şahsa bırakılan hususta azaltılmış veya kontrol altına alınmış olacaktır.

9.2. Amerika'nın AB'ne Yönelik Stratejisi

Kıbrıs müzakerelerinin mahiyetini, Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğini,Türkiye'nin bölgenin geleceğindeki yerini, ABD-İngiliz-İsrail üçlüsünün Ortadoğu-Orta Asya hattına yönelik istilacı projelerinin içeriğini anlayabilmek için Avrupa'nın Türkiye'ye bakışında son üç yılda yaşanan şaşırtıcı değişimi değerlendirmemiz gerekir. GünümüzdeTürkiye'nin AB üyeliği Kopenhag Kriterleri'ni aşan bir boyut kazanırken, Kıbrıs sorununun çözümü Rumların ya da Türklerin anlaşarak AB'ye katılımının çok ötesindeki gerçeklerle ele alınmaktadır.

ABD'nin Türkiye'nin merkezinde yer aldığı coğrafyaya yönelik projeleri ana hatlarıyla netleşmiştir. ABD'nin Afganistan ve Irak'ı işgali ve Somali'den Kırgızistan'a kadar bütün bölgeye askeri olarak yerleşmesi, sadece İslam dünyasını tehdit etmekle kalmamakta, ABD ve İngiltere bu büyük stratejik plan ile bir taraftan Rusya ve Çin'in önünü kapatırken, öte yandan Avrupa Birliği projesinin sonunu hazırlımaktadır. AB. Ve ABD. arasında dünyanın ekonomik paylaşımı açısından gittikçe büyüyen bir rekabet bulunmaktadır. Yani euro-dolar savaşı küreselleşen dünyada dengeleri değiştirecek nitelik arz etmektedir. Doğu ve Güney Avrupa'ya yerleşen, Kıta Avrupası'nın Ortadoğu, Afrika, Rusya ve Kafkaslar-Orta Asya'ya ulaşım yollarını kapatan Amerika, birliği parçalama politikasını tehlikeli bir noktaya getirmiştir.

Avrupa "anakara"sına hapsedilen AB., geleceğin küreselleşen dünya düzeninde siyasi olarak etkin bir varlık göstermeyeceği gibi, ekonomik olarak da büyük çöküş yaşayacaktır. ABD'nin yeryüzünün "şah damar"nı oluşturan İslam coğrafyasına yerleşerek, kaynakları ve ticaret yollarını ele geçirmesnin, ardından Müslüman ülkeleri 21. yüzyıl boyunca büyük bir suskunluğa itecek düzenlemelere girişmesi, Kıta Avrupası, Rusya ve Çin'i ortak tehdide karşı dayanışmaya itmektedir. ABD şimdi bu güçlerin İslam dünyasında birlikte çalışabileceği güçleri de tasfiye sürecini yürütmektedir.

Amerikan-İngiliz-İsrail patentli "Büyük Ortadoğu Projesi", hem İslam dünyasının siyasi ve kültürel gücünü kırarak rehin alma, hem de Avrupa, Rusya ve Çin'in ABD'ye karşı bu çevrelerle işbirliği yollarını kapatma amacını gütmektedir. Başbakan Erdoğan'ın ABD ziyareti sonrası tartışılan "Büyük

Ortadoğu" projesi ve Türkiye'nin bu projeyi sahiplenmesi Brüksel için ciddi tehdit oluşturmaktadır. ABD, İngiltere ve İsrail'in, Türkiye'nin desteğiyle İslam coğrafyasına tamamen yerleşmesini sağlayacak proje, Avrupa'nın Ortadoğu, Kafkaslar ve Orta Asya'ya açılma stratejisine en az yüz yıllık darbe vuracaktır. ABD ve İngiltere'nin, bu strateji için NATO'yu baştan sona yenilemeyi ve 'Büyük Ortadoğu'da konuşlandırmayı istemeleri ve bunun için İstanbul Zirvesi'ne hazırlık yapmaları, AB için ölüm olacaktır. Kıbrıs da bu çerçevede, Doğu Akdeniz'e kimin hakim olacağı ile ilgili anahtar rolü oynayacaktır. İngiliz The Times gazetesinin 20 Şubat sayısında, "Kıbrıs'ın İngiltere'nin elinde kalan son ileri karakol olduğunu ve Annan planının, bu üslerin koruması açısından İngiltere için büyük bir ödül olduğunu" yazması, Türkiye'nin de Kıbrıs sürecinde ABD'ni öne çıkarması dikkat çekicidir.

AB'de ABD kuşatmasını Türkiye ile yarma girişiminde bulunacaktır.Türkiye'nin üyeliğinin AB'nin genişleme projesinde en stratejik karar olmasının nedeni bu gerçeğe dayanmaktadır. İçinde bulunduğu kuşatmayı Türkiye üzerinden kırmaya çalışan AB, Ankara'nın ABD-İngiliz projelerine teslim olmasını engellemeye çalışmaktadır. Türkiye'nin üyeliğinin ekonomik, kültürel ve siyasi boyutu ikinci plana itilmiş kısmen ikinci plana atılacaktır. Büyük stratejilerin çarpıştığı bölgemizde Türkiye'nin yapacağı tercih, ABD-İngiliz cephesinin büyük ortadoğu projesini temelden etkileyeceği gibi, Avrupa'nın süper güç olup olmamasını da belirleyecektir. Türkiye, İran ve Suriye'nin desteğini alabilecek Avrupa, Rusya ve Çin'le birlikte Avrasya'da ABD'ye meydan okuyabilecektir. 1997'de yaşanan, 11 Eylül sonrası ABD lehine gelişen büyük kapışmada yeni bir dönem başlamak üzeredir. "Büyük Ortadoğu" tartışması dünya hakimiyeti içiin büyük önem taşımaktadır.

9.3. Irak Savaşı Sonrasında ABD'nin Türkiye Politikaları

Ankara'nın 1 Mart öncesinde gerilen ve sonrasında bozulan Türk-Amerikan ilişkilerini düzeltme çabaları, Washington'a, Türkiye'ye yönelik etkili bir baskı politikası geliştirme fırsatı vermiştir. Türkiye'nin bütün bir Soğuk Savaş boyunca ve sonrasında Türk-Amerikan ilişkilerini Türkiye'nin "jeopolitiğinin kullanılmasına" dayandırması, diğer bir ifade ile "benim önemli bir jeopolitik

konumum var” merkezli dış politika yapması, ABD’nin bu noktaya vurgu yaparak Türkiye’ye “artık benim için jeopolitik önemin bitti” mesajını vermesine neden olmuştur. Özetle, “Irak savaşı sırasında bize yardım etmeyen Türkiye, ne zaman stratejik olarak önemli olabilir ki” şeklinde hadiseye yaklaşan Washington, Türkiye’ye “Avrasya’da işbirliği alanı daraldı”, “Balkanlarda işbirliği yapılacak konu yok”, “Irak ve Orta Doğu’da sizinle işbirliği yapmamız söz konusu değil.” “geriye sadece terörizme karşı savaş ve kitle imha silahlarının yayılmasının engellenmesi konusunda işbirliği kalıyor” ,sonucuna ulaşmıştır.

Bu yaklaşım, Ankara’da büyük bir paniğe neden olmuş ve “ABD ile işbirliği yapmak için neler yapmamız lazım?” sorusunu gündeme getirmiştir. Bunun üzerine ABD, Türkiye’ye, ilişkileri tekrar düzeltmek ve stratejik ortaklığı tekrar tesis etmek istiyor ise neler yapması gerektiğini sıralamıştır. ABD’nin Türkiye’ye yönelik anılan baskı politikasının üç ayağı vardır. Bunlar sırası ile Ankara’yı çözmek için yapılan psikolojik operasyon, Irak merkezli ekonomik ambargo ve Irak’ta Türkmenlerin bilinçli olarak dışlanması ve Kürtlerin ön plana çıkarılması politikalarından oluşmaktadır. Anılan politikaları aşağıda teker teker ayrıntılı olarak ele alacağız.

9.3.1 Psikolojik Stratejiler

ABD’nin Türkiye’ye yönelik psikolojik stratejilerin beş aracı ve iki amacı olduğu görülmektedir. Psikolojik operasyonun beş aracı şu şekilde sıralanabilir:

a.Ermenistan ile ilişkilerin düzeltilmesi,

b.Kıbrıs sorununun çözümü için Annan Planının kabul edilmesi,

c.İncirlik Askerî Üssü’nün geleceğinin Türkiye tarafından belirlenmesi,

d.TSK’nın modernizasyonu ve Türkiye’de din özgürlüğüne yapılan baskıların sona erdirilmesi ,

e.Cumhuriyet Dönemi’nde Türkiye’den çıkarılan Hristiyanlara mülklerinin iadesi hususları Türkiye’yi baskı altına almak için kullanılmaktadır.

Bu konular Amerikan Yönetimi tarafından Türkiye’nin önüne konulurken, “eğer Washington ile bozulan ilişkilerinizi düzeltmek istiyorsanız yapmanız gereken şeyler” olarak tanımlanmıştır. Öte yandan, stratejilerin bir amacını,

Türkiye'nin cezalandırılması, diğer amacını ise bir daha ABD'nin isteklerine direnmemesinin sağlanması oluşturmaktadır.

1-) Ermenistan ile İlişkilerin Düzeltilmesi

Washington'da Dış İşleri Bakanlığı'ndan Senato'ya, Senato'dan stratejik araştırma merkezlerine uzanan bir çizgide dile getirilen hususların başında, Ankara'nın Erivan ile ilişkilerini düzeltmesi konusu vardır. ABD, Kafkasya'da yeni bir atılıma geçtiği bu dönemde, Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin gerginliğinin, bu ülkeyi, Moskova'ya yaklaştırdığından hareket ile, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin düzelmesi durumunda Erivan'ın Moskova'dan uzaklaşacağını ileri sürmektedir. Washington da, Bakü'nün, Ankara'nın Ermenistan politikasını rehin aldığını iddia etmekle birlikte, Türk tarafının gündeme getirdiği, Ermenistan'ın Türkiye-Ermenistan sınırını tanımaması, Azerbaycan'ın % 20'sini işgal altında tutması, Gürcistan'a yönelik saldırgan politikaları ve Ermeni yönetiminin saldırgan politikalarının en çok Ermeni halkına zarar verdiği hususlarına itiraz etmemektedir. Washington'da Ermenistan ile ilgili tutarsız bir yaklaşım da, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'ı Ermenistan'a vererek diğer topraklarını geri almayı kabul etmesinin en iyi çözüm olacağının ifade edilmesidir. Washington'da kullanılan "oldu bir kere, bunu değiştirmek mümkün değil. Üstelik burada yaşayanlar Ermeni" yaklaşımını savunanların, hemen bunun arkasından Kıbrıs'da Türkiye'den çözüm istemeleri büyük bir tutarsızlık içermektedir.

Dış İşleri Bakanlığı'nda Ermenistan-Türkiye sınırının açılmasından bahsedilirken, bu talep, Senato'da Türkiye'nin Ermeni Soykırımı'nı tanıyarak yola çıkması gerektiğine kadar uzanmaktadır. Türkiye ile ABD arasında önümüzdeki dönemde Ermenistan ve Ermeni meselesini önemli kılacak olan husus Temmuz 2003 içinde Ermenilerin başarılı bir manevra yaparak, Ermeni Soykırım yasa tasarısını gündeme getirmek yerine, içinde sözde Ermeni Soykırımının da anıldığı "Cenevre Soykırım Konvansiyonu'nun kabul edilmesinin 50. Yılının Kutlanması" yasa tasarısını Kongre'ye getirmiş olmalarıdır. Ancak, Washington'un, yakın bir gelecekte Ankara'nın Erivan poltikasının değişmesini beklemediği; fakat Ankara üzerinde baskı için bu konuyu kullandığı gözlemlenmektedir.

2-) Kıbrıs Sorununun Çözümü İçin Annan Planının Kabul Edilmesi

Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerde yaşamsal bir nitelik taşımamakla birlikte Washington, Ankara ile ilişkilerini düzeltmek için ikinci olarak gündeme, Kıbrıs meselesinin Annan Planı doğrultusunda çözülmesi talebini taşımaktadır. Annan Planı'nın kabul edilmemesinin Washington'da büyük hayal kırıklığına neden olduğu ifade edilmektedir. Planın üçüncü şeklinin küçük değişikliklerle Türkiye tarafından kabul edilebilecek hâle geleceğini düşünen Amerikalı yetkililer, şimdi esas sorunun Güney Kıbrıs'ın Annan Planı'ndan çekilmesini engellemek olduğunu ifade etmektedirler.

Denktaş, Washington'da özellikle hedef alınmakta, Türk dış politikasını esir alan "bu adamın" çağı kavramaktan uzak olduğu dile getirilmektedir. Denktaş'a destek veren TSK ve şahinler de ağır bir biçimde suçlanmaktadırlar.Türkiye'nin Kıbrıs meselesini çözmemesi durumunda AB üyesi olamayacağı dile getirilmektedir. Ancak, Annan Planı'nın Türkiye'nin AB tam üyesi olmasından sonra yürürlüğe girecek şekilde kabul edilmesi sert bir şekilde reddedilmekte, Ankara'nın Brüksel'e şart koşamayacağının altı çizilmektedir.

Öte yandan, Washington'un Türk-Amerikan ilişkilerinin gelişmesi için Kıbrıs meselesinin çözümüne çok önem vermediği, biraz derinlemesine incelendiğinde anlaşılmaktadır. ABD, Kıbrıs Rum Kesimi Cumhurbaşkanı Papadopulos'un bir şahin olduğunun farkında olduğu için Ankara'ya yapılacak Amerikan baskısı oldukça sınırlı olacaktır.

Washington'un Kıbrıs konusunda Ankara'ya baskı yapmasının bir gerekçesi de Türkiye'nin başka türlü AB'ye girmesinin mümkün olmayacağını düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Washington'da bir çok çevre, Türkiye'nin AB tam üyeliğini Amerikan millî güvenlik menfaati olarak tanımlamaktadır. Çünkü, Türkiye, AB tam üyesi olur ise, AB'nin NATO kaynaklarını kullanması sorun olmayacaktır, Türk-Yunan sorunları çözülecektir, Türkiye'nin Batı'dan kopma ihtimali ortadan kalkacaktır. Bu noktada altı çizilmesi gereken husus, Türkiye'nin Batı'dan kopma ihtimalinin, Washington'da gittikçe daha fazla tartışılmaya başlanmış olmasıdır.

a. İncirlik Askerî Üssü'nün Geleceğinin Türkiye Tarafından Belirlenmesi

Amerikan tarafının Türkiye ile yapılan görüşmelerde gündeme getirdiği hususlardan birisi de, İncirlik Askerî Üssü'nün geleceğidir. Soğuk Savaş döneminde, ABD'nin Akdeniz, Orta Doğu ve Kafkaslara yönelik uçuşlarında önemli bir nokta olan İncirlik Üssü, Soğuk Savaş sonrasında Huzur Operasyonu ve Kuzey Keşif Gücü operasyonları ile, 11 Eylül sonrası Afganistan Savaşı sayesinde önemini korumuştur. Anılan iki operasyon ile Kuzey Irak üzerinde 120.000 sorti yapan Amerikan uçakları, Saddam Hüseyin'in Irak'ın kuzeyine dönmesini on bir sene boyunca engellemiştir.

Irak Savaşı sonrasında Washington'da ortaya çıkan "İncirlik'i boşaltacağız ve üsleri Balkanlara ve Kafkasya'ya taşıyacağız" söylemi, Ankara'yı baskı altına almak için geliştirilmiş bir söylemdir. Çünkü, Washington'da herkes ABD'nin Balkanlar, Kafkasya ve Irak'ta kuracağı üslerle, İncirlik'i Amerikan stratejisi için gereksiz hâle getiremeyeceğini bilmektedir. İncirlik stratejik bir üs olarak her an önem kazanacak/kazanabilecek, büyük bir askerî yatırımın yapıldığı askerî bir üs konumundadır. Ancak, Washington şimdi Ankara'nın kendisinden İncirlik'de kalmasını istemesini beklemektedir. Böylece, ABD'nin kırılan gururu okşanmış olacaktır.

TSK'nin, baskıların sona erdirilmesi ile Hıristiyanlara mülklerinin geri verilmesi talepleri ise, ilk üç gündem maddesi kadar vurgulanarak gündeme getirilmemektedir. Bunlar şu an için sadece gündem doldurmaya yönelik olarak kullanılmaktadır. Ancak, Türk-Amerikan ilişkilerindeki gerilime göre gündeme getirilmeleri söz konusu olacaktır.

b. Irak Merkezli Ekonomik Ambargo

ABD'nin ekonomik ambargo politikası incelendiğinde, ambargo kısa süreli ve Irak ile sınırlı gibi görünmüştür. Irak ile savaştan önce yapılan ekonomik bağlantıların yaşama geçirilmesinin kabul edilmesi, bunun en önemli göstergesidir. Washington, Türkiye ekonomisinde her hangi bir çökmeye izin vermek istemediğini, 25 Mart 2003'de Bush'un Türkiye'ye yardım amacı ile 1 milyar Dolarlık bir hibeyi (8 milyar Dolar kredi olarak da kullanılabilecek) onaylayarak göstermiştir. Üstelik Irak'ta kısa süreli ambargo da etkisiz olmuştur.

Kongre'nin Bush Yönetimi'ne Irak için ayırdığı 39 milyar Dolar'ın ancak 2.5 milyar Dolar'ı Irak'ın yeniden yapılanmasına aktarılacaktır. ABD bu parayı USAID aracılığı ile kullanacaktır. Ayrıca 2.5 milyar Dolar'ın sadece 1 milyar Dolar'ı yabancılara verilecektir.

Türkiye'nin peşinde olduğu para ise, Irak'ın yeniden yapılanması için harcanacak olan paradır. Ancak bunun için ne kadar para harcanacağı bilinmemektedir. Çünkü, ABD henüz yeniden yapılanmanın sınırını belirlemiş değildir. Yeniden yapılanma son on yılda gerçekleşen yıkımı mı, yoksa sadece son savaşta gerçekleşen yıkımı mı kapsayacak bilinmemektedir. Ancak, her halükârda çok büyük bir yeniden yapılanma olacak ve bu yapılanma yıllara yayılacaktır. Bu yapılanma için Irak'ın petrol gelirleri kullanılacaktır. Bugün Irak'ın petrol gelirleri çok düşük seyretmektedir. OPEC'in Irak'a verdiği izin, günde ancak 2.8 milyon/varil petrol çıkarılmasını öngörmektedir. Irak, bu kotaya İran-Irak savaşı sırasında itiraz ederek, nüfus/rezerv/üretim kapasitesi ile belirlenen kotasının artırılmasını talep etmiştir. (3.2.1979 sonunda Irak'ın zirve üretimi 3.5 milyon varil/gündü)

Bugün ise mevcut kapasite ancak 600 bin varil/gün çıkarmaktadır. Sene sonu hedefi 1.8 milyon varil/gün olarak açıklanmıştır. Bu gerçekleştiğinde, Irak'ın yıllık geliri 13 milyar Dolar'a ulaşacaktır. Bazı kaynaklar, Irak'ın günlük petrol üretiminin 6 milyon varile kadar çıkacağını söylemektedirler. Ancak, bunun için 7-10 seneye ihtiyaç vardır. Ayrıca, böyle bir üretime ulaşmak için 55 milyar Dolar yatırım gerekmektedir. Bu durumda Irak'ın yıllık geliri de 45 milyar Dolar'a kadar yükselecektir.

Türkiye, ilk aşamada, 2004 yılından itibaren ortaya çıkması beklenen 13 milyar Dolar civarındaki yeniden yapılanmaya ayrılacak meblağdan pay almak istemektedir. 13 milyar Dolar civarında denilmektedir, çünkü; Irak bütün petrol gelirini yeniden yapılanmaya aktarabilecek durumda değildir. Bu miktarın epeyce altında olması da bir ihtimaldir. Türkiye özellikle inşaat sektörü, ticaret ve nakliye sektörlerinde ön plana çıkacağını düşünmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin sahip olduğu coğrafî pozisyon, Washington tarafından dışlandığında bile, Irak piyasasında iş yapmasını sağlamaktadır. Özetle; Türkiye'nin sahip olduğu coğrafî konum ve ekonomik kapasiteler,

Türkiye'yi Irak'ın en önemli potansiyel ticarî ortaklarından birisi hâline getirmektedir. Bundan dolayı, Ankara'da, "Irak'ın yeniden yapılanmasının dışında kalacağız" şeklinde bir panik asla olmamıştır. Türk iş adamları da, Ürdün ve Lübnan üzerinden Arap ortaklar bularak, Irak pazarına Saddam heykellerinin devrilmesinden hemen sonra girmişlerdir. Ayrıca, daha Süleymaniye saldırısından bir hafta önce 26 Haziran 2003'de Washington'da, Brookings Enstitüsü'nde bir konuşma yapan Dış İşleri Bakan yardımcısı Alan Larson, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin her zamankinden daha güçlü olacağını belirterek, Irak merkezli ambargonun çok uzun sürmeyeceği mesajını vermiştir.

9.3.2. ABD'nin Baskı Aracı Olarak Kürt ve Türkmen Politikaları

ABD, Irak Operasyonu'nun hızla bitmesinden sonra, Türkiye'nin ikinci tezkere'yi çıkarmamış olmasının, aslında kendisine savaş sonrasında, özellikle Kuzey Irak'ta büyük bir rahatlık sağladığını düşünmeye başlamıştır. Gerçekten de Amerikan güçleri, Kuzey Irak'ta Ankara ile yapılan hemen hiçbir anlaşmaya bağlı kalmaksızın, çok belirgin bir KDP-KYB yanlısı politika izlemeye başlamışlardır. KYB'li peşmergeler, Kerkük'te nüfus kayıtlarını tahrip ederek, aslında Kerkük'te Kürtlerin azınlıkta olduğunu ortaya koymuşlardır. ABD, bir tür etnik temizlik olan bu eylemi, örtülü olarak onaylamıştır. Kürtleştirme politikası, General Gardner'ın Kerkük'ü, bir Kürt kenti olarak nitelemesine kadar ulaşmıştır. Kerkük'ün demografik ve siyasî olarak Kürtleşmesi sürecine Amerikalı yetkililer, mümkün olduğunca yardımcı olmuşlardır ve bu süreç hâlen devam etmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin çok önem verdiği Kürt-Türkmen dengesi tamamen ihlâl edilmiştir. Türkmenlerin hakları anti-demokratik bir şekilde çiğnenirken, savaştan önce ABD'nin Türkiye'ye söz vermiş olmasına rağmen, Kerkük, kurumsal alt yapısı itibarı ile de bir Kürt kenti hâline getirilmeye çalışılmaktadır. Kerkük'teki 173'üncü Hava İndirme Tugayı'nın komutanı Albay William Mayville, "Türkmenler Saddam Hüseyin döneminde çok ızdırap çekmiş bir azınlıktır. Şimdi, Türkmenlerin Kürtlerle olan ilişkilerini tekrar değerlendirmelerinin zamanı gelmiştir" şeklinde bir açıklama yaparak, Türkmenlerin Kürt yönetimini kabul etmesi gerektiğini bildirmiştir. ABD'nin Irak valisi Bremer de, Türkmenlerin

taleplerini reddederken, “Türkiye’nin savaş sırasında ABD’ye gereken kolaylıkları sağlamadığını” vurgulayarak, Washington’un intikamcı tutumunun bir kez daha altını çizmiştir. Türkmen Cephesi her kademede Irak’ın yeniden yapılanmasından dışlanırken, KDP ve KYB’nin Türkmenleri temsil ettiklerini ileri sürdükleri kişiler, değişik görevlere atanmaktadır.

Irak’taki Amerikan güçleri, Türkmenlere baskı yaparak, Ankara’nın desteklediği ve Washington’un “Türkmenleri temsil eden örgüt” olarak tanıyarak değişik belgelerde ortak imza attıkları Türkmen Cephesi’ni dağıtmalarını talep etmektedirler. Washington’daki Türkmen Cephesi’nin Türkiye’nin ajanı olduğu ve istikrarsızlık faktörü olduğu şeklindeki yaklaşım sakat bir tutumdur. Bir an için ileri sürüldüğü gibi, Türkmen Cephesi’nin Türkiye’nin “ajanı” olduğu düşünülse dahi, “ABD, Türkiye’nin düşmanı mıdır ki Türkiye’nin ajanı olduğunu düşündüğü kuruluşa düşmanca bakmaktadır” sorusu akıllara gelmektedir. Keza, üç Türk askerî görevlisi, üç Türkmen ve üç Kürtten oluşan ve sadece kişisel silahlarını taşıyan ekip, Erbil’den ABD yetkilileri bilgilendirilerek ayrılıp Kerkük’e giderken yolda durdurulmuş ve Türkmenlere silah götürdükleri ileri sürülerek, olay, Amerikan basınına sızdırılmıştır. Bu hadisenin amacı, Türkiye’yi Türkmenler konusunda her hangi bir harekete geçmekten caydırmaktan başka bir amaç taşımamaktadır.

Bu noktada, ABD’nin, Irak’ta üç bölgeli federal bir Irak mı, yoksa kantonal model çerçevesinde bir Irak mı tercih edeceği netleşmemiştir. Her ne kadar resmî söylem, “Irak’ın geleceğine Iraklılar karar verecektir” şeklinde ise de, kimse bunu ciddiye almamaktadır. Çünkü, Irak’ın alacağı şekli, Amerikalıların seçeceği Iraklılar belirleyeceğinden, Washington’un karşı çıkacağı bir sonucun çıkmayacağı ortadadır.

Süleymaniye Saldırısı

1991 yılını izleyen süreçte Kuzey Irak’ta politik bir boşluğun ortaya çıkması ve PKK’nın Kuzey Irak’ı etkin bir cephe-gerisi olarak kullanmaya başlaması üzerine Türkiye, bölgede sürekli gelişen ve derinleşen bir sivil-askerî istihbarat ağı oluşturmuştur. 1991’den itibaren, Kuzey Irak’ta, Türkmenlerle ilgilenmek de dahil olmak üzere, bölgenin sorumluluğu Millî İstihbarat Teşkilatı’na verilmiştir.

Ancak, 1996 senesinde Irak ve Kuzey Irak ile ilgili Millî Güvenlik Kurulu'nda çıkarılan Özel Siyaset Belgesi çerçevesinde bu görev, Millî İstihbarat Teşkilatı'ndan alınarak, Genelkurmay Başkanlığı Özel Kuvvetler Komutanlığı'na verilmiştir.

Yıllar içinde gerçekleşen ve gelişen Kuzey Irak'taki Türk örgütlenmesi sırasında, Irak-Türkiye sınırında bir tampon bölge resmen oluşturulmasa dahi, sayıları 5000'e varan komando ve özel kuvvet güçleri, zırhlı birliklerle Kuzey Irak'a yerleşmiştir. Bu birlikler, Kuzey Irak'ta yol kontrolü dahil günlük hayatın bir parçası olacak ve otorite oluşturacak şekilde örgütlenmişlerdir. Bu yapının oluşturduğu askerî-siyasî güç, bir yandan PKK'yı Türk sınırlarının ötesinde durdurmayı hedeflerken, öte yandan da Kuzey Irak'ın siyasal yaşamında ağırlık oluşturmuştur. Irak Savaşının sona ermesinden sonra Ankara, bölgedeki Amerikan varlığı ile dikkatli bir şekilde çalışmalarını eşgüdümlemesine rağmen ayrı bir varlık olarak bulunmaya devam etmiştir.

Süleymaniye'de Türk Özel Kuvvetleri'nin 11 mensubunun elleri bağlanarak bir adam kaçırma eylemi ile Bağdat'a götürülmesi ve Türk İrtibat Bürosu'nun yağmalanması, "Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni bir aşamayı temsil edecektir" şeklinde yapılan yorumların doğruluğu, her şart altında ve ilişkilerin bütün boyutlarında doğru olmayabilir. AKP hükümetinin bu haydutça eyleme tepkisi, eğer olay, hükümetin bugünkü anlayışı ile sınırlı kalırsa, gerektiği kadar etkili olmayabilir.

AKP hükümetinin 1 Mart sonrasında içine girmiş olduğu "bir hata yaptık ve bundan dolayı pişmanız" tavrı üzerine kurulu, alttan alıcı politikası devam etmiştir ve Washington ile ilişkileri germemek için elinden geleni yapmış olması sonucunda, ilişkilerde beklenen kriz ortaya çıkmamıştır veya çok hafif atlatılma sürecine girmiştir. Çünkü Erdoğan, Bush Yönetiminin AKP'yi desteklediğini düşünmektedir ve bunda da yanıldığı söylenemez. Bundan dolayı Türkiye'nin ABD'ye çok sert bir tepki göstermeyeceği ihtimali güçlü bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Ancak, ABD, Ankara'nın taleplerini tamamen reddederek süreci tırmandırmaya devam eder ve Türkiye'yi Irak'taki birliklerini çekmeye zorlar ise,

gelişmeler, AKP hükümetini dahi sert bir tavır almaya zorlayabilir. Aksi takdirde, Türk devleti içinde bir kriz çıkması kaçınılmaz hâle gelecektir.

Süleymaniye: Stratejik Psikolojik Operasyon

Süleymaniye'deki adam kaçırma operasyonunun ilk saatlerinde ortaya çıkan husus, ABD'nin Türkiye'ye karşı "stratejik bir psikolojik operasyon" gerçekleştirdiğidir. Amerikalı yetkililerin olayın başlamasının üzerinden 55 saat geçtikten, hatta subaylarımız serbest bırakıldıktan sonra bile Türk yetkililerine çok ciddî bir açıklama yapmadıkları görülmektedir. Bu arada Türk Dışişleri Bakanı, Amerikan Dışişleri Bakanı ile görüşmüştür. Genelkurmay Başkanı, Amerikalı generallerle görüşmüştür. Bütün bu görüşmelerde, bilinçli bir şekilde, "görmedim, duymadım, söylemedim" şeklindeki "üç maymunu" oynayan Amerikan devlet yönetimi, Ankara'ya adam kaçırma eylemi ile ilgili doğru dürüst hiç bir gerekçe bildirilmemiştir.

Ancak, Ankara-Washington görüşmelerinde üç maymun oyununu oynayan ABD yetkilileri, Washington'da Türk basınına yaptıkları açıklamalarla olayın perde arkası ve nedenleri konusunda bilgi vermişlerdir. Daha çok suçlama niteliği taşıyan bu açıklamalarda, "Türkiye'nin bir müttefik ülke gibi davranmadığı" ve ABD açısından bir "sorun" niteliği kazandığı; binlerce Amerikan askerinin günlerce Türk kara sularında bekletildiği ve vurulan müttefik uçaklara dahi Türk üslerine iniş izni verilmediği suçlamaları yapılmıştır. Öte yandan, kaçırılan subayların suikast düzenleme hazırlıkları içinde oldukları, Türkmenleri bomba kullanma konusunda eğittikleri gibi, gerçekliği şüpheli iddialar dünya basınına sızdırılmıştır.

Öte yandan ABD'deki yerel basın da, Ankara'ya mesaj vermek için kullanılmıştır. Güney Carolina'da yayımlanan *The State* adlı gazetede, kimliği açıklanmayan bir subay, Türk timinin yasadışı çalışmalar yaptığını (işgal altında hangi yasaların uygulandığının belli olmadığı bir ortamda) ve iş üzerinde yakalandığını ileri sürdükten sonra, serbest bırakılmalarının, ancak ortak bir komisyon kurarak olayın araştırılması şartına bağlandığını ileri sürmüştür. Pentagon, Ulusal ABD Basınını da bu operasyonda yoğun bir şekilde kullanmıştır. *Boston Globe*'da yayımlanan bir yazıda, Süleymaniye saldırısı "memnuniyet verici ve başarılı bir operasyon" olarak nitelendirildikten sonra, "ne

var ki, Bağdat'a götürülenlerin onbirinin Türk askeri olduğu anlaşılınca başarı duygusu hızla yok oldu; zira Washington'a kötü davranmak yönünde can sıkıcı bir alışkanlık geliştiren Türk hükümeti ile ABD arasında yeni bir siyasî gerilim patlak verdi", denmiştir. *Financial Times*'da yayımlanan bir yazıda ise Ankara ağır bir şekilde suçlanarak, Türkiye'nin ABD'ye şükran duyması gerektiği ileri sürülmüştür.

Bu durumun bir tek nedeni vardır. Olay yerel boyutlu bir gelişme değil, koordine bir Amerikan politikasıdır ve Pentagon'un bilgisi/emri dahilinde gerçekleştirilmiştir. Eğer küçük bir ihtimal ile olay, yerel ve Washington'un bilgisi dışında bir gelişme ise, ABD'nin Türkiye'den resmen özür dilemesi ve suçluların cezalandırılması ile, ilişkilerde belirli izler bırakarak kapatılabilir. Ancak, her halükârda, bu saldırı TSK ile Amerikan Ordusu arasındaki ilişkilerde bir milat olacak, TSK, böyle bir saldırının intikamını alana kadar da olay kapanmayacaktır

Saldırının Hedefleri

Süleymaniye'de gerçekleşen saldırı, uzun süre planlanmış, muhtemel sonuçları analiz edilmiş ve bir çok hedefe, bir saldırı ile ulaşmayı hedefleyen bir stratejik saldırıdır. Bu niteliği ile, saldırıyı planlayanlar, saldırı sonrası için de içiçe geçmiş bir dizi önlem geliştirmişlerdir. Bu önlemler, krizin devamı sürecinde gündeme getirilecektir; hatta getirilmeye başlanmıştır. ABD'nin bu stratejik saldırıyı gerçekleştirmesinin temel nedenlerini şu başlıklar altında toplayabiliriz.

a.Türkiye'nin bölgesel, bağımsız politika üretmesinin önlenmesi
b.TSK'yı Kuzey Irak'tan çekilmeye/Amerikan mutlak denetimini kabule zorlamak
c. Pentagon'daki yeni-muhafazakâr ekibin TSK'dan intikam alması,
d. TSK'da bulunduğuna inanılan anti-amerikancı ekibe gözdağı vermek,
e. Türkmenlere, Türkiye'nin kendilerini koruyamayacağını anlatmak,
f.Türkmen Cephesi'ni Irak siyaseti'nden tasfiye etmek,
g. Müttefik olunan Kürt gruplara yanınızdayız mesajı vermek,
h.PKK'ya, TSK'nın bölgede ABD'siz etkin olamayacağı mesajını vermek.

ABD, bu sekiz hedefe ulaşmak için, Pentagon'daki yeni muhafazakâr grubun açık onayı ile harekete geçerek, NATO içinde moral sarsıntı yaratacak bu saldırıyı gerçekleştirmiştir.

a.**Türkiye'nin Bağımsız Bölgesel Politika Üretmesinin Önlenmesi**

Bir süreden bu yana, ABD'deki Türkiye uzmanları arasında ortaya çıkan bir yaklaşım, Türkiye'nin askerî anlamda gittikçe güçlendiğini, iddialı hâle geldiğini *(more assertive)*, güçlendikçe ve iddiaları artıkça tek başına *(on his own)* Orta Doğu'ya yönelik politikalar geliştirmeye başladığını ve daha güçlü Türkiye'nin daha zor ve hatta daha güvenilmez bir müttefik hâline geldiği ileri sürmektedir. İlginç olan, bu çalışmaların daha çok askerî kuruluşlar veya ABD Ordusu'na yakın kuruluşlar tarafından yayımlanmış olmasıdır. Bu doğrultuda ilk çalışma Michael Robert Hickok tarafından ABD Kara Kuvvetleri'nin resmî yayın organı olan *Parameters* dergisinde, 2000 yılında yayımlanan "Yükselen Hegemon: Türk Stratejisi İle Askerî Modernizasyon Arasındaki Uçurum" adlı makaledir.

Hickok'a göre, Soğuk Savaş boyunca NATO stratejileri çerçevesinde silahlanan, eğitilen ve NATO konseptine bağlı olan Türkiye, NATO dışında "inandırıcı şekilde gücünü yansıtamadığını" gördü. Bundan dolayı Türkiye, "1990'ların başında Kafkaslar ve Balkanlar'da etkisiz kaldı". Öte yandan Soğuk Savaş sonrasında "Türk karar alıcılar, Batı ve NATO ile olan ilişkilerinde bir değişiklik olmaksızın, Atatürk'ün, Türkiye'nin geleceğinin sadece Batı'da olduğu" yolundaki sözlerini yumuşatmaktadır(...) Resmî askerî belgeler günümüzde, Türkiye'yi bir Avrasya ülkesi olarak nitelemekte ve hem Batı hem de Doğu'yla ilişkilerini korumak ve geliştirmek zorunda olduğunu belirtmektedirler. 70 yıllık alışılmış politikadaki bu sapma, Türk stratejik düşüncesinde önemli bir dönüm noktası" olarak nitelendirilmektedir.

Farklı bir jeopolitik algılama geliştiren ve NATO konseptinin bu jeopolitik algılama için yetersiz olduğunu gören Türkiye, Amerikalı uzmana göre, savunma konseptini değiştirmiştir. 1998'e kadar, caydırıcılık ve kolektif güvenlik ilkelerine dayanırken; 1998'de ilerden savunma ve kriz yönetimine askerî katkı ilkeleri de eklenerek köklü bir değişim gerçekleştirilmiştir. Dr. Hickok'a göre

“daha aktif politika izleme girişimi, (her tür siyasî görüşten sivil ve askerî lideri yeni politikalar denemeye teşvik etmiş olmakla birlikte büyük ölçüde orduya aittir ve eski Osmanlı toprakları üzerinde yoğunlaşmaktadır”. Yazar, Türkiye-İsrail ilişkilerinin de, bu iddialı politikanın bir parçası olduğunu ileri sürmektedir. 1990’lı yıllar boyunca gerçekleştirilen “ihtiraslı ulusal güvenlik stratejisi ve kanıtlanmış askerî yetenekleri, tüm bölgede yeniden bir jeopolitik yapılanmayı zorlarken” “Türk ordusu, sadece sınırları dışında faaliyet gösterme gücüne sahip değil, aynı zamanda bu konuda isteklidir de” denilmektedir.

Ancak, “Türkiye’nin bölgede bağımsız bir güvenlik aktörü olarak yükselmesi, komşuların dikkatinden kaçmaz iken, Türkiye’nin bölgesel hâkim güç olarak ortaya çıkma olasılığı, Batı için müspet ve menfî tarafları olan karmaşık bir durumdur, Washington, uzun zamandan beri Türkiye’nin uluslar arası alandaki en güvenilir müttefikidir; ancak, Amerikalı karar alıcılar, Türkiye’nin dış politikada ve güvenlik konularında giderek daha aktif olmasına hazırlıksızdır....Türkiye’nin müttefik olarak gerçek değeri artarken, Ankara, daha az güvenilir bir güvenlik ortağı olmuştur” yargısı gündeme getirilmektedir.

Hickok, **“**Türk ordusu, Türk halkından büyük askerî modernizasyon programı için fedakarlık isterken, halkın seçtiği liderlere de güvenmemektedir**”** dedikten sonra eklemektedir: “Modern silahlara ve gelişmiş kabiliyete sahip olan Türk ordusu, ülke içindeki kültürel ve anayasal gücünde önemli değişiklikler yapılmadıkça, ne kısa vadede komşularına, ne de uzun vadede Türkiye halkına rahat yüzü gösterecektir”.

Hickok’un çalışması kadar önemli bir diğer çalışma ise Amerikan Hava Kuvvetleri’nin malî desteği ile çalışan ve ona bağlı olan, RAND Ulusal Güvenlik Araştırmaları Bölümü’nün, 2002 sonunda, tanınmış iki Türkiye uzmanına yaptırmış oldukları *Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty* adlı kitaptır.

Bu çalışmada da Türkiye’nin uluslar arası planda gittikçe daha iddialı ve bağımsız hâle geldiği, bunun en çok Orta Doğu bölgesinde kendisini gösterdiği ileri sürülmektedir. Yazarlar, eskiden sadece Batı’ya bakan Türkiye’nin, şimdi Doğu ve Güney’e de çekildiğinden bahsetmektedirler. Yazarlar, Türkiye’nin,

1990'lı yıllarda Kafkasya, Orta Asya ve Balkanlar'da ABD ile işbirliğine girerek "anahtar bir stratejik müttefik" olduğunu**;** ama Irak ve İran konusundaki farklı algılamalarının, iki ülkenin "gerçek bir stratejik ortaklık" kurmalarını engellediğini belirtmektedirler.[i] Yazarlara göre, Türkiye, artık Orta Doğu'ya uzanmak için ne bir köprü, ne de Orta Doğu yolunu kapatan bir bariyerdir. Gittikçe güçlenen ve bağımsızlaşan önemli ve muhtemelen çok daha zor bir müttefiktir.

Bu iki çalışmadan çıkan sonuç, ABD'nin ama özellikle de Amerikan Silahlı Kuvvetleri'nin içinde bir grubun, Orta Doğu politikalarında bağımsız ve kendi amaçlarını gerçekleştirmek amacı ile hareket eden bir Türkiye'den rahatsız olduğudur. Bu anlamda Süleymaniye'deki saldırı eylemi, sadece Irak Savaşı ve sonrasının dinamikleri içinde değil, onu çok aşan ilişkilerdeki yapısal bir sorun çerçevesinde değerlendirilmelidir. ABD, Türkiye'nin bağımsız hareket etmesine, Washington'a hayır demesine hazır değildir. Bu açıdan bakıldığında, son olayda Türkiye'den intikam almak isteyen yeni-muhafazakâr ekibin konjonktür ile ilgili rolünün yanında, daha köklü gerekçelerin en azından böyle bir eylem için uygun politik-psikolojik alt-yapı hazırladığı göz önünde tutulmalıdır.

b.TSK'yı Kuzey Irak'tan Çekilmeye / Mutlak Amerikan Denetimini Kabule Zorlamak

Bu saldırı ve adam kaçırmanın amacı, bir boyutu ile TSK'nın Kuzey Irak'ta konuşlanmış 3-4.000 civarında askerini çekmeye ve mutlak bir Amerikan kontrolünü kabul etmeye zorlamak için yapılan bir baskı operasyonudur. Bu, muhtemel nedenlerden sadece bir tanesidir ve Kuzey Irak'taki Türk askerî varlığı, taciz edilerek baskı altına alınmaya çalışılmaktadır. TSK, eylemlerinden Amerikan askerî yetkililerini haberdar etse de, aslında bağımsız bir askerî yapılanma olarak yer almaktadır. Amerikalıların kendileri dışında bir güç odağı olarak Türk askerî varlığından hoşlanmadığı anlaşılmaktadır.

Bölgede Türk askerî varlığının nedeni ise Kuzey Irak ve İran sınırında yerleşik bulunan PKK'dır. PKK hâlen bölgede yoğun bir faaliyet içindedir. Ancak, PKK, Irak'ta kaldıkça Türkiye, askerî varlığını bölgede tutmak için gayret edecektir.

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Uğur Ziyal'in Washington ziyareti sırasında, Washington'un TSK'nın Kuzey Irak'tan çekilmesi talebini gündeme getirdiği, basında ileri sürülmektedir. Keza, AKP üst yönetimine dayanılarak verilen haberlerde, ABD'nin Türkiye'den askerî varlığını çekmesini talep ettiği, askerin yerine Türk tüccarların yollanmasını istediği kaydedilmektedir. Ankara bu isteğe "PKK ne olacak ve Kuzey Irak'ta Kürt devleti kurulmayacağına dair bir yazılı güvence verir misiniz?" cevabını vermiştir. Washington, PKK üyelerinin hapse atılacağı ve Kürt Devleti'nin kurulmayacağı konusunda ancak sözlü güvence verilebileceğini söyleyince; Ankara, Türk birliklerinin Irak'tan çekilmemesi kararını almıştır. Buna Washington'un tepkisi, Türk birliklerinin taciz edilmesi emrinin verilmesi olmuştur ve özel timlere yönelik baskı politikaları başlamıştır.

Süleymaniye Baskını olmasa idi; Ankara'nın bu talebi reddetmesi durumunda Washington, talebini açık olarak tekrarlayacaktı. Türkiye açık bir Amerikan talebine karşı fazla direnemeyecek ve birliklerini Kuzey Irak'tan geri çekecekti. Bu geri çekilmenin Türkiye ve Washington'un Orta Doğu politikaları için ciddî sonuçları olacaktı.

Olayların gelişmesinden çıkarılması gereken sonuç, Washington'un TSK'yı, bölgedeki askerî varlığını azaltmaya ve kalan unsurları da Amerikan denetimi içinde çalışmaya zorlamayı hedeflediğidir. Washington'un Süleymaniye'deki olayları tahkik etmek için kurulmasını önerdiği ortak komisyonun çalışmaları içine, Türkiye'nin Kuzey Irak'taki bütün askerî faaliyetlerinin inceleme altına alınmasını teklif etmesi ve bunun Türk Dış İşleri Bakanlığı tarafından arzu edilmese de kabul edilmiş olması, operasyonun, önceden planlanmış, hangi adımların izleneceği öngörülmüş bir stratejik saldırı niteliğini taşıdığını gösterir.

Süleymaniye baskını ve sonrasında kurulan ortak komisyon, Türk birliklerinin Amerikan birlikleri ile ortak çalışma koşullarını belirleyerek, TSK'nın Irak'taki varlığına mevcut koşullar çerçevesinde meşruluk kazandıracaktır. Son günlerde, Türk Dışişleri Bakanlığı kaynaklı bazı haberlerde, Türkmenlerle temas için bundan böyle Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin görevlendirilmesi ve Özel Kuvvet mensuplarının geri çekilmesi projesinin olduğu belirtilmektedir. Eğer

böyle bir proje var ise, bunun bölge gerçekleri ile en ufak bir ilgisi olmadığının altı çizilmelidir.

c. Pentagon'daki Yeni Muhafazakâr Ekibin TSK'dan İntikamı

Süleymaniye Saldırısı'nın gerçekleştirilmesinin başka nedenleri de vardır. Bu nedenlerin başında, Pentagon'da duruma hâkim olan Rumsfeld-Wolfowitz ekibinin TSK'den intikam alma ve TSK'ni Türk halkının gözünde küçük düşürme isteği gelmektedir. Rumsfeld-Wolfowitz ve ekibi, TSK'nın, 1 Mart'da ikinci tezkerenin geçmemesinin gerçek nedeni olduğu şeklindeki inançlarını sürdürmektedirler. Washington'da bir çok çevre, kurduğu yanlış bağlantılardan dolayı, Wolfowitz'i ikinci tezkerenin geçmemesinden sorumlu tuttuğu için, Wolfowitz'in TSK'ya olan hıncı daha da artmıştır. Bu hınç Washington'da karışıklıklara neden olmakta; ABD Dışişleri Bakanlığı Ankara'ya olumlu mesajlar verirken, Pentagon içine kapanmaya devam etmektedir.

Operasyonda, müttefik bir ordunun diğer orduya karşı kullanmaması gereken tutuklama tekniklerinin uygulanması ve özel kuvvet unsurlarına terörist muamelesi yapılması, TSK'nın onurunun kırılmasının özellikle hedeflendiğini göstermektedir. İki ordunun belki de en çok birlikte eğitim ve operasyon yapan birlikleri olan özel kuvvetlerinin karşı karşıya getirilmesinin ötesinde, Türk subaylarına karşı aşağılayıcı davranış sergilenmesi, ABD'nin TSK.'ni küçük düşürebilmek için uygulamaya koydugu planın bir parçasıdır. Operasyonun özellikle bu hedefine ulaştığı görülmüştür. TSK üst yönetimi, saldırının, Türk ordusunun onuruna yönelik bir saldırı olarak yorumlandığını açıklamıştır. Son olarak Rumsfeld tarafından Başbakan Erdoğan'a Başkan Bush adına yazıldığı ileri sürülen mektup, Pentagon'un konumunda ısrar ettiğini ve Bush Yönetimi'nin bu konuda birlik içinde olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. Rumsfeld, mektubunda AKP hükümetini kayırırken, TSK'yı veya TSK içinde bazı birlikleri komplo içinde göstererek Türk ordusundan intikam alma konusundaki ısrarını göstermiştir. Ancak bu, yüzeysel bir bütünlüktür. Yönetim içinde farklı görüşlerin varlığı devam etmektedir.

Pentagon da dahil olmak üzere, Washington'da bir çok kuruluşta Türkiye ile ilişkilere "astarı yüzünden pahalı" gözü ile bakanların sayısının az olmadığı

anlaşılmaktadır. Bunlara göre, ABD, Soğuk Savaş ve sonrasında jeopolitik konumundan dolayı, bir çok konuda Türkiye'ye gereğinden fazla taviz vermiş veya Türkiye'yi gereksiz yere çok fazla desteklemiştir.

Ancak göz önünde tutulması gereken bir başka husus, Pentagon içinde de Süleymaniye operasyonu konusunda bir görüş ayrılığı olduğu ve bir kısım askerin Türkiye'nin üzerine çok fazla gidildiği görüşünde olduklarıdır. ABD Merkez Kuvvetler Komutanı Orgeneral John Abizaid ve NATO Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı Orgeneral James Jones'un Ankara ziyaretleri sadece klasik bir "iyi polis-kötü polis" oyunu olmanın ötesinde Pentagon içindeki asker-sivil farklı yaklaşımının bir neticesidir. Pentagon'da herkes, bir gün Rumsfeld'in gideceğinin, ancak Türk-Amerikan askerî ilişkilerine ihtiyaç duyulacağının farkındadır.

d. TSK'daki Anti-Amerikancı Ekibe Gözdağı Vermek

Pentagon'daki yeni-muhafazakâr ekip, TSK içinde komuta kademesinde anti-Amerikancı bir grubun olduğuna inanmaktadır. İkinci tezkerenin geçmesini engelleyenlerin de, bu ekibin üyeleri olduğunu düşünmektedir. Şimdi, bu ekip Silahlı Kuvvetler'i küçük düşürerek, iki amaca birden ulaşmaya çalışmaktadır. Birinci hedef, Türk halkının gözünde TSK'yı gözden düşürmektir. Türk halkının en güvendiği kurum olan ve gücüne güvendiği ordusunun, aslında güvenilmeyecek, o kadar güçlü bir kurum olmadığını Türk halkına anlatmak istemektedirler.

e. Türkmenlere TSK'nın Kendilerini Koruyamayacağı Mesajını Vermek

Bir diğer hedef ise, Türkiye'nin Kuzey Irak'ta bir güç olmadığını Türkmenlere göstermektir. Esasen Türkmenler, Irak Savaşı'ndan önce de Ankara'nın bütün ısrarlarına rağmen inatla Washington tarafından görmemezlikten gelinmişler, hatta yok sayılmışlardır. Amerikan ordusunun akademik organı olan, National Defence University tarafından Irak Savaşı'ndan hemen önce yayımlanan "The Middle East in 2015-The Impact of Regional Trends on U.S. Strategic Planning" adlı çalışmada yer alan ve Irak'ın geleceğini inceleyen "Iraq: Another Saddam on the Horizon" başlıklı makalede Türkmenlerden bir kelime ile dahi bahsedilmememiş olması ilginçtir. Kaçırılan

Türk subaylarının önce Kerkük'e getirilip sonra Bağdat'a götürülmelerinin nedeni, Kerkük Türkmenlerine yönelik psikolojik operasyondur. Amaç, Kerkük'de olayın yoğun bir şekilde duyulmasını sağlamaktır. Bunda büyük ölçüde başarılı olunmuştur. Kerkük'de Türkmenler arasında bu olaydan sonra büyük bir moral bozukluğu başlamıştır.

f. Türkmen Cephesini Irak Siyasetinden Tasfiye Etmek

Washington, 1 Mart'dan bu yana daha önce bir çok belgede Irak muhalefetinin meşru parçası ve Türkmen halkının temsilcisi olarak kabul ettiği Türkmen Cephesi'ne Türkiye'nin casusu ve beşinci kolu muamelesi yapmakta, bir çok görüşmede bu kavram dile getirilmektedir. Oysa, birisinin casusu ve beşinci kolu olmak, casusu olunan unsurun veya beşinci kolu olarak faaliyet gösterilen unsurun dost olarak algılanmamasını gerektirir. Türkiye'nin Türkmen Cephesi'ni desteklemesi, Washington tarafından düşmanca bir eylem olarak görülmekte ve gayrı meşru faaliyet sayılmaktadır. Oysa, eğer Türkiye ile ABD, NATO çerçevesinde müttefik iseler birbirlerinin çalıştıkları unsurları düşman olarak görmemelidirler. Üstelik, Dış İşleri Bakanlığı Müsteşarı Uğur Ziyal, Washington ziyareti sırasında önemli bir geri adım atarak, "Türkiye için Kürt, Türkmen, Arap yok, Irak vatandaşları var" demiştir.

Böylece Türkiye, Irak politikasında büyük bir dönüşüm gerçekleştirmenin mesajını vermiştir. Arapların arkasında Arap dünyası, Kürtlerin arkasında ABD ve İngiltere, Hristiyanların arkasında ise bütün bir Batı'nın olduğu düşünülür ise, Türkiye'nin, Türkmenlerin arkasından desteğini çekmesinin ne kadar akıllıca olduğu, ayrıca tartışılması gereken bir husustur.

Ziyal'in açıklamaları da Washington'u tatmin etmemiş, ABD, Türkmen Cephesi'ne karşı büyük bir dışlama süreci içinde olmaya devam etmiştir. Türkmenlere yönelik olarak "eğer Türkmen Cephesi ile çalışırsanız sizinle her hangi bir ilişkiye girmeyiz" mesajı verilmektedir. Süleymaniye'de gerçekleştirilen saldırıda Türkmen Cephesi'ne bağlı Türkmenlerin ve Türkmen tesislerinin basılması, operasyonun alt hedeflerinden birisinin de Türkmen Cephesi olduğunu göstermektedir.

Süleymaniye saldırısının gerçekleşmesinden hemen sonra 7 Temmuz 2003'de Selahhaddin'de biraraya gelen ve savaştan önce Saddam'a karşı muhalefeti oluşturan "7'ler Konseyi"nin toplantısına Türkmen Cephesi'nin davet edilmemesi de göstermektedir ki, ABD, Türkmen Cephesi'ne Irak'ın geleceğinde yer vermek istememektedir. Öte yandan oluşturulan 25 kişilik Yönetici Konsey'de de Türkmenlere sadece bir kişi ile temsil hakkı verilmiştir. Bu kişinin de Türkmen Cephesi ile hiçbir ilişkisi yoktur. Önümüzdeki günlerde de Türkmen Cephesi'nin silahtan arındırılacağı haberleri yayılmaktadır. Her hangi bir anlaşma sağlanamaması durumunda, Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni bir kriz yaşanması muhtemeldir.

g. Kürt Gruplara Yanınızdayız Mesajının Verilmesi

Süleymaniye saldırısına, yüze yakın KYB'li militanın katılmasının amacı, yeni Amerikan-Kürt silah arkadaşlığının sergilenmesi, 1991'den bu yana TSK'nın ezici gücü altında ezilen KDP ve KYB'ye "artık yalnız değilsiniz" mesajının verilmesi ve bölgede dengelerin değiştiğinin gösterilmesidir. Bunun için normal şartlarda, bir Türk subayına el sürmeye dahi cesaret edemeyen peşmergeye Özel Kuvvet mensupları bağlatılmıştır. Olayların gelişmesi neticesinde KYB'nin, saldırıya neden olan suikast ihbarının arkasında olduğunun ortaya çıkmasına rağmen, Talabani hızla saldırıdan uzaklaşmış ve saldırıya karşı "Türk Özel Timi bizim misafirimizdir" şeklinde tavır almıştır.

Ancak, bu açıklamaların Ankara'yı yeterince ikna etmediği ortadadır ki, Talabani'nin Türkiye ziyareti iptal edilmiştir. Ayrıca Talabani'nin oğlunun bütün baskını bir saat öncesinden baskın mahalline yerleşerek filme aldığı meydana çıkınca, Talabani'nin neden Orta Doğu'nun en güvenilmez ve yalancı politikacısı olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Türk Özel Kuvvetleri'ne karşı düzenlenen saldırıya, Amerikan askerlerinin, yanlarına KYB'li peşmergeleri alarak gitmiş olmaları ayrıca Türkiye'yi küçük düşürücüdür. Bunun, ileride KYB'den hesabının ayrıca sorulması gerekmektedir.

h. PKK'ya TSK'nın Bölgede ABD'siz Etkin Olamayacağı Mesajını Vermek

Süleymaniye saldırısının bir amacı da PKK terör örgütüne, Türkiye'nin bölgede ABD'nin bilgisi ve izni olmadan hareket edemeyeceği mesajını vermektir. Türkiye, "Eve Dönüş Yasası"nın uygulanabilmesi amacı ile son dönemde, ABD ile PKK'ya karşı bir psikolojik operasyon süreci içine girdiği imajını vermiştir. Basında çıkan haberlere göre Irak'taki Amerikan subayları PKK ile değişik seviyelerde görüşmelerde bulunarak "Eve Dönüş Yasası"nı kabule ikna etmeye çalışmaktadırlar. Ancak durumun bununla sınırlı olmadığı, ABD-PKK ilişkilerinin başka boyutları olduğu da anlaşılmaktadır. Millî Güvenlik Kurulu'na sunulan bir bildiride, ABD ile PKK arasında, Türkiye'nin onayı dışında üç temasın gerçekleştiğini, Cemil Bayık, Osman Öcalan ve Ali Haydar Kaytan ile Dolakoga Kampı, Musul'daki Opravil Oteli'nde ve Halis kasabasında görüşüldüğü değerlendirmesi yapılmıştır. Diğer taraftan, hükümet kaynaklarından sızdırıldığı ileri sürülen bilgilere göre PKK, ABD güçlerinden TSK'ya karşı koruma istemiştir. Bunun sonucunda PKK liderlerinden Cemil Bayık, Türk Özel Timlerinin bir operasyonundan yaralanarak kurtulduktan sonra, Süleymaniye Operasyonu gerçekleştirilerek Türkiye'ye gözdağı verilmek istenmiştir.

ABD'nin yaptığı baskıdan dolayı Irak'ı terk etmek zorunda kaldıklarını ileri süren PKK'lı unsurlar İran Silahlı Kuvvetleri ile çarpışmaktadırlar. PKK'nın ilk kez İran'a saldırdığı düşünülür ise akla ilk gelen, bugünlerde gerçekleşen ABD-PKK temasları gözönünde tutulduğunda, "acaba PKK'nın İran'a saldırılarının arkasında ABD mi var" sorusudur. ABD'nin terörist bir örgüt olarak ilan ettiği Halkın Mücahitleri ile de Irak'ın işgalinden sonra İran'a karşı işbirliği geliştirdiği düşünülür ise, PKK-ABD işbirliği hiç de şaşırtıcı değildir.

ABD ile PKK arasındaki ilişkilerin bir diğer örneğini ise Mahmut Osman adlı Kuzey Iraklı PKK yandaşı ve sözde Kürt parlamentosu üyesinin, Irak'ı yönetecek 25 kişilik konseye Kürt kontenjanından alınmış olmasıdır. Bu konuda Türk Dış İşleri Bakanlığı girişimde bulunmuş olmasına rağmen henüz bir ilerleme kaydedilmemiştir.

9.3.3 Amerikan Siyasal Stratejilerinin Sonuçları

ABD'nin Süleymaniye'de gerçekleştirdiği stratejik, psikolojik operasyonun bazı siyasal sonuçları vardır. Bu sonuçların Türk-Amerikan ilişkileri üzerinde kalıcı zararlar yapıp yapmayacağı ABD'nin tutumuna bağlı olacaktır.

a.Stratejik ortaklığın ölümü,

b.ABD'nin, Türkiye'nin toprak bütünlüğü için tehdit olarak algılanması,

c.AB-ABD seçenekleri arasında AB'nin öne geçişi,

d.NATO'nun itibar kaybı,

e.Türk-Amerikan ittifakının en güçlü halkası olan Silahlı Kuvvetler dayanışmasının zayıflaması,

f.Türk-İsrail ilişkilerinin zayıflaması,

g.Yaygın bir anti-Amerikanizm,

h.Türk halkında TSK'ya karşı gizli kızgınlık ve güven kaybı.

a. Stratejik Ortaklığın Sona Ermesi

Yukarıda belirtilen zararlardan en önemlisi, Türkiye-ABD ilişkilerinin artık stratejik ortaklık anlayışında ortaya çıkmıştır. Ankara ABD'nin dostluğuna artık körü körüne inanmak istememektedir.. İlişkileri tanımlamak için NATO çerçevesindeki müttefiklik, iki ülke ilişkilerinin tanımlanması için yeterli bir dayanak olacaktır. Her ne kadar olaylardan sonra Ankara'yı ziyaret eden Amerikalı generaller stratejik ortaklığın devam ettiği mesajını vermiş iseler de, Ankara'da kimsenin bunu ciddiye almadığı bilinmektedir.

Her ne kadar ABD'nin Türkiye'den, Washington'da "Sünnî Üçgeni" diye adlandırılan, Bağdat'ın Kuzeyi ile Suriye sınırı arasındaki anti-Amerikan direnişin en yoğun olduğu bölgeye asker yollamasını istemesi, Başbakan Erdoğan tarafından stratejik ortaklığın devam ettiği şeklinde yorumlansa da, ABD'nin, bu teklifi Türkiye'den önce Hindistan'a yapmış olması ve ancak Hindistan'ın reddetmesinden sonra Türkiye'ye dönmesi, Erdoğan'dan başka hiç kimsenin stratejik ortaklığa inanmadığını göstermektedir.

b. ABD'nin Türkiye'nin Toprak Bütünlüğü İçin Tehdit Olarak Algılanması

Irak Operasyonu'na kadar, ABD'nin Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurmak isteyip istemediği konusunda bir tartışma olsa bile, teröre karşı Türk-Amerikan işbirliği, ABD'nin Türkiye için bir tehdit oluşturduğu görüşünün yayılmasını engellemiştir. Ancak, Irak'taki ABD-PKK temasları ve Süleymaniye saldırısı, Türk kamuoyunda ABD'nin Türkiye'nin toprak bütünlüğü için bir tehdit hâline geldiği görüşünün yaygınlaşmasına neden olacaktır. ABD'nin önümüzdeki süreçte PKK'ya karşı tavrı Türkiye ile ilişkilerinde belirleyici bir nitelik kazanabilir. PKK'ya verilecek ABD desteğinin Orta Doğu'da örtülü veya açık bir Türk-İran dayanışmasını ortaya çıkarması kaçınılmazdır. Örneğin, yukarıda da dikkat çektiğimiz PKK'nın sözde sürgünde Kürt Parlamentosu'nun üyesi olan Mahmut Osman'ın Geçici Konsey'in 25 üyesinden birisi olması, Türk-Amerikan ilişkilerinin PKK bağlamında, gelecekte yeni krizler yaşayabileceğinin göstergesidir.

Ancak, PKK bağlamında Türk-Amerikan ilişkilerindeki esas kriz gelecek aylarda patlak verecektir. ABD, Türkiye'ye söz verdiği gibi PKK'yı silah bırakma konusunda ikna eder ise, Türkiye'den de PKK-KADEK ile görüşmelere başlamasını talep edecektir. Bu konuda AB'nin ön plana çıkması bile söz konusu olabilir. Esasen, AB, KADEK'i terörist örgüt olarak kabul etmeyerek ileride yapacağı bu uygulamanın temelini hazırlamıştır.

c. AB-ABD Seçenekleri Arasında AB'nin Öne Geçişi

Türkiye'de bir grup aydın ve basın mensubunun, ABD'nin Türkiye için bir tehdit oluşturmaya başladığı tezini ortaya atarak, bundan kurtulmanın tek yolunun, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği olduğunu savunmaları süreci başlamıştır. Şu ana kadar, AB-ABD çerçevesindeki tartışmalarda Türkiye'nin AB üyeliği, ABD'den korunmak için gereken bir yol olarak hiç ortaya konulmamıştır. Ama artık gündemdedir. Ankara-Washington ilişkileri kötüleştikçe bu tez güçlenecektir.

d. NATO'nun İtibar Kaybı

Saldırının bir siyasal sonucu da, NATO'nun itibarının iyiden iyiye sarsılmış olmasıdır. ABD'nin NATO müttefiki bir ülkenin ordusuna dahi saldırabilmesi, bir çok NATO üyesi ülkenin aklına "bu nereye kadar gidecek?" sorusunun gelmesine neden olacaktır. Özetle, ABD operasyonu, Washington'un önceden hesaplamadığı veya hesaplayıp katlanmayı göze aldığı yoğun bir anti-Amerikancı zemin ortaya çıkarmıştır.

e. İki Ülke Silahlı Kuvvetleri Arasındaki Güvenin Ortadan Kalkması

Genelkurmay Başkanı Org. Özkök, Amerikan Büyükelçisini kabulünü Türk ve dünya kamuoyuna TSK'nın mesajını vermek için bir platform olarak kullanmıştır. Bu çerçevede Süleymaniye'deki saldırının, iki ülke silahlı kuvvetleri arasında şimdiye kadarki en büyük güven bunalımına neden olduğu açıklanmıştır. İki ülke arasındaki ilişkilerde güvenlik merkezli konular öncelikli bir yer işgal ettiği için, geçtiğimiz elli yıl içinde en fazla işbirliği geliştiren kurumlar, iki ülkenin orduları olmuşlardır. Hatta iki ülke arasında, sıkıntıların aşılmasında ordular arasındaki özel ilişkinin önemli bir rolü olmuştur. Süleymaniye baskını bu ilişkiyi büyük ölçüde hırpalamıştır.

ABD'li orgenerallerin Ankara ziyareti sırasında Türkiye'ye yaptıkları, Irak'a asker gönderme teklifinin Genelkurmay Başkanlığı tarafından ihtiyat ile karşılanmasının ardındaki nedenlerin en önemlisi, Süleymaniye saldırısı sonucunda gerçekleşen güven kaybıdır.

f. Türk-İsrail İlişkilerinin Zayıflaması

Türk-Amerikan ilişkilerinin zayıflamasının bir diğer sonucu, Türk-İsrail ilişkilerinin zayıflamasını da beraberinde getirmesidir. Krizin devam etmesi durumunda, ilişkilerdeki zayıflama giderek artacaktır. Bu konu gerek Ankara, gerek Tel Aviv, gerek ise Washington'da konuşulmaya başlanmıştır.

g. Yaygın Bir Anti-Amerikanizm

Türkiye'de anti-Amerikanizm, Irak Savaşı öncesinde büyük bir yaygınlık kazanarak geniş kitlelere ulaşmıştır. Ancak, Süleymaniye'deki son saldırı, anti-

Amerikanizmi, Orta Doğu ve Avrupa toplumları içinde en öndekiler arasına taşımıştır. Anti-Amerikanizmin yapısal bir nitelik kazanıp kazanmayacağı, önümüzdeki dönemde, ilişkilerin gelişme eğilimi tarafından belirlenecektir.

h. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin İtibarının Türki Cumhuriyetlerde Yara Alması

Süleymaniye'deki saldırı, Azerbaycan başta olmak üzere, özellikle Türki Cumhuriyetlerde ilgi ile izlenmiştir. Türk ordusunun seçkin bir birliğinin, Amerikan kuvvetlerine karşı koymadan teslim olması, bu ülke aydınları ve orduları üzerinde moral bozucu etki yapmıştır. Bu ülkelerin basın organlarında, "Türklerin dahi direnemedikleri ABD'ye karşı, işbirliğinden başka yapılabilecek hiçbir şey yoktur" şeklinde yorumlar yer almıştır.

i. Türk Kamuoyunda TSK'ya Karşı Örtülü Bir Kızgınlık

Süleymaniye saldırısının en son incelenmesi gereken sonucu ise, Türk halkının TSK'ya karşı hayal kırıklığı sonucunda gizli bir kırgınlık duymuş olmasıdır. Türk halkı, en güvendiği kurum olan Türk ordusunun, en seçkin birliği olan Özel Kuvvet Komutanlığı mensuplarının nasıl olup da, Amerikalılara, savaşmadan teslim olduklarını anlamamıştır. Bir çok insan, özel birlik mensuplarının, çatışarak şehit olmasını ve beraberinde büyük sayıda Amerikan askerini ölüme götürmesini mevcut duruma tercih ettiklerini ifade etmektedirler.

Türk halkı, gizli kızgınlığını, teslim emrini eğer Genelkurmay Başkanlığı verdi ise Genelkurmaya, eğer Süleymaniye'deki komutan verdi ise, ona yöneltmektedir. Diğer bir ifade ile, bu seçkin birliğin neden çatışmadan teslim olduğunu, kimse yeterince anlamamıştır. Genelkurmay Başkanlığı'nın bu konu ile ilgili sessiz kalmış olması, kızgınlığı sadece artırmıştır. Yapılması gereken, açık bir şekilde, anılan askerlerin çatışmasının sonuçlarının ortaya konulması ve neden çatışmadıklarının hiçbir şey gizlenmeden halka anlatılmasıdır.

9.3.4 Türkiye Tarafından Uygulanması Gereken Stratejiler

Süleymaniye'deki saldırıya ve Türkiye'yi Irak'tan dışlayıcı Amerikan politikalarına Türkiye'nin cevabı, hükümetin bugünkü politik çizgiyi izlemekte ısrar etmesi durumunda, gerektiği gibi olmayacaktır. Çünkü, hükümet

Washington tarafından desteklendiğinin bilinci içinde, şimdiye değin uyguladığı yaklaşımlarla 1 Mart'da gerçekleşen, tezkerenin reddi hadisesi hariç genel hatları ile ABD'yi tatmine yönelik bir çizgiyi temsil etmektedir. ABD'nin Türkiye'ye yönelik geniş kapsamlı, "devlet yönetimini baskı altında çözme siyaseti"nin bir parçası olarak gündeme getirilen bütün Amerikan taleplerine hükümet, şimdiye değin olumlu yaklaşmıştır.

ABD'nin isteği üzerine, Ermenistan ile diyalog süreci başlatılmıştır. Dış İşleri Bakanlığı İstihbarat ve Araştırma Genel Müdürü Büyükelçi Ecvat Tezcan, New York'da Ermeni lobisinin temsilcileri ile görüşürken, Başbakan Erdoğan da, Kars'a yaptığı ziyarette, Ermenistan ile yeni bir sürecin başlayacağı sinyallerini vermiştir. Bu sürecin önümüzdeki dönemde nasıl gelişeceğini göreceğiz.

Öte yandan İncirlik konusunda ABD'nin istediği "jest" yapılmış, bütün liman ve üsler Irak'taki insanî yapılanma için Amerikan gemi ve uçaklarına açılmıştır. ABD'nin Orta Doğu'daki demokratikleşme çalışmalarına Türkiye, destek vereceğini açıklamıştır. Türkiye ayrıca ABD'ye, Irak'ın güneyine 2000 asker yollayarak yardımcı olacağını da belirtmiştir. Özetle, AKP hükümetinin, krizi mümkün olduğunca düşük profilli tutma çabası Türkiye'nin yaklaşımına damgasını vurmuştur.

Türkiye'nin ABD'ye karşı alması gereken tutumu kısa ve orta vadeli tedbirler şeklinde iki ana başlık altında toplayabiliriz. Bu tepkiler belirlenir iken, Türkiye, tepkilerini Irak ve Orta Doğu'da ulaşmayı amaçladığı stratejik hedeflerle uyum içine sokmalıdır. Washington'un, Ankara'dan Irak'taki birliklerini çekme isteğini gündeme getirebileceği göz önünde tutularak, böyle bir isteğin gelmesini engelleyici ve geldiği takdirde de, ABD'ye etkili bir tepki göstererek yanlış yaptığını görmesini sağlayacak önlemler geliştirilmelidir. Özetle Türkiye, kısa vadeli duygusal tepkiler değil, uzun vadeli stratejik tepkiler vererek hedefine ulaşmalıdır.

Türkiye'nin Orta Doğu ve Irak'ta birincil hedefi, bu coğrafyada mevcut sınırların değişmemesidir. Bu birincil hedefi, özellikle Irak'ta, Saddam ve ABD sonrası Irak'ın şekillenmesinde etkili olmak ve Türkmenlerin Irak siyasal sistemine hak ettikleri şekilde temsil edilebilmesini istemektedir. Üçüncü hedef, Irak'ta ve Ortadoğu'da ekonomik gelişme ve yeniden yapılanmadan, Türkiye'nin

mümkün olan en büyük ekonomik faydayı sağlamasıdır. Dördüncü hedef ise, Irak'ta ve Ortadoğu'da demokratikleşmenin jeopolitik istikrarsızlıklara yol açmadan gerçekleşmesidir.

Bu çerçeveden bakıldığında, anılan hedeflere ulaşabilmek için, Ortadoğu'daki yeni komşumuz ABD'yi muhakkak denklemin içinde değerlendirmemiz gerekmektedir. ABD ile açık bir çatışma zeminine girerek bu hedeflere, özellikle de ikinci, üçüncü ve dördüncü hedeflere ulaşılması mümkün görünmemektedir. Ankara'nın izlemesi gereken politika, Washington ile açık çatışma yerine dolaylı bir tutum izleyerek, Türkiye düşmanı politikaları etkisiz hâle getirmeye çalışmak olmalıdır. Ankara, ABD'ye, Türkiyesiz Orta Doğu'nun ABD için nasıl bir cehenneme dönüşebileceğini göstermelidir. Washington'da küçük fakat etkili bir ekip, sürekli olarak Ankara'ya Türkiye'nin stratejik öneminin kalmadığı mesajını vermektedir. Türkiye, ABD'ye, Türkiye'nin stratejik öneminin kalmadığı tespitine inanmadığını ve bu tür psikolojik operasyonların Türkiye üzerinde etkisinin olmadığını göstermelidir. Ayrıca, Türkiye'nin ABD'nin yanında olmadığı bir Ortadoğu'nun, ABD için çok zor bir Ortadoğu olacağı, Amerikalı muhataplara anlatılmalıdır.

Bunun yapılabilmesi ve iki ülke arasındaki ilişkilerin kontrolden çıkmaması için, Türkiye'nin yapması gerekenler, değişik kademelendirmeler gerçekleştirilerek yapılmalıdır. Eğer ABD, verilen tepkiler neticesinde, Türkiye'nin, Ortadoğu ve Irak'taki meşru menfaatlerini kabul ettiğini gösterirse ve Türkiye-ABD ilişkilerinde, ABD'nin gerilim arzu etmediği ortaya çıkarsa, Ankara, Washington'un tepkilerine olumlu karşılık vermelidir. Aksi takdirde Ankara, bir yandan ABD-Türkiye ilişkilerinde ABD'ye aktif değil dolaylı zarar verici önlemleri yürürlüğe koyarak, ABD ile çatışmaya girmeden, öte yandan Irak ve Ortadoğu genelinde "stratejik bir geri çekilme" ile Washington'un Ortadoğu'da yalnızlaşması ve batağa saplanmasını soğukkanlılıkla izlemelidir. Türk Amerikan ilişkilerinde karsılıklı menfeatler konusunda bazı önlemler geliştirilmiştir.

1.Washington'da, Türk-Amerikan ilişkilerine soğukkanlı bakan çevrelere, yeni-muhafazakâr çizginin Türkiye'ye yönelik saldırılarının Türk-Amerikan ilişkilerine verdiği zarar çok açık bir şekilde anlatılmalıdır. Esasen,

Washington'da Türk-Amerikan ilişkilerinin gerçek öneminin farkında olan çevreler, ilişkilerdeki gerilimin ortadan kaldırılması için etkin bir çaba içindedirler. Türkiye, Türkiye'nin Amerikalı dostları ve makul Amerikalı karar alıcılarla etkin bir diyalog sürecini gerçekleştirmelidir.

2. Irak'ta, Türkmenler ile Kürtler arasındaki dengesizliğe son verilmesi talebinin, Washington'un gündemine büyük bir kararlılıkla konması gerekmektedir. Washington, Türkmen meselesinin Türkiye için önemini hâlen kavramamış görünmektedir. Ankara, bu konunun kendisi için yaşamsal önemini tekrar tekrar gündeme getirmelidir.

3.Habur Sınır Kapısı'ndan gerçekleşen KDP ve KYB'ye yönelik sivil içerikli sevkiyat tamamen durdurulmalıdır.

4.ABD Silahlı Kuvvetleri'nin Habur Kapısı'nı kullanmaları zaman zaman yasaklanarak ve yavaşlatılarak Türkiye'nin önemi hatırlatılmalıdır.

5.İsrail üzerinde yoğun bir baskı uygulanarak, Türk-Amerikan ilişkilerindeki kötüleşmenin Türk-İsrail ilişkilerine yansımasının kaçınılmaz olduğu ortaya konulmalıdır.

6.ABD'nin, Türkiye'den, Irak'a asker yollama talebi ancak, Türkiye'nin Irak'ın siyasî yapılanmasına katkıda bulunulması şartı altında değerlendirilmelidir. Bu çerçevede Türkiye, ortaya, Irak'ın "üniter devlet-özerk bölge" veya "güçlü federal devlet-kantonal bölge" modellerinden birisinin kabulü, Türkmenlerin 25 kişilik kurucu konseyde sayılarının en az 3'e çıkarılması ve Türkmen Cephesi'nin resmî muhatap alınması şartlarını koymalıdır. Aynı zamanda Irak'ın yeniden yapılanmasında Türkiye'nin alacağı projeler ile ilgili görüşmeler tamamlanmış ve güvence altına alınmış olmalıdır. Türkiye, bağımsız ve demokratik bir Irak'ın, bir an önce oluşturulmasına katkıda bulunacak şekilde, ABD ile eşgüdümlü politik eylem ve iletişim içinde bulunabilmeli, Irak halkına güven vermelidir. Aksi takdirde Türkiye, bütün dünyanın gözünde aşağılandıktan sonra lejyonerlik görevine talip olan ülke durumuna düşecektir ki, bu çok onur kırıcı bir durumdur.

Bu çerçevede gerçekleştirilecek çalışmalar ile, ABD'nin Türkiye'nin ulusal menfaatlerini tanıması ve kabül etmesi eğer sağlanamaz ise, Türkiye "stratejik bir geri çekilme" süreci içine girerek, ABD'nin Ortadoğu ve Irak'ta

yalnızlaşmasını hedeflemelidir. Bunun için yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

1.Türkiye, K.Irak'ta ABD ile çatışmamak gibi bir çizgi izlemeli ve bölgedeki askerî varlığını küçülterek yeniden yapılandırmalıdır. ABD'ye provokasyonlar için asla sebep verilmemelidir.

2.Türkiye derhal bütün havaalanlarını, limanlarını ve Habur Sınır Kapısı'nı, Irak'a yapılan insanî amaçlı yardımlar dahil her türlü geçişe kapamalıdır. Böylece ABD, Türkiye'den Kuzey Irak'taki askerî yapılanmasını çekmesini istediği zaman, Türkiye'nin bütün askerî ve barışçıl nitelikli operasyonlar için Türk hava sahasını ve Türk topraklarını ABD'ye kapatmalıdır. Böylece Ortadoğuda Türkiye'siz bir yapılanmanın mümkün olamayacağını anlamış olacaktır.

3.ABD'den satın alınması düşünülen bütün askerî projeler hızla gözden geçirilmeli, bazı projeler derhal iptal edilmelidir. Toplam tutarı 1.5 milyar Dolar olan Awacs uçak siparişi ciddî bir tartışmaya açılmalıdır.

4.Türkiye'nin Kuzey Irak'tan çekilmeye zorlanmasının doğal sonucu, Ankara'nın, ABD'nin Suriye ve İran politikalarına en ufak bir destek vermeyeceği anlamına gelecektir. Şu anda Sünnî Araplarla çarpışan Şii Arapların ve diğer etnik grupların kendi aralarında olduğu gibi işgal kuvvetlerine karşı kanlı eylemlerin sürdüğü Irak'ta ve Orta Doğu'da gittikçe yalnızlaşan ABD, Türkiye'nin de desteğinden mahrum olarak, Kürt merkezli bir Orta Doğu politikası izlemeye zorlanacaktır.

Irak'ta Türkiye'nin komşusu olan ABD, her geçen gün Türkiye'nin menfaatlerine zarar verebilmektedir. Soğukkanlılık ve özgüven, Ankara'nın tutumunda belirleyici ilkeler olmalıdır. Ankara, Washington'u kesinlikle tek parçalı olarak değerlendirmemeli ve ABD başkentinde etkin bir çalışma gerçekleştirerek kendisini anlatmalıdır. İlişkilerin gelişmesi arzusu dile getirilerek, Türkiye'nin atacağı adımlar önceden iyi izah edilmelidir. Türkiye'nin atmaya zorlanacağı adımların ilişkilere vereceği zarar ortaya konulurken, Türkiye'nin yaşamsal milli menfaatlerini koruma konusunda kararlılığını göstereceği, ortaya konulmalıdır. Washington, bütün 1990'lı yıllar boyunca Kürt devletini desteklemediğini tekrar ve tekrar Türkiye'nin gündemine getirmiştir. Bunun tarihin en büyük aldatmacalarından birisi olup olmadığını, Washington'un Ankara'ya göstermesinin vakti artık gelmiştir.

Öte yandan, Türkiye, bu dönemde Irak-merkezli politikalarda alacağı tavrın ülkenin geleceğini belirleyeceğinin bilincinde olarak hareket etmelidir. Bazan ülkelerin varlıklarını korumaları için, kurulurken gösterdikleri kararlılık ve haysiyeti göstermeleri şart olmaktadır.

9.4. ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye Yönelik Stratejileri

SSCB'nin 1980'lerin sonundan itibaren ABD ile rekabette havlu atmasıyla, Amerikan egemen çevreleri tek başına dünya hakimiyetini amaçlayan projeler üzerinde çalışmaya başladılar. Bu amaç, genel söylem düzeyindeki ifadesini "Yeni Dünya Düzeni" terimi ile buldu.Yeni Dünya Düzeni, jeo-politik sistem olarak "Tek Kutuplu Dünya" modelini öngörmektedir. Tek Kutuplu Dünya için şöyle bir tanımlama yapılabilir: Kuzey-Güney (ya da Ezen-Ezilen) ayrımında, Kuzey'in topluca Güney'i ezerken, ABD'nin liderliğinin kabullenilmesi.

ABD'nin tek başına dünya hakimiyetini sağlayacak projeler olgunlaştırılıp genel bir başlık altında birleştirildi ve Project for New American Century (PNAC: Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi) adı verildi. Bu projeye göre yirmi birinci yüzyıl bir "Amerikan yüzyılı" olacaktı. PNAC askeri, siyasal ve ekonomik düzlemlerde ayrıntılandırıldı. Proje plan aşamasına ilk önce askeri alanda ulaştırıldı. Pentagon'un daha 1990'ların başında hazırladığı ulusal güvenlik stratejisi şunları öngörmektedir:

-Hedef ülkelerin tehdit yeteneği kazanmadan vurulması;
-Hiçbir uluslararası kuruluşun veya antlaşmanın ABD çıkarları ve ABD uygulamaları açısından engel oluşturmaması;
-Dünya egemenliğinde ABD'ye rakip olabilecek bir gücün doğmaması;
-ABD çıkarlarının elde edilmesi için gerektiğinde askerî güç kullanılması.

Siyasal ve ekonomik alanlardaki hazırlık ve tartışmalar biraz daha uzun sürdü, ama ana çizgileri itibarıyla PNAC'ın alt yapısı 1995'te bu alanlarda da olgunlaştı. Bu bağlamda çeşitli alt projeler oluşturuldu. Büyük Ortadoğu Projesi (BOP), ABD'nin tek başına dünya hakimiyetini öngören bu daha kapsamlı projenin en önemli ve can alıcı bileşeni olarak ortaya çıktı. Bir başka deyişle,

eğer ABD dünya hakimiyeti hedefine ulaşacaksa BOP'ta başarılı olmak zorundadır, yoksa "Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi" olduğu gibi suya düşecektir.

ABD'nin Irak'tan sonra Suriye, İran ve Türkiye'yi de bölerek, İsrail'in yanında Büyük Kürdistan kurmak için harekete geçtiği apaçık ortadadır. Esasen Büyük Ortadoğu Projesi, İsrail-Kürdistan eksenlidir.

İsrail-Filistin sorunundaki İsrail yanlısı tutumunu değiştirmeyen ve değişeceğine dair herhangi bir işaret de vermeyen ABD'nin, Müslümanlar ve Arapların yararına olsa bile büyük bir dönüşüm projesini tüm Ortadoğu'ya kabul ettirebilmesi hayli zor görünmektedir. Büyük Ortadoğu Projesinin Arap ülkelerindeki algılanışı, Irak'ı savaşla işgal eden ABD'nin bundan sonra işgallerine ve enerji kaynaklarının kontrolünü ele geçirmeye savaş yapmadan, bu tür projeleri hayata geçirerek devam edeceği şeklindedir.

Hele iç savaşa sürüklenmesi bile söz konusu olabilecek Irak'ta başarılanlar ortadayken, bölgeye "demokrasi ve özgürlük getireceğiz" sloganlarının rağbet görmesini beklemek fazla iyimser bir tutum olacaktır.

AB ülkelerinin önemli bir bölümünün de benzer olumsuz bakış açısına sahip olduğunu söylemek mümkündür. AB ülkeleri de, ABD'nin bu projesini İsrail-Filistin çatışmasının çözümündeki başarısızlığını örtbas etmeye yönelik bir inisiyatif olarak görmektedirler. Elbette AB'nin karşı çıkmasının asıl nedeni bu bölgede ABD'yle çıkarlarının çatışması, Ortadoğu, Rusya, Kafkaslar ve Orta Asya kapısının önünün kapatılması riskidir. Ancak yine de, Arap-İsrail anlaşmazlığı Ortadoğu'daki demokrasinin önündeki en büyük engel olmayı sürdürmektedir.

Bu çatışma devam ettiği sürece, bölgedeki otoriter hükümetlerin demokrasiyle bağdaşmayan politikalarına meşruiyet zemini yaratmaya devam edecektir. Henüz çok muğlak bu projede Türkiye'nin de cephe ülke rolü mü yoksa model ülke rolü mü üstleneceği tartışılırken, Türkiye'yi dış siyasetinde tamamen Amerikan yörüngesine sokacağı ve hatta bölgedeki yeni işgaller söz konusu olduğunda Türkiye'yi doğrudan taraf durumuna düşürme riski taşıdığından "cephe ülke" konumuna itirazlar bulunmaktadır.

Bu olumsuz bakışta ABD'ye duyulan güvensizlik ve Beyaz Saray'ın Türkiye'ye figüranlıktan daha etkin bir rol vermeyeceği beklentisinin payı büyüktür. ABD ile aynı projede yer almanın, ABD'nin politikalarına endekslenmek gibi bir tehlike içerdiği doğrudur. Fakat önemli olan Türkiye'ye biçilmiş rol ne olursa olsun, Büyük Ortadoğu Projesi bir gerçeklik olarak karşımıza çıktığında Türkiye'nin bu rolü nasıl iyileştirebileceği ve daha etkin hale getirebileceğidir.

Ortadoğu'ya Türkiye modelini ihraç etmeye gelince ise, öncelikle Türkiye'nin laikliği benimsemiş olmasının Müslüman ülkelerce hâlâ tam hazmedilemediğini ve bazılarınca "Batı Uşaklığı" olarak nitelendirildiğini hatırlamakta yarar vardır. Bu nedenle, Türkiye modelinin de en az ABD politikaları kadar dirençle karşılaşacağını unutmadan hareket etmek gerekir.

9.5 ABD'nin Kıbrıs Stratejileri

Kıbrıs adası konumu itibariyle Ortadoğu'da etki kurabilmek ve bölge gelişmelerine müdahale edebilmek için üs olarak kullanılmaya uygun bir toprak parçasıdır. Kıbrıs'ta askerî tesislerin oluşturulması, istihbarat sistemleri kurulması ABD açısından önemlidir.

Ada üzerinde İngiliz mülkiyetinde bulunan Amerikan Federal Yayın Enformasyon Servisi'nin antenleri mevcuttur. Bu elektronik istihbarat sistemi NATO bağlantılı olmadığı halde Amerikan ve Batı çıkarlarına hizmet etmektedir.

ABD'nin adadaki askeri üslerden faydalanma imkanına sahip olması tarihsel süreç içinde statükonun sürdürülmesinden rahatsızlık duymamasını getirmiştir. Bunun nedeni bugüne kadar ABD'nin Kıbrıs üzerindeki Türk ya da Rum yanlısı muhtemel politikalarıyla ne Türkiye'yi ne de Yunanistan'ı kendinden uzaklaştırmak istememesidir. ABD'nin bölgedeki çıkarlarına sahip çıkabilmesi için hem Yunanistan hem Türkiye'yle ilişkilerini düzenli tutması gerekmektedir; ki bu da ancak Türk-Yunan ilişkilerinin iyileştirilmesiyle gerçekleşebilir.

Genel olarak son Amerikan hükümetlerinin Kıbrıs politikalarında Türk-Yunan gerginliğini bertaraf etmeyi temel prensip edinmiş olmakla birlikte son

yıllarda bölgesel gelişmeler AB’nin soruna taraf olmasıyla değişmiştir. Amerika Türk-Yunan ilişkilerindeki gelişmeleri Doğu Akdeniz güvenliğinin bir parçası olarak algılamaktadır. Dolayısıyla Kıbrıs’a ilişkin herhangi bir çözüm paketinin içeriği ikincil niteliktedir. Bu doğrultuda istikrarlı bir Türkiye’nin varlığı açısından ABD Türkiye’nin AB üyeliğini destekleyici politikasına ağırlık vermiştir.

ABD, beklendiği gibi Kıbrıs AB üyesi olmadan önce sorunun çözümlenmesi yönündeki iradesini daha da belirginleştirmiştir, çünkü 'eski' Avrupa'ya Türk faktörünün girmesini, AB içinde ABD yanlısı 'blokun' güçlenmesini ve Annan Planı'nın öngördüğü çerçeve doğrultusunda, Kıbrıs'ın ABD ve İngilizlerin hizmetinde olmasını hedeflemektedir.

ABD doğrudan Türkiye aleyhine davranışta bulunmaktan kaçınan bir dış güç olarak, Türk tarafını uluslararası alanda kuşatıp bir çözüme zorlayabileceklerinin sinyallerini vermeye başlamıştır. 1990'lı yıllara kadar sürekli dışta tutulan AB'nin, Rumlar tarafından Kıbrıs sorununa neredeyse en etkili faktör olarak dahil edilmesi, Türkiye'nin son dönemde dış politikasında yaşadığı en önemli hayal kırıklığıdır.

Türkiye'nin üyelik olasılığının kesinleşmediği bir dönemde Rum Kesimi'nin bir olasılıkla Annan Planı doğrultusunda AB'ye tam üye olmasıyla, KKTC'nin mevcut haliyle varlığını devam ettirmesine imkân kalmayacaktır. Bu şekilde Garanti Anlaşması AB'nin bir üye devletine karşı uygulanamayacak ve AB yasalarının devreye girmesi neticesinde iki bölgeli, iki toplumlu bir çözüm yolunda o zamana kadar ortaya çıkmış olan temel parametreler anlamını yitirmiş olacaktır.

İyimser bir yaklaşımla konuya bakarsak, zaman içinde uluslararası konjonktür çerçevesinde belki Kıbrıs Türk kesiminin resmen tanınması ve Kıbrıs'taki fiili durumun resmi hale gelmesi umut edilebilir. Fakat mevcut şartlarda sistemin başrol oyuncuları, bunu Türkiye'nin Kıbrıs'taki stratejik üstünlüğünü meşrulaştırmak istemesi olarak algıladıkları için, bu imkânı Türkiye'ye tanımama gayretini sürdürmeleri beklenebilir. ABD’nin Kıbrıs’ı yeni işgal planının özü, Kıbrıs’taki Türk askerinin etkisizleştirilmesi ve bütün askeri

güçlerin NATO'ya bağlanması yoluyla ABD komutası altına alınmasıdır. ABD, Kıbrıs'ı NATO aracılığıyla işgal etmeyi planlamaktadır.

ABD 'nin bu stratejisini gerçekleştirdiğinde Türk askeri, NATO üzerinden ABD komutası altına alınmış olmaktadır. Plana göre, Kıbrıs, askeri yönden NATO aracılığıyla bütünüyle ABD kontrolü altına alınmaktadır. Türk askeri NATO emrine alındıktan sonra Kıbrıs'ta kalacağı için, Türkiye halkı yanıltılmış olacaktır.

Annan Planı, maskelenerek uygulanmaktadır. Plan, aslında Annan Planı'nın devamı niteliğini taşımaktadır. Ancak Annan'ın hazırladığı çözüm perdelenmiş olmaktadır. Annan Planı'nın özü, Türk askerini adadan atmak ve yerine BM (NATO) şemsiyesi altında ABD askerini yerleştirmektir. Bu kez.Türk birliklerinin kademeli olarak Kıbrıs'tan çıkartılması yerine, sayısının azaltılması ve ABD komutanlığı emrine verilmesi sağlanmaktadır. Böylece Annan Planı, gerçekleştirmektedir.

Bütün Kıbrıs'ta Rum yönetiminin stratejik güvenliği sağlanmaktadır. Planın en dikkat çeken esaslarından biri, Kıbrıs'ta Rum yönetiminin stratejik güvenliğini sağlamasıdır. Kıbrıs Türkleri ise, tek tek birey olarak korunmaktadır. Yani ABD Kıbrıs'ı stratejik olarak Rumlara vermekte, Türklere ise Rum hakimiyeti altında birey olarak can güvenliği vaat etmektedir.

ABD stratejisinin Kıbrıs ve Kukla Kürdistan dayanakları inşa edilmektedir. Kıbrıs'ı İşgal Planı'yla ABD, yalnız Kıbrıs'ı değil, aynı zamanda Kuzey Irak'ı tam kontrol altına alma ve Kürdistan'ı yayma ve pekiştirme amacına doğru kuvvetli bir hamle gerçekleştirmiş olacaktır. ABD'nin Orta Asya'yı ele geçirmede odaklanan temel stratejisi içinde Kıbrıs ve Kuzey Irak'a özel bir rol verilmiştir. Kıbrıs'a Agratur ve Dikelya üslerine yerleşen ABD hava ve deniz kuvvetleri buradan bütün Ortadoğu'yu kontrol altına alacaktır. İkinci İsrail işlevi gören Kukla Kürdistan, Kıbrıs'tan desteklenmekte ve Kukla Kürdistan planını bozacak güçlerin başında gelen Türkiye, Kıbrıs'tan baskı altına alınarak dizginlenecek ve Suriye ile İran da yine Kıbrıs üzerinden tehdit edilecektir.

ABD, Kıbrıs'ı işgal planıyla, NATO'ya kendi stratejisi içinde yeniden işlev kazandıracaktır. NATO, "Büyük Ortadoğu Projesi" gereği doğuya doğru yayılacaktır. Böylece, ABD'nin Irak savaşı sonrasında bozulan Atlantik ittifakı üzerindeki denetimi yeniden kurulacak, AB denetim altına alınıacak ve Türkiye'nin de Avrasya İttifakı içinde yer alması önlenecektir. Bütün bunlarla bağlantılı olarak, ABD, Avrasya'yla nihai hesaplaşma öncesinde yeni mevziler kazanmış olacaktır. Bilindiği gibi, ABD'li yetkililer, bir süredir "NATO artık, doğuya ve güneye ilerlemeli, genişlemeli" görüşünü gerçekleştirme çabası içindedirler.

Bu plan gereği, Türk Ordusu en önemli direnç noktalarında, yani Kıbrıs ve Kuzey Irak'ta tam denetim altına alınmaktadır. Böylece Türk Ordusunun BOP gereği kriz bölgelerine müdahale gücü olarak sürülmesinin zemini yaratılmış olacaktır.

9.6 AB'nin Türkiye ve Kıbrıs Sratejileri

1998 yılı başlarından itibaren Türkiye S-300 füzelerinin Ada'ya getirilme girişimlerine Rum-Yunan ikilisinin anladığı dilden karşılık vermiş ve AB ile siyasi konuları müzakere etmeme kararı almıştı. Bunun sonucunda dört AB ülkesi (Almanya, Fransa, İtalya ve Hollanda) Ada'da bir çözüm olmadan Kıbrıs Rum Kesimi'nin AB'ye üye olmasına karşı olduklarını açıklamışlardı. Bu kararlı tavır Helsinki'de Türkiye'ye verilen ve bir kısım çevrelerin mal bulmuş mağribi gibi üzerine atladıkları; ancak gerçekte 'sanal' nitelikli olan 'aday ülke' sıfatıyla büyük ölçüde askıya alındı. Bunların ballandıra ballandıra anlattıkları Helsinki kararlarının aslında Türkiye'yi kısa veya orta vadede tam üyeliğe hazırlamaya yönelik olmadığı Kasım-Aralık 2000'de iyice ortaya çıktı. Ancak, Türkiye'yi kısa ve orta vadede üye yapmaya niyetli olmayan AB en kısa sürede Kıbrıs meselesinin 'çözülmesini' istiyordu ısrarla. Çözümden anlaşılan ise KKTC'yi en kısa zamanda tasfiye etmek ve Ada'nın tamamının Rumlara ait olduğunu kabul etmek demekti.

.

AB'nin uyguladığı bu siyasetin en sinsi tarafı Türkiye'yi kendi kamuoyunda bölmeyi ve toplumun geniş kesimlerini AB üyesi olmak için

yapılması gerekenler listesine alıştırmayı hedefliyordu. İşin doğrusunu söylemek gerekirse, bu, gayet maharetli bir şekilde yapıldı. Medyanın geniş bir kesimi marifetiyle yürütülen psikolojik harekat KKTC'nin aslında bir devlet olmadığı, olamayacağı ve olmaması gerektiği tezlerini işledi. AB'ye girmeye hazırlanmak KKTC'yi tasfiye etmek manasına geliyordu ve bu kesimlere göre bu, aslında belki de yıllarca önce yapılması gereken bir işti. Ve bu görüşler sanki Kıbrıs'ı Rumlara versek hemen AB'ye girecekmişiz gibi pompalandı. Oysa gerçek ortadaydı. Ne demokrasi ve insan hakları paketleri olarak önümüze konulan toplumsal dinamitlerin AB'nin istediği tarzda uygulanmaya konulması ne Türkiye'nin eski Marksist Avrupalı insan hakları kuruluşlarının sömürgesi haline getirilmesi ne de Kıbrıs ve Ege'nin Rumlara ve Yunanistan'a toptan verilmesi tam üyeliğin önünü açacak şeylerdi. Bunun böyle olduğu da Nice zirvesinde ortaya çıktı. AB'nin Türkiye'nin üyeliğiyle ilgili kafasının karışık olduğu bir kez daha görüldü. Yani Türkiye'yi tek taraflı bir bombardımandan bir manada AB'nin yine kendisi kurtarmış oldu.

Kısacası ortada kaçan bir AB treni falan yoktur. AB orada duruyor ve durmaya devam edecek. Eğer biz sürekli balonlar üretmek yerine ülkemizi layıkıyla yönetmeyi öğrenebilirsek, Kıbrıs, Ege tavizlerini vermeden ve insan hakları ve demokrasi paketlerini önümüze konulduğundan çok farklı şekillerde bile yorumlayarak AB'yi kendimize yaklaştırırız. Tabii, en önemlisi, bu arada geçecek on beş veya yirmi yıllık süre içerisinde AB'nin Türkiye'nin üyeliği konusunda kafasını karıştıran endişelerden kurtulmasıdır. Gelinen noktada KKTC'nin ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde durmasına katkıda bulunacak neler yapılabilirse onları yapmanın zamanı gelmiştir. Ankara'da bu türden hazırlıklara vakit kaybetmeden başlamalıdır. Bu çabaların AB'nin yapacağı bir iki açıklama ile yavaşlatılmaması lazımdır. Biz bunları yaptığımız zaman Rum-Yunan ikilisinin AB macerası işlemeyecektir.

KKTC ekonomisini Türkiye ile entegre etme çabaları Türkiye'nin dış politikası açısından doğru bir adımdır. Ancak, AB söylemini benimsemiş çevrelere göre Türkiye'nin K.K.T.C.'ye sahip çıkma yolunda atacağı adımlar çok yanlış olacaktır. Rumlar tek başlarına AB'ye girmesiyle mesele Almanya meselesine dönmüştür. Yani bir tür bölünmüş ülke senaryosu ortaya çıkmıştır. Rumlar adanın sahibi ve tek meşru hükümeti sıfatıyla AB içerisinde Kuzey

Kıbrıs'ın da hükümeti gibi davranmayı sürdürmektedir. K.K.T.C. ise AB'ye, Doğu Almanya'nın Batı Almanya ile birleşmesi örneğinde olduğu gibi katılmak zorunda bırakılmaya çalışılacaktır.

Türkiye'nin AB üyeliği vaadiyle son on yılda aldatılmaktadır. Buna göre Türkiye yanıp tutuştuğu ama aslında olmayacak AB üyeliği için taviz vermeye çok yatkın hale getirilmiştir ve sonuçta Rumlar AB trenine bindirilmiştir. Türkiye tamamıyla göz boyamaya yönelik AB siyaseti karşısında dirayetli ve bilinçli politikalar ortaya koymalıdır. AB her fırsatta Kıbrıs'ı Türkiye'ye karşı koz olarak kullanmaya devam edecektir. 2004 yılında Lahey adalet divanına götürülecek olan Ege sorunuyla Kıbrıs sorununun ilişkilendirilmesi ve Rum Yunan ikilisinin AB'nin desteğiyle Türkiye'yi Dünya kamuoyunda karalama stratejisi en muhtemel gelişmedir.

9.7. Yunanistan'ın Türkiye'ye Yönelik Stratejileri

Jeopolitik konum ve öneminden dolayı Türkiye, her dönemde çeşitli "tehdit"lere maruz kalmıştır. Kimi zaman ortaya çıkan "mahalli tehditler" de Türkiye'yi rahatsız etmiştir. Türkiye'nin yakın komşusu olması dolayısıyla Yunanistan, özellikle 1919'lardan sonra bir "mahalli tehdit merkezi" olmuştur.

Yunanistan'dan Türkiye'ye yönelen tehdit, birbirleriyle ilişkili iki etkenden kaynaklanmaktadır. Bunların birincisi Türkiye'nin "Megalo İdea" veya "Yunan yayılma sahası"nın içinde bulunmasıdır. İkinci önemli etken de Türkiye'nin bölgedeki varlığı ve önemli bir bölge ülkesi olarak gelişmesidir. Sosyo-psikolojik nedenlere dayanan bu ikinci etken sonucu Yunanistan, "tehdit algılaması" sıralamasında Türkiye'yi birinci sıraya koymaktadır.

Bu iki temel nedenden hareket eden Yunanistan; silahlı işgale yönelerek, Türkiye ve Kıbrıs Rumlarını kışkırtarak, Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütlerini destekleyerek, Türkiye aleyhine çalışmalar yaparak amaçlarına ulaşmak istemektedir.

Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi özellikle 1974 yılından sonra Türkiye'ye karşı yeni bir strateji uygulamaya başlamışlardır. Bu stratejiyi, 1974

yılı Sonbaharında Selanik Fuarı'nın açılışında bir konuşma yapan Konstantin Karamanlis şu sözleriyle çok öz ve veciz bir şekilde ifade etmiştir:

"Bugünkü gücümüzle, Türkleri savaşarak yenmemize imkan yok. Mücadelemizi her çareye başvurarak sürdüreceğiz. Türklerin yaralarını kaşıyıp kanatacağız..."

Atina 1999 yılının ortalarına kadar Türkiye'ye karşı "açık kriz politikası" izlemiştir. Açık kriz politikasında Atina "Türkiye'ye karsı düşmanlığını gizlemeden" ortaya koymuştur. Yunanistan'ın Türkiye politikası, ilan edilmemiş bir savaş niteliğindedir, AB forumlarında, Avrupa Konseyi forumlarında, Türkiye karşıtlığını açıkça belirtmiştir.

Bunun yanında PKK ve Ermeni terör Örgütleri ile Türkiye'ye karsi "ortak girişimler" yapmıştır. Silah, eğitim, para yardımı, barınma başlıcalarıdır. Türkiye'nin sorunu bulunan çevre ülkeleri ile yıllar boyu açıktan açığa ikili, üçlü ittifaklar oluşturmuştur. Ermenistan ve Suriye bunların başında gelmektedir. Ancak Yunanistan, Türkiye'ye karşı, açıktan açığa kriz politikası izleyerek Ege ve Kıbrıs konularında sonuç alamamıştır. 1993-1999 döneminde, AB'nin Atina'nın arkasında olmasına rağmen Türkiye'den herhangi bir fiili sonuç (ödün) elde edememiştir. Hatta, Atina'nın açıktan kriz politikası Atina'yı Batı içinde de zor durumda bıramıştır . Atina "uzlaşmazlığını gizleme ve maskeleme" ihtiyacı duymuştur. 1999'un ilkbaharı ve yaz ortasında ilginç gelişmeler olmuştur ve Atina, açıktan açığa kriz politikası yerine, "psikolojik savaş ve yumuşatma politikası İle" sonuç alma yoluna gitmiştir. Yunanistan bu konuda yalnız değildi: AB çevreleri ile Türkiye içindeki bazı büyük sermaye sahipleri de Atina'ya yardımcı olmuşlardır.

Türkiye'nin ve Yunanistan'ın Kıbrıs ve Ege'de uzlaşabilmeleri için "iki ülkenin siyasi iradeleri yanında ve bundan da "önemli" olarak, AB'nin ve ABD'nin Türkiye ve Yunanistan ile "ilişkileri" söz konusudur. Çünkü Yunanistan'ın Kıbrıs ve Ege'de uzun yıllardan beri sürdürmekte olduğu "üstünlüğü ele geçirme" politikasının arkasında, AB'nin ve ABD'nin Yunanistan'a verdikleri "destek" yatmaktadır.

Yunanistan, AB'nin ve ABD'nin "kendi arkasında bulunduğunu" gördüğü ve hissettiği sürece, Kıbrıs'ta ve Ege'de "üstünlüğü ele geçirme çabalarından ve politikalarından" hiçbir zaman vazgeçmeyecektir. Helsinki doruğu öncesinde ve sonrasında Yunanistan'ın Türkiye ile "dostluk görüntüsü" vermesinin arkasında, bu üstünlüğü sağlamak için AB desteğinin de kendi arkasında bulunması yatmaktadır. Gerçekler ortaya çıkmaya başladıkça, bu yolun da bir çıkış yolu olmadığını AB de sonunda anlayacaktır.

Çünkü Türkiye'nin, Kıbrıs'ta ve Ege'de, "Yunanistan'a üstünlük sağlayacak bir çözümü" kabul etmesi söz konusu değildir. Kıbrıs'ta çözümün sağlanabilmesi için, AB'nin ve ABD'nin Türkiye ve Yunanistan'a eşit uzaklıkta durmaları ve Türkiye'ye dış baskı uygulamamaları gerekir. Bu yapılabilirse, Yunanistan ve Rumlar, "Türkiye ve KKTC ile, adil ve dengeli bir anlaşmadan başka çözüm kalmadığını" görürler ve kendilerine üstünlük sağlayacak çözümlere bel bağlamaktan vazgeçerler.

Tarihte de, Batının Yunanistan'ın arkasında durmadığı dönemlerde Türk-Yunan ilişkileri adil ve dengeli bir biçimde yürümüştür.

2000 yılının başında "aldatıcı bir iyimserlik havası" özellikle yaratılmış bulunmaktadır. Yunanistan'ın "dostluk adı altında Kıbrıs'ta ve Ege'de üstünlüğü AB desteği ile elde etme çabaları sürmektedir. Türk kamuoyuna "enjekte edilmeye çalışılan ortam", Yunanistan'ın bu üstünlük sağlama politikasına yardımcı olmaktadır. Türkiye'nin AB'ye "adaylığı" formülü altında, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını koruma direncinin kırılabileceği varsayımına dayandırılan bu politika, zaman geçtikçe yerini gerçeklere bırakacak ve bu gerçeklerin, "gösterilmek istenenden çok farklı olduğu anlaşılacaktır.

9.8. Türkiye'nin KKTC.'ye Yönelik Stratejileri

Şu an için iki önemli konu bulunmaktadır. Birincisi Kıbrıs referandumunun uluslararası kamuoyu ve AB'de doğurduğu etkiler ortadan kalkmadan, mevcut durumu konsolide etmek ve KKTC üzerindeki ambargonun kalkması ve tanımanın gerçekleşmesine yönelik mümkün olan alt yapıya hazırlamak. İkincisi ise Aralık ayında yapılacak zirvede Türkiye ile müzakerelerin başlatılması için

olası bütün bahaneleri ortadan kalkacak adımları atmak. Bu iki temel hedef doğrultusunda iktidar ve muhalefetin işbirliği yapması, Türkiye'de ve KKTC'de evet-hayır kampanyaları sırasında sarf edilen sözlerin en azından 2005'e kadar unutulması, bir diğer ifade ile siyasi kavgaların Türkiye'nin öncelikleri içinde yer almadığının anlaşılması, sürecin başarısı ile ilgili önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

Türkiye KKTC'ye yönelik olarak, yapılacak temaslar sonucunda KKTC'nin tam üyelik başvurusunu yapmasını sağlayacak bir formülün bulunmasına çalışmalıdır. (Şüphesiz fiili tanımadan hukuki tanımaya geçmeksizin bu tür bir başvurunun nasıl yapılabileceği sorusu açıkta kalmaktadır)

Bunun yanısıra haziranda gerçekleştirilecek Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, KKTC'ye tahsis edilen milletvekillikleri için seçim yapmak ve seçilenlerin temsilini sağlayacak bir formül bulmak, eğer imkan olmaz ise, bu kontenjanın Rumlar tarafından doldurulmasını mutlak surette engellemelidir.

Türkiye Kıbrıs'a bağlı yoğun diplomasi atağının, Türkiye'nin temel hedefi olan AB ile müzakerelere başlamak ve tamamlamak hedefini gölgelememesini sağlamalı. Bu çerçevede: Kopenhag siyasi kriterlerine uyum konusunda son adımları atmak ve uygulama konusundaki duyarlılığı göstermeli,Türkiye'ye hala kuşku ile bakan ülkelerde diplomasi atağı gerçekleştirmek ve karar alma süreçlerini etkileyecek girişimleri yapmalı, aralık zirvesi'nden Türkiye ile müzakerelere başlaması kararının çıkmasını sağlamalıdır.

Türkiye, başta dış politika olmak üzere uluslar arası çıkarlarını korumada tavizkar davranmamalıdır. Durum gerektirirse Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile entegrasyona girişmeli önüne konulan Avrupa Birliği tehdidine aldırış etmemelidir. Aksi takdirde Yunanistan'ın Kıbrıs'ı entegrasyonu tamamlanmış olur ki bu da Türkiye'nin güney emniyetini ciddi şekilde tehlikeye sokar. Çünkü Yunanistan'ın Kıbrıs'a hakimiyeti ile Egede başlayan Yunan kuşatma çemberi Akdeniz'de tamamlanmış olur. Bu durumda Türkiye'nin güneye açılan bütün ikmal yolları tıkanacaktır.

Dengelerin korunması için Kıbrıs Türkiye ile beraber Avrupa Birliği'ne girmesi gerekirdi. Rumların tek başlarına AB'ye girmeleri sonucu 1960

antlaşmaları ile tesis edilen Türk Yunan dengesi Yunanistan lehine değişmiştir. Yunanistan yıllardır uğruna mücadele ettiği Enosisi gercekleştirme yolunda büyük adım atmıştır. Adadaki Türk Yunan dengesinin Yunanistan lehine bozulması KKTC'nin bağımsızlığını tehlikeye sokar. Çünkü arkasına Yunanistan'ın da desteğini alan Rumlar geçmişte yaptıkları gibi tüm Kıbrıs'ı işgal faaliyetlerine hız verecek, adadaki Türk nüfusunu azınlık durumuna düşürecektir. Böyle bir durumda Türkiye'nin garantörlük hakkını kullanmak isteyerek adaya müdahalesi Avrupa Birliği tarafından Avrupa topraklarına saldırı kabul edilecek ve Türkiye ile Avrupa karşı karşıya gelecektir.

KKTC'nin gelecekte Türkiye'den ayrı olarak Avrupa Birliği'ne girmesi durumunda da Türkiye ada üzerindeki garantörlük haklarını yitirecektir. Avrupa, Bünyesine katılan bir ülkenin topraklarında Türk askerinin bulunmasını istemeyecek ve Türk askerlerinin adayı terk etmesini isteyecektir. Avrupa KKTC ile GKRY arsındaki başta nüfus ve tazminat konusu olmak üzere iki ülke arasındaki sorunlarını halletmelerini isteyecektir. Avrupa Birliği üzerinde etkin bir rolu olan Yunan lobisini küstürmemek için Yunanistan'ın da desteğiyle Rum tarafı lehine karar vermesi kuvvetle muhtemeldir. Böyle bir durumda iki taraf da AB'ye girmesine rağmen ada içindeki dengeler Rum Yönetimi lehine değişecektir. Bundan dolayı gelecekte Avrupa Birliğinin Kıbrıs'ı tek bir çatı altında birleştirme teşebbüslerinde Türkiye ve KKTC. aynı kumarı tekrar oynamamalıdır.

AB'nin Türkiye için tarih vermesi Türkiye'nin kesin olarak Avrupa Birliğ'ine alınması anlamına gelmemektedir. Çünkü Türkiye'nin önünde 2004 yılında çözülmesi gereken Türk Yunan sorunları kapsamında Ege sorunları mevcuttur. Diğer sorunlarda olduğu gibi Yunanistan'ın Egedeki taleplerininde kabul edilemeyeceği aşikardır. Türkiye ile AB arasındaki ilişkide Kıbrıs her zaman bir koz olarak kullanılmıştır. Türkiye'nin üyelik yolunda önüne engel olarak önce Kıbrıs sorununun çözülmesi çıkarılmaktadır. Şu anda bu durum sözlü olarak terkedilmiş gibi görünse de esas olan, bu düşüncenin akıllardan hiçbir zaman çıkarılmamış olmasıdır. Bundan dolayı Türkiye teslimiyetçi politikadan vazgeçmeli milli politikarını belirlemeli ve bu politikalarından taviz vermemelidir.

9.9. AB-Akdeniz Ortaklığı Türkiye'nin Akdeniz Vizyonu

Türkiye'nin Akdeniz Vizyonu Türkiye Akdeniz'de kalıcı bir siyasi istikrarın ekonomik ve mali işbirliğinin geliştirilmesiyle sağlanabileceği görüşü ile Barselona sürecini desteklemiştir. Avrupa-Akdeniz süreci bünyesinde ortaya çıkacak ekonomik işbirliği olanaklarından yararlanmak ve iki bölge arasında köprü olma rolünü güçlendirmek amacıyla sürece bakan Türkiye, Avrupa-Akdeniz işbirliği ve serbest ticaret anlaşmaları yoluyla bölgede 2010 yılına kadar bir serbest ticaret alanı oluşturulması hedefini de desteklemiştir. Bu kapsamda Cezayir, Tunus, Fas, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Ürdün, Malta, Filistin gibi ülkeler ile AB'nin başlattığı serbest ticaret anlaşması müzakerelerine 1997 yılından itibaren Türkiye de dahil olmuştur. Bu çerçevede Türkiye, İsrail ile bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalamış, Mısır, Fas, Tunus, Filistin Özerk yönetimi ile görüşmelere başlamıştır. Ancak MEDA-I Programından Türkiye'nin yararlanmasının siyasi amaçlarla engellenmesi ve ayrımcı bir muameleye tabi tutulması, Türkiye'de bu sürece ait ilginin azalmasına yol açmıştır. Gümrük Birliği görüşmeleri sırasında Türkiye için hayata geçirilmeyen mali işbirliği paketinin bir ölçüde MEDA fonlarıyla ikame edileceğinin AB tarafından beyan edilmesine rağmen, MEDA-I kapsamında Türkiye'ye taahhüt edilen 376 milyon Euro'nun ancak bir bölümünün aktarılması Türkiye'nin sürece bakış açısını daha da farklılaştırmıştır.

Özet olarak;Türkiye zaten sembolik olarak değerlendirdiği bu mali işbirliği olanağından fazla bir yarar sağlamamıştır. Diğer taraftan güvenlik boyutunda ise Türkiye NATO ve BAB'ta AB ile birlikte otururken EUROMED'de Akdeniz Ülkeleri ile birlikte karşı tarafta oturmak durumunda kalmıştır.Katıldığı Barselona süreci toplantılarının bir Avrupa-Arap diyaloğuna dönüştüğü tespitini yapan Türkiye, Akdeniz işbirliğine katılımı teknik düzeyde tutup, mesafeli davranarak sürece.yaklaşımını.sınırlı.bir.çerçevede.sürdürmüştür.

Ancak son iki yıldır Türkiye'nin sürece ilişkin politikasının daha aktif davranma yönünde değiştiği gözlenmektedir. Bunda 1999 Helsinki Zirvesinde Türkiye'nin AB'ye aday olarak tescil edilmesi ve müzakerelere başlama tarihi alma konusunda açılan perspektifler de etkili olmuştur. Bu gelişmelerin

Türkiye'nin süreçte statü açısından yaşadığı sıkıntıların ortadan kalkmasına ortam yaratabileceği düşünülmüştür. Bu anlayışla Türkiye Akdenizli Ortaklarla Serbest Ticaret Anlaşmalarına hız vermiş ve Türkiye-Fas Serbest Ticaret Anlaşması Nisan 2004 tarihinde, Filistin-Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması ise Temmuz 2004 de imzalanmıştır. İlk defa Arap ülkeleriyle serbest ticaret anlaşması imzalayan Türkiye Akdeniz Ortaklığı Programı içinde önemli adımlar atmaya başlamıştır. Bu anlaşmaların Tunus, Lübnan, Suriye gibi diğer Arap ülkeleriyle yürütülmekte olan müzakerelere de ivme kazandırabileceği görülmektedir.

9.9.1.Türkiye'nin Yeni Akdeniz Vizyonu

Son dönemde İspanya; İtalya, Yunanistan, Fransa gibi Akdeniz ülkeleriyle ticari ve siyasi ilişkilerini artıran Türkiye, yeni bir "Akdeniz Vizyonu "yürürlüğe koymuş görünmektedir. Dışişleri Bakanı danışmanı tarafından da teyid edilen ve "AB perspektifine Akdeniz Vizyonunu yerleştirmek" şeklinde özetlenebilecek bu politikanın temel hedefinin "AB'nin çekim alanının Akdeniz'e çekilmesi" olduğu belirtilmektedir.

Bu politikası doğrultusunda özellikle İtalya ve İspanya'dan Akdeniz eksenine öncülük yapmasını isteyen Türkiye, bu eksenin siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda AB'ye önemli katkılar yapabileceği görüşünü taşımaktadır. Barselona sürecinin ticaret gündeminde ilerleme kaydedilmesi amacıyla gerçekleştirilen Avrupa-Akdeniz Ticaret Bakanları Konferansı'nın dördüncüsü 21 Temmuz 2004 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır. Beklentilerini abartmadığı ve ulusal çıkarlarımız doğrultusundaki diğer dış politika atakları ile desteklediği ölçüde Türkiye'nin bu Yeni Akdeniz Vizyonu'ndan çeşitli kazanımlar elde edebileceği görülmektedir.

9.9.2. Barselona Sürecinin Değerlendirilmesi

Akdeniz'de barış ve istikrarın sağlanmasında en temel rolü Barselona sürecinin ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirmesi ve böylece kuzey güney arasındaki refah düzeyi farkının azalması oynayacaktır. Bu kapsamda AB,

Akdeniz'de zenginliğin yardım yoluyla değil ticaret yoluyla dağılımını istediğini ifade etmektedir. Ancak Avrupa Akdeniz Ortaklığı sürecindeki sektörel düzenlemelerde sanayi öne çıkarılmakta ve bu düzenlemelerin çoğunun tarıma dayalı Akdenizli ortakların ekonomilerine zarar verme riski bulunmaktadır. 2010 yılında Akdeniz Serbest Ticaret Bölgesi oluşturulduğunda koruma duvarlarının süratle indirilmesinin bazı zararlı etkiler yaratabileceği görülmektedir.

Bunun yanı sıra halen dolara endeksli Akdeniz ekonomileri (Halen Euro pahalı olduğundan Meda-Dolar denilebilecek bir değişim üzerinden işlem yapan Akdeniz ülkeleri ticarette avantaj sağlıyor) AB ile bütünleşme süreci ilerledikçe Euro'nun para piyasalarındaki ağırlığının artması ve Avrupa ürünleri ile rekabet etmenin sıkıntılarını yaşayacaklardır. Akdenizli ortakların AB'nin çok geniş bir Pazar olması avantajını kullanarak ihracat değerlerini arttırıp artıramayacakları ise birçok faktöre bağlı görünmektedir.

MEDA Programına dahil ülkelerin ekonomik yapılarının ve güçlerinin birbirinden farklı olması, bütünleşme sürecinde ekonomisi güçlü ülkelerle daha zayıf olanlar arasında asimetrik bir karşılıklı bağımlılık yaratma riski de taşımaktadır. Buna karşı AB geçiş döneminin, benzer yapılarının karşılıklı bağımlılığının sağlanarak yaşanacağını ileri sürse de benzer yapıların miktarı ve ekonomideki güçlerinin ne olacağı bilinmemektedir. Bu endişeler ortaklık sürecinin sistemi konusunda da yaşanmaktadır. Ancak AB bu süreçte bir ülke hükümetinin düzenleme programına ayak uyduramaması halinde AB'den doğrudan bütçe yardımı talep edebileceği ve AB'de bunu karşılayacak mekanizmaların mevcut olduğu ileri sürülmektedir.

Ancak bütün bu açıklamalara ve aradan yaklaşık 9 yıl geçmesine rağmen Avrupa-Akdeniz Ortaklığı sürecinin düzgün yürümediği ve beklenen yararı sağlayamadığı görülmektedir. Bunun temel nedenleri aşağıda sıralanmıştır;

a) Bölge ülkeleri birbirinden çok değişik yapıya sahip olup kalkınma seviyesi olarak hem kendi aralarında hem de AB ile aralarında büyük farklar mevcuttur.

b) Sürecin siyasi ve güvenlik ortaklığı boyutunda ilerleme kaydedilmesi Ortadoğu Barış Süreci ile doğrudan bağlantılı olup,ortaklar arasında İsrail'in bulunuşu ortaklıkta güven arttırıcı önlemlerin uygulamaya geçirilmesini zora

sokmaktadır. Bu durum ABD'nin Akdeniz sürecine İsrail üzerinden dolaylı etki yapabilmesine de olanak yaratmaktadır.

c) Ortaklık anlaşmalarının hepsi yürürlüğe girmemiştir.

d) AB'nin mali yardımlarla ilgili prosedürü son derece karmaşık ve uzun olup çok yavaş ilerlemektedir.Bu durum hem sürecin ilerlemesine hem de ortak ülkelerin yardımların getirileri konusunda tereddütte kalmalarına neden olmaktadır.

e) Akdenizli ortakların bazıları çeşitli sosyal ve siyasal yükümlülükler getiren ekonomik açılım sürecine istekli bakmamaktadır.

f) Akdenizli Ortakların birçoğunda ülkesel ve bölgesel olarak çatışmalar sürmekte, ekonomik ve siyasi istikrar sağlanamamaktadır.

g) Ülkelerde istikrar ve güven ortamının sağlanmasına yönelik iç yapısal reformların gerçekleştirilmesinin önünde uzun vadede ortadan kalkacak sosyo-kültürel ve sosyo-politik engeller yer almaktadır. Bu yapısal reformlar gerçekleştirilmeden gelen kısıtlı mali yardımlardan beklenen fayda sağlanamamaktadır.

h) AB, bu ortaklığa yeteri kadar mali destek ayıramamaktadır. Bünyesine kattığı 10 ülkeden sonra bunun biraz daha güçleşeceği görülmektedir.

9.9.3.Türkiye Ne Yapabilir?

Bugüne değin 1995 Barselona sürecinin beklenen gelişmeyi gösterememiş olması ve Türkiye'nin sürece ilişkin beklentilerinin karşılanmamış olması, dengelerin hızla değişmekte olduğu günümüzde bu sürecin Türkiye için önemini azaltmamaktadır.

Türkiye ulusal çıkarları açısından Akdeniz'in hızla artan ticari ve stratejik önemini de dikkate alarak Akdeniz Ülkeleri ile ticari ve siyasi ilişkilerini geliştirmek için ortaklığa gereken ilgiyi göstermelidir. Türkiye birbirini tamamlayan adımlar atarak Avrupa_Akdeniz ortaklığı sürecini ticari, siyasi diyaloglarını artırmak ve manevra alanını genişletmek amacı ile kullanabilir.

Avrupa-Arap diyaloguna dönüşen Barselona toplantıları sürecinde, bir köprü ülke avantajını kullanarak güç ve konum kazanmaya çalışabilir. Son dönemde Türkiye'nin Avrupa-Akdeniz Ortaklığını farklı bir açıdan

değerlendirmesine olanak tanıyan yeni gelişmeler olmuştur. Örneğin 1999 yılında AB'ye aday ülke olarak kabul edilen Türkiye'nin Akdeniz Sürecindeki "statü" sorunu azalmıştır. Türkiye'nin bu yeni gelişmeler ışığında bu süreçte öncü rolü üstlenebileceği alanları belirleyerek üretim ve kalkınma gücünü artıracak politikalar izlemesi önem taşımaktadır.

Ancak Türkiye bu ortaklık sürecine aktif olarak katılımın getirileri konusundaki beklentilerini abartmadan, politikasını bölgeye ilişkin temel stratejisi içinde gerçekçi bir eksene oturtarak yürütmelidir.Bu süreci kullanarak Türkiye Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerle ticari ilişkilerini sürdürülebilir bir seviyeye çıkartmak için çalışmalı ve ortaklıkta öncü rolü üstlenebileceği alanlar için özgün politikalar üretmelidir.

Bu kapsamda Türkiye ,coğrafi konum avantajı, jeostratejik konumu ve bölgedeki ağırlığı ile Doğu Akdeniz'de bir nüfuz alanı oluşturabilir. Bu nedenle Doğu Akdeniz'in öncelikli ilgi ve çalışma alanı olarak belirlenmesi önem taşımaktadır. Üç temel dinin doğduğu bu bölge halen Akdeniz'de çatışmaların ve anlaşmazlıkların en yoğun olduğu bölge olma özelliği taşımaktadır. Bu bölgede istikrar sağlanmadan Akdeniz Ortaklığının sağlıklı bir şekilde yürümesi çok zor görünmektedir.

Türkiye bu bölgede Müslüman kimliğiyle siyasi, ekonomik ve kültürel manevra kabiliyeti en yüksek ülke olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle izleyeceği stratejiler ile de ilişkili olarak bu istikrarın sağlanmasında göz ardı edilemeyecek ve etkili bir rol oynayabilecek yegane ülke Türkiye'dir.

Ancak Türkiye'nin Yeni Akdeniz Vizyonu'ndan beklentilerinin somut kazanımlara dönüşmesi için;

a) Türkiye'nin bölgede yaşanan hızlı gelişmelerin peşinden sürüklenmek yerine "bölgede bir güç olmaya yönelik temel bir stratejisinin "bulunması ve bu strateji doğrultusunda birbirini tamamlayan adımlar atarak ilerlemesi önem taşımaktadır.

b) Bu temel strateji; Akdeniz Havzası'ndaki gelişmelere ayak uydurma ve sadece belirlenmiş politikaların uygulayıcısı olma yerine Türkiye'nin bölgede konum kazanmasına yönelik daha etkili bir strateji olmalıdır.

c) Türkiye AB-Akdeniz Politikasının kendisi için önemini yadsımadan bölgede sadece bu politika kapsamına sıkışmamalıdır.

d) Türkiye bölgedeki rolünü yeniden tanımlarken, AB-Akdeniz Ortaklığı içerisinde, buna yardımcı olabilecek üstünlüklerini akılcı bir politika ile kullanmalıdır.

Bu çerçevede Türkiye,bölgede görece üstünlük taşıdığı konulardan biri olan su konusunda dikkatli ve gerçekçi bir hidropolitik izleyerek elini güçlendirebilir. Ancak bunun en temel şartı izlenecek hidropolitiği diğer politikaların tamamlayıcı unsuru olarak düşünmek ve uygulamak olacaktır. Türkiye her fırsatta açıkladığı "suyu bölgede istikrarın sağlanmasına yardımcı olacak bir işbirliği aracı olarak kullanacağı" yaklaşımına açılım getirecek çalışmalar içinde olmalıdır.

Bu anlamda EUROMED bünyesinde kurulmaya çalışılan "Su Forumu" çalışmalarına aktif bir şekilde katılım önem taşımaktadır. Bu Forumun temel amacı; bir plan çerçevesinde kuraklıkla mücadele, yerel su kaynaklarının rasyonel kullanımı, su talebinin miktar ve kalite yönüyle değerlendirilmesi, klasik olmayan su kaynaklarının geliştirilmesi ve kullanımı gibi alanlarda ortak ilkeler etrafında birleşmektir. Bu çalışmalar sürecindeki diyaloglar Türkiye'nin bölgeye ilişkin hidropolitikasının da açıklanıp aktarılabilmesine ortam sağlayabilir. Su Forumu çalışmalarında üniversiteler ve su ile ilgili araştırma merkezlerinin de sürece dahil edilmesine çalışılmalı ve bu kurumların Akdeniz'le ilgili projelerde etkin rol almaları özel olarak desteklenmelidir.

Bazı Doğu Akdeniz ülkelerinin su tüketimleri ve gelecekteki su ihtiyaçları incelendiğinde, Tunus ve Kıbrıs Adası hariç Malta, Ürdün, İsrail, Mısır ve Filistin Özerk Yönetimi'nin yenilenebilir yıllık toplam akımlarının hemen hemen tümünü kullandıkları, hatta derin yer altı suyu gibi yenilenemeyen su kaynaklarına da başvurdukları ortaya çıkmaktadır. Doğu Akdeniz'de su sıkıntısı tehdidini en çok yaşayan İsrail, Malta, Ürdün ve Filistin'in yenilenebilir su kaynakları göz önüne alınarak, mevcut eğilimlerle orta hızlı bir gelişme senaryosuna göre, 2010 yılındaki su açıklarının toplam 1.8 milyar m3, 2025 yılında ise 3.3 milyar m3 olacağı tahmin edilmektedir. Doğu Akdeniz ülkeleri için yapılan çeşitli

projeksiyonlar ve oluşturulan senaryolar, bu ülkelerin birçoğunun 2025 yılına kadar olan ihtiyaçlarını ancak su kullanımın azaltacak tedbirler alarak, derin yer altı suyu, arıtılmış atık su ve arıtılmış deniz suyundan yararlanma veya su ithali gibi alternatif yöntemlerle karşılayabileceklerini ortaya koymaktadır. Doğu Akdeniz Havzası'nın bir diğer özelliği de, Havza Ülkeleri'nin yarısında su kaynaklarının bir bölümünün ülke dışından gelmesi veya kıyıdaş bir ülkeyle birlikte kullanılmasıdır. Bu nedenle bölge hidropolitik ilişkileri yoğun olan bir bölge hüviyetindedir.

Doğu Akdeniz, Akdeniz Havzası içerisinde uluslararası ilişkiler, kalkınma ve su arasındaki etkileşimin çok özgün nitelikler taşıdığı bir bölgedir. Bölgenin gelişmesinde ve istikrarında su kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde kullanımının önemli bir role sahip olacağı ortaya çıkmaktadır. Türkiye bugüne kadar geliştirdiği Manavgat çayından ilk etapta KKTC'ye Boruyla içme suyu ulaştırmak ve Barış Suyu Projeleri ile bölgedeki ülkelerin bu su ihtiyacının bir bölümünü karşılamak üzere bazı atılımlar yapmıştır. Ancak bölgede güven ve istikrar ortamının yerleşmemiş olması ve su konusunda dışa bağımlılık endişeleri bu projelerin uygulamaya geçmesini etkilemiştir. Bunların arasında Manavgat Projesi tamamlanmış olmasına rağmen halen su satışı gerçekleşmemiştir.

Ancak Türkiye Manavgat'tan su satışını gerçekleştirememiş olmasının baskısını üzerinden atmalıdır. Çünkü proje, su dış ticareti ile ekonomik getiri sağlamaktan daha çok Doğu Akdeniz'de istikrar için işbirliğine hizmet edebilecek stratejik bir proje özelliği taşımaktadır. Bölgede suya olan ihtiyaç kadar su konusunda bağımlılık endişesi projeden istenilen sonucun alınabilmesini geciktirmektedir. Ancak bu da doğal bir süreçtir. Bu nedenle su dış ticareti ile ilgili sürecin istenilen hızda yürümemesi projenin ekonomik fizibilitesi ve rantablitesi açısından soru işaretleri doğursa da Proje'nin Türkiye'nin beklentilerini hiçbir şekilde karşılayamayacağı anlamına gelmemektedir.

Projeden beklenen fayda geçmişte olduğu gibi abartılmadığı sürece Manavgat Projesi Doğu Akdeniz Havzası'nda Hidropolitik Rantablitesi yüksek olabilecek bir tesistir.

Tüm bu nedenlerle, Türkiye Akdeniz Vizyonu'nu bölgede güç olmaya yönelik temel bir stratejiye oturtarak Akdeniz sürecini daha iyi değerlendirebilecek çalışmalara üniversiteler, araştırma merkezleri ve ilgili kamu kuruluşları çerçevesinde hız vermelidir. Bunun yanı sıra Türkiye su satışı baskısının etkisine girmeden Manavgat ile ilgili daha esnek ve bölgedeki gelişmeleri dikkate alan strateji ve politikalar üretebilir. Bu politikalarda Doğu Akdeniz'in batısı da değerlendirilmeli projeden beklenen fayda bölgedeki gelişmelere göre revize edilebilmelidir.

8.10 Küreselleşme ve Kıbrıs'ın Sorununa Etkileri

2000'li yıllara girerken, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile birlikte insanlığın yaşadığı beşeri deprem, 'Yeni Dünya Düzeni', 'Küreselleşme', 'Pazar Ekonomisi', 'Demokratikleşme,' İnsan hakları' v.b kavramları da birlikte getirerek, dünya siyasi arenasında, geçerlik kazanacak, muhtemel yapıların habercisi olmuştur. Yukarıdaki kavramlara verilen anlamlar, yapılan tanımlamalar, her ne olursa olsun, bunların tek bir nokta da birleştiği görülmektedir. Bu da 'değişim olgusu'nun kendisidir. Küreselleşme kavramının nasıl tanımlanacağı konusunda farklı yaklaşımlar olduğu bilinmektedir. Bu yaklaşımlar, her ne olursa olsun, içinde bulunduğumuz dönemin 'küreselleşme dönemi' olarak adlandırılması konusunda, tüm dünyada var olan, geniş bir mutabakatın hepimizi ortak bir noktada buluşturmaya çalıştığını ifade etmek sanırım yanlış olmaz. Ne varki, burada önemli bir soru üzerinde durmak gerekir.' Acaba yaşadığımız dünyada tüm ülkeler aynı kavrama verilen tanım yada kavram üzerinde bileşebiliyorlar mı? Zira, küreselleşmeye gelişmiş, sanayileşmiş, uluslararası toplumda güçlü konuma sahip ülkelerin penceresinden bakmakla, gelişmekte olan ülkeler yada mazlum milletler / toplumların penceresinden bakıldığında, görüntü ve algılama aynı olmamakta, konulara ve kavramlara verilen anlamlardaki farklılıklarda, çatışmaların temel nedeni olmaktadır.

Kırk yıldan fazla bir süredir devam eden 'Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi, 'artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak' sözünü doğrularcasına, her alanda esmeye başlayan değişim rüzgarları, kırk yıldır alışık olduğumuz, benimseyerek hayatımızın bir parçası haline gelen, politik, ekonomik, ve sosyal parametreleri etkileyerek, onları sarsmaya ve ortadan kaldırmaya yönelmiştir. Küresel güçler, ulusal çıkarlarını korumak için yeni yapılar, küresel politika ve stratejiler üretip, uygulamaya koyarken, küreselleşmeyi doğru olarak algılayamayan ülkelerde, değişimin objesi olmak yerine, nesnesi, ya da hedefi olmakta veya sadece bu süreci seyretmekle yetinmektedirler.

1789 Fransız ihtilali yeni bir dünya düzeninin kurulmasıyla ilgili bir kıvılcım ateşi olmuş, İhtilalle birlikte üç önemli kavram,"eşitlik" "özgürlük" ve "barış" ortaya atılmıştı.

- Eşitlik istekleri kendisini politik alanda göstermişti. İktidarın bir hanedan ailesinin elinde toplanması yerine halka ait olması gerektiği düşünülmüş ve böylece günümüzdeki siyasi düzenlerin temeli atılmış oldu.

- Özgürlük, yeni düzenin, politik, ekonomik ve sosyal temelini oluşturarak halihazırda içinde yaşadığımız ekonomik ve sosyal sistemlerin yerleşip, gelişimini sağladı.

- Barış ise, dilek / temenni olmanın yanında önemli bir ilke olarak toplumsal yaşamda ağırlığını hissettirerek, halkların uluslara dönüşmesinde rol oynayarak, ulus devletin harcı, dolayısıyla bugün kendimize ait olarak hissettiğimiz değerlerin yaratıcısı oldu. Ne var ki, bu ilkeler zaman içerisinde kendi mecralarında gelişerek birbirinden uzaklaştılar. Eşitlik için yola çıkanlar ırkçılıkla karşılaştılar; özgürlük için yola çıkanlar, totaliter rejimlerle mücadele ettiler, ve nihayet barış isteyenler kendilerini kanlı çatışmaların içinde buldular. Ulus devlet çerçevesi içerisinde bir araya gelen insanlar, tüm insanlık için bu birlikteliği başaramadılar.

Doğal kaynaklar, insan kaynakları ve teknoloji, insanlığın barış ve huzur içinde yaşaması için seferber edilemedi. İnsanlık ve onun sahip olduğu tüm olumlu değerler, Ülkeler arası rekabete, toplumsal ve bireysel çıkarlara, hırs ve ihtiraslara kurban edildi. Kendisini olayların şekilleriyle ya da doğanın vasıtasız gerçekliği ile bürümüş zihin olan tarih, çarpıtıldı. Barış ve huzur her zaman başka bir bahara ertelendi. Dün olduğu gibi bu günde, ABD, İngiltere ve AB'liği sözüm ona 'uluslararası camia' kendi aralarındaki stratejik çıkar çatışmaları nedeniyle, 'Kıbrıs

meselesine' doğru bir yaklaşım içinde olmamışlar, aslında taraf olmamaları gereken bir sorunun tarafı olarak hareket etmişler ve hala daha taraf olarak hareket etmektedirler. Küresel güçlerin ulusal çıkar' çatışmalarının tam ortasında olan Kıbrıs'ın özelliği onun jeopolitik ve jeostratejik konumundan kaynaklanmaktadır. 'Kıbrıs, Doğu Akdeniz'de 34.33-35.42 enlem, 32.17-35.42 boylamları arasında Sicilya ve Sardunyadan sonra Akdenizin üçüncü büyük adasıdır. Yüzölçümü 9.251 kilometrekare, Doğu-Batı mesafesi 225, Kuzey Güney mesafesi 93 km dir. Türkiye'ye 71, Suriye'ye 98, Mısır'a 384 ve Yunanistan'a 900 km. uzaklıktadır. Kıbrıs bütün (Kara, Hava, Deniz) hakimiyet teorilerinin içinde yer alıp, kendisi bir stratejik hedef olduğu gibi aynı zamanda bir çok stratejik hedefide kontrol edebilmektedir. Kıbrıs'a daha yakından bakıldığında;

- Ortadoğu ve Orta Asya Petrollerinin geçiş güzergahına egemen bir konumdadır.

- Süveyş Kanalından Hint Pasifik Okyanusu'na kadar uzanan deniz yollarını kontrol edebilecek noktadadır.

-Ortadoğu'dan Kuzey Afrikaya kadar uzanan ekseni kontrol altında tutmaktadır.

- Hava gücünün her yöne kolayca yönlendirilmesinde önemli stratejik bir platform'dur.

- Ortadoğu'da bir savaş durumunda, depo görevi üstlenebilecek bir konumdadır.

Kıbrıs uyuşmazlığı 'Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra Avrupa Birliğinin gündemine alınmıştır. Türkiye'nin 1987'deki AB'ne tam üyelik için başvurusu 1989'da reddedilirken, Kıbrıs, Türkiye-AB'liği ilişkilerini etkileyen bir etken olarak görülmüyordu.

Sovyetler Birliği'nin yıkılışı ile ortaya çıkan Rusya Federasyonundan Avrupa'ya bir tehdit gelmeyeceği görüşü ile birlikte, AB'ni, ABD'nin gölgesinden çıkarmak, Dünya pazarlarını ve kaynaklarını ABD tekellerine bırakmamak, bu nedenle, bütünleşmiş bir kıta Avrupa'sı ve Akdeniz Havzasını iç denizi haline getirecek, Avrupa Birleşik Devletlerini oluşturarak, Küresel güç mücadelesinde ABD'yi yalnız bırakmamak üzere 1991 yılında AB'nin Maasstricht Doruğun'da almış olduğu kararlarla Kıbrıs, AB'nin politikalarına giriyordu. 1994 Essen Zirvesinde de geleceğin Avrupa Birleşik devletlerinde yer alacak 27 ülke isim isim sayılıyordu. Bunların arasında Türkiye

yoktur. Akdeniz'in tüm çevresi ya AB'nin bir parçası ya da AB'nin etki alanı olarak belirleniyor, Fas'dan Ürdün'e kadar olan Afrika ve Asya ülkeleri ile imtiyazlı ticaret anlaşmaları öngörülüyordu. Ancak doğu Akdeniz de Kıbrıs adasında iki devlet vardı. Bunlardan birisi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti idi ve geleceğin Avrupa Birleşik devletleri ve onun hükümranlık alanı içinde en büyük engeldi. O halde KKTC bir şekilde ortadan kaldırılmalıydı. Çözüm, Türkiye ile KKTC arasındaki bağları zayıflatarak koparmak, Kıbrıs Türk Toplumunu desteksiz bırakarak izole etmekti. Nitekim 2002 yılında BM ve AB'nin önerileri bir taraftan Türkiye'yi Kıbrıs'tan tamamen tecrit ederek, uzun dönemde ise Kıbrıs adasını bir Rum Cumhuriyetine dönüştürecek biçimde ortaya kondu. İngiliz temsilcisi Hannay'ın planlarını esas alan Kofı Annan planının kesişme noktası da bu tema üzerine kurulmuştu. Planlarda değişiklikler yapılmış olmasına rağmen önemli sakıncalar vardı. Bunlar sırasıyla;

-Türk tarafı AB içinde "ayrı ve tamamen bağımsız siyasi bir kimlikte yer almamaktadır". Kıbrıs cumhuriyetinin bir parçası olarak AB içinde bulunacaktır.

-Uzun vadede Ada,"Rum çoğunluğunun idare ettiği bir yapıya" kaçınılmaz olarak ulaşacaktı.

-Uzun dönemde ayrı bilgiler kaybolacak, adada bir bütünlük olacaktır. Bu bütünlüğe de doğal olarak Rum çoğunluğu egemen olacaktır.

-Uzun vadede Türk askerleri, hangi güvence verilirse verilsin adadan tamamen ayrılma zorunda bırakılacak, muhtemelen onun yerine Avrupa Birleşik Ordusunun askerleri adaya konuşlandırılacak.

-Türkiye ve Kıbrıs Türklerine tanınan bazı özel haklar ve statüler, AB anayasası hazırlanırken doğal olarak ortadan kaldırılabilecek

- KKTC vatandaşlarının sahip olduğu taşınmaz mallar konusunda Avrupa'daki mahkemelerin alacakları kararlar esas olacaktır.Annan planı ise şu taktik üzerine oluşturulmuştu:

- Ankara'ya ve KKTC bir çerçeve antlaşma imzalattırılacaktı. Bu çerçeve antlaşma "tartışılmamış ve iki tarafça ayrıntıları bilinmeyen genel ilkeler niteliğinde" idi. Ayrıntılar daha sonra tartışılıp anlaşılacaktı.

-Ancak bu arada Mayıs 2003 itibariyle Türkler, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bir uzantısı gibi AB'ne girmiş görüneceklerdi.

-Tartışmalar, AB içindeki Kıbrıs Cumhuriyeti ile hiçbir siyasi sıfatı bulunmayan Türk topluluğu arasında yapılacaktı.

- Pazarlık gücü sıfırlanmış olan Türk tarafının "hayır" dediği hususların bir önemi kalmayacak, Coğrafi, siyasi ve hukuki olarak/'statüsüz bir topluluk biçiminde" AB içinde olacaktı.

Özetle AB'liği stratejik açıdan Kıbrıs bize lazım diyor. İngiltere, ABD'nin de kullandığı üslerindeki egemenliğine gölge düşürmek istememekte, üslerinin selametini AB üyeliği yolu ile Türk nüfusundan kurtulmuş bir Kıbrıs'ta görmekte, Yunanistan Kıbrıs'ı AB içine alarak 200 yıllık özlemi olan Enosisi gerçekleştirme, 1960 Antlaşmaları ile elde ettiği hakları, AB bünyesinde perçinleyip, Türkiyeninde sahip olduğu haklarını sıfırlamaya çabalamaktadır.

Devletsiz bırakılmış, soykırım tehdidi altında yaşamış, Kıbrıs Türklerinin kurmak zorunda bırakıldıkları KKTC "yasa dışı" ilan edip, geçmişi, Akritas planından kaynaklanan tedhişi, kan ve insanlık dışı davranışlarıyla, EOKA terör örgütünün cinayetlerini, Anayasasını yırtmış atmış bir Rum idaresini Ada'nın Meşru Kıbrıs Hükümeti olarak tanıyın deniyor. İşte, "Yeni Dünya Düzeni" ve "Küreselleşme'nin" mimarlarının Kıbrıs meselesine yaklaşımı. Oynanan bu oyun ve taktikler sökmedi, oyun bozuldu ABD Temsilciler Meclisi'nin 12 Nisan 2003 tarihinde aldığı kararla Ankara ve KKTC Devlet Başkanı Sayın Rauf DENKTAŞ suçlu bulundu. Bu karar aynı zamanda AB ve ABD'nin de Kıbrıs konusunda aynı noktaya geldiklerinin de bir göstergesi oldu.

Bir milletin varoluşunda asıl hedef devlet olmaktır. Çünkü, bir millet kendi varlığını ancak bu şekilde muhafaza edebilir. Kendi devletini kuramayan bir milletin, yabancı koşullarında var olan milletler gibi tarihinden söz edilemez. Bir millete neler olduğu, devletle olan ilişkisiyle çok yakından ilgilidir.

Türk Milleti'nin makûz tarihi incelendiğinde onun bir yıllık devlet kurma ve yönetme geleneği ve deneyimine sahip olduğu görülür. Bu nedenle tarihin her döneminde Türk toplumu aşsız, işsiz, ocaksız kalmış, ama devletsiz kalmamıştır. Onun kültüründe, toprağa verdiği önem, yurda olan bağlılığı, ona verdiği özel önem; Vatan, Devlet demek, her Türk için Ana demektir, doğanın bir parçası olduğu bilinci özgür ve egemen olma karakteri, ölümü esaret altında yaşama

tercih etmesi, şartlara meydan okuma vasfı, her Türk'ün Türk olma kimliğinin doğal bir parçasıdır. Bu özellikler onu doğaya ve olaylara egemen kılar. Bu nedenle, Türk milleti varlığını ve kültürünü bu güne kadar tarihin başlangıcından günümüze kadar korumuş, korumaya devam etmektedir. Millet olma özelliği de, Türk'ün bu özelliklerinin sosyal ve siyasal bilincinin doğal bir ilke olarak yansımasıdır.

Milli Devlet, Milli Egemenlik ve Milli Birliğin kaderde, kıvançta ve tasada bir olunması hukuksal temelleri üzerine, bir milletin yaşama hakkının realize edilmesidir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kıbrıs adasında Türk Milletinin tam bağımsız ve egemenliğinin bir timsali olarak, ada Türklerinin birliğini temsil etmektedir. Her ne kadar bu birliği yıkmak için her yönden saldırılsa da hiçbir güç, hiçbir salahiyet, tarihin emrettiği bu görevden Kıbrıs Türk'ünü geçmişte olduğu gibi bugünde ve gelecekte men edememiş, edemez ve edemeyecektir.

Anadolu ve Kıbrıs'ın bağımsızlığı için gerektiğinde canını feda etmekten çekinmeyen Türk Milleti, Kıbrıs milli davasının şahsında simgeleştiği bir mücadele insanı olan sayın Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ı, Kıbrıs'taki Anadolu olarak bilmektedir. Yüce Türk Milleti genciyle, yaşlısıyla her zaman yanında olmalıdır..

9.11. AGSP,AGSK ,AB ,NATO, ve Kıbrıs’ın Jeostratejisi

AGSP, AB üyesi ülkelerin "uluslararası çatışma ve sorunlarda" askeri müdahalesini sağlamak amacıyla bir Acil Müdahale Gücü oluşturmasını içermektedir. AB'nin emperyalist ülkeleri, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki olaylara ve kendi denetimleri altındaki pazarlarda gelişecek anti-emperyalist ve anti-oligarşik mücadelelere karşı Amerikan emperyalizminin askeri gücünün dışında bir askeri güç oluşturma kararı almışlardır. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası adı altında alınan bu karar, AB'nin emperyalist ülkelerinin kendi pazarlarını koruma (savunma) ve uluslararası çatışmalara müdahale etme (güvenlik) amacıyla AB üyesi devletlerden oluşturulacak olan Avrupa Ordusu'nun kurulmasını sağlarken, aynı zamanda NATO'nun "tüm imkan ve yeteneklerinden otomatik olarak yararlanmayı esas almıştır. Böylece, Avrupa

Ordusu, NATO üyesi ülkelerin tüm komuta kontrol sistemlerini, ulaştırma, iletişim, istihbarat olanaklarını otomatik olarak, yani kendilerinin müdahaleye karar verdikleri koşullarda doğrudan ve ilgili ülkeye haber vermeksizin kullanılması esasına göre kurulacaktır. Söz konusu olanaklar AB üyesi ülkelere ait olduğu koşullarda, bunlar doğrudan karar mekanizması içinde yer aldıkları için herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ancak Türkiye, NATO üyesi olmakla birlikte AB üyesi değildir ve hiç kimsede (yapılan tüm propagandaya rağmen) olacağı umudunu da taşımamaktadır. Bu durumda, Avrupa Ordusu, kendi çıkarlarına uygun olarak alacağı bir askeri müdahale kararıyla Türkiye'deki tüm NATO üslerini ve olanaklarını doğrudan ve haber vermeksizin kullanabilecektir. Türkiye'nin AGSP konusundaki vetosunun temelinde bu "otomatik mekanizma" yatmaktadır.

Bu "otomatik mekanizma", aynı zamanda Avrupa Ordusu'nun kuruluş amaçları ve hedefleri açısından da Türkiye için olduğu kadar, askeri müdahalenin yapılma olasılığı bulunan ülkeler için de büyük bir öneme sahiptir.

Avrupa Ordusu, AB'nin emperyalist ülkelerinin bir bütün olarak kendi pazarlarını tek tek ülkelerin kendi askeri güçleriyle ve Amerikan emperyalizminin doğrudan müdahalesiyle koruyamayacakları yeni bir dönemin ürünüdür. Herkesin kolayca bilebileceği gibi, bir emperyalist ülkenin yada ülkelerin kendi pazarlarını koruması demek, öncelikle ve esas olarak, bu pazar ülkelerde meydana gelecek anti-emperyalist ulusal ve halk kurtuluş savaşlarını daha başlangıç aşamasında ortadan kaldırmak yada zafere ulaşmasını engellemektir. Emperyalizmin dilinde "savunma" olarak tanımlanan bu olgu, aynı zamanda "güvenlik" kavramını da içerdiğinden, sadece mevcut bir ulusal yada halk kurtuluş hareketine karşı askeri müdahaleyi değil, aynı zamanda bu hareketlerin gelişimine uygun ulusalar arası ilişkilere de müdahaleyi içermektedir. Herhangi bir emperyalist pazar-ülkede meydana gelebilecek iç karışıklıklar "güvenlik" sorunu olarak değerlendirileceğinden, doğrudan emperyalist ülkelerin askeri müdahalesinin konusu haline gelmektedir.

Bunların yanında, "kapitalizmin gelişme ritmi, kapitalist pazar tarafından belirlenir". Dolayısıyla, emperyalist ülkelerin pazarlarının korunması ile bu

pazarların genişletilmesi birbirine bağlı olgulardır. Çoğu durumda pazar genişletilmesi, diğer bir emperyalist ülkenin pazarlarının ele geçirilmesi olarak ortaya çıktığı gibi, günümüzde Sovyetler Birliği'nin dağıtılmasıyla ortaya çıkan "belirsiz pazarlar"ı, küçük-burjuva devrimci-milliyetçilerin iktidarda olduğu ya da etkinliğini sürdürdüğü Arap ülkelerini, Çin ve Afrika'nın eski sömürge ülkelerini de kapsamaktadır.

Avrupa Ordusu, "savunma ve güvenlik" paravanası altında, öncelikle AB'nin emperyalist ülkelerinin pazarlarının istikrarını sağlamak ve buna paralel olarak pazarların genişletilmesi amacıyla birleşik bir askeri güç oluşturmayı ifade etmektedir.

Harp Akademileri Komutanlığı Silahlı Kuvvetler Akademisi Komutanı Tuğgeneral Halil Şimşek'in 11 Ocak 2001 tarihli konuşmasında bu durum şöyle tanımlanmıştır:

"Avrupa'da Güvenlik Anlayışındaki Dönüşüm gelecekte 300 milyonluk bir Avrupa'nın bağımsız bir askeri güce sahip olduğunda öncelikle Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da kolayca çatışma yaratabilecektir. Bu nedenle Türkiye için AGSK içinde yer almasının hayati bir konu olduğunu belirtmekle yetineceğim."

Balkanlarda tehdit, Sırbistan Karadağ-Kosova-Sancak, Bosna Hersek ve Arnavutluk ekseninde devam etmektedir. Almanya, Rusya Federasyonu ile arasında Doğu Avrupa'da bir emniyet kuşağı yaratırken, Güneydoğu Avrupa ve Akdeniz'e doğru da bir yeşil kuşak yaratılmaya çalışılmaktadır. ABD bu oluşumu NATO genişlemesi ile kontrolü altında tutmayı düşünürken, AB ise, bunu AGSK yapısı içerisinde merkezi ve Batı Avrupa'yı güvenlik açısından bir kaleye dönüştürmek üzere istemektedir. Bu kale salt savunma amaçlı olmayıp, muhtemelen saldırı amaçları da olacaktır."

Görüldüğü gibi, ülkemizdeki oligarşik yönetimin askeri gücü, Avrupa Ordusu'nun "saldırı amaçlı" olacağını ve Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da "kolayca çatışma" yaratabileceğini çok açık bir dille ifade etmektedir. Burada

"saldırı amacı" AB'nin emperyalist ülkelerinin yayılmacılığını ifade ederken, "kolayca çatışma" yaratması kendi pazarlarını istikrarlı hale getirmeyi ifade etmektedir.

İşte bu çerçevede II. yeniden paylaşım savaşından 55 yıl sonra NATO dışında bir Avrupa Ordusu ortaya çıkmaktadır. Söz konusu olan ordu olduğundan, bunun kara gücü, uçak, donanma demek olduğu, yani zor gücü olduğu açıktır. Böyle bir zor gücünün donatılması, yönetilmesi ve müdahaleye hazır halde tutulması yanında, askeri savaşa uygun mevzilenmesi ve hareket etmesi de gündemdedir. Bu da, askeri taktik ve stratejileri kapsayan bir konu ortaya çıkarmaktadır.

AB'nin emperyalist ülkelerinin Avrupa Ordusu da, tüm ordular gibi, askeri strateji oluşturmak ve geliştirmek durumundadır. Her askeri strateji, savaşın politikanın başka araçlarla (zor araçlarıyla) sürdürülmesinin bir ürünüdür. Dolayısıyla Avrupa Ordusu'nun askeri stratejisi, AB'nin politikasının bir devamı olmak durumundadır.

AB'nin emperyalist ülkeleri, bir yandan kendi denetimlerindeki pazarların korunmasını amaçlarken, diğer yandan yeni pazarlara yayılma politikasına sahip olduklarından, askeri strateji de, bu koruma ve yayılmaya elverişli olmak zorundadır. Doğal olarak, böyle bir askeri stratejinin en temel unsuru, askeri güçlerin çatışma bölgesine en kolay yoldan ulaştırılması ve askeri gücün bu "imkan ve yetenekleri"nden yararlanarak bir politik-askeri tehdit unsuru olarak kullanmaktır.

Bugün bir askeri gücün "acil müdahale gücü" olarak mevzilendirilmesinin üç unsuru bulunmaktadır:

1℃Uçak gemileri,

2℃Uzun menzilli bombardıman uçakları, .

3° Stratejik askeri üsler.

Bu unsurlardan ilk ikisi, yani uçak gemileri ile uzun menzilli bombardıman uçakları, doğrudan emperyalist sanayi tarafından üretilebilir olmakla birlikte,

stratejik askeri üsler, doğrudan ülkelerin jeo-politik konumlarıyla bağlantılıdır.

İşte bu jeo-politik konum, Avrupa Ordusu açısından Türkiye ve Kıbrıs'ı birinci dereceden ilgilendiren yerler olmaktadır. Diğer bir deyişle, Türkiye ve Kıbrıs'ın jeo-politik konumu, Avrupa Ordusu'nun tüm operasyonal etkinliğinin belirleyicisi durumundadır. Bu durum, AB'nin emperyalist ülkeleri açısından kesin hegemonyaları altında bulunmayan jeo-politik konumu çok elverişli Türkiye'nin karşısında Kıbrıs'ın öne geçmesine neden olmuştur.

Bilindiği gibi, Kıbrıs adası, Akdeniz'in en doğusunda yer alan ve Orta-Doğu'daki "enerji kaynaklarına" doğrudan müdahale edilebilmesi için uygun bir doğal uçak gemisi niteliğindedir. Kıbrıs'ta oluşturulacak bir askeri üs, Balkan'lardan Orta-Doğu ve Kafkaslar'a kadar tüm bölgeye müdahaleyi olanaklı hale getireceği gibi, aynı zamanda politik-askeri bir tehdit unsuru olarak da kullanılabilecektir.

Amerikan emperyalizminin 55 yıldır sürdürdüğü ve bugün Afganistan saldırısında da kullandığı askeri taktikler, doğrudan jeo-politik alanlarda oluşturulmuş sabit askeri üsler ve savaş alanına sevk edilen uçak gemileriyle yürütülmektedir. Bu sayede, Amerikan emperyalizmi, herhangi bir yerde çok kısa sürede askeri birliklerini yoğunlaştırabilmekte ve yoğun bir hava harekâtı gerçekleştirebilmektedir. Bu sayede, uzun süreli hava saldırıları ile karşı tarafın askeri mevzileri imha edilirken, aynı zamanda maddi ve psikolojik olarak yıpratılmaktadır. Bunun ardından gerçekleştirilecek kara harekâtı çok daha kolay olabilmektedir. Özellikle ulusal devletlere yönelik askeri saldırılarda Amerikan emperyalizminin bu taktiği etkili olmaktadır.

AB'nin emperyalist ülkelerinin savaş taktiklerinin, Amerikan emperyalizminin savaş taktikleriyle bir ve aynı olabilmesi için, öncelikle stratejik mevzilenmenin aynı ölçüde gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Bu gereklilik, yukarda da ifade ettiğimiz gibi, Kafkaslar, Orta-Doğu, Balkanlar açısından Kıbrıs'ın rolünü daha da artırmıştır.

Ancak Kıbrıs, 1960'lardan günümüze kadar hiçbir emperyalist ülke tarafından kullanılabilir bir yer olmamıştır. Gerek Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs

üzerindeki çatışmaları, gerekse Rum kesiminde güçlü bir "bloksuzlar hareketi"nin varlığı, Sovyetler Birliği'nin varlığı koşullarında adanın emperyalist ülkelerin askeri bir üssü olarak kullanılmasını engellemiştir. Bugün ise, Sovyetler Birliği olgusu ortadan kalkmış ve başını Makarios'un çektiği eski dönemin "bloksuzlar hareketi" önemli ölçüde etkinliğini yitirmiştir. Böylece Kıbrıs'ın emperyalist ülkelerin askeri bir üssü olarak kullanılabilinmesinin önündeki tek engel, Türkiye ile Yunanistan arasındaki çatışma ve çatışma potansiyeli olmaktadır. AB'nin bu durum karşısında geliştirdiği politika, Kıbrıs'ın AB bünyesine alınması ve bu yolla Kıbrıs'ın Türkiye ile Yunanistan arasındaki çatışmada AB "güvenlik şemsiyesi" altında tutulmasıdır.

AB'nin emperyalist ülkelerinin bu politikası, Kıbrıs'ın "yabancı ve işgalci askeri güçlerden arındırılması" şeklinde "barışçıl" ve "insani" bir görünümde sunulurken, tek amaç, Kıbrıs adasını Avrupa Ordusu'nun stratejik ana üssü haline getirmektir. İşte Kıbrıs sorununu gündemin ilk sırasına çıkartan neden de budur.

Türk Genelkurmay'ının stratejik tahlillerine göre, Kıbrıs'ta oluşturacak olan Avrupa Ordusu üssünün müdahale alanı içine Kafkaslar ve Orta-Doğu girdiğinden, doğrudan Türkiye'ye yönelik bir müdahalenin de koşullarının oluşacağı şeklindedir.

Avrupa Ordusu'nun "uluslararası çatışma ve gerilimlere müdahale etme"sinin Türkiye açısından anlamı, Kürt sorunundan Ermenistan sorununa kadar "ihtilaflı" sorunlarda AB'nin askeri bir güç olarak devreye gireceğidir. Özellikle Almanya'nın Gürcistan ve İran'la geliştirmeye çalıştığı ilişkiler Ermenistan ve Azerbaycan konusunda Avrupa Ordusu'nun doğrudan kullanılma olasılığını artırmaktadır. Diğer yandan Kürt sorunu karşısında Almanya'nın yıllardır izlediği "geleneksel politikası" gözönüne alındığında, Kıbrıs'ta üslenen Avrupa Ordusu'nun Türkiye için açık ve doğrudan bir askeri tehdit ve politik yaptırım gücü haline geleceği kesin gibidir.

Bu olasılıklar ve olgular, sadece Türkiye oligarşisinin sorunu durumunda değildir. İngiliz emperyalizminin eski-sömürgecilik dönemindeki "donanma diplomasisi", yani askeri güç kullanma tehdidi ile politik ve ekonomik istemlerin

yerine getirilmesinin sağlanması bir yana bırakıldığında, Kıbrıs'da üslenen Avrupa Ordusu, bölgede gelişen ve gelişecek olan devrimci mücadelelere karşı doğrudan ve pervasızca kullanılabilecek bir askeri güç durumunda olacaktır.

Sorun, stratejik düzeyde, Türk ulusal devletinin bütünlüğü (üniter yapısı) sorunu da değildir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ve devletlerin iç işlerine karışmama ilkesinin tümüyle ortadan kalktığı ve bu konuda halk kitlelerinin duyarsızlaştırıldığı bir dönemde "balkanlaştırma" (balkanizasyon) politikaları çok daha kolay gerçekleştirilebileceği gibi, halk kitlelerinin emperyalizme karşı birleşik mücadelesinin de önünü kesebilecektir.

AGSP'nin taraflarının durumuna bakıldığında, AB'nin emperyalist ülkelerinin yayılmacı politikalarının büyük ölçüde desteklendiği görülmektedir.

Öncelikle Batı-Avrupa'nın "demokrat" kamuoyuna baktığımızda, Sovyetler Birliği'nin dağıtılmasıyla birlikte dağıldığı ve giderek "pasifist" tutumlarını terkettikleri görülmektedir. Sovyetler Birliği'nin varlığı koşullarında Amerikan emperyalizminin nükleer saldırı tehdidi karşısında şekillenmiş olan "pasifizm", 1980'lerde İngiltere ve Almanya'da sağ partilerin uzun süren iktidarlarıyla birlikte sosyal-demokrat partilerin bir kesimini de içine almışken, bugün Alman Yeşiller Partisi'nin tutumunda açıkça görüldüğü gibi büyük bir geri çekilme içine girmiştir. Batı-Avrupa'nın emperyalist ülkelerinin küçük-burjuvazisinin yüzyıldır süregiden kendi devletlerinin emperyalist politikalarını destekleme yönündeki politik tutumları, "pasifistler" in zayıflamasına paralel olarak çok daha etkin olmaya başlamıştır.

Batı-Avrupa'nın küçük emperyalist ülkeleri, dünya çapında gelişen olaylar karşısında kendi askeri güçlerinin hiçbir işe yaramadığını gördüklerinden, AB bünyesinde kurulacak birleşik bir ordunun kendi emperyalist çıkarları açısından büyük bir avantaj olacağını düşünmektedirler. Başını Belçika'nın çektiği bu küçük emperyalist ülkeler, Almanya ve Fransa'ya göre çok daha saldırgan bir politika izlenmesi gerektiği düşüncesindedirler. Bu sayede, Afrika'daki sömürgeleri kaybetmeleriyle ortaya çıkan pazar kayıplarını telafi edeceklerini düşünmektedirler.

Fransa ve Almanya, Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde yaşadıkları gibi, Amerikan emperyalizminin askeri gücü olmaksızın hiçbir şey yapamamaktadırlar. Bu durum, Amerikan emperyalizmi karşısında sürekli taviz vermeyi ve ikincil kalmayı getirdiğinden, ele geçirilen pazarların istikrarlı hale getirilmesinde büyük bir sorun yaratmaktadır. Öte yandan, Amerikan emperyalizminin Latin-Amerika gibi bir "arka bahçe" nin özellikle ekonomik buhranların başlangıç evrelerinde ne denli işe yaradığının da bilincindedirler. Kendi askeri güçleri olmaksızın böyle bir "arka bahçe"yi sürekli hale getirmeleri de olanaksız görünmektedir. Aynı şekilde, özellikle enerji kaynaklarının denetiminin ele geçirilmesinde askeri gücün belirleyiciliği Kafkaslar ve Ortadoğu'da açık biçimde ortaya çıkmıştır.

Bu ilişkiler içinde yer alan emperyalizme bağımlı iki ülke durumunda olan Türkiye ve Yunanistan oligarşileri, oluşmakta olduğunu düşündükleri emperyalist bloklardan birisine dahil olma seçeneği içinde bulunduklarını düşünmektedirler. Yunanistan oligarşisi tercihini AB yönünde kullandığını düşünmektedir. Türkiye oligarşisi ise, Amerikan emperyalizmi ile AB arasında bölünmüş durumdadır. Orta büyüklükteki holdingler AB yönünde tavır alırken, Koç Holding ve bununla işbirliği yapan holdingler Amerikan emperyalizmi ile olan ilişkilerin stratejik ortaklık noktasına çıkartılmasını istemektedirler. İki kesimin de birleştiği tek ortak nokta, her iki durumda da, ülkenin "âli mefaatleri"nin doğrudan emperyalist ülkelerin askeri güçleri tarafından güvence altına alınmasıdır. Bu yönüyle, Türk ordusunun küçültülmesi her iki kesimin üzerinde mutabakata vardıkları noktadır. Bu nokta, aynı zamanda ordunun politika üzerindeki egemenliğinin azaltılması noktasını da içermektedir.

Ülkemiz oligarşisinin içinde AB yönünde stratejik tercihte bulunulmasını isteyen holdingler, AB'nin yeni pazarlara açılımının ülkeye daha fazla doğrudan sermaye yatırımı getireceğini savlamaktadırlar. Amerikan emperyalizminin yeni-sömürgeci yöntemlerinin nakit sermaye akışını (doğrudan yatırım) fazlaca gerektirmemesi karşısında, AB ülkelerinden akacağı varsayılan nakit sermaye ile içinde bulundukları parasal krizden (likitide sıkışıklığından) kurtulacaklarını ummaktadırlar. Bu nedenle, Kıbrıs'ın jeo-politik durumu ve gelecekte Türkiye üzerinde ortaya çıkaracağı sonuçlar, bu kesimler açısından "bir pazarlık

konusu" olarak düşünülmekte, dolayısıyla "ver kurtul" şeklinde basit bir mantıkla olaylara yaklaşmaktadırlar.

Ülkemiz somutunda, bu olaylar içinde yer alan üçüncü güç ise, doğrudan Türk silahlı kuvvetleri, yani Genelkurmay'dır. Geleneksel Osmanlı dış politikasının bir izleyicisi olan Genelkurmay, Sovyetler Birliği'nin dağıtılmasıyla birlikte bu dış politikanın edilgen hale geldiğini görmüştür. Ancak başkaca bir seçenekleri olmadığından eski politikayı sürdürmek durumunda kalmaktadırlar. Ancak "ekonomi aktörleri"nin artan gücü karşısında "ekonomik çıkar"lara, devletin ve ülkenin "âli çıkarları"nın önünde yer vermeye başlamışlardır. Bu da giderek, geleneksel dış politikanın yozlaşmasına ve çürümesine neden olmaktadır. Genelkurmay, D. Perinçek'in varsaydığı gibi, AB emperyalizmi karşısında "direnen" bir güç durumunda değildir. OYAK olayında görüldüğü gibi, Genelkurmay'ın tüm çabası, kendi personeline daha fazla ekonomik çıkar sağlamak noktasında yoğunlaşmıştır. Askeri garnizonların inşaat şirketlerinin hafriyat döküm alanı haline getirilmesi, bu gelişmenin belirleyici unsuru durumundadır.

Herzaman olduğu gibi, bu ilişki ve çelişkiler içinde geriye kalan tek güç halk kitleleri olmaktadır. Halk kitlelerinin depolitizasyonu ve artan oranda yalan ve uydurma haber ve bilgi ile yönlendirilmeleri, gelişen olaylar karşısında tam bir kayıtsızlığın egemen olmasını getirmiştir. Sorunun, bir milli sorun, milliyetçilik sorunu olmayıp, emperyalizmin yayılmacı ve hegemonyacı politikalarının ortaya çıkaracağı savaş ve yıkım sorunu olduğunun kitlelere doğru biçimde anlatılması gerekmektedir. Bu gereklilik, aynı zamanda Kıbrıs'ın tüm askeri güçlerden ve üslerden arındırılmış, bağımsız ve demokratik bir ülke olması gerekliliği bilinci ile tamamlanmalıdır.

Emperyalist ülkelerin geleceğe dönük tüm plan ve projelerinin etkisizleştirilmesini sağlayacak olan tek güç, her dönemde olduğu gibi, politik olarak bilinçlenmiş ve örgütlenmiş halk kitleleridir.

10. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yaklaşık iki asırlık bir süreci kapsayacak şekilde aktardığımız somut belgelerden de görüldüğü gibi, Yunanistan, daha bağımsızlık mücadelesine başlamadan, sonraki tüm dönemlerde de dış politikasının temelini teşkil edecek olan yayılmayı milli bir politika olarak belirlemiştir. Bu yayılma stratejisinin doktrine edilmiş adı 'Megali İdea'dır.

Kıbrıs Megali İdea haritası içinde olduğu için, 1800'lü yılların başından itibaren Enosis Yunanistan için milli bir politika olarak belirlenmiştir.

Kıbrıs Rumları bu hedef doğrultusunda sürekli olarak eğitilmiş, biçimlendirilmiş, motive edilmiştir. Ve onların beyinlerinde özgürlük, milli kurtuluşla Yunanistan'a bağlanmak ile eş anlamlı hale gelmiştir.

Kıbrıs Rumları ve Yunanistan, bu nedenle özgürlük ve milli kurtuluştan söz ederken asla Kıbrıs'ın bağımsızlığı hedefini düşünmemişlerdir.

Kıbrıs Rumları, belki daha ilk günden Yunanistan tarafından tahrik edilmeselerdi, Enosis için her yöntemi mübah sayar duruma getirilmeselerdi ve Yunanistan, Kıbrıs Rumlarına ilhak İçin bu denli destek vermeseydi, bugün "Kıbrıs Sorunu" diye bir sorun olmayacaktı. Yine aynı yayılımcı politika bugün de geçerli olmasaydı, "Kıbrıs Sorunu" diye adlandırılan sorun, bugün hala devam ediyor olmayacaktı.

Bu nedenledir ki aslında "Kıbrıs Sorunu" diye adlandırılan sorun, Kıbrıs'ta bir "Yunan Sorunu"ndan başka bir şey değildir. Bunun için Kıbrıs sorununu sadece Türkler ve Rumlar arasında bir sorun olduğunu düşünmek oldukça yanıltıcı ve dar kapsamlı olur. Sorun Yunanistan tarafından yaratılmıştır, Yunanistan tarafından Dünya gündemine taşınmıştır, Yunanistan tarafından tırmandırılmıştır, Yunanistan tarafından devam ettirilmektedir.

Akdeniz ve Orta doğuya hakim olmak isteyen ve buraları kontrol altında tutmak isteyen güçler, uygulamış oldukları emperyalist politikalarla

Yunanistan'a her zaman destek olmuşlar ve kendi çıkarlarını devam ettirmişlerdir.

Adayı Rumlara ve Türklere teslim eden İngiltere'nin de adadaki varlığını devam ettirmesi ve sahip olduğu üsleri ısrarla tüm çözüm planlarının dışında tutması bu hususa güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Dünya hakimiyetini pekiştirmek için Ortadoğu ve Orta Asya'nın zenginliklerine sahip olmak isteyen ve çıkarları doğrultusunda planlarını uygulamaya koyan Amerika Birleşik Devletleri için, Akdeniz ve Akdeniz'e açılan kapıların anahtarı durumunda olan Kıbrıs Adası önemini korumaya devam etmektedir.

Bu nedenledir ki ABD, Kıbrıs sorununun çözümü aşamasında nihai tavrını, isteklerini rahatlıkla kabul ettirebileceği Yunanistan'ın lehine sergilemektedir. Başta ABD olmak üzere diğer emperyalist güçlerin bu yöndeki tavırları tarih boyunca dış politikasını güçlü devletlerin temayülleri yolunda belirleyen Yunanistan, Avrupa'nın şımarık çocuğu rolünü üstlenmeye devam etmekte ve Rumların tek taraflı olarak Avrupa Birliğine girmesi için her türlü yola başvurmuştur. Yunanistan bu çabalarının sonucunu almış ve dünyada söz sahibi güçlerin desteğiyle Kıbrıs Rum Kesimini Avrupa Birliğinin kapısına kadar getirmiştir.

Kıbrıs Türklerinin "evet" 'ini almadan Kıbrıs'ın bütün olarak veya Rum bölgesi olarak AB'ye girmesi siyasal ve ahlaki bakımdan mümkün değildir. Böyle bir adım Kıbrıs'ın bölünmüşlüğünü mühürler Rumlarla tüm temaslar kesilir Rumlar AB yoluna gider,Türkler de kendi yollarına devam ederler. AB'ye giriş iki halkın ayrı referandumlarda buna "evet" demesiyle mümkündür. Kıbrıs Türkleri bu olaya "evet" diyebilmesi Türkiye'nin de AB'ye üye olmasına bağlıdır. Aksi taktirde anavatanlardan (garantörlerden) biri kendi toplumu ile birlikte avantajlı olma durumuna geçer. Bu avantaj sadece ekonomik değildir, siyasidir ve hayatidir. 2004 Mayısında Rumların tek taraflı AB'ye alınması ile bu avantajlar Yunanistan'ın lehine değişmiştir. Bu da Megali idea sevdasından vazgeçmeyen Yunanistan'ı cesaretlendirecek ve hırslandıracaktır. Rum kesiminin tüm Kıbrıs

adına AB'ye üye olarak kabul edilmesi Rum Yunan ikilisinin stratejik üstünlük sağlamasına sebebiyet vermiştir.

Avrupa Birliği Rumlara uzattığı havucun Türklere büyük bir sopa olduğunun farkında değilmiş gibi davranarak böyle bir formülü ortaya koymuştur. Rum kesimi, şimdi bütün hızıyla Avrupa Birliği'ne girme yolundadır. Avrupa Topluluğu'na girme teşebbüsünün ne Genel Sekreterinin barış egzersizi ile bir ilgisi vardır , nede Kıbrıs'ın gerçekleri ile, ne de Kıbrıs ortaklık Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkeleri ile… Bunlara tamamen ters düşen, gerçekleri tamamen inkâr eden bir yaklaşım , maalesef Avrupa diye bildiğimiz ve adalet ilkelerine inandığımız Avrupa ülkeleri tarafından bir birlik halinde kabul edilmekte ve Rumlara Türklerle anlaşsanız da anlaşmasanız da sizi Avrupa Birliğine alacağız demişlerdir. Böyle bir davranış tarzı da Rum tarafını anlaşmazlığa itmiştir. Avrupa Birliği, Rumlara AB İçin Türk tarafı ile sorunlarını çözmesi şartını ileri sürseydi şu an sorun çoktan çözülmüş olurdu ".

Kıbrıslı Türkleri, Rumların taleplerini kabul ederek Rum tarafının tüm Kıbrıs adına Avrupa Birliğine alınmasına onay vermesi durumunda Rumların Yunanistan'la entegrasyonunu kendi imzasıyla tamamlamış olacaktır. Geçte olsa bu gerçeğin farkına varan Avrupa Birliği ve Amerika referandum öncesi söylemlerini kısmen değiştirmiş olmalarına rağmen bu zamana kadar ortaya koymuş oldukları taraflı polikanın sonucunu değiştirmemiştir. Kıbrıs Türkünü AB havucu ve sopası ile içinden çıkılmaz bir köşeye sıkıştırmışlardır. Kıbrıs Türkü hiçbir şekilde Rumların peşinde, Türkiye'nin üye bulunmadığı bir Avrupa Birliği'ne girerek Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasının imzasını atmamalıdır. Kıbrıs Türk'ü referandumda evet demekle çok büyük ve geri dönülmez bir kumar oynamıştır. Fakat bu kumar Rum'ların hayır oylarıyla lehimize sonuçlanmıştır. Fakat milli politikalarda bu tür risklerin göze alınması Türk milletine telafisi mümkün olmayan zaralar verebileceği de bilinen bir gerçektir.

Türkiyesiz Avrupa Birliği'ne girmek demek, KKTC'nin Avrupa ve Türkiye ile olan irtibatını tümüyle kesmek demektir. Rum tarafının açıkça söylediği gibi, Rumların Avrupa Birliği'ne girme teşebbüsü ekonomik nedenlerden çok daha fazla siyasi nedenlere dayanır. Çünkü Rumlar Gümrük Birliği içinde Avrupa'dan

zaten ekonomik olarak istifade ediyorlar. Amaç siyasidir, çünkü; “Avrupa Birliği’ne girdikten sonra Helenizm davası zafere ulaşmış olur “ .

Rumların Avrupa Birliğine tam üye olması durumunda ortaya çıkacak gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz:

Avrupa Rumlara karşı tavizkar tavrını devam ettirerek Rumların AB üyeliğini başlatmasıyla KKTC’de de sıcak gelişmeler başlayacaktır. Böyle bir durumda adanın iki ayrı halktan meydana geldiği dolaylı olarak onaylanmış olacaktır. Dolayısıyla Dünya kamuoyunun tanımamakta ısrar ettiği KKTC. İstemeden de olsa tanınacaktır. Bu gerçeğin farkında olan Avrupa devletleri Türk tarafını da Avrupa birliğine almak için baskı ve propagandalarını yoğunlaştırmış fakat çok geç kalmış ve bir sonuç alamamıştır. Referandum öncesinde Türklerin evet demesi karşılığı vaat ettikleri sözlerin çok gerçekci olmadığı daha şimdiden ortaya çıkmıştır. KKTC’nin birinci öncelikli sorunu tanınma ve ambargoların kaldırılmasıdır. Göz boyamak için yapılan maddi yardımlar geçicidir ikinci plandadır. Avrupa Birliği KKTC’de temsilcilik açacağını söylüyor ve hemen arkasından bunun KKTC’yi tanıma anlamına gelmeyeceğini açıkca ifade ediyor. Bunun anlamı şudur; Avrupa Birliği hala Kıbrıs’ta iki devlet valığını kabul etmemekte ve Rum’ları adanın tek temsilci olarak görmeye devam etmektedir. Diğer yandan AB. KKTC’yi tanımasıyla Kıbrıs Türk kesimini birleşik Kıbrıs şemsiyesi altında değil ayrı bir devlet olarak AB’ye almak zorunda kalacaktır. Görünen o ki AB bu üyeliği gündeme getirmeyecek daha önceden olduğu gibi KKTC’yi Türkiye’ye karşı Avrupa Birliği havucu olarak kullanmaya devam edecektir.

Rumların tek taraflı AB‘ye girmesi durumunda 1960 tesis edilen Türk Yunan dengesi Yunanistan lehine değişecek ve Kıbrıs’ı Yunan adası haline gelecektir. Bunu engellemek için KKTC’nin Türkiye ile ilişki ve işbirliğini artırması, KKTC ile Türkiye arasında entegrasyona doğru bir katediş başlaması gerekmektedir. Aksi takdirde üyelikle entegrasyonunu tamamlayan Rum Yunan ikilisi Kıbrıs’ta ekonomik ve siyasi açıdan stratejik üstünlüğü ele geçirecektir. Avrupa’nın desteğini de arkasına olan Rum Yunan ikilsi adada Türk halkına karşı kışkırtmalara başvurarak adada gerginliği artıracaktır. Hatta adada sıcak

çatışma ortamı yaratıp Türk askerini işgalci durumuna düşürecek yapacağı etkin propaganda ile Avrupa ve Türkiye'yi karşı karşıya getirecektir. Ve 1960'tan beri işgalci olarak tabir ettikleri Türk askerinin adayı terk etmesini veya etkinliğinin azaltılmasını sağlayacaktır. Bunun anlamı gayet açıktır. Rumların yeni bir saldırısı karşısında Türkiye, Garanti Anlaşmasını teminat gösterek KKTC'ye yardıma kalkışırsa, doğrudan Yunanistan'a ve Kıbrıs'ın üye bulunduğu Avrupa Birliği'ne saldırmış adledilecektir. Saldırının Rumlardan geleceğini düşünürsek, bunun ne mana ifade ettiğini daha iyi anlarız Kıbrıslı Türkler'in kendilerini müdafaa haklarını da suç haline getireceklerdir. Onlar açısından "İstilayı kaldırmak" için Türklere saldırmak "Hak" olacak; bizim vatanımızın bir parçasını müdafaamız meşru hükümete karşı isyan ve istilacı destekleme anlamına gelecek. Hiç olmazsa Rum bunu savunacaktır.

Diğer yandan tüm planlarını Avrupa Birliğine girmek için yapan Türkiye'nin AB'ye girmesi iyice zorlaşacaktır. Çünkü Türkiye aleyhinde oy kullanacak devlet sayısı Rumlarla, bir artacaktır. Ve Türkiye için yapılan tüm oylamalarda Yunanistan Türkiye aleyhine iki oyla hareket edecektir. Yunanistan'ın 2004 yılında Ege sorunlarını Avrupa gündemine taşıyarak Kıbrıs ve Ege sorunlarını Avrupa Birliği için Türkiye'ye karşı propaganda malzemesi olarak kullanacaktır. Irak savaşı sonucunda doğusunda sıcak gelişmelere gebe olan Türkiye, Yunanistan'ın Ege ve Kıbrıs sorununu gündeme getirmesiyle iki veya daha fazla cephede mücadele vermek durumunda kalacaktır.

Rumların tek taraflı olarak AB'ye girmesiyle 1960'ta yapılan garanti antlaşması ihlal edilmiş olacağından, Garanti Antlaşması hükümleri ihlal edilmiştir. Rum Yunan ikilisi, garantör devlet olması gereği adada bulundurulan Türk askerlerinin sözde, adayı silahsızlandırmak adına adayı terketmesi için Avrupa Birliği kanalıyla baskılarını artıracaktır. Bu durumda Türkiye ada üzerindeki silahlanma konseptini değiştirmeli ve daha etkin ve daha gelişmiş, hareket kabiliyeti yüksek daha az sayıda silahlarla birlik azaltmasına gitmelidir. Aksi takdirde kısa sürede Kıbrıs'ın Yunanistan tarafından işgali kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye, başta dış politika olmak üzere uluslar arası çıkarlarını korumada tavizkar davranmamalıdır. Rumların tek taraflı olarak AB'ye girmesiyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile entegrasyona girişmeli önüne konulan Avrupa Birliği tehdidine aldırış etmemelidir. Aksi takdirde Yunanistan'ın Kıbrıs'ı entegrasyonu tamamlanmış olur ki bu da Türkiye'nin güney emniyetini ciddi şekilde tehlikeye sokar. Çünkü Yunanistan'ın Kıbrıs'a hakimiyeti ile Egede başlayan Yunan kuşatma çemberi Akdeniz'de tamamlanmış olur. Bu durumda Türkiye'nin güneye açılan bütün ikmal yolları tıkanacaktır.

Dengelerin korunması için Kıbrıs, Türkiye ile beraber Avrupa Birliği'ne girmesi gerekirdi. Rumların AB'ye girmesiyle 1960 antlaşmaları ile tesis edilen Türk Yunan dengesi Yunanistan lehine değişmiştir. Yunanistan yıllardır uğruna mücadele ettiği Enosisi gercekleştirme yolunda büyük adım atmıştır. Adadaki Türk Yunan dengesinin Yunanistan lehine bozulması KKTC'nin bağımsızlığını teklikeye sokar. Çünkü arkasına Yunanistan'ın da desteğini alan Rumlar geçmişte yaptıkları gibi tüm Kıbrıs'ı işgal faaliyetlerine hız verecek, adadaki Türk nüfusunu azınlık durumuna düşürecektir. Böyle bir durumda Türkiye'nin garantörlük hakkını kullanmak isteyerek adaya müdahalesi Avrupa Birliği tarafından Avrupa topraklarına saldırı kabul edilecek ve Türkiye ile Avrupa karşı karşıya gelecektir.

KKTC'nin gelecekte Türkiyeden ayrı olarak Avrupa Birliği'ne girmesi durumunda da Türkiye ada üzerindeki garantörlük haklarını yitirecektir. Avrupa, Bünyesine katılan bir ülkenin topraklarında Türk askerinin bulunmasını istemeyecek ve Türk askerlerinin adayı terk etmesini isteyecektir. Avrupa KKTC ile GKRY arsındaki başta nüfus ve tazminat konusu olmak üzere iki ülke arasındaki sorunlarını halletmelerini isteyecektir. Avrupa Birliği üzerinde etkin bir rolu olan Yunan lobisini küstürmemek için Yunanistan'ın da desteğiyle Rum tarafı lehine karar vermesi kuvvetle muhtemeldir. Böyle bir durumda iki taraf da AB'ne girmesine rağmen ada içindeki dengeler Rum Yönetimi lehine değişecektir. Bundan dolayı gelecekte Avrupa Birliğinin Kıbrıs'ı tek bir çatı altında birleştirme teşebbüslerinde Türkiye ve KKTC. aynı kumarı tekrar oynamalıdır. Çünkü kaybettiğinde Kıbrıs politikamız iflas edecek Kıbrıs'ın tekrar kazanılması mümkün olmayacaktır.

Türkiye için vazgeçilemeyecek kadar önemli olan Kıbrıs'ta dengelerin Yunanistan lehine değişmesini önlemek için başta Türkiye olmak üzere ada üzerinde söz sahibi tüm ülkelere büyük işler düşmektedir. Daha yakın tarihte olduğu gibi, Çekoslovakya, keza dağılan Yugoslavya'dan Bosna ve Kosova'ya kadar, Birleşmiş Milletler ve evrensel çağdaş hukuk yasalarınca teminat altına alındığı gibi, ada üzerinde yaşayan her iki toplum; eşit siyasi haklarla, fiziki ayırım halinde hudutları belirli iki ayrı bölge içinde egemenlikleri olan ve fakat bir çatı altında yaşamlarını yan yana sürdüren bir siyasi yapı oluşturmalıdırlar. Bu, son asırda devamlı ezilmiş, aşağılanmış Kıbrıs Türklerin artık, 21. yüzyılda hür ve insan gibi yaşayabilecekleri asgari kriterleri teşkil ettiği mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Amerika Birleşik Devletleri ve AB referandum öncesi ve sonrasında vermiş olduğu sözleri tam olarak yerine getirmeli Birleşmiş Milletler nezdinde KKTC'nin tanınması için ağırlığını koymalı ve 1960 yılında kurulan Türk Yunan dengesinin korunmasına öncülük etmelidir.

Türkiye'de hangi parti veya partilere mensup olursa olsun hiçbir Türk Hükümeti, Kıbrıs'ı ve Kıbrıs Türk'ünü Rum ve Yunan ikilisine teslim edemeyeceği gibi, geçmişte Rum vahşetine şahit olan Anavatan halkı da buna imkan vermeyecektir. Zira Kıbrıs meselesi Türkiye için ne bir ada, ne bir toprak ve ne de bir soydaş güvenliği meselesidir. Ondan daha da öte Kıbrıs meselesi bugün öncelikle Türkiye'nin ve Ortadoğu'da insancıl barışın güvenliği, Türk Milli İzzeti nefsinin ve ahde vefasının bir sembolü, milletler ailesindeki saygınlık ve büyük devlet olduğunun ölçeğidir. İki ayrı etnik orijinin yaşamlarını birlikte sürdüreceklerini çatının ismi ne olursa olsun, siyasi bünyesi aşikardır ki geniş egemenliğe sahip milli varlıklar üzerine bina edilmelidir. Rum ve Türkler ayrı unsurlar olarak kendi bölgelerinde bulunarak bölgelerinin yönetimini birbirlerine müdahale etmeden kendi iradelerine göre yürütmelidirler.

Ayrıca AB'nin Türkiye için tarih vermesi Türkiye'nin kesin olarak Avrupa Birliğine alınması anlamına gelmemektedir. Çünkü Türkiye'nin önünde 2004 yılında çözülmesi gereken Türk Yunan sorunları kapsamında ege sorunları mevcuttur. Diğer sorunlarda olduğu gibi Yunanistan'ın Egedeki taleplerininde kabul edilemeyeceği aşikardır. Türkiye ile AB arasındaki ilişkide Kıbrıs her zaman bir koz olarak kullanılmıştır. Türkiye'nin üyelik yolunda önüne engel olarak önce Kıbrıs sorununun çözülmesi çıkarılmaktadır. Günümüzde bu durum

sözlü olarak terkedilmiş gibi görünse de esas olan bu düşüncenin akıllardan hiçbir zaman çıkarılmamış olmasıdır.

Son yıllarda yaşanan gelişmeler, Kıbrıs sorununun AB gündeminde önemli bir yer tuttuğunu ve çözüm için yoğun müdahalelerde bulunulduğunu göstermektedir. Şu günlerde sunulan Annan Planı'nın değerlendirilmesi her iki kesimi de yoğun diplomasi trafiğine sokmuştur. Bu konuda son kararın verileceği 21 Nisanda neler olacağı merakla beklenmiş ve hayal kırıklığı yaşanmıştır. Sürekli değişen takvimler, başarısızlıklar sonucunda yeni takvimler belirlenmesi çözümün ciddiliğini tartışmaya açmıştır. Türkiye tarafından temenni edilen şey; sorunun barışçı çözümü sağlanırken, KKTC halkının 40 yıldır verdiği mücadelenin haksızlığa uğramamasıdır. Bu bağlamda Türkiye ve KKTC bundan sonraki dönemde milli politikaları ve milli menfeatleri göz ardı etmeden, kendilerine verilen sözlerin yerine getirilmesi için gayret göstermelidir.

Batılı devletler Güney Kıbrıs'ı meşru hükümet olarak kabul etmek yoluna çifte standart bir yönetim sergilemektedir. Uluslararası hukuk bakımından, Güney ne kadar meşru ise, Kuzey de o kadar meşrudur.

AB'nin 1990'lı yılların başlarında Kıbrıs problemi çözülmeden üyelik sürecinin sakıncaları olduğunu kendisinin belirtmesine rağmen, daha sonraları müzakere sürecinin başlatılması ve 2004'te tam üyelik başlama garantisinin verilmesi ve tek taraflı olarak Rumlar'ı AB'ye almaları ve alırken de aldatıldıklarını söylemeleri kendi içlerinde düşmüş oldukları çelişkiyi açıkca göstermektedir.

Hukuka uygun davranmak ve hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmek AB'de sürekli vurgulanan konular olmakla birlikte, AB'nin, İngiltere ve Yunanistan'ın 1959, 1960 Zürih ve Londra antlaşmaları hükümlerine aykırı olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile AB'ye giriş Antlaşması imzalamaları uluslararası hukukun ihlalidir. AB yetkililerinin Türkiye'yi şantaj yaparak işgalci gibi göstermeleri mesnetsizdir. Buna karşılık AB, Yunanistan ve İngiltere uluslararası hukuka aykırı davranarak kendileri ileride AGSP çerçevesinde asker bulundurmaları halinde işgalci konumuna düşeceklerdir. Türkiye'nin AGSP ile ilgili konularda çok dikkatli olması gerekmektedir. Türkiye, AB ile

Kıbrıs arasında bir seçim yapmaya zorlanmakta, AB üyeliğinden kendi iradesiyle vazgeçti sonucu elde edilmeye çalışılmaktadır.

Türkiye yıllardır mücadele ettiği AB'den Kopenhag Zirvesi ile bir kez daha dışlanmıştır. Diğer ülkeler Kopenhag kriterlerini yerine getirmeden, getirme ümidi ile müzakere sürecine sokulurken, Türkiye'ye yeni kriterler getirilmeye çalışılmaktadır. Kıbrıs, çözümlense dahi acaba yeni bir kriter daha gelecek mi? AB yetkililerinin bunu net olarak cevaplaması gerekmektedir. Madem ki AB Türkiye'yi alacak, neden Kıbrıs'ı Türkiye'den koparark GKRY egemenliği altında bir bütün olarak üye yapmak istiyor? 1990 sonrası Çekoslovakya ve eski Yugoslavya'nın bölünmesini başta Almanya olmak üzere AB neden destekledi? Bunlar çifte standart değil midir?

Kıbrıs'ın sadece Güneyinin veya bir bütün halinde AB'ye alınması hukuka uygun değildir. Türkiye'nin olmadığı bir AB içersine GKRY girerek, Kıbrıs ile Yunanistan bütünleşmiştir. Bütün Kıbrıs'ın üye olarak alınması durumunda Kıbrıs'ta bulunan Türk halkı azınlık statüsünde Rumların idaresine bırakılacak, zamanla asimile edilme tehlikesi ortaya çıkacaktır.

Referandum sonuçları Rum'un adanın tümüne hakim olmak istediğini ortaya koymuştur, bundan dolayı Rum'lar hayır oyu kullanmışlardır. Türkiye'nin uzlaşmaz taraf olmadığı, artık bütün Dünya tarafından görüldü. Türkiye'nin işgalci olmadığı ortaya çıktı. Referandum öncesi verilen sözlerin yerine getirilmesi lazımdır. Eğer Güney tarafı hayır, Kuzey tarafı evet derse, KKTC'nin tanınması gerekiyordu. Önümüzdeki günlerde verilen sözlerin ne kadar önemli, ne kadar gerçekci, kimlerin samimi olduğu ortaya çıkacaktır. Ambargo kalkmazsa, Türkiye, KKTC'yi tanırken, dünya hala tanımazsa, Türkiye KKTC'yi 82. ili ilan etme hakkına sahip olur. Güney tanınıyorsa, Türkiye'nin de KKTC'yi ilhak etmesi lazım hale gelir.

AB'nin Güney Kıbrıs'ı 1 Mayıs'ta üye yapacağını açıklamasından sonra, bu kadar güçlü kozu varken, Rum tarafından farklı bir şey beklemek mümkün değildi. Verhaugen'in Rumlar beni kandırdı demesi, timsahın gözyaşlarına benzemektedir. Hem üyeliğe kabul ettiğini açıklayacaksın hem de beni kandırdı diyeceksin. Avrupa Birliği, yıllardan beri Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın

söylediği ve ısrarla üzerinde üzerinde durduğu bu gerçeği ortaya çıkarmış yaptıkları hatayı geçte olsa dünya kamuoyuna itiraf etmek zorunda kalmıştır.

Kıbrıs sorunun iki boyutu var. Türkiye'nin AB üyeliğinin Kıbrıs ile ilgilendirilmesinin hep yanlış olduğunu söylemiştik. Şimdi Türkiye AB'ye dönüp, müzakerelere başlıyorum veya başlamıyorum diye ne söyleyeceksen söyle, demeli. AB yıllardır yaptığı oyalamadan vazgeçmelidir.

KKTC'nin kısa sürede tanınması ve ambargonun kalkması konusunda ümitli değilim. ABD'de seçimler var. Rum lobisini dikkate alarak nasıl davranacağı önem arz etmektedir. Rumlar, çözümsüzlüğü çözüm haline getirdi. Bu işi bu hale getiren de AB olmuştur. Referandum sonrası adada her şeyin düzeleceğini düşünmek oldukça yanıltıcı olur. Avrupa Birliği verdiği sözleri Türk tarafını küstürmeyecek nitelikte yerine getiriyor gibi görünecektir. Fakat gelecekte aynı tehlikeleri ısrarla tekrar gündeme getirebileceği göz ardı edilmemelidir. Yaptığı açıklamaya göre KKTC'de temsilcilik açacak fakat KKTC'yi tanımayacaktır. Çünkü KKTC tanındığı anda önümüzdeki dönemde tek bir devlet olarak AB. üyeliği mümkün olmayacaktır. Bu durum Rumların hala Kıbrıs'ta tek bir halk ve ve tek bir devlet olduğunu unutmadıklarını ortaya koymuştur.

Peki AB Kıbrıs adasının niçin tamamını almak istiyor? Bu sorunun cevabını, coğrafi, siyasi, askeri-stratejik, ekonomik-ticari, tarihsel-kültürel ve hukuki olmak üzere altı ana başlık altında bulmamız mümkündür.

Kıbrıs adası AB'nin coğrafi bütünlüğü İçin son derece önemlidir. Tarih boyunca Akdeniz havzasında hüküm sürmüş bütün büyük devletler Akdeniz'in tamamını denetimleri altında tutmak için çaba göstermişlerdir. Akdeniz'i bir iç denize dönüştüren Roma İmparatorluğu için burası Mare Nostrum'dur.(Bizim Deniz). Venedik, büyük ticaret ağını Akdeniz etrafında kurmuş ve Akdeniz adalarını elinde bulundurmaya büyük önem vermiştir. Kutsal Roma İmparatoru Charles Quint(V. Karl) için de, İspanya İmparatoru II. Philip için de Akdeniz haytati öneme haizdir. Kıbrıs adasını, dolayısıyla Doğu Akdeniz'in denetimini Osmanlı Devletine kaptırmaları bu devletlerin gerilemesinde etkili olmuştur. İngiltere bölgeye Levant Kumpanyasıyla girmiştir. Fransa ile Akdeniz

hakimiyetine yönelik mücadeleyi XIX. Asrın sonuna doğru kazanan İngiltere 1878'den sonra Kıbrıs'a da yerleşerek Hindistan'a giden yolu güvenceye almıştır.

Eğer 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile öngörülen, AB'nin ekonomik bir entegrasyon modelinin çok ötesinde, siyasal bütünlüğü havi bir yapıya kavuşması hedefine ulaşılırsa, yani AB, Avrupa Birleşik Devletlerine dönüşürse, daha AET'in kurulduğu ilk yıllardan itibaren bu örgütün dışa açılış kapısı olan Akdeniz'in elde tutulması daha da mühim hale gelecektir. Nitekim Kıbrıs dışındaki bütün büyük Akdeniz adaları, en doğuda Balear adalarından başlayarak sırasıyla Korsika, Sardinya, Sicilya ve Girit halihazırda AB'nin dış sınırları içindedir. Malta ve Kıbrıs adalarının katılımıyla Akdeniz'de Ab açısından hiçbir *beyaz bölge* kalmayacak, AB'nin coğrafi bütünlüğü sağlanmış olacaktır. Böylece, Avrupa Konvansiyonu toplantıları esnasında kendisine sıklıkla atıf yapılan Roma İmparatorluğu'ndan sonra ilk kez tüm Akdeniz'e tek bir siyasal güç hakim olacaktır. AB'nin hedefi Akdeniz'i Mare Eurapae'ye (Avrupa'nın Denizi) dönüştürmektir.

Kıbrıs'ın alınmasıyla AB siyasal açıdan, "Bir Taşla Üç Kuş Vuracaktır". Bir kere Yunanistan susturulacaktır. Kıbrıs adasının Annan Planı temelinde AB'ye üye alınmaması halinde tüm genişleme sürecini veto edeceği açıklamasını yapan Atina'nın böyle bir harekete girişmesinin önüne geçilecektir. Yunanistan ise Kıbrıs adasının AB'ye alınmasıyla, Başbakan Simitis'in ifadesiyle "Elen Dünyasının bütünleşmesini sağlamış" olacaktır. *Europiski Enosis* (AB'nin Yunanca karşılığı) yoluyla dolaylı olarak da olsa, Enosis sağlanmış olacaktır.

İkincisi, ileride AB üyesi Yunanistan ile Türkiye arasında çıkabilecek bir gerginlik unsuru AB açısından ortadan kaldırılacaktır. Brüksel'in hesaplarına göre, Ankara, AB'ye alınmış Kıbrıs konusunda sorun çıkarmaya cesaret edemeyeceğinden, muhtemel çatışmaların önüne geçilecektir. Brüksel aynı açılımı, benzer bir süreçle Ege içinde yapmaktadır. Arkasına AB'yi almış Yunanistan'la Türkiye arasında Ege sorunlarının -son tahlilde- Yunanistan'ın çıkarına olacak biçimde çözülmesiyle AB'nin doğu sınırlarında, 1996'daki Kardak krizine benzer olayların yaşanması engellenecektir.

Üçüncüsü, Kıbrıs adasının AB'ye alınmasıyla, aslında hiçbir zaman üyeliği ciddi olarak düşünülmeyen Türkiye'ye bir *fait accompli* (oldu-bitti) yapılmış olacaktır. Göz göre göre attığı veya atmaya zorlandığı yanlış adımlar neticesinde Türkiye'de son kırk yıldır bir namus meselesi haline gelen Kıbrıs'ı AB'ye kaptıran hükümet ve diğer karar alıcılar ile bu olayı kabullenemeyen geniş kitleler arasında ciddi görüş farklılıkları belirecek, Türkiye'de ortaya çıkan siyasal istikrarsızlık ortamı, üyelik perspektifinin sonlandırılması veya Türkiye'ye özel bir statü verilmesi için Brüksel tarafından bir gerekçe olarak kullanılacaktır.

Kıbrıs Adasının AB İçin paha biçilemez bir stratejik önemi vardır.

Üyeleri arasındaki ihtilafları giderip de ortak bir dış ve güvenlik politikasına sahip nitelik kazandığında AB için Kıbrıs adası, Doğu Akdeniz, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki ABD etkinliği ile mücadelesinde temel askeri-stratejik üs konumunda olacaktır. Kıbrıs adası, Rusya, Gürcistan ve Ukrayna'nın Karadeniz limanlarından yapacakları ticareti, Süveyş Kanalından yapılan giriş-çıkışları ve 2005'te tamamlanması öngörülen Bakü-Ceyhan boru hattının Ceyhan terminal çıkışını kontrol altında tutan, AB *bandıralı batırılamaz bir uçak gemisi* hüviyeti kazanacaktır.

Ekonomik ve ticari açıdan da Kıbrıs adasının getirisi büyük olacaktır.

Annan Planının mevcut haliyle kabul edilmesi durumunda Kıbrıslı Türklerin büyük çoğunluğunun işlerini, bir bölümünün de topraklarını kaybedecekleri bilinmektedir. Adanın bir bütün olarak AB'ye alınmasıyla birlikte, gerek Rumların gerek diğer AB üyesi ülkelerin adaya yapacakları yatırımlarda, gelir kaynaklarından mahrum bırakılmış Türkler ucuz iş gücü girdisi sağlayacaklardır. Orta vadede Kıbrıs, AB'nin Kuzey Afrika ve Orta Doğu ticareti için düşük maliyetlerle, yüksek kâr marjına sahip malların üretildiği ve bunların, adanın söz konusu bölgelere yakınlığı dolayısıyla, son derece elverişli nakliye giderleriyle alıcılarına aktarıldığı bir yer olabilecektir.

Öte yandan, Kıbrıs adasında tesis edilecek büyük montaj alanları ve antrepolarda stoklanan AB ürünleri, ihtiyaç ve talepler doğrultusunda Kuzey Afrika'dan Uzak Doğu'ya kadar çok geniş bir coğrafyaya gönderilebilecektir. Muhtemel aktarım güzergahları aşağıdaki gibi olabilir:

-Kıbrıs-Süveyş-Doğu Afrika-Arabistan Yarımadası-Basra Körfezi-Hindistan

-Kıbrıs-Lazkiye-Irak-Ürdün- Arabistan Yarımadası
-Kıbrıs-Hayfa-Ürdün-Arabistan Yarımadası
-Kıbrıs-İskenderun-İran-Kafkasya-Orta Asya

Bu güzergahlar, halen AB tarafından oluşturulmaya çalışılan ve Türkiye'nin Doğu-Batı ticaretinden bütünüyle dışlanması sonucunu doğuracak olan TRACECA projesinin bir benzeri olarak ortaya çıkabilir.

Bunun yanı sıra, Bakü-Ceyhan boru hattının tamamlanmasından sonra, Ceyhan terminalinden dolum yapmak üzere sıraya girecek olan tankerler için Kıbrıs adasının limanları bir ikmal-bekleme rıhtımı işlevi görebilir. Yine Bakü-Ceyhan'la bağlantılı olarak, Kıbrıs adası, petrolün depolandığı büyük tesislerle donatılabilir.

"Avrupa Kimliği" Kıbrıs'ın alınmasıyla Türklere tamamen kapalı hale getirilecektir.

Brüksel, Kıbrıs adasını Latin-Grek medeniyetlerinin bir parçası olarak addetmektedir. Yunanistan'ın 1981'de tamamen siyasi bir kararla AT'ye alınmasının arkasında yatan ana motif Kıbrıs konusunda da işlemekte, Avrupa'nın tarihi ve kültürel temellerini barındıran bu adanın, ailenin dışında bırakılamayacağı görüşü yayılmaktadır.

Siyasal bütünleşmeye giden AB, Avrupa kimliği yaratma girişimlerine de hız vermiştir. Tüm kimlik yaratma süreçlerinde olduğu gibi bunda da, kökleri tarihte yatan ortak unsurları bulup çıkartmak konusunda olağanüstü çaba gösterilmektedir. Biz duygusu oluşturulurken Roma geçmişine, Hıristiyanlık değerlerine ve Antik Yunan'dan gelen kavramlara atıflar yapılmaktadır. Brüksel açısından, böyle bir süreçte Venüs'ün doğduğu adanın dışarıda bırakılması düşünülemez.

Bununla beraber, biz duygusu oluşturmanın kolay yollarından biri de, evvela onlar kavramını oluşturmaktır. Avrupalı için onlar Türkler ve Müslümanlardır. Kıbrıs adası Annan Planı çerçevesinde AB'ye alınırsa, Kıbrıslı

Türkler onlar ailenin bir parçası haline geleceklerdir. “Ne Rum’uz ne Türk’üz. Kıbrıslıyız” şeklinde alanlarda pankart taşıyan kandırılmış kitleler, adanın tümünü AB’ye girmesiyle birer AB vatandaşı olarak eşit haklara sahip olacaklarını düşüne dursunlar, Annan Planının kabulü halinde nasıl çok kısa süre içinde son derece iyi kamufle edilmiş ayrımcılık mekanizmaları ile, sırf adları Mehmet, Ayşe, Talat olduğu için ikinci sınıf vatandaşlığa düşürüleceklerini görmek için kahin olmaya gerek yoktur.

Kıbrıs adasının bu haliyle üyeliği AB’nin büyük güç oluşunun kapısını açacaktır.

ABD’nin kendi kurduğu BM sistemini bir kenara iterek gerçekleştirdiği Irak operasyonu esnasında da açıkça görüldüğü gibi, küresel güç olmanın yolu, kendi çıkarları üzerinde hiçbir hukuksal sınırlama tanımadığını Dünya’ya ilan etmekten geçer. AB, Türkiye’yi üye almadan herhangi bir biçimde Kıbrıs Rum Kesimini veya bütünleşik Kıbrıs’ı üye aldığı takdirde, üyelerinden ikisinin İngiltere ve Yunanistan’ın- altında imzaları bulunan ve Birleşmiş Milletlere tescil ettirilmiş devletler hukuku belgelerini çiğnemiş olacaktır.

Türkiye’nin hukuksal mücadelesine, eski çamlar bardak oldu, köprünün altından çok sular aktı diyerek aymazlıkla cevap veren AB açısından, kendisinin de bir parçası olduğu düzene meydan okumak, büyük devletler için ayıplanası değil, övülesi bir tutumdur. Hükümdarlarına, adil davranmayı, hukuku üstte tutmayı, güçsüzleri ezmemeyi öğütleyen Kutadgu Bilig’in, Bostan ve Gülistan’ın öğretisiyle yoğrulanların yadırgayacağı bu davranış tarzı, Machiavelli’nin “Amaca giden her yol mubahtır” ilkesini iliklerine kadar özümsemiş batı için gayet doğaldır.

Son bir yılda, AB tarafı bazen Euro saçarak, bazen güçlü beyanatlar vererek, bazen ev ev dolaşıp ikna çalışmaları yaparak Annan Planı temelinde Kıbrıs’ın bütün olarak AB’ye girmesi için yılmadan çaba sarf ederken, Ankara’nın yalpalamaları Türkiye’siz bir çözüm düşünmeyen Kıbrıslı Türklerin bile güvenlerinin zedelenmesine yol açmış, tüm bu gerçeklere rağmen şartsız teslim olmalarına sebebiyet vermiştir. Türkiye’nin artık hiç vakit kaybetmeden

yapması gereken, KKTC'nin varlığını sonuna kadar ve tüm gücüyle savunacağını ilan etmek ve bunu doğrulayacak ekonomik ve siyasal açılımlara girmektir. İnanıyorum ki, eğer Türkiye şöyle bir silkinip, doğru yönde odaklanmaya başlarsa bu Kıbrıs olayı da hızla rayına oturacaktır. Kararlar korkular üzerine inşa edilemez. Teslimiyetçilik ile de hiçbir yere varılmaz. Gerçekler, ancak milli çıkarlar ve milli vizyon temelinde yükselebilirler.

Avrupa Birliği ne der, Yunanistan veto eder mi, Rum tarafı kıyameti kopartır mı, ABD ne söyler diye her şeyi hesaba katıp, kendi çıkarlarımızı ve stratejimizin geleceğini hesaba katmaz isek işte o zaman, en büyük hatayı yapmış oluruz.

Türkiye dik bir tutum sergilemelidir. Haklılığına kendisi bütünü ile inanmalıdır. Propagandalar karşısında cesaretini yitirmemelidir.

Türkiye'den Kıbrıs'ı bir şekilde çekip, kopartırlarsa, bu, sadece Türkiye'nin kaybı olur. Avrupalıların talepleri ise asla bitmez, istekleri azalmaz, tehditleri yok olmaz hatta artar. Zaaf sadece daha vahim zafiyetler getirir.

Milli davalar, heyecanlarla, hissi çıkışlarla, "yaptım, oldu havaları" ile halledilemez. Akıl, tecrübe, bilgi, tarih ve vizyon ile uygun bir sonuca ulaşılabilir. Bu vizyon Türkiye'nin kısa ,orta, vu uzun vadeli stratejik hedeflerini ihtiva etmelidir. Tüm millet olarak hepimize düşen görev de kuvayı milliye ruhuyla böyle bir kamuoyunun oluşumunu sağlamak, sesimizi duyurmak ve haklı davalarımızın yok yere heba edilmesine mani olmaktır.

KAYNAKLAR

Adalılar, Ayça ; Arkaiojik Dönemden Bu Güne Kıbrıs'ta Türk Kültürü ve Turizm Politakası-tebliğ-1989

Adalılar, Ayça ; a.g.e s.2

Akritas Planı ve Gençliğe Sesleniş. Yorum Yayınları.

Akritas Planı: Ergenekon Yayınları 1972 - Lefkoşa.

Alagöz, Cemal Arif. Kıbrıs Tarihine Coğrafi Giriş. Ankara, 1971

Alagöz, Cemal. Kıbrıs'ın Anadolu ile Ilgisi. Lefkoşa 1962

Alasya, Halil. Kıbrıs ve Türkler. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enst., 1964

Alasya, Halil. Kıbrıs Tarihi ve Belli Başlı Antikiteleri. Lefkoşa: M. Fikret Matbaası,1939

Alasya, Halil Fikret. Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri. Istanbul 1975.

Alasya, F. Halil. Osmanlı Hükümeti tarafından Ortodox Kilisesine verilen imtiyazlar. Ankara, 1971.

Alasya, Halil Fikret ; Tarihte Kıbrıs 1988

Alastos, D.; Cyprus In History, London 1955

Altay, Hasan Şefik. Kıbrıs Türk Basın Kaynakları. Lefkoşa 1969

Ana Britannica, 1994, Cilt. 18,

Aslanapa, Oktay. Kıbrıs'ta Türk Eserleri. Istanbul 1975.

Armaoğlu, Fahir H. Kıbrıs Meselesi: 1954-1959 Türk Hükümeti ve Kamuoyunun Davranışı, Karş.ılaştırmalı Incelemeli: Ankara 1963.

Armaoğlu, Fahir-; 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Cilt 1-2: 1914-1995, Genişletilmiş 12. Baskı, Alkım Yayınevi, Ankara

Armaoğlu, Fahir; a.g.e

Armaoğlu,Fahir a.g.e 1954-1959

Antı-Federatıon Statements By The Greek Cyprıots

Asma, Ramis. Kıbrıs'ın Iç Yüzü. Ankara, 1964.

Aşama Dergisi : Kasım 1981, Kasım 1982, Lef.

Atabinen, Reşit S. Lord Salisbury'ye Kıbrıs Hakkında Açık Mektup. Istanbul: Vakit Matbaası, 1952.

Atalay Ayşen Duygu - Nakıboğlu Burcu,Kopenhag İzlenimleri, e.t:10.03.2003

Ateşin, Hüseyin M. ; Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası, 1996,
Ateşin. Hüseyin M, a.g.e.,
Atun, Ali Fikret ; AB ve Kıbrıs'ın AB'ye Üyeliği, KTMD Yayınları No:10,Lefkoşe Şubat 2001
Atun, Ali Fikret. Yunan Karakterinin Anatomisi. KKTC Devlet Matbaası, 1996.
Atun, Ali Fikret. Yunan Karakterinin Anatomisi. Lefkoşa, 1996.
Atatürk Kültür Merkezi. Arkaik Dönemden Bugüne Kıbrıs'ta Türk Kültürü ve Turizm Politikası Sempozyumu. Lefkoşa, 1989.
Aydoğan, Metin; Avrupa Birliği'nin Neresindeyiz?Tanzimattan Gümrük Birliğine,Kum Saati Yayınları,İstanbul 2002,
Banoğlu, Niyazi. Kıbrıs Dosyası. Istanbul 1974.
Başar, Cem. Terör Dosyası ve Yunanistan. Istanbul: Uluslararası Ilişkiler Ajansı, Eylül 1993.
Başar, Cem; Terör Dosyası ve Yunanistan, C: I-II. İst., 1993.
Başar, Cem; a.g.e., İstanbul 1993
Bayazıtoğlu, Mümtaz ; Kaynak, 1976
Bayazıtoğlu, Mümtaz ; a.g.e
Bedevi, Vergi H. Vesikalarla tarihi bir gerçeği açıklıyoruz. Kıbrıs tarihinin hiçbir devreinde Yunan adası olmamıştır. Lefkoşa, 1963.
Bedevi, Vergi H. En eski devirlerden itibaren Kıbrıs Anadolu münasebetlerine bir bakış. Lefkoşa, 1962.
Bedevi, Vergi H. Kıbrıs Tarihi. Lefkoşa 1966.
Bedevi, Vergi. Vesikalarla Açıklıyoruz, Kıbrıs Hiçbirzaman Yunan Adası Olmamıştır. Lefkoşa: Halkın Sesi. 1963.
Bedevi, Vergi. Kıbrıs Şer'i Mahkeme Sicilleri Üzerinde Araştırmalar. Ankara 1971.
Behçet, Hasan. Kıbrıs Türk Maarif Tarihi. (1571-1968). Lefkoşa 1969.
Belli, Şemsi. Cumhuriyetin Eşiğinde Kıbrıs. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1960.
Benjamin, G.W. Türk ve Yunanlı. (Çeviren: Şinasi Siber) Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1959.
Berk, Bekir. Patrikhane ve Kıbrıs. Istanbul 1962.
Beyoğlu, Ali. Kıbrıs Coğrafyası. Lefkoşa 1967.

Bil, Hikmet.; Kıbrıs Olayı ve Içyüzü. Istanbul 1976.
Bilge, A. Suat. Ankara, Atina, Lefkoşa Üçgeni. Ankara, Imge Kitabevi Yayınları, 1996.
Birand, Mehmet Ali. 30 Sıcak Gün. Istanbul 1975.
Bozkurt, Enver; - Özcan Mehmet - Köktaş,Arif; Avrupa Birliği Hukuku,Nobel Yay.,Ankara 2001,
Çağdaş, Cevdet. Kıbrıs Türk Devri Eserleri. Lefkoşa 1965
Calepio, Excerpta Cypria, Cambridge, 1908,
Carles Foley The Struggle for Cyprus: California 1975
Carles Holley a. g. e.
Çay, Abdulhaluk. Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963. Ankara, 1989.
Cyprus And The Eu: The Turkish Cypriot View - United Nations Association Of Northern Cyprus
Chrisos Theodoulou, Greece and entante August 1, 1914-September 25, 1916, Selanik 1971.
Costas P. Kyrris. History of Cyprus, 1985 Lefkoşa
Çetin, Metin. Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu. Lefkoşa.
Cüce Fil Ve Cüce Suaygırı Buluntuları Girne (M.S.E.)
C.Fuerst, Zur Kenntnis Der Prehistorischen Bevölkerungen Der İnsel Cypern,Lunt Universitets Arsskrift,no 20.
Demiray, Tahsin. Tarihin Işığı Altında Kıbrıs. Istanbul 1958.
Denktaş Rauf R., The Cyprus Triangle : 1982, Londra.
Denktas R.R., The Cyprus Problem 1974, Lef
Denktaş, Rauf R. Arşiv Belgeleri ve Notlarla O Günler. Lefkoşa:Yorum Yayınları,1993.
Denktaş, Rauf R. Klerides'e Mektuplar. KKTC Tanıtma Dairesi, 1997.
Denktaş, Rauf. Kıbrıs: 12'ye 5 kala, Son Söz Anavatanındır. Ankara 1966.
Denktaş, Rauf. Ateşsiz Cehennem. 1944
Denktaş, Rauf. Gençlere Öğütler. 1985
Denktaş, Rauf. Seçenekler ve Kıbrıs Türkleri. 1986.
Denktaş, Rauf. Gençlerle Sohbet. 1990.
Denktaş, Rauf. Kıbrıs'ta Bitmeyen Kavga. 1991.
Denktaş, Rauf. Kıbrıs Davamız. 1991.
Denktaş, Rauf. Ilk Altı Ay. 1991.

Denktaş, Rauf. Albümünden O Günler.
Denktaş, Rauf R. 1987 a.g.e
Denktaş, Rauf. Kıbrıs Meselesinde Son Durum. Lefkoşa. 1996.
Denktaş, Rauf. Rum Yunan Ikilisi: Istenmeyen Cumhuriyetten Nereye? Lefkoşa, 1996.
Dentkaş, Rauf. Rauf Denktaş'ın Hatıraları, 1964-74, 1. cilt. (1964), 1996.
Denktaş, Rauf Rauf Denktaş'ın Hatıraları, 1964-74, II. cilt (1965). 1996.
Denktaş, Rauf. Rauf Denktaş'ın Hatıraları, 1964-74, III.cilt (1966). 1996.
Denktaş, Rauf. Rauf Denktaş'ın Hatıraları, 1964-74, IV. cilt (1967). 1996
Denktaş, Rauf. Rauf Denktaş'ın Hatıraları, 1964-74, V. cilt (1968). 1997
Denktaş, Rauf. Rauf Denktaş'ın Hatıraları, 1964-74, VI.cilt (1969). 1997.
Dodd, H. Clement. Kıbrıs Meselesi-Güncel Bir Bakış. Turhan Kitabevi, 1996.
Doğan, Yonca; Poyraz "Kopenhag Zirvesine Farklı Bir Bakış"
Egeli, Sabahattin. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Nasıl Yıkıldı. Istanbul, Haziran 1991. Eminer, Çiler. Bir Daha Asla. KKTC Tanıtma Dairesi, 1997.
Eminer, Çiler "; Rumlar Neden AB'ye Girmek İstiyor?", Egemenlik, AB ve KKTC,Yay.Haz:Çiler Eminer-Gülden İmkan,Dışişleri Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi Yayınları,Lefkoşe,s.34.
Emıner, Çiler / Ilkman Gülden Egemenlık Ve Avrupa Bırlıgı - Yayina Hazirlayanlar:
Enformasyon Dairesi Tercümesi, Nikos Samson'un Anıları : 1983, Lef.
Erbi, Haşim Nahid. 7000 Senelik Sümer Medeniyetinde Kıbrıs. Istanbul 1954.
Edibali, Aykut. Türkiye'nin Kıbrıs Politikası Ne Olmalıdır? Istanbul 1974.
Erdoğan, Aydemir. Mağusa Savunması. Lefkoşa 1979.
Erenköy Mücahitleri Cemiyeti. Akritas Planı-Kıbrıs olaylarının derliğinde yatan gerçek. Lefkoşa 1977.
Erim, Nihat. Bildiğim Gördüğüm Ölçüler Içinde Kıbrıs. Ankara.
Eroğlu, Hamza. Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Kıbrıs Barış Harekatı. Ankara 1975.
Ertekün, Necati Münir. Tarihi Perspektif Içerisinde Kıbrıs Sorunu. 1984.
Ertuğrul, Mehmet. Barış Zaferimizin 2. Yıldönümü. Ankara 1970.
Erzen, Arif. Kıbrıs Tarihine Bir Bakış. Ankara 1971.

Feridun, Hüsnü; Kıbrıs Türk Maarifinin Inkişafına Dair Beş Yıllık Plan. Lefkoşa 1963.

Fehmİ, Hasan ; KKTC'nin El Kitabı,1987,

Fısher, W. B. ; The Middle East, A Physical, Social And Regional Geography,Gazioğlu, Ahmet C. Enosis Çemberinde Türkler. Istanbul, CYREP Yayınları, Nisan 1996.

Gazioğlu,A.C Yeni Kıbrıs Temmuz,1985

Gazioglu A.C. Cyprus, Eu And Turkey - Edited By: Gazioğlu, Ahmet. Ingiliz Idaresinde Kıbrıs-Statü ve Anayasa Meseleleri. Istanbul 1960.

Gazioğlu,A.C Yeni Kıbrıs Dergisi Haziran 1987

Gazioğlu, A. Cemal ; a.g.e.

Gazioğlu, Ahmet C. a.g.e. 1996

Gazioğlu,A.C Yeni Kıbrıs Dergisi Mayıs 1986

Gazioğlu, Ahmet C. ; Kıbrıs'ta Türkler, 1994,

Gazioğlu,Ahmet; Yeni Kıbrıs dergisi Ekim 1985,

Gazioğlu, Ahmet C., Kıbrıs Tarihi. Ingiliz Dönemi (1878-1960). Eylül 1997.

Gibbons, Harry Scott..; The Genocide Files,Londom,1997

Gorce, La. Çağlar Boyu Yunanlılar. Istanbul: Belge Yayınları, 1986.

Gökoğlu, Cengiz. Kıbrıs'ın Türkler Tarafından Fethi. Lefkoşa 1954.

Gönel, Tanju. Kıbrıs Harekatının Içyüzü. Istanbul 1974.

Görgünay, Namık. Kıbrıs'tan Hatıralar. Ankara 1951.

Grivas,O Sindağmatarhis -Diğenis, A. Hacı Anastasiyu C. 1 Sayfa:16, Atina

Grivas-Diğenis, Yeoryios, Eoka Mücadelesi Tarihi 1955-1959,

Grivas-Diğenis, Yeoryios, a.g.e. ,Lefkoşa, 1972

Grivas ,Eoka Mücadelesi Tarihi, 1'inci Kısım, Sayfa:1, Lefkoşa 1972

Gümrükçü, Harun ;Türkiye ve Avrupa Birliği-İlişkinin Unutulan Yönleri-Dünü ve Bugünü,Avrupa Türkiye Araştırma Enstitüsü Yayınları,İstanbul 2002,

Günuğur, Haluk; "Türkiye-AB İlişkileri Tarihçesi",Avrupa Birliği El Kitabı, Yay.Haz Mehmet Özdemir-Songül Altınışık,TCMB Yay.,Ankara 1995,

Güler, Yard. Doç. Dr. Ali-; Dünden Bugüne Yunan-Rum Terörü, Ocak Yayınları, Ankara 1999

Güler, Ali; İşgal Yıllarında Yunan Gizli Teşkilatları, Kültür Bakanlığı Yay. Ank. 1988.

Gürel, Şükrü; BM'de Türkiye ve Yunanistan'ın Tavrı

Güvenç, Nazım. Kıbrıs Sorunu, Yunanistan ve Türkiye. Istanbul 1984.

Gürel, Şükrü S. Kıbrıs Tarihi 1878 - 1960, Kolonyalizm. Ulusculuk ve Uluslararası Politika (1-2) Istanbul, 1984.

Gürel Şükrü, Kıbrıs Tarihi, Ekim 1985 Ankara

Gürel,Şükrü a. g. e.

Gürkan Haşmet, Kıbrıs Tarihinden Sayfalar : 1982 Lefkoşa 8 Gürel,Şükrü a. g. e. İstanbul 1984

Gürsel, Behzat S. ; Kaynak Kültür Ve Araştırma Mecmuası, 1976,

Gürsel, Behzat S. ; a.g.m.,

Gürsoy, Cevat. Kıbrıs ve Türkler. Ankara 1964.

Hasan Behçet. Kıbrıs Maarif Tarihi,1967

Hasan Behçet, age,

Hakeri, Bener Hakkı. 1950'e dek Kıbrıs Tarihi. Lefkoşa: Hakeri Yayınları, Mart 1991.

Hakeri, Bener Hakkı. Başlangıcından 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.

Hakeri, Bener H. ; a.g.e.,

Halilbeyoğlu,Yılmaz ; Osmanlı Ve Türk, Orkun, Mayıs 99 Sayı 15

Hansard,15 Ekim 1920,col.1518

Hansard 28 mayıs 1919 ,Col.1205

Hatipoğlu, M. Murat ; Yunanistan' daki Gelişmeler Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1822), TKAE Yay.,Ankara,1988,

Hayat Ansiklopedisi, Cilt 2,

Hill, George ; A History of Cyprus,

Hill, George; A History of Cyprus Cilt 2,

Hill, George ; History of Cyprus s. 417 Cambridge 1952

Hill, George ; a. g. e.

Ilgaz, Hasane. Kıbrıs Notları. Istanbul 1944.

İlke Dergisi: Cilt. 2. Sayı 11, Kasım 1974, İstanbul.

İmamzade Zihni, Osmanlı Döneminde Kıbrıs Türkleri, Şubat 1984 Söz Gazetesi,

Imamzade, Zihni ; “Osmanlı yönetiminde Kıbrıs “ 28. 4. 1984 Söz gazetesi
İmamzade, Zihni ; a.ge.
Inalcık, Halil. Kıbrıs ve Türkler. Ankara 1964.
Incirli, Çiler. Bir Daha Asla.
Incirli, Çiler. Trnc Guide
İsmail Sabahattin, Yunan Sorunu
Ismail, Sabahattin. Kıbrıs Sorunu (Iç Etkenler). (Araştırma) Istanbul, 1986.
İsmail, Sabahattin. Kıbrıs Sorunu ve Yabancı Planlar : Ağustos 1983,
Ismail, Sabahattin. Kıbrıs Türk Basınında Iz Bırakanlar. (Araştırma) Lefkoşa, 1988.
Ismail, Sabahattin. 20 Temmuz Barış Harekatı’nın Nedenleri-Gelişimi-Sonuçları. (Araştırma) Lefkoşa, 1988.
İsmail S. İngiliz Yönetiminde Türk – Rum İlişkileri ve İlk Türk – Rum kavgaları 1997 Lefkoşa
Ismail, Sabahattin. Ataturk Ve Kıbrıs Turkleri.
Ismail, Sabahattin. Sincerety V. Slander. Leman Kutay’la birlikte hazırlanmıştır) (Araştırma) Ankara, 1990.
Ismail, Sabahattin. Egemenlik, Konfederasyon ve Kıbrıs Türk Halkı (Makaleler). Lefkoşa, 1993.
Ismail, Sabahattin. Kıbrıs Cumhuriyeti Meclisi Nasıl Işgal Edildi? Lefkoşa, 1992.
Ismail, Sabahattin. 1974 Öncesi 1974 Sonrası. Istanbul: Kastaş A.Ş. Yayınları, Aralık1989.
Ismail, Sabahattin. 150 Soruda Kıbrıs Sorunu. Lefkoşa, 1992
Ismail, Sabahattin. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Doğuşu-Çöküşü ve Unutulan Yıllar. Lefkoşa, 1992.
Ismaıl, Sabahattin. Kıbrıs Turku Ve Cumhurıyet Bayramları.
Ismail, Sabahattin ve Birinci, Ergin; Atatürk Döneminde Türkiye-Kıbrıs Ilişkileri(1919-1938),
Lefkoşa, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Kasım 1989.
Ismaıl,Sabahattin. Gırıt Nasıl Kaybedıldı?
İsmail, Sabahattin "Kıbrıs'ın AB Üyeliği ve Uluslararası Hukuk", Kıbrıs Üzerine Bildiriler, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi Yayınlar ,Lefkoşe Ocak 1998 , s.187.

İsmail, S. ; a. g. e. Ağustos 1983
Ismail, Sabahattin ve Birinci, Ergin. Kıbrıs Türkü'nün Varoluş Savaşımında Ulusal Kongre; Meclis-i Milli (1918). Lefkoşa, Kasım 1987.
Ismail, Sabahattin. Self-Determinasyon ve Kıbrıs Türk Halkı. Istanbul, Haziran 1990.
Ismaıl Sabahattin Kıbrıs'ta Ozgurluk Ve Barısın Geldıgı Gun.
Kabaalioğlu, Hâluk. Avrupa Birliği ve Kıbrıs Sorunu. Istanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları. 1997.
Karagil, Nevzat. Kıbrıs Meselesi Üzerine Son Konuşmalar, Son Yazılar. Istanbul 1964 .
Karal,Enver Ziya ; Osmanlı Tarihi cilt 8
Karluk, Rıdvan; Avrupa Birliği ve Türkiye,Beta Basım Yayın,İstanbul 2002,
Kasımoğlu, Erten. Eski Günler Eski Defterler. Lefkoşa: Yorum Yayınları, Kasım 1991. Kaymak, Faiz. Kıbrıs Türkleri bu duruma nasıl düştü? Istanbul 1968.
Kemal, Füruzan. Ilk Çağlarda Kıbrıs. Ankara 1964.
Ketin, İhsan; Anahtarlarıyla Kıbrıs'ın jeolojisi ve Anadolu ile bağlantısı yer bilimleri sayı 14.,
Kınal, Fürüzan. Ilkçağlarda Kıbrıs. Ankara 1964.
Kınal, F. ; İlk Çağlarda Kıbrıs, Belleten, Cxxviii, Sayı İii,
Kıbrıs Meselesi ve Türkiye. Istanbul 1964.
Kızılyürek Niyazi, Kıbrıs Sorununda İç ve Diş Etkenler : 1983 Lefkoşa.
Kitrikis Dimitri Yunan propagandası 1974 İstanbul
Kitrikis.a.g.e. İstanbul 1974
Kocagüney, Vehbi ; a.g.e.
Kocagüney, Vehbi ; 50 Bin Türk Şehidinin Yatağı Kıbrıs,1953,
Atatürk Yılında KTFD'ne Bakış. Lefkoşa: KTFD
Koçu, Reşat Ekrem ; Devlet Basımevi, Mayıs 1981.
Konur, Ismet. Kıbrıs Türkleri. Istanbul 1938.
Kökdemir, Naci. Dün ve Bugünkü Kıbrıs. Ankara 1957.
Kongre; Meclis-i Milli (1918), Milli Kongre (1931). Lefkoşa, Kasım 1987.
Kumkale,Tahir Tamer; 28 Şubat'ta Nasıl Bir Kıbrıs Olmalı, e.t:10.03.2003
Kuran, Ercüment. Kıbrıs ve Türkler. Ankara 1964.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi. Ulusal Davada Tarihi Kararlar, Sayı 19, Mart 1997.
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tanıtma Dairesi. Avrupa Birliği ve Kıbrıs. 1997.
Küçük,Fazıl – Kıbrıs'ta Türk Davası ve Kıbrıs'ta Rum Vahşeti,1999,
Kürşat F., Altan M., Egeli S., Kıbrıs'ta Yunan Emperyalizmi : 1978, İstanbul.
Kürşat, F. – Altan, M. – Egeli, S. ; Belgelerle Kıbrıs'ta Yunan emperyalizmi 1978.
Kürşat,Fikret a.g.e Sayfa 126 Ayrıca A.C Gazioğlu Yeni Kıbrıs Dergisi Haziran 1986 Sayfa :28
Kürşat, F. / Altan, M. / Egeli, S.; Kıbrıs'ta Yunan Emperyalizmi. s. 267 1978, İstanbul
Kürşat,Fikret a.g.e .Sayfa:127 Yeni Kıbrıs dergisi,Ekim 1985,
Kürşat,Fikret, a.g.e.
Manizade, Derviş. Yunan Propagandası. Ankara 1963.
Manizade, Derviş Kıbrıs Dün, Bugün, Yarın : 1975, İstanbul.
Manisalı, Erol ; Dünden Bugüne Kıbrıs, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2002,
Mehmet, Hayrettin Midillili. Girit'in Tarihi ve Kıbrıs. Istanbul.
Mendelson Prof. M. H. Eu And Cyprus: An Expert View.
Mert, Kadir. Milli Ada Kıbrıs. Istanbul 1958.
Metin, Hüseyin. Kıbrıs Tarihine Toplu Bir Bakış. Lefkoşa 1959.
Meram Ali Kemal PRO 25 Şubat 1912 No. 550 Sayfa 554. Belgelerle Türk – İngiliz
İlişkileri Tarihi 1969-İst
Meydan Larousse Ansiklopedisi, 1992
Moran Michael Why, So Far, The Cyprus Problem Has Remained Unsolved.
Hatipoğlu ,Murat; Yunanistan'daki Gelişmeler Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101
Yılı (1821-1822), TKAE Yay., Ankara, 1988.
Müller, Max ; a. g.e.
Nebi, Mehmet. Kıbrıs Tarihi. Istanbul 1918

Nesim, Ali. Kıbrıslı Türklerin Kimliği. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Aralık 1990.
Oğuz, Süleyman. Kıbrıs Problemi. Ankara 1970.
Oğuz, Süleyman. 50. Yılda Kıbrıs. Ankara 1973.
Oğuz Süleyman. Kıbrıs: Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle. Istanbul 1975.
Okan, Ahmet; Kader Çizgisi: Rauf R. Denktaş'ın Konuşmaları.
Okan, Mehmet Remzi'ın özel notları. Yeni Kıbrıs Aralık 1985
Olgun, Aydın. Kıbrıs'ın Anatomisi. Ankara 1975.
Onay, Yaşar ; agm., s.122.
Ostroğorsky ; Bizans Gevleti Tarihi, Ankara, 1981 (Tercüme F. Işıltan)
Orhonlu, Cengiz. Osmanlı Türklerinin Kıbrıs'a Yerleşmesi. Ankara 1971.
Örek Osman / Bİrey Eser Cyprus Problem: Why No Solution.
Özer, Yusuf Ziya ; Orkun Dergisi, 1998, Sayı 2
Özoran, Beria Remzi. Cumhuriyet Inkılapları ve Kıbrıs Türkleri. Ankara 1973.
Özoran, Beria Remzi. Anadolu Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kıbrıs Türk Basını. Ankara 1973.
Özaran,Beria Remzi ; Enosis Karşısında Kıbrıs Türkü Yeni Kıbrıs Ankara 1973
Öztuna, T.Yılmaz ; Türkiye tarihi, C.1,
Papandreu Andreas, Namlunun Ucundaki Demokrasi : 1977, İstanbul.
PRO 25 Şubat 1912 No. 550 Sayfa 554. Belgelerle Türk – İngiliz İlişkileri Tarihi Ali Kemal Meram Sayfa 211 1969-İst
Raşit Ahmet Doğru Yol 12 Temmuz 1920
Raymond Furon Manuel de Prehistorie Generale <Raşit Ahmet Doğru Yol 12 Temmuz 1920
Reis, Piri ; Kitab-I Bahri.
Refik , Ahmet'in Charles Seignobos'tan çevirdiği "Medeniyet Tarihi" (1328) adlı eseri sayfa 441
Rnciman, Haçlı Seferleri Tarihi, 1965, c.1, s.77-78 (Çaka ile ilgili kısım)
Sadrazam, Halil ; a.g.e.
Sadrazam, Hali ; Kıbrıs'ta Varoluş Mücadelemiz, Şehitlerimiz Ve Anıtlarımız, 1990,
Sadreddin, Mustafa. Adanın Evkaf Idaresi. Lefkoşa. 1985.

Sadıkoğlu, Sevilay ; Kültür Mirasımız, Kıbrıs Gazetesi, Sayı 3641

Salışık, Selahattin.Tarih Boyunca Türk Yunan Ilişkileri ve Etniki Eterya. Istanbul 1968.

Sarıca, Murat-Seriç Erdoğan-Eskiyurt Özer. Kıbrıs Sorunu. Istanbul 1975.

Savcı, Kemal. Özgürlüğün Zaferi Kıbrıs. Ankara 1976.

Serter, Vehbi Zeki. Yunan Emperyalizmi ve Vahşeti Karşısında Anavatan ve Yavruvatan'da Kurtuluş Mücadelesi. Lefkoşa, 1987.

Serter, Vehbi Z., Kıbrıs ve 1974 Barış Harekatı : 1976, Lefkoşa.

Serter Vehbi Zeki, Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi, cilt 1, 2, 3 : 1975, Lefkoşa.

Sekter, Vehbi Zeki Kıbrıs Tarihi*, 1991,*

Serter ,Vehbi Zeki, Kıbrıs ve Enosis : 1979, Lefkoşa.

Serter, Vehbi Zeki ; Kıbrıs Tarihi 1-2-3,

Simtaş, Kamil Göksen. Karanlık Dünyam.

Sonyel, Salahi Ramadan. Türk-Yunan Anlaşmazlığı. Lefkoşa: Ulus Ofset Tesisleri, 1985.

Sonyel, Salahi Ramadan..The Struggle Of The Turkish Muslims Of Cyprus For Survival

Sonyel, Salahi Ramadan; Origin Of Turkısh Cypriots, New Cyprus, 1987

Sovereignty Divided - Michael Moran.

Stephan Xydis Cyprus Reluctant Republic Paris 1973.

Spiro Papageorgiu, Arheon Ton Paranomon Eggrefon Tu Kypriaku Agonos 1955-1959 1. Sayı:150-153 Atina, 1961

Süha, Ali ; Tebliğ, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Konferansı-Ankara 1971

Şahinler, Menter. Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Siyaseti. Istanbul 1979.

Şanlı, Hasan. Kıbrıs 1878-1924. Ankara 1967.

Tamçelik, Soyalp. Avrupa Birliği Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Münasebetlerinin KKTC'ne Iktisadi, Siyasi ve Hukuki Tesirleri. Nil Yayınları; Izmir, 1997.

Tamçelik, Soyalp. Kıbrıs'ın Ingiliz Idaresine Geçişi (1878-1919). Turkuaz Dizgi ve Grafik, 1997.

Tamçelik, Soyalp ; "Kıbrıs AB İlişkileri",Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi, Tatav Yay.,İstanbul 2001,s.175.

Tanyolaç, Tevfik. Kıbrıs Barış Harekatı. Ankara 1974.

Tepedelenlioğlu, Nizamettin N. ; Komitacılar, 1965,
Ortaçağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri, Sayı. CX
Tolgay, Ahmet. Kıbrıs Çarmıhtan Inerken. Onay F. Demirciler Eğitim ve Bilim Vakfı Yayını.
Toluner, Sevim. Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk. Istanbul 1977.
Toluner, Sevim ; Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk s. 255-257 1977 İst.
Toluner, Sevin ; Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk. Dog.. s. 255, 257, 1977 İstanbul.
Torun, Şükrü. Türkiye-Ingiltere ve Yunanistan Arasında Kıbrıs'ın Politik Durumu. Istanbul, 1965.
Tromokratia En Kyro To Imeralogion Tu Griva Sayfa: 67, Lefkoşa 1975
Turan, Osman ;TC Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü. Anadolu Basını 1989. Ankara, Ekim 1989.
Türkan, R.Oğuz ; Orkun Dergisi, 1998,
Türkeş, Alp Arslan. Dış Politikamız ve Kıbrıs. Istanbul 1966.
Türsan, Nurettin. Yunan Sorunu. Ankara, 1987.
Uluslararası Ilişkiler Ajansı. Türk-Yunan Ilişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu. Istanbul, Ocak 1992.
Uluslararası Ilişkiler Ajansı. Türk-Yunan Ilişkilerinde "Ege Sorunu". Istanbul, Haziran 1991.
Uluslararası Ilişkiler Ajansı. Kıbrıs Gerçeğinin Bilinmeyen Yönleri. Ağustos 1997.
Ünlü, Cemalettin. Kıbrıs'ta Basın Olayı. Ankara 1982.
Walker, D.S. ; The Mediterranean Lands, London, 1960,
Xydis, Stephan ; Cyprus Reluctant Republic S. 425, Paris 1973
Yeşilada, Ekrem. Kıbrıs'ta Turizm. Istanbul, 1994.
Yıldırım, Selahattin, Yücel, Kemal ve Ergün, Mahide. Birinci Kıbrıs Türk Belediyecilik Kongresi. Lefkoşa, 1984.
Yoluner Sevim Kıbrıs Uyuşmazlığı Ve Milletlerarası Hukuk s. 311 Fakülteler Matbaası 1977 İstanbul.
Yunanca Belgeler, Savva Hristi Özel Dosya, Belge No:3, (Kıbrıs Türk Milli Arşivi, Girne)

Yücel, Hasan Ali. Kıbrıs Mektupları. Ankara 1957.

Yüceuluğ, Ratip. Kıbrıs Olaylarına Kısa Bir Bakış. Ankara 1964.

Zahariades, Karolos / Alp, Yusuf ; Kıbrıs., 1979 İst

Zeki, Vehbi. Kıbrıs Tarihi. Lefkoşa 1970.

Zeki, Vehbi. Tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü. Lefkoşa 1971.

Zeki, Vehbi. Yunan Emperyalizmi ve Türk Ulusu (1821-1974). 1999.

Ziya, Nasim. Kıbrıs'ın Ingiltere'ye Geçişi ve Adada Kurulan Ingiliz Idaresi. Ankara, 1975.

DERGİ VE MECMUALAR

Ak Kültür Ve Araştırma Mecmuası, 1976, Sayı 1, S.9
Görüş Dergisi Kıbrıs Özel Sayısı, Mart 2002,
Hansard,15 Ekim 1920,
Jeopolitik Bilimsel Araştırmalar Dergisi,Kış 2002-Yıl -1 Sayı-1,
Jeopolitik Bilimsel Araştırmalar Dergisi, Bahar 2002-Yıl-1 Sayı-2
(MSE) Lefkaralıların Vergiden Muaf Tutulması Gibi.
(MSE)Türk olmayanlar: Başpiskopos, Başpapaz, Maronit cemaati temsilcisi Ermeni cemaati temsilcisi
MSE, Yaşadıklarım- Dinlediklerim-Duyduklarım.
MSE, Rauf R. Denktaş'ın Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayını karşılama töreninde Mağusa'da yaptığı konuşma.
Mühimme Defteri V111, Sıra No. 114-117
Neos Demokratis 28 Mayıs 1950
Neos Demokratis,1 Şubat 1951
Orkun Dergisi
Plebisit Bildirileri No:1 (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)
Plebisit bildirileri (Kıbrıs Türk Milli Arşivi, Yunanca Belgeler)
PRO 926/10-72027 belgenin Tam metin İngilizce Fotokopisi içinBkz Yeni Kıbrıs dergisi için Ekim 1985,
Spiro Papageorgiu, Arheon Ton Paranomon Eggrefon Tu Kypriaku Agonos 1955-1959 1. Sayı:150-153 Atina, 1961
TAK., 30 Mayis 1990.
TAK. /Simerini, 4 Ekim 1990.
TAK., 24 Aralık 1990.
TAK., 6 Ekim 1993. "Yunan ulusunun yeni savunma hattı Epir, Makedonya, Ege ve Kıbrıs'ı da içerecek şekilde değiştirilecektir..."
TAK., 17 Kasım 1993.
TAK., 24 Ocak 1994.
TAK./Alithia, 4 Haziran 1990.
TAK., 9 Eylül 1992, 13 Ekim 1992.
TAK., 29 Eylül 1993.
Yeni Kıbrıs Dergisi; Aralık 1985

Yeni Kıbrıs Dergisi;;. 29 Aralık 85

Yeni Kıbrıs Dergisi;; Nisan – Mayıs 1978

Yeni Kıbrıs Dergisi; Haziran 1986

Yeni Kıbrıs Dergisi ; Temmuz,1985 Sayfa:23

Yeni Kıbrıs dergisi Ekim 1985

Yeni Kıbrıs Dergisi Mayıs 1986

Yeni Kıbrıs,Cilt:4 No:5 Sayfa:20,Şubat 1987

Yunanca Belgeler, Savva Hristi Özel Dosya, Belge No:3, (Kıbrıs Türk Milli Arşivi, Girne

GAZETELER

Ağon gazetesi, 24 Mart 1991

Ağon,24 Mart 1991,Sayfa 22

Akın 10 Ekim 1962

Akın 10 Ekim 1962

Akın 8 Aralık 1963

Aksam Gazetesi, 25 Temmuz 1995

Cyprus Mail, 5 Temmuz, 1956

CO/ 67/207 11 Nisan 1922

CO 67/337 12 Şubat 1931 ve Nisan

CO/ 67/207 11 Nisan 1922

CO 67/337 12 Şubat 1931 ve Nisan 1931

Efremis Gazetesi 14 Ocak,1950 (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)

Halkın Sesi ve İstiklal Gazeteleri,12 Aralık 1949

Eleftheria gazetesi 14 Kasım 1914

Eleftheria Gazetesi, 20 Aralık 1950

Efremis Gazetesi 14 Ocak,1950 (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)

Eleftheria Gazetesi, 14 Mart 1951

Eleftheria Gazetesi 22 Aralık 1951

Eleftheria Gazetesi 25 Ocak 1951

Ethnos Gazetesi,30 Kasım 1950 (Tribittu Kilisesi Konuşması)

Ethnos,1 Şubat ,1951

Halkın Sesi Gazetesi, 28-28 Ocak, Sayı:3610-3611

Halkın Sesi Gazetesi,6 Mart,1949

Halkın Sesi ve İstiklal Gazeteleri,12 Aralık 1949

Halkın Sesi Gazetesi, 28-28 Ocak, Sayı:3610-3611.

Halkın Sesi Gazetesi,6 Mart,1949

Halkın Sesi 26 Aralık 1963

Halkın Sesi 26 Mart 1963

Halkın Sesi 5 Nisan 1964

Halkın Sesi 8 Mayıs 1964

Halkın Sesi 9 Mayıs 1964

Halkın Sesi 10 Mayıs 1964

Halkın Sesi 6 Ağustos 1964
Halkın Sesi 13 Ağustos 1964
Halkın Sesi 31 Eylül 1965
Halkın Sesi 9 Kasım 1965
Hurriyet Gazetesi. 26 Haziran, 1956
Kıbrıs Gazetesi, Sayı 3641, S.34
Kıbrıslı Gazetesi
Kıbrıs 1956 İstanbul
Kıbrıs 3 Haziran 1985 Sayı 143
Milliyet Gazetesi; S. Elekdag, "Kardak Krizi'nin Sorumlulari", (14 Subat 1996).
Milliyet Gazetesi (Kıbrıs) 14 Temmuz ,1950 Sayı:1
Mir'at-ı Zaman, 30 Haziran 1902,
Mir'at-ı Zaman 24 Eylül 1906 Sayı 205
Mir'at-ı Zaman 15 Temmuz 1907 Sayı 242
Mir'at-ı Zaman 24 Eylül 1906 Sayı 205
Simerini/TAK., 8 Temmuz 1990.
Simerini 5 Mayıs 1991
Söz gazetesi 28. 4. 1984
Söz Gazetesi, Gordium Düğümü, Temmuz 1921
Vatan Gazetesi 18 Eylül Sayı 12
Vatan 2 Mayıs 1912 Sayı 34
Vatan 2 Mayıs 1912 Sayı 34
Vatan 27 Mayıs 1912 S. 34
Vatan Gazetesi 18 Eylül Sayı 12
8 Aralık 1949 Tarihli Rumca Gazeteler (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)
31 Aralık,1949 tarihli Rumca Gazeteler (Kıbrıs Türk Milli Arşivi,Girne)

İNTERNET ADRESLERİ

http://www.avsam.org/turkce/tasam.htm
www.kıbrıstürkündür.com
www.mycyprus.org/forum
www.kibrispostasi.com/forum
www.cyprus-forum.com/
www.kibrisgenctv.com/foru
www.ntvmsnbc.com
www.turkyigitleri.com
www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/avrupabirligi/
www.mfa.gov.tr/turkce/gruph/hk/02/1/01.htm
www.odevsitesi.com/ornekodev
www.geocities.com/begunay/z37
www.stradigma.com/turkce/
www.tesev.org.tr/
www.dusuncetarihi.sayfasi.com
www.w3.sdu.edu.tr/sdu.aspx
www.orkun.com.tr
www.tonyukuk.net
http://www.google.com/
www.geocities.com
www.milliyol.com
www.kibris.gen.tr
www.inaf.gen.tr
www.mukavemet.com
www.turan.tc/Kktc/kibris.htm
www.trncinfo.org
www.guvkk.net
www.kumkale.net
www.ulkum.com
www.novruzemi.com
www.infomag.com.tr
www.trncwashdc.org/News

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Aydın / Köşk ‘ te doğdu. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra , 1990 yılında Maltepe Askeri Lisesine girdi. 1994 buradan mezun oldu ve aynı yıl Kara Harp Okuluna başladı. 1998 yılında Kara Harp Okulundan Sistem Mühendisi ve Topçu Subayı olarak mezun oldu. 2000 yılı güz döneminde Gebze İleri Teknolojisi Enstitüsü Strateji Ana Bilim Dalı Milli Güvenlik Stratejileri bölümünde öğrenimine başladı.1999 yılında Topçu ve Füze Okulundan mezun olmayı müteakip , sırasıyla 1999 – 2001 yıllarında 115 nci Topçu A. K.’ lığı Gebze / Kocaeli , 2001 – 2003 KTBK. Topçu A. K.’ lığı Kıbrıs’ta görev yapmıştır. 2003 yılında 28 nci Mknz. P. Tug. Topçu Tb. Komutanlığı’ na atanmış olup halen burada bt. komutanı olarak görev yapmaktadır. İngilizce bilmektedir.

EKLER

EK -1: 649 Sayılı karar

Güvenlik Konseyi;

Genel Sekreterin iki toplum liderinin son görüşmesi ve şimdiki durum değerlendirmesine ilişkin 5 Mart 1990 tarihli raporunu dikkate alarak, Kıbrıs'la ilgili kararlarını anımsayarak,

Güvenlik Konseyi Başkanı'nın iki toplum liderine gerekli iyi niyet ve esnekliği göstermeleri ve görüşmelerin Kıbrıs sorununun çözümü yönünde ileri bir adımla sonuçlanmasını sağlamak için Genel Sekreter'le işbirliği yapmaları için çağrıda bulunmasına karşın, kurulduğu 25 yıldan beridir, Kıbrıs sorununun bütün yönleri ile müzakerelerle bir çözüme ulaştırılmamış olmasına üzüntü belirterek,

New York'daki son görüşmede kapsamlı bir anlaşmanın karşılıklı olarak kabul edilecek çerçevesi için sonuçlara varılmamış olmasından kaygı duyarak,

1. Özellikle 367 (1975) sayılı kararını teyit eder, aynı zamanda Kıbrıs'ın bağımsızlığını, egemenliğini, toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını güvence altına alan ve başka herhangi bir ülkeyle tamamen veya kısmen birleşmeyi ve her türden taksimi veya ayrılmayı dışlayan iki toplumlu federal bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmasını öngören, iki toplum lideri arasında 1977 ve 1979 tarihinde varılan doruk anlaşmalarına desteğini yineler;

2. Genel Sekreterin Kıbrıs'la ilgili iyi niyet misyonunu yerine getirme çabalarına tam destek belirtir,

3. Anayasal yanı ile iki toplumlu, toprak yanı ile iki kesimli ve bu kararla 1977 ve 1979 doruk anlaşmaları çerçevesinde bir federasyon oluşturulması yönünde, karşılıklı olarak kabul edilir bir sonuca özgürce ulaşabilmeleri için iki toplum liderine, çabalarını sürdürmeleri ve Haziran 1989 tarihinde anlaşmaya varıldığı gibi, en erken bir zamanda ve ivedilikle genel bir çerçeve anlaşması sağlanması yönünde, eşit temelde Genel Sekreter'le işbirliği yapmaları çağrısında bulunur.

4. Genel Sekreterden mümkün olduğu oranda erken ilerleme sağlayabilmek için iyi niyet misyonunun sürdürmesini iki topluma yardımcı olmak üzere telkinler yaparak, müzakereleri kolaylaştırmasını rica eder.

5. İlgili tarafları, durumu kötüleştirecek her davranıştan kaçınmaya çağırır.

6. Durumu ve devam etmekte olan çabayı aktif olarak izlemeye karar verir.

7. Genel Sekreterden 31 Mayıs 1990'a kadar sunmuş olacağı raporunda Güvenlik Konseyi'ni, görüşmelerin başlaması ve bu karar uyarınca kapsamlı bir anlaşma için gerekli olarak kabul edilir bir çerçevenin geliştirilmesi yönündeki ilerlemeden haberli kılmasını rica eder.

EK-2: 12 Temmuz 1990, Momerandumu

KKTC, Rum tarafının 3 Temmuz 1990 tarihinde yaptığı tam üyelik başvurusunun ciddiye alınacak bir başvuiu olmadığına ilişkin olarak görüşlerini 12 Temmuz 1990 tarihli bir mektupla AB Bakanlar Konseyi'ne duyurdu.Rum yönetiminin Üyelik "Başvurusuna" Karşılık KKTC'nin 12 Temmuz 1990'da Avrupa Topluluğu Bakanlar Kuruluna Yönelttiği Memorandum'un geniş Özeti şöyledir:

1. Kendisini "Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti" diye adlandıran Rum yönetimi, AB Bakanlar Konseyi Başkanına, "Kıbrıs"ın, üç Avrupa kurumuna üyeliği için, üç ayrı başvuru gönderdi. Bu bağlamda, Kıbrıs Türk tarafı, Bakanlar Konseyi'nden aşağıdaki itiraz ve fikirleri dikkate almasını saygı ile rica eder.

2. Kıbrıs iki toplumlu bir adadır. Kıbrıs Türk halkının, Rum yönetimince yapılan başvuruya temel itiraz nedeni, 1960'ta hayata geçirilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin siyasi açıdan eşit, iki ayrı toplum (Türkler ve Rumlar) esası dikkate alınarak kurulmuş olmasıdır. Bu anlaşmalar çerçevesinde gerçek şudur ki, Kıbrıs'ta iki ayrı eşit toplum vardır ve bu iki toplumun politik eşitliğini ve ayrılığını tanıyan bir de hukuki zemin vardır. Her ne kadar Rum toplumu "Kıbrıs Cumhuriyeti" ünvanını gasbetmeyi başarmışsa da, bu ona. hiçbir şekilde Avrupa Birliği üyeliği gibi önemli bir oluşumda Kıbrıs' ın tümünü temsil etme hakkını vermez.

3. Bölünmüş bir adanın Avrupa Topluluğu üyeliği mümkün değil

Kıbrıs Rum toplumunun "Kıbrıs Cumhuriyeti" adı altında girmeyi planladığı diğer uluslararası ilişkilerin aksine, Avrupa Topluluğu üyeliği, üye ülkelerin toplumlarından günlük hayatta katılımcılık beklemektedir. Ancak bu, Kıbrıs'ta her iki tarafça da kabul edilen iki-toplumlu, iki kesimli federal bir çözüme ulaşılmadan mümkün değildir. Avrupa Topluluğu, kesin sınırlarla ikiye bölünmüş, iki ayrı yönetimi bulunan bir adayı, hiç bir zaman üye olarak düşünmemeli ve kabul etmemelidir. Üyelik, diğer şeyler yanında kişi, mal, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımını gerektirmektedir. Bunun yanında, tarım, finans ve ulaşım gibi hayati konularda da üye toplumlardan ortak politikalar istemektedir.

4. Başvuru yanlış kavrandı

Başvuru sahibi Rum yönetimi, yapmış olduğu başvuruyu "Kıbrıs Cumhuriyeti" adı altında değil de, "Kıbrıs" adına yaparak, adada bir birlik olduğunu varsaymaktadır ki, bu, ne hukuken, ne de gerçekte doğrudur. Bu gerçekleri anımsatmakta fayda vardır ama maalesef bu unsurlar çoğu zaman gözardı edilmektedir.

5. Kıbrıs' ın iki toplumlu yapısının tanınması

Kıbrıs'ta iki ayrı halk vardır. Bu tarihi gerçeklik Kıbrıs bağımsızlığını kazanmaya çalıştığı dönemde, İngiliz hükümeti tarafından da tescil edildi. Lennox Boyd (İngiliz Sömürgeler Bakanı) 19 Aralık 1956'da şöyle demiştir: "Kraliçe'nin hükümetinin amacı, Kıbrıs'ın özel durumunu dikkate alarak, her hangi bir self-determinasyon hakkı kullanılacağında, Kıbrıs Türk toplumunun da Kıbrıs Rum toplumuna tanınan tüm, (daha az değil) haklara sahip olarak, kendi geleceğine özgürce karar vermesini garantilemektir".Başka bir deyişle, Kraliçenin hükümeti, iki toplumlu bir adada Taksimi de self-determinasyon hakkının nihai seçenekleri arasında saymıştır. Bu demeç Başbakan Macmillan tarafından da 26 Haziran 1958'de onaylandı.

6. 1960 Anlaşmasının iki toplumlu temeli

Rumların Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlama çabalarına karşılık "Taksimin" bir seçenek olarak gösterilmesine rağmen, sonuç olarak uygulanan çözüm bu değildir. Bunun yerine, iki toplumun karşılıklı hukuki ve siyasi pozisyonları dikkatlice düzenlenerek, iki toplumlu bir devlet esasına dayalı bir uzlaşmaya varıldı. İki toplum arasında yetki bölüşümüne esas olan ana fikir, Kıbrıs'ın herhangi bir toplumu tarafından diğer toplumun dışlanarak yönetilemeyeceğidir. İki toplum, adanın geleceğini ilgilendiren tüm kararlara ve yönetimine iki eşit ortak olarak katılmak zorundaydılar. Başka bir önemli nokta, sayıca çoğunluk olan Rum toplumunun hiç bir zaman kabul edilemez politika veya kararları Kıbrıs Türk Toplumuna empoze edemeyeceğidir. Anayasada ulusal kimlikleri ve iki toplumun ortaklık statüsünü koruyacak kontroller ve dengeler mevcuttur.

7. 1960 Anlaşmasınının Uluslararası ve Anayasal Yapısı

Bu esaslar birleştirilerek "1960 Anlaşması" oluşturuldu. Bu anlaşma hem uluslararası, hem de anayasal bir karaktere sahipti. Böylece, Rum toplumunun

tavırları ve davranışları sadece anayasal açıdan değil, uluslararası hukuk açısından da yargılanabilir.

8. İki toplum arasında (yetki) gücün kesin bölüşümü

1960 Anlaşması, 1959 Zürih ve Londra Anlaşmalarından oluşmaktadır. Bunlar uluslararası antlaşmaları ve tarafların yükümlülüklerini uluslararası hukuk seviyesine çıkarmaktadır.

Zürih Anlaşması, Yunan ve Türk Başbakanları tarafından 11 Şubat 1959'da imzalandı ve bu anlaşma Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temel yapısını oluşturdu. Zürih Anlaşması Kıbrıs'ın Anayasasıa temel maddeleri dahil etmek suretiyle iki toplum arasında açık/net ve dengeli bir güç (yetki) bölüşümü sağladı. Buna göre Rumlar tarafından seçilmiş olan bir Cumhurbaşkanı, Kıbrıslı Türkler tarafından seçilmiş olan bir Cumhurbaşkan Yardımcısı olmasını ve Bakanlar Kurulunda, yasama ve yönetimde %70-%30 oranında koltuk dağılımını öngören maddeler vardı. Ayrıca, Cumhurbaşkanı ve Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısı veto hakkına sahipti ve kendi toplumlarının aleyhine olan tedbirleri önleme yetkileri vardı. Anayasa, Cumhurbaşkanının ve Cumhurbaşkan Yardımcısının birlikte çalışmasını öngörmekteydi. Temel maddelerin başka bir önemli özelliği ise, Kıbrıs'ın tümünün veya bir bölümünü başka bir devlet ile birleşmesini kesinlikle yasaklamasıydı.

9. Anlaşmanın Uluslararası Garantisi

Bu anlaşmalardaki yükümlülükler, 1960 Garanti ve Kuruluş anlaşmalarıyla ve Kıbrıs Anayasasının birleştirilmesiyle takviye edildi. Bu anlaşmalara taraf olarak Kıbrıs Cumhuriyeti adına "Kıbrıs Rum Cumhurbaşkanı" ve "Kıbrıs Türk Cumhurbaşkan Yardımcısı", Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık imza attılar. Bu anlaşmalar uluslararası hukuk çerçevesinde tarafların hak ve görevlerini oluşturdu. Özellikle Garanti anlaşması, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasal düzenine saygıyı güvence altına almaktadır. Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık ise bu yükümlülüklere dayanarak anayasanın temel maddeleri ile oluşturulan devlet yapısını tanıdı ve garantörü oldu.

Bu anlaşma açıkça temin etti ki, "ortaklaşa veya ittifak halinde hareket etme imkansız olursa, garantör güçlerden her birisi, bu anlaşmayla kurulan devlet yapısını tekrar kurmak amacıyla tek başlarına müdahale etme hakkına sahipti."

10. Kıbrıs Rumları tarafından Kıbrıs Türk katılımının reddi

Bu resmi anlaşmanın tamamlanmasından sonra, üç yıl içerisinde Kıbrıs Rumları, Türk halkına haklar ve güvenceler tanıyan temel maddeleri yok etmek için bilinçli olarak girişimde bulundu. Bu girişim, Anayasa Mahkemesi Başkanının istifası ve Anayasa tarafından Kıbrıs'lı Türklere tanınan her türlü hakkın inkarı ile sonuçlandı.

Adayı Yunanistan'a bağlamak amacıyla hazırlanan ve Türkleri imha etmeyi öngören "Akrixas Planı" uygulamaya konarak, Kıbrıslı Türkler, hak sahibi oldukları bütün devlet organlarından atıldı, siyasi eşitlikleri ve kazanılmış hakları inkar edildi. Meclisin Kıbrıslı Rum üyeleri, 1960 anlaşmasına ve anayasasının temel maddelerine açıkça aykırı olarak, Kıbrıslı Türklerin devlet organlarına katılımlarını engellemek için, zora başvurdular.

Haziran 1967'te, Kıbrıs Rum Meclisi o kadar ileriye gitti ki, Anayasanın 185'inci maddesine aykırı olmasına rağmen, oybirliğiyle "Enosis" yani adayı Yunanistan'a bağlama kararı aldı.

11. Kıbrıs Türk Toplumunun dışlanması

Aralık 1963'ten beri, ayrıcalık, tehditler ve fiziksel darbelerle karşı karşıya kalan Kıbrıs Türk toplumu, tüm kamu servislerinden dışlanmış ve maddi yardımlardan da yararlanamamıştır. Rum saldırıları sonucu Türkler yavaş yavaş kendilerini yönetecekleri bölgelere çekilmek zorunda kaldılar.

Onbir sene sonra, Cenevre' de imzalanan 30 Temmuz 1974 deklarasyonu ile Yunanistan, Türkiye ve İngiltere Dışişleri Bakanları, Toplumlar arasında yönetim ve toprak ayrılığı olduğunu ve adada iki otonom idare bulunduğunu kabullendi.

Bu da ayrıca, ortaklık devletinin ve yönetimin parçalanması nedeni ile Mart 1964' te her iki tarafın onayı ile adaya gelen UNFICYP' in, adayı bölen yeşil hattı muhafaza etmesiyle de tastikleniyor. Bu arada, yasal ortaklık Cumhuriyeti' nin yıkılışından sonra, Kıbrıs Türk Toplumunu yöneten, Kıbrıs Türk Yönetimi, 1975 yılında içinde bulunulan durumu da dikkate alarak ve ileride ortaklık temelinde kurulabilecek Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin altyapısını hazırlamak üzere Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni kurdu.

12. Kıbrıs Rumlarının Anayasaya aykırı hareketi

30 Temmuz 1974 deklerasyonu ile Yunanistan Türkiye ve Birleşik Krallık Dışişleri Bakanları, Kıbrıs Rum Yönetiminin anayasaya aykırı oluştuğunu onayladı ve anayasal düzenin yeniden ihyasını ve Cumhurbaşkan Yardımcısının 1960 Anayasasının kendisine verdiği görevleri üstlenmesini öngördü. Bu yaklaşım eğer Rum yönetiminin o zamanki oluşumu anayasaya uygun olsaydı, geçerli olmayacaktı. Makarios, daha 1963'te açıkça 1960 Antlaşmaları ve Anayasasının ölmüş ve gömülmüş olduğunu duyurarak, Kıbrıslı Türklere, Kıbrıs Rum devletinde azınlık hakları önermişti. 30 Temmuz 1974 deklerasyonu adada her iki halkı da temsil eden yasal bir hükümet olmadığını belgelemiştir. Çok iyi bilinen bir gerçek vardır ki Türk olan Cumhurbaşkan Yardımcısı, görevlerinden kendi isteğiyle vazgeçmemiş, yasalara aykırı olarak görevinden zorla atılmıştır. Bu dışlanma, anayasal anlamda Kıbrıs Türk toplumunun anayasanın 57'inci maddesi uyarınca kazanmış olduğu dış konularla ilgili veto hakkını da fiilen ortadan kaldırmaktadır ve ortaklık devletinin çöktüğünün bir kanıtıdır.

13. 1974 "Enosis" girişimi Türkiye'nin garantör hareketi ile engellendi 1968 yılından sonra süren görüşmelerde Rum tarafı Enosis'in yasaklanmasını kabul etmediği için bir anlaşma olamadı.Bu arada, Enosis'e bir an önce ulaşmak amacıyla 15 Temmuz 1974'te Başpiskopos Makarios'a karşı Yunanistan'dan ilham alan, askeri darbe gerçekleştirildi. Bu arada Makarios ise anayasal düzenin bozulması ile Kıbrıs'ı Enosis'e en yakın noktaya getirdiğini açıklamaktaydı.

Türkiye ise hem 1960 anlaşmasından doğan hak ve yükümlülüklerini yerine getirmek, hem de Kıbrıs Türk toplumunu korumak ve Kıbrıs' ın Yunanistan tarafından ele geçirilmesini önlemek amacıyla, 20 Temmuz 1974' de adaya kuvvet gönderdi ve ülkenin kuzey bölümünü Rum ve Yunan güçlerinin işgalinden kurtardı. Şimdi adada yanyana, iki ayrı yönetim bulunmaktadır ki bunlardan biri Güneyde bulunan Kıbrıs Rum yönetimidir ve "Kıbrıs Cumhuriyeti" ünvanını da gasbetmiştir, diğeri ise Kıbrıs Türk Yönetimidir ki, kendisi ile 1977 ve 1979 doruk anlaşrnalarından doğan yetki bölüşümünü reddeden Kıbrıs Rum tarafına karşılık "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" olarak resmileşmiştir.

14. Kıbrıslı Rumlar Kıbrıs'ın Meşru Hükümeti değildir

Yukarıda belirtilen çerçevede, Kıbrıs'lı Türklerin Kıbrıs'lı Rumların işgalindeki "Kıbrıs Cumhuriyeti"ni neden gayrı meşru saydıkları açıkça anlaşılır. "Kıbrıs Cumhuriyeti" 1960 anlaşmasının bir ürünüydü. Aralık 1963'te Kıbrıslı Rumlar bu anlaşmayı yıktı. Buna karşın uluslararası camiada, hala daha Kıbrıs'ın meşru temsilcileri olarak kabul edilmektedirler. Bu, ne ahlaki, ne de hukuki açıdan doğrudur ve hiç kimse bu konuda Kıbrıslı Türklerin tutumuna şaşmamalıdır.

15. Kıbrıslı Rumların Uluslararası hukuka aykırı davranışı

Kıbrıslı Türkler öyle inanıyorlar ki, Kıbrıslı Rumlar tarafından uluslararası bir topluluğa yapılan (AB) bu tek taraflı üyelik başvurusu, geçmişte yapılanlardan çok daha kötüdür.

Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi, hukuki olarak kendisini "Kıbrıs'ın Hükümeti olarak" tanıtan Kıbrıs Rum rejiminin hukuka aykırı durumunu göz ardı etmemeliydi.

Şimdi, Kıbrıs Türk halkı adına, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yapmış olduğu itiraz, Kıbrıs Rum toplumunun ne "Kıbrıs", ne de "Kıbrıs Cumhuriyeti" adı altında başvuru yapmaya hakkı olmadığıdır. Bu itiraz, Kıbrıs Rum Rejiminin anayasaya ve anlaşmalara aykırı davrandığına dayandırılmaktadır. Bu müracaat uluslararası hukuka da aykırıdır ve Avrupa Topluluğu bunu göz ardı edemez. Buna ilaveten, Kıbrıs örneğinde, devletin ve hükümetin, anlaşmalar uyarınca iki toplumluluk esasına dayandırılması, hukuka uygunluğu açısından ön şarttır. Kıbrıslı Rumların bu tek taraflı davranışı ise hukuka terstir ve gelecek nesilleri etkileyecek şekilde kendi siyasi kararlarını, Kıbrıs Türk halkına empoze etmeleri kabul edilemez.

16. Kıbrıs Rum başvurusu, Enosis'i yasaklayan uluslararası anlaşmaları ve anayasayı ihlal eder Başvuruya yapılan itirazın diğer bir temeli de, Garanti anlaşmasının birinci maddesi ile, anayasanın 185'inci maddeleridir ki, bu maddeler Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, herhangi bir ekonomik veya politik birlikle veya başka bir devletle kısmen veya bir bütün olarak birleşmesini engeller. Bu kısıtlama, Kıbrıslı Rumların Avrupa Birliği yolu ile dahi olsa Yunanistan'la birleşmelerini engelleyecek kadar geniştir.

17. Almanya ile karşılaştırma yanlıştır Basında çıkan aşağıdaki haber (Bak. Wall Street Journal 5 Temmuz 1990) Kıbrıs Rumlarının başvuruyu bilinçli

olarak istismar ettiklerini, Kıbrıs Rum Dışişleri Bakanının şu sözleri ile ortaya koymuştur:

"Adanın politik durumu, ülkenin üyelik başvurusunu etkilememelidir." Almanya ile karşılaştırma yapılarak, diyor ki, "o ülkenin Doğu ve Batı diye bölünmüşlüğü, hiçbir zaman AB üyeliğine bir engel teşkil etmedi."

"Karşılaştırma" oldukça yanlıştır ve açıkça Kıbrıs Rum başvurusunun zayıflığını gösterir. Federal Almanya Cumhuriyeti, Avrupa Topluluğu'na tam üye olduğunda, üyeliğinin sınırsal faaliyet alanının, gerçek kontrolü altındaki alanı aştığı iddiasında bulunulmadı. Üye olmak amacıyla, Doğu Almanya'yı temsil ettiğini iddia etmedi. Ve çok önemlidir ki, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin üzerinde durduğu sınırsal konular, sadece Berlin ve Saar'dır. Fakat, şu anki durumda, bellidir ki Kıbrıslı Rumlar, başvurularını aynı düşünceyle kısıtlamaya niyetli değildir.

18. Başvuru geçersizdir. Bununla ilgili hiç bir işlem yapılmamalıdır.

Üyelik için başvuruda bulunan Rum Yönetiminin uluslararası hukuka aykırı karakteri, onu böyle hareket etmeden de alıkoymaktadır, ki başvurunun alanı ve şekli, geçersizliğini kanıtlamaktadır. Başvuru Hukuka aykırıdır. Böylece Bakanlar Konseyi'nin komisyona ileteceği ve doğru olarak kabul edeceği geçerli bir başvuru yoktur. Bakanlar Konseyi bu başvuru hakkında bir işlem yapmamalıdır: Bakanlar Konseyi başvurunun geçerliliği hakkında bir fikir belirtmeyi gerekli görüyor veya istiyorsa, bu sadece bununla sınırlanmalıdır. Komisyona, başvurunun içerîği ile ilgili bir fikir beyan edilmemelidir.

19. AB üyeliği ancak bir çözümden sonra gündeme gelebilir

KKTC, "eşit iki taraf arasında özgürce tartışılıp ulaşılan, hukuki ve kalıcı bir anlaşmadan doğacak bir Kıbrıs Devletinin, A.B üyeliğine karşıdır" gibi bir izlenim yaratmak istemiyor. Böyle bir siyasi anlaşmaya varıldığında, Kıbrıs Türk toplumu tüm Kıbrıs'ın; (ki üyeliğin getireceği avantaj ve sorumluluklar eşit şekilde karşılanacaktır) AB'ye üyeliğini anlaşmalar çerçevesinde en az Rumlar kadar isteyecektir.

20. Kıbrıs Rumlarının üyeliğe kabulü Yunanistan için ikinci bir oy demektir

Bu arada, kabul edilmelidir ki, Kıbrıslı Rumların gaspettikleri "Kıbrıs Cumhuriyeti" adı altında, Avrupa Topluluğuna kabulü, Yunanistan' a topluluğun

tüm tartışmalarında ikinci bir oy sağlayacaktır. Hiçbir şüphe yoktur ki, kendilerine bırakıldığı taktirde, her zaman içlerinde olan Yunanistan'a bağlanma ruhu ile, Avrupa Topluluğu organları içerisinde Yunanistan' ın bir vekili olarak hareket edecektir. Kıbrıs'ın, Avrupa Topluluğunun bağımsız bir üyesi olarak hareket edebilmesini sağlamak için, üyeliği, ancak ve ancak dış politikası ile ekonomik politikasının herhangi bir Toplumun veya komşusunun çıkarları aleyhinde olmadığı açık bir şekilde kesinlik kazanırsa mümkün kılınmalıdır. Bu da ancak, iki toplumun eşit varlığını temsil eden ortak. bir devlet şekli ile mümkündür.

21. Başvuru, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin birçok Kararını ihlal eder

BM Güvenlik Konseyi 12 Mart 1990 (649, 1990) tarihli kararında "ilgili taraflara içinde bulunulan durumu kötüleştirecek herhangi bir girişim yapmama" çağrısında, bulundu. "Taraflar" kelimesi sadece iki Kıbrıs toplumunu değil, bütün ilgili hükümetleri kapsar. Bu da 'Yunanistan' ın şu anki durumuna da değinir. Hale hazırda yapılan bu hareket, görüşmelerin devamı için temel şart olan eşitlik statüsünü bertaraf etmekte ve durumu kötüleştirmektedir.

22. Üyelik sadece bir anlaşmadan sonra gündeme gelir

İdrak edilmelidir ki, Kıbrıs Rum Devletinin tüm Kıbrıs adına Avrupa Topluluğu' na girmesi, iki toplum arasındaki farklılıkların çözümüne katkıda bulunmaz. Avrupa Topluluğuna katılım, sadece iki , toplumun statüsünü ve rolünü doğru bir şekilde temsil eden bir Kıbrıs Cumhuriyeti' nin kurulmasından sonra gündeme gelebilir.

Avrupa Toplulugu Uyeligi Için Kibris Rumlarinin Yapmiş Olduğu "Başvuruya",12 Temmuz 1990 Tarihinde Sunulan Türk Memorandumunu Bütünleyici Bildiri

1. Anımsanmalıdır ki, 12 Temmuz 1990 tarihinde; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi'ne Kıbrıslı Rumların 3 Temmuz 1990 tarihli "başvurusu" ile ilgili olarak bir memorandum sunmuştu.

2. Memorandumun ikinci paragrafında "Kıbrıs'ta halen iki ayrı toplum vardır ve bu iki toplumun ayrılığını ve siyasi eşitliğini tanıyan bir hukuki zemin vardır" denmektedir. Buna ilaveten, memorandumun on beşinci paragrafında

"Kıbrıslı Rumların üyelik başvurusu sadece anayasaya aykırı değil, aynı zamanda uluslararası hukuka da aykırıdır" denmektedir.

İki toplumlu Kıbrıs Cumhuryeti, uluslararası anlaşmalardan doğmuştur, bu gerçek doğrultusundâ Rum başvurusunun uluslararası hukuka aykırılığı açıktır.

3. 19 Şubat 1959 tarihinde Londra ve Zürih Anlaşmaları'nın imzalandığı Londra Konferansı' nın hazırlık toplantısının notları incelendiğinde (ki bu notlar İngiliz Hükümetinin "30 yıl açılmama kanununa" göre ancak yakın zamanda açıklandı) açıkça bellidir ki ilgili taraflar, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları, Kıbrıs'ta kurulacak ortaklık Cumhuriyetinde, siyasi eşitliğe sahip olacaktır. Sadece tüm dökümanlar değil, (ki bunlar Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları temsilcileri tarafından imzalanan Anlaşmaları ve karşılıklı notların değişimini içerir), aynı zamanda aşağıda belirtilen hazırlık toplantılarının notlarında da açıktır ki, iki toplumun arasında siyasi eşitlik mevcuttu.

4. Londra'daki 11 Şubat 1959 tarihli toplantı notlarında açıktır ki, hem Yunanistan hem Türkiye Dışişleri Bakanları, tartışmalar esnasında, iki toplum temsilcilerinin ortaklık cumhuriyetinin kurulması için izlenen sürece, eşit şekilde katılacaklarını kabul etmişti. Örnek olarak notların 49'uncu paragrafında Yunanistan Dışişleri Bakanı Sn. Averoff'un "Konferansın 3 devlet ve iki toplum temsilcileri arasında yapılmasında" ısrar ettiği belirtilmektedir.

5. 1960 Ortak Kıbrıs Cumhuriyeti'ni oluşturan çeşitli hukuki dökümanlar ve yakın zamanda açıklanan toplantı ve konferans notları dikkatlice analiz edilip incelendiğinde, uluslararası anlaşmalarla yeni Cumhuriyetin anayasası tarafından oluşturulan devlet yapısının, iki toplum veya halk arasında siyasi eşitliği ve eşit anayasal haklan öngördüğü görülecektir.

6. İlaveten, yukarıda bahsedilen notlar, 1960 anlaşmasının çok iyi bilinen ve tartışmaya açık olmayan sui generis (kendine has) özelliklerinin altını çizer ve aydınlatır.

(a) 13 Şubat 1959 toplantı notlarının üçüncü sayfasının altındaki paragrafın başında başlayan ve dördüncü sayfada devam eden ve Averoff ve Zorlu tarafından vurgulanan, inter alia (diğer şeyler yanında) Yunanistan ve Türkiye'yi, Kıbrıs karşısında, "Koloni Güç olarak değil de; Kıbrıs' ın iki anavatanı olarak" kabul etmektedir.

(b) Aynı paragrafta, iki Dışişleri Bakanları, bağımsızlığın "İngiliz Hükümeti'nin adaya bir Anayasa bahşetmesi ile değil de, taraflarca imzalanan, uluslararası bir anlaşma çerçevesinde kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti ve Anayasasının varlığının kabul edilmesi ile gerçekleşeceğini" vurgulamaktadır. Uluslararası hukukca da bu durum, İngiltere'nin de kendi rızası ile Yunanistan ve Türkiye ile aynı şekilde bağımsız Kıbrıs Devletinin ve anayasasının garantörü olduğunu gösterir.

(c) 11 Şubat 1959 tarihli toplantı notlarının yirmi altıncı paragrafında, Averoff İngiliz Dışişleri Bakanının sorusuna cevap olarak, "önerilen anlaşmanın emsalsiz yapısına" dikkati çekmiş ve "teoride, Kıbrıs Cumhuriyeti dış politikasını serbestçe uygulayacak fakat pratikte, veto mekanizmasına göre dış politika sadece, Yunanistan ve Türkiye ile anlaşılarak uygulanacaktır" demiştir. Sn. Averoff yeni rejimi, "bir ortak Türk-Yunan macerası" olarak nitelendirmiştir.

7. Cumhuriyetin kuruluşuna olanak veren İngiliz arşivlerindeki notların yakın zamanda açıklanması, aynı zamanda 12 Temmuz 1990 tarihli Kıbrıs Türk memorandumunun on altıncı paragrafına da ilginç bir aydınlatma getirir. Paragrafta belirtildiği gibi 1960 Garanti Anlaşmasının 2’nci paragrafının 1’inci maddesinin açık ifadesi ile, inter alia (diğer şeyler yanında) Kıbrıs Cumhuriyeti'nin "bütünü veya kısmi olarak herhangi bir politik veya ekonomik birliğe veya herhangi bir devlete katılmasını yasaklamaktadır".

8. Londra'da yapılan hazırlık toplantılarının notlarından alınan aşağıdaki bölümler, açıkça belirtir ki, 1960 anlaşmasında taraflar Kıbrıs'ın başka bir ülke ile herhangi bir ekonomik birlik olasılığını ortadan kaldırmaktaydı ve ilginçtir ki hem Averoff, hem Zorlu bu noktayı vurgulamıştır.

(a) 12 Şubat 1959 tarihli toplantı notlarının 4. sayfasının son paragrafında, " Averoff ve Zorlu, Kıbrıs'ın İngiliz Milletler Topluluğu'na (Commonwealth) üyeliğini dışlamadıkları belirtilmektedir. Buradaki amaç Kıbrıs'ın üç garantör ülke dışındaki ülkelerle yapacağı ikili anlaşmaları ve aynı zamanda Türkiye veya Yunanistan'ın diğerinin aksine, kendi lehinde Kıbrıs'ta ekonomik bir pozisyon sağlamasını engellemekti. Örnek olarak, Yunanistan'ın bir çeşit "ekonomik Enosise ulaşması". Belirtilmesinde fayda var ki, bu isabetli demeç, daha Avrupa Topluluğunun şimdiki durumuna gelmediği zamanda söylenmişti.

(b) 12 Şubat 1959 tarihli toplantı notlarının 2. sayfasındaki 1. paragrafında, " Zorlu ve Averoff, "Kıbrıs'ın aynı zamanda Yunanistan' ın ve Türkiye' nin de üye olduğu uluslararası birliklere üyeliğine itiraz edilmeyeceğini" belirtmektedir (Örnek olarak Posta Birliği ve Serbest Ticaret Alanı). Kıbrıs Türk memorandumunun 19. paragrafında belirtilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hukuki açıdan gelecekteki Avrupa Topluluğu üyeliği, bu referans doğrultusunda okunmalıdır.

9. Aynı zamanda dikkate alınmalıdır ki, 19 Şubat 1959 tarihli Zürih ve Londra Anlaşmalarının 23 . paragrafı, "Kıbrıs Cumhuriyeti' nin, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye ile yapacağı tüm anlaşmalarda, yapısı ne olursa olsun, en imtiyazlı ülke muamelesini uygulaması" öngörülmektedir.

10. Böylece görülecektir ki, 1960 Garanti Anlaşmasının 1. maddesinin 2. paragrafı, yukarıda değinilen noktaları hayata geçirmek ve gerekli icapları yerine getirmek için, bu anlaşmaya eklenmiştir. Bu nedenledir ki, bu maddede "politik birlik" yanında, "ekonomik birliğe" de değinilmiştir.

11. Bu nedenledir ki, 12 Temmuz 1990 tarihli Kıbrıs Türk memorandumunun 15. paragrafında, Kıbrıs Rumlarının AB' ye üyelik başvurusu sadece "anayasaya aykırılığına" göre değil, fakat aynı zamanda, 1960 Devletini oluşturan uluslararası anlaşmalara göre de uluslararası hukuku çiğnemektedir" denmektedir.

EK-3: TC-KKTC Ortak Deklarasyonu, 20 Ocak 1997

Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanları, 28 Aralık 1995 tarihinde yayınladıkları Ortak Deklarasyona atıfta bulunarak,

Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki ilişkileri her alanda en yakın dayanışma ve işbirliği çerçevesinde geliştirme arzu ve azimlerini teyit ederek,

Türkiye ve Kıbrıs Türk halkının Kıbrıs sorununa barışçı bir çözüm bulunması yolunda her türlü çabayı gösterdiğini ve Kıbrıs'ta adil ve gerçekçi bir çözümün ancak iki tarafın serbest iradeleriyle ve müzakereler yoluyla sağlanabileceğini hatırlatarak,

Kıbrıs Türk halkının uluslararası antlaşmalardan kaynaklanan haklarını ve bu antlaşmalarla tescil olunan tam siyasal ve hukuki eşitliğini vurgulayarak,

1960 antlaşmaları ile oluşturulan garanti sisteminin şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de her koşul altında geçerli ve yürürlükte kalacağını ve söz konusu anlaşmalar çerçevesinde Kıbrıs'tan garantör ülkelere de bir tehdit yöneltilemeyeceğini teyit ederek,

Kıbrıs adasında ve Doğu Akdeniz'de barış, istikrar ve güvenliği sarsan son gelişmeleri değerlendirerek,

Aşağıdaki ortak görüş ve kararlarını açıklamışlardır:

1. Kıbrıs Rum tarafınca sürdürülen ağır silahlanma, Kıbrıs Rum Yönetimi ile Yunanistan arasında uygulanan Ortak Askeri Doktrin ve Güney Kıbrıs'ta Yunan hava ve deniz üsleri kurulması, Kıbrıs adasında ve Doğu Akdeniz'de istikrar ve güvenliği tehdit eden bir durum yaratmıştır.

2. Güney Kıbrıs'a füze sistemleri yerleştirme kararı Ada'nın iki halkı arasındaki güven bunalımını, giderilmesi çok güç olacak ölçüde derinleştirmiştir.

3. Bu füzelerin savunma amaçlı olduğu iddiası ve bir süre adaya ithal edilmeyeceği yolundaki sözde güvence anlamsızdır. Değerlendirilmesi gereken nokta Kıbrıs Rum-Yunan ittifakının tüm uyarılara rağmen uzlaşmaya sırt çevirip çatışma seçeneğine öncelik vermiş olması ve Yunanistan ile Güney Kıbrıs arasında fiilen askeri bir birlik oluşturulmasıdır.

4. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs adasında ve Doğu Akdeniz'de dengelerin korunması ve barışa tehdit oluşturan politikaların sonuçsuz bırakılması için, sorumlu ve sağduyulu bir yaklaşımdan ayrılmadan, gereken bütün önlemleri alacaklardır. Bu çerçevede:

a.Türkiye Cumhuriyeti 1960 garanti sistemi uyarınca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne etkin ve fiili garanti sağlamayı eksiksiz sürdürecek, Kıbrıs Türk halkının güvenliğinin tehdit altında kalmasına izin verilmeyecektir.

b. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yapılacak bir saldırı aynen Türkiye Cumhuriyeti'ne yapılmış bir saldırı telakki edilecektir.

c. Rum-Yunan tarafının bölgede ve Kıbrıs'ta Türkiye ve Yunanistan arasındaki dengeyi bozmaya ve Kıbrıs Türk halkının güvenliğini tehlikeye sokmaya devam etmesine karşılık mukabil askeri ve siyasi tedbirler tereddütsüz alınmaya devam olunacaktır. Bu çerçevede, Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf R.Denktaş'ın 10 Ocak 1997 tarihinde yaptığı açıklamada kaydettiği görüşler ile öngördüğü tedbirleri kuvvetle desteklemektedir.

d. Yunanistan'ın hava ve deniz üsleriyle Güney Kıbrıs'a yerleşmekte olduğu dikkate alınarak, bu faaliyet sürdürüldüğü takdirde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde aynı nitelikte hava ve deniz tesisleri kurulması çalışmaları başlatılacaktır.

e. Türkiye ve KKTC'ye yönelik tecavüz ve oldu-bittiler müştereken önlenecek ve bunun gerektirdiği ortak askeri koordinasyon ve planlama yapılacaktır. Bu amaçla, Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında müşterek savunma konsepti oluşturulacaktır.

5. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs adasında gerginliği tırmandırmak için Rum-Yunan tarafınca girişilen planlı eylem ve tahrikleri, Ada'ya çok uluslu bir güç yerleştirerek Türkiye'nin etkin ve fiili garantisini sulandırma niyetlerinin bir parçası olarak değerlendirmektedirler. Buna müsaade edilmeyecektir. 1960 Garanti ve İttifak Antlaşmalarının doğrudan veya dolaylı bir şekilde değiştirilmesine teşebbüs edilmesi halinde Türk tarafı bunu Kıbrıs'ta 1960 Antlaşmalarının açık bir ihlali olarak telakki edecek, gerekli tedbirleri ve siyasi kararları alacaktır.

6. Kıbrıs'ta kapsamlı çözüm çabaları, yaklaşık beş yıl önce BM Fikirler Dizisi'nin, iki halk arasında bir güven ortamı yaratma çabaları ise üç yıl önce BM Güven Arttırıcı Önlemler paketinin Kıbrıs Rum tarafınca reddedilmesi nedenleriyle çıkmaza girmiştir. Kıbrıs Rum tarafı aradan geçen süre içinde makul bir çözüm arayışından ve çözüm parametrelerinden tamamen uzaklaşmıştır.

7. Kıbrıs Rum tarafının Yunanistan ile birlikte uzlaşma yerine çatışma ve gerginlik arayışı içine girdiği görülmektedir.

8. 1960 antlaşmalarıyla Adanın iki halkı arasında kurulan ortaklığın, 1963 yılında Yunanistan'ın desteği ile Kıbrıslı Rumlarca silah zoruyla yıkılmasından bu yana, Kıbrıs'taki iki eşit halkı temsil etmeye ve Ada'nın tümü için konuşmaya ehil ve yetkili ortak bir devlet, hükümet, parlamento, yargı ve idare yoktur.

9. Adanın güneyindeki Kıbrıs Rum Yönetimi'nin kendi saldırganlığıyla yıktığı 1960 ortaklığının unvan ve sıfatlarına sahip çıkma iddiası ve silah ithali de dahil olmak üzere Kıbrıs devleti adına yaptığı bütün tasarruflar uluslararası antlaşmalar tahtında gayrı meşrudur. Kıbrıs Rum Yönetimi'nin kendini bu unvan ve sıfatlarla dünyaya sunmaya çalışması bu yönetimin iddialarına meşruiyet veya kendisine imtiyazlar kazandıramaz. Güney Kıbrıs'ta "Kıbrıs Cumhuriyeti" adını kullanan yönetim hukuken ve fiilen sadece bir Kıbrıs Rum idaresidir. Kıbrıs'ta 34 yıldır süren çözümsüzlüğün temelinde Kıbrıs Rum tarafının gayrı meşru sıfat ve iddialarını sürdürme çabası yatmaktadır.

10. Kıbrıs'taki bu gerçekler ile Kıbrıs Türk halkının egemenlik hakları kabul edilmedikçe ve iki tarafa eşitlik içinde yaklaşılmadıkça adil ve kalıcı bir çözüme ulaşılamaz.

11. Avrupa Birliği'nin Yunanistan'ın zorlamasıyla Kıbrıs Rum Yönetimi'ne tam üyelik yolunda yaktığı yeşil ışık, gelinen noktanın açıkça gösterdiği gibi, tarihi bir hata olmuş ve görüşme süreci üzerinde yıkıcı bir etki yapmıştır. Kıbrıs Rum tarafının Türk tarafı ile bir uzlaşma aramadan ikinci bir Yunan devleti olarak Avrupa Birliği'ne girme ve böylece Yunanistan ile dolaylı bir yoldan bütünleşmeyi sağlamanın dışında bir amacı kalmamıştır.

12. Bu hatalı gidişin daha büyük tahribata yol açmaması için:

a. Uluslararası antlaşmalar uyarınca Kıbrıs'ın ancak Türkiye ile Yunanistan'ın birlikte üye bulundukları bir birliğe katılabileceği,

b. Kıbrıs'ın AB’ ne üyeliğinin ancak bir çözümden sonra söz konusu olabileceği,

c. Bu yönde bir kararı BM Fikirler Dizisi'nde de öngörüldüğü üzere Ada'daki iki halkın ayrı referandumlarla onaylamaları gerektiği bilinmelidir.

d. Avrupa Birliği'ne tam üyelik için yapmış olduğu uluslararası hukuka aykırı tek taraflı müracaata istinaden Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile Avrupa Birliği arasında tam üyelik görüşmelerinin başlatılmasını, Türk tarafı Kıbrıs'ta müzakere süreci içinde ortaya çıkmış bulunan çözüm çerçeve ve parametrelerinin bütünüyle ortadan kalkması olarak değerlendirecektir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tek başına Avrupa Birliği üyeliği yolunda atacağı her adım Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Türkiye ile bütünleşme sürecini hızlandıracaktır.

13. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası camiadan soyutlanmaya devam olunması hiç bir şekilde kabul edilemez. Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası camia ile bütünleşmesini sağlayacak gerekli adımları atacaktır. Kıbrıs'ı ilgilendiren ve Kıbrıs Türk halkına söz hakkının tanınmadığı her türlü uluslararası toplantıda Türk heyetlerine KKTC temsilcileri de dahil edilecektir.

14. Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki ekonomik ilişkiler 3 Ocak 1997 tarihinde Başbakanlar düzeyinde imzalanan kapsamlı ekonomik protokol çerçevesinde derinleştirilecek ve KKTC ekonomisi somut işbirliği projeleri ile güçlendirilecektir.

15. Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanları arasında kabul edilen 28 Aralık 1995 deklarasyonuyla tesis edilen sürekli siyasi danışma mekanizması, savunma konularını da içerecek şekilde genişletilecek ve iki taraf arasındaki mevcut dayanışma güçlendirilecektir.
Ankara, 20 Ocak 1997

KKTC Cumhurbaşkani Rauf R. Denktaş

TC Cumhurbaşkani Süleyman Demirel

EK-4: TC-KKTC Ortak Deklarasyonu - 23 Nisan 1998

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in vaki davetine icabetle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf R.Denktaş 22-24 Nisan 1998 tarihlerinde resmi bir ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaret sırasında, Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanları, 20 Ocak 1997 tarihinde yayınladıkları Ortak Deklarasyona atıfta bulunarak,

Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki ilişkileri her alanda en yakın dayanışma ve işbirliği çerçevesinde geliştirme arzu ve azimlerini teyit ederek,

Kıbrıs sorununun içinde bulunduğu durum ile son gelişmeler ve Türkiye-KKTC ilişkilerinin her alanda derinleştirilmesi ve daha da ileri götürülmesi konularında görüş alış verişinde bulunmuşlar ve aşağıdaki ortak görüş ve kararlarını açıklamışlardır.

1. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kıbrıs sorununa kalıcı ve barışçı bir çözüm bulunması amacıyla bugüne kadar her türlü yapıcı çabayı göstermişlerdir. Buna mukabil, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan'ın teşvikiyle Ada'yı bir Elen adası haline dönüştürme hedefinden hiç bir zaman vazgeçmemiş ve uluslararası alanda haksızca gasbettiği statüden yararlanarak tüm çözüm süreçlerini ve önerilerini akamete uğratmıştır. Yunanistan GKRY ile askeri, ekonomik ve siyasal alanlarda fiilen gerçekleştirmekte olduğu bütünleşme süreci ile de siyasal çözüm çabalarını engellemektedir. AB, Kıbrıs Türk halkına bir azınlık statüsü biçmeye çalışan bu zihniyet ve yaklaşımını sürdürerek Lüksembourg Zirvesini tarihi bir hataya dönüştürmüştür.

4. Kıbrıs Türk halkı, Kıbrıs Ada'sının iki sahibinden biri olarak ve ayrı self-determinasyon hakkına dayanarak 1960 Kıbrıs Cumhuriyetinin kurucu ortağı olmuştur. Kıbrıs Türk halkı bu Cumhuriyetin 1963 yılında Kıbrıs Rum tarafınca silah zoruyla yıkılmasından sonra Kıbrıs Rum Yönetimi'nin hukuka aykırı bir şekilde gasbettiği "Kıbrıs Hükümeti" unvanını hiç bir zaman tanımamış ve egemen iradesiyle kendi öz yöntemini ve bilahare kendi devletini kurmuştur.

5. AB Lüksembourg Zirvesini takiben Kıbrıs Türk tarafının herhangi bir müzakere sürecine "toplum" düzeyinde katılması veya AB ile tam üyelik müzakerelerini yürüten Rum heyetine iştirak etmesi 1959-60 Anlaşmalarından

kaynaklanan eşit siyasal statüsü ve egemenlik haklarından vazgeçmesi anlamına gelecektir.

6. Varılan aşamada, Kıbrıs sorununa çözüm bulunmasına yönelik herhangi bir müzakere süreci ancak egemen eşitler arasında sürdürülebildiği takdirde başarı şansına kavuşacaktır. Kıbrıs'ta bugün eşit iki ayrı halk, devlet ve demokratik yönetim mevcuttur. Kıbrıs' daki bu gerçekler ile Kıbrıs Türk halkının egemenlik hakları kabul edilmedikçe kalıcı bir çözüme ulaşılamaz. İki eşit taraf her şeyden önce aralarındaki temel sorunları çözmeli, Ada'da yan yana barış ve istikrar içinde yaşamanın koşullarını yaratmalıdırlar.

7. Türkiye'nin Kıbrıs adası üzerinde uluslararası anlaşmalardan doğan hak ve sorumlulukları vardır. Türkiye, stratejik menfaatleri doğrultusunda Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'de her zaman barış ve istikrarın teminatı olmuştur. 1960 Garanti ve İttifak Antlaşmaları her koşul altında geçerli ve yürürlükte kalmaya devam edecek, bu anlaşmaların doğrudan veya dolaylı olarak aşındırılmasına müsaade edilmeyecektir. Kıbrıs adası ve bölgede 1960 Anlaşmaları ile tesis edilen Türk-Yunan dengesi korunacaktır.

8. Taraflar, yukarıda kaydedilen esaslar doğrultusunda ve Kıbrıs'a ilişkin bu gerçekleri dikkate alan çözüm çabalarını yapıcı bir yaklaşımla değerlendireceklerini ve destekleyeceklerini beyan etmişlerdir. Türkiye ve KKTC bu koşullarda başlatılacak özlü ve anlamlı müzakerelere açık olduklarını bildirmişlerdir.

9. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Yunanistan'la oluşturduğu "Ortak Askeri Doktrin" çerçevesinde ağır ve ileri teknolojiye dayalı silah alımlarını sürdürmektedir. S-300 füzelerinin Güney Kıbrıs'a konuşlandırılması faaliyeti devam etmektedir. Baf Askeri Hava Üssü'nün Yunan savaş uçaklarına tahsisli olmak üzere inşaatı tamamlanmıştır. Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'de artan gerilimin sorumlusu GKRY ve Yunanistan'dır. Türkiye ve KKTC, Kıbrıs adasında ve Doğu Akdeniz'de dengelerin korunması ve barışa tehdit oluşturan politikaların sonuçsuz bırakılması için sorumlu ve sağduyulu bir yaklaşımdan ayrılmadan gereken önlemleri almaktadır. Taraflar bu hususstaki kararlılıklarını Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanları arasında imzalanan 20 Ocak 1997 tarihli Ortak Deklarasyon'da ortaya koymuşlardır.

Kıbrıs Rum tarafı ve Yunanistan'ın bölgede barış ve istikrarı bozmaya yönelik attığı tüm adımlar, yarattıkları tehdit temelinde değerlendirilecek, bu gelişmelerin siyasal düzeyde bir pazarlık veya baskı unusuru olarak kullanılmasına müsaade edilmeyecektir.

10. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsız ve egemen bir devlet olarak varlığını sürdürmesi esastır. Bu amaca yönelik olarak Türkiye ve KKTC arasındaki bağlar 20 Ocak 1997 tarihli Ortak Deklarasyon ve 20 Temmuz 1997 tarihli Ortak Açıklamalar çerçevesinde güçlendirilecek ve tesis edilen özel ilişkiler her alanda derinleştirilecektir. Bu doğrultuda, Türkiye ve KKTC arasında başlatılan Ortaklık Konseyi çalışmaları ileri götürülecektir.

11. İki ülke arasında oluşturulan ortak ekonomik alan doğrultusunda, serbest ticaret koşullarına uygun olarak mal, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımını ve yatırımların akışını temel alan müşterek ekonomik ve mali politikalar, kalkınma ve gelişme stratejileri uygulamaya süratle geçirilecektir.

12. Taraflar KKTC'nin uluslararası plandaki konumunu güçlendirmek için ortak çabalarını geliştirerek sürdüreceklerdir.

13. İki ülke arasındaki ortak menfaatlerinin korunması ve azmi ve kararlılığı içinde her düzeydeki temaslar yoğunlaştırılarak artırılacaktır. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Rauf R. Denktaş Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i KKTC'ne resmi bir ziyaret yapmaya davet etmiştir. Davet memnuniyetle kabul edilmiştir.

EK-5: TBMM'nin 15 Temmuz 1999 Tarihli Kararı

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kıbrıs Barış Harekatı'nın 25. yıldönümü münasebetiyle, 15 Temmuz 1999 tarihinde, özel gündemle toplanmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın iştirakleri, hükümet ve siyasi partiler sözcülerinin katılımlarıyla yapılan toplantı sonunda aşağıdaki hususların Türk ve dünya kamuoyuna duyurulması kararlaştırılmıştır.

25. yıldönümünü idrak ettiğimiz Kıbrıs Barış Harekatı, Ada'daki Türk varlığına karşı senelerce sürdürülen dini ve etnik temizlemeye, Kıbrıs Devletini ortadan kaldırarak Yunanistan'a bağlamak teşebbüs ve darbesine karşı yapılmıştır. 25 yıl sonra, NATO'nun Kosova'da Sırplar'a karşı benzeri bir harekata girişmiş bulunması, Kıbrıs Harekatının ne derece isabetli olduğunu göstermektedir.

25 yıldan beri Kıbrıs'ta kan akmaması sevindirici gerçeğinin bazı çevreleri, adeta, rahatsız ettiğini görmek üzücü olmaktadır. Bu çevreler, devamlı olarak tertipler geliştirmekte, tahriklere başvurmaktadır. Türk tarafı, bütün bu tertip ve tahriklere karşı olumlu ve barışçı tutumunu devam ettirmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye ile beraber, Ada'daki her iki toplumun varlık ve güvenliğini teminat altına alacak adil ve devamlı bir çözüm bulunması yolunda her türlü gayret ve iyi niyeti göstermiştir. Buna mukabil, Yunan/Rum tarafı, Enosis emelinden, 20 Temmuz 1974 öncesine dönmek politikasından vazgeçmemiş, meseleyi ilgili taraflar arasında görüşmekten ziyade, dış güçlerin müdahalelerini davet etmiş, her seferinde uzlaşmayı zorlaştırmıştır. Son olarak Güney Kıbrıs Rum idaresinin Avrupa Birliği tam üyeliğine başvurması ve bunun karşı tarafça kabul görmesi çözüm yolunu tıkamış, Avrupa Birliği çerçevesinde Yunanistan'ın Güney Kıbrıs'a yerleşmesi kapısını açmıştır. Bunun kabulü mümkün değildir.

Yunanistan'ın dış güçleri Kıbrıs meselesi içine çekmek politika ve çabaları neticesi, son olarak, G-8'ler Köln Zirvesi nihai bildirisinde, Kıbrıs konusuna yer verilmiş, Birleşmiş Milletler' e, adeta talimat şeklinde bir çağrıda bulunmuştur. Bunu tümü ile kınıyor ve reddediyoruz.

Bugün Kıbrıs'ta, Rumların Zürih ve Londra Anlaşmalarını çiğnemeleri, Türk unsurunu yok etmeye çalışmaları neticesi doğmuş, iki ayrı Devlet gerçeği

bulunmaktadır. Bu gerçeği kabul etmeden, her iki Devlete eşit gözle bakmadan herhangi bir çözüm bulmak mümkün değildir. Güney Kıbrıs'ın, tehlikeli bir şekilde, silahlandırılması, Yunanistan'a tahsisli askeri hava ve deniz üsleri inşası, Yunanistan ve Kıbrıs Rum tarafının terör örgütü PKK'ya verdiği destek, Ada'da ve bölgede barış ve istikrara yönelik tehditlerdir.

Türkiye'nin Kıbrıs'la ilgili garantörlük hakları ve stratejik menfaatleri daima korunarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin devlet statüsü ve güvenliği dahil meşru hak ve çıkarlarının aşındırılmasına hiç bir surette müsaade edilmeyecektir.

Kıbrıs Barış Harekatının bu anlamlı yıldönümünde barış ve adil, yaşayabilir bir çözüm için KKTC'nin sürdürdüğü kararlılığı takdirle karşılıyor, destekliyoruz. Milli bir dava olan Kıbrıs konusunda, TBMM'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne tam desteği kesintisiz ve şartsız devam edecektir. Bunda en ufak bir şüpheye yer yoktur.

EK-6: Makarios'un Gizikis'e Gönderdiği Mektup

Sayın Yunanistan Cumhurbaşkanı Fedon Gzikis'e

Lefkoşe, 2 Temmuz 1974

Sayın Başkan;

Büyük bir üzüntüyle sorumluluğu Yunanistan Hükümetine ait olduğuna inandığım Kıbrıs'taki bazı kabul edilmez durum ve olayları göz önüne sermek zorundayım. General Grivas'ın Kıbrıs'a kaçak olarak girmesinin, Atina'daki bazı çevrelerin desteği ve daveti üzerine gerçekleştiğine dair söylenti ve kanıtlar var. Ne var ki ilk geldiği günden itibaren, Milli Muhafız Kuvvetlerinde görev yapan Yunanlı subaylarla görüşüp, onların da desteği ile sözde Enonis için savaşacak, yasadışı bir örgüt kurmak için faaliyete geçtiği kesindir. Ve Kıbrıs için bir çok kötülüğün kaynağı olan, "Eoka-B" cinayet şebekesini kurdu.Yurtseverlik örtüsü altında ve Enonis sloganlarıyla, siyasal ve bir sürü başka cinayet işleyen bu örgütün faaliyeti bellidir.Yunan'lı subaylar tarafında meydana gelen ve denetlenen Milli Muhafız, baştan beri "Eoka-B" nin insan ve gereç ihtiyacını karşılayan örgüt olmuştur.Üstelik "Eoka-B" kendi kendilerine, övücü, "Enonis taraftarları " ve "Enonis Cephesi "adlarını da aldılar.

Birçok kere, yasadışı ve ulusal çıkarlarımıza zararlı, iç cephede bölünmelere ve uyumsuzluklara yol açıp, Kıbrıs Helenizm'ini iç savaşla karşı karşıya getiren, bir örgütün neden Yunanlı subaylar tarafından desteklendiğini kendi kendime sormuşumdur. Bu sorularıma mantıklı bir cevap bulabilmek için, değişik fikir ve varsayımları gözden geçirdim. Ne var ki hiçbir zaman mantıklı bir temele dayanmıyordu.İnkar edilmeyecek tek olay ise ,Yunanlı subaylar tarafından "Eoka B" ye sağlanan destektir.Ada'nın değişik bölgelerindeki ordugahlar ve çevrelerindeki bölgeler, Grivas ile "Eoka-B" lehinde, benim ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin aleyhinde sloganlarla donatılıyor.Mili Muhafız ordugahlarının içerisindeyse, Yunanlı Subaylar tarafından açıkça "Eoka-B" nin lehinde propaganda yapılıyor.Belli bir inkar edilmez başka bir olaysa, "Eoka-B" nin canice faaliyetlerini destekleyen Kıbrıs'taki Yunan basınının ,Atina'dan mali yardım gördüğü ve izleyeceği çizginin Yunan İstihbarat Teşkilatı (KİP) ve 2. Genelkurmay bürosu tarafından saptandığıdır.

Yunan hükümetine, bazı subayların tutum ve davranışlarından dolayı şikayette bulunduğum her seferinde, ben bunların Kıbrıs'tan çağrılmaları için isimleriyle ve işledikleri suçları belirterek, ihbar etmemi istedikleri doğrudur. Bunu yalnız bir sefer yaptım. Böyle bir harekette bulunmak benim için üzücüdür. Ne var ki kötülükte böyle bir muamele karşısında düzelmiyor.Önemli olan kötülüğün sonuçlarını düzeltmek değil, kötülüğün kökünü sökmektir.

Sayın Başkan, kötülüğün kökünün çok derin olduğunu ve Atina'ya kadar vardığını söylemekle üzüntü duyuyorum.Kıbrıs Helenizm'inin, acı meyvelerini bugün tatmakta olduğunu, kötülük ağacının, gelişmesini sağlayanların bakımı Atina'da yapılıyor.Daha da açık olmak için Yunanistan'daki üyelerin "Eoka-B" tedhiş örgütünün hareketlerini destekleyip, yönettiklerini söylüyorum. Mili Muhafız Kuvvetlerinde görevli Yunanlı subayların da, yasadışı, komplo ve başka kabul edilmez durumlara karşılaşmaları böylece açıklanıyor.Askeri rejimin suçluluğunu, "Eoka-B" yöneticilerinin üstünde bulunan belgeler ispatlıyor.Milli Merkez tarafından, bu örgütün bakımı için bol miktarda para yollanıyordu. Grivas'ın ölümünden ve onunla beraber Ada'ya gelen kumandan Karasu'nun geri çağrılışında sonra, başkanlık için emirler veriliyordu, yani genel olarak her şey Atina'dan yönetiliyordu.Bu belgelerin gerçekliği tartışma konusu yapılamaz, çünkü bunlar tarafından daktiloya alınmış olan yazılarda bile, elle yapılmış düzeltmeler var ve yazanın yazma stili de bellidir. Belirtici olarak böyle bir belgeyi buraya ekliyorum.

Her Yunan hükümetiyle işbirliği yapmanın, hem ülkem, hem de benim için milli bir görev olduğunu bir çok kere açıklamışındır.Milli çıkar, Atina ile Lefkoşe'nin barışçıl ve sıkı işbirliğini şart koşuyor. Yunanistan'da hangi hükümet olursa olsun, benim için Anavatanın hükümeti olduğundan onunla işbirliği yapmam gerekiyor.askeri rejimlere karşı özel bir sempatizim olduğu söylenemez, özellikle bu durumda da işbirliği konusunda ülkemden caymadım.

Sayın Başkan, Yunanistan hükümetinin adamlarının bana karşı devamlı komplo hazırlamalarının ve daha kötüsü, Kıbrıs Helenizm'ini bir iç savaş aracılığıyla yıkıma itmelerinin, beni ne kadar üzdüğünü umarım anlıyorsunuzdur.Atina'dan uzanan benim varlığımı ortadan kaldırmayı amaçlayan eli bir çok kereler görüp hissetmişimdir.

Ne var ki Mili birlik uğruna sessizliğimi gene korudum. Kıbrıs Kilisesinde büyük bunalımlara yol açıp, sonrada görevlerinden alınan üç Piskopos'a hakim

olan kurnaz kötü niyetin de doğum yeri yine Atina'dır. Bu konuda hiçbir açıklamada bulunmadım.Yalnızca bütün bunlar niye diye düşünüyorum.Ve eğer Kıbrıs'ta sürmekte olan dramdan tek acı çeken ben olsaydım, Yunan hükümetinin rolü ve sorumluluğu konusunda yine susacaktım.Ama bunda tüm Kıbrıs Helenizm'i etkilendiği zaman ve Atina'nın emri üzerine Milli Muhafız Kuvvetlerinde görevli Yunan subayları "Eoka-B" 'yi, siyasal cinayetleri ve genel olarak Devlet'in dağılmasını da içeren, canice siyasetinde destekledikleri zaman sessizliğe ve saklanmalara yer yoktur.

Kıbrıs'taki devlet temellerini yıkma çabalarında Yunanistan hükümetinin sorumluluğu büyüktür.Kıbrıs Devleti ancak Enonis durumunda dağılmalıdır. Muhafız sorununa karşı takındığı tutumla, Kıbrıs Devleti'nin üstüne bir siyaset uyguladı. Birkaç ay önce, Mili Muhafız Kuvvetlerinin Genel Kurmay'ı, özel okullarda eğitilip daha sonra askerliklerini subay olarak yapması düşünülen yedek subay adayları listesini Kıbrıs Cumhuriyeti'nin onayına sunmuştur. Bakanlar Kurulu, listede bulunan 57 adayı onaylamadı. Genel Kurmay bu durumda bir yazı ile haberdar edildi. Buna rağmen, Atina'nın talimatı üzerine Genel Kurmay, kanunun kendisine verdiği Mili Muhafızda'ki tüm subayları atama yetkisine dayanarak, Bakanlar Kurulunun bu kararına hiçbir önem vermedi. Keyfi bir tutum takınan Genel Kurmay, Kıbrıs Hükümetinin kararına aldırmadan ve yasaları çiğneyerek, onaylanan adayları subay okuluna kaydetti. Yunan Hükümetine bağlı olan Milli Muhafız Kuvvetleri genel Kurmay'ın bu tutumunu tamamen kabul edilmez sayıyorum. Milli Muhafız Kıbrıs Devleti'nin bir organıdır ve Atina değil, Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından denetlenmelidir. Yunanistan-Kıbrıs birleşik savunma bölgesi teorisinin duygusal bir yönü var. Ne var ki gerçekte durum değişiktir.Milli Muhafız Kuvvetleri bu günkü yapısı ve üyelerinin niteliği yüzünden amacından sapmış yasadışı hareketlerde bulunan kişilerle, Devlet'e karşı komploların hazırlandığı merkez ve "Eoka-b" yi destekleyen kaynak haline gelmiştir. Bu konuda son zamanlarda artmış olan, "Eoka-B" nin tedhiş faaliyetleri süresince, Milli Muhafız Kuvvetlerine ait araçların, silah ve tutuklanması söz konusu olan güvenlik içinde taşıdıklarını söylemem yeter herhalde. Milli Muhafız Kuvvetleri'nin bu sapmasından da Yunanlı subaylar sorumludur. Bunlarda bazıları "Eoka-B" faaliyetlerine tepeden tırnağa karışmış durumdalar. Tabi ki bunda da milli Merkez'in sorumluluğu olmadığı söylenemez.

Yunan hükümetinin bir işareti üzerine bu üzücü durum sona erebilirdi. ”Eoka-B” , belgelerinde kanıtlandığı gibi, bakımı ve gücü için gerekli olanakları Atina’dan sağladığından Milli Merkez şiddetinin sona erdirilebilmesi için emir verebilirdi. Ne var ki Yunan Hükümeti böyle bir harekette bulunmamıştır. Bu kabul edilmez durumun başka bir işareti olarak da, son zamanları Atina’da kilise ve Kıbrıs Büyükelçiliği de dahil olmak üzere başka binaların duvarlarında, benim aleyhime ve “EKOA-B” nin lehine yazıların yer alması gösterilebilir. Suçlulukların tanınmasına rağmen Yunan hükümeti, bunların yakalanıp cezalandırılması için hiçbir gayret sarf etmemiştir. Böylelikle “Eoka-B” lehine yapılan propangandaya da göz yummuş oluyordu. Söyleyecek çok şeyim var sayın Başkan; ama sanıyorum ki sözü daha fazla uzatmaya lüzum yok. Sözlerimi bitirirken de, düştüğü durumda dolayı Kıbrıs halkının ona olan güvenini yitirdiği Mili Muhafız Kuvvetlerinin yeni temeller üstüne yeniden düzenleneceğini bildirmek istiyorum. Askerlik süresini tavanını azaltıp, ulusal bir tehlike karşısında görevini yerine getiremeyecek duruma getirdiğimi belirtebilirsiniz.

Burada açıklamak istediğim nedenlerden dolayı, bu görüşe katılmıyorum.Ayrıca Mili Güvenlik Kuvvetlerinde görev yapan Yunanlı subayların geri çağrılmalarını rica ediyorum. Bu subayların Milli Muhafız Kuvvetlerinde kalıp onları yönetmeye devam etmesi halinde Lefkoşa -Atna ilişkileri zarar görebilir.Bununla beraber eğer, Kıbrıs Silahlı Kuvvetlerinin yeniden düzenlemesinde görev almak üzere Kıbrıs’a eğitici subay ve askeri danışman gönderirseniz mutluluk duyacağım. Umarım bu arada, Atina tarafından “Eoka-B” ye faaliyetlerine son vermek için gerekli emirler verilmiştir, çünkü bu örgüt kesin şekilde dağılmazsa yeni bir şiddet ve cinayet dalgası görülebilir.

Sayın Başkan, Kıbrıs’ta uzun zamandan beri sürmekte olan içler acısı durumu belirlemek için, bir çok üzücü şeyi içten kelimelerle anlatmak zorunda kaldığım için üzgünüm. Ne var ki, her zaman göz önünde bulundurduğum ulusal çıkar, böyle bir şeyi zorunda kılıyordu.

Yunanistan hükümeti ile işbirliğini kesmek niyetinde değilim. Ne var ki, benim Yunanistan’ın Kıbrıs’a atadığı vali değil, Helenizm’in büyük bir bölümün seçtiği önder olduğum anlaşılmalı. Ulusal Merkezin bana karşı tavrı buna göre ayarlanmalı.

Bu mektubun içeriği gizli değildir. İçten dileklerle, Makarios

EK-7 SAMPSON'UN Enosis İÇİN HAZIRLADIĞI MESAJ (27.07.1974)

"Kıbrıs Yunan halkı, Tanrı, insan ve Kıbrıs Helenizm'inin özgürlük için yaptığı fedakarlıklar adına, Kıbrıs'ın, Anavatan'la birleştiğini ilan ediyorum.Halkımızın oldum olası var olan isteği ve ülkeleri bu an haklılığa kavuşmuş bulunuyorlar. aşasın Birleşmiş Ulus".

EK-8 20 TEMMUZ SABAHI KIBRIS TÜRK YÖNETİMİ BAŞKANI RAUF DENKTAŞ'IN YAYINLADIĞI MESAJ

Sevgili kahraman fedakar Kıbrıs Türkü,

11 yıldır Kıbrıs'ta insan şeref ve haysiyeti ile yaşamak, can ve mal emniyetimizi koruduğuna inandığımız antlaşmalarla meydana gelmiş olan Bağımsız Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığını korumak için her şeyinizi ortaya koydunuz ... Tüm haklarınızın ve bağımsızlığınızın koruyucusu ve garantörü Anavatanımıza güven ve inanç içinde tarihi ve şerefli mukavemet mücadelesi verdiniz. Bugün bu anda Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs'ın her yanında havadan denizden çıkarma yapmaktadır. Gazanız mutlu olsun.

Sevgili kardeşlerim, söyleyeceklerimi iyi dinleyiniz ve bunlara harfiyen riayet ediniz.Türk silahlı Kuvvetlerinin bugün başlatmış olduğu harekat, bağımsızlığımızın garantörü olarak, 1960 antlaşmalarının Anavatanımız Türkiye'ye vermiş olduğu meşru hak ve yetkilere dayanmaktadır. Bu istila değildir. Kıbrıs'ın bağımsızlığını ülke bütünlüğünü ve güvenliğini yeniden tesis etmek için girişilen ve sadece bu gayeye matuf, sınırlı bir polis harekatıdır.Bu müdahale, devamlı surette dost geçinmek istediğimiz ve bağımsızlığımızın müşterek kurucusu olan Rum Toplumuna karşı girişilmiş bir harekat değildir. Tam aksine, hak ve hürriyetleri Yunanistan'daki Cunta adına ellerinden zorbalık ve silah zoruyla alınmış Rum halkını, meşru hak ve hürriyetine kavuşturmak, başlarına konmuş olan Cunta ajanlarını bertaraf etmek ve meşru hükümeti kurmaktır.

Bu nedenle Kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve Mücahitlerimizin bu meşru harekata devam ederken, nerede olursanız olunuz, Rumlara karşı herhangi bir saldırıya veya nümayişte bulunmamanızı ve kendinizi koruyucu tedbirler ötesinde herhangi bir tedbire tevessül etmemenizi içtenlikle rica ederim.

Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün koruyucusu olarak, Kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerini aziz vatan topraklarında kucaklamanın, bir asırlık hasreti gidermenin sevinci ve mutluluğu içindeyiz. Hepimizin vazifesi bu harekatı hedefinden saptırmamak, kan akmasını önlemek ve bir an önce Kıbrıs'a barış getirmektir. Bu nedenle harekat devam ettiği sürece, polisimizin, mücahitlerimizin,askeri komutanlarımızın

görevini kolaylaştırmak şekilde harekat ediniz.Hiçbir şart altında sokaklara, açık yerlere çıkmayınız,evlerinizde kalınız. Çocuklarınızı bodrum ve zemin katlarında muhafaza ediniz. Silah sesleri dindi diye açığa fırlamayınız.Sabırlı olunuz. Harekatın zaferle bitmesini bekleyiniz.Hepimize bu günleri gösteren Ulu Tanrıya dua ediniz ve yeni tebligatımızı bekleyiniz.

Zafer, Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin savunucusu Tüm Kıbrıslarındır. Tanrı Kahraman Türk Silahlı Kuvvetler mensuplarına ve onların ayrılmaz parçası olan Mücahit ordumuza kuvvet bahşetsin. Zaferler nasip eylesin.Zafer, Hak'tan yanadır. Zafer 11 yıl büyük bir adaletsizliğe, haksızlığa maruz kalan Türk Kıbrıslarındır.

EK -9 1958 ve 1963-64 döneminde Saldırıya uğrayan ve göçe zorlanan Türk Köyleri

1. Kurutepe
2. Menevi
3. Tuzla
4. Aplanda
5. Aksu
6. Süleymaniye
7. Bozdağ
8. Mansura
9. Bozdağ (Aytotro)
10. Selçuklu
11. Alevkaya
12. Poli
13. Karşıyaka
14. Fasli
15. Demirci
16. Girit
17. Yukarı Arodez
18. Akarsu
19. Çıralı
20. Baf
21. Yeroşuba
22. Aşelya
23. Ovalık
24. Olukönü
25. Gözügüzel
26. Çerkez
27. Kayakale
28. Fasula
29. Silifke
30. Ceylan
31. Elmalı
66. Bahçalar (Larnaka)
67. Aletirke
68. Akkor
69. Yukarı Lefkara
70. Engindere
71. Amarget
72. Akkargı
73. Kurtağa
74. Yoğurtçular
75. Soğucak
76. Hulu
77. Bozalan
78. Girit (Baf)
79. Aktepe
80. Fisula
81. Bağlarbaşı
82. Yerovası
83. Ceyhan
84. Yuvalı
85. Yukarı Arhimandıra
86. Taşlıca
87. Çeliktaş
88. Pissuri
89. Yunus
90. Çamlıbel
91. Akhisar
92. Gaziler
93. Dali
94. Gadatyonda
95. Analyonda
96. Dizdarköy

32. Koraku
33. Linu
34. Esendağ
35. Dereliköy
36. Ayyorgi
37. Gemikonağı
38. Cengizköy
39. Yeşilyurt
40. Yukarı Kurtboğan
41. Peristeron
42. Güzelyurt
43. Akdeniz
44. Yorgoz
45. Karşıyaka
46. Lapta
47. Girne
48. Ozanköy
49. Çatalköy
50. Arapköy
51. Teknecik
52. Ayermola
53. Ayvasıl
54. Yılmazköy
55. Gürpınar
56. İkidere
57. Argaca
58. Denya
59. Akaça
60. Orunda
61. Zeytinlik (Alifodes)
62. Aredyu
63. Kalavason
64. Maroni
65. Softalar
97. Dereliköy
98. Arpalık
99. Yenişehir
100. Aşağı Deftera
101. Aşağı Lakadamya
102. Atalasa
103. Küçük Kaymaklı
104. Gelibolu
105. Tahtakale
106. Minareliköy
107. Balıkesir
108. Gaziköy
109. Paşaköy
110. Pınarlı
111. Geçitkale
112. Alaniçi
113. Mutluyaka
114. Yeni Boğaziçi
115. Kuzucuk
116. Ötüken
117. Sınırüstü
118. Bahçalar (Magosa)
119. Deregeçit
120. Otluk
121. Boltaşlı
122. Gelincik
123. Kilamenos
124. Adaçay
125. Eğlence
126. Yağmuralan
127. Matyat

EK 10: KIBRISTA YAPILAN REFERANDUM SONUÇLARI

Şekil 1: Referandum öncesi Rum'ların hayır mitingi

Güney Kıbrıs'ta referandum sonucunda sandıklardan yüzde 24.2 "evet", yüzde 75.8 "hayır" oyu çıktı. KKTC vatandaşlarının ise yüzde 64.91'i Evet, yüzde 35.09'u Hayır oyu kullandı.

KKTC' inde Referanduma katılma oranı ise yüzde 84.35 olarak gerçekleşti.

YSK'nın KKTC geneli için açıkladığı referendum sonuçları şöyledir:

Toplam Sandık Sayısı 563

Kayıtlı Seçmen Sayısı 143639

Oy Kullanan Seçmen Sayısı 121160

Geçerli Oy Toplamı 119619

Seçime Katılma Oranı (%) 84.35

EVET Oylarının Toplamı 77646

EVET Oylarının Yüzdesi 64.91

HAYIR Oylarının Toplamı 41973

HAYIR Oylarının Yüzdesi 35.09 .

EK 11: MAKARİOS'UN SERBEST BIRAKILMASI İÇİN İNGİLTERE İLE YUNANİSTAN ARASINDAKİ ANTLAŞMA

Valinin bu teşebbüsleri karşısında EOKA lideri GRİVAS tedhiş eylemlerini daha da hızlandırmış, bu esnada tutuklu iki EOKA tedhişçisi MİHALAKİS SAVA KARAOLİS ve ANDREAS DİMİTRİU'nun idam kararlarının Valilikce tasvib edilmesi onu hayli kızdırmış ve yoğun bir misilleme hareketine girişmiştir.

MAKARİOS'UN SÜRGÜNDEN DÖNMESİ VE İNGİLTERE - YUNANİSTAN ARASINDA ANDLAŞMA

14 Mart 1957 tarihinde bir beyanname yayınlayan EOKA lideri GRİVAS bu beyannamesinde İNGİLTERE Hükümeti'ne yeniden mütareke teklifinde bulunmuş ve Başpiskopos Makarios-III'ün serbest bırakılması halinde faaliyetlerini geçici olarak durduracağını bildirmiştir. Beyannamede özetle şu hususlar kaydedilmekteydi:

«Birleşmiş Milletler anayasası prensiplerine uygun bir şekilde KIBRIS meselesinin sulh yolu ile halledilmesine dair geçenlerde alınan Birleşmiş Milletler, kararının ruhuna uyarak ilân ederiz ki; İNGİLTERE ile KIBRIS'lıların hakiki lideri Başpiskopos Makarios arasında yeniden müzakerelere girişilmesini kolaylaştırmak için Başpiskopos serbest bırakılır bırakılmaz bütün faaliyetlerimizi muvakkaten durmağa hazırız.»

EOKA liderinin bu mutareke teklifi esasen çöküntü halinde bulunan teşkilatın içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulabilmesi için vekati kazanmak üzere yeni tertiplenmiş bir taktiktir. Bu beyanname teşkilatın kökünden sarsıldığına EOKA lideri GRİVAS'ın inanmış olduğunu kanıtlamaktadır. GRİVAS tarafından yapılan mütareke teklifi esasen Makarios-III'le gizlice ve tahriri bir şekilde yapılan bir anlaşma ve danışma şeklinde cereyan etmiştir.

EK 12: DENKTAŞ'IN, ANNAN VE PAPADOPULOS'A GÖNDERDİĞİ MEKTUP

Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın, Lefkoşa Uluslararası Havaalanı'nın Birlemiş Milletler İdaresi altında iki tarafın kullanımına açılması önerisiyle BM Genel Sekreteri Kofi Annan ve Rum Yönetimi Başkanı Tasos Papadopulos'a bugün gönderdiği mektuplar açıklandı.

Cumhurbaşkanlığı'ndan verilen bilgiye göre, Cumhurbaşkanı Denktaş'ın, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'a gönderdiği mektubun metni şöyle:

"Ekselansları;

Bildiğiniz üzere, 2 Nisan 2003 tarihli güven yaratıcı önlemler paketimizi Rum tarafının reddetmesinin ardından, Kıbrıs Türk tarafı halkların iki taraf arasında serbest dolaşımını kolaylaştıran güven yaratıcı önlemleri tek taraflı olarak uygulamaya koymuştur. Rum tarafının bu önemli adıma karşılık verme konusunda isteksizlik göstermesine karşın Kıbrıs Türk halkı ve Rum halkı bu girişime olumlu tepki göstermiştir. İlk girişimimizin cesaret veren sonuçları karşısında, bir başka önemli girişim başlatmak için siz ekselanslarının desteğini almak istiyoruz. Genel sekreter Dr. Boutros Boutros-Ghali de 1990'lı yılların başında, iki taraf arasında var olan derin güven bunalımın ancak yeni bir güven atmosferi yaratılması yoluyla aşılabileceği ve bunun da kapsamlı bir çözümü kolaylaştıracağı değerlendirmesinde bulunmuştu. Bu değerlendirmeye dayanarak, Dr. Boutros-Ghali bir güven yaratıcı önlemler paketi önermişti. Bu pakete ilişkin müzakereler 1993 ve 1994 yıllarında devam etmiş, fakat paket neticelendirilememişti. Buna rağmen, örneğin, Lefkoşa Uluslararası Havalimanı'nı her iki tarafa hizmet verecek şekilde 1993-1994 tarihli son BM güven yaratıcı önlemler önerileri temelinde yeniden açabilirsek, bunun, başlatmış olduğumuz güven yaratmaya yönelik çabalara büyük oranda yardımcı olacağına ve bunun neticesinde kapsamlı bir çözüme ulaşma amacına yönelik çabalara esaslı katlı koyacağına kesinlikle inanıyorum. Bu paketle ilgili olarak Türk hükümeti ile yaptığım istişareler sonucunda, bu yeni güven yaratıcı önlemler paketinin uygulanması durumunda Türk yetkililer,Türk hava ve deniz limanları yanında Türk hava sahası da Rum gemi ve uçaklarına açarak bu olumlu adıma katkı koyabileceklerini tarafıma teyit etmişlerdir. Türk yetkililer, bu

bağlamda, karşılıklı ticari ilişkileri geliştirme yönündeki arzularını da ifade etmişlerdir. Bu paket, tabiatıyla, tek taraflı olarak uygulanamaz ve uygulamaya konulabilmesi için Rum tarafı ve BM'nin işbirliği ve mutabakatına gereksinim vardır. Erken zamanda ve olumlu bir sonuç elde etmek amacıyla bu öneriyi ileriye götürmek için siz ekselanslarının iyi niyet misyonunuzu kullanmanızdan memnunluk duyacağım. İlk girişimimizin yarattığı olumlu atmosferi koruyabilmek için bunun önemli olduğuna inanıyorum. Her halükarda, Kıbrıs Türk halkı üzerindeki ağırlığı hissedilmekte olan, özellikle dış ülkelere yönelik seyahat, turizm, ticaret ve ithalat/ihracat alanlarındaki kısıtlama ve ambargoların kaldırılmasının artık zamanı gelmiştir. Ekselansları, en yüksek saygılarımın kabulünü istirham ederim." Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Rum yönetimi Başkanı Tasos Papadopulos'a gönderdiği kısa mektupta ise, Papadopulos'un, güven yaratıcı bu önerisi doğrultusunda işbirliği yapacağı ve amaca ulaşmada genel sekreteri teşvik edeceği ümidini ifade etti. Denktaş Papadopulos'a Annan'a yönelik mektubunun bir örneğini de gönderdi. Cumhurbaşkanı Denktaş'ın, Rum Yönetimi Başkanı Papadopulos'a mektubu şöyle: "Ekselansları Sayın Tasos Papadopulos;

Uzun zamandır devam etmekte olan Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması amacıyla yapılan çalışmaları daha ileriye götürebilmek için gerekli olumlu atmosferin getirilmesine yardımcı olacağına inandığım güven yaratıcı önlemlerin uygulanmasının ilerletilebilmesi hakkında BM genel sekreterine hitap eden kendi kendine izahlı mektubun örneği ilişiktedir. Sizin de, bu önerinin yapıldığı aynı iyi niyet anlayışıyla işbirliği yapacağınızı ve bu amaca ulaşmakta bize yardım etmesi için BM genel sekreterini teşvik edeceğinizi umuyorum.

İçtenlikle..."

EK 13: REFERANDUMA SUNULAN ANNAN PLANI METNİ

31 Mart 2004

KIBRIS SORUNUNUN KAPSAMLI ÇÖZÜMÜ

Eklerin Listesi:

A: Kuruluş Anlaşması

B: Kurucu Devlet Anayasaları

C: Kıbrıs'ta kurulacak yeni düzen ile ilgili Antlaşma

D: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinin Avrupa Birliğine katılım şartlarına ilişkin Taslak Uyum Senedi

E: Kıbrıs'ta kurulacak yeni düzen ile ilgili Antlaşma

F: Karar için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine sunulacak hususlar.

A. KURULUŞ ANLAŞMASI

İçerik Tablosu

ANA MADDELER

Ek I: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası

İlişik 1: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti ve Kurucu Devletlerinin Haritası
İlişik 2: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Bayrağı
İlişik 3: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Marşı
İlişik 4: Federal Mallar
İlişik 5: İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Katalogu

Ek II: Anayasal Nitelikli Yasalar

İlişik 1: Anayasal nitelikli yasaların hazırlanması ve kabulü hakkında anayasal Nitelikli Yasa

İlişik 2: Polisle ilgili hususlar ve Ortak Soruşturma Örgütü'nün oluşumu ve fonksiyonları hakkında Anayasal nitelikli yasalar

İlişik 3:Kurucu Devlet iç vatandaşlık statüsüne ve Kurucu Devlette ikamet haklarına ilişkin Anayasal nitelikli yasa

Ek III: Federal Yasalar

İlişik 1: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin marşı, bayrağı, resmi alametleri ve madalyaları hakkında Federal Yasa

İlişik 2: Dış ilişkilerin yürütülmesi hakkında Federal Yasa

İlişik 3: Avrupa Birliği ilişkilerinin yürütülmesi hakkında Federal Yasa

İlişik 4: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığı ve buna ilişkin konuları düzenleyen Federal Yasa

İlişik 5: Yabancılar, Muhaceret ve İltica hakkında Federal Yasa

İlişik 6: Kıbrıs Merkez Bankası hakkında Federal Yasa

İlişik7: Katma Değer Vergisi hakkında Federal Yasa

İlişik 8: Bütçe hakkında Federal Yasa

İlişik 9:Uluslararası Ticaret, Gümrük ve Rüsumat hakkında Federal Yasa

İlişik 10: Havacılık ve Hava Sahası Yönetimi hakkında Federal Yasa

İlişik 11: Uluslararası Denizcilik, Kara Suları ve Kıta Sahanlığı hakkında Federal Yasalar

İlişik 12:Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğal Su kaynakları ve bu kaynakların Kurucu Devletlerce eşit şekilde paylaşımı ve buna ilişkin konular hakkında Federal Yasa

İlişik 13: Doğal Kaynaklar hakkında Federal Yasa

İlişik 14: Federal Yasaların uygulanması hakkında Federal Yasalar

İlişik 15: İletişim hakkında Federal Yasalar

İlişik 16: Kıbrıs'ın meteoroloji hizmetlerini, işlevlerini ve amaçlarını düzenleyen Federal Yasa

İlişik 17: Ağırlıklar ve ölçü birimleri standartlarının metrik sisteme göre düzenlenmesi ve bu konuyla ilgili hususları ve buna ilişkin konuları düzenleyen Federal Yasa

İlişik 18: Fikri haklar hakkında Federal Yasalar

İlişik 19: Eski Eserler hakkında Federal Yasalar

İlişik 20: Seçimler hakkında Federal Yasalar

İlişik 21:Federal Hükümet dokunulmazlığı ve muafiyetleri ile ilgili Federal Yasa

İlişik 22: İdare hakkında Federal Yasalar

İlişik 23: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dilleri hakkında Federal Yasa

İlişik 24:Federal Polis ve Ortak Soruşturma Örgütü hakkında Federal Yasa

İlişik 25:Yasama Usulü ve Anayasa Değişikliklerinde Uygulanacak Usul hakkında Federal Yasa

İlişik 26:Yargı İdaresi hakkında Federal Yasa

İlişik 27:Federal suçlar hakkında Federal Yasa

İlişik 28:Bazı Üst Düzey Kamu Görevlilerinin Suçlanma ve Yargılanma Yöntemi hakkında Federal Yasa

İlişik 29: İhalelerin Yapılması hakkında Federal Yasa

İlişik 30: Kişisel Verilerin Korunması hakkında Federal Yasa

İlişik 31: Sermaye Piyasalarının Düzenlenmesi hakkında Federal Yasalar

İlişik 32: Sigorta Piyasalarının Düzenlenmesi hakkında Federal Yasalar

İlişik 33: Bankacılık hakkında Federal Yasalar

İlişik 34: Etkin Rekabetin Korunması Amacıyla İşletmeler Arasındaki Bağlantıları Kontrol Eden Federal Yasa

İlişik 35: Rekabetin Korunması hakkında Federal Yasa

Ek IV: Federal Hükümet ve Kurucu Devletler arasındaki İşbirliği Anlaşmaları

İlişik 1: Dış İlişkiler hakkında İşbirliği Anlaşması

İlişik 2: Avrupa Birliği İlişkileri hakkında İşbirliği Anlaşması

İlişik 3: Federal Hükümet ve Kurucu Devletler Arasında Polis Konuları hakkında İşbirliği Anlaşması

Ek V: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bağlayan Uluslararası Antlaşmalar ve Enstrümanların Listesi

Ek VI: Toprak Ayarlamaları

İlişik 1: Kurucu Devletler arasındaki Sınırın detaylı tarifi
İlişik 2: Toprak Ayarlaması Haritaları
İlişik3:Toprak Ayarlamaları ile ilgili safhaları gösteren çizgilerin detaylı tarifi

Ek VII: 1963'ten İtibaren Meydana Gelen Olaylardan etkilenmiş Malların ele alınması

İlişik 1: Tanımlar
İlişik 2: Kıbrıs Mülkiyet Kurulu ve Tazminat Düzenlemeleri
İlişik 3: Mevcut kullanıcılar lehine tedbirler
İlişik 4: Toprak ayarlamasına tabi bölgelerde bulunan mallar
İlişik 5: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanına mektup

Ek VIII: Uzlaşma Komisyonu

Ek IX: Yeni Düzenin Hayata Geçmesi

İlişik 1: Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine mektup
İlişik 2: Avrupa Konseyi Başkanına mektup
İlişik 3: Avrupa Konseyi Genel Sekreterine mektup

ANA MADDELER

i. Kıbrıs'ın ortak vatanımız olduğunu teyit ederek ve 1960 yılında kurulan Cumhuriyet'in ortak kurucuları olduğumuzu hatırlayarak

ii. Geçmişte yaşanan trajik olayların hiçbir zaman tekrarlanmaması azmiyle tehdit ve güç kullanımından veya herhangi bir tarafın diğer bir tarafa hükmetmekten ebediyen reddeden.

iii. Birbirimizin kendine özgü kimliğini ve bütünlüğünü, ilişkimizin bir çoğunluk ve azınlık ilişkisi olmayıp siyasi eşitliğe dayandığını ve bir tarafın diğer tarafa hükmedemeyeceğini ve üzerinde hakimiyet kuramayacağını kabul eden

iv. Ortaklığımızı bu zeminde yenilemeye karar vererek ve bu yeni iki bölgeli ortaklığın birleşik ve bağımsız bir Kıbrıs'ta dostluk, barış, güvenlik ve refahı güvence altına alacak ortak bir gelecek konusunda kararlılık gösteren

v. Uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler'in ilke ve amaçlarına bağlılığımızın altını çizen

vi. Kendilerini demokratik ilkeler, bireysel insan hakları ve temel özgürlüklerle birlikte bir tarafın diğer bir tarafın kültürel, dini, siyasi ve sosyal kimliğine ve diline saygı göstermeye adayan

vii. Doğu Akdeniz'de barışçıl bir ortamda Yunanistan ve Türkiye ile özel dostluk bağlarımızı devam ettirmeye ve Yunanistan ve Türkiye arasındaki dengeye saygı göstermeye kararlı olan

viii. Avrupa Birliği'ne katılmayı aynı şekilde ve Türkiye'nin de katılacağı güne ümitle bakan

Biz, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler, asli kurucu yetkimizi kullanarak özgür, demokratik ve ayrı ayrı ifade edilen ortak irademizle işbu Kuruluş Anlaşması'nı kabul ederiz.

Madde 1 Kurulacak Yeni Düzen

1. İşbu Anlaşma, Kıbrıs'ta yeni bir düzen kurar.

2. İşbu Anlaşma'da listelenen antlaşmalar Kıbrıs'ı bağlar ve ilişikte sunulan mevzuat işbu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle uygulanır.

3. Kuruluş Antlaşması, Garanti Antlaşması ve İttifak Antlaşması yürürlükte kalır ve mutatis mutandis yeni düzene uygulanır. İşbu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık ile Kuruluş, Garanti ve İttifak Antlaşmaları'na ek protokollerin yanısıra Kıbrıs'taki yeni düzenle ilgili hususlara ilişkin bir Antlaşma imzalar.

4. Kıbrıs, 1 Mayıs 2004 itibarıyla Avrupa Birliği'ne tam üye olacaktır.

5. Garanti ve İttifak Antlaşmaları ile işbu Anlaşma'nın Kıbrıs'ta oluşturduğu dengeye saygı göstererek Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye ile olan özel dostluk bağlarını sürdürecek ve bir Avrupa Birliği üyesi ülke olarak Türkiye'nin de Avrupa Birliği'ne katılımını destekleyecektir.

6. İşbu Anlaşma ile kurulan düzene yapılacak tek taraflı herhangi bir değişiklik, Kıbrıs'ın özellikle bir bütün veya kısmi olarak başka diğer bir ülke ile birleşmesi veya herhangi bir şekilde taksimi veya ayrılması, yasaklanır. İşbu Anlaşma'daki hiçbir husus, bu yasakla çelişir biçimde yorumlanamaz.

Madde 2 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, Federal Hükümeti ve Kurucu Devletleri

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni oluşturan federal hükümet, kurucu devletlerin statüsü ve birbirleriyle olan ilişkileri, İsviçre modelindeki federal hükümet ve kantonları ile olan ilişkisi ve bunların statüsü esas alınarak oluşturulur. Buna göre:

a. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, bir federal hükümet ile, biri Kıbrıs Rum Devleti diğeri ise Kıbrıs Türk Devleti olan iki eşit kurucu devletten oluşan, fesh edilemez bir ortaklık yapısı olan, bağımsız bir devlettir. Kıbrıs'ın tek bir uluslararası kimliği ve egemenliği vardır ve Birleşmiş Milletler üyesidir. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, Anayasa'sı uyarınca hukukun üstünlüğü, demokrasi, temsili cumhuriyet hükümeti, siyasi eşitlik, iki bölgelilik ve Kurucu devletlerin eşit statüsü temel ilkeleri çerçevesinde yapılandırılır.

b. Federal hükümet, Kıbrıs'ın uluslararası alanda ve Avrupa Birliği'nde tek sesle konuşmasını ve hareket etmesini, bir Avrupa Birliği üyesi ülke olarak yükümlülüklerini yerine getirmesini, bütünlüğünü, sınırlarını, kaynaklarını ve tarihi mirasını korumasını sağlayan Anayasa'da belirtilen yetkilerini egemence kullanır.

c. Kurucu devletler eşit statüdedirler. Anayasa'nın koyduğu sınırlar çerçevesinde ve Anayasa'nın federal hükümetine verdiği tüm yetkilerden arta kalan yetkileri egemence kullanarak kendi Anayasaları altında kendilerini özgürce yapılandırırlar.

2. Kurucu devletler, İşbirliği Anlaşmaları'nın yanısıra hem federal parlamento hem de kurucu devlet yasama organlarınca kabul edilen Anayasal Nitelikli Yasalar aracılığıyla gerek kendi aralarında gerekse federal devlet ile işbirliği ve koordinasyonu sağlar. Özellikle kurucu devletler, kendi yetki alanlarına giren hususlara ilişkin dış ilişkiler ve Avrupa Birliği ilişkileriyle ilgili siyaset oluşturulması ve uygulanması sürecinde Belçika örneğine uygun olarak

hazırlanan İşbirliği Anlaşmalarındaki esasları uygular. Kurucu devletler Anayasa'ya uygun olarak dış dünya ile ticari ve kültürel ilişkiler kurabilirler.

3. Federal hükümet ve kurucu devletler, birbirlerinin yetki ve işlevlerine bütünüyle saygı gösterir ve birbirlerinin yetki ve işlevlerini ihlal etmez. Federal Devlet ve kurucu devletlerin yasaları arasında herhangi bir hiyerarşi yoktur. Anayasaya aykırı herhangi bir işlem hükümsüz ve geçersizdir.

4. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyet'inin Anayasası, Anayasa'da özel olarak belirtilen hükümler uyarınca her kurucu devlet'in seçmenlerinin ayrı ayrı çoğunluk oyu ile tadil edilebilir.

Madde 3 Vatandaşlık, ikamet ve hüviyet

1. Tek bir Kıbrıs vatandaşlığı vardır. Kıbrıs vatandaşlığına uygunluk özel çoğunlukla kabul edilen federal yasa ile düzenlenir.

2. Tüm Kıbrıs vatandaşları aynı zamanda kurucu devlet iç vatandaşlığından yararlanır. Bu statü, Kıbrıs vatandaşlığını tamamlayıcı özellikte olup onun yerine geçmez.

3. Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler tarafından ayrı ayrı yapılacak Senatörlük seçimleri dışında, federal düzeydeki siyasal haklar, kurucu devlet iç vatandaşlık statüsüne dayalı olarak uygulanacaktır. Kurucu devlette siyasi ve yerel seviyedeki haklar daimi ikametgah yerinde kullanılır.

4. Kıbrıs, kimliğini muhafaza etmek amacıyla,Yunan ve Türk uyruklularının göçmenliği hususunda ayrımcı olmayan ve AB müktesebatına uygun şekilde belirli koruyucu tedbirler alabilir.

5. Buna ilave olarak, 19 yıllık bir geçiş dönemi süresince veya Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine kadar, hangisi daha önce gerçekleşirse Kıbrıs, Kıbrıs'ta ikamet etmekte olan Yunan vatandaşlarının sayısının Kıbrıs Rum kurucu devlet iç vatandaşlık statüsüne haiz Kıbrıs vatandaşlarının % 5'ine ulaşmaları durumunda, veya Kıbrıs'ta ikamet etmekte olan Türk vatandaşlarının sayısının Kıbrıs Türk Kurucu devleti iç vatandaşlık statüsüne haiz ve Kıbrıs'ta ikamet eden Kıbrıs vatandaşlarının % 5'ine ulaşması durumunda Kıbrıs'ta Yunan ve Türk vatandaşlarının ikamet haklarına kısıtlama getirebilir.

6. Kendi kimliğini muhafaza etmek amacıyla bir kurucu devlet, iç vatandaşlık statüsü taşımayan kişilerin ikameti hususunda, AB müktesebatına uygun ve ayrımcı olmayan belirli koruyucu tedbirler alabilir.

7. Buna ilaveten, Anayasal nitelikli yasaya uygun olarak, bir kurucu devlet geçiş dönemi için, diğer kurucu devletten gelecek kişilerin ikametini kısıtlayabilir. Bu bağlamda, kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini takip eden beşinci yılın sonuna kadar bir moratoryum koyabilir ve bu süreden sonra 6'ıncı ve 9'uncu yıllar arasında eğer diğer kurucu devletten gelen kişilerin sayısı herhangi bir köyün veya belediye'nin nüfusunun %6'sına, ve 10'uncu ve 14'üncü yıllar arasında %12'sine, 19'uncu yıla kadar veya Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılımına kadar, bunlardan hangisi daha önce gerçekleşecekse, %18'e ulaşırsa kısıtlamalara müsaade edilebilir. İkinci yıldan sonra böyle kısıtlamalar bir eş veya kardeşlerinden biri refakatindeki 65 yaş üzeri olan önceki sakinlere uygulanmayacağı gibi, belirlenmiş köylerin önceki sakinlerine de uygulanmaz.

Madde 4 Temel hak ve özgürlükler

1. İnsan hakları ve temel özgürlükler Anayasada düzenleme altına alınır. Hiçbir şahsa cinsiyeti, etnik kökeni, dini kimliği, veya kurucu devlet vatandaşlığı statüsü nedeniyle ayrımcılık yapılamaz. Dolaşım ve yerleşim özgürlüğü sadece işbu Anlaşmada belirtildiği şekilde kısıtlanabilir.

2. Diğer kurucu devletin sınırları içerisinde kalan belirlenmiş köylerde yaşayan Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türkler, kültürel, dini, ve eğitim haklarından yararlanır ve ilgili kurucu devletin yasama organında temsil edilir.

3. Maronit, Latin ve Ermenilerden oluşan dini azınlıkların hakları uluslararası standartlara uygun olarak güvence altına alınır ve bu haklar yasama organlarından temsil de dahil olmak üzere kültürel, eğitim ve dinsel hakları da içerir.

Madde 5 Federal hükümet

1. Senato ve Temsilciler Meclisi olmak üzere iki meclisten oluşan Federal Parlamento yasama yetkisini kullanır:

a. Her meclis 48 üyeden oluşur. Senato, eşit sayıda Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk'ten oluşur. Temsilciler Meclisi her kurucu devletin iç vatandaşlık statüsüne haiz şahısların oranına göre, herhangi bir kurucu devlete düşen sandalye sayısı toplam sandalye sayısının dörtte birinden az olmamak kaydıyla oluşturulur.

b. Parlamento kararları, her kurucu devletten senatör sayısının dörtte birinin oylamaya katılımını ve her iki meclisin basit çoğunluk onayını gerektirir. Belirli konularda ise, oylamaya her kurucu devletten hazır bulunan senatörlerin beşte iki özel çoğunluğu aranacaktır.

2. Devlet Başkanlığı makamına sahip olan Başkanlık Konseyi yürütme yetkisini kullanır.

a. Başkanlık Konseyi, tek liste içinden Senatoda özel çoğunlukla seçilen ve Temsilciler Meclisinde çoğunlukla onaylanan beş yıllık bir dönem için seçilir. Başkanlık Konseyi altı oy hakkı olan üyeden ve Parlamentonun karar vermesi durumunda oy hakkı olmayan ilave üyelerden oluşur. Başkanlık Konseyinin oluşumu, her kurucu devletin iç vatandaşlık statüsüne haiz şahısların sayısıyla orantılıdır, ancak başkanlık Konsey'inin oy kullanma hakkı olan üyelerin sayısının en az üçte biri ve oy kullanma hakkı olmayan üyelerin üçte biri her bir kurucu devletten gelir.

b. Başkanlık Konseyi, kararların konsensüs ile alınması yönünde gayret sarf eder. Ancak Konsey, bunun başarılamadığı durumlarda, aksi belirtilmedikçe her kurucu devletten asgari birer temsilcinin katılması koşuluyla kararını mevcut üyelerinin basit çoğunluğu ile alır.

c. Oy kullanma hakkına bakılmaksızın, Konseyin üyeleri eşittir. Bakanlıkların dağılımı Konsey üyeleri arasında kararlaştırılır. Dışişleri ve Avrupa Birliği ilişkileri ile ilgili Bakanlar, aynı kurucu devletten gelemez.

d. Başkanlık Konseyi aksine karar vermediği sürece aynı kurucu devletten gelmeyen iki üyesini, her oniki ayda bir rotasyona tabi tutulacak şekilde Konseyin Başkan ve Başkan Yardımcısı olarak seçer. Her dönem, nüfusu daha fazla olan kurucu devletten çıkan üye ilk Başkan olacaktır. Başkan ve onun yokluğunda veya geçici olarak görev yapamadığı durumlarda Başkan Yardımcısı, Devlet Başkanı ve Hükümet Başkanı olarak Konseyi temsil edecektir. Başkan Yardımcısı Avrupa Konseyi toplantılarında Başkana eşlik

edecektir. Başkan ve Başkan Yardımcısı Konseyde belirleyici oy hakkına veya başka şekilde artırılan yetkilere sahip olamaz.

e. Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki ilk on yıl içinde, kurucu devletlerin hükümet başkanları, Konsey'in toplantılarına oy hakkı olmaksızın katılmaya davet edilecektir; on yıl sonunda ise bu katılım periyodik esasa dayandırılacaktır.

3. Kıbrıs Merkez Bankası, Başsavcılık ve Sayıştay Başkanlığı makamları bağımsızdır.

Madde 6 Yüksek Mahkeme

1. Yüksek Mahkeme, Anayasanın uygulanmasını denetler ve Anayasaya bütünüyle saygıyı sağlar.

2. Yasada aksi öngörülmediği taktirde Yüksek Mahkeme her kurucu devletten eşit sayıda yargıç ile üç de Kıbrıslı olmayan yargıçtan oluşur.

3. Yüksek Mahkeme, diğer görevlerinin yanı sıra, kurucu devletler arasındaki veya kurucu devletlerden biri veya her ikisi ile federal hükümet arasındaki uyuşmazlıkları çözümler ve federal hükümetin düzgün çalışması açısından kaçınılmaz olduğu durumlarda, federal kurumlar arasındaki tıkanıklıkları, geçici olarak çözüme kavuşturur.

Madde 7 Geçici federal ve kurucu devlet kurumları

1. Federal kurumlar, Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle yerlerini alacak ve geçiş dönemi süresince, faaliyetleriyle işlevlerini geliştirecektir.

2. Kurucu devletlerin geçici yasama, yürütme ve yargı organları anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle yerlerini alacaktır. Federal düzeyde, devlet başkanlığı makamı eş-başkanlar tarafından yürütülecektir. Federal hükümet, altı üyeli (üç Kıbrıslı Rum, üç Kıbrıslı Türk) Bakanlar kurulundan oluşacaktır. Her kurucu devlet parlamentosundan gelecek delegeler geçici federal Parlamentoda (24 Kıbrıslı Rum, 24 Kıbrıslı Türk) ve Avrupa Parlamentosundaki (dört Kıbrıslı Rum, 2 Kıbrıslı Türk) sandalyeleri dolduracaktır.

3. 13 Haziran 2004 tarihinde Kurucu, Federal ve Avrupa Birliği düzeyinde genel seçimler yapılacak ve bundan sonra Kurucu Devlet ve Federal hükümet düzenli olarak işlevlerine başlayacak, ancak Federal düzeydeki Başkanlık ve

Başkan Yardımcılığı makamları Başkanlık Konseyinin ilk döneminde her on ayda bir rotasyona tabi olacaktır.

4. Yüksek Mahkeme işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi üzerine işlevlerini yerine getirmeye başlar.

Madde 8 Askersizleştirme

1. Aşağıdakileri dikkate alarak:

a. Garanti Antlaşması, işbu Anlaşmanın ve Anayasanın oluşturduğu yeni düzene mutatis mutandis uygulanarak, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzeni yanında, Kurucu Devletlerin de toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzenini de kapsar;

b. İttifak Antlaşması uyarınca Yunan ve Türk birliklerinin sırasıyla Kıbrıs Rum devleti ve Kıbrıs Türk devletinde aşağıdaki şekilde konuşlanmalarına izin verilecektir:

i) 2011 yılına kadar her birlik tüm rütbeler dahil 6,000'i geçmeyecek;

ii) 2018 yılına kadar veya Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılımına kadar, hangisi daha erkense, her birlik tüm rütbeler dahil 3,000'i geçmeyecek, ve

iii) Bundan sonraki sürede Yunan birliğinin tüm rütbeler dahil sayısı 950'yi, Türk birliğinin tüm rütbeler dahil sayısı 650'yi geçmeyecek, ve birliklerin adadan tümüyle çekilmesi hususu üç yıllık sürelerle gözden geçirilecektir;

c. Türk ve Yunan kuvvetleri ile silâh ve teçhizatları önceden belirlenecek yerlerde yeniden konuşlandırılacak ve üzerinde uzlaşılan seviyeye getirilecektir. Bu seviyenin üstündeki kuvvetler, silah ve teçhizat geri çekilecektir;

d. Bu Anlaşmanın uygulanmasını izlemek için bir Birleşmiş Milletler Barış Gücü oluşturulacak ve bu güç Anlaşma hükümlerine uyumu sağlamak için tüm gayretini sarf ederek, güvenli bir ortamın idamesine katkıda bulunacak ve bu güç, her iki kurucu devletin onayı alınarak federal hükümet tarafından aksine bir karar alınıncaya kadar kalacaktır;

e. Kıbrıs'a silah tedariki, hem ithalatçıları hem de ihracatçıları hukuken bağlayıcı olacak şekilde, yasaklanacaktır; ve

f. Birleşmiş Milletler'in başkanlığında, garantör güçler, federal hükümet ve kurucu devletlerin temsilcileri ile oluşturulacak bir İzleme Komitesi, Anlaşmanın uygulanmasını izleyecektir;

Kıbrıs askersizleştirilerek, tüm Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk kuvvetler, yedek birlikler de dahil olmak üzere dağıtılacak ve silahları da Türk ve Yunan Kuvvetlerinin yeniden konuşlandırılıp, düzenlenmesiyle ilgili aşamalarla eşzamanlı olarak adadan çıkarılacaktır.

2. Paramiliter veya yedek birlikler olmayacak ve vatandaşlara askeri veya paramiliter eğitim verilmeyecek. Ruhsatlı, spor amaçlı tüfeklerden başka tüm silahlar yasaklanacaktır.

3. Kurucu devletler, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ne, federal hükümete, kurucu devletlere veya garantör güçlere karşı şiddet kullanımını veya kışkırtıcılığını yasaklayacaktır.

4. Kurucu devletlerin rızası olmaksızın, Kıbrıs, toprağını uluslararası askeri operasyonlara tahsis etmeyecek; ve bunun için, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımına kadar, Yunanistan'la Türkiye'nin de rızası gerekecektir.

5. Federal hükümet ve Kurucu devletler Birleşmiş Milletler faaliyetleri ile işbirliği yapar. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyet'i ilk üç yıl içerisinde Birleşmiş Milletler operasyonlarının maliyetinin yarısını, daha sonraki dönemde ise üçte ikisini karşılayacaktır. Bu düzenleme 2010 yılında tekrar gözden geçirilecektir.

6. Bu hükümler, Kuruluş Antlaşması, Garanti Antlaşması, İttifak Antlaşması, Birleşmiş Milletler barış gücü operasyonu mandasına ve Anayasanın federal ve kurucu devlet polisi ve Ortak Soruşturma Örgütüne ilişkin hükümlerine halel getirmez.

Madde 9 Kurucu devlet sınırları ve toprak ayarlaması

1. Kurucu devletlerin sınırları işbu Anlaşmanın bir bölümünü oluşturan haritada tasvir edildiği gibidir[1].

2. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini müteakip, toprak ayarlaması sonucu yasal olarak Kıbrıs Rum Devletine ait olan bölgelerin idaresi üç yılı geçmeyecek geçici bir süre için Kıbrıs Türk Devletinde olur. Kıbrıs Rum Devletine devredilecek bölgelerin idaresi işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini

[1] **Gözlem:** Anayasaya eklenen iki tane harita vardır. Birinci harita, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarını ve Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesini müteakip kurucu devlet toprakları sınırlarını gösterir. İkinci harita, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti toprakları ve Kuruluş Anlaşmasına eklenen protokolün yürürlüğe girmesini müteakip kurucu devletlerin toprak sınırlarını gösterir.

müteakip 104 gün içerisinde altı safha halinde 42 aylık bir süre için sözkonusu devlete bitişik olan ve büyük ölçüde yerleşime açık olmayan bölgelerin idaresinin Rum Devletine Birleşmiş Milletler gözetiminde devredilmesiyle başlar. Anlaşmada belirtildiği gibi Birleşmiş Milletler gözetiminde toprak devrine ilişkin ilgili faaliyetler belirlenmiş bölgelerin devrinin tamamlanmasından önceki son aylarda artırılacaktır.

3. Özel düzenlemeler, toprak ayarlamalarına maruz kalan bölgelerde halen ikamet edenlerin hakları ve çıkarlarını koruyacak ve bu kişilerin yeniden yerleştirilmeleri için geçimlerini de sağlayabilecekleri koşulların bulunduğu uygun yerlerde yeterli alternatif barınak sağlanacaktır.

Madde 10 Mülkiyet

1. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce gerçekleşen olaylar neticesinde mallarının tasarrufunu kaybeden mal sahiplerinin talepleri, kapsamlı bir biçimde, uluslararası hukuka uygun olarak ve mallarının tasarrufunu kaybeden mal sahipleri ile şimdiki kullanıcıların kişisel haklarına ve iki bölgelilik ilkesine saygı gösterilerek çözümlenecektir.

2. Toprak ayarlamasına tabi bölgelerdeki taşınmaz mallar, mallarının tasarrufunu kaybeden mal sahiplerine geri iade edilir.

3. Toprak ayarlamasına tabi olmayan bölgelerde, geri iade veya tazminat yoluyla mülkiyet haklarının kullanımı için yapılacak düzenlemeler, aşağıdaki temel kurallara göre olur:

a. Tasarrufunu kaybeden mal sahipleri ve kuruluşlar tazminat almayı tercih etmeleri durumunda, mallarının tasarrufunu kaybettikleri andaki değerin kıyaslanabilir yerlerdeki gayrimenkul değerlerinin kıymetini yansıtacak şekilde ayarlanması baz alınmak suretiyle tam ve etkin tazminat alır. Tazminatlar, devlet garantili tahvil ve Mal Değer Belgesi şeklinde ödenecektir;

b. Tasarrufu kaybeden diğer tüm mal sahipleri toplam mülkiyetlerinin üçte bir oranındaki değerin ve üçte bir oranındaki kullanım alanının iadesi hakkına ve geriye kalan üçte ikilik bölüm için ise tam ve etkin tazminat hakkına sahiptirler. Ancak, daha önce inşa ettikleri veya son on yıl içerisinde yaşadıkları bir konut ve bir dönüme kadar bitişik bir araziye de, mülkiyetlerinin toplam değer ve kullanım alanının üçte birinden daha fazla olsa bile geri iadeye hakları vardır.

c. Tasarrufunu kaybeden mal sahipleri taşınmaz mallarından herhangi birini geri iade amacıyla seçebilirler. Bu düzenlemeye uygun olarak mevcut kullanıcı tarafından takas edilen veya esaslı inkişaf yapan biri tarafından satın alınanlar haricinde tasarrufunu kaybeden mal sahipleri taşınmaz mallarından birini geri dönmek amacıyla seçebilirler. Taşınmaz malı kendisine iade edilemeyecek veya gönüllü olarak mevcut kullanıcının hakkını kabul eden tasarrufu kaybeden mal sahibi aynı köyde veya belediye içerisinde eşit büyüklükte ve değerde başka bir taşınmaz mal hakkına sahiptir. Kişi kendi hakkını aynı bölgeden tasarrufunu kaybeden başka bir kişiye satabilir ve hakkı satın alan kişi bunu kendi hakkıyla birleştirebilir.

d. Tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin, mallarının tasarrufunu idari bir karar neticesinde ellerinde bulunduran şimdiki kullanıcılar, diğer kurucu devlette bulunan ve tasarrufunu kaybettikleri eşdeğerdeki mülkiyetten feragat etmek suretiyle başvuruda bulunarak şu anda kullanılan mülkiyetin tapusunu alır;

e. Kişiler ayrıca büyük ölçüde inkişaf ettirilen mülkiyetin orijinal değerini ödemek kaydıyla söz konusu gayrimenkulün tapusunu başvuru yaparak alır; ve

f. Taşınmaz malı tahliyesi istenilen Kıbrıs vatandaşı olan şimdiki kullanıcıların yeterli alternatif barınak sağlanıncaya kadar sözkonusu mülkiyeti tahliyesi gerekmez.

4. Taşınmaz mallara ilişkin talepler iki kurucu devletten ve Kıbrıslı olmayan eşit sayıda üyeden oluşan bağımsız ve tarafsız Mülkiyet Kurulu tarafından kabul ve icra edilir. Mülkiyet Kurulu ekonomik uygulama esasına dayalı olarak şubeler şeklinde düzenlenecektir. Kişiler arasında doğrudan temas gerekli olmaz.

Madde 11 Uzlaşma Komisyonu

1. Bağımsız ve tarafsız bir Uzlaşma Komisyonu, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında anlayış, hoşgörü ve karşılıklı saygıyı teşvik eder.

2. Komisyon, her kurucu devletten eşit sayıda kadın ve erkek üyelerle, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin federal hükümet ve kurucu devletler ile istişare ederek ataması öngörülen en az bir Kıbrıslı olmayan üyeden oluşur.

Madde 12 Geçmiş İşlemler

1. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce Kıbrıs'taki[2] herhangi bir makamın yasama, yürütme veya yargıya ilişkin bir icraatı işbu Anlaşmanın herhangi bir maddesi ile bağdaşmaz veya herhangi bir maddesine veya uluslararası hukuka[3] aykırı olmaması kaydıyla söz konusu Anlaşmanın[4] yürürlüğe girmesini müteakip yürürlükte olmaya devam eder. Hiç kimse işbu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesinden önce olanlardan dolayı bu işlemlerin geçerliliğine itiraz edemez.

2. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi öncesinde yapılan işlemlerin neden olduğu yükümlülük ve tazminat talepleri, işbu Anlaşmanın hükümleri gereği aksi düzenlenmediği durumlarda, iddia sahibinin bulunduğu kurucu devlet tarafından ele alınır.

Madde 13 Yürürlüğe giriş ve uygulama

1. İşbu Anlaşma, söz konusu Anlaşma uyarınca iki tarafın ayrı ayrı ve eşzamanlı olarak gerçekleştireceği referandumlar ve sonuçlarının teyidini müteakip Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık tarafından Kıbrıs'taki yeni düzene ilişkin ilgili konuları içeren Atlaşmayı imzalamaları sonrasında yürürlüğe girer.

2. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini müteakip, Ada çapında, Anayasada belirtilen bayraklar dışındaki tüm bayrakların indirilerek yerlerine Anayasada belirtilen Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti ve kurucu devlet bayraklarının göndere çekileceği ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti ve kurucu devlet marşlarının çalınacağı kutlamalar yapılır.

3. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini müteakip, Eşbaşkanlar bundan böyle Kıbrıs'ın Birleşmiş Milletler'deki üyelik haklarının kullanılmasının ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin yeni düzen uyarınca olacağı hususunda Birleşmiş Milletleri bilgilendirir. Üzerinde uzlaşılan Kıbrıs bayrağı Birleşmiş Milletler Merkezi'nde göndere çekilir.

---

[2] **Gözlem:** Burada kullanılan Kıbrıs terimi Egemen Üsler Bölgesi dışındaki Kıbrıs adası olarak anlaşılacaktır.

[3] **Gözlem:** Bu, uluslararası hukukla çelişki veya tezat teşkil eden kriter, uluslararası hukuka ters düşen herhangi bir eyleme atıfta bulunur. Maddenin tümünde olduğu gibi bu atıf uluslararası hukuk tahtında ilgili makamların meşruiyeti ve statüsüne halel vermez.

[4] **Gözlem**: Vatandaşlık, muhaceret ve 1963'ten bu yana meydana gelen olaylardan etkilenmiş mallara ilişkin hususlar işbu Anlaşma uyarınca kapsamlı bir biçimde ele alınır; işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce geçerli olan bu hususlarla ilgili işlemler işbu Anlaşmanın hükümlerine aykırı olması durumunda geçerliliğini yitirecek.

4. İşbu Anlaşma, Anlaşmanın çeşitli bölümlerinde belirtilen bağlayıcı zaman çerçevesi ve uygulama takvimi bağlamında uygulanır.

Madde 14 Ekler

Yukarıdaki ana maddeler işbu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını oluşturan detaylı hukuki bir dille yazılmış Ekler'den oluşmaktadır.

EK I: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ ANAYASASI

BÖLÜM I: TEMEL MADDELER

BÖLÜM II:GENEL HÜKÜMLER

BÖLÜM III: TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

BÖLÜM IV: FEDERAL HÜKÜMET VE KURUCU DEVLETLER

BÖLÜM V: FEDERAL KURUMLAR
Kısım A: Yasama
Kısım B: Yürütme
Kısım C: Bağımsız Görevliler ve Kurumlar
Kısım D: Yargı

BÖLÜM VI: ANAYASA'NIN DEĞİŞTİRİLMESİ

BÖLÜM VII:GEÇİCİ HÜKÜMLER

İLİŞİK 1: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ VE KURUCU DEVLETLERİNİN HARİTASI

İLİŞİK 2: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ BAYRAĞI

İLİŞİK 3: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ MARŞI

İLİŞİK 4: FEDERAL MALLAR

Bölüm I: TEMEL MADDELER

Madde 1 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, tek uluslararası tüzel kişiliğe ve federal hükümete sahip bağımsız ve egemen bir devlettir ve Kıbrıs Rum Devleti ve Kıbrıs Türk Devleti olarak iki kurucu devletlerden oluşur.

2. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzeni herkes tarafından korunur ve saygı gösterilir.

3. Kıbrıs'ın bir bütün veya kısmi olarak başka diğer bir ülke ile birleşmesi, herhangi bir şekilde taksimi veya ayrılması ve Kuruluş Anlaşması ile işbu Anayasa ile kurulmuş olan düzene herhangi bir tek taraflı değişiklik yapılması yasaktır.

4. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, bu Anayasa uyarınca, hukukun üstünlüğü, demokrasi, temsili cumhuriyet hükümeti, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türklerin siyasi eşitliği, iki bölgelilik ve kurucu devletlerin eşit statüsü temel ilkeleri çerçevesinde yapılandırılır.

Madde 2 Kurucu devletler

1. Kurucu devletler eşit statüye sahiptirler. Her kurucu devlet, işbu Anayasanın öngördüğü çerçeve ve ekindeki haritalarda belirtilen toprak sınırları içerisinde yetkisini icra eder.

2. Kurucu devletlerin kimliği, toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzeni herkes tarafından korunur ve saygı gösterilir.

3. İşbu Anayasanın öngördüğü çerçevede ve hukukun üstünlüğü, demokrasi ve temsili cumhuriyet hükümeti temel ilkeleri uyarınca kurucu devletler kendi Anayasaları uyarınca kendi kendilerini özgürce düzenler.

Bölüm II: GENEL HÜKÜMLER

Madde 3 Anayasanın Üstünlüğü

1. Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türklerin ayrı ayrı ifade edilmiş ortak iradeleri ile demokratik olarak kabul edilen işbu Anayasa, ülkenin en üst yasasıdır ve tüm federal otoriteleri ve kurucu devletleri bağlayıcıdır. Federal Hükümet veya herhangi bir kurucu devletin işbu Anayasaya aykırı olan herhangi bir işlemi hükümsüz ve geçersizdir.

2. İşbu Anayasa altında, federal hükümet, kurucu devletlerin yetki ve işlevlerine tam saygı gösterir ve bunları ihlal etmez. İşbu Anayasa altında, herhangi bir kurucu devlet federal hükümetin veya diğer kurucu devletin yetki ve işlevlerine tam saygı gösterir ve bunları ihlal etmez. Federal hükümet ve kurucu devletlerin yasaları arasında hiyerarşi yoktur.[5]

3. Yüksek Mahkeme işbu Anayasayı gözetir ve diğer federal organların ve kurucu devletlerin organlarının Anayasaya saygılı olmalarını sağlar.

Madde 4 Hukukun Üstünlüğü

1. Hukuk, her seviyedeki tüm hükümet icraatlarının hem temelini teşkil eder hem de sınırını belirler.

2. Hükümetin her seviyedeki tüm icraatları, kamu yararı, orantılılık ve iyi niyet ilkeleri ile uyumlu olacaktır.

3. Federal Devlet ve Kurucu Devletler, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bağlayıcı bütün antlaşmalar da dahil olmak üzere, federal ve kurucu devletler mevzuatının üstünde yer alacak olan uluslararası hukuka saygı gösterir.

Madde 5 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Laik Niteliği

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, federal hükümeti, ve kurucu devletleri laiktir.

[5] **Gözlem**: İşbu Anayasa, Yüksek Mahkemeye herhangi bir yasanın geçerliliğini tayin etme yetkisini verir.

2. Din adamları siyasi makamlara veya kamu makamlarına seçilemez ve atanamaz.

Madde 6 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin askersizleştirilmesi

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti ve kurucu devletler askersizleştirilecektir. Hiçbir milis kuvvet veya yedek kuvvet bulundurulamaz veya vatandaşlara askeri veya paramiliter nitelikli eğitim verilemez.

2. Her iki kurucu devlet hükümetlerinin onayı olmadan Kıbrıs topraklarını uluslararası askeri operasyonlar için kullanıma açmaz.

3. Ruhsatı olan spor amaçlı tüfeklerin dışında tüm silahlar yasaklanacak ve silahların ruhsat kanununa aykırı olarak tedarik edilmesi en az üç yıl zorunlu hapis cezasını gerektiren bir suç sayılır.

4. Kurucu devletler, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ne, federal hükümete, kurucu devletlere veya garantör kuvvetlere karşı şiddeti veya şiddeti teşvik edici hareketleri yasaklar ve sınırları içerisinde hiçbir şahsın, grubun veya örgütün bu davranışlarına karşı hoşgörülü olmaz.

5. İşbu Madde hükümleri, ne Kuruluş Antlaşması, Garanti Antlaşması, İttifak Antlaşması, ve Kıbrıs'taki BM Barış Gücü operasyonlarının mandası nede federal ve kurucu devlet polisi hakkındaki ve Ortak Soruşturma Örgütü hakkındaki Anayasa hükümlerine halel getirmez.

Madde 7 Federal hükümetin yeri

Federal hükümetin yerleşimi Lefkoşa ve civarı olacaktır.

Madde 8 Bayraklar ve marşlar

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bayrağı işbu Anayasanın ilişiğindeki gibidir. Uzunluğu yüksekliğinin bir buçuk katıdır. Eşit genişlikte olmayan beş yatay çizgiden oluşur:

a. En üstteki çizgi mavidir (Pantone 2728 C veya dengi) ve eni bayrak yüksekliğinin 4/20'si kadardır;

b. İkinci çizgi beyazdır ve eni bayrak yüksekliğinin 1/20'si kadardır;

c. Orta çizgi sarıdır (Pantone 123 C veya dengi) ve eni bayrak yüksekliğinin 10/20'u kadardır;

d. Dördüncü çizgi beyazdır ve eni bayrak yüksekliğinin 1/20'idir;

e. En alt çizgi kırmızıdır (Pantone 485 C veya dengi) ve eni bayrak yüksekliğinin 4/20'ü kadardır

Bu bayrak, federal hükümet binalarında tek olarak veya Avrupa Birliği bayrağı ile birlikte göndere çekilir.

2. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin marşı işbu Anayasanın ilişiğindeki gibidir.

3. Kurucu devletlerin kendi marş ve bayrakları vardır. Kurucu devletin bayrağı, kurucu devletin hükümet binalarında Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti bayrağı ile birlikte eşit şekilde ve ayni zamanda kurucu devletin yasası öngörüyorsa, Avrupa Birliği bayrağıyla birlikte, göndere çekilir. Kurucu devletin hükümet binalarında veya kamuya ait yerlerde başka herhangi bir bayrak çekilmez.[6]

Madde 9 Resmi diller ve resmi işlemlerin yürürlüğe konması

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dilleri Rumca ve Türkçe'dir. Resmi maksatlar için İngilizce'nin kullanımı yasa ile düzenlenir.

2. Federal hükümetin yasama, yürütme, idari ve yasal işlemleriyle belgeleri tüm resmi dillerde düzenlenecek ve aksi belirtilmedikçe, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Resmi Gazetesi'nde tüm resmi dillerde yayınlanarak yürürlüğe girecektir.

3. Herkesin, resmi dillerden herhangi biriyle federal otoritelere başvurma ve aynı dilde cevap alma hakkı vardır.

4. Tüm orta eğitim öğrencilerine Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dilleri zorunlu olarak öğretilir.

Madde 10 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi tatilleri

1. Kuruluş Anlaşması'nın referandumda onaylandığı gün Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Milli Tatil günü olur.

.

2. Ayrıca, Pazar günlerine ilaveten aşağıdaki resmi tatiller tüm Kıbrıs'ta uygulanır:

f. 1 Ocak (Yılbaşı);
g. 1 Mayıs (İşçi Bayramı);
h. 9 Mayıs (Avrupa Günü)
i. 25 Aralık (Noel);
j. Paskalya arifesi;
k. Paskalya (Pazartesi);
l. Ramazan/Şeker Bayramı'nın ilk günü;
m. Kurban Bayramı'nın ilk günü; ve
n. Mevlit Kandili.

3. Her kurucu devlet kendi tatillerini Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ninkilere ek olarak belirleyip uygular. Bu gibi tatiller, Kuruluş Anlaşması'nın ruhuna ve Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler arasındaki yeni ilişkiye saygılı olur.

4. Yukarıdakilere ilaveten federal kamu görevlileri ayrıca kurucu devletlerden herhangi birinin resmi tatillerinden yararlanma hakkına sahip olur.

Bölüm III: TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLER

Madde 11 Temel haklar

1. İşbu Anayasanın 4(3) Maddesi uyarınca, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi'ndeki insan hakları ve temel özgürlüklerle Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan Ek Protokolleri işbu Anayasa'nın ayrılmaz bir parçasıdır (katalog ilişiktedir). Ayrıca Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi de işbu Anayasa'nın ayrılmaz bir parçasıdır.

2. Hiç kimseye cinsiyeti, etnik veya dini kimliği veya kurucu devlet iç vatandaşlık statüsü nedeniyle ayırımcılık yapılamaz.

3. İşbu Anayasada veya Kuruluş Anlaşması'nın herhangi bir bölümünde veya bir Anayasal Nitelikli Yasada aksi açıkça belirtilmedikçe, Kıbrıs'ın tümünde dolaşım ve yerleşim özgürlüğü vardır.

4. Maronit, Latin ve Ermenilerden oluşan dinsel azınlıkların hakları güvence altına alınır. Federal hükümet ve kurucu devletler kendi yetkileri çerçevesinde azınlıklara Ulusal Azınlıkların Korunmasına ilişkin Avrupa Çerçeve Sözleşmesi'nde belirtilen, özellikle kendi kültürel, dini ve eğitim faaliyetlerini yürütme haklarıyla statülerini ve yasama organlarında temsiliyet hakkını tanır.

5. Karpaz bölgesindeki Rizokarpaso/Dipkarpaz, Agialousa/Yeni Erenköy, Agia Trias/Sipahi, Melanarga/Adaçay köylerinde yaşayan Kıbrıslı Rumlar ve Tillyria bölgesindeki Amadhies/ Günebakan, Limnitis/Yeşilırmak, Selamani/Süleymaniye, Xerovounos/Kurutepe, Karovostasi/Gemikonağı, Agios Georgios/Madenliköy ve Kokina/Erenköy köylerde ve ayrıca Mesarya bölgesindeki Pyla/Pile ve Skylloura/Yılmazköy ve Agios Vasillios/Türkeli'ndeki köylerde yaşayan Kıbrıslı Türkler bulundukları kurucu devlette kendi kültürel, dini ve eğitim faaliyetlerini yürütme ve kurucu devlet yasama organında temsil edilme haklarına ilaveten köyleriyle ilgili planlama ve kadastro konularında kendilerine danışılma hakkına sahiptirler. Kormacit (Kormakiti) köyü sakinleri, Kıbrıs Türk Devletinde bulunan ve Kormacit (Kormakiti) köyünün 1960'taki sınırları dahilinde olan mülklerin alım satımı hususunda Kıbrıs Türk Devleti'nin uzun dönemli sakinleri ile aynı muameleden yararlanır.

Madde 12 Vatandaşlık

1. Tek bir Kıbrıs vatandaşlığı vardır.

2. Kıbrıs vatandaşlığına haiz herkes aynı zamanda Anayasal Nitelikli Yasada öngörüldüğü üzere kurucu devlet iç vatandaşlığı hakkına sahiptir. Bu statü, Kıbrıs vatandaşlığını tamamlayıcıdır ve onun yerine geçmez. Kurucu devlet iç vatandaşlığı statüsü hakkına sadece Kıbrıs vatandaşları haizdir.

3. Anayasa veya Kuruluş Anlaşması'nın herhangi bir maddesi bir kişinin kökeninin dayandığı kurucu devlete (veya bir kişinin geldiği yere) atıfta bulunduğu durumlarda, ana kriter kişinin sahip olduğu kurucu devlet iç vatandaşlık statüsüdür. Hiç kimse aynı zamanda her iki kurucu devletin iç vatandaşlık statüsüne sahip olamaz.

Madde 13 Siyasal Hakların Kullanımı

En az 18 yaşında olan Kıbrıs vatandaşları, federal düzeydeki siyasal haklara sahip olur ve kendi kurucu devletlerindeki iç vatandaşlık statüsüne dayalı olarak bu hakları kullanılır.

BÖLÜM IV: FEDERAL HÜKÜMET VE KURUCU DEVLETLER

Madde 14 Federal Hükümet'in yetki ve işlevleri

1. İşbu Anayasa uyarınca, Federal Hükümet aşağıda belirtilen hususlarda yasama ve yürütme yetkilerini egemence kullanır:

a. Uluslararası antlaşmaların sonuçlandırılması ve savunma politikası dahil, dış ilişkiler; [7]

b. Avrupa Birliği ile ilişkiler;[8]

c. Para basımı, para politikası ve bankacılık düzenlemeleri dahil Merkez Bankası işlevleri;

d. Bütçe ve tüm dolaylı vergiler (gümrük ve rüsumat vergileri dahil) ve federal ekonomi ve ticaret politikası dahil, federal mali işler;

e. Su kaynakları da dahil olmak üzere doğal kaynaklar;[9]

f. Meteoroloji, havacılık[10], uluslararası denizcilik ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kıta sahanlığı ve kara suları[11];

g. İletişim (posta, elektronik ve telekomünikasyon dahil);

h. Kıbrıs vatandaşlığı (pasaportların verilmesi dahil) ve muhaceret (iltica, sınır dışı etme, ve yabancıların iadesi dahil olmak üzere);

i. Terörizmle mücadele, uyuşturucu kaçakçılığı, kara para aklama ve organize suçlar;

j. Genel ve özel aflar; (sadece bir kurucu devleti ilgilendiren suçlar hariç[12])

---

[7] **Referans**: Savunma politikası belirlenen güvenlik düzenlemeleri ve Kıbrıs'ın uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak düzenlenmek ve uygulanmak zorundadır.

[8] **Gözlem** : Bu yetki Federal hükümeti Kıbrıs'ın Ekonomik ve Para Birliğine , Avrupa Ortak Güvenlik (askeri olmayan konularda) ve Savunma Politikası katılımı için gerekli tedbirlerin alınması ve Avrupa Birliği Anlaşması kapsamında, "yakın işbirliği" konularında yetkilendirir.

[9] **Gözlem: Balıkçılık ve Tarım, Kurucu Devletlerin yetkileri içindedir.**

[10] **Gözlem** : Bu, *Eiusiem generis* prensibine uygun olarak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hava sahası ve FIR hattı da dahil olmak üzere havacılıkla ilgili tüm konuları kapsar.

[11] **Gözlem**: Bu, ei*usdem generis* kuralına uygun olarak Deniz Hukuku'na ilişkin 1982 Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'nca düzenlenen tüm konuları içerir. Bu deniz limanlarında mülk edinmeye halel getirmez.

[12] **Gözlem** : Bu hüküm (tüm) suçlu(ların) ve mağdur(ların) aynı kurucu devletten gelmesi durumunda o kurucu devletin yasasına karşı işlenen suçlar anlamındadır.

k. Fikri hakları, ağrılıklar ve ölçüler; ve

l. Eski eserler.

2. Yukarıda belirtilen yetkilerle Anayasa'nın diğer hükümlerine bağlı olarak, federal hükümet, federal idare (kamu hizmetleri, federal polisi ve bağımsız kurumlar ve yetkililer dahil); federal seçimler ve referandum; federal yasalara karşı işlenen suçlar; federal yargı idaresi; federal hizmetler için bayındırlık işleri ve kamulaştırma da dahil olmak üzere federal mallar; ve federal hükümetin belirlenmiş yetkilerine açıkca bağlı olan benzer konular üzerinde yasama ve yürütme yetkisi kullanır.

3. Federal hükümet, gerektiğinde, bazı vergi çeşitlerinin toplanması dahil, yasalarının uygulanmasını, kurucu devlet makamlarına tevdi eder.

4. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin uluslararası anlaşmalarla ilgili yükümlülükleri, anlaşmanın konusuna göre yasama yetkisine haiz olan federal hükümet veya kurucu devlet makamı tarafından yerine getirilir.

5. Federal hükümet kendi dolaylı vergi gelirinin bir kısmını, özel çoğunluk yasasında belirtilen şekilde, kurucu devletlere verir.

Madde 15 Kurucu devletlerin yetki ve işlevleri

1. Kurucu devletler, bu Anayasa'nın yetkilerinin sınırları çerçevesinde, Anayasanın federal hükümete vermediği tüm yetki ve işlevleri toprak sınırları içerisinde egemence kullanır.[13]

2. Federal yasalarda öngörülen suçlar için, bu yetki federal yasalar ile Kıbrıs Yüksek Mahkemesine verilmediği sürece, kurucu devletler birincil ceza yargı yetkisine sahiptir.

3. Kurucu devlet polisi, sadece sözkonusu kurucu devlet içerisinde[14] konuşlandırılıp görev yapar ve federal polis ve Ortak Soruşturma Örgütü'nün işlevlerine halel getirmeksizin, federal yasalara karşı işlenen suçlar dahil olmak üzere, o kurucu devletin yasalarının uygulanması ile düzeninin korunması ve kamu emniyetinin sağlanmasından sorumlu olur. Kurucu devlet polisinin güç ve teçhizatı Anayasal nitelikli yasalar uyarınca düzenlenecek ve polisle ilgili konulardaki işbirliği federal hükümetle kurucu devletler arasındaki bir İşbirliği Antlaşması ile sağlanır.

[13] **Gözlem**: Bunlar toprak sınırları içerisinde güvenlik, asayiş ve adli işleri içerir.

Madde 16 İşbirliği ve Koordinasyon

1. İşbu Anayasada açıkça belirtilen durumlarda, yasama ile ilgili mevzular Anayasal nitelikli yasalar aracılığıyla federal hükümet ve kurucu devletleri bağlayacak şekilde düzenlenir. İşbu mevzuat, federal parlamento ve kurucu devletlerin yasama organlarınca, Anayasal nitelikli yasalarda belirlenen usule uygun olarak düzenlenecek ve diğer federal veya kurucu devlet yasalarına nazaran öncelik teşkil eder.

2. Kurucu devletler kendi aralarında veya federal hükümet ile anlaşmalar yapabilir. Bu tür anlaşmalar tarafların yetkileri dahilinde olan hususlarda, ortak kurumlar ve kuruluşlar oluşturulabilir. Bu tür anlaşmalar federal hükümet parlamentosu ve her iki kurucu devletin yasama organları tarafından onaylanması halinde Anayasal nitelikli yasalarla aynı yasal statüde olur.

3. Kurucu devletler, uygun olduğu ölçüde anlaşmalar, ortak standartlar ve danışma yoluyla aşağıda belirlenen konularda, politika ve mevzuatlarının koordinesi ve uyumu için çalışırlar:

a.Turizm;

b.Çevrenin korunması, enerji kullanım ve tasarrufu;

c.Balıkçılık ve tarım;

d.Sigortacılık, tüketici hakları, meslek dalları, ve meslek kuruluşlarını da içeren, endüstri ve ticaret;

e.Kara taşımacılığı da dahil olmak üzere şehir ve bölgesel planlama;

f. Spor ve eğitim;

g.Tütün, alkol ve uyuşturucu ve veterinerlik konularının düzenlenmesini de içeren, sağlık;

4. Kurucu devletlerden herhangi biri veya federal hükümetin herhangi bir birimi , işbirliği veya uyum sürecini başlatabilir.

5. İşbu koordinasyon veya uyumu düzenleyen anlaşmalar kurucu devletlerin yetkili hükümet birimleri tarafından ve federal katılımı gerektiren durumlarda, federal hükümetin yetkili birimi tarafından onaylanır.

[14] **Gözlem :** Polis Konularında İşbirliği Anlaşması'nda mutabakata varıldığı üzere sıcak takip hakkına halel gelmeksizin.

6. Kurucu devletler arasındaki veya farklı kurucu devletlerde bulunan belediyeler ve köyler arasındaki işbirliği çalışmalarına federal hükümet hem mali hem de lojistik destek sağlar.

7. Hükümet organlarınca ve eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmeti kurumları tarafından düzenlenmiş geçerli belgeler federal hükümet ve kurucu devletler tarafından kabul edilir.

Madde 17 Ortak Soruşturma Örgütü

Federal ve kurucu devlet polis personelinden oluşan ve federal Başsavcıya rapor verecek olan bir Ortak Soruşturma Örgütü kurulur. İşbu Örgütün oluşumu ve işlevlerinin yanı sıra federal ve kurucu devletlerin polis gücü ve teçhizatı, Anayasal Nitelikli Yasa'ya göre düzenlenir.

Madde 18 Dış ilişkiler

1. Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye ile olan özel dostluk bağlarını sürdürecek, Garanti Antlaşması ve İttifak Antlaşması ve Kuruluş Anlaşması ile oluşturulan dengeye saygılı olacak ve anlaşmaya varılacak uygun şartlarda, söz konusu ülkelere, Avrupa Birliği üyeliği yükümlülüklerine ve Kuruluş Antlaşması'na uyumlu olduğu derecede en fazla müsaadeye mazhar ülke muamelesi yapılacaktır.

2. Dış ilişkilerle ilgili federal kararlar kurucu devletlerin yetkilerini etkilediği zaman kurucu devletlere danışılacaktır.

3. Kurucu devletler ticari[15] ve kültürel konularda[16] Kıbrıs'ın diplomatik misyonlarına akredite olacak yetkili temsilciler atayabilir.

4. Kurucu devletler, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ne, federal hükümet'in yetkisine veya diğer kurucu devletin haklarına halel getirmeksizin ve Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyeliğiyle uyumlu olmak kaydıyla, Birleşik Kıbrıs

[15] **Gözlem:** Ekonomik yatırım ve mali yardım, ticari konulara dahildir.
[16] **Gözlem:** Sanat,eğitim ve spor kültürel konulara dahildir.

Cumhuriyeti ile ilişkisi olan devletlerin yetkilileriyle ticari[17] ve kültürel konularda [18]anlaşmalar yapabilir.

5. Bu maddenin 3. ve 4. paragraflarında verilen yetkilerin kullanımında aşağıdaki usuller gözetilecektir:

a. Kurucu devletler, yabancı hükümetlerle siyasi seviyedeki temaslar için federal hükümetin Dışişleri Bakanlığı kanalını kullanacaklardır; ve

b. Kurucu devletler, diğer devletlerin kurucu veya alt birimleri veya alt düzey yetkilileri ile doğrudan temas kurabilirler. Bu durumda, bu gibi yetkilerle herhangi bir anlaşma ile ilgili müzakerelerin başlamasıyla birlikte federal dışişleri bakanlığını bilgilendirir ve bu görüşmelerde kaydedilecek gelişme ve sonuçlar hakkında bilgi vermeye devam eder.

6. Bu maddenin uygulanması federal hükümet ve kurucu devletler arasında dış ilişkiler konusunda imzalanacak bir İşbirliği Anlaşması ile düzenlenir.

Madde 19 Avrupa Birliği üyesi olarak Kıbrıs

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, Avrupa Birliği'nin bir üyesi olacaktır.

2. Kurucu devletlerin hükümetleri Kıbrıs'ın Avrupa Birliği içindeki politikasının şekillendirilmesine katılacaktır.

3. Kıbrıs, Avrupa Birliğinde, yetki alanında olması veya mevzunun esas itibarı ile yetki alanlarını ilgilendirmesi durumunda federal hükümet tarafından temsil edilecektir. Mevzunun, esas itibarı ile veya münhasıran kurucu devletlerin yetki alanına girmesi durumunda, Kıbrıs, ya federal hükümet veya Kıbrıs'la ilgili bağlayıcı yetkiye sahip olması şartıyla, bir kurucu devlet temsilcisi tarafından da temsil edilebilecektir.

4. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği üyeliğinden doğan yükümlülükleri, yükümlülüğe ilişkin konularda yasama yetkisine haiz olan federal devlet veya kurucu devlet yetkilileri tarafından yerine getirilecektir.[19] Acquis communautaire'in tek ulusal idari yapılar oluşturulmasını öngördüğü durumlarda, bu gibi yapıların oluşturulması ve gerekli düzenlemelerin yapılması

[17] **Gözlem:** Ekonomik yatırım ve mali yardım, ticari konulara dahildir.
[18] **Gözlem:** Sanat,eğitim ve spor kültürel konulara dahildir.
[19] **Gözlem:** Avrupa Birliği kurumları tarafından Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ne verilen ceza, para cezası ve tazminatlar sorumludur

federal hükümet düzeyinde olacaktır. Acquis communautaire'in koordinasyon veya işbirliği organlarının kurulmasını öngörmesi halinde, bu organlar İşbirliği Anlaşmaları ile kurulacaktır. Acquis communautaire'in uygulanmasında gerekli olan diğer idari yapıların kuruluşu etkinlik gereksinimleri temelinde kararlaştırılacaktır.

5. Eğer bir kurucu devlet, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne karşı kendi yetki alanı dahilindeki mükellefiyetlerini yerine getirmezse ve bunun için Avrupa Birliği, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni sorumlu tutulabilecekse, federal hükümet 90 günden az olmamak koşulu ile (veya Avrupa Birliği koşullarına göre vazgeçilmez olduğu takdirde daha kısa bir süre) bildirimde bulunduktan sonra ilgili kurucu devlet yerine önlemler alır; ve bu önlemler hatalı kurucu devletin yükümlülüğünü yerine getireceği zamana kadar yürürlükte kalır.

6. Bu maddenin 2'nci - 5'inci fıkralardan oluşan bölümü federal hükümet ve kurucu devletler arasında yapılacak bir İşbirliği Anlaşmasının konusunu oluşturacaktır.

7. Kıbrıs, Avrupa Birliği ile ilgili herhangi bir yeni antlaşma veya mutabakatı ve Avrupa Birliği'nin Kurucu antlaşmalarında yapılacak değişiklik veya herhangi bir aday devletin Avrupa Birliği'ne katılım işlemlerini, veya Avrupa Birliği'nin üye ülkeleri ile birlikte yaptıkları anlaşmaları, federal hükümet ve kurucu devletlerin yasama organlarından her biri karşı çıkmadığı sürece, onaylar. Başkanlık Konseyi Başkanı veya Başkan Yardımcısı ilgili onay belgesini imzalamaya yetkili olur ve bu imza Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bağlayıcı olur.

8. İşbu Anayasanın hiçbir hükmü, Avrupa Birliği üyeliğinin yükümlülüklerini yerine getirmede zorunlu olan federal hükümet veya kurucu devletlerin yasa, işlem veya önlemlerini hükümsüz bulmaz veya Avrupa Birliği veya kurumlarının yasa, işlem veya önlemlerinin tüm Kıbrıs'ta yasal sonuç doğurmasını engellemez.

Bölüm V: FEDERAL KURUMLAR

Madde 20 Göreve yeterlilik ve uygunsuzluk ve görevlerin sona ermesi

1. İşbu Anayasada veya yasada aksi belirtilmediği sürece herhangi bir kişi Kıbrıs vatandaşı olması ve 18 yaşını doldurmuş olması koşulu ile görev yapmak üzere federal kurumlara seçilebilir veya atanabilir.

2. İşbu Anayasada veya yasada aksi belirtilmediği takdirde, hiç kimse federal hükümetin birden fazla dairesinde veya federal hükümet ve kurucu devlet hükümetinde aynı anda görev alamaz.

3. Federal kurumlara seçilen ve atanan kişiler, federal hükümetin çıkarları doğrultusunda hareket ederler.

Madde 21 Federal Hükümet Dokunulmazlığı ve Muafiyetleri

1. Parlamento Üyeleri, Başkanlık Konseyi, Yüksek Mahkeme ve Kıbrıs Merkez Bankası Yönetim Kurulu ile birlikte Bağımsız Görevliler, federal yasalarca aksi belirtilmedikçe tutuklanmaya veya adli kovuşturmaya karşı dokunulmazlıktan yararlanır.

2. Resmi maksatlar için kullanılan federal mallar vergilendirme dahil kurucu devlet yasalarının uygulama alanı dışındadır. Bu tür mallar doğrudan ve sadece federal hükümetin yetkisine tabidir. Kurucu devletler, federal polise kendi toprakları içerisinde bulunan sözkonusu federal mülklerin güvenliğinin sağlanmasında yardımcı olur.

Kısım A: Yasama

Madde 22 Parlamento'nun oluşumu ve seçimi

1. Federal Parlamento iki Meclisten oluşur: Senato ve Temsilciler Meclisi.

2. Her Meclis, beş yıllık bir süre için nispi temsil temelinde seçilen 48 üyeden oluşur. Kurucu Devletler, özel çoğunluk yasasında aksi belirtilmedikçe,

her seçim bölgesi en az on sandalye olan seçim bölgeleri olarak işlem görecektir.

3. Senato her bir kurucu devletten eşit sayıda seçilen Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum senatörlerden oluşur. Senatörler, Kıbrıs Rumları ve Kıbrıs Türkleri ayrı ayrı oylayarak, Nisçi temsil temelinde, Kıbrıs vatandaşları tarafından yasaya uygun olarak seçilir.

4. Temsilciler Meclisi, her kurucu devletin, Meclis'in toplam sandalye sayısının en az dörtte birine sahip olması kaydıyla, kurucu devlet iç vatandaşlık statüsüne sahip kişilerin sayısına göre belirlenecek sayıda temsilcilerinden oluşur.

5. Maronit, Latin ve Ermeni azınlıklar en az bir temsilci tarafından temsil edilir. Sözkonusu azınlıklar Kıbrıs'taki iç kurucu devlet vatandaşlık statülerine bakılmaksızın seçimlerde temsilcilerine oy verme hakkına sahiptir. Sözkonusu temsilciler, bahsekonu azınlık mensuplarının yoğun olarak ikamet ettiği kurucu devlete verilen temsilci kotasının içerisinde yer alır.

Madde 23 Örgütlenme

1. Federal Parlamentonun olağan oturumlarının zamanı ve süresi yasayla düzenlenir. Başkanlık Konseyi veya iki meclisten birisinde oturuma katılanların en az dörtte biri herhangi bir zamanda Parlamento'yu olağanüstü oturum için toplayabilir.

2. Her Meclis, bir Başkan ve her biri değişik kurucu devletten olmak üzere iki Başkan Yardımcısını, beş yıllığına seçer. Her iki meclisin başkanları da aynı kurucu devletten gelemez ve ayrıca Meclis Başkanları ardışık olarak aynı kurucu devletten gelemez. Meclis Başkanı ile aynı kurucu devletten gelmeyecek olan Meclis Başkan Yardımcısı, Meclis Başkanı Birinci Yardımcısı olur.

3. Her Meclis kendi komitelerini yasaya uygun olarak düzenler.

4. Her Meclis'in karar alabilmesi için üyelerinin çoğunluğunun oturumda hazır olması gerekir.

5. Parlamento üyelerinin toplantılara katılım yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerini izinsiz olarak yerine getirmemelerinin sonuçları yasa ile düzenlenir.

Madde 24 Yetkiler

1. Parlamento yasama görevini yerine getirir ve kararlar alır.

2. Parlamento, yetkisini Başkanlık Konseyi'ne devrettiği haller dışında, uluslararası antlaşmaları onaylar[5].

3. Parlamento, Başkanlık Konseyi'ni seçer ve işleyişini gözetir.

4. Parlamento, özel çoğunlukla, Başkanlık Konseyi ve bağımsız kurumların organlarının üyelerini ve bağımsız görevlileri ilgilendiren, görevlerinin ağır ihlali veya ciddi suç ithamı iddialarını Yüksek Mahkeme'ye havale edebilir.

5. Parlamento, federal bütçeyi kabul eder.

Madde 25 Usul

1. Bu Anayasada aksi belirtilmediği takdirde, Parlamento kararları, her iki meclisten katılanların basit çoğunluğunun onayına bağlı olup, her kurucu devletten gelen senatörlerin ayrı ayrı dörtte birinin oylamaya katılıyor ve oy kullanıyor olmasını da gerektirir.

2. Her kurucu devletten gelen senatörlerin en az beşte ikisinden oluşacak bir özel çoğunluğa ek olarak, Temsilciler Meclisinde hazır olan ve oylamaya katılan Temsilcilerin basit çoğunluğu:

a. Kurucu devletlerin yasama yetkisine giren konulara ilişkin uluslararası anlaşmaların onayı[6];

b. Münhasır ekonomik alan ve birleşik alan dahil olmak üzere Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hava sahası, kıta sahanlığı ve kara sularına ilişkin uluslararası anlaşmaların onayı ile yasa ve tüzüklerin kabulü;

c. Vatandaşlık, muhaceret, su kaynakları ve vergilendirmeye ilişkin yasa ve tüzüklerin kabulü;

d. Federal bütçenin onaylanması;

e. Başkanlık Konseyi'nin seçilmesi; ve

[5] **Gözlem:** Anayasanın 55. Maddesi uyarınca Eş Başkanlarca Kuruluş Anlaşmasının İlişik 9 ile sağlanmasıyla, Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık arasında Kıbrıs'ta kurulacak yeni düzene ilişkin konular imzalandıktan sonra halel gelmeksizin yürürlüğe girer

[6] **Referans**: Avrupa Birliği üye ülkelerinin oybirliğini gerektiren Avrupa Birliği'ne ilişkin icraatların onaylanmasıyla ilgili Madde 19 (7)'de tanımlanan özel işlemlere halel getirmez.

f. İşbu Anayasanın hükümleri doğrultusunda özel çoğunluk oyu gerektiren diğer hususlarda gereklidir.

3. Parlamentoyu oluşturan iki Meclis arasında bir uzlaşma mekanizması, Yasa ile oluşturulur.

Kısım B: Yürütme

Madde 26 Başkanlık Konseyi

1. Devlet Başkanlığı Makamı, yürütme yetkisini kullanan Başkanlık Konseyine verilir. Konseyin altı oy kullanan üyesi vardır. Parlamento, Başkanlık Konseyine ek olarak oy kullanmayan üyeler seçebilir. Özel çoğunluk kararı ile aksi belirtilmedikçe, üç oy kullanmayan üye seçebilir.

2. Tüm Başkanlık Konseyi üyeleri, Parlamento tarafından özel çoğunluk sistemi ile ve tek liste içinden beş yıllığına seçilirler. Bu liste oy kullanan üyeleri belirtir.

3. Başkanlık Konseyi üyeleri, kamuda veya özelde, başka hiçbir mevkide görev alamazlar.

4. Başkanlık Konseyi üyeleri, görev süreleri dolduktan sonra yerlerine yeni Konsey seçilene kadar görevlerine devam ederler.

5. Konsey'de herhangi bir sandalyenin boşalması durumunda Parlamento, özel çoğunluk ile görevin geriye kalan kısmı için yeni üye seçer.

6. Başkanlık Konseyinin oluşumu, her bir kurucu devletten en az üçte bir oy kullanan üyelerin ve üçte bir oy kullanmayan üyelerin gelmesi kaydıyla, her bir kurucu devletin iç vatandaşlık statüsüne sahip kişilerin sayısıyla orantılı olur.

7. Başkanlık Konseyi tüm kararları oybirliği ile almaya gayret gösterir. Oybirliği olmadığı durumlarda, işbu Anayasa aksini belirtmediği sürece, kararlar oy veren mevcut üyelerin basit çoğunluğuyla alınır. Sözkonusu çoğunluk her bir kurucu devletten en az bir üyeden oluşur. Üyelerden birinin bulunmaması halinde, oy kullanma hakkına sahip üye oy kullanma hakkını oy kullanmayan üyeye devredebilir.

8. Oy kullanma haklarına bakılmaksızın, Başkanlık Konseyi üyeleri eşittir. Her üye Konsey'in gündemine istediği bir konuyu getirebilir.

9. Başkanlık Konseyi, uygun durumlarda, kurucu devletlerin devlet başkanlarını oy kullanma hakkına sahip olmaksızın Konsey toplantılarına katılmaya davet eder.

10. Başkanlık Konseyi, Avrupa Birliği ve uluslararası organlara adaylar önerir veya üyeler atar.

Madde 27 Konsey Başkanı ve Başkan Yardımcısı

1. Konsey Başkanı ve Başkan Yardımcısının makam dönüşümü Konsey ve üyeleri arasında karar verilir. Konseyin oy kullanan üyelerinin oybirliği ile aksine karar vermediği durumda, aşağıdaki düzenlemeler uygulanır;

a. Aynı kurucu devletten olmamak kaydıyla, Konsey, üyelerinden ikisini tek liste üzerinden seçer; ve

b. Seçilenler, her yirmi takvim ayında bir, Konsey'in Başkanlık ve Başkan Yardımcılığı görevinin ifasını devreder. Her dönem için Konsey'in ilk Başkanı nüfusu daha fazla olan kurucu devletten gelen bir üye olur.

2. Konsey Başkan Yardımcısı, Başkanın yokluğunda veya görevini geçici bir süreyle yerine getirememesi durumunda onun görevlerini yerine getirir.

3. Konsey Başkanı, Başkanlık Konseyi'ni toplar ve toplantılara başkanlık eder.

4. Konsey Başkanı ve Başkan Yardımcısı'nın belirleyici oy hakkı yoktur.

Madde 28 Bakanlıklar

1. Bakanlıklar, Başkanlık Konseyi'nin kendi üyeleri arasından belirlenir. Konsey, bazı üyelerin bakanlık görevi olmamasına karar verebilir.

2. Konsey'in, Bakanların belirlenmesi ile ilgili karara ulaşamadığı durumlarda, seçme, Senato'daki partisel temsilin gücüne uygun olarak yapılır.

3. Dışişleri ve Avrupa Birliği İşleri Bakanlıkların başkanları aynı kurucu devletten gelemez.

4. Bakanlar, kendi bakanlıkları ile ilgili, Başkanlık Konseyi kararlarını hazırlar ve bunları uygular.

Madde 29 Başkanlık Konseyi'nin Temsiliyeti

1. Konsey Başkanı, Devlet Başkanı olarak Başkanlık Konseyi'ni temsil eder.

2. Konsey Başkanı, Devlet Başkanı olarak Başkanlık Konseyi'ni temsil ederken resmi etkinliklere katılır, diplomatik temsilcilerin güven mektuplarını imzalar ve kabul eder ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin nişanlarını verir.

3. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni devlet başkanları toplantılarında Konsey Başkanı temsil eder.

4. Konsey Başkanı, Kıbrıs'ı Avrupa Konsey toplantılarında temsil ederken, Başkan Yardımcısı da refakat eder.

5. Herhangi bir yasa veya federal hükümet ve kurucu devletler arasında yapılan bir anlaşmada aksi belirtilmediği taktirde, ilgili Bakanlar Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bakanlar toplantısında temsil eder.

6. Uluslararası bir toplantıda, kurucu devletlerden birini yaşamsal olarak ilgilendiren bir konunun ele alınacak olması durumunda eğer o toplantıya katılacak olan Konsey temsilcisi öteki kurucu devletten gelen bir üye ise, Konsey, ilgili kurucu devletten gelen üyelerin çoğunluğunun istemesi üzerine ve ilgili toplantıya birden fazla delegenin katılabilmesinin mümkün olması durumunda, o kurucu devletten bir üyeyi Konsey temsilcisine eşlik etmek üzere atar.

7. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni uluslararası toplantılarda temsil eden kişiler, Başkanlık Konseyi kararları ile bağlıdır. Konsey'in kendi üyesi, bu maddenin 5'inci paragrafı altında ona eşlik etmek üzere atadığı üye ile uyum içinde takdir yetkisini kullanır.

Madde 30 Federal İdare

1. Her kurucu devletten eşit sayıda erkek ve kadından oluşacak Kamu Hizmeti Komisyonu, federal hükümet kamu görevlilerini atama ve terfi ettirme yetkisine haizdir. Sözkonusu Komisyon kararlarını ilgili yasa çerçevesinde alır.

2. İşbu Anayasa'da veya özel çoğunluk Yasası'nda aksi belirtilmediği taktirde, kamu görevlilerinin sayısı, yönetimin her seviyesindeki kamu

görevlilerinin en az üçte birinin her bir kurucu devletten olması kaydıyla, kurucu devletlerin nüfuslarına orantılı olur.

3. Federal hükümetin kamu görevlileri aynı zamanda bir Kurucu Devlette kamu görevi yapamaz.

Madde 31 Federal polis

Federal polis her kurucu devletten eşit sayıda gelen personelden oluşur. Federal polis Kıbrıs'ın sınırlarını kontrol eder, federal görevlileri, binaları ve malları ile yabancı devlet adamlarını ve diplomatik misyonları korur.

Kısım C: Bağımsız Görevliler ve Kurumlar

Madde 32 Kıbrıs Merkez Bankası

1. Kıbrıs Merkez Bankası Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin parasal konularda yetkili makamıdır. Merkez Bankası, para basar, para politikasını belirler ve uygular ve bankacılık sektörünü düzenler ve denetler.

2. Kıbrıs Merkez Bankası Federal Hükümetin diğer organlarından bağımsızdır ve Avrupa Birliği gereklerine uygun olarak görev yapar.

3. Kıbrıs Merkez Bankası'nın ana hedefi fiyat istikrarını sağlamaktır.

4. Merkez Bankası, Başkanlık ve Başkan Yardımcılığı, Yönetim Kurulu ve Para Politikaları Komitesi birimlerinden oluşur.

Organların oluşumları aşağıdaki gibidir:

a. Başkan ve Başkan Yardımcısı aynı kurucu devletten gelemez. Bu makamlara atamalar Başkanlık Konseyi tarafından yapılır;

b. Yönetim Kurulu, Başkan ve Başkan Yardımcısı da dahil olmak üzere, en az iki üyenin aynı kurucu devletten gelmesi kaydıyla, beş üyeden oluşur. Bir üye Kıbrıslı olmayabilir; ve

c. Para Politikaları Komitesi, Başkan ve Başkan Yardımcısı ile Yönetim Kurulu'nun Kıbrıslı olmayan üyesi de dahil, her kurucu devletten gelen en az üç olmak üzere, yedi üyeden oluşur.

Yönetim Kurulu ile Para Politikaları Komitesi'nde kararlar basit çoğunluk esasına göre alınır. Merkez Bankası'na bağlı birimlere üye atamalar ve karar alma yöntemleri yasa ile düzenlenir.

5. Başkan ile Başkan Yardımcısı yedi yıllık sürelerle atanırlar. Yönetim Kurulu'nun diğer üyeleri beş yıllık süreler ve Para Politikaları Komitesi'nin diğer üyeleri yedi yıllık sürelerle atanırlar.

6. Kıbrıs Merkez Bankasına ait yetki ve sorumluluklar, Avrupa Birliği çerçevesi içinde, Avrupa Merkez Bankası'na devredilebilir.

7. Yasa, Merkez Bankası şubelerinin her kurucu devlette açılmasını ve şube müdürlerinin Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nda yer almalarını sağlayabilir.

Madde 33 Diğer bağımsız görevliler

1. Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısı ile Sayıştay Başkanı ve Sayıştay Başkan Yardımcısı, bağımsızdırlar ve herhangi bir bakanlık altında olmazlar. Bir defaya mahsus olmak üzere, 75. yaşını aşmamak kaydı ile, 9 yıllık süreyle Başkanlık Konseyi tarafından atanırlar.

2. Başsavcı ve Sayıştay Başkanı aynı kurucu devletten gelemez. Aynı şekilde, Başsavcı ile Başsavcı Yardımcısı ve Sayıştay Başkanı ile Sayıştay Başkan Yardımcısı aynı kurucu devletten olamaz.

Madde 34 Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısı'nın ofisi

1. Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısı, sırasıyla Federal Hukuk Dairesi'nin Başkan ve Başkan Yardımcısı'dırlar. Kıbrıs Yüksek Mahkemesi yargıçlarıyla aynı şekilde ve aynı şartlar ve koşullarda atanır ve görev yaparlar ve yargıçlarla ayni sebep ve şekillerde görevden alınırlar.

2. Başsavcı, federal hükümetin hukuk danışmanıdır ve bu görevinde ona Başsavcı Yardımcısı yardım eder ve bu Anayasa'nın veya yasanın kendisine verdiği veya yüklediği diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

3. Başsavcı kamu yararına uygun gördüğü hallerde Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nde federal yasalara karşı işlenen suçlar hakkında herhangi bir kişi aleyhine dava açma, yürütme, devralma, devam etme veya etmeme yetkisine sahiptir.

4. Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısı ofisinin diğer hususları yasa ile düzenlenir.

Madde 35 Sayıştay Başkanı ve Sayıştay Başkanı Yardımcısı'nın ofisi

1. Sayıştay Başkanı ve Sayıştay Başkan Yardımcısı sırasıyla Federal Sayıştay Başkanlığı'nın Başkan ve Başkan Yardımcısıdır. Federal kamu hizmeti üyeleridirler ve Kıbrıs Yüksek Mahkeme yargıçlarıyla ayni sebep ve şekillerle emekliye ayrılır veya görevden alınırlar.

2. Sayıştay Başkanı ve Sayıştay Başkan Yardımcısı federal hükümet tarafından veya federal hükümetin yetkisi altında yapılan tüm ödemeler ve gelirlerin kontrolü ve yönetilen diğer varlıklar ve hesapların ve ödenmesi gereken borçlarının murakabesini ve denetimini yapar, ve bu maksatla tüm defterlere, kayıtlara ve bu hesaplarla ilgili gelirlere ve bu varlıkların muhafaza edildiği yerlere ulaşabilme yetkisine sahiptir.

3. Sayıştay Başkanı ve Sayıştay Başkan Yardımcısı yasa tarafından kendilerine verilen diğer yetkileri kullanır ve diğer görevleri yerine getirir.

Sayıştay Başkanı her yıl Başkanlık Konseyi'ne görev ve işlevleri hakkında bir rapor sunar ve Başkanlık Konseyi bu raporu Parlamento'ya sunar.

Kısım D: Yargı

Madde 36 Kıbrıs Yüksek Mahkemesi

1. Kıbrıs Yüksek Mahkemesi'nin, her iki kurucu devlet üyesi eşit sayıda yargıçtan oluşur. Yargıçlar, Başkanlık Konseyi'nce, yargıç sayısını da belirleyen özel çoğunluk yasasında öngörülen usul ve ölçütlere uygun olarak, yenilenemeyen dokuz yıllık bir süre için atanır.

2. Yüksek Mahkeme, kurucu devletler arasındaki ihtilaflar üzerinde, bir veya her iki kurucu devletin, federal hükümet ile olan ihtilafları ve federal hükümet organları arasında olan ihtilaflar üzerinde, münhasır yargı yetkisine sahip olur.

3. Yüksek Mahkeme, işbu Anayasa altında federal devlet veya kurucu devletlerin herhangi bir yasasının geçerliliği hususunda karar vermede veya Anayasal Nitelikli Yasaların önceliği konusunda ortaya çıkabilecek hususlarda, münhasır yargı yetkisine sahiptir. Kurucu devlet mahkemelerinin, federal devlet veya kurucu devlet yetkililerinin belirtilen konulardaki talepleri üzerine Yüksek Mahkeme bağlayıcı mütalaa verebilir.

4. Yüksek Mahkeme, Kuruluş Anlaşması, işbu Anayasa, federal yasalar(federal idari kararlar da dahil) veya Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bağlayıcı antlaşmaların ihlali iddiasını veya yorumun içeren konulardaki bütün diğer uyuşmazlıklarda temyiz mahkemesidir. [7]

5. Yüksek Mahkeme, federal yasaların ihlali ile ilgili olarak, doğan suçlarla ilgili olarak federal mevzuatta öngörüldüğü takdirde, birincil yargı yetkisine sahiptir.

6. Federal kurumların birisinde federal hükümetin karar almasına veya söz konusu kurumların işlevini gerektiği gibi yerine getirmelerine engel teşkil edecek bir tıkanıklık olması veya Avrupa Birliği üyesi olarak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yükümlülüklerini yerine getirememesine neden olacak durumlarda, Başkanlık Konseyi'nin, Parlamento Meclisleri'nden herhangi birisinin Başkanı veya Başkan Yardımcısı'nın veya Başsavcı veya Başsavcı Yardımcısı'nın başvurusu üzerine, ilgili kurum konuya ilişkin bir karar alıncaya kadar Yüksek Mahkeme bir ara karar verebilir. Yüksek Mahkeme karar alırken itidal ile davranır. Merkez Bankası Yasası, Merkez Bankasını bu hükmün dışında tutabilir.

7. Kıbrıs Yüksek Mahkemesi Anayasa Mahkemesi veya Birincil Federal Yargı Mahkemesi olarak görev yapar. Yargıçlar ya Anayasal Mahkeme ya da Birincil Federal Yargı Mahkemesi'nde görev yapmak üzere atanır. Her mahkemede görev yapan yargıçların sayısı, her mahkemenin yetki dağılımı, iki mahkemenin heyetlere bölünmesi ve iki mahkemenin herhangi birinin kendi içinde yada Birincil Federal Yargı Mahkemesi'nden Anayasa Mahkemesi'ne yapılacak, temyiz başvuruları yasa ile düzenlenir.

[7] **Gözlem:** Bu, Kıbrıs için yürürlükte olan 1950 Avrupa İnsan Haklarını Koruma ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'ni ve Ek Protokolleri içerir.

8. Yüksek Mahkeme, kararların oybirliği ile alınması için çaba sarf eder ve Mahkeme'nin ortak kararlarının dağıtımını yapar. Ancak, Yüksek Mahkeme'nin tüm kararları yasada belirtildiği şekliyle basit çoğunlukla alınabilir.

Bölüm VI: ANAYASA'NIN DEĞİŞTİRİLMESİ

Madde 37 Anayasa'nın değiştirilmesi

1. Anayasa'nın ayrılmaz parçaları olan ekleri de dahil, Anayasa değişiklikleri kurucu devlet hükümetleri ve toplumun ilgili kesimleri ile istişare edildikten sonra Federal Parlamento tarafından görüşülür ve kabul edilir.

2. Bu Anayasa'nın Temel Maddeleri değiştirilemez.

3. Parlamento'nun her iki Meclisinde kabul edilen Anayasa değişiklikleri, her iki kurucu devlette, çoğunlukla onaylanmak üzere ayrı ayrı referanduma sunulur.

4. Anayasa değişiklikleri, değişikliklerde aksi belirtilmedikçe, onaylandıktan 90 gün sonra yürürlüğe girer.

Bölüm VII: GEÇİCİ HÜKÜMLER

Madde 38 Kurucu devlet organları

1. Kurucu devletlerin yasama, yürütme ve yargı gibi geçici organları, kurucu devlet anayasalarına ve Kıbrıs Sorunu'nun Kapsamlı Çözümü çerçevesindeki yükümlülüklere uygun olarak, Kurucu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle çalışmaya başlar.

2. 13 Haziran 2004 tarihinde, kurucu devletlerin halk oyu ile seçilen tüm makam sahipleri, federal ve Avrupa Parlamentoları için ayrı ayrı düzenlenecek seçimlerle, aynı anda seçilirler.

Madde 39 Geçici Federal Parlamento ve Avrupa Parlamentosu delegeleri

1. Her kurucu devletin yeni seçilmiş yasama organı, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, kendi üyeleri arasından 24 üyeyi federal parlamentoya delege atar. Bu bağlamda kurucu devlet yasama organındaki her siyasal grup o yasama organı içindeki gücü oranında delege

atar. Buna ilaveten, Avrupa Parlamentosu'na, Kıbrıs Rum Devleti dört ve Kıbrıs Türk Devleti iki delege atar.

2. Geçici parlamento, Federal Parlamentonun anayasal fonksiyonlarını ve imtiyazlarını, bu Anayasadaki Senato ile ilgili usul hükümlerine uygun olarak yerine getirir.

3. 13 Haziran 2004 tarihinde, senatörler ve milletvekilleri ile Kıbrıs'lı Avrupa Parlamentosu delegeleri, bu Anayasaya ve Avrupa Topluluk hukukuna uygun olarak seçilir. Yeni seçilen Parlamento, 1 Temmuz 2004'ten itibaren görevine başlar.

Madde 40 Geçici Devlet Başkanı

1. Yeni seçilen Federal Parlamento Başkanlık Konseyi'ni seçene kadar, Devlet Başkanı makamı, Eş Başkanlığın uhdesine bırakılır.

2. Eşbaşkanlar, başarılı referandum sonrasında, iki günden daha geç olmamak üzere, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine isimleri bildirilen kişiler olur veya böyle bir bildirim olmadığı hallerde, kurucu devletlerin hükümet başkanları olur.

3. Herhangi bir Eşbaşkanın istifası veya görevini sürekli olarak yerine getiremeyecek durumda olması halinde, ilgili kurucu devletin yasama organı onun yerine başka birini seçer.

4. Eşbaşkanlığın devletin başı olarak temsiliyeti, nüfusu en fazla olan kurucu devletten gelen Eşbaşkan'dan başlamak üzere her takvim ayında değişecektir.

Madde 41 Geçici federal hükümet

1. Yeni seçilen federal Parlamento, Başkanlık Konseyi'ni seçene kadar, Bakanlar Kurulu, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Hükümeti görevini yürütür.

2. Kurucu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi üzerine, Bakanlar Kurulu üyeleri, başarılı referandumlar sonrasında, iki günden daha geç olmamak üzere, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine isimleri bildirilen kişilerden oluşur.

3. Bakanlar Kurulu'nun Kıbrıslı Rum üyeleri Avrupa Birliği İşleri, Maliye ve Adalet ve İç İşleri Bakanlıklarına başkanlık eder. Bakanlar Kurulu'nun Kıbrıslı Türk üyeleri Ulaştırma ve Doğal Kaynaklar, Dışişleri ve Savunma ve Ticaret ve Ekonomi Bakanlıklarına başkanlık eder. Bu Bakanlıklar, 16 Nisan 2004 tarihli ofis ve personel listelerine uygun olarak oluşturulur.

4. 13 Haziran 2004 seçimlerinden sonra yeni seçilen Parlamento, işbu Anayasa hükümlerine uygun olarak Başkanlık Konseyi'ni seçer.

5. İlk seçilen Başkanlık Konseyi, tüm fonksiyonlarını işbu Anayasa hükümlerine uygun olarak yerine getirir. Ancak, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı görevi, seçilen iki üye arasında, her on ayda bir dönüşümlü olarak yerine getirilir.

Madde 42 Kurucu Devlet Hükümet Başkanları'nın Başkanlık Konsey toplantılarına katılımı

Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra ilk 10 yıl boyunca, kurucu devletlerin hükümet başkanları, oy hakları olmadan, Bakanlar Kurulu toplantılarına ve daha sonra Başkanlık Konseyi toplantılarına katılmak üzere davet edilir.

Madde 43 Geçici Bağımsız Görevliler

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin geçici bağımsız görevlileri, Başkanlık Konseyi'nin işbu Anayasaya uygun olarak bağımsız görevliler atamasına kadar, 31 Temmuz 2004 tarihinden geç olmamak üzere görev yaparlar.[8]

2. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin geçici Başsavcısı, Kıbrıs Türk Devletinin Başsavcısı ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin geçici Başsavcı Yardımcısı Kıbrıs Rum Devleti'nin Başsavcı Yardımcısıdır. İşbu Anayasa çerçevesindeki fonksiyonlarını yerine getirirken oybirliğiyle karar alırlar.

3. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin geçici Sayıştay Başkanı, Kıbrıs Rum Devleti'nin Sayıştay Başkanı ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin geçici Sayıştay Başkan Yardımcısı, Kıbrıs Türk Devleti'nin Sayıştay Başkan Yardımcısıdır. İşbu

[8] **Gözlem:** Başkanlık Konseyi'nin bağımsız görevliler atayamaması durumunda Yüksek Mahkeme bu görevi Madde 36.6'ya uygun olarak yerine getirir.

Anayasa çerçevesindeki fonksiyonlarını yerine getirirken oybirliğiyle karar alırlar.

Madde 44 Merkez Bankası

1. Yönetim kurulu üyeleri, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle, Kapsamlı Çözüme uygun olarak atanır ve Genel Sekreter'e Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce isimleri bildirilen Kıbrıslı ve Kıbrıslı olmayan kişilerden oluşur.

2. Merkez Bankası Başkan ve Başkan Yardımcısı ile diğer Yönetim Kurulu Üyeleri, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle derhal görevlerini üstlenirler. Yönetim Kurulu'na ve Anayasa'daki Para Politikası Komitesi'ne ait Anayasa'daki yetkileri, Para Politikası Komitesi göreve başlayana kadar yürütürler.

Madde 45 Yüksek Mahkeme Yargıçları

1. Yüksek Mahkeme Yargıçları ve Mukayyitleri, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle, Kapsamlı Çözüm' e uygun olarak atanır ve Genel Sekreter'e Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce isimleri bildirilen Kıbrıslı ve Kıbrıslı olmayan kişilerden oluşur.

2. Anayasa Mahkemesi üyeleri olarak görev yapacak Yüksek Mahkeme Yargıçları, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle derhal görevlerini üstlenirler ve 36 takvim ayı süreyle, Federal Parlamento'nun özel çoğunlukla alacağı bir kararla görev süreleri uzatılmadıkça, görevde kalırlar.

3. Yüksek Mahkeme'nin Kıbrıslı olmayan Mukayyidi ve iki Mukayyit Yardımcısı, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle derhal görevlerini üstlenirler, Yasa'ya uygun olarak değiştirilene kadar 36 takvim ayı süreyle görevde kalırlar.

4. Birincil Federal Yargı Mahkemesi'nde görev alacak yargıçlar Başkanlık Konseyi tarafından 2004 Temmuz ayı içerisinde atanırlar. Bu zamana kadar, Yüksek Mahkeme'nin diğer yargıçları Birincil Federal Yargı Mahkemesi'ne ait fonksiyonları yürütür.

Madde 46 Kamu hizmeti

1. Kıbrıs'ta herhangi bir yönetimde, yeni bir düzenin oluşmasından hemen önce herhangi bir düzeyde kamu hizmeti yürüten bir kişi Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti kamu hizmeti üyesidir.[9]

2. Federal hükümete ait 16 Nisan 2004 tarihli makam ve personel listelerinde ismi bulunmayan herhangi bir kişi, ilgili kurucu devletin kamu hizmetinde görev yapacaktır.

3. Federal hükümete ait 16 Nisan 2004 tarihli makam ve personel listelerinde ismi bulunan herhangi bir kişi, federal devletin kamu hizmetinde görev yapacaktır.

4. Yasa, işbu Anayasadaki federal kamu hizmetinde yer alan hizmete ait değişik birimlerin oluşturulmasıyla ilgili koşulların bütünüyle uygulanabilmesi için uygulama yöntemleri ile zaman ayarlamalarını, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra üç yılı aşmamak kaydıyla, düzenler.

Madde 47 Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önceki borçların sorumluluğu

1. Prensip olarak 1964 ile Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarih arasında oluşan borçlar, ilgili borçtan nüfusu yarar gören kurucu devlet tarafından ödenir. Eğer, bir borç Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra bayındırlık ve alt yapı için tüm Kıbrıs yararına kullanılmışsa, ilgili borç federal hükümet tarafından ödenir. 1964'den önce oluşan borçlar ve bunların yeniden finansmanı için aynı şey geçerlidir.

2. Bununla birlikte, federal hükümet, Yunanistan veya Türkiye'ye olan borçlar veya silah alımı için edinilen ve ilgili kurucu devletin ödemekle yükümlü olduğu borçlar hariç tüm dış borçların sorumluluğunu üstlenir. Bu borçların geri ödenmesinin iç finansal sorumluluğu her halükarda yukarıdaki paragrafa göre olur.

Madde 48 Kuruluş Anlaşması'na Ek Antlaşmalar

1. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip ilk iki yıl içerisinde, herhangi bir kurucu devlet, ilgili Kuruluş Anlaşması ekinde listelenen belirli bir anlaşmaya ve bu anlaşma ile ilgili herhangi bir çekince veya beyana, Kuruluş Anlaşması'na aykırılığı nedeniyle itiraz edebilir.[10] Böyle bir itiraz Bakanlar Kurulu'na veya Başkanlık Konseyi'ne hitap edilmelidir.

2. Böyle bir itirazın alınması durumunda, Bakanlar Kurulu veya Başkanlık Konseyi iki hafta içerisinde Antlaşma'nın, Kuruluş Anlaşması ile uyumluluğu konusunda karar verir. Bu süre içerisinde bir karara varamazlarsa, konuyu derhal gecikmeden karara bağlayacak olan Yüksek Mahkeme'ye sevk ederler.

3. Paragraf 2(a)'daki yönteme uygun olarak, bir antlaşmanın Kuruluş Anlaşması ile uyumsuzluğu kararlaştırılırsa, Kıbrıs, antlaşmayı uluslararası hukuk tahtında yapabileceği en kısa sürede fesheder veya sona erdirir.[11]

4. Paragraf 2(a)'daki yönteme uygun olarak, bir antlaşmanın belirli bir hükmünün Kuruluş Anlaşması'na uyumsuzluğu ve bu hükmün antlaşmanın diğer hükümlerinden ayrı tutulabileceği kararlaştırılırsa, Kıbrıs bu antlaşmanın değişikliği yoluna gidecektir. Sözleşmeci taraflardan biri bu değişiklikle mutabık değilse, Kıbrıs bu Antlaşmayı uluslararası hukuk tahtında yapabileceği en erken zamanda fesheder veya sona erdirir.

5. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip altı ay içerisinde, herhangi bir kurucu devletin talebi üzerine, Bakanlar Kurulu veya Başkanlık Konseyi bir antlaşmanın herhangi bir kurucu devlette uygulamaya konması için bir geçiş dönemine ihtiyaç görürse, o yönde bir karar alabilir ve bu doğrultuda diğer taraf devleti haberdar eder.

6.

a. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip ilk iki yıl içerisinde herhangi bir kurucu devlet, Bakanlar Kurulu veya Başkanlar Konseyinden, diğer taraf devlete başvurarak, Kuruluş Anlaşması Ek 5'te listelenen antlaşmalar üzerinde değişiklik istediğini iletmesini isteyebilir, böylelikle antlaşma ilgili kurucu devlette, eğer;

i. Antlaşmanın kapsamı kurucu devletlerin münhasıran yetkisini kapsar ise, ve

[9] **Gözlem:** Buradaki Kıbrıs ibaresi egemen üs bölgeleri dışında kalan Kıbrıs adası olarak anlaşılır. "Kıbrıs'taki yetkili kişi" tanımı böyle bir hizmeti yürüten herhangi bir yabancı yetkili kişiyi ifade eder.
[10] **Gözlem:** Kuruluş Anlaşması Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üyeliğini sağladığı için, işbu maddede yer alan "Kuruluş Anlaşması" ibaresi Avrupa Birliğine üyelikten doğabilecek zorunlulukları içerir.
[11] **Gözlem:** İşbu Maddede işaret edilen "uluslararası hukuk" 1969 Viyana Konvansiyonu'ndaki Antlaşmalar Hukukunu içeriri.

ii.Antlaşmanın yapısı, sadece bir kurucu devlette uygulanabilir nitelikteyse uygulanmaz.

b. Bakanlar Kurulu veya Başkanlık Konseyi istemi olumlu yönde değerlendirir. Olumlu yönde karar alınır ise, diğer taraf devletin antlaşmayı uygun olarak değiştirmesini talep eder.

c. Eğer paragraf 6(a)'nın (i) ve (ii) bentlerindeki şartlar yerine getirilirse, ve buna ek olarak antlaşma, ticari veya kültürel konularla ilgili ise, Bakanlar Kurulu veya Başkanlar Konseyi, diğer taraf devletten talebe uygun davranmasını ister.

d. Eğer diğer taraf devletten biri Yunanistan veya Türkiye ise, antlaşmanın uygulanması, talebi yapan kurucu devlet sınırları içerisinde ertelenebilir.

e. Eğer diğer taraf devletten biri, yukarıdaki 6'ncı paragrafın (b) ve (c) bentlerinde belirtilen talepleri reddederse, antlaşma Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tüm sınırları içerisinde geçerli olur.

Madde 49 Kuruluş Anlaşmasına Eklenecek Federal Yasalar

1. Kuruluş Antlaşmasına eklenecek yasalar ve İşbirliği Anlaşmaları, işbu Anayasa ile sağlanan yöntemler uyarınca geçirilmiş gibi, Kuruluş Anlaşması'nın Temel Maddeleri ve işbu Anayasa ile aynı statüye sahip olacaktır. Buna göre, normal yöntem uyarınca değiştirilebilir, Kuruluş Anlaşması'nın Temel Maddeleri ve işbu Anayasa ile uyumu hususunda, Yüksek Mahkeme'nin denetlemesine tabi tutulur.

2. Federal Parlamento, Meclisleri'nden herhangi birisindeki on altı üyenin talebi üzerine, Kuruluş Anlaşması'na ek yasaların, Kuruluş Anlaşması'nın Temel maddeleri ve işbu anayasaya uygunluğunu denetler.

Madde 50 Resmi dillerin öğretilmesi

9(4)'üncü maddede öngörülen, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dillerinin ortaokul öğrencilerine öğretilmesine yönelik zorunlu eğitim, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra en geç üç yıl içinde başlar.

Madde 51 Devlet malları

1. Bu Anayasanın ilişiğinde sunulan Federal mülkiyet dışındaki kamu malları mülkiyetin bulunduğu kurucu devlete aittir.

2. Eşbaşkanlar ve kurucu devlet hükümet başkanları Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip üç aydan geç olmamak kaydıyla federal malların listesi konusunda mutabakata varırlar. Mutabakata varılamazsa, geçici Yüksek Mahkeme tüm ilgili tarafların temsiliyetlerine dayalı olarak bu liste konusunda karar verir. Aksine karar alınmadıkça sözkonusu mallar Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren federal mal olarak kabul edilir.

Madde 52 Ekonomik geçiş ve uyum

1. Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesini müteakip ilk yıllar içerisinde federal ekonomik politika, kurucu devlet ekonomilerinin uyumuna ve en kısa zamanda aralarındaki ekonomik eşitsizliğin giderilmesine özel itina gösterir.

2. Avrupa Birliği mevzuatının uygulanmasına halel gelmeksizin, Kuruluş Anlaşması ve yeni devlet düzeni, Kuruluş Anlaşması yürürlüğe girmeden önce işadamlarının ithalat ve/veya dağıtım izinleri tahtında kullanmakta oldukları hakları değiştirmez, ve sözkonusu izinler mümkün olduğu durumlarda Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra bahse konu işadamlarının işlerini kendi kurucu devletlerinde devam etmelerine izin verir.[12]

3. Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesini müteakip Kıbrıs'taki bankalarda döviz hesapları bulunan kişilerin Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra Merkez Bankası tüzük ve yönetmeliklerine uygun olarak söz konusu hesaplarının tasarrufuna izin verilir.

4. Federal makamlar özel kişilerin ve tüzel kişilerin Euro para biriminde defter tutmalarını kabul eder. Merkez Bankası, özellikle uygulanabilen döviz kurları ile ilgili düzenlemeler yapar.

[12] **Gözlem:** İşbu tedbirin amacı, Kuruluş Anlaşması'nın uygulanmaya başlamasının Kıbrıs'ta iki(veya daha fazla) dağıtımcı bulunmasını (ör:her kurucu devlette bir tane) , Avrupa Birliği dağıtımcı yönetmeliklerini serbest bırakmasına kadar, engellenmemesidir.

Madde 53 Uluslararası askeri operasyonlar

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımına kadar, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye'nin, ve buna ek olarak her iki kurucu devlet hükümetlerinin rızası olmaksızın topraklarını uluslararası askeri operasyonların kullanımına vermez.

Madde 54 Kayıp Şahıslar

Kurucu devlet hükümet başkanları gecikmeden kayıp kişiler konusunu kesin bir şekilde çözümlemek için adımlar atar. Her iki kurucu devlet, 31 Temmuz 1997 tarihinde iki lider arasında varılan anlaşmayı dikkate alarak Kıbrıs kayıp şahıslar Komitesi ile bu komitenin çalışma esaslarına göre tam işbirliği yapar. Her kurucu devlet mezarların açılması da dahil olmak üzere her ve tüm gerekli soruşturmayı sürdürür ve sonuçlandırır.

Madde 55 Kıbrıs'ta Kurulacak Yeni Düzenle İlgili Antlaşmanın İmzalanması

Eş-başkanlar, ilk icraatları olarak, Kıbrıs'taki yeni düzenle ilgili Antlaşmayı imzalamak ve yürürlüğe koymakla yetkili ve mükelleftirler.[13]

İLİŞİK 1: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ VE KURUCU DEVLETLERİNİN HARİTASI

(Harita)

(Harita)

İLİŞİK 2: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ BAYRAĞI

İLİŞİK 3: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ MARŞI

İLİŞİK 4: FEDERAL MALLAR

[8 Nisan 2004 tarihinden geç olmamak kaydıyla federal malların ön listesini/tarifini ekleyiniz]

[13] **Gözlem:** Halk Kıbrıs'ta yeni düzeni ayrı referandumlarla yürürlüğe koymakla yetkilendirilmiş olsa da Eş-Başkanlardan herhangi birinin her iki kurucu devlet halkının ortak istencini icra etme yetkisine haiz olduğu anlaşılmalıdır.

İLİŞİK 5: İNSAN HAKLARI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLER KATALOĞU

Anayasa'nın 11.ci Maddesi uyarınca

Madde 1 Yaşama hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Hiç kimse kasıtlı olarak yaşam hakkından yoksun bırakılamaz.

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurmanın kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz: .

a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
b) Usulüne uygun olarak yakalamak veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.

Madde 2 İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz. .

Madde 3 Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

1. Hiç kimse köle ve kul halinde tutulamaz. .

2. Hiç kimse zorla çalıştırılamaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz. Aşağıdaki haller bu maddede sözü geçen "zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma"dan sayılmazlar:

a. Bu Katalogun 4. maddesinde öngörülen koşullar altında tutuklu bulunan kimseden tutukluluğu veya şartlı salıverilmesi süresince olağan olarak yapılması istenen çalışma;

b. Askeri nitelikte herhangi bir hizmet veya vicdani nedenlerle askerlik görevini yapmaktan kaçınan kimselerin durumunu meşru sayan ülkelerde bu inanca sahip kimselere zorunlu askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet;

c. Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz ve afet hallerinde istenecek her hizmet;

d. Normal yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 4 Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

a. Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi;

b. Bir mahkeme tarafından, yasaya uygun olarak, verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

c. Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutuklu durumda bulundurulması;

d. Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği gözetim altında bulundurulması veya kendisinin yetkili merci önüne çıkarılması için usulüne uygun olarak gözetim altında bulundurulması;

e. Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

f. Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonması veya kendisi hakkında sınır dışı etme ya da suçluların iadesi işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutuklu durumda bulundurulması;

2. Tutuklanan her kişiye, tutuklama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.

3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullara uyarınca tutuklanan veya gözetim altında bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

4. Tutuklama veya gözetim altında bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir tutuklama veya gözetimaltına alınma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.

Madde 5 Adil yargılanma hakkı

1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya tarafolanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde, veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

2.Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.

3. Her sanık en azından aşağıdaki haklara sahiptir:

a. Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b. Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

c. Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir savunmacının yardımından yararlanmak ve eğer savunmacı tutmak için mali olanaklardan yoksun bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından yararlanabilmek;

d. İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağırılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek;

e. Duruşmada kullanılan dili anlama dışı veya konuşma dışı takdirde bir tercümanın yardımından para ödemeksizin yararlanmak.

Madde 6 Cezaların yasallığı

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ve uluslararası hukuka göre bir suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir fiil veya ihmal ile suçlanan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 7 Özel hayatın ve aile hayatının korunması

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

Madde 8 Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, ancak kamu güvenliğinin, kamu düzenin, genel sağlığın veya ahlakın, ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin

korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir.

Madde 9 İfade özgürlüğü

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

Madde 10 Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü

1. Herkes asayişi bozmayan toplantılar yapmak, demek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.

Madde 11 Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca vlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir.

Madde 12 Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.

Madde 13 Ayırımcılık yasağı

1. Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayırımcılık yapılmadan sağlanır.

2. Hiçkimseye, herhangi bir kamu yetkilisi tarafından Paragraf 1.'de belirtilen herhangi bir sebeple ayrımcılık yapılamaz.

Madde 14 Mülkiyetin korunması

1.Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

2. Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.

Madde 15 Eğitim hakkı

Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.

Madde 16 Serbest seçim hakkı

Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde makul aralıklarla gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler.

Madde 17 Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı

Hiç kimse, yalnızca akdi ilişkiden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememiş olmasından dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

Madde 18 Serbest dolaşım özgürlüğü

1. Bir devletin ülkesi içinde usulüne uygun olarak bulunan herkes, orada serbestçe dolaşma ve ikametgahını seçebilme hakkına sahiptir.

2. Herkes, kendi ülkesi de dahil, herhangi bir ülkeyi terk etmekte serbesttir. Bu haklar, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlık ve ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler olarak ve yasayla öngörülmüş sınırlamalara tabi tutulabilir.

3. Bu maddenin 1. fıkrasında sayılan haklar, belli yerlerde, yasayla konmuş ve demokratik bir toplumda kamu yararının gerektirdiği sınırlamalara tabi tutulabilir.

Madde 19 Vatandaşların sınırdışı edilmeleri yasağı

1. Hiç kimse, tek başına ya da toplu olarak, uyruğu bulunduğu devletin ülkesinden sınır dışı edilemez.

2. Hiç kimse, uyruğu bulunduğu devletin ülkesine girme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 20 Yabancıların topluca sınırdışı edilmeleri yasağı

Yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmesi yasaktır.

Madde 21 Ölüm cezasının kaldırılması

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 22 Yabancıların sınırdışı edilmelerine ilişkin usuli güvenceler

1. Bir devlet ülkesinde kurallara uygun olarak ikamet eden bir yabancı, yasaya uygun şekilde verilmiş bir kararın uygulanması dışında sınır dışı edilemez ve

a. sınır dışı edilmesine karşı gerekçeleri öne sürebilmesine,

b. durumunu yeniden inceletmeye,

c. yukarıdaki amaçlarla, yetkili bir merci önünde veya bu merci tarafından tayin edilecek biri ya da binleri önünde temsil ettirmesine, izin verilecektir.

2. Sınır dışı edilmenin kamu düzeni yararı ya da ulusal güvenlik nedenleri açısından gerektiği hallerde, bir yabancı, yukarıdaki 1. maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde öngörülen haklarını kullanmadan sınır dışı edilebilir.

Madde 23 Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı

1. Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkumiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden

inceletme hakkını haiz olacaktır. Bu hakkın kullanılması, kullanılabilme gerekçeleri de dahil olmak üzere, yasayla düzenlenir.

2. Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle az önemli suçlar bakımından ya da ilgilinin birinci derece mahkemesi olanak en yüksek mahkemede yargılanışı veya beraatini müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkumiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir.

Madde 24 Adli hata halinde tazminat hakkı

Bir kişinin, kesin bir kararla cezai bir suçtan mahkum edilmesi ve sonradan yeni veya yakın zamanda keşfedilmiş bir delilin kesinlikle yanlış bir adalet uygulaması olduğunu göstermesi veya kişinin affedilmesi nedeniyle cezai kararın iptal edilmesi halinde, bilinmeyen delilin açıklanmamış olmasının tamamen veya kısmen o kişiye atfedildiğinin ispatlandığı haller dışında, böyle bir mahkumiyet sonucunda cezaya maruz kalan kişi ilgili devletin yasası ve uygulamasına göre tazmin edilecektir.

Madde 25 Aynı suçtan iki kez yargılanamama ve cezalandırılamama hakkı

1. Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı ayni devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkum edilemez.

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olanak davanın yeniden açılmasını engellemez.

Madde 26 Eşler arasında eşitlik

Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde bir medeni haklar ve sorumluluklardan

eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez

EK II: ANAYASAL NİTELİKLİ YASALAR

Bu eke ilave ilişikler Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle birlikte Anayasal Nitelikli Yasalar olacaklar ve Anayasaya uygun olarak tadil edilebileceklerdir.

İLİŞİK 1 : ANAYASAL NİTELİKLİ YASALARIN HAZIRLANMASI VE KABULÜ HAKKINDA ANAYASAL NİTELİKLİ YASA

İLİŞİK 2 : POLİS İLE İLGİLİ HUSUSLAR VE ORTAK SORUŞTURMA ÖRGÜTÜNÜN OLUŞUMU VE FONKSİYONLARI HAKKINDA ANAYASAL NİTELİKLİ YASALAR

Yasa 1: Kurucu Devlet Polisi ile ilgili Anayasal Nitelikli Yasa

Yasa 2: Ortak Soruşturma Örgütü Oluşumu ve Fonksiyonları Hakkında Anayasal Nitelikli Yasa

İLİŞİK 3: KURUCU DEVLET İÇ VATANDAŞLIK STATÜSÜNE VE KURUCU DEVLETTE İKAMET HAKLARINA İLİŞKİN ANAYASAL NİTELİKLİ YASA

EK III: FEDERAL YASALAR

Bu eke ilave ilişikler Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle birlikte federal yasalar olacaklar ve Anayasaya uygun olarak tadil edilebileceklerdir.

İLİŞİK 1: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN MARŞI, BAYRAĞI, RESMİ ALAMETLERİ VE MADALYALARI HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 2: DIŞ İLİŞKİLERİN YÜRÜTÜLMESİ HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 3: AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ HAKKINDA FEDERAL YASA

Yasa 1: Avrupa Birliği İlişkilerinin Yürütülmesi Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Avrupa Birliği Müktesebatını Değiştirmek için Bazı Federal Yasaların Uygulanması Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 4: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ VATANDAŞLIĞI VE BUNA İLİŞKİN KONULARI DÜZENLEYEN FEDERAL YASA

İLİŞİK 5: YABANCILAR, MUHACERET VE İLTİCA HAKKINDA FEDERAL YASA

Yasa 1: Yabancılar ve Göç Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Yabancılar Uluslararası Koruma ve Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Konvansiyonunun ve Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Tarihli Protokolün Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 3: Avrupa Birliği Vatandaşlarının ve Aile Üyelerinin Serbest Dolaşımı ve İkameti Hakkında Federal Yasa

Yasa 4: Kaçakların Geri İadesine İlişkin Federal Yasa

Yasa 5: Avrupa Tutuklama Emri ve Avrupa Birliğine Üye Ülkeler Arasındaki Teslim Etme Yöntemi Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 6: KIBRIS MERKEZ BANKASI HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 7: KATMA DEĞER VERGİSİ HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 8: BÜTÇE HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 9: ULUSLARARASI TİCARET, GÜMRÜK VE RÜSUMAT HAKKINDA FEDERAL YASA

Yasa 1: Ticaret Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Gümrük Düzenlemeleri Hakkında Federal Yasa

Yasa 3: Rüsumat Hakkında Federal Yasa

Yasa 4: Muhtelif Vergiler ile ilgili Karşılıklı Olarak Alacakların Tahsiline İlişkin Karşılıklı Yardım ve Diğer Tedbirler (ve Düzenlemeler) Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 10: HAVACILIK VE HAVA SAHASI YÖNETİMİ HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 11: ULUSLARARASI DENİZCİLİK, KARA SULARI VE KITA SAHANLIĞI HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Ticari Deniz Taşımacılığı (Gemilerin Kaydı, Satışı ve İpoteği) Hakkında Federal Yasa

Yasa 1A: Ticari Deniz Taşımacılığı (Denizcilik İşleri Müdürlüğü) Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Ticari Deniz Taşımacılığı (Gemi Sahipleri ve Gemi Adamları) Hakkında Federal Yasa

Yasa 3: Kıbrıs Gemileri (Bazı taşımacılığın yasaklanması) Hakkında Federal Yasa

Yasa 4: Ticari Deniz Taşımacılığı (harçlar ve vergi yükümlülükleri) Hakkında Federal Yasa. Küçük Sürat Tekneleri Konusunda Federal Yasa

Yasa 5: Ticari Deniz Taşımacılığı (Personel Güvenliği, Çalışma Saatleri ve Gözetim) Hakkında Federal Yasa

Yasa 6: Ticari Deniz Taşımacılığı (Gemicilerin Disiplin ve Cezai Sorumluluğu, Sertifikaların Askıya Alınması ve İptali) Hakkında Federal Yasa

Yasa 7: Ticari Deniz Taşımacılığı (Denizcilerin Tıbbi Kontrolü ve Tıbbi Uygunluk Sertifikası İstihsali) Hakkında Federal Yasa

Yasa 8: Ticari Deniz Taşımacılığı (Denizcilerin Kaydı ve Denizci sicili) Hakkında Federal Yasa

Yasa 9: Ticari Deniz Taşımacılığı (Sertifikaların İstihsali ve Tanınması ve Denizcilik Eğitimi) Hakkında Federal Yasa

Yasa 10: Ticari Deniz Taşımacılığı (Kuruluşların Yetkilendirilmesi veTanınması) Hakkında Federal Yasa

Yasa 11: Ticari Deniz Taşımacılığı (Liman Devleti Kontrolü) Hakkında Federal Yasa

Yasa 12: Ticari Deniz Taşımacılığı (Deniz Ekipmanları) Hakkında Federal Yasa

Yasa 13: Ticari Deniz Taşımacılığı (24 Metre ve üzerindeki Balıkçı Tekneleri İçin Uyumlaştırılmış Emniyet Rejimi) Hakkında Federal Yasa

Yasa 14: Ticari Deniz Taşımacılığı (Yolcu Gemisi ile Seyahat Eden İnsanların Kaydı) Hakkında Federal Yasa

Yasa 15: Ticari Deniz Taşımacılığı (Yolcu Gemileri İçin Emniyet Kuralları ve Standartları) Hakkında Federal Yasa

Yasa 16: Ticari Deniz Taşımacılığı (Alışık Ro-Ro Gemisi ve Yüksek Hızlı Yolcu Taşımacılığı Hizmetlerinin Emniyetli İşletilmesi İçin Zorunlu Teftiş Sistemi Oluşturulması) Hakkında Federal Yasa

Yasa 17: Ticari Deniz Taşımacılığı (Kıbrıs Balıkçı Teknelerinde Çalışma İçin Asgari Emniyet ve Sağlık Gereksinimleri) Hakkında Federal Yasa

Yasa 18: Ticari Deniz Taşımacılığı (Teknelerde Tıbbi Tedavi İçin Asgari Gereksinimler) Hakkında Federal Yasa

Yasa 19: Kıbrıs Denizcilik Dairesi Yargı Çevresi Federal Yasası

Yasa 20: Acil Durumlar Hakkında Federal Yasa (Küçük gemilerin kontrolü)

Yasa 21 : Ticari Deniz Taşımacılığı (Konvansiyon dışı gemilerin güvenliği) Hakkında Federal Yasa

Yasa 22 : Deniz Yoluyla Mal Taşımacılığı Hakkında Federal Yasa

Yasa 23 : Gemi Enkazlarına İlişkin Federal Yasa

Yasa 24 : Deniz Kazası Geçiren Yolculara İlişkin Federal Yasa

Yasa 25 : Taşıma Güzergahlarına İlişkin Uluslararası Konvansiyonun Uygulanmasına İlişkin Federal Yasa

Yasa 26 : Uluslararası Denizcilik Örgütü Konvansiyonun Uygulanmasına İlişkin Federal Yasa

Yasa 27: 1972 Denizde Çarpışmaların Önlenmesi Hakkındaki Uluslararası Düzenlemelere Dair Konvansiyonun Değiştirilmiş Şekliyle Uygulanmasına İlişkin Federal Yasa

Yasa 28: Gemicilerin Eğitimi, Belgelendirilmesi ve Vardiyacılığına İlişkin Standartlar Uluslararası Konvansiyonunun Değiştirilmiş Şekliyle Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 29: Denizde Can Güvenliği Uluslararası Konvansiyonunun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 30: 1969 Tarihli Gemilerin Tonaj Ölçümleri Uluslararası Konvansiyonunun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 31: Devlet Gemilerinin Tevhidine ilişkin Bazı Kuralların Birleştirilmesine Dair Uluslararası Konvansiyonun uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 32: 1969 Denizde Petrol Kirliliğinden Doğan Zararın Sorumluluğa İlişkin Uluslararası Konvansiyonunun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 33: Gemilerin Yolaçtığı Deniz Kirlenmesinin Önlenmesine ilişkin Uluslararası Konvansiyonun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 34: Petrol Kirliliği Zararının Tazmini İçin Uluslararası Fon Oluşturulması ile İlgili Uluslararası Konvansiyonun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 35: Özel Ticari Yolcu Gemileri Anlaşmasının Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 36: Atık vesair Maddelerin Atılmasından Doğan Deniz Kirliliğinin Önlenmesine ilişkin Uluslararası Konvansiyonun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 37: Gemilerin Çarpışmasıyla İlgili Konularda Hukuki Yargılamaya İlişkin Bazı Kuralların Birleştirilmesi için Uluslararası Konvansiyonun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 38: Gemilerin Çarpışmasıyla İlgili Konularda ya da Diğer Seyrüsefer Denizcilik Vakalarında Cezai Yargılamaya İlişkin Uluslar arası Konvansiyonun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 39 : Deniz Arama ve Kurtarma Uluslararası Konvansiyonunun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 40: Denizde Çalıştırılacak Çocukların Asgari Yaşını Belirleyen Konvansiyonunun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 41 : Denizcilerin Kendi Vatanlarına İadesine İlişkin Konvansiyonun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 42: Ticari Gemi İşletmeciliği (Minimum Standartlar) Hakkında Uluslararası Çalışma Örgütünün 147 Sayılı Konvansiyonunun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 43 : Mürettebatın Gemilerde Yerleştirilmesine İlişkin Konvansiyonun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 44 : Güvenli Taşıyıcılar Uluslararası Konvansiyonunun Uygulanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 45: Denizde Seyir Esnasında Güvenliğe Yönelik Yasadışı Eylemlerin Bastırılmasına Dair Uluslararası Konvansiyon Hakkındaki Federal Yasa

Yasa 46 : Kıbrıs'ın Deniz Alanları Hakkında Federal Yasa

Yasa 47: Kıbrıs'ın Kıta Sahanlığı Hakkında Federal Yasası

Yasa 48 : Ticari Deniz Taşımacılığı (gemicilerin çalışma saatlerinin düzenlenmesi) Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 12 : BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN DOĞAL SU KAYNAKLARI VE BU KAYNAKLARIN KURUCU DEVLETLERCE EŞİT ŞEKİLDE PAYLAŞIMI VE BUNA İLİŞKİN KONULAR HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 13 : DOĞAL KAYNAKLAR HAKKINDA FEDERAL YASA

Yasa 1 : Hidrokarbonların, Araştırılması, Keşif ve İşletmesi Hakkında Federal Yasa

Yasa 2 : Madenler ve Taş Ocakları Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 14: FEDERAL YASALARIN UYGULANMASI HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Tüzüklerin Yayınlanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Federal Yasaların Kurucu Devlet Makamlarınca Uygulanması Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 15 : İLETİŞİM HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Radyo İletişim Sektörünü Düzenleyen Yasal ÇerçeveHakkında Federal Yasa

Yasa 2: Elektronik Haberleşme ve Posta Hizmetlerini Düzenlenmesi Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 16: KIBRIS'IN METEOROLOJİ HİZMETLERİNİ, İŞLEVLERİNİ VE AMAÇLARINI DÜZENLEYEN FEDERAL YASA

İLİŞİK 17: AĞIRLIKLAR VE ÖLÇÜ BİRİMLERİ STANDARTLARININ METRİK SİSTEME GÖRE DÜZENLENMESİ VE BU KONUYLA İLGİLİ HUSUSLARI VE BUNA İLİŞKİN KONULARI DÜZENLEYEN FEDERAL YASA

İLİŞİK 18: FİKRİ HAKLAR HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Telif Hakkı ve ilgili Hakların Yasal Korunmasına İlişkin Federal Yasa

Yasa 2: Yarı İletken Ürünlerin Topografyalarının Yasal Korunmasına İlişkin Federal Yasa

Yasa 3: Ticari Markalar Hakkında Federal Yasa

Yasa 4: Federal Patent Yasası

Yasa 5: Endüstriyel Tasarımların ve Modellerin Yasal Korunması Hakkında Federal Yasa

Yasa 6: Tarımsal Ürünlerin ve Gıda Maddelerinin Menşei ve Coğrafi Göstergelerinin Kaydı ve Korunması Hakkında Federal Yasa

Yasa 7: Telif Haklarını İhlal Eden Malların Dolaşımının Kontrolü Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 19: ESKİ ESERLER HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Eski Eserler Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Kültürel Eserlerin İadesi Hakkında Federal Yasa

Yasa 3: Kültürel Eserlerin İhracatı Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 20: SEÇİMLER HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Parlamento Üyelerine İlişkin Federal Yasa (Senato ve Temsilciler Meclisi) (Geçici Hükümler)

Yasa 2: Meclis Üyelerine İlişkin Federal Yasa (Senato ve Temsilciler Meclisi)

Yasa 3: Avrupa Parlamentosu Seçimlerine İlişkin Federal Yasa

İLİŞİK 21: FEDERAL HÜKÜMET DOKUNULMAZLIĞI VE MUAFİYETLERİ İLE İLGİLİ FEDERAL YASA

İLİŞİK 22: İDARE HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Devlet Memurlarının Atanma, Terfi ve Emekliliğine İlişkin Kamu Hizmeti Komisyonunun İşleyişine ve Hizmet Koşulları, Disiplinle İlgili Muameleler ve Kamu Hizmeti ile Bağlantılı Diğer Konular Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Emekli Maaşları Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 23: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN RESMİ DİLLERİ HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 24: FEDERAL POLİS VE ORTAK SORUŞTURMA ÖRGÜTÜ HAKKINDA FEDERAL YASA

Yasa 1: Federal Polis Teşkilatı, Disiplini, Yetkileri ve Görevleri ve ilgili Diğer Konular Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Ortak Soruşturma Örgütü Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 25: YASAMA USULÜ VE ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİNDE UYGULANACAK USÜL HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 26: YARGI İDARESİ HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Yargı idaresi Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Medeni Usul Hukuku Hakkında Federal Yasa

Yasa 3: Ceza Muhakemeleri Usulü Hakkında Federal Yasa

Yasa 4: Şahadet Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 27: FEDERAL SUÇLAR HAKKINDA FEDERAL YASA

Yasa 1: Terörizm Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Uyuşturucu Kaçakçılığı Hakkında Federal Yasa

Yasa 3: Kara Para Aklamanın Önlenmesi ve Kara Para Aklamaya Karşı Mücadele Konusunda Federal Yasa

Yasa 4: Ceza Hukukunun Genel İlkeleri Hakkında Federal Yasa

Yasa 5: Örgütlü Suçlar Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 28: BAZI ÜST DÜZEY KAMU GÖREVLİLERİNİN SUÇLANMA VE YARGILANMA YÖNTEMİ HAKKINDA FEDERALYASA

İLİŞİK 29: İHALELERİN YAPILMASI HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: Kamu İhale Sözleşmeleri (Tedarik, İşler ve Hizmetler) Hakkında Federal Yasa

Yasa 2: Su, Enerji, Ulaşım ve Telekomünikasyon Sektörlerinde Faaliyet Gösteren Tüzel Kişiliklerin Kamu İhale Sözleşmeleri (Tedarik, İşler ve Hizmetler) ve Diğer ilgili Konular Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 30: KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKINDA FEDERAL YASA

İLİŞİK 31: SERMAYE PİYASALARININ DÜZENLENMESİ HAKKINDA FEDERAL YASALAR

Yasa 1: İçerden Alıp Satma, Piyasa Manipülasyonu (Piyasa Suistimali) ve İlgili Konular Hakkında Yasa

Yasa 2: Tahvillerin Kamuya Arzı veya Kontrollü Piyasalarda Alınıp Satılması Amacıyla Piyasalara Kabulü Hakkındaki Bildirimin Yayınlanması Hakkında Federal Yasa

Yasa 3: Yatırım Danışmanlık Firmalarının Faaliyetleri ve Diğer İlgili Konular Hakkında Federal Yasa

Yasa 4: Tahvillerin Elde Edilmesi veya Satın Alımı için Halka Sunulması ve Listelenmiş Firmaların Birleşmesi Hakkında Federal Yasa

Yasa 5: İşletmeler Arasında Yoğunlaşmanın Kontrolü Hakkında Federal Yasa

Yasa 6: Kıbrıs Tahvil ve Borsa Komisyonu Hakkında Federal Yasa

Yasa 7: Ödeme Sistemlerinde Ödemenin Sonuçlandırılması ve Teminat Sonuçlandırma Sistemleri Hakkında Federal Yasa

Yasa 8: Yatırım Firmaları Hakkında Federal Yasa

Yasa 9: Devredilebilir Menkul Kıymetler Kapsamındaki Kollektif Yatırımlar için Sınırlanmamış Girişimler ve İlgili Konular Hakkında Federal Yasa

İLİŞİK 32: SİGORTA PİYASALARININ DÜZENLENMESİ HAKKINDA FEDERAL YASALAR

İLİŞİK 33: BANKACILIK HAKKINDA FEDERAL YASALAR

İLİŞİK 34: ETKİN REKABETİN KORUNMASI AMACIYLA İŞLETMELER ARASINDAKİ BAĞLANTILARI KONTROL EDEN FEDERAL YASA

İLİŞİK 35: REKABETİN KORUNMASI HAKKINDA FEDERAL YASA

EK IV: FEDERAL HÜKÜMET VE KURUCU DEVLETLER ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ ANLAŞMALARI

Bu Ekin ilişikleri, kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle federal hükümet ve kurucu devletler arasındaki İşbirliği Anlaşmaları olacaktır. Bu anlaşmalar federal hükümet ve her iki kurucu devletin mutabakatlarıyla değiştirilebilir.

İLİŞİK 1: DIŞ İLİŞKİLER HAKKINDA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

İLİŞİK 2: AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ HAKKINDA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

İLİŞİK 3: FEDERAL HÜKÜMETLE KURUCU DEVLETLER ARASINDA POLİS KONULARI HAKKINDA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

EK V: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ'Nİ BAĞLAYAN ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR VE ENSTRÜMANLAR

(ayrı olarak tevdi edilmiştir)

EK VI: TOPRAK AYARLAMALARI

Madde 1 Kurucu devlet sınırlarının belirlenmesi

1. Kurucu devletlerin sınırları Anayasaya ekli haritada gösterildiği gibi, detaylı bir şekilde ilişikteki tabloda tanımlanır. Bu sınırlar içerisinde kalan tüm bölgeler, bu anlaşma uyarınca idareleri geçici olarak devredilmiş olmasına bakılmaksızın, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girişinden itibaren içinde bulundukları kurucu devletin yasal parçası olurlar.

2. Her kurucu devletten üç temsilci ve en azından bir Kıbrıslı olmayan kişiden oluşan bir sınır komitesi kurulur. Komite, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi üzerine atanır ve arazi üzerinde sınırları işaretler.

3. Komite tarafından gerçekleştirilen hudut belirlemeleri, karşılıklı anlaşmalar ile kararlaştırılmış hudut çizgisinden sınır bölgesindeki malların mülkiyeti, önemli topoğrafik ve mezarlıklar ve önceden varolan patikalar gibi nedenlerden dolayı sapmalara uğrayabilir. Şehirlerde (Lefkoşa ve Gazi Mağusa) ve genel olarak imar edilmiş bölgelerde nihai sınır, sınır bölgesindeki malların mülkiyeti hususu öncelikle dikkate alınacak şekilde belirlenecektir. Sokak kullanımının işlevliği ve idaresi de göz önünde tutulacaktır. Bu harita ve yukarıda tanımlanmış ve üzerinde anlaşılmış sınırlar arasındaki herhangi bir tutarsızlık komite tarafından mutabakat yoluyla karara bağlanacak veya mutabakata ulaşılamayan durumlarda, Kıbrıs Yüksek Mahkemesi tarafından karara bağlanacaktır.

Madde 2 Geçiş ve bağlantı yolları

1. Bir kurucu devletin ana bölümü ile bitişik olmayan bölümü arasında bulunan doğrudan bağlantı yolları ile bir kurucu devletin bitişik olmayan bölgesinden geçen doğrudan bağlantı yolları üzerindeki sivil trafik ancak Yüksek Mahkeme ara emri ile sınırlandırılabilir.

2. Kuzey Lefkoşa ve Gazi Mağusa'yı bağlayan anayolun tamamı Kıbrıs Türk Devletinin bölgesel idaresi altındadır.

3. Pyrogi ne Athienou'yu birbirine bağlayan yolun tamamı Kıbrıs Rum Devleti'nin bölgesel idaresi altındadır. Kıbrıs Türk Devleti Louroujina/Akıncılar'a geçişi sağlamak için bir alt veya üst geçit inşa etme hakkına sahiptir.

4. Kuruluş Antlaşması'na Ek Protokol'ün yürürlüğe girmesinden sonra, Kıbrıs Türk Devleti, kendi bölgesel idaresi altında olacak Beyarmudu ve Dikelya Egemen Üs Bölgesi arasında, Kıbrıs Rum Devleti'nce idare edilen bölgeden geçen bir yol inşa etme ve gerekli mülkü Kıbrıs Rum Devleti ile işbirliği yaparak, tam ve etkili tazminat ödeyerek istimlak etme hakkına sahiptir. Kurucu devletler, masrafları Kıbrıs Türk Devleti tarafından ödenecek olan gerekli alt veya üst geçitlerin yeri konusunda anlaşacaklardır.

Madde 3 Toprak ayarlamalarının evreleri

1. Anlaşma uyarınca (Birleşmiş Milletler Ara Bölgesi hariç) toprak ayarlamalarına tabi olan bölgelerin idaresi, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği günden itibaren, yasal olarak bir parçası olduğu kurucu devlet ("hak sahibi kurucu devlet") tarafından belirli bir süre için diğer kurucu devletin ("emanet edilmiş makamlar") otoritelerinin sorumluluğuna bırakılır. İdarenin emanet edilmesi ve bölgenin yeniden yetkili kurucu devlete devredilmesi, ilişikteki haritada ve bu İlişik'teki diğer ekte belirtildiği gibi altı evrede gerçekleşecektir.

2. Kurucu devletler, görev mandasına uygun olarak toprak ayarlamalarına tabi bölgelerin devir faaliyetlerini kontrol edecek ve güvenli ortamın korunmasına katkıda bulunacak olan Birleşmiş Milletler ile tam bir işbirliği içinde olacaklardır.

3. Üçüncü evre ile altıncı evre zarfındaki son aylarda, toprak ayarlamalarına tabi bölgelerin devir faaliyetlerinin Birleşmiş Milletlerce kontrol edilmesinin ilgili bölgelerde artırılacağından , Birleşmiş Milletler, emanet edilmiş makamlarca yönetilen yerel nüfusun günlük yaşamlarının idaresine halel getirmeyecek şekilde, bu bölgeler için bölgesel sorumluluk üstelenecektir. Birleşmiş Milletler yerel görevlilere talimatlar verebilir ve gerektiği durumlarda, yerel bir görevliyi bölgedeki görevinden men edebilir; Birleşmiş Milletler polisi bölgede tam yetkiye ve yerel polise işlevsel talimatlar verebilecek hakka sahip

olacaktır. Ancak, Birleşmiş Milletler yerel masraflar veya personele ilişkin sorumluluk kabul yüklenmeyecektir.

4. Toprak ayarlamalarına tabi bölgeler

a. Hak sahibi kurucu devlete devir için belirtilen tarihten (birinci ve ikinci evrelerde); veya

b. Birleşmiş Milletlerin belirlenen tarihte bölgesel sorumluluk üstlenmesinden

en çok iki hafta önce tüm güç ve silahlardan arındırılacak; ve Birleşmiş Milletler haricinde hiçbir güç veya silahlı kuvvet bölge içinde veya 1000 metre yakınında bulunamayacaktır.

Madde 4 Toprak ayarlamaları süresince güvenlik işbirliği

1. Safhalı dönem boyunca Kıbrıs Rum Devleti ve Kıbrıs Türk Devletinin idaresi altındaki bölgeler, paragraf 2'de Geçiş Komitesi'nce öngörüldüğü gibi, işaret bayraklı geçici direklerle işaretlenecektir. Bu dönem süresince, aşağıdaki paragrafa halel gelmeksizin, 10 geçiş noktasından daha az olmayacak sayıda, aşağıda tarif edilen yollar ve güzergahlar boyunca geçiş noktaları olur: Derinya – Magosa yolu, Pile – Beyarmudu yolu, Athienou – Melousha yolu, Limpia – Akıncılar yolu, Ledra geçiş noktası, Astromeritis – Güzelyurt yolu, Lefkoşa – Kaymaklı Lefkoşa – Omorphitia, Skouriotissa – Lefke yolu, Galini – Potamos Tou Kambou yolu, Kato Pyrgos – Karavostasi yolu.

2. Toprak ayarlaması dönemi boyunca, her iki kurucu devletten birer ve bu komitenin başkanı olacak Birleşmiş Milletler'den bir temsilciyi içerecek bir Geçiş Komitesi oluşturulacaktır. Komite, toprak ayarlamaları veya bir Komite üyesi tarafından dikkatine getirilen, bir kurucu devletteki diğer kurucu devlet iç vatandaşlığı statüsüne sahip kişilerin mevcudiyetine dair her konuyu değerlendirir. Komite, özellikle, kamu düzeni ve güvenliği nedeni ile, üzerinde anlaşılan geçiş noktalarının ne zaman ve ne kadar zaman kapatılması veya değiştirilmesi gerektiğini ya da geçiş noktalarını kullanacak kişi sayısına getirilecek geçici sınırlamaları belirler.

Madde 5 Şimdiki Sakinler

1. Aşağıdaki özel düzenlemeler, toprak ayarlamalarına tabi olacak olan bölgelerin şu andaki sakinlerinin hak ve çıkarlarını koruyacak ve bir düzen içinde alternatif, uygun meskenlere (İlişik VII uyarınca) ve yeterli kazancın kazanılabileceği uygun yerlere yerleştirilmelerini güvence altına alır.

a. Yer değiştirecek kişiler ev halkı olarak kaydedilecekler ve işbu kayıtlar şimdiki meslek veya hayatlarını kazanma yöntemleriyle ilgili ayrıntıları da içerecektir.

b. Topluluklar, topluluk olarak yer değiştirmeyi isteyebilir.

c. Yeterli mali olanağa sahip kişiler, eğer Yerleştirme Kurulu istisnai olarak farklı bir karar almazsa, ilgili bölgenin idaresinin devri konusunda uzlaşılan tarihten en çok bir ay içinde mallarını boşaltırlar;

d. Yeterli mali olanağa sahip olmayan kişiler için alternatif yerleşim bulunması durumunda yer değiştirmeleri için üç aydan az olmayacak ihbar süresi verilecektir; bu sürede bu kişiler alternatif yerleşim yerlerine giderek taşınmaları için hazırlık yapabilirler.

e. Yer değiştirecek kişilerin yeterli mali olanağı olmadığı durumlarda ailelerinin ve eşyalarının taşınması gereken durumlarda nakliye imkanı sağlanacak ve,

f. Küçük çocukları olan aileler, yaşlılar ve engelliler için özel düzenlemeler yapılacaktır.

2. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihte toprak düzenlenmesine dahil bölgelerde oturan Kıbrıs'ta en az beş yıldan beri ikamet ediyor olan Kıbrıs vatandaşları haricindeki şahıslar, geldikleri ülkelere dönüp yerleşebilmeleri amacıyla mali destek almaya başvurabilirler. Bu mali yardım, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip 5 yıl içinde kendi ülkelerine dönecek kişiler ülkelerine vardıkları zaman nakit olarak ödenecektir. Yardımın miktarı bir cetvele göre dört[14] kişilik bir aile için en az 10,000 Euro olacak şekilde düzenlenir.

[14] Gözlem: Bu bağlamda, Uluslararası Göç Organizasyonu'nundan hizmet talep edilebilir.

Madde 6 Anıt ve abideler

Toprak ayarlamasına dahil bir bölgede bulunan 1963-1974 arası olaylarla bağlantılı herhangi bir Kıbrıs Türk abidesi veya anıtı, bu bölgenin el değiştirmesi neticesinde Uzlaşma Komisyonu'nun idaresi altına giren bir bölgede kalırsa, Komisyon sözkonusu anıt veya mahallerin, ki bu anıt veya mahal ile ilgisi olan şahıs veya kuruluş tarafından bunlara gereken saygı gösterilecektir, nihai statüsü ve idaresi ile ilgili düzenlemeleri (uygun olduğu takdirde bakım ve idamesi) yapar. Bu amaçla, Uzlaşma Komisyonu, bu düzenlemeler altındaki anıt ya da abidelere erişime yetkili bir vakıf ya da mütevelli heyeti yaratabilir, önerebilir.

Madde 7 Yeniden Yerleştirme Kurulu

1. Yeniden yerleştirme, 5. madde uyarınca her kurucu devletten birer temsilci ve Yunanistan, Türkiye veya Birleşik Krallık vatandaşı olmayan üç Kıbrıslı olmayan kişi ve bir Birleşmiş Milletler temsilcisi olmak üzere beş kişiden oluşan Yeniden Yerleştirme Kurulunca yapılır. Birleşmiş Milletler temsilcisi Kurula başkanlık etmeye çağrılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurula üye olacak olan Kıbrıslı olmayan üyeleri atamaya davet edilir.

2. Her bir kurucu devlet, kendi bünyesinde konut ve mülkiyet konuları ile ekonomi ve istihdam konularında yetkili birer temsilcisini, kendi kurucu devlet polisini ve toprak ayarlamalarına tabi bölgelerin yerel yetkililerini Yeniden Yerleştirme Kurulu'yla işbirliği yapmak ve irtibat sağlamak ve Kurulun ricasıyla genişletilmiş planlama toplantılarına katılmak üzere görevlendirir.

3. Diğer sorumluluklarının yanı sıra, Yeniden Yerleştirme Kurulu uluslararası kuruluşlarla işbirliği içerisinde, kurucu devletlerle birlikte çalışarak yeniden yerleştirilmeden etkilenecek ev halkının sosyal açıdan değerlendirilmesine dayanan kapsamlı bir yeniden yerleştirilme planı ve yeniden yerleştirilecek ailelerin iskan edileceği bölgeler için bir arazi kullanım planı yapılmasına ve uyarlanmasına destek olur. Yeniden yerleştirme planı, 31 Ağustos 2004'e kadar tamamlanacaktır. Bu plan, 2005 yılı bütçesine yeniden yerleştirme için gerekecek masrafların ve yapılması ile ilgili taahhütte bulunulan

uluslararası mali yardımları dahil edecek olan Başkanlık Konseyine sunulacaktır.

4. Anket sonuçları baz alınarak, Yeniden Yerleştirme Kurulu, yeniden yerleştirilecek kişilere mali yardım ile kamu ve düşük maliyetli sosyal konutu da içeren alternatif yerleşim sağlamak için seçenekleri belirleyecektir. Alternatif yerleşim birimlerinin inşalarının planlanması esnasında toplu olarak yeniden yerleşme isteyen toplulukların isteklerine özel önem verilir.

5. Yeniden Yerleştirme Kurulu ayrıca, kurucu devlet makamları ile yeniden yerleştirilecek ailelerin geçimleri ile ilgili düzenlemelere yumuşak bir geçişi veya yeni geçim düzenlemelerinin yapılmasını temine çalışır. Uluslararası organizasyonlarla kamu-özel ortaklıklarının uzmanlığı ve yardımıyla, Yeniden Yerleştirme Kurulu kurucu devlet hükümetlerine, yeniden yerleştirilmiş ailelerin geçim yollarının hızlı bir şekilde yeniden sağlanması amacıyla programlar geliştirip uygulamalarında yardımcı olacaktır. Bu programlar, bunlarla sınırlı olmaksızın, aktif iş gücü piyasası programlarını, önemli gelişim alanlarında iş eğitimi ve yeniden eğitimleri, küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi için krediler ve benzeri ödenekleri, küçük işletmeler için kredi imkanlarını toplumun alt yapısının ve sosyal menfaatlerin ihtiyaca göre geliştirilmesini hedef alan programları içerir.

6. Yeniden Yerleştirme Kurulu, toprak ayarlamalarına tabi bölgelerde yeniden yerleştirme ve alternatif yerleşim yerlerinin saptanması ile ilgili kararlar konusunda Taşınmaz Mallar Kurulu ile yakın işbirliği içerisinde çalışacaktır. Yeniden Yerleştirme Kurulu, yeniden yerleştirme için tarih saptamadan önce alternatif yerleşim birimlerinin hazır olduklarını teyit eder. Yeniden yerleştirilecek kişilerin gideceği belediye idaresindeki bölgenin yetkili makamları ile geçimlerini sağlamaya yardımcı olmayı teminen, sözkonusu belediye bölgelerinde gerekli düzenlemeleri başlatır.

7. Yeniden Yerleştirme Kurulu işbu hükümler uyarınca kural ve tüzükler yapar. Kurucu devletler, Yeniden Yerleştirme Kurulunun kararlarına tam saygı gösterirler, bu kararları zamanında uygularlar ve bunun için gerekli yasa veya tüzükleri yaparlar.

Madde 8 Mallar

Toprak ayarlamalarına tabi bölgelerdeki mallar Ek VII'ye dahil İlişik 4'te belirtilen hükümler uyarınca ele alınacaktır.

İLİŞİK 1: KURUCU DEVLETLER ARASINDAKİ SINIRIN DETAYLI TARİFİ

Not: Aşağıdaki tablolarda listelenen coğrafi koordinatlar Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı K717 Serisi 1:50,000 ölçekli haritaların dijital bir kopyasından çıkarılmıştır.

WEST COAST- NICOSIA (WALLED CITY)

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
32°54’ 32.3”	35°11’ 33.3”	Starting point on West (W) coastline north (N) of Ghaziveran follows track south-east (SE) to
32°54’ 40.4”	35°11’ 28.4”	Turning point (TP) N of Ghaziveran follows south (S) to
32°53’ 52.5”	35°9’ 12.0”	TP east (E) of Pedayia follows south-west (SW) to
32°50’ 45.3”	35°7’ 59.2”	TP hilltop “48” SE of Karovostasi follows west (W) to
32°49’ 23.5”	35°7’ 46.1”	TP hilltop “76” SW of Ka rovostasi follows west (W) to
32°48’ 23.7”	35°7’ 51.8”	TP follows SW to
32°48’ 5.2”	35°7’ 39.0”	TP of junction of road N of Ambelikou follows road to
32°47’ 54.7”	35°7’ 20.7”	TP hilltop “393” follows SW to
32°47’ 45.4”	35°7’ 10.1”	TP on current Turkish Forces Ceasefire Line (TFCFL) W of Ambelikou
32°48’ 1.0”	35°6’ 56.4”	Follows current TFCFL thr ough points:
32°48’ 12.5”	35°6’ 33.9”	
32°48’ 26.9”	35°6’ 21.7”	
32°48’ 35.6”	35°6’ 7.6”	
32°48’ 45.6”	35°6’ 3.8”	
32°48’ 55.8”	35°5’ 57.6”	
32°49’ 6.9”	35°5’ 56.0”	
32°49’ 21.5”	35°5’ 50.0”	
32°49’ 27.7”	35°5’ 43.7”	
32°49’ 37.9”	35°5’ 20.9”	
32°50’ 3.6”	35°5’ 1.2”	
32°50’ 28.7”	35°4’ 53.4”	Dry river bed
32°50’ 39.8”	35°4’ 53.9”	
32°50’ 49.6”	35°4’ 57.9”	
32°50’ 59.8”	35°4’ 56.2”	
32°51’ 6.8”	35°4’ 53.1”	
32°51’ 16.8”	35°4’ 53.6”	
32°51’ 23.9”	35°4’ 57.5”	
32°51’ 38.9”	35°4’ 58.6”	Turns N
32°51’ 41.1”	35°5’ 3.9”	
32°51’ 47.3”	35°5’ 18.1”	
32°51’ 43.3”	35°5’ 25.1”	W of Skouriotissa

32°51’ 46.1”	35°5’ 42.5”	
32°51’ 40.5”	35°5’ 50.0”	
32°51’ 41.3”	35°6’ 2.0”	SW of Lefka
32°51’ 55.3”	35°6’ 11.0”	
32°52’ 5.5”	35°6’ 14.4”	
32°52’ 34.1”	35°6’ 16.5”	Crosses power line
32°52’ 59.1”	35°6’ 25.9”	Crosses riverbed
32°53’ 16”	35°6’ 33.7”	Between road (N) and churc h (S) follows E to
32°53’ 26.8”	35°6’ 34.2”	TP follows N to
32°53’ 29.6”	35°6’ 47.5”	Hilltop “216” NE of Kalo khorio follows E to
32°54’ 43.3”	35°6’ 52.4”	Hilltop 19 N of Petra fo llows SE to
32°55’ 53.2”	35°6’ 4.4”	TP follows current TFCFL E through
32°56’ 29.7”	35°6’ 7.5”	
32°56’ 39.1”	35°6’ 7.5”	
32°56’ 53.7”	35°6’ 10.8”	
32°57’ 9.3”	35°6’ 10.7”	
32°57’ 20.4”	35°6’ 13.4”	
32°57’ 38.9”	35°6’ 35.5”	
32°57’ 49.5”	35°6’ 44.3”	
32°58’ 0.9”	35°6’ 59.1”	
32°58’ 19.9”	35°7’ 9.6”	TP N of Kato Kourtraphas follows NE away from TFCFL along riverbed through
32°58’ 15.2”	35°7’ 18.4”	
32°57’ 51.8”	35°7’ 42.6”	
32°57’ 43.8”	35°7’ 46.3”	
32°57’ 32.9”	35°8’ 1.4”	Crosses road
32°57’ 14.6”	35°8’ 21.9”	Crosses minor road
32°57’ 6.2”	35°8’ 38.5”	Vatha Laxia
32°56’ 34.5”	35°9’ 13.0”	Crosses two roads and ri ver
32°55’ 47.8”	35°10’ 7.5”	TP SW of Prastion follow s N to
32°55’ 45.5”	35°10’ 22.2”	TP between Ghaziveran a nd Prastion, follows S of road NW through
32°56’ 1.4”	35°10’ 31.5”	
32°56’ 15.3”	35°10’ 34.8”	
32°56’ 19.2”	35°10’ 37.7”	
32°56’ 30.3”	35°10’ 39.7”	
32°56’ 42.0”	35°10’ 48.9”	
32°57’ 43.4”	35°11’ 12.3”	
32°57’ 52.1”	35°11’ 10.8”	
32°58’ 17.4”	35°11’ 21.8”	Turns N to skirt Morpho u through
32°58’ 11.6”	35°11’ 31.4”	
32°58’ 18.”8	35°12’ 2.5”	
32°58’ 34.0”	35°12’ 18.9”	
32°58’ 54.9”	35°12’ 30.6”	
32°59’ 34.2”	35°12’ 44.8”	
32°59’ 56.0”	35°12’ 41.9”	
33°0’ 12.2”	35°12’ 45.5”	TP N of Morphou follows NE along E of main road through
33°0’ 46.2”	35°13’ 36.9”	E of buildings
33°0’ 57.1”	35°13’ 37.2”	
33°1’ 1.4”	35°13’ 41.0”	
33°1’ 6.3”	35°13’ 57.7”	Back to E of main road
33°1’ 48.1 “	35°14’ 36.0”	Follows E of road to
33°2’ 39.9”	35°16’ 14.9”	

33°2’ 41.8”	35°16’ 29.3”	TP E of Dhiorios forest follows NE to
33°3’ 17.6”	35°17’ 17.3”	TP follows N to
33°3’ 17.9”	35°17’ 49.7”	TP S of Dhiorios follows NE to
33°4’ 4.3”	35°18’ 33.1”	Spot height “269” N of My rthou follows NE to
33°4’ 26.3”	35°18’ 43.2”	TP S of road junction fo llows SE to
33°4’ 38.6”	35°18’ 23.6”	TP E of Myrthou follows E to
33°5’ 32.7”	35°18’ 8.7”	Trig point “298” W of Kam byli follows SE to
33°6’ 28.8”	35°17’ 11.6”	Spot height “234” N of A somatos follows NE to
33°7’ 20.2”	35°18’ 4.2”	
33°7’ 26.6”	35°18’ 23.5”	Spot height “188” follow s NE to
33°7’ 52.4”	35°18’ 52.7”	Road W of Larnaca
33°8’ 24.5”	35°19’ 7.3”	
33°8’ 48.1”	35°19’ 4.1”	Spot height “581”
33°9’ 14.5”	35°19’ 1.1”	
33°9’ 37.5”	35°18’ 43.8”	
33°11’ 20.6”	35°18’ 29.9”	TP NE of Sisklipos foll ows S to
33°11’ 14.3”	35°18’ 4.1”	Spot height “471”
33°11’ 21.2”	35°16’ 59.1”	Spot height “311” E of Ayios Ermolaos
33°11’ 14.6”	35°16’ 20.8”	
33°11’ 3.3”	35°15’ 51.4”	
33°10’ 43.5"	35°15’ 22.4”	
33°11’ 2.5”	35°14’ 6.6”	TP W of Skyllouria follow s SE to
33°15’ 50.4”	35°11’ 37.6”	Spot height “164” N of Yerolakkos
33°18’ 1.5”	35°11’ 7.2”	
33°18’ 43.3”	35°11’ 10.9”	
33°19’ 27.0”	35°11’ 3.5”	
33°20’ 10.6”	35°11’ 7.9”	
33°20’ 27.1”	35°11’ 7.9”	
33°20’ 50.1”	35°11’ 6.3”	S of Rifle Range
33°20’ 55.5”	35°11’ 4.6”	
33°21’ 1.0”	35°10’ 59.2”	TP at road follows S to
33°20’ 59.6”	35°10’ 56.3”	Follows river S through
33°20’ 59.3”	35°10’ 54.5”	
33°20’ 57.7”	35°10’ 51.6”	
33°20’ 55.8”	35°10’ 45.7”	
33°20’ 58.1”	35°10’ 44.8”	
33°20’ 58.6”	35°10’ 40.8”	
33°20’ 59.1”	35°10’ 36.0”	
33°21’ 2.4”	35°10’ 33.1”	TP follows E to
33°21’ 5.6”	35°10’ 33.2”	
33°21’ 5.9”	35°10’ 35.0”	
33°21’ 6.7”	35°10’ 35.1”	
33°21’ 7.0”	35°10’ 37.6”	
33°21’ 10.8”	35°10’ 38.7”	
33°21’ 12.7”	35°10’ 36.89”	
33°21’ 14.8”	35°10’ 38.0”	Area of Ledra Palace Ho tel
33°21’ 12.9”	35°10’ 40.7”	
33°21’ 14.6”	35°10’ 41.2”	
33°21’ 13.7”	35°10’ 43.2”	
33°21’ 16.5”	35°10’ 44.0”	
33°21’ 17.3”	35°10’ 42.4”	
33°21’ 19.6”	35°10’ 43.1”	
33°21’ 21.9”	35°10’ 42.9”	Tip of Mula Bastion. Follows top of bastion/city wall S, around Roccas Bastion to

33°21’ 23.8”	35°10’ 26.3”	Area of Paphos Gate

NİCOSİA (WALLED CİTY)

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°21’ 23.8”	35°10’ 26.3”	Area of Paphos Gate fol low E through
33°21’ 26.8”	35°10’ 26.9”	
33°21’ 27.1”	35°10’ 28.2”	
33°21’ 28.3”	35°10’ 28.4”	
33°21’ 33.5”	35°10’ 27.1”	
33°21’ 36.5”	35°10’ 28.9”	
33°21’ 38.3”	35°10’ 28.7”	
33°21’ 38.1”	35°10’ 29.4”	
33°21’ 43.1”	35°10’ 29.1”	
33°21’ 44.7”	35°10’ 28.5”	
33°21’ 46.4”	35°10’ 28.6”	
33°21’ 49.4”	35°10’ 28.3”	
33°21’ 51.1”	35°10’ 27.9”	
33°21’ 53.08”	35°10’ 28.7”	
33°21’ 59.6”	35°10’ 30.7”	
33°21’ 59.9”	35°10’ 31.1”	
33°22’ 3.7”	35°10’ 32.7”	
33°22’ 3.5”	35°10’ 34.2”	
33°22’ 4.5”	35°10’ 36.5”	
33°22’ 5.9”	35°10’ 37.8”	
33°22’ 6.3”	35°10’ 39.4”	
33°22’ 7.2”	35°10’ 39.2”	
33°22’ 8.2”	35°10’ 42.6”	
33°22’ 12.0”	35°10’ 41.8”	
33°22’ 15.2”	35°10’ 41.8”	
33°22’ 15.1”	35°10’ 43.0”	City wall just N of Flatro Bastion

NİCOSİA (WALLED CİTY) - ESBA

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°22’ 15.1”	35°10’ 43.0”	City wall just N of Fla tro Bastion
33°22’ 14.9”	35°10’ 44.2”	
33°22’ 17.01”	35°10’ 44.5”	
33°22’ 19.8”	35°10’ 44.9”	TP follows W edge at road N through
33°22’ 20.3”	35°10’ 57.3”	
33°22’ 20.8”	35°11’ 7.5”	
33°22’ 19.6”	35°11’ 9.9”	
33°22’ 21.4”	35°11’ 11.4”	
33°22’ 23.6”	35°11’ 16.9”	
33°22’ 28.6”	35°11’ 16.7”	
33°22’ 28.9”	35°11’ 17.6”	
33°22’ 25.6”	35°11’ 19.9”	
33°22’ 28.2”	35°11’ 26.9”	Follows TFCFL through
33°22’ 35.7”	35°11’ 34.3”	
33°22’ 37.6”	35°11’ 42.1”	
33°22’ 42.8”	35°11’ 45.7”	

33°22’ 54.9”	35°11’ 51.7”	
33°23’ 9.8”	35°12’ 4.9”	Crosses power line
33°23’ 17.7”	35°12’ 1.8”	
33°23’ 56.4”	35°12’ 1.9”	TP follows NE to
33°25’ 11.7”	35°12’ 49.3”	Crosses road north (N) of Mia Milea follows SE to
33°25’ 30.2”	35°12’ 29.9”	
33°25’ 34.2”	35°11’ 20.6”	Road junction W of Filt ration Beds follows SE to
33°27’ 2.0”	35°9’ 58.7”	Spot height ‘126”
33°28’ 47.2”	35°8’ 26.0”	Spot height “137” follow s E to
33°31’ 2.7”	35°8’ 19.8”	TP at Yialias River, NE o f Tymvou follows south (S) to
33°31’ 16.7”	35°7’ 33.9”	Ayios Eliag
33°30’ 38.8”	35°5’ 7.4”	
33°29’ 51.1”	35°4’ 14.5”	North of road SE of Pyro i follows SE to
33°30’ 21.7”	35°4’ 1.3”	TP north of road follows NE to
33°30’ 40.9”	35°4’ 13.4”	TP at road follows TFCFL through:
33°30’ 48.9”	35°4’ 16.9”	Power line
33°31’ 15.2”	35°4’ 25.6”	
33°31’ 18.5”	35°4’ 31.0”	
33°31’ 27.1”	35°4’ 38.6”	
33°31’ 31.4”	35°4’ 44.9”	
33°31’ 46.8”	35°4’ 50.9”	
33°32’ 1.6”	35°4’ 52.4”	
33°32’ 13.1”	35°4’ 53.5”	
33°32’ 24.8”	35°4’ 47.8”	Road N of Athienou follo ws E to
33°33’ 10.5”	35°4’ 46.5”	Follows SE to
33°35’ 53.0”	35°3’ 20.2”	Spot height “300” follow s E to
33°35’ 53.8”	35°3’ 20.0”	Spot height “200” follow s NE to
33°38’ 1.5”	35°4’ 16.9”	Spot height “136”
33°38’ 52.5”	35°5’ 11.6”	Spot height “139” E of A rsos
33°39’ 8.1”	35°5’ 47.9”	Spot height “124”
33°39’ 38.1”	35°7’ 44.1”	Road S of Vatili
33°39’ 18.3”	35°8’ 6.4”	TP in Vatili follows W to
33°36’ 20.8”	35°8’ 7.4”	TP follows NW to
33°35’ 37.4”	35°9’ 5.4”	TP SE of Asha
33°36’ 2.1”	35°10’ 9.7”	TP NE of Asha
33°37’ 35.2”	35°10’ 7.9”	TP NW of Asha
33°38’ 34.7”	35°9’ 2.3”	TP E of Asha
33°40’ 11.6”	35°9’ 2.7”	
33°40’ 50.6”	35°8’ 31.4”	
33°43’ 31.1”	35°7’ 7.3”	TP at road N of Kondea fo llows S to
33°43’ 37.2”	35°6’ 45.3”	Following W of road
33°43’ 39.9”	35°6’ 23.4”	
33°43’ 26.6”	35°5’ 59.6”	
33°43’ 27.3”	35°5’ 28.4”	
33°42’ 59.1”	35°4’ 13.6”	Joins ESBA

ESBA – AYİOS NİKOLAOS

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°44’ 15.9”	35°3’ 22.2”	Follows N to
33°46’ 5.8”	35°6’ 15.7”	Road E of Kouklia
33°44’ 46.9”	35°8’ 43.0”	Crosses road at Sigouris Castle
33°43’ 12.2”	35°10’ 47.9”	TP road S of Pygra follows road E through:
33°43’ 53.9”	35°10’ 43.4”	
33°44’ 19.3”	35°10’ 37.9”	
33°45’ 10.8”	35°10’ 40.1”	
33°45’ 25.4”	35°10’ 36.7”	S of X roads in Prastio
33°46’ 14.8”	35°10’ 19.4”	
33°47’ 17.4”	35°10’ 14.4”	Road N of Gaidhouras
33°47’ 35.5”	35°10’ 15.4”	TP NE of Gaidhouras
33°52’ 20.0”	35°7’ 25.2”	ESBA marker No. 204 Ayios Nikolaos

ESBA (AYNİK) – FAMAGUSTA

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°54’ 28.8”	35°5’ 45.9”	ESBA marker No.243 follows NW to
33°54’ 25.6”	35°5’ 52.5”	TP follows NE, S of road through
33°54’ 40.9”	35°6’ 2.0”	
33°54’ 43.7”	35°6’ 2.8”	
33°54’ 43.7”	35°6’ 4.1”	
33°55’ 18.5”	35°6’ 34.7”	
33°55’ 25.9”	35°6’ 39.2”	
33°55’ 25.0”	35°6’ 40.5”	
33°55’ 29.2”	35°6’ 42.7”	
33°55’ 29.6”	35°6’ 42.1”	
33°55’ 35.7”	35°6’ 46.3”	
33°55’ 44.6”	35°6’ 52.4”	
33°55’ 45.3”	35°6’ 52.1”	
33°55’ 51.0”	35°6’ 56.5”	
33°55’ 50.6”	35°6’ 57.4”	
33°56’ 7.9”	35°7’ 5.8”	TP follows S, SE around Moslem cemetery and town hall through
33°56’ 10.9”	35°7’ 2.9”	
33°56’ 10.5”	35°6’ 57.4”	
33°56’ 19.2”	35°6’ 55.3”	
33°56’ 30.4”	35°6’ 58.5”	
33°56’ 43.3”	35°6’ 55.1”	
33°56’ 43.9”	35°6’ 55.5”	
33°56’ 41.2”	35°7’ 0.6”	
33°56’ 37.8”	35°7’ 4.0”	
33°56’ 38.2”	35°7’ 4.6”	
33°56’ 38.0”	35°7’ 5.4”	
33°56’ 38.3”	35°7’ 8.1”	
33°56’ 37.2”	35°7’ 9.3”	
33°56’ 37.1”	35°7’ 11.7”	
33°56’ 38.8”	35°7’ 11.5”	
33°56’ 41.8”	35°7’ 11.2”	

33°56’ 42.3”	35°7’ 11.8”	
33°56’ 44.0”	35°7’ 12.1”	
33°56’ 44.4”	35°7’ 13.3”	
33°57’ 5.4”	35°7’ 15.4”	
33°57’ 10.8”	35°7’ 15.2”	
33°57’ 13.6”	35°7’ 16.8”	
33°57’ 15.3”	35°7’ 17.6”	Causway to Nisi Tou Jieri
33°57’ 17.3”	35°7’ 19.9”	
33°57’ 17.3”	35°7’ 20.7”	Eastcoastline on Nisi Tou Jieri

PYRGA POCKET

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°43’ 11.5”	35°10’ 51.7”	SW corner
33°43’ 11.6”	35°11’ 30.34”	NW corner
33°44’ 18.5”	35°11’ 28.1”	NE corner
33°44’ 19.9”	35°10’ 46.1”	SE corner

KORMAKITI – CLOCKWISE FROM NW CORNER

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°0’ 0.2”	35°21’ 10.6”	
33°0’ 21.2”	35°21’ 10.6”	Spot height “250”
33°0’ 58.5”	35°20’ 52.8”	Spot height “281”
33°1’ 19.3”	35°20’ 34.6”	
33°1’ 19.1”	35°19’ 59.8”	
33°0’ 0.2”	35°19’ 59.8”	Closes to point
33°0’ 0.2”	35°21’ 10.6”	

LOUROUJINA POCKET – CLOCKWİSE FROM NE CORNER

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°30’ 14.5”	35°3’ 56.1”	
33°29’ 48.2”	35°3’ 32.9”	
33°29’ 42.2”	35°3’ 18.1”	
33°29’ 25.7”	35°2’ 50.2”	
33°28’ 43.2”	35°0’ 26.1”	SE corner
33°27’ 46.9”	35°0’ 20.6”	S of Louroujina
33°27’ 10.4”	35°0’ 36.9”	SW corner
33°27’ 11.9”	35°1’ 23.7”	
33°27’ 54.4”	35°2’ 44.7”	
33°29’ 17.9”	35°3’ 49.7”	
33°29’ 27.3”	35°3’ 59.9”	
33°29’ 41.1”	35°4’ 9.8”	NW corner
33°30’ 14.5”	35°3’ 56.1”	Close at NW corner

ADDITION TO BORDER AFTER SBA CHANGE

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33°42’ 58.7”	35°4’ 11.7”	ESBA marker No. 71 follo ws W of road S to
33°42’ 41.6”	35°3’ 33.6”	TP follows W along old

		Larnaca/Famagusta District boundary through:
33°42’ 29.5”	35°3’ 34.6”	
33°41’ 32.7”	35°3’ 40.1”	
33°41’ 13.8”	35°3’ 40.2”	
33°40’ 29.1”	35°3’ 33.2”	Join ESBA boundary just N of marker No 57 follows ESBA boundary S to
33°42’ 15.2”	35°1’ 36.61”	ESBA boundary marker No . 35 follows E to
33°42’ 19.3”	35°1’ 35.9”	N of road
33°42’ 23.7”	35°1’ 34.8”	
33°42’ 31.5”	35°1’ 30.2”	TP follows NE to
33°42’ 41.0”	35°1’ 36.5”	
33°43’ 13.9”	35°2’ 13.6”	
33°43’ 32.9”	35°2’ 22.9”	
33°43’ 43.1”	35°2’ 42.9”	
33°44’ 15.8”	35°3’ 22.0”	ESBA boundary marker No. 111

İLİŞİK 2: TOPRAK AYARLAMASI HARİTALARI

Harita

Harita

Harita

İLİŞİK 3: TOPRAK AYARLAMALARI İLE İLGİLİ SAFHALARI GÖSTEREN ÇİZGİLERİN DETAYLI TARİFİ

Not: Aşağıdaki tablolarda listelenen coğrafi koordinatlar Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı seri K717 1:50,000 ölçekli haritanın dijital nüshasından alınmıştır.

Safha 1-104 gün sonra Kıbrıs Rum Devleti’ne devredilecekler: Safha 1 BM Barış Gücü’nün Ara Bölge üzerindeki otoritesinden feragat etmesi ve Maraş ile Erenköy’ün devrini içerir. Aşağıda detayı verilen bu Safha sınırı, devredilen Erenköy ve Maraş hariç, genel olarak Ara Bölgenin kuzey kenarını takip eder.

Varosha

Longitude (E)	Langitude (N)	Description
33º 59’ 57.90”	35º 4’ 13.46”	Along Coast to
33º 57’ 28.40”	35º 7’ 4.05”	Then along Fence line
33º 57’ 9.25”	35º 7’ 8.36”	
33º 56’ 52.06”	35º 7’ 8.08”	
33º 56’ 47.34”	35º 6’ 52.75”	
33º 57’ 3.20”	35º 6’ 26.06”	
33º 57’ 1.40”	35º 6’ 1.99”	
33º 57’ 3.31”	35º 5’ 52.43”	
33º 57’ 24.42”	35º 5’ 0.36”	
33º 57’ 56.92”	35º 5’ 15.05”	
33º 58’ 0.24”	35º 4’ 56.34”	
33º 58’ 22.99”	35º 4’ 15.47”	Joining the northern edge of the BZ

Safha 2-6 Ay Sonra Kıbrıs Rum Devleti’ne Devredilecekler: Safha 2’nin safha sınır çizgisi, aşağıda detaylandırılan iade bölgelerden Achna ve Petra’nın ilave edildiği Safha 1 ile aynıdır.

Achna

Longitude (E)	Langitude (N)	Description
33º 59’ 57.90”	35º 4’ 13.46”	Along Coast to
33º 57’ 28.40”	35º 7’ 4.05”	Then along Fence line
33º 57’ 9.25”	35º 7’ 8.36”	
33º 56’ 52.06”	35º 7’ 8.08”	
33º 56’ 47.34”	35º 6’ 52.75”	
33º 57’ 3.20”	35º 6’ 26.06”	
33º 57’ 1.40”	35º 6’ 1.99”	
33º 57’ 3.31”	35º 5’ 52.43”	
33º 57’ 24.42”	35º 5’ 0.36”	
33º 57’ 56.92”	35º 5’ 15.05”	
33º 58’ 0.24”	35º 4’ 56.34”	
33º 58’ 22.99”	35º 4’ 15.47”	Joining the northern edge of the BZ

Petra

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
32º 55’ 53.22”	35º 6’ 4.79”	Joining the northern edge of the BZ
32º 55’ 21.12”	35º 6’ 29.86”	
32º 54’ 42.81”	35º 6’ 52.79”	
32º 53’ 29.86”	35º 6’ 47.63”	
32º 53’ 25.74”	35º 6’ 37.85”	
32º 53’ 27.29”	35º 6’ 35.72”	
32º 53’ 25.74”	35º 6’ 34.01”	
32º 53’ 13.84”	35º 6’ 34.01”	
32º 53’ 4.02”	35º 6’ 28.05”	Joining the northern edge of the BZ

Safha 3-Son üç ayı artan BM gözetimi altında olmak üzere 1 yıl 3 ay sonra Kıbrıs Rum Devleti'ne Devredilecekler: Safha 3'ün safha sınır çizgisi aşağıda detaylandırılan iade bölgelerden Loutros/ Gallini ve Tymvou'nun ilave edildiği safha 2 ile aynıdır.

Loutros/Gallini

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
32º 47' 26.31"	35º 7' 24.11"	Joining the northern edge of BZ
32º 47' 22.82"	35º 7' 40.69"	
32º 47' 3.01"	35º 8' 21.93"	
32º 46' 17.63"	35º 8' 42.89"	
32º 46' 2.32"	35º 8' 53.79"	
32º 45' 54.44"	35º 8' 54.99"	
32º 45' 46.07"	35º 8' 53.75"	
32º 45' 23.43"	35º 8' 45.62"	
32º 45' 11.10"	35º 8' 50.04"	
32º 44' 44.97"	35º 8' 54.85"	
32º 44' 35.12"	35º 8' 54.82"	
32º 44' 25.75"	35º 8' 56.83"	
32º 43' 44.91"	35º 8' 40.55"	
32º 43' 43.93"	35º 8' 38.53"	Joining the northern edge of the BZ

Tymvou

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
32º 25' 3.64"	35º 10' 18.11"	Joining the northern edge of the BZ
32º 25' 43.96"	35º 10' 8.13"	
32º 26' 45.03"	35º 10' 13.89"	
32º 28' 46.70"	35º 8' 26.25"	Spot height "137"
32º 31' 2.53"	35º 8' 20.49"	VIALIAS riverbed
32º 31' 16.78"	35º 7' 34.36"	
32º 30' 38.10"	35º 5' 7.64"	
32º 29' 50.41"	35º 4' 16.18"	
32º 30' 21.74"	35º 4' 10.59"	
32º 30' 14.68"	35º 5' 56.80"	
32º 29' 40.77"	35º 4' 10.44"	
32º 28' 47.06"	35º 3' 27.67"	Joining the northern edge of the BZ

Safha 4- Son 6 ayı artan BM gözetimi altında olmak üzere 2 yıl 6 ay sonra Kıbrıs Rum Devleti'ne devredilecekler: Safha 4'ün sınır çizgisi aşağıda

detaylandırılan iade bölgelerden Güney Magosa, Kalopsida/Acheritou, Lysi/Kontea, Avlona ve Lymnitis/Soli'nin iade edildiği Safha 3 ile aynıdır:

South Famagusta

Longitude (E)	Latitude (N)	Description
33º 57' 2.98"	35º 5' 51.42"	Joining the Varosha line following minor rd. To
33º 55' 55.77"	35º 5' 28.55"	
33º 55' 26.85"	35º 5' 37.49"	
33º 54' 58.10"	25º 5' 11.11"	At corner of SBA boundary

Kalopsida/Acheritou

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
33º 52' 19.71"	35º 7' 24.71"	At SBA boundary
33º 45' 27.93"	35º 7' 27.48"	Then follows final boundary to
33º 44' 15.26"	35º 3' 22.52"	At SBA boundary

Kontea/Lysi

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
33º 43' 0.34"	35º 4' 11.89"	At SBA boundary following final boundary to
33º 43' 31.64"	35º 7' 6.99"	
33º 39' 28.55"	35º 7' 9.19"	At final boundary following final boundary to
33º 32' 26.68"	35º 4' 47.4"	

Avlona

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
33º 7' 6.00"	35º 10' 1.03"	Joining the northern edge of the BZ
33º 6' 51.78"	35º 10' 17.46"	
33º 6' 39.61"	35º 10' 25.59"	
33º 6' 5.14"	35º 10' 31.09"	
33º 5' 40.32"	35º 10' 29.20"	
33º 5' 36.18"	35º 10' 19.98"	Joining the northern edge of the BZ

Limnitis/Soli

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
32º 47' 30.75"	35º 7' 22.33"	Joining the northern edge of the BZ
32º 47' 42.35"	35º 7' 37.65"	
32º 47' 59.71"	35º 8' 24.08"	
32º 48' 5.45"	35º 8' 55.67"	Joining the coast

Safha 5- Son 6 ayı artan BM gözetiminde olmak üzere 3 yıl sonra Kıbrıs Rum Devleti'ne Devredilecekler: Safha 5 sınır çizgisi aşağıda detaylandırılan iade bölgelerden Mağusa, Mia Milia, Gerolakkos ve Zodhia'nın devredilen bölgeleri ile Safha 4'ün toplamı aynıdır.

Famagusta

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
33º 57' 11.28"	35º 7' 15.01"	At the coast following final boundary to
33º 54' 21.16"	35º 5' 51.76"	At SBA boundary

Mia Milla

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
33º 26' 44.57"	35º 10' 13.87"	At Phase 3 boundary following the final boundary to
33º 23' 58.58"	35º 12' 3.58"	

Gerolakkos

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
33º 19' 12.48"	35º 10' 51.85"	At the final boundary line following the final boundary to
33º 15' 49.58"	35? 11' 37.29"	At the final boundary line following phase line
33º 14' 54.21"	35º 11' 27.11"	
33º 13' 20.59"	35º 11' 2.00"	Joining the northern edge of the BZ

Zodhia

Longitude(E)	Latitude (N)	Description
33º 1' 38.42"	35º 9' 38.43"	Joining the northern edge of the BZ
33º 1' 30.36"	35º 9' 58.77"	
33º 1' 20.59"	35º 10' 6.80"	
33º 0' 58.62"	35º 10' 16.24"	
33º 0' 24.38"	35º 10' 24.07"	
32º 59' 53.09"	35º 10' 26.08"	
32º 59' 32.07"	35º 10' 18.05"	
32º 58' 8.99"	35º 9' 31.27"	At the final boundary line
32º 56' 45.69"	35º 9' 0.34"	Following final boundary to
32º 58' 20.28"	35º 7' 9.79"	Joining the northern edge of the BZ

Safha 6- Son 10 ayı artan BM gözetiminde olmak üzere 3 yıl 6 ay sonra Kıbrıs Rum Devleti'ne devredilecekler: Safha 6 son sınır çizgisidir.

EK VII: 1963'DEN İTİBAREN MEYDANA GELEN OLAYLARDAN ETKİLENMİŞ MALLARIN ELE ALINMASI

BÖLÜM I: GENEL MADDELER

BÖLÜM II: MÜLKİYET HAKLARININ KULLANIMIYLA İLGİLİ DÜZENLEME

Kısım A: Tazminat

Kısım B: Mülkün iadesi

Kısım C: Satış, takas veya uzun vadeli kiralama

BÖLÜM III: KULLANIM KAYBI

BÖLÜM IV: YARGISAL DENETİM

BÖLÜM V: TADİLAT

İLİŞİK 1: TANIMLAR

İLİŞİK 2: KIBRIS MÜLKİYET KURULU VE TAZMİNAT DÜZENLEMELERİ

Kısım A: Kıbrıs Mülkiyet Kurulu'nun oluşumu, işleyişi, yetkileri, personeli ve giderleri

Kısım B: Mülkiyet Kurulu'na devredilen veya Kurul'un aracılığıyla devredilen mülklerin ele alınışı

Kısım C: Etkilenen mülklerle ilgili talepler ve karar alma

Kısım D: Kira ile ilgili işlemlerde yardım

Kısım E: Tazminat Fonu, tahviller ve mülk kıymet sertifikası.

İLİŞİK 3: MEVCUT KULLANICILAR LEHİNE TEDBİRLER

Kısım A: Etkilenen mülkiyetin boşaltılmasıyla ilgili zaman tahdidinin uzatılması

Kısım B: Tercihli krediler

Kısım C: İlk ret hakkı

İLİŞİK 4: TOPRAK AYARLAMALARINA TABİ BÖLGELERDEKİ MÜLKİYET

Bölüm I: GENEL MADDELER

Madde 1 Genel hükümler

1. Bu Ek ve ona ilişikteki hükümler, Aralık 1963 ile Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarih arasında toplumlararası çatışmalar, askeri eylemler ve adanın bölünmüşlüğünün sürmesinin bir sonucu olarak etkilenen mallarla ilgili olup, bu malların idaresinin ele alınması ile ilgili olağanüstü bir rejimi uygulamaya koyar. Bu Ek ve ilişikteki hükümler, ilgili mallara ilişkin tüm konuların Mülkiyet Kurulu veya Yüksek Mahkeme tarafından çözümlenmesine kadar, geçerliliğini sürdürür.

2. Bu Ek ve ilişiklerinde kullanılan terimler İlişik 1'de tanımlanmıştır.

3. Bu Ek ve ilişiklerinde kullanılan hükümler bundan sonra 'bu hükümler' olarak anılacaktır.

Madde 2 Kıbrıs Mülkiyet Kurulu

Bu hükümler, aksi belirtilmediği takdirde, Kıbrıs Mülkiyet Kurulu ve ilgili bölümleri tarafından uygulanır: Talep Bürosu, Kıbrıs İskan Bürosu ve Tazminat Bürosu. Bu Kurulun oluşumu, yetkileri ve usulleri ve bunlarla ilgili federal devlet ile kurucu devletlerin yükümlülükleri daha ayrıntılı olarak İlişik 2'de düzenlenir.

Madde 3 Toprak ayarlamalarına tabi bölgelerdeki mallar

Toprak ayarlamalarına tabi bölgelerdeki mallar, İlişik 4 ile düzenlenir. İlişik 4'te özel hükümler bulunmadığı takdirde bu Ek'in diğer hükümleri uygulanır.

Madde 4 Dini alanlar

1. Kiliseler ve Evkaf, istisnasız olarak ve bu Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesini müteakip üç yıl içerisinde, sahibi oldukları ve 1963 veya 1974 yılında bir dini alan olarak kullanılmakta olan herhangi bir etkilenen malın iadesine hak kazanırlar.

2. Bu madde Kiliselerin ve Evkafın, etkilenen malların geri iadesi yerine bu hükümler altında tazminat talep etme hakkını kısıtlamaz.

Bölüm II: MÜLKİYET HAKLARININ KULLANIMIYLA İLGİLİ DÜZENLEME

Madde 5 Etkilenen mallarla ilgili işlemlerin, davaların veya değişikliklerin askıya alınması

1. Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesini müteakip Kıbrıs'ta herhangi bir mahkemede veya yasal veya idari statüdeki herhangi bir kurumda etkilenen mallarla ilgili herhangi bir işlem, dava veya fiziksel tadilatlar, (küçük ölçekte veya acil bakım hariç) Mülkiyet Kurulu:

a. Bu işlem, dava veya fiziksel tadilatın devamına veya yapılmasına izin verinceye;

b. Bahsekonu işlemi veya davayı yetkili başka bir mahkeme veya makama sevk edinceye; veya

c. Mal ile ilgili nihai bir karara varıncaya kadar askıya alınır veya yasaklanır.

2. Kuruluş Anlaşması'nın etkilenmiş mallarla ilgili tüm konuların çözümü için iç hukuk çarelerine başvurmayı sağladığını gözönünde bulundurarak, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, 1950 Avrupa İnsan Haklarının Korunması ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin 37'inci maddesi uyarınca, Kuruluş Anlaşması'nın etkilenmiş mallarla ilgili sorunların çözümü için iç hukuk çarelerine başvurma hakkına atıfta bulunarak, üzerinde anlaşmaya varılan iç hukuk yollarının bundan sonraki davaların çözümüne olanak sağlamasını teminen, Ek 5'de sunulan mektupla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bundan böyle tek sorumlu Taraf Devlet olacağını bildirerek halihazırda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin görmekte olduğu etkilenmiş mallarla ilgili herhangi bir işlemin gündemden çıkarılmasını talep eder.

Madde 6 Talepler ve başvurular

1. Tasarrufu kaybeden herhangi bir mal sahibinin kendi mülkiyet hakkına karşılık tazminat istemeye veya malının kendine geri iadesini istemeye hakkı vardır.

2. Etkilenmiş malların, kendileri de tasarrufunu kaybetmiş kişiler olan şimdiki kullanıcıları, veya bu mallar üzerinde esaslı inkişaf yapmış olan kişiler, bu malların mülkiyet hakkını almak için müracaat edebilir.

3. Geri iade edilecek olan malların şimdiki kullanıcıları İlişik 3'te belirtilen özel önlemlerden faydalanmak için başvuruda bulunabilirler.

4. Bu talep ve başvuruların tümü belirtilen zaman sınırı içinde Mülkiyet Kurulu'na yapılır ve bu hükümler uyarınca işleme konup karara bağlanır.

5. Mülkiyet hakkı devri veya geri iadesi için şart koşulan tüm ödemeler, kararda daha erken bir tarih belirtilmedikçe, Mülkiyet Kurulu'nun ilgili kararından itibaren üç yıl içerisinde Mülkiyet Kurulu'na yapılır. Tüm şart koşulan ödemeler tam olarak yapılıncaya dek mülkiyet hakkı devri veya geri iadesi yapılmaz. Belirtilen süre içinde ödemelerin yapılmaması durumu bu malla ilgili edinilen hakların kaybı veya değişmesiyle sonuçlanabilir.

Madde 7 Hasardan doğan sorumluluk

11 Kasım 2002 tarihinden sonra mallarda ciddi hasar veya yıkıma sebebiyet vermekle sorumlu kişiler tasarrufu kaybeden şahsa ve/veya Mülkiyet Kurulu'na karşı malın piyasa değerine kadar olan hasar maliyetinden sorumlu olacaktır. Buna ek olarak, Mülkiyet Kurulu bu şahısları para cezasına çarptırabileceği gibi kendi lehlerine daha önceden alınmış olan kararın tadilatını da içeren diğer cezai önlemler de alabilir.

Kısım A: Tazminat

Madde 8 Tam ve etkili tazminat hakkı

1. Malının tasarrufunu kaybeden her mal sahibi etkilenen malın mülkiyet hakkını Mülkiyet Kurulu'na devretmesi karşılığında, Mülkiyet Kurulu tarafından uluslararası standartlara göre belirlenen tam ve etkili tazminatı (bundan sonra "tazminat" olarak anılacaktır) talep etme hakkına sahiptir.

2. Tazminat hakkı Mülkiyet Kurulu tarafından, bu hükümlerde aksi belirtilmediği takdirde, şimdiki değer üzerinden değerlendirir ve ödenir.

3. Tazminat ödemeleri Tazminat Fonu adına düzenlenmiş tazminat tahvilleri ve mal değerlendirme belgeleri şeklinde ödenecektir. Tazminat Fonu'nun kuruluşu, tahvillerin ve mal kıymet sertifikalarının çıkarılması ve kullanımı İlişik 2'deki hükümlerle düzenlenir.

4. Aşağıdaki hükümler uyarınca malları geri iade edilmeyen tasarrufunu kaybetmiş mal sahipleri tazminat alma hakkına sahiptir.

Madde 9 Kurumlara ait mallar

Dini alanlar hariç olmak üzere, kurumların sahibi oldukları etkilenen malların mülkiyet hakkı, tazminat karşılığında, Mülkiyet Kurulu'na devredilir.

Madde 10 Kamu yararına yönelik olarak kullanılan mallar

Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesini müteakip, kamu yararı için kullanılan ve tarafsız olarak mecburi istimlaki haklı gerekçelere dayanan etkilenen malların mülkiyet hakkı, ilgili makam tarafından şimdiki değer üzerinden tazminat ödenmesi karşılığında federal hükümet veya ilgili kurucu devlete devredilecektir.

Madde 11 Askeri amaçlar için gerekli olan mallar

İttifak Antlaşması'nın Ek Protokollerinde veya ilişiklerinde askeri amaçlar için gerekli olduğu belirtilen herhangi etkilenen malların mülkiyet hakkı ilgili kurucu devlet tarafından Mülkiyet Kurulu'na şimdiki değerin tazminat ödenmesi karşılığında malın bulunduğu kurucu devlete devredilecektir.

Madde 12 Tasarrufu kaybeden mal sahipleri tarafından şu an kullanılmakta olan mallar

1. Bir malın tasarrufunu kaybetmiş olan ve tasarrufunu kaybettiği malın şimdiki değerine eşdeğer etkilenmiş bir malın şimdiki kullanıcısı olan ve etkilenmiş malı devamlı olarak en az on yıldır kullanan bir kimse tasarrufunu kaybetmiş olduğu malın mülkiyet hakkı karşılığında kullanımındaki malın mülkiyet hakkını almak üzere Mülkiyet Kurulu'na başvurabilir.

2. İşbu kimsenin şu an kullanımında bulundurduğu etkilenen malın şimdiki değeri tasarrufunu kaybettiği malın değerinden %50 daha fazla değilse başvuru kabul edilir.

3. Etkilenen mallarının şimdiki değeri şimdiki kullanıcının tasarrufunu kaybettiği malların şimdiki değerinden %50 daha fazla ise Mülkiyet Kurulu tasarrufu kaybeden mal sahibine ve şimdiki kullanım sahibine ve şimdiki kullanıcıya dostane bir anlaşmaya varmaları için yardımcı olur. Bu girişimin başarısız olması durumunda Mülkiyet Kurulu iki tarafın iddialarını dinleyerek, takası kabul edebilir veya reddedebilir veya uygunsa malın bölünmesine karar verebilir.

4. Etkilenen malın şimdiki değeri, şimdiki kullanıcının tasarrufunu kaybettiği malın değerinden daha az ise, değer farkı için tazminat talebinde bulunabilir.

5. Etkilenen malın şimdiki değeri, şimdiki kullanım sahibinin tasarrufunu kaybettiği malın değerinden fazla ise, mülkiyet hakkının devrinden önce, şimdiki kullanıcı farkı Mülkiyet Kuruluna öder.

Madde 13 Tasarrufu kaybeden mal sahiplerinden malı satın alan kişiler tarafından halihazırda kullanılan mallar

1. Tasarrufu kaybeden bir mal sahibine (bundan sonra “satıcı” olarak anılacaktır) verilen ve satıcının tasarrufunu kaybettiği bir malın eş değerinde olan etkilenen bir malı satın alan bir kimse (veya bu kimsenin varisleri), kendisinin ve satıcının ve varislerinin sürekli olarak en az 10 yıldır etkilenen malın müştereken şimdiki kullanıcılar olmaları kaydıyla, satıcının Madde 12 uyarınca sahip olabileceği etkilenen maldaki hak ve yükümlülüklerinin aynısına sahip olur. Satıcının tasarrufunu kaybettiği malın mülkiyet hakkı Mülkiyet Kuruluna devredilecektir; etkilenen malın şimdiki değerinin satıcının esasen tasarrufunu kaybettiği maldan daha az olması durumunda satıcı aradaki fark için tazminat talep edebilir.

2. Yukarıdaki hüküm, Mülkiyet Kurulu’nun, satıcının yasal olarak önceden elinden çıkarmış olması sebebiyle tasarrufu kaybettiği malın mülkiyet hakkını elde edememesi halinde uygulanmaz.

Madde 14 Esaslı inkişafa tabi mallar

Etkilenen bir malın üzerindeki esaslı bir inkişafın sahibi olan bir kimse, etkilenen malın inkişafsız halinin şimdiki değerini ödemek karşılığında malın mülkiyet hakkını almak için başvurabilir. Mülkiyet Kurulu tasarrufu kaybeden mal sahibinin maldaki hakkı için şimdiki değerinden tazminat ödedikten sonra malın mülkiyet hakkının devrini emreder.

<u>Kısım B: Zilyetliğe İade</u>

Madde 15 Geri iade için uygunluk

Yukarıdaki kategorilere girmeyen etkilenen mallar geri iade edilmek için uygundur.

Madde 16 Kabul edilmiş geri iade düzeyleri

1. Tasarrufunu kaybeden herhangi bir mal sahibi (kurum dışında), geri iade hakkı sınırları dahilinde malının geri iadesi hakkına sahiptir. Bu bağlamda geri iade için uygun olan etkilenmiş mallarından herhangi birisini seçebilir.

2. Eğer geri iade hakkı, tasarrufunu kaybeden mal sahibine, inşa edildiği zaman sahibi olduğu veya en az on yıl içinde yaşadığı konutun geri iadesine izin vermeye yeterli değilse, tasarrufunu kaybeden mal sahibi malının tasarrufunu kaybettiği bölgeye bitişik araziden bir konut ve bu bölgeye bitişik araziden bir dönüme kadar toprağın geri iadesi hakkına sahip olur. Eğer tasarrufunu kaybetmiş mal sahibinin etkilenen malı tasarrufunu kaybetmesinden sonra paylaştırılmış veya parçalara ayrılmışsa, bu özel kural, gerçek tasarrufunu kaybetmiş mal sahibinin yaptığı tek bir talepmiş gibi, sadece hakların devredildiği tüm şahısların toplu geri iade haklarına uygulanır. Tasarrufunu kaybeden mal sahibi gönüllü olarak şimdiki kullanıcı için hakkından feragat ederse, bu paragraf uyarınca geri iade edilebilecek aynı büyüklük ve değerde mal için paragraf 4 uyarınca seçeneklere sahip olur.

3. Tasarrufunu kaybeden kimse, inşasını kendi yapmadığı ve içinde en az on yıl yaşamadığı ve şimdiki kullanıcı son on yıldır kullanılmakta olan bir konuta dönmeyi seçerse, Mülkiyet Kurulu, tüm ilgili faktörleri dikkate alarak geri iade hakkını verip vermeme konusunda kendi takdirini kullanır. Eğer Mülkiyet Kurulu böyle bir konutun geri iade hakkını vermez ise, tasarrufunu kaybetmiş mal sahibi geri iade için uygun etkilenmiş mallarından bir başkasını seçer. Uygun bir mal bulunmaması halinde, aşağıdaki paragraf uygulanır.

4. Eğer geri iade hakkı, tasarrufunu kaybetmiş mal sahibinin geri iadeye uygun etkilenen malından veya değerinden daha fazla ise ise, veya bu maddenin 1, 2 veya 3'üncü paragrafları uyarınca geri iade hakkına uygun olabilecek tasarrufunu kaybeden mal sahibi hakkından şimdiki kullanıcı lehine feragat ederse, böyle bir mal sahibi yer değiştirdiğinde 10 yaşını doldurmuş olmak kaydıyla;

a. Geri iade hakkını, aynı belediyeden veya aynı köyden tasarrufunu kaybeden başka mal sahibine satabilir;

b. Geri iade hakkını Mülkiyet Kurulu'nun edindiği mallardan seçtiği aynı köyden veya belediyeden veya eğer eşdeğer bir toprak bulunmuyorsa, komşu köy veya belediyeden bir malla değiştirebilir veya;

c. Tazminat alabilir veya aynı köyde veya belediyede eşdeğer büyüklükte ve değerde mal satın alabilir.

5. Tarımsal arazinin beş dönümden ve sulu arazinin iki dönümdan daha az parçalara bölünmesine yol açacak geri iade yapılmaz. Mülkiyet Kurulu geri iade edilecek diğer arazi parçaları için asgari büyüklüğü düzenler ve kararlaştırır.[15]

6. Eğer geri iade hakkı bir konutun veya tarımsal alanların asgari büyüklüğünün geri iadesine imkan vermezse, tasarrufunu kaybetmiş mal sahibi geri iade hakkını aynı köy veya belediyeden tasarrufunu kaybetmiş başka bir mal sahibine satabilir veya onun yerine tazminat almayı seçebilir.

7. Satın alınan geri iade hakları, aynı belediyeden veya köyden geri iade haklarıyla birleştirilebilir ve o belediye veya köyde mal edinmek için kullanılabilir.

8. Bu kısıtlamalar dinsel alanların geri iadesine veya Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girişinden itibaren 6 yıl içerisinde 1974 yılında ağırlıklı olarak Maronit'lerin oturduğu köylerde veya Karpas köyleri, Rizokarpaso/Dipkarpaz, Agialousa/Yeni Erenköy, Agia Trias/Sipahi ve Melanarga/Adaçay, veya Tillyria köyleri, Agios Georgoudi, Agios Theodoros, Alevga, Kokknia/Erenköy, Mansoura ve Selladi tou Appi'de sınırsız geri dönüş ve ikamet için yerleşim haklarını kullanan, tasarrufunu kaybetmiş mal sahiplerine ait, geri iade için uygun mallara uygulanmaz. Bu doğrultuda Mülkiyet Kurulu, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonraki ilk 6 yıl içinde ilgili malları kalıcı hiçbir şekilde elden çıkaramaz.

Madde 17 Geri iadeler için moratoryum

Mülkiyet Kurulu'nun vereceği hiçbir emir etkilenen bir malın tasarrufunu kaybeden bir mal sahibine aşağıdaki tarihlerden önce geri iadesini gerektirmez:

a. O tarihte boş olan bir mal için Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip 3 yıl ; veya

b. Tüm diğer durumlarda Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip 5 yıl.

Madde 18 Geri iade edilen mallar üzerinde yapılan inkişaf

1. Geri iade edilecek malın şimdiki değerinin %10'undan veya 3000 Kıbrıs Lirası tutarından fazla piyasa değerinde, hangisi daha az ise, herhangi bir inkişafın sahibi, maldaki hakkının tazmini için başvuruda bulunabilir.

2. Tasarrufu kaybeden mal sahibi, inkişafın piyasa değerini Mülkiyet Kurulu'na ödemesi kaydıyla, geri iadeden sonra etkilenen mal üzerindeki inkişafı tasarrufunda bulundurma hakkına sahiptir.

3. Tasarrufu kaybeden mal sahibi, gelecekteki kullanım amacının, tasarrufu kaybetmeden önceki kullanımına aşağı yukarı benzer olması kaydıyla, mezkur inkişafın, kendisinin gelecekteki kullanım amaçları için ilgisiz veya uygunsuz olduğu hususunda Mülkiyet Kurulu'nu tatmin ederse böyle bir ödeme yapması gerekmez. Mülkiyet Kurulu daha sonra tasarrufu kaybeden mal sahibinin veya bir varisinin inkişafı kullandığını tespit ederse, Mülkiyet Kurulu inkişafın sahibine bu maddenin 1'inci paragrafı altında ödenen tazminat miktarının tahsili için takibat yapabilir.

[15] Gözlem: Anonim şirketler dışında, tek sahibi olan, kendi amaçları için kullandıkları ayrı gayrımenkullerle ilgili hisseleri elllerinde bulunduran hissedarlara ait binalar geri iade amacıyla tekrar bölünemez.

Kısım C: Uzun vadeli kiralama

Madde 19 Kira için gerekli şartlar

1. Yukarıdaki hükümler uyarınca, 100 dönümden fazla arazisi geri iade edilen tasarrufunu kaybeden mal sahibi, 100 dönümden fazla miktarda araziyi, en az 20 yıllığın, malın bulunduğu kurucu devletin iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip bir kimseye kiraya vermeyi teklif eder. Bu tip kiralar, sadece kendi amaçları doğrultusunda kullanmak için yapılır ve Mülkiyet Kurulu aracılığıyla piyasa değeri üzerinden düzenlenir.

2. Şimdiki kullanıcı 30 gün içerisinde kullanılacak ilk reddetme hakkına sahiptir.

Madde 20 Kiralamalar için vergi muafiyetleri

1. Madde 19 uyarınca kiralamalar, resmi evrakların imzalanmasını, veya bu malların kiralanmasının tamamlanması veya kaydedilmesini takiben ödenecek tüm vergi, hükümet vergileri, harçlar ve resimlerden muaf tutulur ve ilgili arazi kiralama süresince taşınmaz mal vergisine tabi tutulmaz.

2. Aynı muafiyetler, malın bulunduğu devlette iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip bir şahsa, geri iade edilmiş bir malın, geri iadesinin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl içerisinde kiralanması halinde uygulanır.

Bölüm III: KULLANIM KAYBI

Madde 21 Kullanım kaybından doğan tazminat

Tasarrufun kaybıyla başlayan herhangi süre için, etkilenen bir malın kullanım kaybı nedeniyle herhangi bir tazminat talebi, talep sahibi geldiği kurucu devlet tarafından aşağıdakiler dikkate alınarak değerlendirilir:

a. Tasarrufu kaybeden mal sahibinin yerinden olması nedeniyle daha önceden edindiği yararlar; ve

b. Tasarrufu kaybeden mal sahibinin, Kuruluş Anlaşması'ndan önce veya sonra kullanım kaybı süresi için elde ettiği veya kendisine ödenebilir durumda olan haklar.

Bölüm IV: YARGISAL DENETİM

Madde 22 Gayrimenkul Mahkemesi

1. Talep Paneli'nin kararlarının nihai yargısal denetimini yapmakla yetkili bir Gayrimenkul Mahkemesi kurulur.

2. Gayrimenkul Mahkemesi tek sayıda yargıçlardan oluşur. Bu sayı Yüksek Mahkeme Başkanı tarafından, Yüksek Mahkeme üyeleri ile istişareden sonra belirlenir ve her kurucu devletten eşit sayıda yargıçla beraber Yunanistan, Türkiye veya İngiltere vatandaşı olmayan en az üç Kıbrıslı olmayan yargıçtan oluşur. Yüksek Mahkeme aksine karar almadıkça, Gayrimenkul Mahkemesi Mahkeme Başkanı ve Yargıçları, Yüksek Mahkeme yargıçlarının seçildiği aynı yöntemle ve aynı görev süresi için seçilir.

3. Talep Paneli'nin kararları, yasa ve işbu hükümler uyarınca Gayrimenkul Mahkemesinin yargısal denetiminden başka herhangi bir kurucu devlet mahkemesinde veya başka bir şekilde temyize veya itiraza konu olmaz.

4. Gayrimenkul Mahkemesi'nin kararları, Yüksek Mahkeme nezdinde daha ileri denetime veya temyize konu olmaz.

5. Talep Paneli'nin bir kararının yargısal denetimi amacıyla, kararda veya söz konusu malda meşru menfaati olan herhangi bir tarafça, bu kararın Talep Paneli tarafından kendi düzenlemeleri uyarınca yayınlanmasını müteakip 60 gün içerisinde, Gayrimenkul Mahkemesi'ne başvuru yapılabilir.

6. Gayrimenkul Mahkemesi davaların başlatılması ve tartışılması usulü ve işlemler için taraflara masraf yükleme yetkisine sahiptir.

7. Yüksek Mahkeme'nin alacağı bir kararla görevini üstlenmesine kadar Gayrimenkul Mahkemesi faaliyetlerine devam eder.

Bölüm V: TADİLAT

Madde 23 Tadilat

1. İşbu hükümler kurucu devletlerin Hükümet Başkanlarının konsensüsü ve her iki kurucu devlet yasama organlarının onayı ile tadil edilebilir.

2. Değişiklik önerisini içeren metin, kurucu devletlerin Hükümet Başkanları arasında uzlaşılır ve özdeş bir şekilde her kurucu devletin yasama organına sunulur. Değişiklik her iki yasama organının onayından 30 gün sonra yürürlüğe girer.

İLİŞİK 1: TANIMLAR

Madde 1 Tanımlar

Ek VII ve ilişiklerinde yer alan aşağıdaki terimler şöyle tanımlanır:

1. Etkilenen mal– Gerçek veya tüzel kişi olan sahibinin toplumlararası çatışma, askeri eylem veya Aralık 1963 ile Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girişi arasında adanın çözümsüz kalan bölünmüşlüğünün bir sonucu olarak bıraktığı veya kullanımını veya kontrolünü kaybettiği ve o zamandan bu yana sahibine geri iade edilmeyen (veya mirasçısına, şahsi temsilcisine veya hakların devredildiği şahsa) ve üzerinde kullanım veya kontrolünü tekrar kazanmadığı Kıbrıs'taki taşınmaz mallar. Etkilenen mal, mal üzerinde etkin kontrol kazanabilen gerçek veya tüzel kişiye serbest irade ile satılan, devredilen veya aksi takdirde bu kişi için elden çıkarılan veya bunun için mecburi istimlak sebebiyle tazminatın kabul edildiği malı içermez. Herhangi böyle serbest iradeye dayanan devrin veya yasal kamulaştırmanın ispat külfeti devredilene veya hakkın devredildiği şahsa aittir. Sözkonusu davada aksi yönde kanıt olmadığı durumlarda tasarrufu kaybetmenin gayri yasal ve/veya serbest irade dışında olduğu varsayılır. Tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin haklarının devredildiği ve ilgili etkilenen mal üzerinde etkin kontrolü kazanamayan kişiler tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin olacağı gibi, aynı şekilde muameleye tabi olur.

2. Alternatif yerleşim – Uygunluk koşullarını karşılayan mal sahiplerinin geri dönüşü ve malların geri iadesinden etkilenen kişiler için ikametgah meskeni. Bu tür yerleşim en azından makul modern standartlar çerçevesinde konforlu olan bir seviyede (ve mümkün olan yerlerde su ve elektrik gibi kamusal hizmetlerden yararlanacak şekilde) olur; barındırması gereken hane halkı sayısı için makul yaşam alanı sağlar; iki kişilik aileler için 70 m^2, üç kişilik aileler için 100 m^2, dört ila beş kişilik aileler için 120 m^2 ve daha kalabalık aileler için 140 m^2'den az olmaz; ve uygulanabilir olduğu yerde, teslim alanın boşalttığı veya yer değiştirmeden önce tasarrufunda bulundurduğu konut ile mukayese edilebilirdir. (Mülkiyet Kurulu'nun düzenlemelerinde tanımlanacak en azami standarda kadar).

3. Şimdiki kullanıcı –Tasarrufunu kaybetmiş mal sahiplerine ait olan mallarla ilgilenmek üzere oluşturulmuş bir yasal veya idari süreç uyarınca bir yetkili tarafından bir malı kullanma veya işgal etme hakkı şeklinin verildiği kişi veya türevsel böyle bir malı kullanma veya işgal etme hakkı olan herhangi aile bireyi veya mirasçı veya hakların devredildiği şahıs bu tanım malı yasal, idari veya resmi bir temel olmaksızın işgal eden veya kullanan bir kişiyi veya malı özel bir kişiden bir kira sözleşmesi altında kullanan veya işgal eden bir kişiyi veya askeri bir kuvveti, kurumu veya makamı içermez.

4. Şimdiki değer[31] – malların, tasarrufun kaybedildiği zamanki değerine ilaveten, Kıbrıs'taki benzeri konumlardaki[32] malların ortalama satış fiyatlarındaki artışa dayalı bir değerlendirmeyi yansıtacak ayarlamalarla birlikte Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe gireceği tarihe kadarki dönem içinde hesaplanan değerdir. Malın şimdiki değeri, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, değerlendirilir. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren tazminat tahvilleri ve mal değerlendirme belgeleri çıkartılana kadar tazminat tahvillerine uygulanacak faiz oranı orta vadeli hükümet tahvilleri faiz oranı ile aynıdır.

5. Tasarrufu kaybeden mal sahibi – tasarrufun kaybedildiği anda etkilenen malda malın sahibi, kısmi sahibi veya yasal mirasçısı, şahsi temsilcisi veya bağış dahil olmak üzere hakların devredildiği şahıs olarak meşru menfaati olan gerçek veya tüzel kişi,

6. Kurumlar – Özel veya kamuya ait veya onun kontrolündeki kamu veya özel vakıflar, dini kurumlar, askeri kuvvetler ve şirketler (tek ortaklı şirketler dışında) gibi gerçek kişiler dışındaki kurumlar[33].

7. Piyasa kira bedeli – değerlendirmenin yapıldığı zaman benzeri yerlerdeki kıyaslanabilir mallar için ödenen piyasa kira bedellerinin

[31] **Gözlem:** Değerin değerlendirilmesiyle ilgili hükümlerin nihai düzenlemesine dair olarak maliyet değerlendirme uzmanları, iktisatçılar ve/veya mal değerlendirme uzmanlarından uzmanlık görüşü aranır.
[32] **Gözlem:** Tasarruf kaybedildiğindeki değer ve artış 1963 ve 1974 arasındaki olayların olmadığı hipotezine dayandırılmalıdır. Yani bu olaylar sebebiyle değerlerde meydana gelen değişmeyi dikkate almamalı; mümkün ise bu olaylar tarafından mal fiyatlarının olumlu veya olumsuz etkilenmediği kıyaslanabilir yerlere dayanmalıdır.
[33] **Gözlem:** Bu tarif birleşmiş veya birleşmemiş şahıslardan meydana gelen kuruluşlar olarak anlaşılan özel aile işletmelerini veya şirketlerini veya eşlerden veya akrabalardan oluşan üyeleri veya hissedarları, üçüncü dereceye kadar veya üçüncü dereceden veya genellikle üçüncü dereceye kadar akraba olan şahıslar (1960 Kıbrıs kanunlarınca tarif edilen akrabalık derecesi), vasiyetname bıraksın veya bırakmasınlar, bunların halefleri, halefiyet nedeniyle hissedar olanlar veya aksi takdirde halen sürmekte olan böylesine bir oluşumu veya bir kuruluşun üyesi ve kendi amaçları için kullanılan ve ilişiksiz akaretle ilgili olarak hisse sahibi hissedarları kapsamayı amaçlamaz.

değerlendirilmesinden hareketle serbest piyasada bir mal için istenecek kira miktarları[34].

8. Piyasa değeri - değerlendirme yapıldığında kıyaslanabilir yerlerdeki kıyaslanabilir mallar için ödenen miktar veya[16] satın alma fiyatlarının değerlendirilmesinden hareketle bir malın serbest piyasada satılabileceği tutar.

9. Orijinal durum – tasarrufu kaybeden mal sahibinin tasarrufu kaybettiği zaman etkilenen malının herhangi bir kimse tarafından, sonradan yapılan inkişaflar dahil olmadan, şimdiki değer üzerinden değerlendirilen, tasarrufunun kaybedildiği andaki durumu veya koşulu;

10. Mallar – arazi ve arazi üzerindeki müştemilat olarak taşınmaz mal (veya bu mal üzerindeki mal sahipliği menfaati veya bölünmez hisse).

11. Geri iade için uygun mallar – aşağıdakilere mülkiyet hakkının verilmediği herhangi etkilenen mal

a. diğer Kurucu Devlet'te bulunan etkilenmiş malına karşılık şimdiki kullanıcıya (Madde 12'nin ana hükümleri uyarınca);

b. Müteakip alıcıya (Madde 13'ün ana hükümleri uyarınca);

c. Esaslı inkişaf sahibine, inkişaf olmaksızın bir malın şimdiki değerinin ödenmesi karşılığında (Madde 14'ün hükümleri uyarınca); ve kurumlar tarafından sahip olunmayan veya askeri veya kamu yararı için kullanılmayan etkilenen mallar (Sırasıyla Madde 9, 10 ve 11'in ana hükümleri)

12. Geri iade - yasal ve fiziksel tasarrufun, tasarrufu kaybeden mal sahibine, mal üzerinde kendi amaçları için kullanım da dahil olmak üzere etkili kontrolü sağlaması amacıyla geri iadesi.

13. Geri iade hakkı- geri iade hakkı tasarrufunu kaybetmiş, kurum olmayan mal sahibinin toplam etkilenmiş malından arazinin üçte biri ve arazinin şimdiki değerinin üçte biridir (hangisi ilk uygulanır ise)

14. Dinsel alan – cami, kilise, tapınak, mezarlık, manastır, kutsal emanetlerin saklandığı yer, mezar veya benzeri ibadet yerleri. Kilise veya Evkaf'ın mülkiyetinde olan ikametgah, bitişik bahçeler veya diğer arazi ve

[34] **Gözlem:** Piyasa kira bedeli ve değerini içeren hükümler ilgili uzmanların değerlendirmesi sırasında gözden geçirmelerini gerektirebilir.
[16] **Gözlem:** Piyasa kira bedeli ve değerini içeren hükümler ilgili uzmanların değerlendirmesi sırasında gözden geçirmelerini gerektirebilir

binaların dinsel alanların ayrılmaz bir birimini teşkil ettiği istisnai durumlarda azami 2 dönüme kadar böyle bir mal[17] dinsel alanın bir parçası olarak sayılır.

15. Esaslı inkişaf- etkilenen mala tasarrufun kaybedildiği tarihten 31 Aralık 2002[18] tarihine kadar veya 31 Aralık 2002'den önce çıkan bir inşaat iznine (inşaat için mühendislik onayının kanıtı) dayanarak yapılan veya Mülkiyet Kurulu'nun tüzük ve yönetmeliklerine uygun olarak bu amaçla kabul edilebilir addedilen sonraki herhangi bir inkişaf ve etkilenen malın piyasa değeri orijinal durumundaki değerinden daha fazla değere sahip olan inkişaflardır (boş arazi üzerine yapılan yeni inşaatları da içerir). Eğer mal tasarrufu kaybedildikten sonra fakat 1963-1974 olayları sırasında zarar görmüşse, inkişafın piyasa değeri inkişafın yapıldığı zamandaki mal değeri ile karşılaştırılır. İnkişafın sahipliğini belirlemek amacıyla, araziye bağlanmış kabul edilmez; inkişafın sahibi inkişafı ödeyen özel veya tüzel kişi veya onun varisi, şahsi temsilcisi veya hakların devredildiği kişidir. Yapılan inkişafın değeri, sahiplik ve herhangi bir inkişafın yapılış tarihiyle ilgili ispat külfeti inkişaf sahibindedir.

16. Yeterli mali imkanlar – X'ten (X ipotek ödemelerini karşılayacak miktar olarak) fazla gelir (vergilendirilebilen veya diğer) veya Y'den (Y, şu anda kullanılmakta olan malı geri almak veya alternatif bir konutun temini için gerekli olan miktardır) fazla varlık. Varlığın hesaplanmasında etkilenmiş maldaki haklar ve sağlanacak yararlar dikkate alınır. X ve Y miktarlarını Mülkiyet Kurulu belirler ve bunları piyasa değerleri ve uzman görüşünden hareketle yıllık olarak güncelleştirir.

17. Kendi amaçları için kullanım – etkilenen malların bir şahıs, onun aile bireyi, çalışanı veya temsilcisi (kiracı dışında) tarafından (devamlı ikametgah olması gerekmez) düzenli şahsi kullanımı aracılığıyla kendi amaçları için kullanım, etkilenmiş malı satmayı, kiralamayı, hibe yoluyla devretmeyi veya etkilenen maldaki hakkını başka bir şekilde elden çıkarmayı kapsamaz.

[17] Apostolos Andreas Manastırı ve Hala Sultan Tekkesi konusunda, her iki dinsel alanın parçası sayılacak bitişik alanı sırasıyle azami olarak 165 dönüm (yani Manastırın bina komplekslerini çevreleyen eşekler için yapılan tel örgü alanı dahil) ve 45 dönüm (yani yol ve göl arasındaki cami, mescit ve bahçe alanı ve bitişiğindeki Müslüman mezarlığı dahil) olacaktır.

[18] **Gözlem:**Belirtilen tarihte ileri safhada olan ve daha sonra tamamlanan inkişaflar için karar Mülkiyet Kurulu'nun insiyatifinde olacaktır.

18. Boş – Böyle bir malı kullanma veya işgal etme türev hakkına sahip şimdiki kullanıcı tarafından veya ailesinin herhangi bir ferdi veya hakların devredildiği şahıs tarafından kullanılmayan veya işgal edilmeyen mal.

İLİŞİK 2: KIBRIS MÜLKİYET KURULU VE TAZMİNAT DÜZENLEMELERİ

Kısım A: Kıbrıs Mülkiyet Kurulu'nun oluşumu, işleyişi, yetkileri, personeli ve maliyeti

Madde 1 Kıbrıs Mülkiyet Kurulu'nun oluşumu ve yönetim biçimi

1. Kıbrıs Mülkiyet Kurulu (bundan böyle 'Mülkiyet Kurulu' olarak anılır) adıyla bağımsız, tarafsız idari organ niteliğinde bir organ oluşturulur.

2. Mülkiyet Kurulu, Kuruluş Anlaşması'nın ilke ve şartlarına ve özellikle bu hükümlere uygun olarak faaliyet gösterir.

Madde 2 Mülkiyet Kurulu'nun İşleyişi

1. Mülkiyet Kurulu'nun yapısı yerine getirmesi gerekli ayrıcalıklı işlevleri yansıtır. Mülkiyet Kurulu, bir Yönetim Kurulu ve üç ayrı bölümden oluşur:

a. Talep Bürosu, talep süreciyle uğraşır;

b. Kıbrıs İskan Bürosu, şimdiki kullanıcılar ve mal politikasından etkilenen kişilerle ilgili düzenlemeleri yapar;

c. Tazminat Bürosu, tazminat konuları ve mal portföy yönetimine bakar.

2. Yönetim Kurulu, her kurucu devletten ikişer ve Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye veya Birleşik Krallık vatandaşı olmayan üç Kıbrıslı olmayan toplam yedi üyeden oluşur. Üyeler yüksek ahlaki ve profesyonel niteliklere sahip olmalıdır. En az iki üye yasal olarak gerekli niteliklere de sahiptir. Üyelerin, Yönetim Kurulu üyelikleri süresince, gerek federal hükümet gerekse kurucu devlet bünyesinde, başka bir makam işgal etmeleri yasaklanır. Kurul üyeliği yarı-zamanlıdır.

3. Talep Bürosu yedi üyeden oluşan bir panel tarafından yönetilir, panel her kurucu devletten ikişer ve üç Kıbrıslı olmayan (Yunanistan, Türkiye veya Birleşik Krallık vatandaşı da olmayan) toplam yedi üyeden meydana gelir.

Üyeler yasal, yüksek ahlaki ve profesyonel niteliklere sahip olmalıdır. Üyelerin, Talep Bürosu üyelikleri süresince, gerek federal hükümet gerekse kurucu devlet bünyesinde, başka bir makam işgal etmeleri yasaklanır.

4. Talep Paneli bağımsız olarak çalışır. Yönetim Kurulu, Talep Bürosu üzerinde sadece bütçe konularında yetki kullanabilir ve Panelin karar verme süreci üzerinde etkili olamaz.

5. Yönetim Kurulu, Talep Bürosu ve Kıbrıs İskan Bürosu'nun yönetsel kademelerinde görev yapan Kıbrıslı olmayan üyelerin maaşları Yüksek Mahkeme'de görev alan Kıbrıslı ve Kıbrıslı olmayan yargıçların maaşlarının onda dokuzu seviyesinde olur. Yönetim Kurulu üyeleri yarı zamanlı görev yaptıkları için maaşları hizmet ettikleri saat üzerinden düzenlenir.

6. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden itibaren 30 gün içinde, Başkanlık Konseyi tam mutabakat ile Yönetim Kurulu'nda görev almak üzere her kurucu devletten birer Kıbrıslı üye ve Kıbrıslı olmayan üç üyeyi atar. Geriye kalan iki üye ise kurucu devletlerin hükümet başkanları tarafından atanır.Daha sonraki atamalar ise kurucu devletlerin hükümet başkanları tarafından tam mutabakat ile yapılır. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden itibaren 60 gün içinde Talep Paneli üyeleri, Yönetim Kurulu üyeleri tarafından oybirliği ile göreve atanırlar.

7. Yönetim Kurulu üyelerinin herhangi birinin atanması sırasında belirlenen koşullar ve zaman dilimi içerisinde görüş birliği sağlanamazsa, BM Genel Sekreteri veya onun temsilcisi atanamayan üyenin yerini alacak bir üyeyi, en az 18 takvim ayı görev yapmak üzere, atamaya davet edilir.

8. Yönetim Kurulu ve Talep Bürosu herbiri kendi içlerinde üç yıllık veya görev süresi dolana kadar (hangisi daha yakınsa) başkanlık edecek üyeyi seçerler.

9. Yönetim Kurulu'nun devamlılığını sağlamak için ilk atanan üyelerin görev süreleri şöyledir: iki üye ilk görev süresi için beş yıllığına; iki üye dört yıllığına; üç üye ise üç yıllığına atanır. Bundan sonraki tüm atamalar ise üç yıllığına yapılır. Her dönem sonunda, her üyenin boşaltacağı yer için üç yıllık sürelerle ya yeni bir üye, ya da üye yeniden atanır. Talep Bürosu üyelerinin atanmaları için de benzeri bir yaklaşım uygulanır.

10.Yönetim Kurulu ve Talep Paneli üyeleri 90 gün önce bildirimde bulunmak koşulu ile görevlerinden istifa edebilirler. Yüksek Mahkeme gerek

federal hükümetin gerekse kurucu devletlerden herhangi birinin başvurusu üzerine söz konusu üyenin görevini kötüye kullanması veya üyelik koşullarını ihlal etmesi durumunda bu üyeyi görevinden alır. Herhangi bir münhal durumunda yeni üye münhalin ilanını veya oluşmasını (hangisi daha yakınsa) takiben 90 gün içinde atanır.

11. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini takip eden beş yıl içerisinde Tazminat Bürosu bağımsız yasal bir organ haline gelerek Kıbrıs Tazminat Vakfı adını alır. Yönetim Kurulu'nun üç üyesi, her kurucu devletten birer Kıbrıslı üye ve bir de Kıbrıslı olmayan üye (hiçbirisi başkan olamaz) olmak üzere Kıbrıs Tazminat Vakfı'na yönetsel yetkisi bulunmayan Direktörler Kurulu olarak hizmet verirler. Diğer iki üye ise profesyonel niteliklerine göre Yönetim Kurulu tarafından atanırlar.

12.Kıbrıs Tazminat Vakfı'nın Direktörler Kurulu üyelerinden ikisi ilk görevleri için beş yıllığına; iki üyesi dört yıllığına; bir üyesi ise üç yıllığına atanırlar. Bunu takiben yapılan atamalar üç yıllık görev süresi içindir. Her görev süresi bitiminde üyeler ya yeniden seçilir ya da yeni üyelerle yerleri doldurulur.Yeni üyeler Direktörler Kurulu tarafından seçilirler ve mal belgesi ve tahvil sahiplerinin yıllık toplantısında onaylanırlar.

13.Kıbrıs Tazminat Vakfı'nın Direktörler Kurulu üyeleri, aralarından kendilerine başkanlık edecek olan üyeyi seçerler, bu üye görevini üç yıl veya döneminin sonuna (hangisi daha yakın ise) kadar sürdürür. Direktörler Kurulu, Vakf'a yönetici direktörlüğü yapabilecek adayları önerebilir, adaylar belge sahiplerinin yıllık toplantısında onaylanırlar.

14.Kıbrıs Tazminat Vakfı'nın Direktörler Kurulu üyelerinin maaşları, Kıbrıs Tazminat Vakfı ile karşılaştırılabilecek şirket ve kurumlarda çalışan yönetici olmayan direktörlerin maaşları ile benzer seviyede, uluslararası standartlar gözetilerek belirlenir, ve belge ve tahvil sahiplerinin yıllık toplantısında onaylanır.

15.Yönetim Kurulu üyeleri, Talep Paneli üyeleri ve Kıbrıs İskan Bürosu yönetici direktörleri üyeleri ile ilk beş yıllık işlevinde Tazminat Bürosu üyeleri verilen resmi görevleri iyi niyetle yerine getirirken kendilerine karşı getirilen tüm hukuksal ve yönetsel dava muamelelerine karşı dokunulmazlıkları vardır.

Madde 3 Yetkiler

Mülkiyet Kurulu aşağıdaki yetkilere sahiptir:

a. Etkilenen mallar ile ilgili başvuruları kabul etmek ve karara bağlamak;

b. Hak iddiaları, tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin mal iddiaları, şimdiki tasarruf sahibi veya mal sahiplerinin tadilatları, baskı altında satış iddiaları, mal değerlendirmeleri, ilk ret hakkı ve etkilenen mallar ile ilgili diğer haklar üzerine herhangi bir ihtilaf veya sorun hakkında karar vermek;

c. Kira, satış, ve satın alma tutarı; alternatif konut hak kazanımı ve bu maddelerle belirlenen diğer hususlar dahil etkilenen mallar ve tadilatlarla ilgili bireysel davalar hakkında kararlar almak ve bunların tazminat hesaplamalarında kullanılan ölçü ve değerleri belirlemek;

d. Denetleme, kıymet takdiri ve değerlendirme ile ilgili faaliyetlerini yerine getirebilmek maksadıyla Kıbrıs'taki mallar ile ilgili tüm kayıtlar, arşivler, veri tabanı veya diğer bilgilere ulaşmak için talepte bulunur, hemen, tam ve kesintisiz erişim hakkı alır ve herhangi bilgi içeren belgenin kopyasını veya alıntısını vergi veya başka bir ücret ödemeden talep ve temin etmek;

e. Etkilenen malların ilgili Tapu Dairesi'ndeki kütük kayıtlarında bu hükümler uyarınca veya yürürlükteki diğer mevzuat uyarınca meydana gelen taleplerin yer almasını, kayıtların düzeltilmesini emretmek ve sağlamak;

f. Etkilenen mallarla ilgili herhangi bir sorunu, uygun şekilde sonuçlandırmak ve bununla ilgili bir ara veya nihai veya başka bir kararın alınması için onu yetkili başka bir mahkeme veya yetkili makama havale etmek;

g. Etkilenen mallarla ilgili herhangi bir mahkeme veya yetkili makam nezdinde başlatılan sürecin askıya alınmasını veya mala yapılmakta olan herhangi bir tadilatın (küçük ve acil bakım tadilatları hariç) durdurulmasını emretmek;

h. Bu hükümler ve geçerli diğer mevzuata uygun olarak etkilenen mallarda hak transferini veya gerektiğinde etkilenen malların bölünmelerini emretmek ve sağlamak;

i. Yetkili federal hükümet ve kurucu devlet makamlarına, vermiş olduğu kararların uygulanması için bağlayıcı yasal emirler vermek;

j. Kendisine devredilen veya kontrolüne geçen etkilenen malları, bu hükümlere bağlı kalarak, sorumlu bir şekilde temin etmek, ele almak, idare etmek ve elinden çıkarmak;

k. Alternatif ikametgah tedariki ve tahsisine yardımcı olmak;

l. Kişilere, başvuruları üzerine, etkilenen mallarının kiralanması konusunda yardımcı olmak;

m. Etkilenen mallara zarar veren veya tahrip eden kişilere karşı para cezası vermek ve onlardan tazminatları toplamak;

n. Bu hükümler altında, tercihli borçlar projesini idare etmek ve/veya denetlemek; ödeme planlarının uygulanması esnasında (ipotek taahhütlerinin yerine getirilmemesi ve yaptırım mekanizmalarının belirlenmesi de dahil) Merkez Bankası ve Federal hükümet ile işbirliği içinde gerekli kanun ve hükümleri idare etmek ve denetlemek.

o. Görevlerini yerine getirebilmesi için gerekli olan tüzükler, yönetmelikler, usuller, formlar ve diğer enstrümanları çıkarmak;

p. Kıymet takdiri, ekonomi, hukuk, mal-mülk piyasaları, birim ve mülk denetlemeleri, kayıt, haritalama ve diğer konularda kendi faaliyetlerinin ifasına yardımcı olacak, uzman görüşlerine danışıp görüş almak;

q. Federal hükümet veya kurucu devletlerden herhangi birinin vereceği görevler dahil, kendi faaliyetleri ile ilgili veya bunların neticesinde ortaya çıkacak faaliyetlerle ilgili işlemleri yerine getirmek.

Madde 4 Mülkiyet Kurulu ile ilgili Federal hükümetin ve kurucu devletlerin yükümlülükleri

1. Federal hükümet ve kurucu devletler bu hükümlerin iyi niyet ile ve zamanında uygulanması için gerekli bütün adımları atar.

2. Federal hükümet ve kurucu devletler bu hükümler tahtındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için, diğer şeyler yanında;

a. Mülkiyet Kurulu ile tam işbirliğinde bulunur, yasal, bağlayıcı varlığı çerçevesinde aldığı kararlara saygı gösterir, tanır ve uyum içinde olur, ayrıca Mülkiyet Kurulu'nun talebi üzerine kararlarını resmi olarak yayınlar.

b. Mülkiyet Kurulu'nun kararlarını tam ve ivedilikle uygular.

c. Bu hükümler tahtında, etkilenen mallarla ilgilenen diğer kurumlarla işbirliği yapar.

d. Mülkiyet Kurulu'nun görev ve işlevleriyle ilgili, denetleme, kıymet takdiri ve değerlendirme yapmak amacı ile, Kıbrıs'taki mallar ile ilgili tüm kayıtlar, arşivler, veri tabanları veya Kıbrıs'taki mallar ile ilgili diğer bilgilere ulaşmak için tam ve kesintisiz erişim hakkı sağlar ve ayrıca herhangi bir suret bilgiye ait veya alıntısını, vergi veya başka bir ücret ödemeden temin eder.

e. Mülkiyet Kurulu'nun talebi üzerine veya kendiliğinden, malların hasar veya tahripten korunmasını sağlamak için özel tedbirler alır.

f. Mülkiyet hakkına saygı gösterilmesi gereken durumlara göre hareket eder.

3. Federal hükümet ve kurucu devletler Mülkiyet Kurulu kararlarının icrası için gereken veya uygun görülen herhangi yasa, yönetmelik, yöntem, emir, talimat, çalışma notları ve diğer mevzuat belgelerini kabul eder ve yerel yönetim organları, polis ve diğer mümessilleri tarafından yürütülmelerini ve uygulanmalarını sağlar. Söz konusu mevzuat, Mülkiyet Kurulu ile danışılarak taslak haline getirilir.

4. Federal hükümet veya herhangi bir kurucu devlet Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip bir yıl içinde, Mülkiyet Kurulu'nun kararlarının icrası ve uygulaması için yasalar geçirmezse, Mülkiyet Kurulu, kendi kararlarının icra ve uygulanmasını sağlayacak, federal hükümeti ya da ilgili kurucu devleti bağlayıcı yasal belge niteliği taşıyacak ve federal hükümet ya da ilgili kurucu devletin bu hükümler tahtındaki yükümlülüklerini yerine getirecek etkili yasaları çıkartana kadar yürürlükte kalacak tüzükleri düzenler.

5. Federal Hükümet ve kurucu devletler, Mülkiyet Kurulu tarafından belirlenecek yöntemler uyarınca, halen ödenmeyen kredilerle ilgili ve Temmuz 1974 öncesinde etkilenmiş mülklerin satın alınması ve etkilenmiş mülklerle ilgili çözümlenmemiş meseleler için mevzuat uygulayacaktır.

6. Bu hükümler gereğince verilen tercihli kredilendirme ipoteğinin ödenmemesi durumunda ipotek karşılığı kredilendirilen ipotekli mal üzerinde hapis hakkına sahip olacak ve bunu önleyen Kurucu Devlet mevzuatındaki mülkiyetin edinilmesine ilişkin herhangi bir kısıtlamadan muaf olacaktır. İpotek karşılığı borçlandırılan, müteakip üç yıl içerisinde bu malı elden çıkaracaktır.

Madde 5 Federal devlet ve kurucu devlet mahkemelerinin ve yetkili makamlarının yükümlülükleri

1. Federal hükümetin ve kurucu devletlerin mahkemeleri, idari organları ve diğer makamları, Mülkiyet Kurulu ile işbirliği içinde olur ve kararlarının yasal olarak bağlayıcı niteliğini tanır ve kararlarının icrası ve uygulanması için gerekli tüm adımları atar.

2. Mülkiyet Kurulu şayet bir mahkemeye veya diğer bir yetkili merciye bir sorunu sevk eder ise söz konusu mahkeme veya yetkili merci, talebi, esaslarına göre dinler ve karar alır ve talebi, salt, talebin süre hitamından sonra yapıldığı veya zaman aşımına uğradığı gerekçesi ile reddetmez .

3. Kurucu devletler, alternatif yerleşim maksadı ile, gerektiği takdirde (tam ve etkin tazminata karşılık) kamulaştırma yolu dahil Mülkiyet Kurulu'na toprak verir. Kurucu devletler söz konusu şekilde, toprak tahsis ederken, özellikle toprak ayarlamalarından etkilenecek bölgelerdeki kişileri tekrar yerleştirirken, hayatlarını yeterli bir seviyede kazanabilmelerini göz önünde tutar[38].

Madde 6 Personel

1. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip altmış gün içerisinde, Yönetim Kurulu, Yönetim Kurulu üyelerinin denetimi altında olacak bir müdür istihdam eder. Müdür, Mülkiyet Kurulunun çalışmalarının koordinasyonu, idaresi ve genel olarak tüm yönetiminden sorumlu olacaktır. Müdür, Yönetim Kurulu ile istişare halinde sırasıyla, Talep Bürosu, İskan Bürosu ve Tazminat Bürosunun idaresi ve yönetiminden sorumlu olacak üç müdür

yardımcısı istihdam eder. Müdür ve müdür yardımcıları, dairelerinin genel olarak tüm sorumluluklarına uygun nitelikte, gerekli görüldüğü takdirde uluslararası uzman dahil personel istihdam edebilir. Özellikle,

a. Talep Bürosu, hukuk, kıymet takdiri, tapular, kayıt idaresi, ekonomi, muhasebe, bilişim teknolojisi, arabuluculuk ve diğer anlaşmazlıkların çözümü, ve diğer teknik ve ilgili alanlarda nitelikli personel istihdam eder;

b. Kıbrıs İskan Bürosu, iskan gelişimi, mimarlık, inşaat, arazi ölçme, ekonomi ve maliye, bilişim teknolojisi ve diğer teknik ve ilgili alanlarda nitelikli personel istihdam eder;

c. Tazminat Bürosu, mülkiyet portföy idaresi ve kıymet takdiri, mal iktisabı ve düzeni, hukuk, ekonomi ve maliye, muhasebe, bilişim teknolojisi, ve diğer teknik ve ilgili alanlarda nitelikli personel istihdam eder;

2. Talep Bürosu ve Kıbrıs İskan Bürosu'na eleman istihdam ederken, Müdür ve ilgili müdür yardımcıları Kıbrıs Rum Kurucu Devleti ve Kıbrıs Türk Kurucu Devletinden benzer sayıda eleman istihdam etmeye gayret gösterir. Tazminat Bürosu'na ve akabinde Kıbrıs Tazminat Vakfı'na personel alımında ve bahsekonu büro ve vakfın yönetiminde, müdür ve ilgili müdür yardımcısı hissedar değerini azami seviyeye çıkarmak için Büroyu ve Vakfı ticari amaçlarla yönlendirilir.

Madde 7 Masraflar ve muhasebe

1. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip ilk beş yıl süresince Mülkiyet Kurulu ve bölümlerinin kuruluş ve işletme masrafları aşağıdaki hükümler uyarınca federal hükümet tarafından karşılanır. Federal hükümet bu amaç için garantör devletlerden ve uluslararası bağışçılardan katkı talep edebilir. Bu süreden sonra, Tazminat Bürosunun işleyiş giderleri portföyündeki mülklerin satış ve kirasından elde edilecek gelirden karşılanacaktır. Talep Bürosu ve İskan Bürosunun işleyiş giderleri bu bölümler tasfiye edilinceye kadar federal hükümet tarafından karşılanacaktır.

2. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip ilk beş yıl süresince, Mülkiyet Kurulu, tüm müdürlük ve bölümlerinin işletme giderleri için

[38] **Gözlem:** Mülkiyet Kurulu böyle bir arazi için ödeme yapmak zorunda değildir.

ilgili kamu hizmetleri ücret skalası ve Kıbrıslı olmayan çalışanlar için ise Birleşmiş Milletler yönergelerine uygun olarak, ayrı yıllık bütçeler hazırlar. Federal hükümet, işletme giderleri için bütçelendirilmiş miktarı her mali yıl başlamadan önce Mülkiyet Kurulu'na öder. Her mali yılın sonunda artan miktarlar Federal hükümete geri ödenir ve herhangi bir açık Federal Hükümet tarafından karşılanır. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra, Tazminat Bürosunun işletme giderlerinin bütçesi Mülkiyet Kurulunun sorumluluğu altında olmaz.

3. Mülkiyet Kurulu işletme giderlerini ve diğer hesaplarını her mali yıl bağımsız denetime sunar ve bu denetim raporu halka açık olur.

a. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip ilk beş yıl süresince, Mülkiyet Kurulu Müdürlüğü ve tüm bölümlerinin Kıbrıs'ın standartlarına ve hükümet organlarına uygulanan uluslararası standartlara ve Müdürlük ve bölümlerinin amaçlarına uygun olarak halka açık raporlama standartları olmalıdır.

b. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra başlayarak, Kıbrıs Tazminat Vakfı, emlak şirketlerine uygulanan uluslararası standartlara uygun mali raporlama yükümlülüğü olacaktır. Mülkiyet Kurulunun geri kalan mali raporlama yükümlülükleri değişmeden sürecektir.

c. Kıbrıs Tazminat Vakfı içerisinde mülkiyet şirketlerine uygulanan uluslararası standartlara uygun bir mali raporu içeren yıllık bir rapor yayınlar ve bu raporu yıllık Mal Değer Belgesi ve tahvil sahipleri toplantısında sunar.

d. Kıbrıs Tazminat Vakfı, yönetim kurulu tarafından seçilen ve yıllık Mal Değer Belgesi ve tahvil sahipleri toplantısında onaylanan, uluslararası saygınlığa sahip profesyonel bir denetim şirketi tarafından emlak şirketlerine uygulanan uluslararası standartlara göre yapılacak mali denetime tabi tutulacaktır.

e. Kıbrıs Tazminat Vakfı, portföyündeki malların piyasa değerlerinin mal şirketlerine uygulanan uluslararası standartlar çerçevesinde yapılacak yıllık değerlendirmesine tabi olacaktır. Bu değerlendirme Yönetim Kurulu tarafından seçilen ve yıllık Mal Değer Belgesi ve tahvil sahipleri toplantısında onaylanan

uluslararası saygınlığa sahip bir mülkiyet değerlendirme şirketi tarafından yapılacaktır.

4. Mülkiyet Kurulu'na ek görev veya işlev devredilirse, bu görevi veya işlevi devreden Federal Hükümet veya kurucu devlet, Mülkiyet Kurulunun bu görev veya işlevi yapabilmesini sağlamak için gerekli kaynakları sağlar veya tedarik eder.

Madde 8 Mülkiyet Kurulunun ve Kıbrıs Tazminat Bürosu ve Vakfının görev süresi

1. Kıbrıs Tazminat Bürosu ile ilgili hükümlere halel gelmeksizin, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden on yıl sonra, Mülkiyet Kurulu tasfiye edilir. Mülkiyet Kurulu bu süre içerisinde sunulan talepleri veya verilen diğer görevleri sonuçlandıramazsa Yüksek Mahkeme, Mülkiyet Kurulunun görev süresini her defasında bir yıllık süreler halinde uzatabilir. Böyle bir uzatma halinde, Yüksek Mahkeme, Mülkiyet Kurulunun bu hükümlere uygun olarak çalışmasına devam etmesini sağlamak amacı ile belirlenmiş malların, Mülkiyet Kurulu tarafından alıkoyulmasını emredebilir. Tazminat Vakfının, görev süresi önceden belirlenmez ve Yüksek Mahkeme tarafından aksine karar alınmadıkça, ancak portföyündeki tüm mallar neticelendirildikten sonra tasfiye edilir. Mülkiyet Kurulunun diğer organları tasfiye edildiği zaman, Kurulun mali ve taşınmaz mal kaynakları Tazminat Vakfına devredilir. Tüm tazminat tahvilleri itfa edilene kadar Yüksek Mahkeme, Kıbrıs Tazminat Vakfı'nın işlevine devam edip etmemesi hususunu belirlemek üzere her beş yılda bir durumu gözden geçirir. Bundan sonra, Tazminat Vakfı herhangi bir özel şirket gibi faaliyet göstermeye devam edebilir ve Yüksek Mahkemenin gözden geçirmesine tabi tutulmaz.

2. Yönetim Kurulu, beşe iki çoğunluk ile ve kurucu devletlerin hükümet başkanlarının konsensüs halinde onayına tabi olarak, görevinin tamamlanması veya geriye kalan işlev veya konularını bir diğer yetkili organa aktaran uygun bir koşulun sağlanması kaydıyla faaliyete başlamasından sonra on yıldan daha önceki bir tarihte kendi kendini tasfiye etme kararı alabilir.

3. Yüksek Mahkeme, Yönetim Kurulunun veya mutabakat içinde hareket eden kurucu devletlerin hükümet başkanlarının başvurusu üzerine, Mülkiyet Kurulunun belirli bir bölümünün veya bölümlerinin görev süresini her defasında bir yıllık olarak, belirli bir işlevin tamamlanmasını teminen uzatabilir ve çalışmanın devam etmesini sağlamak için belirlenmiş malların bu bölüm veya bölümlerce alıkoyulmasını emredebilir. Belli bir bölüm veya bölümlerin görev süresinin bu şekilde kısıtlı uzatılmış olmasına bakılmaksızın, Yüksek Mahkeme aksine emir vermedikçe, Mülkiyet Kurulu bu hükümler uyarınca tasfiye edilmiş addedilir.

4. Hak talepleri, tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin, şimdiki kullanıcıların veya inkişaf sahiplerinin hakları, malların kıymet takdiri, ilk ret hakkı veya mülkiyet ile ilgili tasarruf hakkı veya diğer haklar ile ilgili ihtilafların dinlenmesi ve giderilmesi için Mülkiyet Kurulunun ilgili bölümü, Yüksek Mahkeme uygun gördüğü sürece görevine devam eder.

5. Tasfiyesinden önce, Mülkiyet Kurulu askıda olan veya gelecekte ortaya çıkabilecek hak talepleri veya ihtilaflar dahil olmak üzere kendine bu hükümler uyarınca verilen görev veya işlevlerin tamamlanması için gerekli düzenlemeleri yapar. Bu doğrultuda, belirli hak taleplerini veya davalarını, başka yetkili makamlara veya mahkemelere veya Mülkiyet Kurulunun Yüksek Mahkemenin emriyle işlevi devam edecek olan bir bölümüne tahsis etmesi için Yüksek Mahkemeye başvurabilir veya Yüksek Mahkemeden talepte bulunabilir. Bu hükümler tahtındaki görevlerin veya işlevlerin tamamlanması için düzenleme yapma veya bunların teminini sağlama yükümlülüğü uzatılmış sürelerde görevine devam etmekte olan Mülkiyet Kurulu bölümlerini de bağlar.

Kısım B: Mülkiyet Kurulu'na devredilen malların veya onun aracılığı ile malların idaresi

Madde 9 Mülkiyet Kurulu'na devredilen malların veya onun aracılığı ile malların idaresi

1. Mülkiyet Kurulu aşağıdaki etkilenen malların mülkiyet hakkını devralır:

a. Tasarrufu kaybeden mal sahipleri tarafından, taleplerin sunulması ile ilgili olarak bu hükümler uyarınca belirlenen zaman zarfında talep edilmeyen mallar;

b. Mülkiyet Kurulu'ndan tazminat alan veya kendi mülkiyet hakkı karşılığında başka bir malın mülkiyet hakkını alan tasarrufu kaybeden mal sahibinin malı,

c. Ek VII, Madde 13 uyarınca, geçmişte kullanım sahibi olduğu etkilenen mal üzerindeki haklarından, söz konusu etkilenen malın mülkiyet hakkını başka bir alıcıya (veya hakların devredildiği şahıslara) devretmiş olması sebebiyle, feragat etmiş sayılan tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin kaybetmiş oldukları mallar.

2. Bu hükümler uyarınca kendine devredilen malları elden çıkarırken Mülkiyet Kurulu, sırası ile:

a. Malı şimdiki kullanım sahibine şimdiki değeri üzerinden satmayı teklif eder;

b. Malı içinde bulunduğu kurucu devletteki kişilere, tazminat tahvilleri ve Mal Değer Belgelerinin piyasa değerinden karşılık olarak kabul edilmesi dahil olmak üzere, piyasa değerinden satmayı önerir;

c. Malı alternatif konut için kullanır; veya

d. Tazminata ilişkin olarak fon oluşturmak üzere makul bir biçimde piyasa değerinden elden çıkarır.

3. Mülkiyet Kurulu, her durumda ve her zaman, kendisine devredilen veya başka şekilde kendi kontrolünde bulunan malların, makul bir biçimde ve işbu hükümler uyarınca idaresini denetler. Talep Bürosu tasfiye olana kadar Mülkiyet Kurulu'nun portföyündeki tüm malların tapusunu elinde bulundurmakla birlikte portföyü Tazminat Bürosu yönetir. Portföydeki herhangi bir malı satmadan önce Tazminat Bürosu Talep Bürosunun onayını alır.

4. Mülkiyet Kurulunun elinde olan etkilenen malların, satışından veya kullanımından elde edilen tüm gelirler, Tazminat Fonuna yatırılır.

Kısım C: Etkilenen mallarla ilgili hak iddiaları ve kararların alınması

Madde 10 Kararların alınması

1. Başvuru Bürosu tüm kararları mutabakat ile almayı hedefler. Üyeler bir kararda mutabakat sağlayamazlar ise karar oy çokluğu ile alınır.

2. Talep Bürosu, etkilenen bir mal üzerindeki hak talebi veya yetki alanına veya karar verme yetkisine giren, başka bir meseleyle ilgili olarak önüne gelen herhangi ilgili materyal veya kanıtı değerlendirir.

Madde 11 Hak taleplerinde izlenecek usul

1. Tasarrufu kaybeden bir mal sahibi, etkilenen malla ilgili hakkının veya tapusunun tanınması için Mülkiyet Kurulu'na başvurma hakkına sahiptir. Bir hak veya tapu mülkiyetinin tanınması için başvurunun yapılmasında, talep sahibi mülkiyet haklarını tazminat veya geri iade olmak üzere ne şekilde kullanmak istediğini de belirtir.

2. Etkilenen bir malın, aynı zamanda tasarrufu kaybeden mal sahibi olan şimdiki kullanıcısı veya etkilenen bir mal üzerinde esaslı bir inkişafın sahibi bir şahıs bu malların tapusunu almak için başvuruda bulunabilir.

3. Tapu devri için yapılan başvurular veya hak taleplerinin, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip ilk yıl bitmeden, Mülkiyet Kurulu tarafından saptanacak tarihten itibaren, bir yıl içerisinde yapılması gerekir. İlgili tarihi belirleyen karar Federal Hükümetin ve kurucu devletlerin resmi gazetelerinde, her kurucu devletin en yüksek tiraja sahip gazetesinde ve Mülkiyet Kurulu'nun karar vereceği başka uygun şekilde ilan edilir.

4. Bir hak talebi veya başvuru, Talep Edenin veya başvuru sahibinin etkilenen mal üzerindeki hakkını veya mülkiyet hakkını belgeleyen, herhangi mevcut kanıtın tasdikli kopyaları ile yapılır.

5. Etkilenen bir mal ile ilgili hisseli hak veya mülkiyet sahipleri mümkün olan durumlarda ortak hak talebinde bulunur.

6. Öngörülen süre içerisinde hak talebinde bulunmayan ve bunu neden yapmadığına veya yapamadığına dair geçerli bir mazeret gösterebilen tasarrufu kaybeden mal sahibi tazminat almaya hak sahibi olur.

7. Etkilenen mallarla ilgili hak taleplerinin veya başvuruların dosyalanması veya karara bağlanması ile ilgili daha detaylı gereklilikler, tüzükler, yönetmelikler, usuller, formalar, emare ve Mülkiyet Kurulu'nun işbu hükümler uyarınca kabul ettiği sair belgelerle belirtilir.

Madde 12 Hak taleplerinin ve başvuruların karara bağlanması

1. Etkilenen bir malla ilgili bir hak talebini alan Talep Bürosu, gerekli soruşturma ve teyitten sonra talep edenin malda meşru bir hakkı bulunup bulunmadığına karar verir.

2. Etkilenen bir malla ilgili bir başvuruyu alan Talep Bürosu gerekli soruşturma ve teyitten sonra başvuru sahibinin malda işbu hükümler uyarınca yeterli hakkı olup olmadığına karar verir.

3. Talep Bürosu, şayet, talep edenin veya başvuru sahibinin etkilenen maldaki tek tasarrufu kaybeden mal sahibi veya hak sahibi kişi olmadığına karar verirse, hak talebi veya başvuru hakkında karar vermeden önce, şimdiki kullanıcı dahil, diğer ilgili taraflarla temasa geçmek için makul girişimlerde bulunur.

4. Talep Bürosu bunu müteakip, talep eden veya başvuru sahibinin mal üzerindeki hakkını, hak talebinde belirtildiği şekilde veya aksi takdirde işbu hükümler uyarınca hangi şekilde kullanabileceğine karar verir.

5. Talep Bürosu, kararında, mümkünse, malda herhangi diğer meşru hak sahibinin ismini ve hakkını belirtir. Hak talebini veya başvuruyu bir karara bağlamadan önce bu kişileri bulmakta veya onlarla temasa geçmekte muvaffak olamadığı durumlarda kararını uygun bir şekilde ilan eder.

6. Talep Bürosu, kararında ayrıca, kararın icrası veya uygulanması için gerekli adımları da belirtir, uygun olan yerlerde, belirtilen zaman sınırları içerisinde bu adımların atılmasını emreder.

7. Talep Bürosu, talep edenin veya başvuru sahibinin, talep edilen etkilenen mal üzerinde meşru hakkı olmadığına karar verirse, talebi veya başvuruyu reddeder. Aynı zamanda, davanın diğer taraflarının, mal üzerindeki hakları konusunda karar verebilir ve uygun olduğu şekilde malla ilgili emirleri çıkarır.

8. Talep Bürosu müracaatları aşağıdaki öncelik sırasına göre değerlendirir;

a. toprak ayarlamalarına tabi bölgelerde yaşayan tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin etkilenen mallarıyla ilgili hak iddiaları ve bahse konu malların şimdiki kullanıcılarının hak iddiaları;

b. (i) tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin tazminat için;

(ii) tasarrufu kaybeden mal sahiplerinin, tasarrufunu kaybettikleri malların Mülkiyet Kuruluna devri karşılığında şimdiki kullanıcıları oldukları malların mülkiyeti için;

(iii) etkilenen mal üzerinde esaslı inkişaf sahibi kişilerin söz konusu malın inkişaf dışındaki şimdiki değerini ödemek karşılığı mülkiyet transferi için;

yapmış oldukları hak iddiası veya müracaatlar.

c. Toprak ayarlamalarına tabi alanlardaki etkilenmiş mallarla ilgili tasarrufu kaybetmiş mal sahiplerinin müracaatları; ve

d. Herhangi diğer hak iddia ve müracaatları.

Bu şekilde olumlu ekonomik etkisi olacak kararlara daha çok öncelik verilecektir.

Madde 13 Geri iade ile ilgili kararlar

1. Bir malın geri iadeye tabi olduğunun saptanması durumunda, Talep Bürosu talep edene kararını bildirir. Geri iade ile ilgili tüm talepler incelenene kadar EK VII'nin 16'inci maddesi uyarınca geri iadenin önceliğini saptamak için davayı beklemeye alır.

2. Talep Bürosu, nihai geri iade kararları almadan önce tüm geri iade hak taleplerinin kabul edilebilir olup olmadığını saptamak için çaba sarf eder. Bazı davalarda kabul edilebilirliğin belirlenmesinin bazı durumlarda olağanüstü koşullar sebebiyle gecikmesi halinde Talep Bürosu iade ile ilgili taleplerin en azından %90'ının uygunluğu saptar saptamaz, geri iadeye ilişkin nihai kararları almaya başlar. Geciken durumlarda talep edenin farklı koşullarda sahip olacağı önceliğe bakılmaksızın, talep edene geri iade, ancak anlaşılan iade düzeylerine ulaşılmadığı takdirde gerçekleşir.

3. Talep Bürosu, EK VII'nin 16'ıncı maddesinde, geri iade konusunda anlaşılan düzeylere tabi olmayan mallara ilişkin nihai geri iade kararını, geri iadeye uygun olup olmadıklarını saptar saptamaz verir.

4. Talep Bürosu, geri iade konusundaki nihai kararını verir vermez, etkilenen malın şimdiki kullanım sahibine kararı, etkilenen malı boşaltma zorunluluğunu ve alternatif yerleşim hakkını bildirir; bunun yanında kararın icra ve uygulanmasından sorumlu ilgili kurucu devlet yetkililerini de bilgilendirebilir.

5. Geri iade, ancak malın şimdiki sahibine alternatif yerleşim sağlandığı, ya da malın boşaltılması için Talep Bürosu tarafından İlişik 3'e uygun olarak saptanan süre sona erdiğinde, hangisi daha erken ise, o zaman gerçekleşir.

Kısım D : KİRALAMADA YARDIM

Madde 14 Kiralamada yardım

1. Madde 19 uyarınca Mülkiyet Kurulu, kendisine 100 dönümden fazla mal geri iade edilen tasarrufu kaybetmiş mal sahiplerine uzun vadeli kiralama düzenlemesi için yardımcı olur.

2. Herhangi bir Kıbrıs vatandaşı, kendi kurucu devletinde uzun vadeli kiralama yapabileceği bir yer ve kiralamanın ayarlanması için Mülkiyet Kurulu'ndan yardım talebinde bulunabilir.

3. Mülkiyet Kurulu bu tür işlemlerin kaydını tutar.

Madde 15 Standart kiralama

Mülkiyet Kurulu, talep üzerine, standart kira sözleşmesi formunu sağlar.

Madde 16 Satış, takas ve kira: diğer yardımlar

1. Mülkiyet Kurulu, her hangi ilgili bir tarafın talebi üzerine, bir veya her iki kurucu devlette faaliyet gösteren ve bir veya her iki kurucu devletteki satış, takas veya kira işlemlerinde, yardım isteyen şahıslara yardımda bulunabilecek, yüksek profesyonel standarda sahip emlak bürolarının listesini sağlar.

2. Bu hükümler uyarınca, Mülkiyet Kurulu'nun, satış, takas veya kira işlemleri ile ilgili faaliyetleri, potansiyel bir işlem hususunda taraflar arasındaki bilgi alış-verişini sağlamakla kısıtlıdır. Mülkiyet Kurulu, sözleşmenin müzakeresi veya tamamlanması veya bu durumlarda ortaya çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlık veya kayıptan sorumlu değildir.

Kısım E: Tazminat Fonu, Tahviller ve Mal Değer Belgeleri

Madde 17 Tazminat Fonu

Kıbrıs Merkez Bankası'nda, Mülkiyet Kurulu'nun Tazminat Bürosu tarafından yönetilecek, bir Tazminat Fonu oluşturulur. Mülkiyet Kurulu'na devredilen malların elden çıkarılması veya kullanımından kaynaklanan tüm gelirler Fon'a aktarılır. Bunun yanında, Federal hükümet en geç 18 ay ya da mali imkanlar el verdiği takdirde Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip 9 ay içerisinde, Fon'un başlangıç sermayesini oluşturmak üzere 100 milyon Kıbrıs Lirası tutarında bir ilk katkı yapar ve uluslararası bağışçılardan katkı sağlamaya çalışır. Federal Hükümetin yapmış olduğu bu katkı Tazminat Tahvilleri itfa edildikten sonra Federal Hükümete geri ödenir.

Madde 18 Tazminat Tahvillerinin Kullanımı ve Mal Değer Belgesi[39]

1. Tazminat konusunda hak sahibi bulunan talep edenler öncelikle Mülkiyet Kurulu'nun portföyündeki mülklerinin şimdiki değerini belirten bir başvuru makbuzu alırlar. Başvuru makbuzları Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra tazminat tahvilleri ve Mal Değer Belgelerine çevrilebilirler. Tahvillerin nominal değerlerinin Tazminat Fonu'nun portföyündeki tüm mülklerin toplam şimdiki değerine oranı Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarih itibariyle %33.3 olarak sabitlenir.

2. Tazminat tahvilleri çıkarıldıkları tarihten itibaren bu tarihte aynı vade süresine sahip federal hükümet tahvillerine uygulanan aynı ya da daha yüksek bir oranda yıllık faize tabidir. Mal Değer Belgeleri, ödenebilir olduğu takdirde, kar payı hakkı sağlar. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip beş yıl içinde hala sonuçlanmamış başvurular için, altıncı yıldan itibaren etkilenmiş mülkün şimdiki değerinin 1/3'ü üzerinden faiz ve (ödenebilir ise) geriye kalan 2/3'ü üzerinden kar payı tahakkuk etmeye başlar.

3. Tazminat tahvilleri ve Mal Değer Belgeleri sahipleri tarafından işlem günü piyasa değerleri üzerlerinden aşağıdaki amaçlar için kullanılabilir:

a. Mülkiyet Kurulu'nun elindeki etkilenen bir malı piyasa değeri üzerinden satın almak[40]; veya

b. Serbest piyasadan alternatif konut satın almak için ödenecek depozitoyu Mülkiyet Kurulu'ndan temin etmek; veya

c. Başlangıçtaki sahibinin tüm haklarını elde edecek olan bir şahıs veya kuruma, bu şahıs veya kurum veya herhangi bir temsilcisinin ödenmemiş olan tazminat tahvilleri ve Mal Değer Belgelerinin %10'undan fazla toplam bir tutarına sahip olmaması koşuluyla satışı için. Kişi veya kurumlar ellerinde tuttukları tahvil ve Mal Değer Belgeleri, ödenmemiş olan tazminat tahvilleri ve Mal Değer Belgelerinin toplam olarak %5'inden fazlasını aştığında ellerinde

[39] **Gözlem:** Tazminat tahvillerinin ihracında, değeri ve kullanımına ilişkin hususlarda uzman bankacılık görüşüne ihtiyaç duyulur.

bulundurdukları bu tahvil ve Mal Değer Belgelerini Merkez Bankası'na bildirmekle yükümlüdürler

4. Tazminat tahvillerinin vadesi geldiğindeki nominal değeri Federal Hükümetin garantisinde olur.

5. Tazminat tahvillerinin vadesi ihraç edildikleri tarihten itibaren 25 yıl içinde dolar ve Tazminat Fonu'ndan paraya çevrilebilir. Tahviller ihraç edildikten beş yıl sonra Tazminat Fonu'nun takdirine bağlı olarak nominal değerden çağrılabilir hale gelirler.

6. İhraç edilen tahvillerin nihai vade tarihinden sonra, Mal Değer Belgesi sahipleri herhangi etkilenmiş mülkün satışı veya kiralanmasından elde edilen geliri Tazminat Fonu'nun elinde bulundurduklarından alırlar.

İLİŞİK 3: MEVCUT KULLANICILAR LEHİNE TEDBİRLER

Kısım A: Etkilenen mülkün boşaltılmasıyla ilgili sürenin uzatılması

Madde 1 Yeterli mali imkana sahip şimdiki kullanıcının işgal ettiği mülk

1. Geri iade için belirtilmiş bir malın yeterli mali imkana sahip şimdiki kullanıcısı, Talep Bürosu'nun kararından sonra bahse konu malı en çok üç yıl daha kendi amaçları için kullanmaya devam edebilmesi için Mülkiyet Kurulu'na uzatma başvurusunda bulunabilir.

2. Şimdiki kullanıcının uzatma başvurusu, malı kendi amaçları için kullanmadığı veya hemen alternatif konut bulma imkanı olduğu tespit edilmediği sürece ve o zamana kadar Mülkiyet Kurulu tarafından kabul edilir.

3. Mülkiyet Kurulu, kendi tarafınca belirlendiği gibi, acil insani ihtiyaç durumlarında bu Madde altında konulmuş olan zaman sınırını uzatabilir.

4. Şimdiki kullanıcı, etkilenen malı kullanmaya devam ettiği dönem için, Mülkiyet Kurulu'nun geri iadenin uygun olduğu konusunda verdiği karar tarihinden itibaren Mülkiyet Kurulu'na piyasa kira bedelini öder.

5. Mülkiyet Kurulu tarafından belirlenen dönemin sonunda, şimdiki kullanıcı etkilenen malı boşaltır.

Madde 2 Yeterli mali imkanı olmayan şimdiki kullanıcılar tarafından işgal edilen mallar

1. Geri iade için belirtilmiş bir malın, yeterli mali imkana sahip olmayan ve malı kendi amaçları için kullanan Kıbrıs vatandaşı şimdiki kullanıcısından, kendisine alternatif konut sunulana veya alternatif konutun standartlarında bir malı tercihli kredilerin sağlanması veya diğer yardımlar vasıtasıyla piyasadan satın alması veya kiralamasına kadar boşaltması istenmez.

2. Bu tür şimdiki kullanıcılar Mülkiyet Kurulu'na aşağıdaki hususlarda başvurabilir:

a. Alternatif konut satın almak veya kiralamak için, bu hükümler altında, tercihli kredi şeklinde yardım; veya

b. Acil insani ihtiyaç durumlarında ve tercihli kredilerin uygun olmadığı durumlarda, Mülkiyet Kurulu'nun elinde olan mülklerden düşük maliyetli veya bedava alternatif konut tahsis edilmesi. Mülkiyet Kurulu, elinde alternatif konut bulunması kaydıyla, kriterlerini karşılayan kişiler için bu tip başvuruları kabul eder.

3. Geri iade için belirtilmiş malların, Kıbrıs vatandaşı olmayan ancak sürekli ikametten faydalanan ve malı kendi amaçları için kullanan ve yeterli mali imkana sahip olmayan şimdiki kullanıcıları, sürekli ikamet ettikleri kurucu devletten sosyal konut veya diğer konut yardımı, veya mali yardım talep edebilir. Mülkiyet Kurulu'nun geri iadenin uygun olduğu yönündeki kararını müteakip, azami iki yıla kadar, bu tür konut veya mali yardımlar kendilerine sağlanana kadar söz konusu şimdiki kullanıcıların malı boşaltmaları istenmez.

4. Mülkiyet Kurulu yeterli mali imkana sahip olmayan herhangi bir şimdiki kullanıcının gelir ve servetine dayanarak mümkün olan azami miktardaki kirayı talep eder.

Madde 3 Geri iadeye kadar tasarrufu kaybeden mal sahibine ödenecek kira

Mülkiyet Kurulu'nun geri iadenin uygun olduğu konusunda verdiği karar tarihinden geri iadenin gerçekleştiği tarihe kadar geçerli olmak üzere Mülkiyet Kurulu tasarrufu kaybeden mal sahibine piyasa değerinde kira bedeli öder.

Kısım B: Tercihli Krediler

Madde 4 Tercihli Krediler

1. Mülkiyet Kurulu, ipotek garanti ve ipotek yardım sistemleri dahil olmak üzere bir tercihli krediler planını uluslararası ve yerel bankalar, federal hükümet, kurucu devletler ve diğer bağışçıların yardımıyla denetler ve yönetir. Federal hükümet, planı desteklemek için bütçesinden fon sağlar. Planı yönetmek üzere Kıbrıs Konut Bürosu bünyesinde Kıbrıs İpotek Bürosu adı altında ayrı bir şube kurulur. Bu Büro'nun hesapları ve raporlaması Konut Bürosundan ayrı olacaktır.

2. Bu plan kapsamında, malın satın alınması veya inşa edilmesi (esaslı inkişaf yapılmış bir malın satın alınması dahil) veya bu hükümler uyarınca ödemelerin yapılması için tasarrufunu kaybetmiş mal sahibi, Kıbrıs vatandaşları olan ve yeterli mali imkanları olmayan etkilenmiş malın şimdiki kullanıcılarına ve etkilenmiş mala esaslı inkişaf yapan sahiplere tercihli krediler uygun şartlarda sağlanır.

3. Bu plan kapsamında krediler kriterleri karşılayan şahıslara satın aldıkları veya inşa ettikleri veya tercihli kredi fonlarıyla Mülkiyet Kurulu'na ödeme yaptıktan sonra tapusunu aldıkları herhangi malın satışı üzerinde 20 yıllık moratoryumu kabul etmeleri koşuluyla sağlanır. Moratoryum süresi Mülkiyet Kurulu'nun kararıyla kısaltılabilir veya kaldırılabilir.

4. İpotek Bürosu ipotek garanti müracaatları için kriterleri belirler. Kriterler 40,000 Kıbrıs Lirası tutarında azami mal satın alma fiyatı veya inşa bedelini

içerir. Müracaatlar krediyi veren banka tarafından işleme koyulur. Zamanında ödememe halinde, İpotek Bürosu krediyi sağlayan bankaya kredi miktarının %30'una kadar kredi kaybını öder, bundan sonra ipotek edilen malın değerinin %30'una hak kazanır. İpotek Bürosu zamanında ödememe riskini karşılamak üzere bir garanti fonu oluşturur. Bu fon uluslararası bağışçılardan temin edilen veya böyle bir fonlamanın olmaması durumunda federal hükümet tarafından sağlanacak olan başlangıç geliri sayesinde oluşturulacaktır. Garanti Fonu'nun sermayesi hükümet tahvillerine yatırılacak ve yıllık bileşik faiz oranından kazanacaktır. Federal hükümet fonu garanti edecek ve uluslararası kamu finansman kuruluşlarının nihai desteğini sağlamaya çalışacaktır.

5. İpotek Bürosu aynı zamanda ipotek faiz desteği uygulamaları kriterlerini de belirleyecektir. Kriterler 30,000 Kıbrıs Lirası olarak belirlenen bir azami ev satın alma fiyatı veya inşa etme maliyeti (yıllık %6 oranında büyümesi gereken), 6,000 Kıbrıs Lirası olarak belirlenen bir ev servet tavanı ve 15,000 Kıbrıs Lirası olarak belirlenen bir ev gelir tavanını içerecektir. Bir hane halkının ödenmemiş kredi borcu miktarı üzerinden alabileceği yıllık devlet desteği miktarı, hane halkının gelirine bağlı olacak ve ödenmemiş kredi borcu miktarının %1 ila %3'ü arasında değişecektir.

6. İpotek faiz desteği sadece Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl içinde sağlanan kredilere uygulanacak ve azami süresi sekiz yıl olacaktır. Müracaatlar krediyi veren banka tarafından işleme koyulacaktır. Federal Hükümet bu destekler için uluslararası bağışçılardan hibe veya düşük faizli kredi sağlamaya çalışacaktır.

Kısım C: İlk ret hakkı

Madde 5 Etkilenen malların satışında şimdiki kullanıcı ve diğerleri için ilk ret hakkı

1. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonraki 20 yıllık bir geçiş dönemi için, etkilenmiş bir malın bulunduğu kurucu devlette yasal olarak en az 3 yıl sürekli ikamet etmeyen bir kişiye herhangi bir malın satışı, Kıbrıs vatandaşı olan şimdiki kullanıcının önerilen sözleşme fiyatı üzerinden ilk ret hakkına tabidir. Bu hak aşağıdakilere uygulanır:

a. Şimdiki kullanıcı böyle bir malı kullanmaya devam ettiği sürece, ve

b. Şimdiki kullanıcı, malı, tasarrufu kaybeden mal sahibine iade için boşaltmışsa, ondan sonraki 5 yıl için.

2. Şimdiki kullanıcı bir önceki paragraf uyarınca ilk ret hakkını kullanmazsa, ilgili malın bulunduğu kurucu devletten herhangi başka bir şahıs için sözleşme fiyatından ikincil ilk ret hakkı doğar.

3. Bu madde altındaki ilk ret hakları, tasarrufu kaybeden mal sahibinin potansiyel bir alıcı ile satış sözleşmesini imzalamasını müteakip 45 gün içerisinde ve bu tür bir sözleşmede belirtilen fiyat üzerinden kullanılabilir.

4. İlk ret haklarına ilişkin ortaya çıkacak herhangi bir anlaşmazlık Mülkiyet Kurulu'na götürülür. Kurucu devletler, ilk ret haklarına ilişkin bu hükümler altında yapılan ve aksi belirtilmediği takdirde şimdiki kullanıcılar ile farklı kurucu devletten kişiler arasındaki sözleşmelerin uygulanmasını düzenlemek ve sağlamak için uyumlaştırılmış kanun çıkarırlar.

Madde 6 Etkilenmiş Mülkler üzerinden elde edilen gelirler, mallar veya ürünlerin geri alınması için düzenlemeler

Mülkiyet Kurulu gelir elde etme amacıyla halihazırda kullanılan etkilenmiş malın şimdiki kullanıcıları ve esaslı inkişaf sahipleri için mal geri iade edildikten sonra ilgili üretimin geri iade için belirlenen tarihten bir sene önce başladığı ve bu gelir, mal veya mahsullerin geri iade öncesinde hemen verilmesinin mümkün olmadığı durumlarda elde edilecek gelirler, mallar veya mahsullerin geri alınmasını teminen yeterli ve adil hüküm düzenler.

İLİŞİK 4: TOPRAK AYARLAMASINA TABİ BÖLGELERDE BULUNAN MALLAR

Madde 1 Bu hükümlerin toprak ayarlamasına tabi bölgelerdeki mülkiyete uygulanması

Bu ilişikteki maddeler, etkilenmiş mallar ve toprak ayarlamasına tabi bölgelerdeki diğer mülkle ilgili Ek VII'ün diğer hükümleri ve onun diğer ilişiklerinden üstündür. Bu ilişikte özel hükümler olmadığı durumlarda, Ek VII'nin diğer hükümleri ve onun diğer ilişikleri uygulanır.

Madde 2 Tasarrufunu kaybeden mal sahibine geri iade

1. Bu ilişikteki usuller ve koşullara tabi olarak, toprak ayarlamasına tabi bölgelerde malının tasarrufunu kaybetmiş olan mal sahibi geri iadeye hak kazanır.[19]

2. Mülkiyet Kurulu toprak ayarlamasına tabi bölgelerdeki malların geri iadesi ile ilgili nihai kararları malın geri iade için uygun olduğunu tespit eder etmez verir ve geri iadenin şimdiki kullanıcı yeniden yerleştirilir yerleştirilmez gerçekleşmesi emrini verir. Ancak geri iade her halükarda Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip üç yıl içerisinde gerçekleşmelidir.

3. Ek VII'nin altındaki genel moratoryum ile geri iade için kabul edilen azami seviyeler ve malların şimdiki kullanıcıya veya sonraki bir alıcıya transferine izin veren hükümler toprak ayarlaması yapılan bölgelerde uygulanmaz.

4. Mülkiyet Kurulu toprak ayarlamasına tabi bölgelerde yaşamakta olan etkilenmiş malların tasarrufunu kaybeden mal sahiplerinin, bu malların şimdiki kullanıcılarının ve etkilenmiş malları toprak ayarlamalarına tabi bölgelerde yer alan tasarrufunu kaybetmiş mal sahiplerinin taleplerini bu öncelik sırasına göre ele alır.

[19] **Observation:** Toprak ayarlamalarına tabi tutulacak bir bölgede etkilenmiş mülkü bulunan tasarrufu kaybeden ve mülkünün kendisine geri iadesi mümkün olan mal sahibinin tazminat talep etme hakkı yoktur.

Madde 3 İnkişaf edilen mallar

1. Malın tasarrufunu kaybeden mal sahibi üzerinde inkişaf yapılan malın inkişaf değerinin, malın orijinal değerinin %10'undan fazla olması halinde herhangi bir inkişafın veya 3,000 Kıbrıs Lirası değerindeki herhangi bir inkişafın piyasa bedelini, hangisi daha az ise, Mülkiyet Kurulu'na öder. İnkişaf sahibi Mülkiyet Kurulu'ndan inkişafın piyasa değerini veya gerçek maliyetini (eğer 3,000 Kıbrıs Lirasından fazla ise) tazminat olarak talep etme hakkına sahiptir.

2. Malın tasarrufunu kaybeden kişi, Mülkiyet Kurulu'nu malın orijinal durumundaki değerinden daha az değerde bir iyileştirmenin malın tasarrufunun kaybedilmesi öncesi kullanımına benzer kullanıma uygun olmayacağına dair tatmin ederse, tasarrufu kaybeden mal sahibinin iyileştirme için ödeme yapması istenmez. Mülkiyet Kurulu malın tasarrufunu kaybeden kişinin daha sonra iyileştirmeden yararlandığını tespit ederse, inkişafı yapana ödemiş olduğu herhangi tazminat bedelini tasarrufu kaybetmiş mal sahibinden geri talep edebilir.

3. İnkişafın piyasa değeri malın orijinal durumundaki değerinden daha yüksekse ve malın tasarrufunu kaybeden kişi bunun için ödeme yapmaya hazır değil ise, inkişaf sahibi, orijinal malın inkişaf edilmemiş halindeki bugünün piyasa değerini ödeyerek, malın tapusunu almak için başvurabilir. Malın tasarrufunu kaybeden kişi, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonraki 20 yıllık süre içinde önerilen sözleşme fiyatından herhangi bir satış, malın takası veya uzun vadeli kiralanması sözleşmesi üzerinde ilk ret hakkını kullanabilir.

4. İnkişafın piyasa değeri malın orijinal durumundaki değerinden daha yüksekse ve hem malın tasarrufunu kaybeden kişi inkişaf için ödeme yapmak suretiyle, hem şimdiki kullanıcı malın orijinal değeri karşılığı ödeme yapmak suretiyle malın tapusuna ayrı ayrı talip olur ise, Mülkiyet Kurulu söz konusu malın tapusunun alınması ve/veya inkişafın gelecekteki kullanımıyla ilgili olarak tasarrufu kaybetmiş mal sahibi ve esaslı inkişafın sahibi arasında dostça bir çözüm sağlamaya çaba gösterir. Dostça bir çözüme varılamayan durumlarda, Mülkiyet Kurulu tasarrufu kaybeden mal sahibine mülkün derhal geri iadesi veya önce esaslı inkişaf sahibine bir ila yirmi yıl arasında uzun vadeli kiralama

seçenekleri arasında konunun özel koşullarına en uygun olan doğrultuda karar verir.[20]

Madde 4 Toprak ayarlamasına tabi bölgeleri terk etmek isteyen mal sahipleri

Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra toprak ayarlamasına tabi bölgedeki malını boşaltan kişi, bu mala 1974 öncesi sahip olduğuna veya 1974'den önce kendisine bona fide devredildiğine dair kanıt gösterdiği takdirde, Mülkiyet Kurulu'ndan bu malın tapusuna karşılık malın şu andaki değeri kadar tazminat talep edebilir.

Madde 5 Toprak ayarlamasına tabi bölgelerdeki malların şimdiki kullanıcıları

1. Toprak ayarlaması yapılacak bölgedeki malın Kıbrıs vatandaşı olan şimdiki kullanıcısı aşağıdakilerden birini tercih edebilir:

a.Sözkonusu bölgede kalıp, orada mal satın almak;

b.Bu hükümler uyarınca alternatif konut hakkına sahipse (İlişik 3'e bakınız) sözkonusu bölgede alternatif konut almak;

c.Kendi etkilenen malının geri iadesini talep etmek; veya

d.Bu hükümler uyarınca hak sahibi ise (Ek VI'ya bakınız), diğer kurucu devlette yerleştirilmek ve orada mal satın almak veya alternatif konut almak

2. Şu andaki kullanıcı Kıbrıs vatandaşı değilse, sürekli olarak oturduğu kurucu devletten konut veya mali yardım talep edebilir veya Ek VI'ya göre yardım için başvurabilir.

[20] **Gözlem:** Esaslı inkişafın gelir elde etmek amacıyla kullanılıyor olması bu karar alınırken değerlendirilecek önemli bir unsur arz edecektir.

İLİŞİK 5: AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ BAŞKANINA MEKTUP

[Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesini müteakip gönderilmek üzere]

Ekselansları,

Kıbrıs Rumları ve Kıbrıs Türkleri arasındaki Kuruluş Anlaşması'nın eş zamanlı ayrı referandumlarda onaylanmasıyla birlikte yürürlüğe girdiğini ve Kıbrıs'ta yeni bir düzenin hayata geçtiğini bilgilerinize sunmak isteriz. Buna göre, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti tek uluslararası kimlik ile bir Federal Hükümete sahip ve Kıbrıs Rum Devleti ve Kıbrıs Türk Devleti olmak üzere iki kurucu devletten oluşan bağımsız ve egemen bir devlettir. Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi ve Ek Protokolleri Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti için yürürlüktedir.

Kuruluş Anlaşması Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türkleri geçmişte bölen, mal mülk sorunları dahil tüm konuları kapsamlı bir şekilde çözmektedir. Kuruluş Anlaşmasının Kıbrıs'taki etkilenen mallarla ilgili tüm sorunlara yerel iç hukuk çareleri sağladığını ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilgili konularda tek yetkili Devlet tarafı olduğunu bilgilerinize sunmak isteriz. Buna ilaveten Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi ve Ek Protokollerinin 37'inci Maddesi ve Mahkeme Tüzüğünün 43'üncü kuralı uyarınca, Mahkemenin, Kıbrıs'ta etkilenen mallarla ilgili olan tüm işlemlerin yerel iç hukuk mekanizması tarafından çözümlenmesine fırsat verilebilmesi için önüne gelmiş tüm müracaatları iptal etmesini talep ederiz.

Bu talebimizi Mahkeme üyelerinizin dikkatine getirmenizi istirham ederiz.

Ekselansları, en derin saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Eş-Başkan Eş-Başkan

EK VIII: UZLAŞMA KOMİSYONU

Madde 1 Kuruluş

1. Bağımsız ve tarafsız bir Uzlaşma Komisyon'u olur.

2. Federal devlet ve kurucu devletlerin yetkilileri Komisyon ile tam işbirliği içerisinde olur ve bunun sağlanması için tüm ilgililere gereken talimatları verir.

Madde 2 Amaçlar

Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında anlayış, hoşgörü ve karşılıklı saygıyı teşvik etmek amacıyla, Uzlaşma Komisyonu, inter alia:

a. Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında, inter alia, tarihi perspektif, tecrübe ve hatıraları ele alan geçmişe ilişkin serinkanlı bir diyalogu destekler;

b. Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türklerin tecrübelerine ve tevsirlerine dayanarak Kıbrıs Sorunu'nun tarihi hakkında kapsamlı bir rapor hazırlar;

c. Federal Devlet ve kurucu devletlerin uzlaşmayı desteklemek amacıyla, geçmiş hakkındaki değişik bakış açılarının karşılıklı anlaşılmasını teşvik edecek şekilde hareket etmeleri için, yayınlar ile okul kitaplarına kılavuz teşkil eden kuralları da içeren, belirli tavsiyelerde bulunur;

d. Orta eğitim öğrencilerine resmi dillerin öğretilmesi konusunda Anayasa'nın gereklerinin uygulanması için tavsiyelerde bulunur; ve

e. Kurucu devletler tarafından dini olmayan resmi tatillerin kutlanması için izlenecek kurallara ilişkin tavsiyelerde bulunur.

Madde 3 Yetkiler

1. Uzlaşma Komisyonu bu amaçları yerine getirebilmek için, diğer hususlar yanında:

a. Çalışmalarına ilişkin konuların, gerçeklerin, olayların ve dönemlerin tartışılacağı ve/veya araştırılacağı açık veya kapalı oturumlar düzenler ve araştırma grupları veya komiteler kurar;

b. Kıbrıs'ın içerisinde veya dışındaki çeşitli kaynaklardan, taraflardan, devletler veya kişilerden bilgi alır;

c. Herhangi bir kişiden Komisyonun bir oturumunda yemin ederek veya hukuki açıdan bağlayıcı söz vererek soruları cevaplandırmasını veya ifade vermesini ve böyle bir yemini veya böyle bir bağlayıcı sözü verdirtmesini talep eder.

d. İlgili sahalardaki uzmanlara danışır;

e. Her türlü kayıt, arşiv veya bilgiye tam ve engelsiz olarak anında ulaşabilmek için talepte bulunur ve alır;

f. Toprak ayarlamalarını kapsayan bölgelerde yer alan 1963-1974 yıllarındaki olaylarla veya bu dönemle ilgili anıt ve abidelerin nihai konumunu belirler ve yönetimlerini sağlar.

g. Ara raporlar, bulgular ve tavsiyeler hazırlar ve yayınlar;

h. İşlevlerinin yerine getirilmesi için gerekli olan tüzük, yönetmelik ve usulleri kabul eder ve yayınlar; ve

i. Ortaya çıkması beklenmeyen, veya işlevlerini yerine getirmesine ilişkin diğer görevleri yerine getirir.

2. Komisyon'un dava etme veya cezai ve yasal işlevi veya yetkisi olmaz.

3. Komisyon, kaynaklarının ve müzakere zabıtlarının gizliliğini korumak konusunda karar alabilir.

4. Komisyon'un çalışmaları, raporları ve tavsiyeleri Kıbrıs'taki Kayıp Şahıslar Komitesi dahil olmak üzere, varolan diğer kurumlar ve komitelerin çalışmalarına halel getirmez.

Madde 4 Oluşum

1. Uzlaşma Komisyonu, Kıbrıs'taki uzlaşmaya gönül vermiş ve gerekli dürüstlük, güvenilirlik ve uzmanlığa sahip en az bir Kıbrıslı olmayan yedi bay ve bayandan oluşur. Kıbrıslı üyeler her kurucu devletten eşit sayıda olur.

2. Genel Sekreter, federal hükümete, kurucu devletlere ve halka danışarak, Komisyon üyelerini ve aynı şekilde boşalan bir yere başkasını atamak üzere davet edilir.

3. Komisyon'a bir grup kalifiye eleman yardım eder.

Madde 5 Süre

1. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip 90 gün içerisinde Uzlaşma Komisyonu üyelerinin atanması için gerekli danışmalar başlar. Komisyon üyeleri sonraki 60 gün içerisinde atanır ve atanmanın ardından iki hafta içerisinde resmen görevlerine başlar.

2. Genel Sekreter federal hükümet, kurucu devletler ve Komisyon üyeleri ile danışma içerisinde, bir yıla kadar bir uzatma konusunda karar almazsa, Komisyon vardığı sonuçları ve tavsiyelerini içeren nihai raporunu Komisyonun kurulmasından en geç üç yıla kadar sunar.

Madde 6 Masraflar

Uzlaşma Komisyonu'nun kuruluş ve çalışma masrafları federal hükümet tarafından karşılanır; federal hükümet garantör devletlerden ve diğer uluslararası çevrelerden katkı talep edebilir.

Madde 7 Ücret

Uzlaşma Komisyonu'nun Kıbrıslı olmayan üyelerinin ücretleri Mülkiyet Kurulu'nda görev yapan Kıbrıslı olmayan üyelerin ücretleri ile aynı seviyede olacaktır.

Madde 8 Tavsiyeler ve raporlar

1. Uzlaşma Komisyonu, raporlarını ve tavsiyelerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne, federal hükümete ve kurucu devletlere sunar.

2. Uzlaşma Komisyonu tarafından hazırlanacak nihai rapor ve tavsiyeler kurucu devletler tarafından yaygın şekilde dağıtılır. Nihai rapor İngilizce, Rumca ve Türkçe olarak yayınlanır. Nihai raporun bulguları ilgili okul kitaplarının içeriklerinde yansıtılır.

Madde 9 İzleme Prosedürleri

1. Komisyon'un nihai raporunun sunulmasını müteakip, kurucu devletlere danışılarak Başkanlık Konseyi tarafından atanan bir izleme komitesi, Komisyon'un tavsiyelerinin uygulanmasını izler.

2. Federal hükümet ve her kurucu devlet makamları 120 günde bir yöneticilerinin tavsiyelerin uygulanması konusunda komiteye rapor sunması gerekir. Söz konusu raporlar belirli tavsiyelerin uygulanmamasındaki başarısızlıkların sebeplerini açıklar.

EK IX: YENİ DÜZENİN HAYATA GEÇMESİ

Madde 1 Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesi

1. Kuruluş Anlaşması, 24 Nisan 2004 tarihinde yapılacak ve aşağıdaki sorunun yöneltileceği eş zamanlı ayrı referandumlarca onaylanmasını müteakip yürürlüğe girer ve yeni bir düzenin oluşmasını sağlar:

"Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine birleşik olarak gireceği yeni düzeni hayata geçirecek Kuruluş Anlaşması ve tüm Eklerini; Kıbrıs Rum / Kıbrıs Türk Devleti'nin Anayasasını ve yürürlükte olacak yasalara ilişkin hükümleri onaylıyor musunuz?

Evet [ ]

Hayır [ ]"

ve Kıbrıs'taki yeni düzenle ilgili konulara ilişkin ilişikteki Antlaşma'nın Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık tarafından en geç 29 Nisan tarihinde Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin (veya temsilcisinin) huzurunda gerçekleşecek olan bir imza töreninde imzalanmasını.

2. Kuruluş Anlaşması düzenlenecek eş zamanlı ayrı referandumlarda onaylanmaz, veya herhangi bir garantör 29 Nisan 2004'e kadar Kıbrıs'taki yeni düzene ilişkin Antlaşmayı imzalamaz ise Kuruluş Anlaşması hükümsüz ve geçersiz olup, hiçbir hukuki etkisi olmayacaktır.

Madde 2 Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık arasında Kıbrıs'ta yeni düzene ilişkin Antlaşmanın yürürlüğe girmesi

Kuruluş Anlaşması yürürlüğe girmesinden hemen sonra Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Eş Başkanları Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık arasındaki Kıbrıs'ta yeni düzene ilişkin Birleşmiş Milletler Anayasasının 102'inci Maddesi uyarınca uluslararası antlaşma olarak kaydettirilecek olan Antlaşmayı imzalayarak yürürlüğe koyar

Madde 3 Bayrak çekme törenleri

1. Genel Sekreterin veya temsilcisinin Kuruluş Anlaşması'nı tanık olarak imzalamasından sonra imza töreninin yapıldığı yerde, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ve kurucu devletlerin yanı sıra üç garantör devletin ve Birleşmiş Milletlerin bayrakları göndere çekilir, Kıbrıs ve kurucu devletlerin marşları çalınır.

2. Eş zamanlı olarak, tüm adada, Anayasada belirtilen bayraklar haricindeki tüm bayrakların indirileceği törenler yapılır, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ve ilgili mevzuat uyarınca, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ve kurucu devletlerin bayrakları göndere çekilir ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ve kurucu devletlerin marşları çalınır.

Madde 4 Birleşmiş Milletler

Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Eş Başkanlar ilişikteki mektupla Birleşmiş Milletler'e, bundan böyle, Kıbrıs'ın Birleşmiş Milletler'deki üyelik hak ve yükümlülüklerinin, yeni düzen uyarınca yürütüleceğini bildirir. Üzerinde mutabakata varılan Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti bayrağı Birleşmiş Milletler Merkezinde göndere çekilir.

Madde 5 Avrupa Konseyi

Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Eş Başkanlar ilişikteki mektupla Kıbrıs'ın Avrupa Konseyi'ndeki, üyelik hak ve yükümlülüklerinin,

bundan böyle, yeni düzen uyarınca yürütüleceğini bildirir ve Parlamenterler Asamblesi'nden ve Bakanlar Komitesi'nden Kuruluş Anlaşmasını onaylamasını talep eder.

Madde 6 Avrupa Birliği

Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Eş Başkanlar ilişikteki mektupla Avrupa Birliği'ne, yeni düzenin hayata geçtiğini ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Katılım Antlaşması'ndan doğan tüm hak ve yükümlülüklerini üstleneceğini bildirir. Eş Başkanlar buna ilaveten Avrupa Birliği'nin Kuruluş Anlaşmasını onaylamasını ve hükümlerini Avrupa Birliğinin temelini oluşturan prensipler uyarınca uygulamasını ve Kıbrıs Türk Kurucu Devlet'i için özel tedbirlerin alınmasını talep eder. Bundan başka Eş Başkanlar nihai düzenlemelerin birincil hukuka adaptasyonu ile sonuçlanmasını ve tüm ilgililerin Avrupa Birliği hukuk sistemi içerisinde hukuki kesinlik ve güvenliklerinin sağlamasının güvence altına alınmasını talep ederler.

İLİŞİK 1: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL SEKRETERİ'NE MEKTUP

(Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip gönderilmek üzere)

Ekselansları,

Asli kuruculuk yetkisini kullanan Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler eşzamanlı ayrı referandumlarda kabul etmiş oldukları, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasındaki Kuruluş Anlaşması'nın tüm ekleriyle birlikte yürürlüğe girdiğini ve Kıbrıs'ta yeni bir devlet düzeninin oluştuğunu size bildirmek isteriz. Buna göre, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsız ve tek uluslararası yasal kimlik ile isimleri Kıbrıs Rum Devleti ve Kıbrıs Türk Devleti olan iki eşit kurucu devletin oluşturduğu federal bir hükümete sahip olan egemen bir devlettir.

Bundan böyle Kıbrıs'ın Birleşmiş Milletler'deki üyelik, hak ve yükümlülükleri bu yeni düzen ve kuruluş anlaşması ile tüm ekleri uyarınca uygulanacağını resmen beyan ederiz.

Bu mektubun Birleşmiş Milletler'e üye devletlere dağıtılmasından müteşekkir kalacağız.

En derin saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Eş-Başkan Eş- Baş kan

İLİŞİK 2: AVRUPA KONSEYİ BAŞKANI'NA MEKTUP

(Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip gönderilmek üzere)

Sayın Başkan,

Ayrı ve eş zamanlı referandumlarda kabul olunan Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin taraf olduğu Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girdiğini ve Kıbrıs'ta yeni bir düzen oluştuğunu bildirmek isteriz. Bundan dolayı, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti tek bir uluslararası yasal kimliğe ve federal hükümete sahip bağımsız ve hükümran bir devlet olup Kıbrıs Rum Devleti ve Kıbrıs Türk Devleti isimli iki kurucu devletten müteşekkildir.

Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 16 Nisan 2003 Katılım Anlaşması'ndan doğan tüm hak ve yükümlülüklerini üstlenmeye hazır olduğunu resmen ilan ederiz.

Bu anlaşmanın 10. Protokolünün 4. maddesi takdiminde Konsey'e verilen özel yetkilere ve Avrupa Konseyi'nin 12 Aralık 2003 tarihli saptamalarına atıfla ve işbu Kuruluş Anlaşması'nın Avrupa Birliği'nin kuruluşunun dayandırıldığı prensiplerle uyum içerisinde olduğunu akılda tutarak, Avrupa Birliği'nden işbu Kuruluş Anlaşmasını onaylamasını ve hükümlerini, Katılım Anlaşması'nın hükümlerini 1 Mayıs 2004'ten önce uyarlamak suretiyle, Avrupa Birliği'nin hukuk sistemi içerisinde birincil hukuk olmasını ve Kuruluş Anlaşması'nın yasal kesinliğini ve güvenliğini teminat altına almak suretiyle neticelendirerek tüm ilgililer için benimsemesini talep etmek isteriz.

Bundan başka, AB Konseyi'nin müktesebatın Kıbrıs Türk Devletindeki uyumlaşma ve yönetsel kapasite ile uyumlu safhalar halinde uygulanması için gerekli tedbirleri almaya ve Kıbrıs Türk Devleti'nin kalkınması için mali yardım da dahil özel tedbirler almasını talep ederiz.

Ekselansları, en derin saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Eş-Başkan Eş-Başkan

İLİŞİK 3: AVRUPA KONSEYİ GENEL SEKRETERİ'NE MEKTUP

(Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip gönderilmek üzere)

Ekselansları,

Kıbrıs Rumları ve Kıbrıs Türkleri arasındaki Kuruluş Anlaşması'nın eş zamanlı ve ayrı referandumlarda onaylanması ile birlikte yürürlüğe girdiğini ve Kıbrıs'ta yeni bir düzenin hayata geçtiğini bilgilerinize sunmak isteriz. Buna uygun olarak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti tek uluslararası kimlik ile bir federal hükümete sahip ve Kıbrıs Rum Devleti ve Kıbrıs Türk Devleti olmak üzere iki kurucu devletten oluşan bağımsız ve egemen bir devlettir. Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi ve Ek Protokolleri Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti için yürürlüktedir.

Bundan böyle, Kıbrıs'a Avrupa Konseyi'ndeki üyelik hak ve yükümlülüklerini yeni düzene göre yerine getirileceğini resmen ilan ederiz.

Ayrıca, Kıbrıslı Rumları ve Kıbrıslı Türkleri geçmişte bölen, mal mülk sorunları da dahil, tüm meselelerin Kuruluş Antlaşması ile kapsamlı bir şekilde çözümlenmekte olduğunu da bilginize getirmek isteriz. Kuruluş Anlaşması'nın Kıbrıs'ta etkilenen mallarla ilgili tüm sorunlara yerel iç hukuk çareleri sağladığını ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilgili konularda tek yetkili devlet tarafı olduğu gerçeğini dikkatinize getirmek isteriz. Buna ilaveten Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi ve Ek Protokollerinin 37. Maddesi ve Mahkeme Tüzüğünün 43. kuralı uyarınca, Mahkemenin Kıbrıs'ta etkilenen mallarla ilgili olan tüm işlemleri yerel iç hukuk mekanizması tarafından çözümlenmesine fırsat verilebilmesi için önüne gelmiş tüm müracaatları iptal etmesini talep ederiz.

Bu mektubumuzun Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi ve Bakanlar Komitesi'nin dikkatlerine getirilmesini ve Parlamenterler Asamblesi ile Bakanlar Komitesi'nin Kuruluş Anlaşmasını onaylamasını talep ederiz.

Ekselansları, en derin saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Eş-Başkan Eş-Başkan

B. KURUCU DEVLET ANAYASALARI

EK I: KIBRIS RUM DEVLETİ ANAYASASI

(ayrı olarak tevdi edilmiştir)

EK II: KIBRIS TÜRK DEVLETİ ANAYASASI

(ayrı olarak tevdi edilmiştir)

C. KIBRIS'TAKİ YENİ DÜZENE İLİŞKİN KONULARDA ANTLAŞMA

KIBRIS'TAKİ YENİ DEVLET DÜZENİNE İLİŞKİN KIBRIS, YUNANİSTAN, TÜRKİYE VE BİRLEŞİK KRALLIK ARASINDAKİ ANTLAŞMA

Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, Helen Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı,

i. Kıbrıs sorununun kapsamlı çözümünü ve Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türklerin eşzamanlı ayrı referandumlar ile onayladıkları Kuruluş Anlaşması'nın ve Kıbrıs'ın gelecek Avrupa Birliği katılımını memnuniyetle karşılayarak;

ii. Kıbrıs için barışçıl ve uyumlu bir geleceğe katkıda bulunmayı ve Doğu Akdeniz'de barışçıl bir ortamda Kıbrıs'ın Yunanistan ve Türkiye arasında bir dostluk köprüsü olmasını arzulayarak; ve

iii. Uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Anayasası'nın prensiplerine bağlı olarak;

Aşağıdaki hükümleri kabul ederler:

Madde 1 Kuruluş Anlaşması'nın Onaylanması

Eklenmiş Kuruluş Anlaşması burada onaylanır ve üzerinde mutabakata varılır ve bu Antlaşmanın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir.

Madde 2 İzleme Komitesi

1. Taraflar, her garantör gücün birer temsilcisinden, federal hükümetinin iki temsilcisinden (her kurucu devletten bir temsilci olmak üzere), her kurucu devletten birer temsilciden ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nce alınacak kararla seçilecek ve Komiteye başkanlık yapacak bir Birleşmiş Milletler temsilcisinden oluşan bir İzleme Komitesi'nin kurulması hususunda mutabakata varır.

2. İzleme Komitesi, Çözümün uygulanmasını izler ve uygulanmasını tehdit edebilecek gelişmelerle ilgili tavsiyelerde bulunur.

3. Taraflar, Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler operasyonuyla ilgili olarak işbirliği içinde olmayı ve İzleme Komitesi'nin önerilerini iyi niyetle yerine getirmeyi kabul ederler.

4. İzleme Komitesi, Birleşmiş Milletler'den Kıbrıs'taki barışı kollama operasyonlarına ilişkin yapmayı arzuladığı önemli değişiklikleri komitenin dikkatine getirmesini talep eder.

Madde 3 Kuruluş Antlaşması'na Ek Protokol

İlişikteki Kuruluş Antlaşması'na ekli Ek Protokol onaylanır ve Birleşik Krallığın diğer tarafları protokolün uygulanabilmesi için kendi anayasal gereksinimlerinin tamamlandığını haberdar ettiği günden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 4 Garanti Antlaşması'na Ek Protokol

Garanti Antlaşması'na ekli İlave Protokol burada onaylanır, üzerinde mutabakata varılır ve bu Antlaşma ile birlikte yürürlüğe girer.

Madde 5 İttifak Antlaşması'na Ek Protokol

İttifak Antlaşması için ekte sunulan Ek Protokol, burada ilgili taraflarca onaylanır, üzerinde mutabakata varılır ve bu Antlaşmayla birlikte, imzalanarak yürürlüğe girer.

Madde 6 Geçici Güvenlik Düzenlemeleri

Ekte sunulan Geçici Güvenlik Düzenlemeleri burada ilgili taraflarca onaylanır, üzerinde mutabakata varılır ve bu Antlaşmayla birlikte, imzalanarak, yürürlüğe girer.

Madde 6A Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs arasındaki diğer antlaşmalar

Yunanistan ve Türkiye, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nden gelecek ve Cumhuriyet'i bağlayan antlaşmalardan birinin değiştirilerek sadece bir kurucu devletin topraklarında uygulanmasına yol açacak bir talebi, Anayasa'nın Madde 48.6'sında belirtilen talepleri geri çevirme haklarını kullanmamayı kabul ederler.

Madde 7 Uluslararası enstrümanlara çekince konulması ve beyanlar

Bu Antlaşmanın tarafları, Kıbrıs sorununa dayanan pozisyonlarından dolayı uluslararası antlaşmalara yapmış oldukları deklarasyonları veya şerhleri geri çekecek veya düzeltecektir.

Madde 8 Yürürlüğe giriş

1. Bu Antlaşma imzalandıktan sonra yürürlüğe girer.

2. Taraflar, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 102. Maddesi uyarınca, en erken zamanda bu Anlaşmanın Birleşmiş Milletler Sekretaryasında kayıt işlemini gerçekleştirir.

2004 yılında [ ] ayının [ ] gününde, [ ]'da gerçekleşmiş, İngilizce dilinde 4 nüsha olarak düzenlenmiştir.

İmza	**İmza**	**İmza**	**İmza**
Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti	**Helen Cumhuriyeti**	**Türkiye Cumhuriyeti**	**Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı**

Tanık:

Kofi A. Annan (veya temsilcisi)

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri (veya temsilcisi)

EK I: KURULUŞ ANLAŞMASI

EK II: KURULUŞ ANTLAŞMASI'NA EK PROTOKOL

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye

Birleşik Krallık hükümetinin, Ağrotur Egemen Üs Bölgelerinin ve Dikelya Egemen Üs Bölgelerinin bazı kısımlarındaki egemenliğinden vazgeçme niyetini hayata geçirmeyi sağlamak isteğiyle,

Aşağıdaki gibi mutabık kalmıştır:

Madde 1

Birleşik Krallığın egemenliğinden vazgeçtiği bölgeler bu Protokol'ün Ek'inde izah edilir. Söz konusu bölgeler, Protokol'de vazgeçilmiş bölgeler olarak ifade edilir.

Madde 2

1. Vazgeçilen bölgelerde Birleşik Krallığın, Ağrotur Egemen Üs Bölgelerinde veya Dikelya Egemen Üs Bölgelerinde uygulanmakta olan tüm uluslararası yükümlülük ve sorumlulukları, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından üstlenecektir.

2. Birleşik Krallığın sahip olduğu tüm hak ve menfaatler, vazgeçilmiş bölgelerde uygulandığı cihetle Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetine ait olacaktır.

Madde 3

Vazgeçilen bölgelerde, Egemen Üs Bölgeleri İdaresine veya Birleşik Krallığa maruz veya onlar adına, bu Protokol'ün yürürlüğe girmesinden hemen önce var olan tüm hukuki sorumluluklar ve yükümlülükler, o tarihten itibaren Kıbrıs'a maruz veya adına olduğu şekilde sonuç doğuracaktır.

Madde 4

Vazgeçilen bölgelerde Birleşik Krallık hükümeti tarafından tutulan taşınmaz mallar, Kuruluş Antlaşması Ek B, Bölüm III'ün hükümlerine tabii olacaktır. Vazgeçilen bölgelerdeki Egemen Üs Bölgeleri yönetimine verilmiş diğer taşınmaz mallar Kuruluş Anlaşmasındaki Ek E Kısım 1 paragraf 2'ye uygun olarak bu Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Kıbrıs'ın mülkiyetine geçecektir.

Madde 5

1. Kuruluş Antlaşmasındaki Ek A, Kısım 3 aşağıdaki şekilde değiştirilecektir:

"Kısım 3

Bu Antlaşmanın Ek Protokolündeki raporda belirtilen çizgiler arasında kalan sular üzerinde Kıbrıs, kendi kara suları diye hak iddia etmeyecektir."

2. Kuruluş Anlaşması'na ilave EK A'ya ait, değiştirilmiş şekliyle Kısım 3'te atıfta bulunulan çizgilerle sınırları belirlenmiş ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üzerinde kendi kara suları olarak hak iddiasında bulunmayacağı Hükümran Üsler Bölgelerine bitişik sular Birleşik Krallık Hükümetince tayin edilecek uygun niteliklere haiz bir kişi tarafından hazırlanacak bir raporda belirtilecektir. Söz konusu kişi, bu Protokol'ün yürürlüğe girmesini müteakip en geç bir ay içerisinde çalışmalarına başlayacak ve her halükarda dokuz ayı aşmamak kaydıyla, çalışmalarını, mümkün olan en kısa sürede tamamlayacaktır. Tayin edilecek kişi, kendisine yardımcı olması için teknik danışmanlar atayabilecektir. Söz konusu kişi çalışmalarını tamamlaması üzerine, Birleşik Krallık ve Kıbrıs'ın ilgili yetkililerine rapor verecektir.

3. Birleşik Krallığın, herhangi bir sebeple, tam ve engelsiz ulaşım hakkı

Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hak iddia edemeyeceği Dikelya Egemen Üs Bölgelerinin doğusuna bitişik denize birleşen (Harita A'da işaretlenmiş 16.10 km kare alana sahip bölüm) ve batısına bitişik denize birleşen (Harita A'da işaretlenmiş 5.01 km kareye sahip alan) sular arasındaki sular üzerinde devam edecektir.

Madde 6

Kuruluş Antlaşmasındaki Ek B, Bölüm IV, Kısım 3, paragraf 2'ye göre küçük çapta rutin eğitimlerin izin verildiği Sotira bölgesi, Sotira'nın, Sterakovou ve Paramali'nin güneyine,, Limasol-Baf anayolunun kuzeyindeki araziden oluşan bölgeye dek bölgesine uzatılacaktır. Sotira bölgesinin yeni sınırları bu Protokol'ün Ek Açıklamasının 2'nci kısmında, Birleşik Krallık tarafından tayin edilecek kişi tarafından haritalar üzerinde tanımlanıp, işaretlenecektir.

Madde 7

1. Birleşik Krallık ve Kıbrıs aşağıdaki hususlar üzerinde Not Teatisinde bulunabilir.

a) Egemen Üs Bölgeleri İdaresi veya bir Birleşik Krallık yetkilisinin enerji kabloları veya boru hatlarına ulaşma hakları ile ilgili düzenlemeler; ve

b) Vazgeçilen bölgelerde bulunan ve vazgeçme işleminden dolayı etkilenen kişilerin, uyrukları ile ilgili düzenlemeler.

Madde 8

Bu Protokol'ün yorumlanması veya uygulanması ile ilgili herhangi bir uyuşmazlık, istişare ile halledilecek ve herhangi bir uluslararası mahkeme veya üçüncü tarafa başvurulmayacaktır.

Madde 9

Bu Protokol, Birleşik Krallığın, diğer taraflara, bu Protokol'ün uygulanabilmesi için, anayasal yükümlülüklerini tamamladığını bildirdiği gün yürürlüğe girer.

2004 yılının [ ]ayının, [ ]gününde, [ ] İngilizce dilinde ve dört nüsha olarak yapılmıştır.

İmza İmza İmza İmza

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı | Kıbrıs Cumhuriyeti | Helen Cumhuriyeti | Türkiye

Ek

Madde 1

Vazgeçilen bölgeler, bu Ek Açıklamanın[21] ayrılmaz parçası olan Harita A ve Harita B'de kırmızı ve mavi olarak işaretlenen bölgelerden oluşmaktadır.

Ağrotur Egemen Üs Bölgesi ve Dikelya Egemen Üs Bölgesi, bu Ek Açıklamaya ilişik Harita A ve Harita B'de sarı olarak işaretlenen iki bölgeden oluşmaktadır. Kuruluş Antlaşmasında ve ona ilişik Not Teatilerinde ve diğer belgelerde bu bölgelere yapılan atıflar buna göre okunacaktır.

Madde 2

Ağrotur Egemen Üs Bölgesi ve Dikelya Egemen Üs Bölgesinin arazi sınırları, açık ve etkili bir şekilde, Birleşik Krallık hükümeti ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından tayin edilecek, gerekli niteliklere haiz iki kişi tarafından arazi üzerinde işaretlenecektir. Bu Protokol'ün yürürlüğe girmesini müteakip en geç bir ay içerisinde çalışmalarına başlayacaklar ve her halükarda dokuz ayı aşmamak kaydıyla, çalışmalarını, mümkün olan en kısa sürede tamamlayacaklar. Tayin edilecek kişiler, kendilerine yardımcı olması için teknik danışmanlar atayabilecektir. Söz konusu kişiler çalışmalarının tamamlanması üzerine, Birleşik Krallık ve Kıbrıs'ın ilgili yetkililerine rapor verecektir.

[21] **Gözlem:** Vazgeçilen bölgelerdeki alanların her iki kurucu devlete tahsisi Anayasaya ilişik haritalarda belirtilmiştir.

EK III: GARANTİ ANTLAŞMASI'NA EK PROTOKOL

Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı aşağıdaki maddeler üzerinde mutabık kalırlar:

Madde 1

1. Garanti Antlaşması, Kuruluş Anlaşması ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ile kurulan yeni düzene mutatis mutandis uygulanır ve böylece, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzenine ek olarak kurucu devletlerin[44] de toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzenini kapsar.

2. "Anayasal düzen" Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ile beraber, durumuna göre, her kurucu devletin de Anayasası anlamına gelir ve ilgili anayasada belirtilen tadilat hükümleri uyarınca bu anayasalardan herhangi birine yapılan tadilatları da içerir.

Madde 2

Bu protokol imzalandığı andan itibaren yürürlüğe girer.

2004 yılının [ ] ayının [ ] gününde [ ] İngilizce dilinde ve 4 nüsha olarak düzenlenmiştir.

İmza	**İmza**	**İmza**	**İmza**
Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti	**Helen Cumhuriyeti**	**Türkiye Cumhuriyeti**	**Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı**

[44] **Açıklama:** Garanti Anlaşması'nın Madde IV'ünün İkinci paragrafı, kurucu devletlere şimdiye kadar uygulandığı gibi, Yunanistan söz konusu olduğunda sadece güvenlik, anayasal düzen ve Kıbrıs Rum Kurucu devleti yönetimi altındaki bölgeye ve Türkiye söz konusu olduğunda güvenlik, anayasal düzen ve Kıbrıs Türk Kurucu devleti'nin yönetimi altındaki bölgeye uygulanır.

EK IV: İTTİFAK ANTLAŞMASI'NA EK PROTOKOL

Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye

i. Kuruluş Anlaşması ve Anayasası uyarınca Kıbrıs'ın askersizleştirileceğini akılda tutarak,

ii. Kıbrıs'ın bağımsızlığı veya toprak bütünlüğüne karşı yapılacak herhangi bir saldırıya veya saldırganlığa karşı koyacakları yönündeki taahhütlerini yeniden teyit ederek,

Aşağıdaki hususlarda mutabakata varmışlardır:

Madde 1

İttifak Antlaşması, Kuruluş Anlaşması ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nca oluşturulan yeni düzen uyarınca ve özellikle Kıbrıs'ın askersizleştirilmesi göz önünde bulundurularak mutatis mutandis uyarlanır ve uygulanır.

Madde 2

Üçlü Karargah olmayacaktır. İttifak Antlaşması hükümleri, bu Antlaşma uyarınca görevlerini istişare ve işbirliği içinde yürütecek olan Yunan ve Türk birlikleri komutanları için mutatis mutandis uygulanır.

Madde 3

1. İttifak Anlaşması uyarınca Yunan ve Türk Birliklerinin sırasıyla Kıbrıs Rum Devleti ve Kıbrıs Türk Devleti'nde konuşlanmasına izin verilir.

2. İttifak Anlaşmasına Ek Protokol I'in ilgili hükümlerine halel gelmeksizin, geçici bir süre için, Yunan ve Türk birliklerinin sayısı 1 Ocak 2011'e kadar tüm rütbeler dahil 6,000'i, 1 Ocak 2018'e veya Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım tarihine kadar, hangisi daha önce gerçekleşirse, tüm rütbeler dahil 3000'i aşmayacaktır.

3. Bu tarihten sonra Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye askerlerinin tümünün adadan çekilmesi amacıyla her beş yılda bir, ordu seviyeleri gözden geçirilir. Bu, hiçbir şekilde İttifak Anlaşması ve Ek Protokollerinin hükümlerine ve şimdiye kadar verilen hak ve sorumluluklara zarar vermez.

4. Yunan ve Türk birliklerinin oluşumu, teçhizatı, konuşlanma bölgeleri ve faaliyetleri bu Ek Protokolün Ek Hükümlerine uygun olarak ve donanım miktarları paragraf 2'de belirtilen asker sayısındaki azaltılmaya uygun olarak yapılır.

Madde 4

Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye, 1 Haziran 2010 tarihinden daha geç olmamak kaydıyla bu Protokolü ve, özellikle, İttifak Antlaşması gereğince konuşlandırılmasına izin verilecek birlik sayısını yeniden gözden geçirirler. Bu tarihten sonra ordunun tümden adadan çekilmesi amacıyla konuyu her üç yılda bir yeniden gözden geçirirler.

Madde 5

Bu protokol imzalandığı andan itibaren yürürlüğe girer ve İttifak Antlaşması'nın diğer hükümleri üzerinde üstünlüğe haizdir.

2004 yılının, [ ] ayının [ ] gününde, [ ] İngilizce dilinde ve 4 nüsha olarak düzenlenmiştir.

İmza	**İmza**	**İmza**	**İmza**
Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti	**Helen Cumhuriyeti**	**Türkiye Cumhuriyeti**	**Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı**

Ek Hüküm : Yunan ve Türk Birliklerinin Oluşumu, Teçhizatları, Konuşlandırılma Bölgeleri ve Faaliyetlerini içerir.

Madde 1 Oluşum

1. Her birlik aşağıda belirtilen imkan ve kabiliyete sahip olabilmek üzere, izin verilen sayıda, silah ve teçhizat üzerindeki bütünlüklü sınırlamalar içinde bir karargah unsuru, zırh, keşif, piyade, istihkam, topçu, muhabere, havacılık, hava savunma, lojistik, idari ve tıbbi destek ünitelerinden oluşur.

2. Yunanistan ve Türkiye, karşılıklı güven ve şeffaflık için Kıbrıs'ı, birbirlerini ve Birleşmiş Milletleri, kendi birliklerinin detaylı organizasyonu, yapısı, silahları ve teçhizatları hakkında bilgilendirirler.

Madde 2 Elde tutulmasına izin verilen silah ve teçhizatlar

Her birlik aşağıda belirtilen miktar kadar silah ve teçhizat bulundurabilecektir.

Silah/Teçhizat Tipi	**Azami Miktar**	**Açıklamalar**
Savaş tankı (orta boy)	50	55 tona kadar
Piyade savaş araçları (ana topu 25 mm'ye kadar olanlar)	180	Zırhlı personel taşıyıcılarını içerir
Çekili top (155 mm kalibreye kadar)	18	
Hava savunma füzeleri (kısa menzilli, 7000m'ye kadar)	18	
Nakliye Helikopterleri	6	Hizmet tipi, 12 yolcuya kadar-silahsız
Hafif Helikopterler	4	Hafif gözlem/irtibat tipi 6 yolcuya kadar-silahsız
Hafif zırhlı-araçlar	17	Keşif tipi- ana topu 90 mm'ye kadar olanlar
Uçaksavar topları (45 mm kalibreye kadar)	16	

Madde 3 Faaliyetler

Birliklerin faaliyetleri, kamp içi ve askeri bölgelerdeki eğitimleri, silah ve teçhizat bakımı, tören ve resmi geçitler ve belirlenen alanlardaki eğitimlerini içeren rutin barış dönemi faaliyetleri ile sınırlıdır.

Madde 4 Belirlenmiş tesis ve eğitim alanları

1. Gerek Türkiye ve gerekse Yunanistan, birlik ve teçhizatın konuşlandırılacağı devlet arazisi üzerinde krokilendirdiği altıdan fazla olmayacak askeri tesisi ve üçten fazla olmayacak eğitim alanını, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin federal hükümeti ve ilgili kurucu devletle istişare ederek, tahsis eder.

2. Tahsis edilen askeri tesis ve eğitim alanları, hiçbir şekilde Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce, ara bölgede olan arazi, veya Kuruluş Anlaşması'nı müteakip toprak ayarlamasına tabi olan veya tutulacak olan Kıbrıs Rum Devleti bölgesinde, veya kurucu devletler arasındaki 1000 metrelik sınır içerisinde veya Kıbrıs Türk Devleti bölgesinde aşağıdaki haritada koordinatları verilen Kuzey Lefkoşa ve Gazi Mağusa'yı bağlayan anayolun güneyinde olamaz[47].

Nokta	Boylam	Enlem	Açıklama
SP	33º19'21.3"D	35º12'37.7"K	Çember
1	33º19'54.8"D	35º12'46.4"K	
2	33º21'05.9"D	35º12'32.8"K	
3	33º25'00.3"D	35º13'03.1"K	MIA MILEA'nın Kuzeyi
4	33º26'45.3"D	35º12'48.7"K	
5	33º27'31.0"D	35º13'05.8"K	
6	33º29'00.9"D	35º13'20.8"K	DEMİRHAN'ın Güneyi
7	33º31'25.9"D	35º12'44.6"K	DÜZOVA'nın Güneyi
8	33º35'38.2"D	35º12'27.6"K	ASLANKÖY'ün Kuzeyi
9	33º37'59.0"D	35º11'15.8"K	
10	33º45'26.4"D	35º10'39.7"K	PRASTIO Boyunca
11	33º49'02.6"D	35º10'13.2"K	
12	33º50'38.4"D	35º09'15.9"K	MUTLUYAKA'nın Güneyi
13	33º54'23.3"D	35º08'29.1"K	
FP	33º56'17.2"D	35º07'14.5"K	Çember

3. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip üç ay içerisinde gerek Yunanistan ve gerekse Türkiye, Kıbrıs'ı, birbirlerini ve Birleşmiş Milletleri, eğitim alanları ve tahsis edilen askeri tesisleri ve her tesise konuşlandırılacak birliklerin eğitim alanları ve tesislerinin kesin konumu ve büyüklüğü ve sayısı ile her tesise konuşlandırılacak birliklerin sayısı hakkında bilgilendirir. Buna

[47] Bu tanımlamadaki cığrafi referans, UK producedol series K719, 1:50,000 maps with WGS84 datum'un taranmış nüshasından alınmıştır.

ilaveten, birliklerin konuşlandırılmasıyla ilgili herhangi bir değişiklik durumunda, Kıbrıs'ı, birbirlerini ve Birleşmiş Milletleri önceden bilgilendirir.

4. Kuruluş Anlaşması'na halel gelmeksizin, bu Maddeye uygun olarak tahsis edilmeyen herhangi bir askeri tesisin varlığı, Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye arasında aksi kararlaştırılmadıkça veya Birleşmiş Milletler Barış Gücünün kullanımına verilmediği takdirde, imha edilir veya sadece sivil kullanıma bırakılır.

Madde 5 Hareket

Birlikler, yer aldıkları kurucu devlet içerisinde sevk noktası, garnizon ve eğitim alanları arasındaki en kestirme yolda hareket eder ve kurucu devletler arasındaki sınıra, veya Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce ara bölgede kalan bölgelere, veya Kuruluş Anlaşması uyarınca Kıbrıs Rum Devleti bölgesinde bulunan toprak ayarlamalarına tabi olan ve tutulacak olan bölgelere, veya Madde 4'te belirlenen Kuzey Lefkoşa ve Gazi Mağusa'yı birleştiren anayolun güneyinde kalan Kıbrıs Türk Devletine ait bölgeye, var olan yol ve liman alt yapısı aksini zorunlu kılmadıkça, yaklaşmaz.

Madde 6 Bildirim

Birlikler, şeffaflık ve karşılıklı güven için arazideki eğitim dahil, birliklerin tüm önemli kara, hava ve deniz sevkıyatlarının, zaman, konum ve amacını, birbirlerine ve Birleşmiş Milletler'e, yazılı olarak en az 48 saat içerisinde bildirir. Bu durum, ne sebeple olursa olsun, dört veya daha fazla askeri aracın hareket etmesi, üç veya daha fazla askeri uçağın birarada aynı anda uçması, bir veya daha fazla askeri geminin, veya 100 veya daha fazla askerin hareket etmesi ile sevkıyatları için uygulanır. Hareketin amacı arazi eğitimi olduğu zaman, bu bilgi en az 72 saat önceden verilmeli ve bu, çalışmanın esas aktiviteleri ve amacı hakkındaki gerekli bilgiyi de içermelidir. (Örneğin, canlı yangın eğitimi, tankların ve topların hareketi ve piyade manevraları, vb.)[44]

[44]Gözlem: Bu BM'yi bilgilendirme gereği, Birleşmiş Milletler'in taraf olmadığı anlaşmada var olan ve Yunanistan'ın ve Türkiye'nin birbirine şeffaflık amacıyla taahhüdü olması nedeniyle hiyerarşiyi içermemektedir

EK V: GEÇİŞ DÖNEMİ GÜVENLİK DÜZENLEMELERİ

Madde 1 Yedek birimler de dahil Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk kuvvetlerinin lağvedilmesi

Yedek birimler de dahil tüm Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk birlikleri, (Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği gün itibarıyla ("A-günü")) aşağıda belirtilen zaman çizelgesi doğrultusunda lağvedilir ve silahları Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarından çıkarılır:

a. A-günü + 150'den A-günü + 270'e kadar : yüzde 20; (4 ay)
b. A-günü + 271'den A-günü + 450'e kadar : yüzde 25; (6 ay)
c. A-günü + 451'den A-günü + 630'a kadar : yüzde 25; (6 ay)
d. A-günü + 631'den A-günü + 870'e kadar : yüzde 30; (8 ay)

Madde 2 Yunan ve Türk Kuvvetlerinin ayarlanması

Yunan ve Türk kuvvetleri ve mühimmatları, İttifak Antlaşması'nın, Ek Protokol'ünün Ekine uygun olarak tahsis edilmiş yerlere ve tesislere tekrar konuşlandırılır ve uzlaşılan seviyelere getirilir. Fazla kuvvetler ve mühimmatlar, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği gün itibarıyla ("A–günü") aşağıda belirtilen zaman çizelgesi doğrultusunda aşağıdaki seviyelere çekilir

a. A-günü + 150'den A-günü + 270'e kadar : yüzde 20; (4 ay)
b. A-günü + 271'den A-günü + 450'e kadar : yüzde 25; (6 ay)
c. A-günü + 451'den A-günü + 630'e kadar : yüzde 25; (6 ay)
d. A-günü + 631'den A-günü + 870'e kadar : yüzde 30; (8 ay)

Madde 3 İdarenin devredilmesi öncesinde toprak ayarlamalarına tabii bölgelerden yapılacak yeniden konuşlandırma.

1. Yukarıdakilere bakılmaksızın, Birleşmiş Milletler Barış Gücü dışındaki diğer kuvvetler ve silahlar tahliye amacıyla yeniden konuşlandırılır:

a. Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini müteakip 90 gün içerisinde, Ağustos 1974'teki ateşkes hattının her iki tarafında yer alan 1000 metrelik bölge içerisinde konuşlanan askeri kuvvetlerin ilk tahliyesi.

b. Kuruluş Anlaşması uyarınca üzerinde uzlaşıya varılan tarihten iki hafta öncesini geçmeyecek şekilde yetkili kurucu devlete devredilecek veya Birleşmiş Milletlerin sorumluluğuna geçecek herhangi bir kuvvet ve silahların toprak ayarlamalarına tabii alanı

2. İlgili kuvvetler, mayınladıkları alanları temizlemekle sorumlu olacaklardır. Tüm mayından arındırma işlemi Birleşmiş Milletler ile istişare ve işbirliği içerisinde yürütülecektir. Mümkün olduğu kadar 1000 metre alan içerisindeki mayın temizleme işlemi yeniden konuşlandırma tarihinden önce tamamlanacaktır. Diğer kalan mayınlı alan, o tarihten önce işaretlenip çevrelenecek. Yeniden konuşlandırmada, tüm ilgili kayıtlar, teknik bilgiler ve mayınlanmış bölgelerle ilgili haritalar, Belirli Konvansiyonel Silahlar Antlaşması'nın Değiştirilmiş II. Protokolünün teknik ilavesiyle uyumlu olarak, Birleşmiş Milletlere teslim edilecektir.

D. BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE KATILIM KOŞULLARINA İLİŞKİN UYUM SENEDİ TASLAĞI

AVRUPA BİRLİĞİ KONSEYİ,

2003 Katılım Anlaşması'nın 10 Numaralı Protokolü ve özellikle oradaki dördüncü madde uyarınca,

Komisyonun önerisini dikkate alarak,

i. Kuruluş Anlaşması'nın, 24 Nisan 2004'te Kıbrıs Rumları ve Kıbrıs Türkleri tarafından onaylanmasını dikkate alarak,

ii. Garanti ve İttifak Antlaşmaları, onlara eklenmiş Ek protokoller ve Kuruluş Anlaşmasını dikkate alarak,

iii. Kıbrıs'ın askersizleştirilmesini dikkate alarak ve akılda tutarak,

iv. Katılım Antlaşmasının, Kuruluş Anlaşması'nın uygulanmasını engellemeyeceğini, ve, Avrupa Birliği'nin temel aldığı ilkeler doğrultusunda bu anlaşmanın şartlarını benimseyeceğini göz önünde tutarak,

v. Avrupa'nın misyonunun, özgürlük, demokrasi, insan haklarına saygı ve temel özgürlük ilkeleri, hukukun üstünlüğü, üye ülkeler için ortak olan ilkeler ve Kıbrıs'ta yeni bir durum ve Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne barışçıl entegrasyonunu sağlayan ve Kuruluş Anlaşması'nda ifadesini bulan devletler ve vatandaşların barışçıl işbirliği olduğunu hatırlatarak,

vi. Kıbrıs Rumları ile Kıbrıs Türklerinin siyasal eşitliğinin, iki kurucu devletin eşit statülerinin, ve Kuruluş Anlaşması ile yaratılan durumun tek taraflı olarak değiştirilmesinin yasaklanmasının, Avrupa Birliği Antlaşmasının 6'ncı Maddesinin (1)'nci paragrafına uygun olduğunun altını çizerek,

vii. Kıbrıs'ın özgün milli kimliğini, Kıbrıs'taki Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar arasındaki dengenin, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki bölgeli karakterini, ve hem Kıbrıs vatandaşları hem de Yunan ve Türk vatandaşlarının ikamet hakları üzerinde birtakım güvence ve geçici kısıtlama gerektiren kurucu devletlerin farklı kimlik ve bütünlüğünü koruma ihtiyacını tanıyarak,

viii. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin milli kimliğinin bir parçasını oluşturan Kuruluş Anlaşması'nın temel maddelerine Avrupa Birliği'nin saygı göstereceğini dikkate alarak,

ix. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Katılım Anlaşması ve işbu Anlaşmada belirtilenler doğrultusunda Avrupa Birliği üyeliği çerçevesinde ortaya çıkacak yükümlülüklerin genel veya kısmi olarak yerine getirilmesini sağlamak amacı ile gerekli tüm önlemleri alacağını akılda tutarak,

x. Avrupa Birliği'ne katılımın hem Kıbrıs Rumlarının hem de Kıbrıs Türklerinin yararına olacağını ve iki taraf arasındaki ekonomik dengesizlikleri gidemeye yardımcı olacak kalkınmayı teşvik edeceğinin altını çizerek,

xi. 24-25 Ekim 2002 tarihli Brüksel Avrupa Birliği Konseyi (Zirvesi) Başkanlık Sonuçları uyarınca, Konsey tarafından bir program oluşturularak, birleşik Kıbrıs'ın kuzey bölgelerinin ekonomik gelişimi amacıyla 2004-2006 yılları arasında 206 Milyon Euro harcanacağını, ve bu programın Avrupa Birliği'nin yapısal fonlarının normal işleyişine ek olarak uygulanacağını hatırlatarak,

xii. Türk kurucu devleti ve Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve aynı zamanda iki kurucu devlet arasındaki ekonomik dengesizliklerin kabul edilemez ani fiyat artışlarına ve büyük miktarlarda toprak alımına yol açmaması amacıyla Kıbrıs

Türk Kurucu devletinde mal edinilmesi için yetki prosedürleri gerektiğine inanarak,

xiii. Kıbrıs Türk Kurucu devletindeki ekonomik durumun, ekonomideki bazı sektörleri korumak amacı ile sınırlı bir zaman süresince özel koruma tedbirlerinin uygulanmasına ihtiyaç duyabileceğine de inanarak,

xiv. Sırasıyla, Kıbrıs Rumlarıyla Kıbrıs Türklerinin Yunanistan ve Türkiye ile olan özel ilişkilerini ve güçlü bağlarını dikkate alarak,

xv. Bir AB ülkesi olarak Kıbrıs'ın Türkiye ve AB arasındaki Gümrük Birliği'ni sağlayan karar dahil olmak üzere, işbirliği organları tarafından alınan kararları ve Türkiye ve Avrupa Toplulukları arasındaki 1963 Ortaklık Anlaşması ve onun ek Protokollerinden doğan zorluklarını yerine getireceğini ve (böylece bunun sağladığı alanlarda Türkiye'ye AB muamelesi göstereceğini akılda tutarak) yapılacağını,

xvi. Kıbrıs'la ilgili olarak Yunan ve Türk vatandaşlarına, Avrupa Birliği üyeliğinin izin verdiği ölçüde olmak kaydıyla, aynı haklar verilmesini dileyerek,

xvii. Kuruluş Anlaşması'nın Kıbrıs'la ilgili olarak Yunan ve Türk uyruklularına eşit (denk) giriş ve ikamet hakları öngördüğünü, Kıbrıs'ta bu prensibin uygulanmasının Topluluk Hukuku'nda deregasyonlar gerektireceği ancak Kıbrıs'ın iç nüfus dengesinin çıkarları uyarınca Yunan ve Türk uyruklulara sınırsız göç imkanının tanınamayacağı göz önüne alarak;

xviii. Türkçe'nin en kısa sürede AB'nin resmi ve çalışma dili olması için tüm gerekli hazırlıkların hemen başlatılacağının altını çizerek,

KATILIM KOŞULLARI UYARINCA BU TASLAK UYUM SENEDİNİ KABUL ETMİŞTİR

Madde 1 Mülkiyet

1. Topluluk Hukuku'nun mevcut hükümlerine bakılmaksızın, **ayırımcılık gözetmeyen bir temelde**, Kıbrıs Türk Kurucu Devlet'inde en az üç yıl ikamet etmemiş olan Özel kişilerin hakları ve Tüzel kişilerin, Kıbrıs Türk Kurucu devletindeki yetkili mercilerin izni olmaksızın Kıbrıs Türk Kurucu devlet sınırları içinde taşınmaz mal satın alabilme hakları üzerindeki kısıtlama uygulamaları, yirmi yıl boyunca veya bu Kurucu devletteki gayri safi yerli hasılanın Kıbrıs

Rum devletindeki gayri safi yerli hasılanın %85'ine ulaşana kadar, hangisi daha erken gerçekleşirse, engellenmeyecektir;

2. Kıbrıs Türk Kurucu devletindeki yetkili mercilerce taşınmaz mal edinimi için uygulanacak yetki prosedürü ve yayımlanmış, tarafsız, tutarlı ve şeffaf kriterlere dayanacak ve ayrımcılık gözetmeden uygulanacaktır.

3. 1. ve 2. paragraf hükümlerinin uygulanması konusunda Komisyon her beş yılda bir Avrupa Parlamentosuna ve Konseyine rapor verecektir. Komisyon o tarihte Kıbrıs'taki politik, ekonomik ve sosyal durumun uygun olduğuna kanaat getirirse Kıbrıs Türk kurucu devletine kısıtlamaların tümünü veya bir bölümünü kaldırmasını tavsiye edebilir.

Madde 2 Kıbrıs Vatandaşlarının İkameti

1. Topluluk Hukukunun mevcut hükümlerine bakılmaksızın, bir Kıbrıs vatandaşının, iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsünü taşımadığı bir kurucu devlette ikamet hakkı üzerinde, ayırımcılık gözetmeyen bir temelde, kısıtlama uygulaması engellenemeyecektir,

a. Bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini takiben ilk altı yıl süresince moratoryum şeklinde;

b. Eğer bu ikamete sahip olan kişilerin oranı bir Belediye'nin ya da köyün toplam nüfusunun bu Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarih itibariyle 6. ve 9. yıllar arasında 6% oranına, 10. ve 14. yılları arasında 12% oranına ulaşmış ise; ve

c. Bu Anlaşma'nın yürürlüğe girişini takiben 19 yıl içerisinde veya Türkiye AB'ye üye olana kadar, hangisi daha erken gerçekleşirse, bu kurucu devlette ikamet hakkına sahip kişilerin oranı toplam nüfusun %18 ine ulaşırsa;

2. Bundan sonra, herhangi kurucu devletten biri, kendi kimliğini korumak amacı ile, kendi Kıbrıslı sakinlerinin en az 2/3'sinin kendi resmi lisanlarını ana dilleri gibi konuşmalarını sağlamak için gerekli koruma tedbirlerini alması önemli ölçüde değiştirilemez.

Madde 3 Yunan ve Türk Uyrukluların İkameti

1. Topluluk Hukukunun mevcut hükümlerine bakılmaksızın, aşağıdaki hususlarda kısıtlamaların ayırımcı gözetmeyen bir temelde uygulanması:

a. Eğer ikamet eden Yunan uyrukluların sayısı, ikamet hakkına sahip çifte vatandaşlığı olmayan ve Kıbrıs Rum Kurucu devletinin iç kurucu devlet vatandaşlığını elinde bulunduran Kıbrıs vatandaşlarının 5%'ine ulaşırsa, Yunan uyrukluların Kıbrıs'ta ikamet hakkı;

b. Eğer ikamet eden Türk uyrukluların sayısı, ikamet hakkına sahip çifte vatandaşlığı olmayan ve Kıbrıs Türk Kurucu devletinin iç kurucu devlet vatandaşlığını elinde bulunduran Kıbrıs vatandaşlarının 5%'ine ulaşırsa, Türk uyrukluların Kıbrıs'ta ikamet hakkı;

Bu Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarih itibariyle ve Türkiye Avrupa Birliği üyesi olana kadar, hangisi daha önce gerçekleşirse, 19 yıllık geçici bir dönem için engellenemeyecektir.

2. Bundan sonra, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Komisyon ile istişare içerinde bulunarak, Yunanca veya Türkçe'yi ana lisanı olarak konuşan Kıbrıslı daimi sakinler arasında nüfus oranının önemli oranda değişmemesini teminen koruma tedbirleri alabilir.

Madde 4 Koruma tedbirleri

1. Madde 4(1) katılım Anlaşması'nın 37. ve 38. maddelerine halel getirmeksizin eğer bu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesinden sonraki 6 yıllık bir dönemin sonuna kadar, AB'nin iç piyasa işleyişi ekonominin herhangi bir sektöründe yer edecek ciddi sorunlara sebep olur veya bu yönde tehdit oluşturur ise veya Kıbrıs Türk Kurucu Devleti'nin ekonomik durumunda ciddi bozulmalara yol açarsa, yetkili Kıbrıs mercileri 3 aylık bir süre için uygun koruma tedbirleri alabilirler. Bu tedbirler nispi olacak, ticaret üzerinde gizli kısıtlamalar içermeyecek ve ilgili tüm tarafların çıkarlarını gözetecektir.

2. Komisyon isteğe tabi olarak,bu tedbirleri tümüyle veya kısmi olarak uzatabilir veya 1. Paragraf da belirtilen ve altı yıllık süre içerisinde ne zaman uygulanacağına kendisinin karar vereceği farklı tedbirleri uygulayabilir.

Madde 5 Yunan ve Türk Uyrukluların Eşit Hakları

1-3 maddeleri uyarınca uygulanan kısıtlamalara ve diğer üye ülkelerde Türk vatandaşlarına uygulanan giriş ve ikamet düzenlemelerine halel getirmemek koşuluyla, Kıbrıs Yunan ve Türk vatandaşlarına ülkeye giriş ve ikamet konularında eşit muamele yapmakta yetkili kılınır. Türk vatandaşlarının ülkeye giriş ve ikamet haklarının uygulanması konusu, yukarıdaki ilke ve Kıbrıs'ın Schengen bölgesine uyumlu olarak katılımı uyarınca Avrupa Topluluğu Türkiye arasında altı ay içinde müzakere edilecektir.

Madde 6 Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası

Kıbrıs'ın Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasına katılımı, Kuruluş Anlaşması hükümlerine, Garanti ve İttifak Antlaşması hükümlerine ve onlara ek protokollere tam saygı gösterecek ve hiçbir şekilde bu hükümlerin etkisini azaltmaz.

Madde 7 Avrupa Parlamentosu'nda Temsiliyet

Kıbrıs, her kurucu devletin Avrupa Parlamentosu'nda Kıbrıslılara ayrılan yerlerden en az üçte birine sahip olması koşuluyla, Avrupa Parlamentosu'nda nispi temsiliyet uyarınca temsil edilecektir.

Madde 8 Türkçe'nin Avrupa Birliği Resmi Dillerinden Olması

1. Türkçe Avrupa Birliği kurumlarının resmi ve çalışma dili olacaktır.

2. Konsey gerekli personel ve teknik ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra 1. paragrafın etkili bir şekilde uygulanmasına karar verecektir. Bu kararı takip eden dönem içerisinde Türkçe Avrupa Konseyi ve Konsey toplantılarında kullanılabilecektir.

3. 1. paragraf yürürlüğe girmeden önce uygulamaya konulan Avrupa Merkez Bankası ve kurumların yasalarını gösteren, ve Konsey, Komisyon veya Avrupa Merkez Bankası tarafından Türkçe olarak yazılan metinler bu tarihten

itibaren diğer resmi dillerde yazılmış olan metinlerle aynı koşullarda geçerli olacak. Eğer diğer resmi dillerdeki metinler aynı şekilde yayınlanmışsa, bu metinler de Avrupa Birliğinin Resmi Gazetesi'nde yayınlanacak.

Madde 9 Yürürlüğe Giriş

Bu yasa Avrupa Birliği'nin Resmi Gazetesi'nde yayınlanıp ayni gün uygulamaya girecektir.

E. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ'NE KARAR ALMASI AMACIYLA SUNULACAK KONULAR

Tarafların, "Kıbrıs Sorunu'nun kapsamlı çözümüne karar vermesi ile, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden, Kuruluş Anlaşması ile aynı anda yürürlüğe girecek olan bazı kararları alması istenir. Güvenlik Konseyi bu kararlarla:

1. Kuruluş Anlaşması'nı onaylar ve özellikle;

a. Kıbrıs'ta Kuruluş Anlaşmasıyla yaratılan düzenin tek taraflı olarak değiştirilmesini ve özellikle, Kıbrıs'ın bir bütün olarak veya bir bölümünün herhangi başka bir ülkeyle birleşmesinin, veya herhangi bir şekilde taksim edilmesinin, veya ayrılmasının yasaklandığını resmen kaydeder; ve

b. Kıbrıs Rumları ile Kıbrıs Türklerinin siyasal eşitliği ve ayrı kimlikleri ile onların kurucu devletlerinin Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti içindeki eşit statüsünü tanır; ve

2. Kıbrıs'a silah teminini hem ithalatçı, hem de ihracatçıları yasal olarak bağlayacak şekilde yasaklar ve;

3. Kıbrıs'ta federal hükümetin her iki kurucu devletin de mutabakatıyla aksi yönde bir karar almaması halinde, aşağıda açıklanan manda altında, tüm Kıbrıs'ta istenilecek süre kadar serbest bir şekilde yerleştirilip çalışacak olan bir Birleşmiş Milletler Barış Gücü bulundurulmasının devamına karar verir.

"Kuruluş Anlaşması'nın uygulanmasını izlemek, ona uyulmasının sağlanması amacıyla elinden gelen tüm çabayı göstermek ve, güvenli bir ortam sağlanmasına katkıda bulunmak ve özellikle:

a. uygulamaya bağlı siyasi gelişmeleri izlemek ve gerekmesi halinde tavsiye ve iyi niyet sağlamak için;

b. Kuruluş Anlaşması'ndaki güvenlik hükümlerine uyumu izlemek ve denetlemek için:

i) Aralarında tüm yedek birliklerin de bulunduğu Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk kuvvetlerinin dağıtılması ve silahlarının ada dışına çıkarılması ve

ii) Yunan ve Türk kuvvetlerinin ve silah donanımlarının üzerinde anlaşmaya varılan eşit düzeye getirilmesi;

c. Kuruluş Anlaşması'ndaki ve Federal ve kurucu devletler polis güçleri ile ilgili hükümlere uyulup uyulmadığını izleyip, denetlemek[22];

d. Herhangi bir kurucu devlet vatandaşına diğer kurucu devlet yetkililerince adil ve eşit muamele yapılması için elinden gelen tüm çabayı göstermek;

e. Nüfusun yerel yönetimine halel gelmeksizin, üzerinde anlaşılan bölgelerde ve devirden önceki zaman dilimleri ile ilgili olarak toprak ayarlamalarının sorumluluğunu üstlenme ve Toprak ayarlamasına tabi bölgelerin devri ile ilgili çalışmaları denetlenmek;

f. Kıbrıs'taki yeni düzenle ilgili olarak Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık arasındaki Antlaşma çerçevesinde kurulacak olan İzleme Komitesine başkanlık etmek ve ona idari destek sağlamak;

g. Kendine verilen mandayı, örneğin, devriyeler düzenleyerek, mevziler (gözetleme noktaları) ve yol barikatları kurarak, aynı zamanda şikayet kabul ederek, soruşturma yürüterek, gerçekleri ortaya koyarak, resmi tavsiyelerde bulunarak ve yetkililere itirazlarda bulunmak."

[22] **Gözlem:** BM Barış Gücü yasa ve düzenin uygulanmasına ilişkin doğrudan sorumluk üstlenmez

F. NİSAN 2004'TE ALINACAK ÖNLEMLER

Nisan ayı boyunca, taraflar Genel Sekreter veya temsilcisi ile yakın işbirliği içerisinde aşağıdaki önlemleri üzerinde anlaşarak alacaklar, ve Genel Sekreter veya temsilcisinin bu listede öngördüğü her hangi bir değişmez önerisini kabul edeceklerdir.

- Referandumdan en geç iki gün önce Genel Sekreterin 31 Mart 2004 tarihinde üzerinde mutabık kaldığı veya önerdiği binaları, Birleşmiş Milletler tarafından başkanlık edilen ve liderler tarafından kurulan federal binalar komitesinin öngördüğü çalışmalar doğrultusunda hazırlar ve düzenler.
- 8 Nisan 2004 tarihine kadar federal mallara ilişkin bir ilk listeyi sonuçlandırır, veya aksi takdirde Genel Sekreter veya temsilcisinin değişmez önerilerini kabul eder.
- Önerilen Merkez Bankası'nın önerilen Yönetim Kurulu üyelerini, 8 Nisan 2004 tarihine kadar, Genel Sekretere iletir, veya aksi takdirde Genel Sekreter veya temsilcisinin değişmez önerilerini kabul eder.
- Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Vatandaşlık ile ilgili Federal Yasa önerisinde belirtilen 45,000 kişiden fazla olmayan listeyi Genel Sekretere 10 Nisan 2004 tarihine kadar iletir (yapılmadığı takdirde, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe konmasını takiben Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Vatandaşlık Kurulu listeyi bu yasaya göre hazırlar).
- Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile geçerli olacak Federal hükümetin yapısını ve personel dağılımını 16 Nisan 2004 tarihine kadar sonuçlandırır, veya aksi takdirde Genel Sekreter veya temsilcisinin değişmez önerilerini kabul eder.
- Lefkoşa'da çalışan federal kamu görevlilerinin yaklaşık 1/3'ünün Kıbrıs Türk Devletinden bulunması hedefini akılda tutarak, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile kendi taraflarındaki federal kamu hizmeti binalarının bulunacağı binaları, BM tarafından başkanlık edilen ve liderler tarafından kurulan federal binalar komitesinin öngördüğü çalışmalar doğrultusunda 18 Nisan'a kadar tespit edip yerini teyit eder veya aksi takdirde Genel Sekreter veya temsilcisinin değişmez önerilerini kabul eder.
- Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesi ile yasama, yürütme ve yargı gibi kurucu devlet kurumlarının oluşumu için bir mekanizma sağlar. Bunu ayrı

eşzamanlı referanduma veya Genel Sekreter'e sunulacak listeler ve başarılı bir referandumdan sonra en geç iki gün içerisinde, belirlenen kurucu devlet meclis üyelerinin mevki sahiplerini seçerek görevlendirmesi yolu ile yapar.

- Başarılı bir referandumu takiben en geç iki gün içinde, geçici Eş-Başkanları, geçici Bakanlar Kurulu'nu ve Yüksek Mahkeme'nin Kıbrıslı üyelerinin isimlerini Genel Sekretere sunar veya aksi takdirde Genel Sekreter veya temsilcisinin değişmez önerilerini kabul eder.

İÇİNDEKİLER

EKLERİN LİSTESİ

A. KURULUŞ ANLAŞMASI

İÇERİK TABLOSU

ANA MADDELER

Madde 1 Kurulacak Yeni Düzen
Madde 2 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, federal hükümeti ve kurucu devletleri
Madde 3 Vatandaşlık, ikamet ve hüviyet
Madde 4 Temel Hak ve Özgürlükler
Madde 5 Federal hükümet
Madde 6 Yüksek Mahkeme
Madde 7 Geçici federal ve kurucu devlet kurumları
Madde 8 Askersizleştirme
Madde 9 Kurucu devlet sınırları ve toprak ayarlaması
Madde 10 Mülkiyet
Madde 11 Uzlaşma Komisyonu
Madde 12 Geçmiş İşlemler
Madde 13 Yürürlüğe giriş ve uygulama
Madde 14 Ekler

EK I: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası

Bölüm I: Temel Maddeler
Madde 1 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti
Madde 2 Kurucu devletler
Bölüm II: Genel Hükümler

Madde 3 Anayasa'nın üstünlüğü
Madde 4 Hukukun üstünlüğü
Madde 5 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinin laik niteliği
Madde 6 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinin askersizleştirilmesi
Madde 7 Federal hükümetin yeri
Madde 8 Bayraklar ve marşlar
Madde 9 Resmi diller ve resmi işlemlerin yürürlüğe konması
Madde 10 Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinin resmi tatilleri
Bölüm III: Temel hak ve özgürlükler
Madde 11 Temel haklar
Madde 12 Vatandaşlık
Madde 13 Siyasal Hakların kullanımı
Bölüm IV: Federal Hükümet ve Kurucu Devletler
Madde 14 Federal hükümetin yetki ve işlevleri
Madde 15 Kurucu devletlerin yetki ve işlevleri
Madde 16 İşbirliği ve koordinasyon
Madde 17 Ortak Soruşturma Örgütü
Madde 18 Dış ilişkiler
Madde 19 Avrupa Birliği üyesi olarak Kıbrıs
Bölüm V: Federal kurumlar
Madde 20 Göreve yeterlilik, uygunsuzluk ve görevlerin sona erdirilmesi
Madde 21 Federal hükümet dokunulmazlığı ve muafiyetler
Kısım A: Yasama
Madde 22 Parlamentonun oluşumu ve seçimi
Madde 23 Örgütlenme
Madde 24 Yetkiler
Madde 25 Usul
Kısım B: Yürütme
Madde 26 Başkanlık Konseyi
Madde 27 Konsey Başkanı ve Başkan Yardımcısı
Madde 28 Bakanlıklar
Madde 29 Başkanlık Konseyi'nin temsiliyeti
Madde 30 Federal idare

Madde 31 Federal polis
Kısım C: Bağımsız Görevliler ve Kurumlar
Madde 32 Kıbrıs Merkez Bankası
Madde 33 Diğer bağımsız görevliler
Madde 34 Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısının Ofisi
Madde 35 Sayıştay Başkan ve Sayıştay Başkan Yardımcısının Ofisi
Kısım D: Yargı
Madde 36 Kıbrıs Yüksek Mahkemesi
Bölüm VI: Anayasa'nın Değiştirilmesi
Madde 37 Anayasa'nın değiştirilmesi
Bölüm VII: Geçici Hükümler
Madde 38 Kurucu devlet organları
Madde 39 Geçici Federal Parlamento ve Avrupa Parlamentosu Delegeleri
Madde 40 Geçici Devlet Başkanı
Madde 41 Geçici Federal Hükümet
Madde 42 Kurucu devlet hükümet başkanlarının Başkanlık Konseyi toplantılarına katılımı
Madde 43 Geçici bağımsız görevliler
Madde 44 Merkez Bankası
Madde 45 Yüksek Mahkeme Yargıçları
Madde 46 Kamu Hizmeti
Madde 47 Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önceki borçların sorumluluğu
Madde 48 Kuruluş Anlaşmasına ek antlaşmalar
Madde 49 Kuruluş Anlaşmasına eklenecek Federal Yasalar
Madde 50 Resmi dillerin öğretilmesi
Madde 51 Devlet Malları
Madde 52 Ekonomik geçiş ve uyum
Madde 53 Uluslararası Askeri Operasyonlar
Madde 54 Kayıp Şahıslar
Madde 55 Kıbrıs'ta kurulacak yeni düzenle ilgili antlaşmanın imzalanması
İlişik 1: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti ve kurucu devletlerinin haritası

İlişik 2: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Bayrağı

İlişik 3: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Marşı

İlişik 4: Federal Mallar

İlişik 5: İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Katalogu

Madde 1 Yaşama Hakkı

Madde 2 İşkence Yasağı

Madde 3 Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

Madde 4 Özgürlük ve güvenlik hakkı

Madde 5 Adil yargılanma hakkı

Madde 6 Cezaların Yasallığı

Madde 7 Özel hayatın ve aile hayatının korunması

Madde 8 Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

Madde 9 İfade özgürlüğü

Madde 10 Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü

Madde 11 Evlenme hakkı

Madde 12 Etkili başvuru hakkı

Madde 13 Ayırımcılık yasağı

Madde 14 Mülkiyetin korunması

Madde 15 Eğitim hakkı

Madde 16 Serbest seçim hakkı

Madde 17 Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı

Madde 18 Serbest Dolaşım özgürlüğü

Madde 19 Vatandaşların sınırdışı edilmeleri yasağı

Madde 20 Yabancıların topluca sınırdışı edilmeleri yasağı

Madde 21 Ölüm cezasının kaldırılması

Madde 22 Yabancıların sınırdışı edilmelerine ilişkin usuli güvenceler

Madde 23 Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı

Madde 24 Adli hata halinde tazminat hakkı

Madde 25 Aynı suçtan iki kez yargılanamama ve cezalandırılamama hakkı

Madde 26 Eşler arasında eşitlik

EK II Anayasal Nitelikli Yasalar

İlişik 1: Anayasal Nitelikli Yasaların hazırlanması ve kabulü hakkında Anayasal Nitelikli Yasa

EK III Federal Yasalar

İlişik 1: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin marşı, bayrağı, resmi alametleri ve madalyaları hakkında Federal Yasa

EK IV Federal hükümet ve kurucu devletler arasındaki işbirliği anlaşmaları

İlişik 1: Dış ilişkiler hakkında işbirliği anlaşması

İlişik 2: Avrupa Birliği ilişkileri hakkında işbirliği anlaşması

İlişik 3: Federal Hükümet ve Kurucu Devletler arasında polis konuları hakkında işbirliği anlaşması

EK V: Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetini bağlayan Uluslararası Antlaşmaların ve Enstrümanların listesi

EK VI: Toprak ayarlamaları

Madde 1 Kurucu devlet sınırlarının belirlenmesi

Madde 2 Geçiş ve bağlantı yolları

Madde 3 Toprak ayarlamalarının evreleri

Madde 4 Toprak ayarlamaları süresince güvenlik işbirliği

Madde 5 Şimdiki sakinler

Madde 6 Anıt ve Abideler

Madde 7 Yeniden Yerleştirme Kurulu

Madde 8 Mallar

İlişik 1: Kurucu devletler arasındaki sınırın detaylı tarifi

İlişik 2: Toprak ayarlaması haritaları

İlişik 3: Toprak ayarlamaları ile ilgili safhaları gösteren çizgilerin detaylı tarifi

EK VII: 1963'DEN İTİBAREN MEYDANA GELEN OLAYLARDAN ETKİLENMİŞ MALLARIN ELE ALINMASI

Bölüm I: Genel Maddeler

Madde 1 Genel Hükümler

Madde 2 Kıbrıs Mülkiyet Kurulu

Madde 3 Toprak ayarlamalarına tabi bölgelerdeki mallar

Madde 4 Dini alanlar

Bölüm II: Mülkiyet haklarının kullanımıyla ilgili düzenleme

Madde 5 Etkilenen mallarla ilgili işlemlerin, davaların veya değişikliklerin askıya alınması

Madde 6 Talepler ve başvurular

Madde 7 Hasardan doğan sorumluluk

Kısım A: Tazminat

Madde 8 Tam ve etkili tazminat hakkı

Madde 9 Kurumlara ait mallar

Madde 10 Kamu yararına yönelik olarak kullanılan mallar

Madde 11 Askeri amaçlar için gerekli olan mallar

Madde 12 Tasarrufu kaybeden mal sahipleri tarafından şu an kullanılmakta olan mallar

Madde 13 Tasarrufu kaybeden mal sahiplerinden malı satın alan kişiler tarafından halihazırda kullanılan mallar

Madde 14 Esaslı inkişafa tabi mallar

Kısım B: Zilyetliğe iade

Madde 15 Geri iade için uygunluk

Madde 16 Kabul edilmiş geri iade düzeyleri

Madde 17 Geri iadeler için moratoryum

Madde 18 Geri iade edilen mallar üzerinde yapılan inkişaf

Kısım C: Uzun vadeli kiralama

Madde 19 Kira için gerekli şartlar

Madde 20 Kiralamalar için vergi muafiyetleri

Bölüm III: Kullanım Kaybı

Madde 21 Kullanım kaybından doğan tazminat

Bölüm IV: Yargısal denetim

Madde 22 Gayrimenkul Mahkemesi
Bölüm V: Tadilat
Madde 23 Tadilat
İlişik 1: Tanımlar
Madde 1 Tanımlar
İlişik 2: Kıbrıs Mülkiyet Kurulu ve tazminat düzenlemeleri
Kısım A: Kıbrıs Mülkiyet Kurulu'nun oluşumu, işleyişi, yetkileri, personeli ve maliyeti
Madde 1 Kıbrıs Mülkiyet Kurulu'nun oluşumu ve
yönetim biçimi
Madde 2 Mülkiyet Kurulunun işleyişi
Madde 3 Yetkiler
Madde 4 Mülkiyet Kurulu ile ilgili federal hükümetin ve kurucu devletlerin yükümlülükleri
Madde 5 Federal devlet ve kurucu devlet mahkemelerinin
ve yetkili makamlarının yükümlülükleri
Madde 6 Personel
Madde 7 Masraflar ve muhasebe
Madde 8 Mülkiyet Kurulu'nun ve Kıbrıs Tazminat
Bürosu ve Vakfının görev süresi
Kısım B: Mülkiyet Kurulu'na devredilen malların veya onun aracılığı ile malların idaresi
Madde 9 Mülkiyet Kurulu'na devredilen malların veya
onun aracılığı ile malların idaresi
Kısım C: Etkilenen mallarla ilgili hak iddiaları ve kararların alınması
Madde 10 Kararların alınması
Madde 11 Hak taleplerinde izlenecek usul
Madde 12 Hak taleplerinin ve başvuruların karara
bağlanması
Madde 13 Geri iade ile ilgili kararlar
Kısım D: Kiralamada yardım
Madde 14 Kiralamada yardım
Madde 15 Standart kiralama
Madde 16 Satış, takas ve kira: diğer yardımlar

Kısım E: Tazminat Fonu, Tahviller ve Mal Değer Belgeleri
Madde 17 Tazminat Fonu
Madde 18 Tazminat Tahvillerinin kullanımı ve Mal Değer Belgesi
İlişik 3: Mevcut kullanıcılar lehine tedbirler
Kısım A: Etkilenen mülkün boşaltılmasıyla ilgili sürenin uzatılması
Madde 1 Yeterli mali imkana sahip şimdiki kullanıcının işgal ettiği mülk
Madde 2 Yeterli mali imkanı olmayan şimdiki kullanıcılar tarafından işgal edilen mallar
Madde 3 Geri iadeye kadar tasarrufu kaybeden mal sahibine ödenecek kira
Kısım B: Tercihli Krediler
Madde 4 Tercihli Krediler
Kısım C: İlk ret hakkı
Madde 5 Etkilenen malların satışında şimdiki kullanıcı ve diğerleri için ilk ret hakkı
Madde 6 Etkilenmiş mülkler üzerinden elde edilen gelirler, mallar veya ürünlerin geri alınması için düzenlemeler
İlişik 4: Toprak ayarlamasına tabi bölgelerde bulunan mallar
Madde 1 Bu hükümlerin toprak ayarlamasına tabi bölgelerdeki mülkiyete uygulanması
Madde 2 Tasarrufunu kaybeden mal sahibine geri iade
Madde 3 İnkişaf edilen mallar
Madde 4 Toprak ayarlamasına tabi bölgeleri terk etmek isteyen mal sahipleri
Madde 5 Toprak ayarlamasına tabi bölgelerdeki malların şimdiki kullanıcıları
İlişik 5: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanına Mektup

EK VIII: Uzlaşma Komisyonu
Madde 1 Kuruluş

Madde 2 Amaçlar
Madde 3 Yetkiler
Madde 4 Oluşum
Madde 5 Süre
Madde 6 Masraflar
Madde 7 Ücret
Madde 8 Tavsiyeler ve Raporlar
Madde 9 İzleme Prosedürleri

EK IX: Yeni Düzenin Hayata geçmesi

Madde 1 Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi
Madde 2 Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık arasında Kıbrıs'ta yeni düzene ilişkin Antlaşmanın yürürlüğe girmesi
Madde 3 Bayrak çekme törenleri
Madde 4 Birleşmiş Milletler
Madde 5 Avrupa Konseyi
Madde 6 Avrupa Birliği
İlişik 1: BM Genel Sekreteri'ne mektup
İlişik 2: Avrupa Konseyi Başkanına mektup
İlişik 3: Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne mektup

B. KURUCU DEVLET ANAYASALARI

C. KIBRIS'TAKİ YENİ DÜZENE İLİŞKİN KONULARDA ANTLAŞMA

Madde 1 Kuruluş Anlaşması'nın onaylanması
Madde 2 İzleme komitesi
Madde 3 Kurucu Anlaşmasına Ek Protokol
Madde 4 Garanti Anlaşmasına Ek Protokol
Madde 5 İttifak Anlaşmasına Ek Protokol
Madde 6 Geçici Güvenlik Düzenlemeleri
Madde 6 A Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs arasındaki diğer antlaşmalar
Madde 7 Uluslararası Enstrümanlara çekince

konulması ve beyanlar
Madde 8 Yürürlüğe giriş
Madde 1
Madde 2
Madde 3
Madde 4
Madde 5
Madde 6
Madde 7
Madde 8
Madde 9
Madde 1
Madde 2
Madde 1
Madde 2
Madde 1
Madde 2
Madde 3
Madde 4
Madde 5
Madde 1 Oluşum
Madde 2 Elde tutulmasına izin verilen silah ve teçhizatlar
Madde 3 Faaliyetler
Madde 4 Belirlenmiş tesis ve eğitim alanları
Madde 5 Hareket
Madde 6 Bildirim
Madde 1 Yedek birimler de dahil Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk kuvvetlerinin lağvedilmesi
Madde 2 Yunan ve Türk kuvvetlerinin ayarlanması
Madde 3 İdarenin devredilmesi öncesinde toprak ayarlamalarına tabi bölgelerden yapılacak yeniden konuşlandırma

D: BİRLEŞİK KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE KATILIM KOŞULLARINA İLİŞKİN UYUM SENEDİ TASLAĞI

Madde 1 Mülkiyet
Madde 2 Kıbrıs vatandaşlarının ikameti
Madde 3 Yunan ve Türk uyrukluların ikameti
Madde 4 Koruma tedbirleri
Madde 5 Yunan ve Türk uyrukluların eşit hakları
Madde 6 Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
Madde 7 Avrupa Parlamentosunda temsiliyet
Madde 8 Türkçe'nin Avrupa Birliği resmi dillerinden olması
Madde 9 Yürürlüğe giriş

E: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ'NE KARAR ALMASI AMACIYLA SUNULACAK KONULAR

F. NİSAN 2004'TE ALINACAK ÖNLEMLER

INDEKS

EK 14: KIBRIS'IN KRONOLOJİSİ

M.Ö. 1320- M.S. 1572

M.Ö.1320-M.Ö.1200: Hitiler Kıbrıs'a egemen olmuştur.

M.Ö.1200-M.Ö.722: Çeşitli deniz kavimleri adaya egemen olmuştur.

M.Ö.722-M.Ö.569: Asurlular adaya egemen olmuştur.

M.Ö.569-M.Ö.525: Mısırlılar adaya egemen olmuştur.

M.Ö.525-M.Ö.333: Persler adaya egemen olmuştur.

M.Ö.333-M.Ö.323: Makedonyalılar adaya egemen olmuştur.

M.Ö.323-M.Ö.62: Ptolemeler ve Antigonlar adaya egemen olmuştur.

M.Ö.62: Kıbrıs'ta Roma egemenliği başlamıştır.

M.S.46: Romalılar St. Paul önderliğinde Hrıstiyanlığı Kıbrıs'ta yaymaya başlamıştır.

395: Roma İmparatorluğu ikiye ayrılmış ve Kıbrıs'ın yönetimi Bizanslılara geçmiştir.

649: Emeviler adanın güneyini işgal etmiştir.

964: Bizanslılar, tekrar adanın tamamına hakim olmuştur.

1191: İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard, 3. Haçlı seferi sırasında Kıbrıs'ı ele geçirmiş ve Templer Şövalyeleri'ne satmıştır. Adadaki isyanı bastıramayan şövalyeler, adayı İngilizler'e geri vermiştir. İngilizler de adayı Kudüs eski Kralı Guy de Lusignan'a satmıştır.

1192-1489: Lusignanlar Kıbrıs'a egemen olmuştur.

1426: Memluklar; Kıbrıs'ı vergiye bağlamıştır (Kıbrıs'ta Osmanlı egemenliğine kadar bu vergi devam etmiştir).

1489-1571: Venedikliler Kıbrıs'a egemen olmuştur.

1571: Kıbrıs'ta Osmanlı egemenliği başlamıştır.

22 Eylül 1572: 2. Selim, Kıbrıs için sürgün fermanı ilan etmiştir.

1573-1941

1796: Rigas Ferrasos isimli Rum, ilk Megali İdea haritasını hazırladı.

1814: Rusya'nın Odessa şehrinde Megali idea örgütü Filiki Eteriya kuruldu.

1821: Mora'da Yunan isyanı çıktı ve bu isyan Mısır donanması tarafından bastırıldı.

1821: Filiki Eteriya lideri Kıbrıs'a gelerek isyan hazırlığı yaptı, fakat başarılı olamadı.

1830: Yunanistan Edirne Antlaşması ile bağımsız oldu.

1869: Süveyş Kanalı açıldı ve İngiltere kıbrıs ile yakından ilgilenmeye başladı.

1876: Filiki Eteriya örgütü dağıtıldı.

1881: Yüzyıl önce çoğunlukta olan adadaki Türk nüfus, üçte bire geriledi.

1894: Megali İdea'yı amaç edinen Etniki Eteriya örgütü, Yunan subayları tarafından kuruldu.

1830-1919: Yunanistan Osmanlılardan toprak alarak %524 oranında genişledi.

1922: Yunanistan Batı Anadolu'dan çıkarak, 1830'a göre %273 oranında genişlemiş olduğu topraklara geri çekildi.

1 Temmuz 1878: Geçici olmak ve toprak mülkiyeti Osmanlılarda kalmak koşuluyla, Kıbrıs İngiltere'ye devredildi.

1892: Adada, 9 Rum ve 3 Türk'ten oluşan Kavanin Meclisi kuruldu.

21 Ekim 1931: Kıbrıslı Rumlar, Enosis için ayaklandı. İngilizler çok sert önlemler alarak ayaklanmayı bastırdı.

1931-1942: İngilizler, adada siyasi etkinlikleri yasakladı.

1942-1958

1942: Kıbrıslı Rumlar AKEL; Kıbrıslı Türkler KATAK partisini kurdu.

1942: Kıbrıs Türklerinin en önemli yayın organı olacak olan Halkın Sesi gazetesi yayın hayatına başladı.

23 Nisan 1944: Dr. Fazıl Küçük, KATAK'tan ayrılarak Milli Parti'yi kurdu.

1945: Kıbrıslı Türk İşçiler, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Kurumu altında birleşti.

1946: Türkiye'de, Kıbrıs Okullarından Yetişenler Cemiyeti kuruldu.

1947: Tüm Rum partilerinden görevlendirilen temsilciler, Londra'ya giderek Enosis isteğinde bulundu. Kıbrıslı Türkler ise, iki yıl içinde iki büyük Enosis karşıtı miting gerçekleştirdi.

1948: Kıbrıs sorununu bir milli davaya dönüştürmeyi amaçlayan Kıbrıs Türk Kültür Derneği Türkiye'de kuruldu.

1949: Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu altında KATAK, Milli Parti, Çiftçiler Birliği ve Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Kurumu birleşti.

1950: Bütün dünyada kolonilerin tasfiyesi eğilimi yaygınlaşınca AKEL ve Ortodoks Kilisesi yoğun bir kampanyaya girişti ve bir "plebisit" düzenledi. Rumların Enosis'i kabul etmesine rağmen, İngilizler bu kararı tanımadı.

18 Ekim 1950: Makarios Kıbrıs Rum Başpiskoposu seçildi.

16 Ağustos 1954: Yunanistan, Kıbrıs'a "self determination" (kendi yazgısını kendi belirleme) hakkı verilmesi için BM'ye başvurdu. BM bunu reddetti. Türkiye Hükümeti, ilk kez Rum ve Yunanlılara sözlü tepki gösterdi.

1954: Hürriyet Gazetesi, kurucusu Sedat Simavi'nin çabalarıyla, adadaki olaylara geniş yer vermeye başladı. Milli Talebe Federasyonu, Türkiye'nin birçok yerinde yaptığı mitinglerle Türk kamuoyu'nu harekete geçirmeye başladı.

1 Nisan 1955: Yunan Subayı Grivas komutasında ve Makarios'un desteğinde, Enosis'i gerçekleştirmeyi amaçlayan Eoka örgütü kuruldu.

29 Ağustos 1955: Türkiye, Kıbrıs sorununa taraf olmayı ilk kez kabul etti ve görüşlerini Londra Konferası'nda sundu. Böylece resmen soruna taraf oldu.

1957: NATO, arabuluculuk görevini üstlenince, Eoka geçici olarak ateşkes ilan etti. İngiltere, çözüm arayışına katkıda bulunması amacıyla Makarios'u serbest bıraktı.

1957: Rauf Denktaş, Kıbrıs Türk kurumları Federasyonu Başkanı seçildi.

2 Eylül 1957: 9 Eylül Cephesi örgütü, örgütün yöneticilerinin bulunduğu evde bir patlama olması sonucu dağıldı.

15 Kasım 1957: Rauf Denktaş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından, ileride TMT'nin çekirdeği olacak olan pasif mukavemet teşkilatı niteliğinde bir örgüt kuruldu. Dr. Küçük ve Denktaş, Ankara'ya giderek Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'dan silahlı bir direniş örgütü için destek istedi. Eoka eylemleri durmayınca, Zorlu, Genelkurmay'a gerekli talimatı verdi. Özel Harp Dairesi Başkanı Tümgeneral Daniş karabelen, Binbaşı İsmail Tansu'yu planları yapmak ve Kıbrıs'a gönderilecek subayları belirlemekle görevlendirdi.

27-28 Ocak 1958: Liseli Türk öğrencilerin Taksim lehinde Lefkoşa'da yaptığı yürüyüş, İngilizler tarafından sert bir şekilde engellendi. İngiliz ve Türkler arasında çıkan çatışmalar bütün adaya yayıldı.

1958: Türkiye'de bir ay içinde Taksim lehinde 53 miting gerçekleştirildi.

Mayıs 1958: Binbaşı İsmail Tansu'nun hazırladığı plana uygun olarka, Yarbay Rıza Vuruşkan, Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) Lideri Bozkurt olarak, banka müfettişi kılığında üç subayla birlikte Kıbrıs'a gitti.

19 Haziran 1958: İngiliz Başbakanı Harold Mac Millan, Kıbrıs'ın İngiliz Milletler Topluluğu içinde kalmasına, fakat Türkiye ve Yunanistan'la da bağlara sahip olmasına dayalı bir tasarı sundu.

1 Ağustos 1958: Yarbay Vuruşkan, TMT'nin kuruluşunu tamamladı. TMT, Rumlar geniş kapsamlı saldırılarına başlayana kadar silahlı eylemde bulunmadı.

1959-1973

11 Şubat 1959: Türkiye ve Yunanistan, bağımsız bir devlette Kıbrıs halklarının durumunu belirleyen Zürih-Antlaşması'nı imzaladı.

19 Şubat 1959: Zürih Antlaşması, Londra Antlaşması adı altında Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve adadaki iki halkın liderleri tarafından tekrar imzalandı. Böylece Kıbrıs, iki halkın ortak egemenliğinde ve yönetiminde, üç ülkenin de

garantörlüğünde bir ada haline geldi. Ayrıca taraflarca Garanti ve İttifak Antlaşmaları da imzalandı.

16 Ağustos 1960: Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası yürürlüğe sokularak Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edildi.

1961-1963: Rum liderliği, Türkleri adadan çıkararak Enosis'i gerçekleştirmeyi öngören, siyasi ve askeri aşamaları içeren geniş kapsamlı Akritas Planı'nı hazırladı.

30 Kasım 1963: Makarios, on üç maddelik anayasa değişikliği önerisi sundu.

21 Aralık 1963: Eoka, Akritas Planı'nın silahlı eylem safhasını uygulamaya koydu.

22-26 Aralık 1963: "Kanlı Noel" adı verilen bu haftada Rumlar, yüzlerce Türk'ü öldürdü, binlerce Türk'ü yaraladı ve Küçük Kaymaklı köyü'ndeki Türklerin evlerini kullanılmaz hale getirdi.

27 Aralık 1963: Bir İngiliz komutasında üç garantör ülkenin askerleri "Barışı Koruma Kuvveti" adı altında adada göreve başladı.

30 Aralık 1963: Rumların saldırılarının durduğu yere, Lefkoşa'nın Türk ve Rum kesimlerini ayıran Yeşil Hat çizildi.

Ocak 1964: Londra'da, üç garantör ülke ve adadaki toplum liderlerinin katıldığı bir konferans düzenlendi; fakat olumlu bir sonuç alınamadı.

4 Mart 1964: BM Güvenlik Konseyi, Kıbrıs Hükümeti'nden, şiddeti ve kan dökülmesini önleyecek kararlar almasını istedi. Bu tarihten sonra Rum Yönetimi, Kıbrıs Hükümeti olarak tanınmaya başladı.

14 Mart 1964: Kontrolü Kıbrıs Hükümeti'ne verilen BM Barış Gücü adada göreve başladı.

4 Nisan 1964: Makarios, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran antlaşmaları tek yönlü olarka feshettiğini açıkladı.

Mayıs 1964: Makarios ağır silahlar satın aldı ve zorunlu askerlik yasası çıkartarak Rum personel sayısını arttırdı. Bunun üzerine TBMM, Haziran'da adaya çıkartma yapmak kararı aldı. ABD Başkanı Johnson, Türkiye Hükümeti'ne ağır ifadeler bulunan bir mektup gönderdi. İnönü, çeşitli nedenlerle çıkartmadan vazgeçti.

6-11 Ağustos 1964: Rumlar, Türklere karşı tekrar saldırıya geçti. Tillirga, Mansura ve Koççira bölgelerinden kaçan Türkler, Erenköy'e sığındı. Buradaki Türkler, büyük bir direnişe başladı. 8-11 Ağustos'ta Türk uçakları, Erenköy'deki Rum birliklerini bombaladı. 11 Ağustos'ta ateşkes ilan edildi.

21 Nisan 1966: Patris isimli Rum Gazetesi, Akritas Planı'nın büyük kısmını yayınladı.

21 Nisan 1967: Yunanistan'da darbe oldu ve askeri cunta yönetimi ele geçirdi.

Eylül 1967: Yunanistan ve Türkiye arasında Kıbrıs ile ilgili görüşmeler yapıldı; ancak bir sonuç çıkmadı.

15 Kasım 1967: Rumlar, Boğaziçi ve Geçitkale köylerine saldırarak 26 Türk'ü öldürdü ve 230 Türk'ü tutsak etti. Bunun üzerine TBMM, 24 Kasım'da adaya çıkartma yapmak kararı aldı.

23 Kasım 1967: Türk çıkartma birlikleri Mersin'den yola çıktı. Fakat Yunanistan, adadaki 13.000 askerini geri çekmeyi ve 1959 antlaşmalarını tanımayı kabul edince Demirel birlikleri yarı yoldan geri döndürüldü.

28 Ağustos 1971: Yunan Cuntası'nın görevlendirdiği Grivas, adaya çıkarak Eoka-B'yi kurdu ve Makarios'a cephe aldı. Bu örgüt, Enosis'in hemen gerçekleşmesini öngörüyordu.

1974-1983

2 Temmuz 1974: Makarios, adadaki Yunan subaylarının geri çekilmesi ve Eoka'B'nin dağıtılması isteğini içeren bir mektubu Yunan Cuntası'na yazdı.

15 Temmuz 1974: Yunan subayları ve Eoka-B militanları adada darbe yaptı. AKEL ile EDEK partileri yanlıları katledildi. Yaklaşık 2000 Rum öldürüldü, Makarios, İngiliz üsleri aracılığıyla Malta'ya kaçtı. Eoka-B militanı Nikos Sampson, Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na getirildi. Aynı gün, Türk hükümeti, gizlice, 20 Temmuz'u çıkartma günü olarak belirlendi ve askeri hazırlıklar başladı.

17 Temmuz 1974: Ecevit, İngiltere'ye gitti. İngiltere Başbakanı Wilson'a ortak müdahale teklifinde bulundu ve İngiliz üslerinden TSK'nın yararlanabilmesi isteğini sundu. Wilson bunları reddetti.

18 Temmuz 1974: ABD Dışişleri Bakanı Kissinger'in yardımcısı Sisco Londra'ya gelerek Ecevit ile görüştü. Müdahaleden vazgeçmesi için Ecevit'in şartlarını öğrendi ve bunları Yunanlılar ile görüşmek üzere Atina'ya hareket etti.

19 Temmuz 1974: Sabah hareket emrinin gelmesiyle Türk çıkartma birlikleri Mersin'den gemilerle hareket etti. Bu arada Yunan Cuntası, Ecevit'in tüm önerilerini reddetti.

20 Temmuz 1974: Sabah saat 01.45'te Sisco, T.C. Başbakanlığı'na geldi. 48 saat içinde bir ABD formülü getirebileceğini söyledi ve müdahaleden vazgeçilmesini istedi. Ecevit, bunu reddeti ve 05.05'te kalkan ilk jet uçağıyla Türk amfibi harekatı başaldı.

21 Temmuz 1974: Türk jetleri ve üç Türk muhribi, Türk Hava ve Deniz Kuvvetleri arasındaki koordinasyon eksikliği nedeniyle birbiriyle muharebe etti. Sonuçta TCG Kocatepe battı ve bu geminin personelinden 54 kişi şehit oldu.

22 Temmuz 1974: İkinci çıkartma birliği olan 39. Tümen adaya çıktı ve havadan inmiş olan birlikle birleşti. 17.00'de ateşkes ilan edildi. Türk birlikleri, Laptat-Girne-Lefkoşa üçgeni içerisinde Cenevre Görüşmeleri'nin sonucunu beklemeye başladı.

23 Temmuz 1974: Yunanistan'da cunta karşıtı güçler bir darbe yaptı ve demokratik yönetime geri dönüldü. İki gün sonra Karamanlis, başbakan olarak göreve başladı ve ateşkesi ilan etti.

26 Temmuz 1974: Karamanlis, ülke
sini NATO'nun askeri kanadından çıkardı.

25-30 Temmuz 1974: Türkiye, Yunanistan ve İngiltere adanın durumunu Cenevre'de görüştü. Sonuçta Cenevre Protokolü imzalandı.

6 Ağustos 1974: Türk Birlikleri, Rumların ateşkese uymamasını gerekçe göstererek Lapta'yı ele geçirdi.

8 Ağustos 1974: Üç garantör ülke Dışişleri Bakanları'nın yanı sıra Kıbrıs Türk Halkı Lideri Rauf Denktaş ve Kıbrıs Rum Halkı Lideri Glafkos Klerides'in katıldığı 2. Cenevre Görüşmeleri başladı. Rum ve Yunanlılar, buradaki tüm önerilerini görülmeden reddetti.

12 Ağustos 1974: Rumlar, adadaki Ayakebir köyüne saldırarak buradaki Türkleri katletti.

14 Ağustos 1974: Türkler, 2. Cenevre Görüşmeleri'nden çekildi ve Barış Harekatı'nın ikinci safhası başladı. Aynı gün Rumlar, Atlılar köyünde bulabildikleri tüm Türkleri (57 kişi) kurşuna dizdi. Ayrıca Muratağa ve Sandallar

köylerindeki tüm Türkleri (89 kişi) öldürerek çukurlara gömdü, ve Baf'ta beş Türk'ü öldürdü.

15 Ağustos 1974: Rumlar Taşkent, Tatlısu ve Terazi köylerinden 50 Türk'ü kurşuna dizdi.

16 Ağustos 1974: Türk birlikleri Lefke-Lefkoşa-Mağusa hattını çizdi. 19.00'da ateşkes yürürlüğe girdi. Bu arada Rumalr Baf, Larnaka ve Limasol'un çeşitli köylerindeki 100'e yakın Türk'ü öldürdü.

17 Ağustos 1974: Türk birlikleri gerilla saldırıları düzenleyen Rum askerlerinden Karpaz Yarımadası'nı arındırdı. Son olarak, ateşkes ihlallerini gerekçe göstererek Yeşilırmak bölgesinde mahsur kalan Türkleri kurtardı.

1 Kasım 1974: BM Genel Kuruku aldığı kararda iki toplumun eşitliğini kabul etti ve "Kıbrıs Hükümeti"nden söz etmeyerek iki toplum liderinin, eşitlik esasıyla, Kıbrıs Sorunu'na siyasi bir çözüm bulmaları için görüşmeye davet etti.

5 Şubat 1975: Harekat nedeniyle ABD Türkiye'ye ambargo koydu.

13 Şubat 1975: Kıbrıs Otonom Türk Yönetimi, çok partili demokratik sisteme geçmek ve eşitlik temelinde bir federasyon oluşturmak için gerekli federe birimlerden Türk kanadını oluşturmak amacıyla Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni ilan etti.

31 Temmuz-2 Ağustos 1975: Viyana'da yapılan toplumlararası görüşmeler sonucu Nüfus Mübadelesi Antlaşması imzalandı. İsteyen Rum ve Türkler kuzeyden güneye ya da güneyden kuzeye geçirildi.

12 Şubat 1977: Denktaş ve Makarios, 4 maddelik bir ilke antlaşması imzaladı. Buna gire iki toplumlu ve iki bölgeli federal sistem toplumlar tarafından kabul edildi ve federasyon esaslarının görüşülmeye başlayacağı bildirildi.

1977: Makarios öldü ve Kıbrıs Rum toplumu liderliğine Kiprianu getirildi.

19 Mayıs 1979: Denktaş ve Kiprianu 10 maddelik bir doruk anltaşması imzaladı ve toplumlararası görüşmelerde 1977 Denktaş-Makarios antlaşmasının esas alınmasını kabul etti.

1979-1983: Rumlar, iki kesimli ve iki toplumlu federasyonla bağdaşmayan savlar öne sürdü.

13 Mayıs 1983: BM Genel Kurulu, aldığı kararla, Rumların egemenliklerini kuzeye yayması ve Rum göçmenlerin kuzeye geri dönmesi gerektiğini bildirdi.

15 Kasım 1983: Kıbrıs Türk Halkı, “self-determinasyon” hakkını kullanarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni ilan etti.

Ek 15 FOTOGRAFLAR

Toplumun ulusal mücadelesinde liderlik rolünü üstlenmiş ve bu uğurda büyük hizmetlerde bulunmuş olan
Dr. Fazıl Küçük

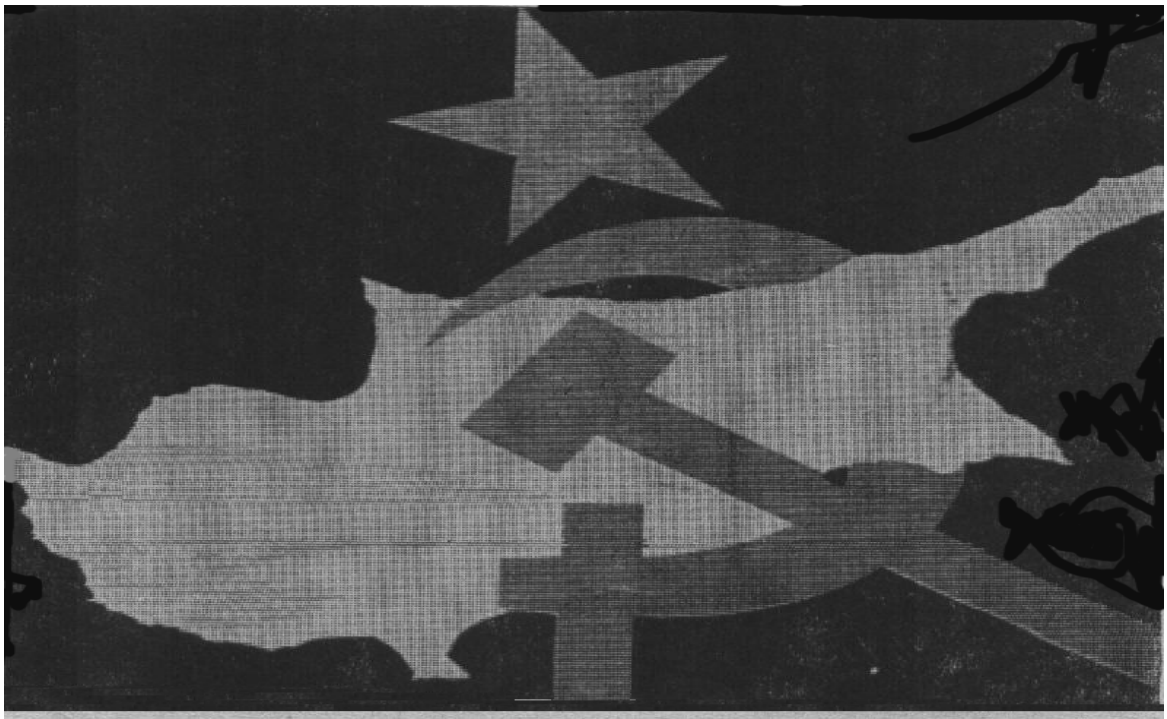

KKTC. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

Katil Grivas bir zamanlar aranıyordu.

EOKA terör örgütü lideri Yunanlı general Grivas

Yunan emperyalizminin komünist kanadını temsil eden komünist AKEL partisinin Kıbrıs'daki emelini belirten bir kitap kapağı.

Rumların Türk düşmanlığını açık bir şekilde gösteren bir t-shirt

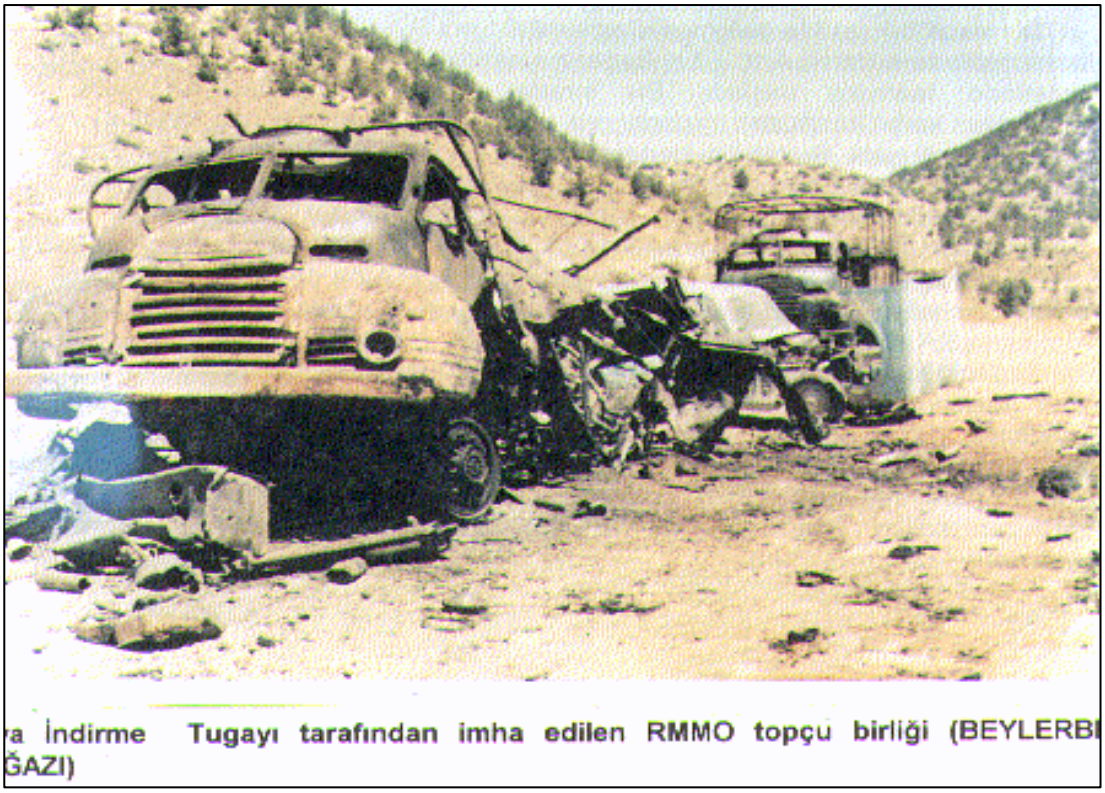

Rumların terörist örgütle ilişkisinin kanıtlayan resim

KIBRIS BARIŞ HAREKATI FOTOĞRAFLARI

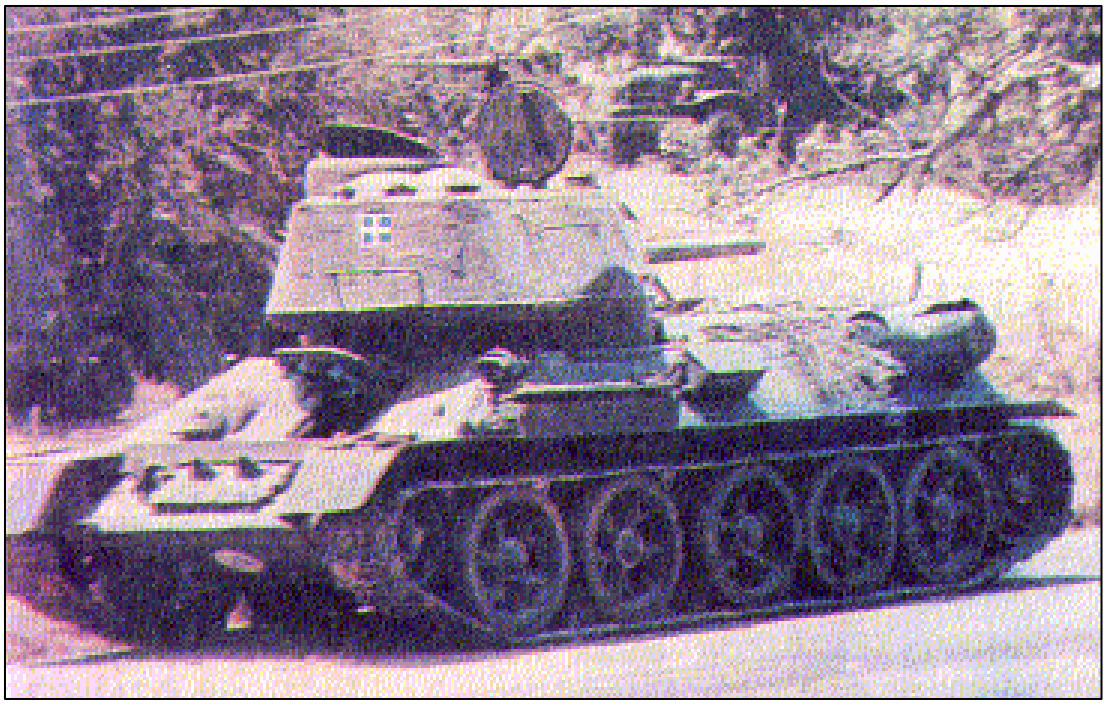
Çıkarma Harekatı

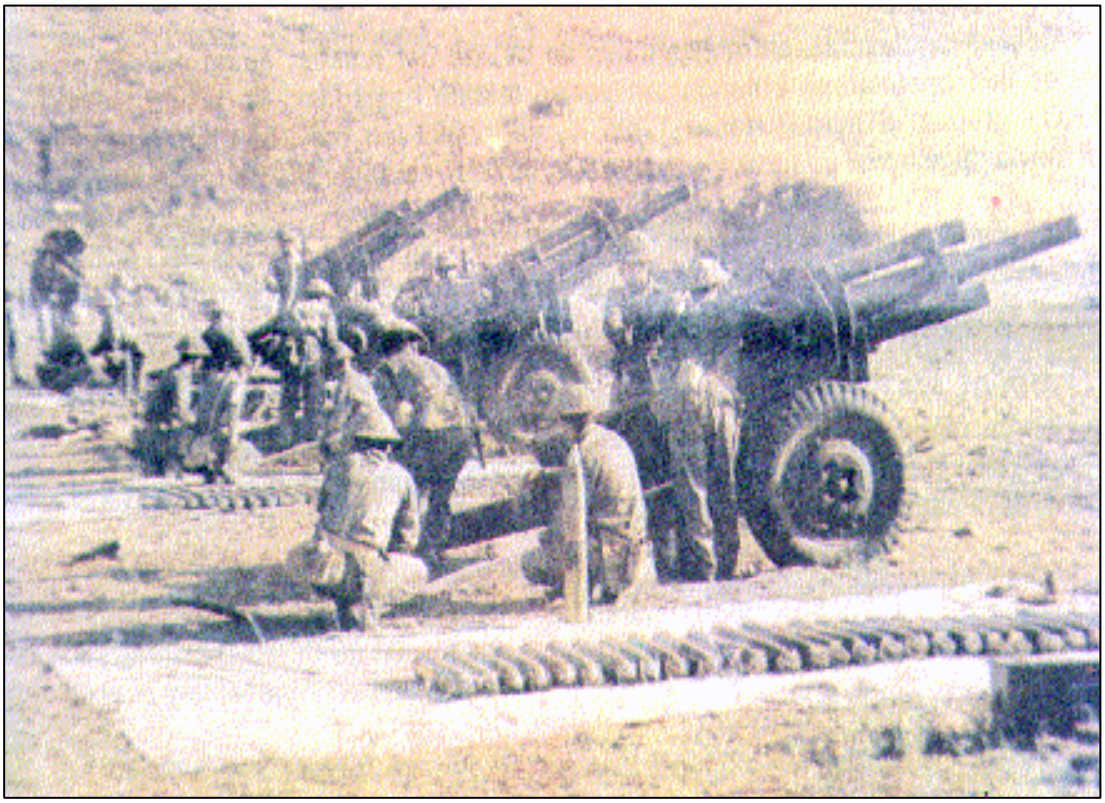
a İndirme Tugayı tarafından imha edilen RMMO topçu birliği (BEYLERBİ
ĞAZI)

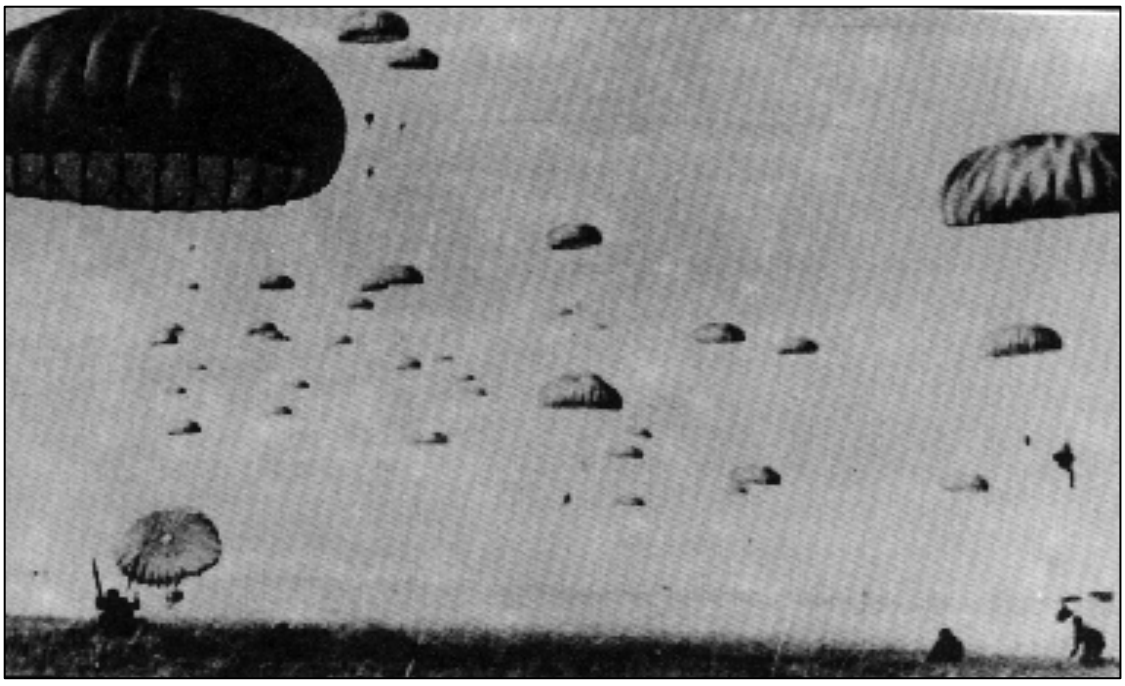
Birinci Barış harekatı sırasında idari nakliyat

Mutlu Barış Harekatında İmha Edilen bir Yunan Tankı

Mehmetciğin Topçu Taarruzu

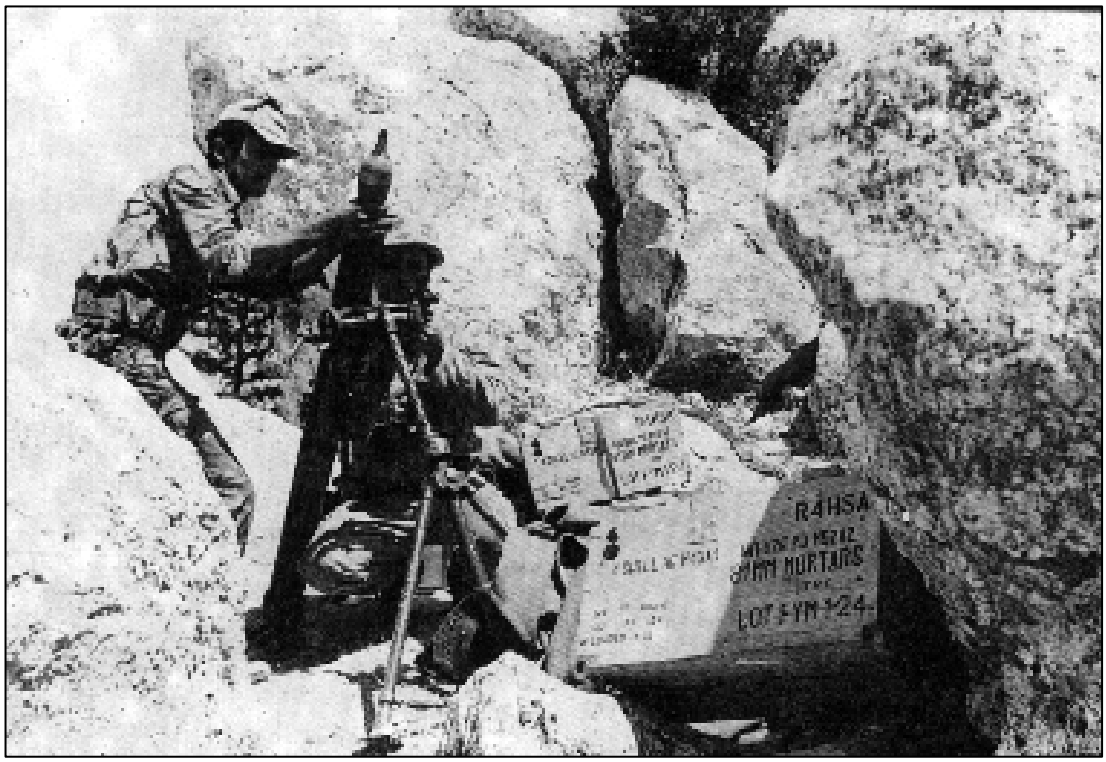
Kayseri Hava İndirme Birliklerinin Paraşütle Atlayışları

Biirliklerin Sefer Görev Yerine İntikali

BOLU Komd.Tug.uçarbirlik harekatı icra ederken (PINARBAŞI Havaalanı civ

Mehmetcik ve Mücahit Birlikte Havan Saldırısı Düzenlerken

Mehmetcikler ve Mücahitlerin Beş Parmak Dağlarına İlerleyişi

Zırhlı Birliklerin Sefer Görev Yerlerine İntikali

Zırhlı Birlik Taarruzu

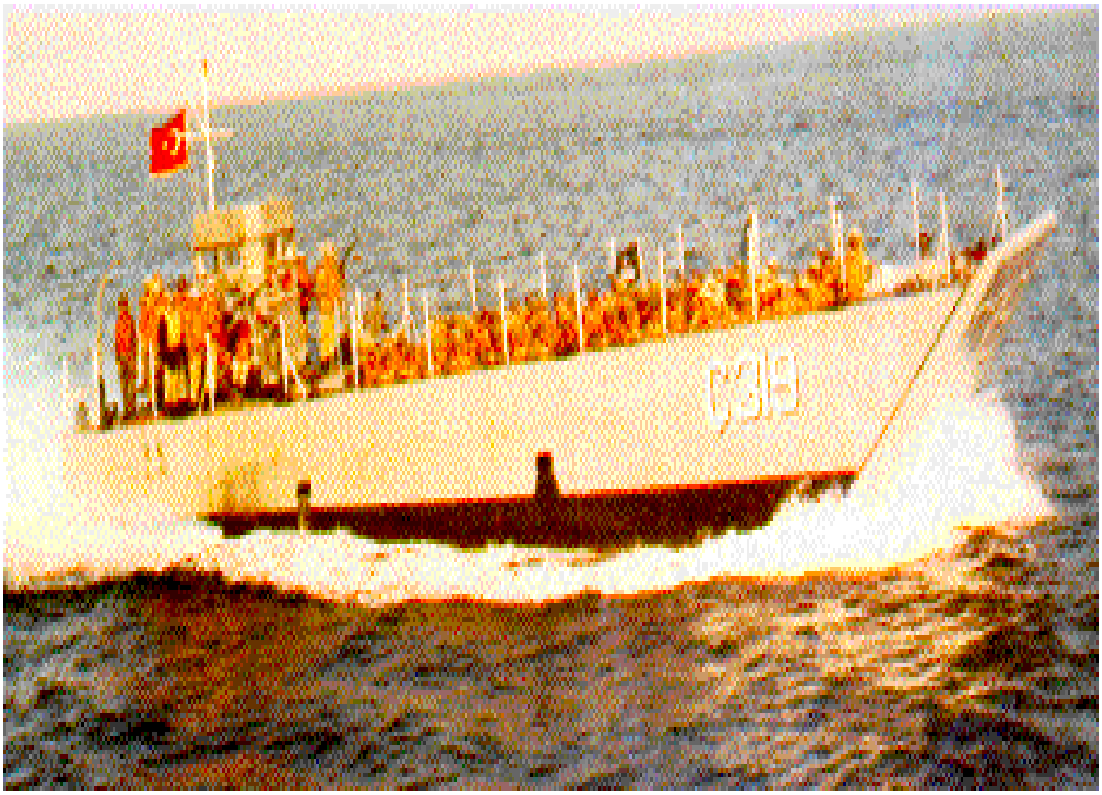

Piyade Birliklerinin Yaya Olarak İlerleyişi

Barış harekatında başarıyla mücadele eden Boğaz sancağı

Mutlu Barış Harekatı Çıkarma Harekatı

Mutlu Barış Harekatı Çıkarma Harekatı

Mutlu Barış Harekatı Çıkarma Harekatı

Mutlu Barış Harekatı Çıkarma Harekatı

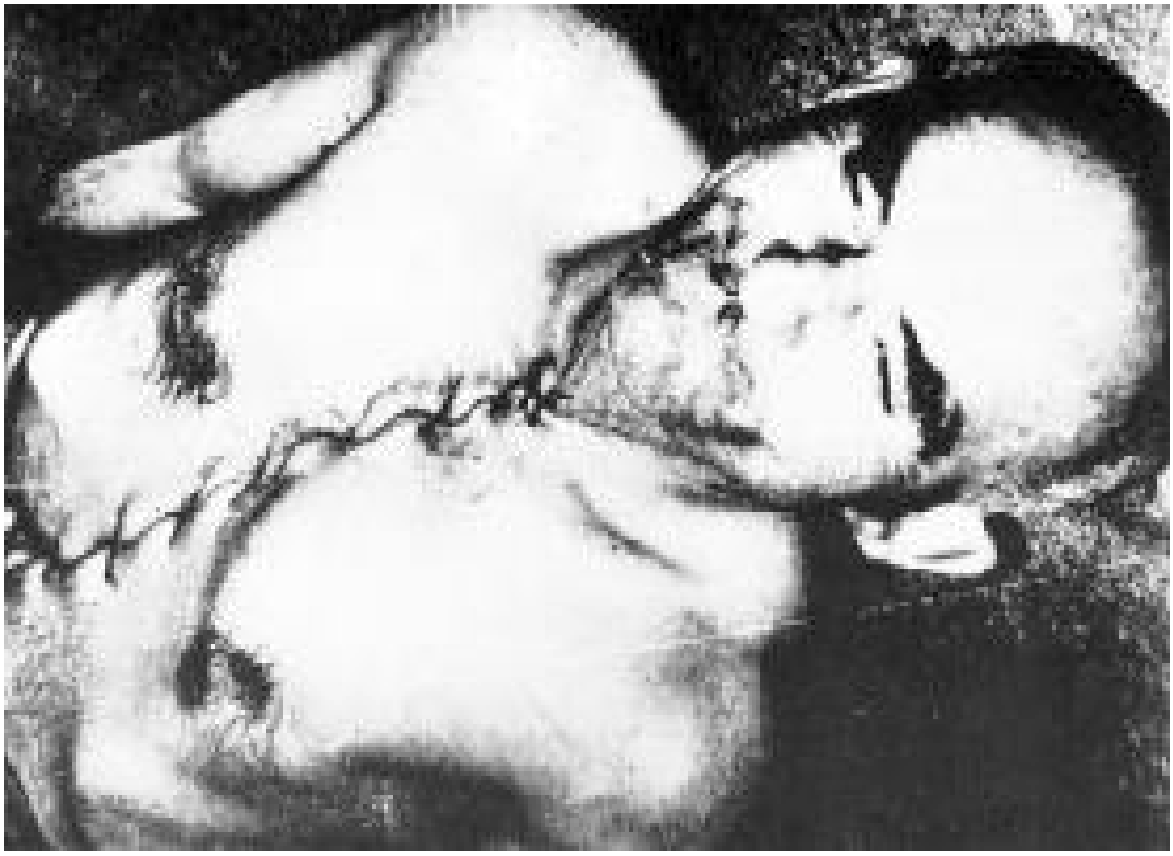

Rum Yunan ikilsi tarafından katledilen soydaşlarımız

KTKA. Görevli Doktorun Eşi Ve Çocukları

İşkence edilerek katledilen Türk erkekleri

Atlılar Köyü Toplu Mezarların Açılışı

Sandallar Köyü Toplu Mezarların Açılışı

MURATAĞA Toplu Mezarların Açılışı

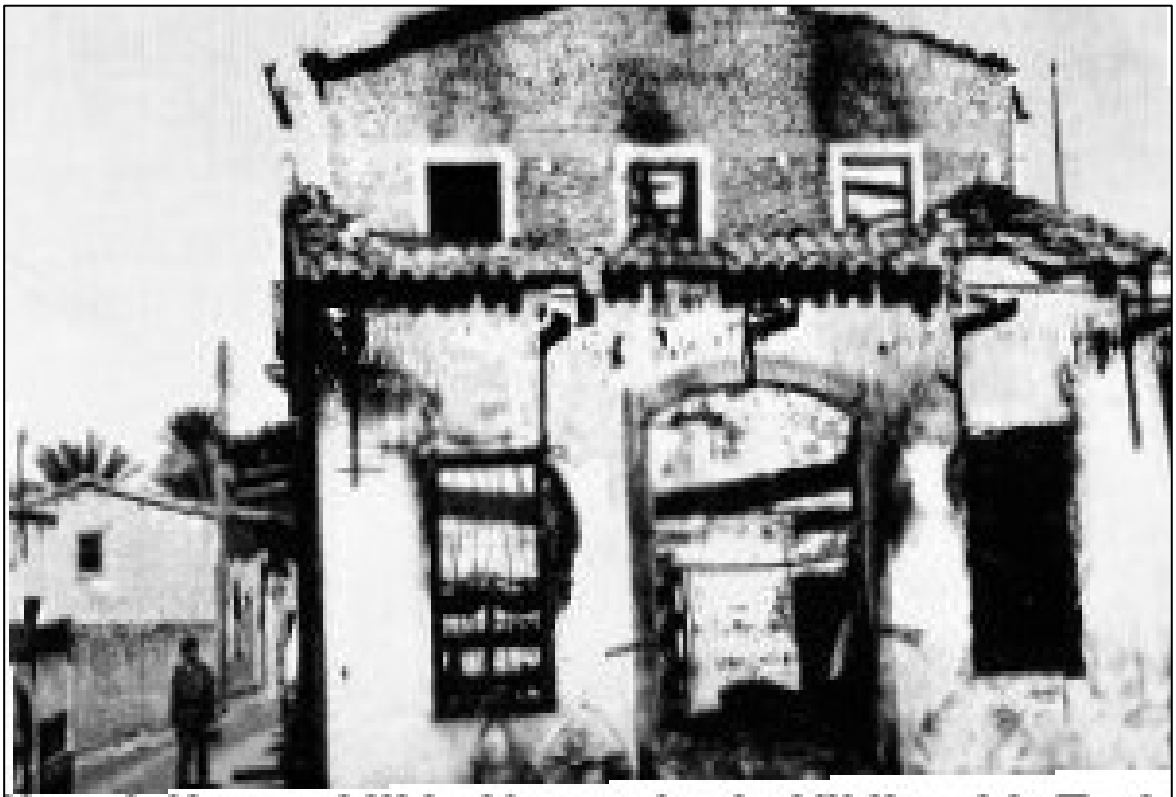

İşkence edilerek katledilen Türk kadınları

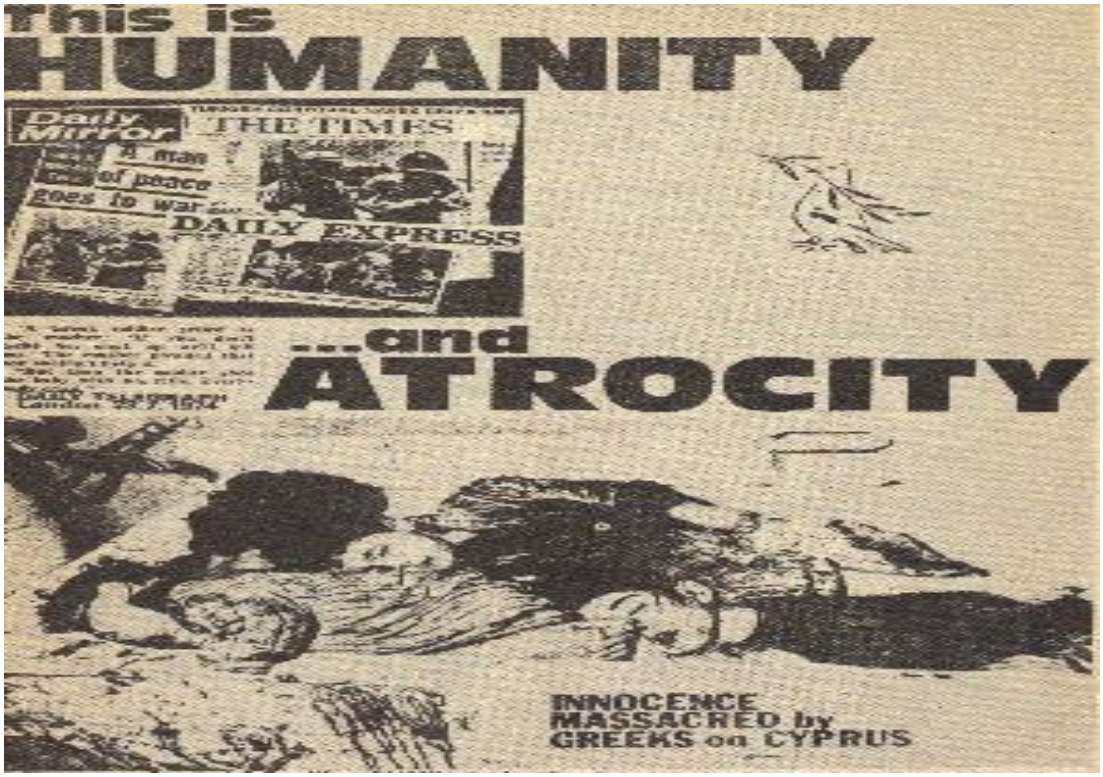
İşkence edilerek katledilen Türk çocukları

Küçük Kaymakli'da Yagmalanip Yikilan bir Türk

30 binden fazla Kıbrıslı Türk saldırılar sonucu göç etmek zorunda kalmıştı. Kıbrıs Türk Halkı bu süre içinde sadece Türkiye'nin gönderdiği yardımlarla ayakta kalabilmiş ve insanlık onurunu rencide eden kuşatmaya dayanabilmişti.

Daily Mail, 28.12.63, John Star Lefkoşa'dan bildiriyor.)

ANDREAS PAPANDREOU

Democracy at Gunpoint:

THE GREEK FRONT

to prevent it. This was my father's proposal, and Makarios accepted it. A clandestine operation then began on a huge scale—of nightly shipments of arms and troops, of "volunteers" who arrived in Cyprus in civilian clothes and then joined their "Cypriot" units. The process was not completed until the middle of the summer. No less than twenty thousand officers and men, fully equipped, were shipped to Cyprus. They

Andreas Papandreu'nun "Namlu Ucunda Demokrasi" kitabının iç kapağı ve bu kitapta yer alan bir bölüm. Bu bölümde babası döneminin başbakan yardımcısı Papandreu'nun Makarios ile anlaşarak Kıbrıs'a gizlice 20 bin Yunan askeri soktuğunu anlatıyor.

CONSULTATIVE ASSEMBLY
OF THE
COUNCIL OF EUROPE

ASSEMBLÉE CONSULTATIVE
DU
CONSEIL DE L'EUROPE

Türkiye'nin 1974'de Kıbrıs'a müdahalesinin Garanti Andlaşmasından doğan bir hakka dayandığı Avrupa Konseyi'nin 29 Temmuz 1974 tarihli ve 573 sayılı karar metni ile de açıklıkla ortaya konmuştu.

